This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google books

https://books.google.com

Google

Det här är en digital kopia av en bok som har bevarats i generationer på bibliotekens hyllor innan Google omsorgsfullt skannade in den. Det är en del av ett projekt för att göra all världens böcker möjliga att upptäcka på nätet.

Den har överlevt så länge att upphovsrätten har utgått och boken har blivit allmän egendom. En bok i allmän egendom är en bok som aldrig har varit belagd med upphovsrätt eller vars skyddstid har löpt ut. Huruvida en bok har blivit allmän egendom eller inte varierar från land till land. Sådana böcker är portar till det förflutna och representerar ett överflöd av historia, kultur och kunskap som många gånger är svårt att upptäcka.

Markeringar, noteringar och andra marginalanteckningar i den ursprungliga boken finns med i filen. Det är en påminnelse om bokens långa färd från förlaget till ett bibliotek och slutligen till dig.

Riktlinjer för användning

Google är stolt över att digitalisera böcker som har blivit allmän egendom i samarbete med bibliotek och göra dem tillgängliga för alla. Dessa böcker tillhör mänskligheten, och vi förvaltar bara kulturarvet. Men det här arbetet kostar mycket pengar, så för att vi ska kunna fortsätta att tillhandahålla denna resurs, har vi vidtagit åtgärder för att förhindra kommersiella företags missbruk. Vi har bland annat infört tekniska inskränkningar för automatiserade frågor.

Vi ber dig även att:

- Endast använda filerna utan ekonomisk vinning i åtanke
  Vi har tagit fram Google boksökning för att det ska användas av enskilda personer, och vi vill att du använder dessa filer för enskilt, ideellt bruk.
- Avstå från automatiska frågor
  Skicka inte automatiska frågor av något slag till Googles system. Om du forskar i maskinöversättning, textigenkänning eller andra områden där det är intressant att få tillgång till stora mängder text, ta då kontakt med oss. Vi ser gärna att material som är allmän egendom används för dessa syften och kan kanske hjälpa till om du har ytterligare behov.
- Bibehålla upphovsmärket
  Googles "vattenstämpel" som finns i varje fil är nödvändig för att informera allmänheten om det här projektet och att hjälpa dem att hitta ytterligare material på Google boksökning. Ta inte bort den.
- Håll dig på rätt sida om lagen
  Oavsett vad du gör ska du komma ihåg att du bär ansvaret för att se till att det du gör är lagligt. Förutsätt inte att en bok har blivit allmän egendom i andra länder bara för att vi tror att den har blivit det för läsare i USA. Huruvida en bok skyddas av upphovsrätt skiljer sig åt från land till land, och vi kan inte ge dig några råd om det är tillåtet att använda en viss bok på ett särskilt sätt. Förutsätt inte att en bok går att använda på vilket sätt som helst var som helst i världen bara för att den dyker upp i Google boksökning. Skadeståndet för upphovsrättsbrott kan vara mycket högt.

Om Google boksökning

Googles mål är att ordna världens information och göra den användbar och tillgänglig överallt. Google boksökning hjälper läsare att upptäcka världens böcker och författare och förläggare att nå nya målgrupper. Du kan söka igenom all text i den här boken på webben på följande länk http://books.google.com/

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

UNIV. OF CALIFORNIA

SAGOR
OCH
BERÄTTELSER

AF

HANS KRISTIAN ANDERSEN.

ÖFVERSÄTTNING FRÅN DANSKAN

AF

KARL JOHAN BACKMAN.

FÖRSTA DELEN.

MED 207 TRÄSNITT AF KARL LARSSON OCH ISIDOR TÖRNBLOM.

STOCKHOLM,
HJALMAR LINNSTRÖMS FÖRLAG.
1877.

Digitized by Google

Gift of Albin Putzker

STOCKHOLM,
TRYCKT HOS K. L. BECKMAN,
1877.

Digitized by Google

PT8116
S8B2
v.1

1.

Elddonet.

En soldat kom marscherande framåt landsvägen: ett, tu! ett, tu! Han hade sin ränsel på ryggen och en sabel vid sidan, ty han hade varit ute i kriget, och nu skulle han hem. Så mötte han på landsvägen en gammal hexa; hon var så stygg och ful, och hennes underläpp hängde ända ned på bröstet. Hon sade:

— God afton, soldat! En sådan vacker sabel och stor ränsel du har! Du ser mig ut som en äkta soldat. Nu skall du få så mycket pengar, du någonsin kan önska dig.

— Tack skall du ha, din gamla hexa! sade soldaten.

— Ser du det här stora trädet, sade hexan och pekade på ett träd, som stod bredvid dem. Det är alldeles ihåligt inuti. Der skall du klättra upp i toppen, så får du se ett hål, som du kan släppa dig ned igenom och på det sättet komma djupt ned i trädet. Jag skall binda ett tåg om lifvet på dig, så att jag kan hissa upp dig igen, när du ropar på mig.

— Hvad skall jag göra nere i trädet? frågade soldaten.

— Hemta pengar, sade hexan. Du skall veta, att när du kommer ned på bottnen af trädet, så befinner du dig i en stor gång, som är alldeles ljus, ty der brinna flere hundra lampor. Så ser du tre dörrar, och dem kan du läsa upp, ty nycklarna sitta uti. Går du in i den första kammaren, så ser du midt på golfvet en stor kista; ofvan på denna sitter en hund,

567395

Digitized by Google

och han har ett par ögon så stora som ett par tekoppar, men det skall du inte bry dig om. Jag ger dig mitt blårutiga förkläde, det kan du breda ut på golfvet; gå derefter raskt fram och tag hunden och sätt honom på mitt förkläde. Läs sedan upp kistan och tag så många slantar du vill. De äro allesammans af koppar. Men vill du hellre ha silfver, så skall du gå in i rummet bredvid; der sitter en hund, som har ett par ögon så stora som ett qvarnhjul; men det skall du inte bry dig om; sätt honom på mitt förkläde och tag du af pengarna. Vill du deremot ha guld, så kan du också få det, och det så mycket du vill bära, om du går in i den tredje kammaren. Men hunden, som här sitter på penningkistan, har två ögon, hvart och ett så stort som »Rundetårn»*. Det är en hund, som förslår, må du tro! Men det skall du inte bry dig om; sätt honom bara på mitt förkläde, så gör han dig ingenting, och tag sedan ur kistan så mycket guld du vill.

— Det var inte så dumt! sade soldaten. Men hvad skall jag gifva dig, din gamla hexa? Ty något vill du väl ha med, kan jag tänka.

— Nej, sade hexan, inte ett enda öre vill jag ha. Du skall bara ta med dig åt mig ett gammalt elddon, som min farmor glömde, då hon sist var der nere.

— Nå, så låt mig få tåget om lifvet då! sade soldaten.

— Här är det, sade hexan, och här är mitt blårutiga förkläde.

Så klättrade soldaten upp i trädet, släpte ned sig genom hålet och stod nu, såsom hexan hade sagt, nere i den stora gången, der de många hundra lamporna brunno.

Nu läste han upp den första dörren. Hu! der satt hunden med ögon stora som tekoppar och glodde på honom.

— Du är mig just en hygglig pojke, sade soldaten, satte honom på hexans förkläde och tog så många kopparslantar, som han kunde rymma i sin ficka, läste derefter igen kistan, satte hunden upp igen och gick in i det andra rummet. Usch! der satt hunden med ögon stora som ett qvarnhjul.

— Du borde inte se så mycket på mig, sade soldaten; du kunde få ondt i ögonen.

Och så satte han hunden på hexans förkläde; men då han såg de många silfverslantarna i kistan, kastade han bort alla kopparslantar, han hade, och fylde fickan och sin ränsel med

* Tornet till Trinitatiskyrkan i Kjöbenhavn.

Digitized by Google

bara silfret. Nu gick han in i den tredje kammaren. — Nej, det var för stygt! Hunden der inne hade verkligen två ögon stora som »Rundetårn», och de rullade som hjul omkring i hufvudet på honom.

— God afton! sade soldaten och tog åt mössan, ty en sådan hund hade han aldrig förr sett. Men då han sett litet på honom, tänkte han, att nu kunde det vara nog, lyfte honom så ned på golfvet och öppnade kistan. Nej, bevare oss, så mycket guld der var! Han kunde för det köpa hela Kjöbenhavn, bakelsemadamernas pepparkaksgrisar och alla verldens tennsoldater, piskor och gunghästar. Jo, der fans minsann pengar! — Nu kastade soldaten bort alla silfverslantarna, med hvilka han hade fylt sina fickor och sin ränsel, tog guld i stället och fylde dermed fickorna, ränseln, mössan och stöflarna, så att han knappast kunde gå. Nu hade han pengar! Hunden satte han upp på kistan, slog igen dörren och ropade derefter upp genom trädet:

— Hissa upp mig nu, din gamla hexa!

— Har du elddonet med dig? frågade hexan.

— Det var sant! sade soldaten, det hade jag alldeles glömt, och han gick nu och tog det. Hexan hissade upp honom, och så stod han åter på landsvägen, med fickor, stöflar, ränsel och mössa fulla med penningar.

— Hvad ämnar du nu göra med det här elddonet? frågade soldaten.

— Det rör dig inte, sade hexan. Du har ju nu fått pengar. Gif mig nu bara elddonet!

— Slidder sladder! sade soldaten. Säg mig genast, hvad du ämnar göra med det, annars drar jag min sabel och hugger hufvudet af dig.

— Nej, sade hexan.

Så högg soldaten hufvudet af henne. Der låg hon! Men han knöt in alla penningarna i hennes förkläde, tog det som ett bylte på ryggen, stoppade elddonet i fickan och gick raka vägen till staden.

Det var en vacker stad, och i det vackraste värdshuset tog han in, begärde de allra bästa rummen och den mat, han tyckte om, ty nu var han rik, efter som han hade så mycket penningar.

Tjenaren, som skulle borsta hans stöflar, tyckte visserligen, att det var ett par lustiga gamla stöflar för en så rik herre; men han hade ännu icke köpt sig nya. Följande dagen

Digitized by Google

fick han stöflar, som han kunde gå med, och kläder, som voro fina. Nu hade soldaten blifvit en förnäm herre, och de berättade för honom om alla de vackra saker, som funnos i deras stad, och om sin kung och hvilken vacker prinsessa hans dotter var.

— Hvar kan man få se henne? frågade soldaten.

— Man kan alls inte få se henne, sade de allesammans; hon bor i ett stort kopparslott med så många murar och torn omkring. Ingen utom kungen får gå ut och in hos henne, derför att det blifvit spådt, att hon skall bli gift med en simpel soldat, och det kan kungen inte fördraga.

— Henne skulle jag allt bra gerna vilja se, tänkte soldaten; men det kunde han ju alls icke få lof till.

Nu lefde han gladt och lustigt, gick på teatern, åkte i kungens park och gaf de fattiga så mycket penningar, och det var vackert af honom: han visste nog från forna dagar, huru svårt det är att icke ega ett öre. — Han var nu rik, hade vackra kläder och fick så många vänner, som alla sade, att han var en präktig karl, en riktig kavaljer, och det tyckte soldaten icke illa om. Men som han hvar dag gaf ut penningar och ej fick några in igen, hade han slutligen icke mer än fyra öre qvar och måste flytta bort från de vackra rum, der han hade bott, och upp i en liten, liten kammare, alldeles under taket, sjelf borsta sina stöflar och laga dem med en stoppnål, och ingen af hans vänner kom till honom, ty det var så många trappor att gå uppför.

Det var en kolmörk qväll, och han kunde ej en gång köpa sig ett ljus; men så kom han i håg, att det låg en liten ljusbit i elddonet, som han tagit i det ihåliga trädet, der hexan hade hjelpt ned honom. Han tog nu fram elddonet och ljusbiten; men i det samma han slog eld och gnistorna flögo ur flintan, sprang dörren upp, och hunden, som hade ögon stora som ett par tekoppar och som han hade sett nere i trädet, stod framför honom och sade:

— Hvad befaller min herre?

— Hvad vill det här säga? sade soldaten. Det var min själ ett lustigt elddon. Kan jag således få hvad jag vill? Skaffa mig litet pengar! sade han till hunden, och vips var han borta; vips var han äfven tillbaka igen och höll en stor påse full med slantar i munnen.

Nu visste soldaten, hvad det var för ett präktigt elddon.

Digitized by Google

Slog han en gång, så kom hunden, som satt på kistan med kopparslantarna; slog han två gånger, så kom den, som hade silfverpenningar, och slog han tre gånger, så kom den, som hade guld. — Nu flyttade soldaten tillbaka ned i de vackra rummen, klädde sig i de fina kläderna, och så kände honom strax alla hans vänner och höllo så mycket af honom.

Nu tänkte han en gång: Det var då underligt, att man inte kan få se den der prinsessan. Hon skall vara så vacker, säga de allesammans; men hvad tjenar det till, om hon ständigt skall sitta inne i det stora kopparslottet med de många tornen? Kan jag då omöjligen få se henne? Hvar är mitt elddon? Och så slog han eld, och vips kom hunden med ögon stora som tekoppar.

En hvar kunde se, att det var en verklig prinsessa.

— Det är visserligen midt i natten, sade soldaten; men jag skulle så innerligt gerna vilja se prinsessan, bara ett litet ögonblick!

Hunden var strax ute genom dörren, och innan soldaten visste ord af, såg han honom åter med prinsessan. Hon satt och sof på hundens rygg och var så vacker, att en hvar kunde se, att det var en verklig prinsessa. Soldaten kunde icke hjelpa det, han måste kyssa henne, ty han var en äkta soldat.

Hunden sprang så tillbaka igen med prinsessan; men då det blef morgon och kungen och drottningen drucko te, sade prinsessan, att hon under natten hade drömt en så underlig dröm om en

Digitized by Google

hund och en soldat. Hon hade ridit på hunden och soldaten hade kysst henne.

— Jo, det var just en vacker historia! sade drottningen.

Nu skulle en af de gamla hofdamerna den följande natten vaka vid prinsessans säng för att se, om det var en verklig dröm eller hvad det kunde vara.

Soldaten längtade så fasligt efter att få återse den vackra prinsessan, och så kom hunden om natten, tog henne och sprang allt hvad han kunde; men den gamla damen tog jagtstöflar på sig och sprang lika fort efter. Då hon nu såg, att de försvunno i ett stort hus, tänkte hon: nu vet jag, hvar det är, och ritade med en bit krita ett stort kors på porten. Derpå gick hon hem och lade sig, och hunden kom äfven tillbaka

Nej, der är det, käre gubbe! sade drottningen.

med prinsessan; men då han såg, att ett kors var ritadt på porten till huset, der soldaten bodde, tog äfven han en bit krita och satte kors på alla portarna i hela staden, och det var klokt gjordt, ty nu kunde ju hofdamen icke finna den rätta porten, efter som det var kors på dem allesammans.

Tidigt på morgonen kommo kungen och drottningen, den gamla hofdamen och alla officerarne för att se, hvar det var som prinsessan hade varit.

— Der är det! sade kungen, då han såg den första porten med kors på,

Digitized by Google

— Nej, der är det, käre gubbe! sade drottningen, som såg en annan port med kors på.

— Men der är ett, och der är ett! sade de allesammans; hvar de sågo, fans det kors på portarna, och nu kunde de tydligen se, att det icke tjenade till något, att de letade.

Men drottningen var en mycket klok qvinna, som kunde mera än åka i vagn. Hon tog sin stora guldsax, klipte sönder ett stort stycke siden och sydde så en liten nätt påse; den fylde hon med små, fina bohvetegryn och band den på prinsessans rygg, och då detta var gjordt, klipte hon ett litet hål på påsen, så att grynen skulle rinna ut längs hela vägen, der prinsessan färdades fram.

Natten derpå kom hunden tillbaka igen, tog prinsessan på sin rygg och sprang med henne bort till soldaten, som tyckte så mycket om henne och så gerna skulle velat vara en prins för att få henne till hustru.

Hunden märkte alls icke, huruledes grynen runno ur längs efter vägen ända från slottet fram till soldatens fönster, der han sprang uppför väggen med prinsessan. På morgonen sågo nu kungen och drottningen tydligt nog, hvar deras dotter hade varit, och så togo de soldaten och satte honom i kurran.

Der satt han. Hu! hvad der var mörkt och tråkigt, och så sade de till honom: I morgon skall du hängas. Det var icke roligt att höra, och sitt elddon hade han glömt hemma i värdshuset. Om morgonen kunde han mellan jernstängerna i det lilla fönstret se folk skynda ut ur staden för att få se honom hängas. Han hörde trummorna och såg soldaterne marschera. Alla menniskor voro på språng. Der var äfven en skomakarpojke i förskinn och tofflor, och han gnodde af med en sådan fart, att hans ena toffel for af honom och rakt bort mot muren, der soldaten satt och kikade ut mellan jernstängerna.

— Hör på, du skomakarpojke! Du behöfver inte ha så brådt, sade soldaten till honom; ty det blir ändå ingenting af förr, än jag kommer. Men om du vill springa bort dit, der jag har bott, och hemta mig mitt elddon, så skall du få tio öre; men du skall lägga benen på ryggen, förstår du!

Skomakarpojken ville gerna ha de tio örena och gnodde derför bort efter elddonet, gaf det åt soldaten och — ja, nu skolen I få höra!

Utanför staden var en stor galge upprest, och rundt omkring den stodo soldaterne och många hundra tusen menniskor. Kun-

Digitized by Google

gen och drottningen sutto på en vacker tron midt emot domaren och hela rådet.

Soldaten stod redan uppe på stegen; men då de skulle lägga repet kring hans hals, sade han, att man ju alltid läte en syndare, innan han utstode sitt straff, få en oskyldig önskan uppfyld. Han ville så gerna röka en pipa tobak; det vore ju den sista pipa, han finge i denna verlden.

Det ville nu kungen icke säga nej till, och så tog soldaten sitt elddon och slog eld: ett, två, tre! och der stodo alla hundarna — han med ögon stora som tekoppar, han med ögon som ett qvarnhjul och han, som hade ögon stora som »Rundetårn».

Men den största hunden tog både honom och drottningen.

— Hjelpen mig nu, så att jag inte blir hängd! sade soldaten, och så rusade hundarna på domaren och hela rådet, togo en vid benen och en vid näsan och kastade dem många famnar upp i vädret, så att de föllo ned och slogos rakt i bitar.

— Jag vill inte! sade kungen; men den största hunden tog både honom och drottningen och kastade dem efter alla de andra. Nu blefvo soldaterne förskräckta, och allt folket ropade: Lille soldat, du skall bli vår kung och ha den vackra prinsessan!

Digitized by Google

Så satte de soldaten i kungens vagn, och alla tre hundarna dansade framför och ropade hurra! och pojkarne hvisslade i fingrarna, och soldaterne skyldrade. Prinsessan kom ut ur

Och hundarna sutto med till bords.

kopparslottet och blef drottning, och det tyckte hon ej illa om. Bröllopet räckte i åtta dagar, och hundarna sutto med till bords och gjorde stora ögon.

2.

Lillklas och Storklas.

I en stad bodde två män, som hade ett och samma namn, ty begge hette de Klas; men den ene egde fyra hästar och den andre endast en, och för att nu skilja dem åt, kallade man honom, som egde fyra hästar, Storklas, och honom, som bara hade en, Lillklas. Nu skolen I få höra, huru det gick med dem båda, ty detta är en verklig historia.

Hela veckan igenom måste Lillklas plöja åt Storklas och låna honom sin enda häst, och så hjelpte Storklas honom igen med alla sina fyra, men endast en gång i veckan, och det var

Digitized by Google

om söndagen. Hoppsan! hvad Lillklas smälde med sin piska öfver alla fem hästarna, ty de voro ju så godt som hans denna enda dag. Solen lyste så vackert, och alla klockor i kyrktornet ringde till gudstjenst; menniskorna voro så fint klädda och gingo med psalmbok under armen för att höra presten predika, och de sågo på Lillklas, som plöjde med fem hästar, och han kände sig så belåten, att han åter smälde med piskan och ropade: Hopp, alla mina hästar!

— Så får du inte säga, sade Storklas, det är ju bara den ena hästen, som är din.

Men då någon kyrkgångare åter gick förbi, glömde Lillklas, att han icke skulle få säga det, och ropade nu: Hopp, alla mina hästar!

— Nu vill jag be dig låta bli det der, sade Storklas; ty säger du det en gång till, så slår jag din häst för pannan, så att han faller ned död på stället, och då är det slut med honom.

— Jag skall min själ inte säga så mera! sade Lillklas; men då det gick folk förbi och de nickade god dag, kände han sig så belåten och tyckte att det såg så dugtigt ut, att han hade fem hästar att plöja sin åker med, och så smälde han med piskan och ropade: Hopp, alla mina hästar!

— Jag skall hoppa dina hästar jag, sade Storklas och tog tjuderklubban och slog Lillklas' enda häst för pannan, så att han föll omkull och var sten död.

— Ack, nu har jag alls inga hästar mer! sade Lillklas och började gråta. Derpå flådde han hästen, tog huden och lät den väl torka i luften, stoppade den sedan i en säck, som han lade på ryggen, och gick så till staden för att sälja sin hästhud.

Han hade en så lång väg att gå och skulle igenom en stor, mörk skog, och nu blef det ett förskräckligt oväder. Han gick alldeles vilse, och innan han kom på rätta vägen, var det qväll och allt för långt för att hinna fram till staden eller hem igen, innan det blef natt.

Strax invid vägen låg en stor bondgård; luckorna för fönstren voro stängda, men ljusskenet trängde likväl ut upptill. — Der kan jag väl få stanna öfver natten, tänkte Lillklas och gick och bultade på.

Bondhustrun läste upp; men då hon hörde, hvad han ville, sade hon, att han skulle gå sin väg: hennes man vore icke hemma, och hon toge icke emot någon främmande.

Digitized by Google

— Nå ja, så får jag väl ligga utanför då, sade Lillklas, och bondhustrun stängde dörren efter honom.

Strax invid stod en stor höstack, och mellan denna och huset var uppfördt ett litet lider med platt halmtak.

— Der uppe kan jag ligga, sade Lillklas, då han fick se taket. Det der är ju en präktig säng; storken flyger väl inte ned och biter mig i benen heller. Ty det stod en lefvande stork uppe på taket, der han hade sitt bo.

Nu klättrade Lillklas upp på lidret, der han låg och vände sig för att ligga riktigt bra. Luckorna för fönstren slöto icke riktigt till upptill, och sålunda kunde han se ända in i rummet.

Jag skall hoppa dina hästar, jag, sade Storklas och tog tjuderklubban.

Der var dukadt ett stort bord med vin och stek och en så rar fisk; bondhustrun och klockaren sutto till bords alldeles ensamma, och hon slog uti åt honom, och han tog dugtigt för sig af fisken, ty det var något som han tyckte om.

— Ack, den som ändå kunde få sig litet med! sade Lillklas och sträckte hufvudet ända fram mot fönstret. Åh, hvilken präktig kaka han kunde se der inne! Jo, det var kalas det!

Nu hörde han någon komma ridande på landsvägen fram mot gården; det var bondhustruns man, som kom hem.

Det var en så hjertans god man, men han hade den underliga sjukdomen, att han aldrig kunde tåla att se klockare: fick han ögonen på en klockare, blef han alldeles ursinnig. Derför

Digitized by Google

var det också, som klockaren hade gått in för att helsa på hustrun, då han visste, att mannen icke var hemma, och den goda hustrun hade dukat upp för honom den bästa mat hon hade. Då de nu hörde mannen komma, blefvo de så förskräckta, och hustrun bad klockaren krypa ned i en stor, tom kista, som stod borta i vrån, och det gjorde han äfven, efter som han visste, att den stackars mannen icke kunde tåla att se klockare. Hustrun gömde hastigt all den rara maten och vinet i sin bakugn; ty hade mannen fått se det, skulle han säkert frågat, hvad detta månde betyda.

— Hå, hå! suckade Lillklas uppe på taket, då han såg all maten försvinna.

— Är det någon der uppe? frågade bonden och tittade upp till Lillklas. Hvarför ligger du der? Kom hellre med in!

Nu berättade Lillklas, huru han hade gått vilse, och bad att få stanna qvar öfver natten.

— Ja gerna! sade bonden. Men nu skola vi först ha oss litet till lifs.

Hustrun tog mycket vänligt emot dem båda två, dukade ett långt bord och gaf dem ett stort fat gröt. Bonden var hungrig och åt med god aptit; men Lillklas kunde icke låta bli att tänka på den rara steken, fisken och kakan, som han visste stå inne i ugnen.

Under bordet vid sina fötter hade han lagt säcken med hästhuden; ty som vi veta, hade han tagit denna med sig för att sälja den i staden. Gröten ville alls icke smaka honom, och så trampade han på sin säck, och den torra huden i säcken knarrade helt högt.

— Tyst! sade Lillklas till sin säck, men trampade i det samma åter på honom, och så knarrade den mycket högre än förut.

— Hvad är det du har i din säck? frågade bonden.

— Åh, det är en trollkarl, sade Lillklas. Han säger, att vi inte skola äta gröt, ty han har trollat hela ugnen full med stek och fisk och kaka.

— Hvad för något! sade bonden och öppnade hastigt ugnen, der han såg all den rara maten, som hustrun hade gömt, men som han trodde att trollkarlen i säcken hade trollat dit åt dem. Hustrun vågade icke säga något, utan satte genast maten på bordet, och så åto de både af fisken och steken och

Digitized by Google

kakan. Lillklas trampade nu åter på sin säck, så att huden knarrade.

— Hvad säger han nu? frågade bonden.

— Jo, han säger, svarade Lillklas, att han äfven trollat fram tre buteljer vin åt oss, och de stå också inne i ugnen.

Hustrun måste nu taga fram vinet, som hon hade gömt, och bonden drack och blef helt upprymd; en sådan trollkarl, som Lillklas hade i säcken, ville han bra gerna ega.

— Kan han trolla fram fan också? frågade bonden. Honom ville jag bra gerna se, ty nu är jag lifvad.

— Ja, sade Lillklas, min trollkarl kan allt, hvad jag önskar. Inte sant, du? frågade han och trampade på säcken, så att det knarrade. Kan du höra, att han svarar ja? Men fan ser så stygg ut, att det inte är värdt att se på honom.

— Åh, jag är inte alls rädd; jag undrar just, hur han kan se ut.

— Jo, han skall visa sig lefvande lik en klockare.

Bonden lyfte litet på locket.

— Hu, sade bonden, det var stygt! Ni skall veta, att jag inte kan tåla att se klockare. Men det kan då göra det samma; nu, då jag vet att det är fan, finner jag mig väl bättre deri. Nu har jag mod, men han får inte komma mig för nära.

— Jag skall nu fråga min trollkarl, sade Lillklas och trampade på säcken och lyssnade.

— Nå, hvad säger han?

— Han säger, att ni kan gå och öppna kistan, som står i vrån, så skall ni få se fan, der han sitter och lurar; men ni måste hålla till locket, så att han inte slipper ut.

— Vill ni inte hjelpa mig att hålla till det? sade bonden

Digitized by Google

och gick bort till kistan, der hustrun hade gömt den verklige klockaren, som satt och var så rädd.

Bonden lyfte litet på locket och tittade in under det. Hu! ropade han och sprang tillbaka. Jo, nu såg jag honom; han såg alldeles ut som vår klockare; nej, det var förskräckligt! Det måste drickas på, och så drucko de ända till långt in på natten.

— Den der trollkarlen måste du sälja åt mig, sade bonden. Begär för honom så mycket du vill! Ja, jag ger dig genast en hel skäppa pengar.

— Nej, det kan jag inte, sade Lillklas; tänk bara så stor nytta jag kan ha af den här trollkarlen!

— Ack, jag skulle så gerna vilja ha honom! sade bonden och fortfor att bedja.

— Nå väl, sade Lillklas slutligen, efter du varit så god och gifvit mig husrum i natt, så må det gå. Du skall få trollkarlen för en skäppa pengar; men jag vill ha skäppan rågad.

— Det skall du få, sade bonden; men kistan der borta måste du taga med dig; jag vill inte ha den en timme längre i huset, ty man kan inte veta, om han inte sitter der ännu.

Lillklas gaf nu bonden sin säck med den torra huden uti och fick för den en hel skäppa pengar, och den rågad. Bonden gaf honom derjemte en stor skottkärra att forsla pengarna och kistan på.

— Farväl! sade Lillklas, och så körde han bort med sina penningar och den stora kistan, i hvilken klockaren ännu satt.

På andra sidan skogen var en stor, djup å, der vattnet forsade så häftigt, att man knappast kunde simma mot strömmen. Man hade bygt en stor, ny bro öfver den; Lillklas höll midt på den och sade helt högt, så att klockaren inne i kistan kunde höra det:

— Nej, hvad skall jag väl med den här dumma kistan? Hon är ju så tung, som hon vore full med sten. Jag blir alldeles uttröttad af att skjuta henne längre, och jag skall derför kasta henne i ån; om hon sedan flyter hem till mig, så är det bra, och gör hon det inte, så kan det också vara det samma.

Nu fattade han i kistan med ena handen och lyfte litet på henne, som om han velat kasta henne ned i vattnet.

— Nej, låt bli! ropade klockaren inne i kistan. Låt mig komma ut först!

Digitized by Google

— Hu! sade Lillklas och låtsade, som om han blifvit rädd. Han sitter ännu der inne! Nu måste jag strax kasta kistan i ån, så att han drunknar.

— Nej, för Guds skull! ropade klockaren. Jag skall ge dig en hel skäppa pengar, om du låter bli.

— Ja, det var en annan sak, sade Lillklas och öppnade kistan.

Klockaren kröp strax ut och stötte den tomma kistan ut i vattnet och gick till sitt hem, der Lillklas fick en hel skäppa penningar. En hade han redan förut fått af bonden, och nu hade han hela sin skottkärra full med penningar.

— Se, den hästen fick jag då riktigt väl betald! sade han för sig sjelf, då han kom hem i sin egen stuga och stjelpte af alla penningarna i en stor hög midt på golfvet. Det skall förarga Storklas, när han får veta, huru rik jag blifvit genom min enda häst; men jag skall inte säga honom det rent ut.

Nu skickade han en pojke bort till Storklas för att låna en skäppa.

— Jag undrar just, hvad han skall ha den till, tänkte Storklas och smorde tjära under bottnen, så att litet af det som mättes skulle fastna vid, och det gjorde det också; ty då han fick tillbaka skäppan, sutto tre nya silfverslantar fast vid bottnen.

— Hvad vill det här säga? sade Storklas och sprang strax bort till Lillklas. Hvar har du fått alla de myckna pengarna ifrån?

— Åh, det är för min hästhud, som jag sålde i går qväll.

— Det var min själ bra betaldt! sade Storklas, skyndade hem, tog en yxa och slog alla sina fyra hästar för pannan, drog hudarna af dem och åkte med dem in till staden.

— Hudar! hudar! Hvem vill köpa hudar? ropade han på gatorna.

Alla skomakare och garfvare kommo springande och frågade, hvad han ville ha för dem.

— En skäppa pengar för hvar! sade Storklas.

— Är du galen? frågade de allesammans. Tror du, att vi ha pengar skäpptals?

Hudar! hudar! Hvem vill köpa hudar? ropade han åter; men alla, som frågade, hvad hudarna kostade, svarade han: en skäppa pengar!

— Han vill göra narr af oss! sade de allesammans, och så

Digitized by Google

togo skomakarne sina spannremmar och garfvarne sina förskinn och började att prygla upp Storklas.

— Hudar, hudar! ropade de hånande till honom. Ja, vi skola garfva dig huden röd, vi! Ut ur staden med honom, ropade de, och Storklas måste skynda sig allt hvad han kunde. Så mycket stryk hade han aldrig fått.

— Nå ja, sade han, då han kom hem, det skall Lillklas få betaldt för; jag skall slå ihjäl honom för omaket.

Men hemma hos Lillklas var gamla mormor död; hon hade visserligen varit bra stygg och elak emot honom, men han var likväl mycket bedröfvad och tog den döda gumman och lade henne i sin varma säng, för att se om hon icke skulle qvickna vid igen. Hon skulle ligga der hela natten, och sjelf skulle han sitta i vrån och sofva på en stol, det hade han gjort förr.

Som han nu satt der om natten, öppnades dörren, och Storklas steg in med sin yxa. Han visste ganska väl, hvar Lillklas' säng stod, gick rakt fram till den och slog den döda mormodern för pannan, i tanke att det var Lillklas.

— Så der ja, sade han, nu skall du inte narra mig mera! Och så gick han hem igen.

— Han är allt en bra dålig och elak menniska, sade Lillklas. Han ville slå ihjäl mig, och det var då väl för gamla morsgumman, att hon redan var död, ty annars hade han tagit lifvet af henne.

Nu klädde han söndagskläderna på gamla mormor, lånade af sin granne en häst, spände honom för vagnen och satte gamla mormor upp i baksätet så, att hon icke kunde falla ur, då han körde af med henne, och så rullade de framåt genom skogen. Då solen gick upp, voro de utanför en stor krog; der höll Lillklas och gick in för att få något till bästa.

Krögaren hade så mycket, mycket pengar och var äfven en mycket god menniska, men häftig, som om han haft krut i kroppen på sig.

— God morgon! sade han till Lillklas. Du har tidigt fått på dig helgdagskläderna i dag.

— Ja, sade Lillklas, jag skall till staden med min gamla mormor; hon sitter der ute i vagnen, och jag kan inte få henne att stiga in. Skulle ni inte vilja bära ut ett glas mjöd till henne? Men ni måste tala bra högt, ty hon hör litet illa!

— Jo, det skall jag visst, sade krögaren och slog uti ett

Digitized by Google

stort glas mjöd, som han bar ut till den döda mormodern, som satt upprätt i vagnen.

— Här är ett glas mjöd från hennes son, sade krögaren; men den döda gumman sade icke ett ord, utan satt alldeles stilla.

— Hör ni inte? ropade krögaren så högt, han möjligen kunde. Här är ett glas mjöd från hennes son.

Ännu en gång ropade han det samma och så ännu en gång; men då hon alls icke rörde sig ur stället, blef han ond och kastade glaset midt i ansigtet på henne, så att mjödet rann utefter hennes näsa och hon föll baklänges i vagnen; ty hon var bara satt i upprätt ställning, men icke fastbunden.

— Kors i Herrans namn! ropade Lillklas, sprang ut och grep krögaren i kragen. Du har slagit ihjäl mormor min. Se bara! Det är ett stort hål i pannan på henne.

Det är min mormor, jag har slagit ihjäl henne.

— Ack, hvilken olycka! ropade krögaren och slog i hop händerna. Alltsammans kommer af min häftighet. Käre, lille Klas, jag skall ge dig en hel skäppa pengar och låta begrafva din mormor, som om hon vore min egen, bara du vill tiga; ty annars hugga de hufvudet af mig, och det är så ruskigt.

Så fick Lillklas en hel skäppa penningar, och krögaren begrof den gamla mormodern, som om det varit hans egen.

Då nu Lillklas kom hem igen med de myckna penningarna, skickade han genast sin drängpojke öfver till Storklas för att bedja att få låna en skäppa att mäta med.

— Hvad vill det här säga? sade Storklas. Har jag inte slagit ihjäl honom? Det måste jag sjelf se efter. Och så gick han med skäppan öfver till Lillklas.

— Men hvar har du då fått alla de här pengarna ifrån? frågade han och spärrade upp ögonen, då han fick se alla dem, som kommit till.

Digitized by Google

— Det var mormor min och inte mig du slog ihjäl, sade Lillklas; och henne har jag nu sålt och fått en skäppa pengar för.

— Det var minsann bra betaldt, sade Storklas och skyndade sig hem och tog en yxa och slog genast ihjäl sin gamla mormor, lade henne på vagnen, körde henne in till staden, till apotekaren, och frågade honom, om han ville köpa en död menniska.

— Hvem är hon och hvar har du fått henne ifrån? frågade apotekaren.

— Det är min mormor, sade Storklas. Jag har slagit ihjäl henne för att få en skäppa pengar.

— Åh, Gud bevare oss! sade apotekaren. Så ni pratar! Säg för all del inte så der till någon, ty det kunde kosta er hufvudet. Och nu sade han honom, hvilken förfärlig synd han hade begått och hvilken dålig menniska han vore och att han borde straffas. Storklas blef nu så förskräckt, att han sprang från apoteket direkt ut i vagnen, piskade på hästarna och for hem; men apotekaren och alla menniskor trodde, att han var tokig, och läto honom derför fara hvart han ville.

— Det skall du få betaldt för, sade Storklas, då han var ute på landsvägen. Ja, det skall du få betaldt för, min käre Lillklas. Och nu tog han, så snart han kom hem, den största säck, han kunde få tag uti, gick derpå öfver till Lillklas och sade: Nu har du narrat mig igen. Först slog jag ihjäl mina hästar och så min gamla mormor. Alltsammans är din skull; men nu skall du aldrig narra mig mera. Och så tog han Lillklas om lifvet och stoppade honom i säcken, kastade honom på ryggen och ropade till honom: Nu går jag ut och dränker dig.

Det var en lång väg att gå, innan han kom till ån, och Lillklas var icke så lätt att bära. Vägen gick tätt förbi kyrkan, orgeln spelade, och folket sjöng så vackert der inne; och så satte Storklas sin säck med Lillklas uti bredvid kyrkdörren och tänkte, att det kunde vara så godt att gå in och höra en psalm först, innan han ginge vidare. Lillklas kunde ju ändå inte komma ut, och allt folket var der inne; och så gick han in.

— Hå hå! hå hå! suckade Lillklas inne i säcken och vände sig oupphörligt; men det var honom omöjligt att få upp bandet. I det samma kom en gammal oxdrifvare med krithvitt

Digitized by Google

hår och en stor staf i handen. Han hade en hel drift oxar och kor framför sig, och de sprungo på säcken, som Lillklas satt uti, så att den vältade omkull.

— Hå hå! suckade Lillklas. Jag är så ung och skall redan till himmelriket.

— Och jag stackare, sade oxdrifvaren, är så gammal och kan ändå inte komma dit ännu.

— Öppna säcken, ropade Lillklas, och kryp in i mitt ställe, så kommer du genast till himmelriket.

— Ja, det vill jag hjertans gerna, sade oxdrifvaren och öppnade för Lillklas, som genast sprang ur.

— Vill du nu se efter kreaturen? sade den gamle mannen och kröp in i säcken; Lillklas knöt i hop den och gick så sin väg med alla oxarna och korna.

Kort derefter kom Storklas ut ur kyrkan; han tog nu sin säck på ryggen igen, men tyckte visserligen, att den blifvit bra lätt, ty den gamle oxdrifvaren var icke mer än hälften så tung som Lillklas. Hvad han blifvit lätt att bära! tänkte han; men det kommer sig väl af, att jag hört en psalm. Och så gick han bort till ån, som var djup och stor, kastade säcken med den gamle oxdrifvaren ned i vattnet och ropade efter honom, i tanke att det var Lillklas: Se så, nu skall du inte narra mig mera!

Derefter gick han hemåt; men då han kom dit, der vägarna korsade hvarandra, mötte han Lillklas, som dref alla sina kreatur framför sig.

— Hvad vill det här säga? sade Storklas. Har jag inte dränkt dig?

— Jo, sade Lillklas; du kastade mig ju bara för en half timme sedan i ån.

— Men hvar har du då fått alla de här vackra kreaturen ifrån? frågade Storklas.

— Det är sjöboskap, sade Lillklas. Jag skall berätta hela historien för dig, och tack skall du äfven ha för att du dränkte mig; ty nu har jag det bra, är riktigt rik, må du tro! — Jag var så rädd, då jag låg der inne i säcken, och vinden pep mig om öronen, då du kastade mig från bron ned i det kalla vattnet. Jag sjönk genast till bottnen, men stötte mig inte, ty der nere växer det finaste mjuka gräs. Detta föll jag på, och säcken öppnades genast, och en den vackraste jungfru, i krit-

Digitized by Google

hvita kläder och med en grön krans omkring det våta håret, tog mig i handen och sade: Är det du, Lillklas? Här har du till en början litet boskap. En mil längre fram på vägen står ytterligare en hel drift, som jag vill förära dig. — Nu såg jag, att ån var en stor landsväg för hafsfolket. Nere på bottnen gingo och körde de ända ifrån hafvet och långt in i landet, ända dit der ån slutar. Der var så vackert med blommor och det friskaste gräs, och fiskarna, som summo i vattnet, kilade omkring öronen på mig, alldeles som fåglarna här uppe i luften. Och så mycket fint folk der var, och så många kreatur som gingo der i dikena och på dikesvallarna!

— Men hvarför gick du då strax hit upp till oss igen? frågade Storklas. Det hade inte jag gjort, då det är så vackert der nere.

— Jo, sade Lillklas, det var just knipslugt gjordt af mig. Du hör ju att jag säger, att hafsjungfrun sade, att en mil längre fram på vägen — och med vägen menar hon ju ån, ty någon annanstans kan hon inte komma — står ännu en hel boskapsdrift för min räkning; men jag vet, huru ån går i bugter, än hit och än dit, det är ju en riktig krokväg; nej, då gör man vägen kortare, om man, när man kan, går upp på land och tvärs öfver till ån igen; ty på sådant sätt spar jag in nära en half mil och hinner förr till min sjöboskap.

— Ja, du är en lycklig ost du! sade Storklas. Tror du, att jag också får sjöboskap, om jag kommer ned på åbottnen?

— Ja, det tror jag visst! sade Lillklas. Men jag orkar inte bära dig i säcken fram till ån, ty du är mig för tung; men om du sjelf vill gå dit och krypa ned i säcken, så skall jag med största nöje kasta ned dig.

— Tack skall du ha! sade Storklas. Men om jag inte får sjöboskap, då jag kommer ned, så piskar jag upp dig, det kan du lita på.

— Åh nej, var då inte så stygg!

Och så gingo de till ån. Då boskapen, som var törstig, såg vattnet, sprang den allt hvad den kunde för att komma ned och dricka.

— Se bara, huru brådtom de ha! sade Lillklas. De längta att komma ned på bottnen igen.

— Ja, men hjelp nu först mig, sade Storklas, ty annars får du stryk! Och så kröp han ned i den stora säcken, som

Digitized by Google

hade legat tvärs öfver ryggen på en af oxarna. Lägg en sten uti, ty annars fruktar jag, att jag inte sjunker! sade Storklas.

— Åh, det går nog, sade Lillklas, men lade ändå en stor sten i säcken, knöt hårdt i hop bandet och stötte så till den. Plums! Der låg Storklas ute i ån och sjönk genast till bottnen.

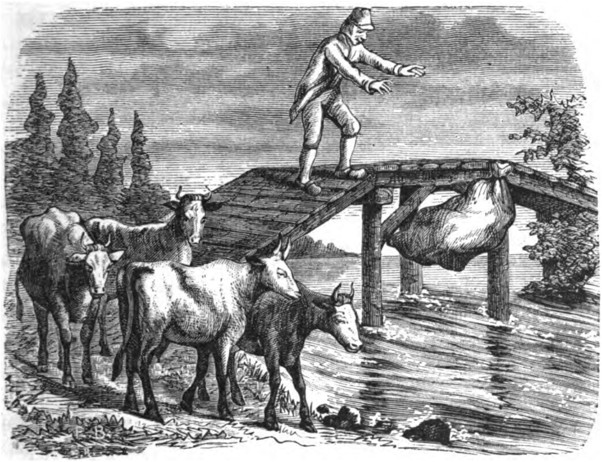

Plums! der låg Storklas ute i ån.

— Jag är rädd, att han inte får rätt på boskapen, sade Lillklas och dref så hem med hvad han hade.

3.

Prinsessan på ärten.

Det var en gång en prins, och han ville ha sig en prinsessa; men det skulle vara en riktig prinsessa. Så reste han hela verlden omkring för att finna en sådan; men öfver allt var det något i vägen. Prinsessor fans det godt om, men om det var riktiga prinsessor, kunde han ej rätt komma under fund med, ty alltid var det något, som icke var så alldeles riktigt. Så kom han nu hem igen och var så bedröfvad, ty han ville så gerna ha en verklig prinsessa.

Digitized by Google

En afton blef det ett förskräckligt väder; det åskade och blixtrade, och regnet hälde ned; det var riktigt ohyggligt! Då knackade det på stadens port, och den gamle kungen gick att öppna.

Och den gamle kungen gick att öppna.

Det var en prinsessa, som stod utanför. Men, herre min Gud, så hon såg ut af regnet och det svåra vädret! Vattnet strömmade af hennes hår och hennes kläder och rann in vid tån på skon och ut vid hälen, och så sade hon, att hon var en verklig prinsessa.

Jag har legat på någonting hårdt.

— Ja, det skola vi nog få veta, tänkte den gamla drottningen; men hon sade ingenting, utan gick in i sängkammaren, tog upp alla sängkläderna och lade en ärt på sängbottnen; derefter tog hon tjugu madrasser, lade dem ofvan på ärten, och så ytterligare tjugu ejderdunsbolster ofvan på madrasserna.

Digitized by Google

Der skulle nu prinsessan ligga om natten. Om morgonen frågade de henne, huru hon hade sofvit.

— Åh, förskräckligt illa! sade prinsessan. Jag har knappast sofvit en blund på hela natten. Gud vet, hvad som var i sängen! Jag har legat på någonting hårdt, så att jag är alldeles brun och blå öfver hela kroppen. Det är alldeles förskräckligt!

Nu kunde de se, att det var en riktig prinsessa, efter som hon genom de tjugu madrasserna och de tjugu ejderdunsbolstren hade känt ärten. Så ömskinnad kunde ingen annan än en verklig prinsessa vara.

Prinsen tog henne nu till hustru, ty nu visste han, att han hade en riktig prinsessa, och ärten kom på museum, der den ännu finnes att bese, om ingen tagit bort den.

Se, det var en riktig historia!

4.

Lilla Idas blommor.

— Mina stackars blommor äro alldeles döda, sade lilla Ida. De voro så vackra i går qväll, och nu hänga alla bladen vissna. Hvarför göra de det? frågade hon studenten, som satt i soffan; ty honom höll hon så mycket af; han kunde de allra vackraste historier och klipte sådana roliga bilder: hjertan med små

Digitized by Google

dansande gummor uti, blommor och stora slott, der dörrarna kunde öppnas; det var en munter och tokrolig student!

— Hvarför se blommorna så dåliga ut i dag? frågade hon åter och visade honom en hel bukett, som var alldeles vissen.

— Jo, vet du hvad som fattas dem? sade studenten. Blommorna ha varit på bal i natt, och derför hänga de hufvudet så der.

— Men blommorna kunna ju inte dansa! sade lilla Ida.

— Jo, sade studenten, då det blir mörkt och vi andra sofva, hoppa de muntert omkring; nästan hvar enda natt ha de bal.

— Kunna inga barn komma med på den balen?

— Jo, svarade studenten, små, små gåsörter och liljekonvaljer.

— Hvar dansa de vackraste blommorna? frågade lilla Ida.

— Har du inte ofta varit ute vid det stora slottet, der kungen bor om sommarn, der den vackra trädgården med de myckna blommorna är? Du har ju sett svanarna, som simma fram till dig, när du vill gifva dem brödsmulor. Der ute är det nog bal, må du tro.

— Jag var der ute i trädgården i går tillsammans med mamma, sade Ida; men alla bladen hade fallit af träden, och det fans alls inga blommor mer. Hvart ha de tagit vägen? I somras såg jag så många.

— De äro inne i slottet, sade studenten. Du skall veta, att så snart kungen och allt hoffolket flytta in till staden, springa blommorna genast från trädgården upp i slottet och roa sig. Det skulle du se! De två allra vackraste törnrosorna sätta sig på tronen, och så äro de kung och drottning. Alla de röda tuppkammarna ställa upp sig vid sidan och stå och buga sig; de äro kammarjunkare. Så komma alla de täckaste blommorna, och nu blir det stor bal; de blå violerna föreställa små sjökadetter och dansa med hyacinter och krokusar, hvilka de kalla fröknar. Tulpanerna och de stora gula liljorna äro gamla fruar, som se till att det dansas ordentligt och att allt går städadt till.

— Men, frågade lilla Ida, är det ingen, som gör blommorna något för det de dansa i kungens slott?

— Det är ingen, som riktigt vet af det, sade studenten. Ibland kommer väl om natten den gamle slottsfogden, som skall se efter allting der ute, och han har en stor nyckelknippa

Digitized by Google

med sig; men så snart blommorna höra nycklarna skramla, blifva de alldeles tysta och stilla, gömma sig bakom de långa gardinerna och sticka fram hufvudet. »Jag känner på lukten, att det är några blommor här inne,» säger den gamle slottsfogden, men han kan inte se dem.

— Ack, så roligt! sade lilla Ida och klappade händerna. Men skulle inte jag heller kunna se blommorna?

— Jo, sade studenten; kom bara i håg, när du kommer dit ut igen, att titta in genom fönstret, så ser du dem nog. Det gjorde jag i dag; en lång, gul påsklilja låg på soffan och sträckte sig; hon inbillade sig vara en hofdam.

— Kunna blommorna i botaniska trädgården också komma dit ut? Kunna de komma den långa vägen?

— Jo, det må du tro! sade studenten; ty när de vilja, kunna de flyga. Har du inte sett de vackra fjärilarna, röda, gula och hvita? De se nästan ut som blommor, och det ha de äfven varit; de hoppade från stjelken högt upp i luften och flaxade med bladen, som om dessa varit små vingar, och så flögo de; och när de uppförde sig väl, fingo de lof att flyga omkring äfven om dagen och behöfde inte flyga hem igen och sitta stilla på stjelken, och så blefvo bladen till slut riktiga vingar. Det har du ju sjelf sett. Men nog kan det också hända, att blommorna i botaniska trädgården aldrig varit ute på kungens slott eller veta, att det är så gladt och muntert der om natten. Derför skall jag nu säga dig något, så skall han bli så förvånad, den der professorn i botaniken, som bor der bredvid, du känner honom nog? När du kommer in i hans trädgård, skall du berätta för en af blommorna, att det är stor bal ute på slottet, så talar hon om det för alla de andra, och så flyga de bort. Om då professorn kommer ut i trädgården, så fins der inte en enda blomma, och han kan rakt inte förstå, hvart de tagit vägen.

— Men hur kan blomman tala om det för de andra? Blommorna kunna ju inte tala!

— Nej, det kunna de visserligen inte, svarade studenten; men i stället göra de miner och åtbörder. Du har väl sett, att när det blåser litet, så nicka blommorna och röra alla de gröna bladen, och det är lika tydligt, som om de talade.

— Kan då professorn förstå deras miner? frågade Ida.

— Jo, det kan du lita på! Han kom en morgon ned i sin

Digitized by Google

trädgård och fick se en stor brännäsla stå och göra åtbörder med bladen åt en vacker röd nejlika; hon sade: »Du är så vacker, och jag tycker riktigt om dig.» Men sådant kan professorn rakt inte tåla och slog genast brännäslan på bladen, ty de äro hennes fingrar; men dervid brände han sig, och från den stunden törs han aldrig röra vid en brännäsla.

— Ack, så roligt! sade lilla Ida och skrattade.

— Huru kan man inbilla barnet någonting sådant? sade det tråkiga kansliрådet, som hade kommit på besök och satt i soffan; han kunde alls icke tåla studenten och gnatade alltid, då han såg honom klippa de löjliga och roliga bilderna: än en karl, som hängde i en galge och höll ett hjerta i handen, emedan han var en hjertetjuf, än en gammal hexa, som red på en qvast och hade sin man på näsan. Detta kunde kansliрådet icke tåla, och då sade han, liksom nu: Huru kan man inbilla barnet någonting sådant? Det är den der dumma fantasien!

Men lilla Ida tyckte ändå, att det, som studenten berättade henne om hennes blommor, var så roligt, och hon tänkte så mycket derpå. Blommorna hängde hufvudet derför, att de voro trötta af att dansa hela natten; de voro bestämdt sjuka. Så gick hon med dem bort till sina andra leksaker, som stodo på ett litet vackert bord, och hela lådan var full af grannlåter. I docksängen låg hennes docka, Sofi, och sof; men lilla Ida sade till henne: Du får verkligen lof att stiga upp, Sofi, och hålla till godo med att ligga i lådan i natt; ty de stackars blommorna äro sjuka och måste ligga i din säng, så bli de kanske friska igen. Och så tog hon upp dockan; men denna såg så tvär ut och sade icke ett enda ord, ty hon var ond derför, att hon ej fick behålla sin säng.

Nu lade Ida blommorna i docksängen, drog det lilla täcket upp öfver dem och sade, att nu skulle de ligga beskedligt stilla, så skulle hon koka te åt dem, så att de kunde bli friska och stiga upp på morgonen, och så drog hon igen gardinerna omkring den lilla sängen, för att solen icke skulle skina dem i ögonen.

Under hela aftonen kunde hon icke låta bli att tänka på, hvad studenten hade berättat henne, och då hon nu sjelf skulle i säng, måste hon först bort bakom gardinerna, som hängde för fönstren, der hennes mors vackra blommor stodo, både hyacinter och tulpaner, och så hviskade hon helt sakta: Jag vet

Digitized by Google

nog, att I skolen på bal i natt. Men blommorna låtsade, som om de ingenting förstodo, och rörde icke ett blad; men lilla Ida visste nog, hvad hon visste.

Då hon hade kommit i säng, låg hon länge och tänkte på, huru vackert det måste vara att se de täcka blommorna dansa der ute på kungens slott. Jag undrar just, om mina blommor verkligen ha varit med, sade hon till sig sjelf; men så somnade hon. Fram på natten vaknade hon åter; hon hade drömt om blommorna och studenten, som kanslirådet grälade på och sade bara inbilla henne en hop. Det var alldeles tyst i sängkammaren, der Ida låg; nattlampan brann borta på bordet, och hennes pappa och mamma sofvo.

— Jag undrar, om mina blommor nu ligga i Sofis säng, sade hon för sig sjelf. Ack, hvad jag bra gerna skulle vilja veta det!

Hon reste litet på sig och såg bort mot dörren, som stod halft på glänt; der innanför lågo blommorna och alla hennes leksaker. Hon lyssnade, och nu tyckte hon sig höra, att det spelades piano inne i rummet, men mycket sakta och så vackert, att hon aldrig förr hört maken.

— Nu dansa visst alla blommorna der inne, sade hon. Ack, hvad jag bra gerna ville se det! Men hon vågade icke stiga upp, ty då skulle hon väcka sin pappa och mamma. Om de bara ville komma hit in ändå! sade hon. Men blommorna kommo icke, och musiken fortfor att spela så vackert. Då kunde hon icke hålla sig längre, ty det var alldeles för vackert, och så kröp hon ur sin lilla säng och gick mycket tyst bort till dörren och tittade in i rummet. Åh, hvad det var roligt, det hon nu fick se!

Det var ingen nattlampa der inne, men likväl alldeles ljust: månen lyste genom fönstret midt in på golfvet, och det var nästan lika ljust som på dagen. Alla hyacinterna och tulpanerna stodo i två långa rader på golfvet; det fans inga flere qvar i fönstret, der stodo bara tomma krukor; nere på golfvet dansade alla blommorna så vackert omkring hvarandra, gjorde ordentlig »chaine» och höllo hvarandra i de långa, gröna bladen, när de svängde om. Men borta vid pianot satt en stor, gul lilja, som lilla Ida bestämdt hade sett under sommarn, ty hon kom ganska väl i håg, att studentene hade sagt: Ah, hvad hon liknar fröken Lina! och då skrattade de allesammans åt honom; men nu tyckte verkligen äfven Ida sjelf, att

Digitized by Google

den långa, gula blomman liknade fröken, och hon betedde sig alldeles på samma sätt, då hon spelade, lade sitt aflånga, gula ansigte än på ena sidan och än på den andra och nickade takten till den vackra musiken. Ingen enda märkte lilla Ida. Nu såg hon en stor, blå krokus hoppa upp midt på bordet, der leksakerna stodo, gå rakt fram till docksängen och draga undan gardinerna; der lågo de sjuka blommorna, men de reste sig genast upp och nickade ned till de andra, att de också ville dansa med. Den gamle rökgubben, på hvilken underläppen var afbruten, steg upp och bockade sig för de vackra blommorna, som nu alls icke sågo sjuka ut, utan hoppade ned bland de andra och voro så glada och nöjda.

Det lät, som om någonting hade fallit ned från bordet; Ida såg dit bort: det var fastlagsriset, som hoppade ned, ty det tyckte sig äfven höra till blommorna. Det var också mycket vackert, och ofvantill satt en liten vaxdocka, som hade just en sådan bred hatt på hufvudet, som den kanslirådet gick med; fastlagsriset hoppade på sina tre röda träben midt in bland blommorna och stampade mycket hårdt, ty det dansade masurka, och den dansen kunde de andra blommorna icke, emedan de voro så lätta och icke kunde stampa.

Vaxdockan på fastlagsriset blef med ens stor och lång, snurrade omkring ofvan om pappersblommorna och ropade helt högt: »Huru kan man inbilla barnet någonting sådant! Det är den der dumma fantasien!» Och så liknade vaxdockan alldeles precis kanslirådet med den breda hatten och såg lika gul och butter ut; men pappersblommorna slogo honom kring de smala benen, och så kröp han i hop igen och blef en helt liten vaxdocka. Det var så lustigt att skåda, att lilla Ida icke kunde låta bli att skratta. Fastlagsriset fortfor att dansa, och kansliråde måste dansa med, det hjelpte icke, han måtte nu göra sig stor och lång eller förblifva den lilla, gula vaxdockan med den stora, svarta hatten. Då bådo de andra blommorna för honom, i synnerhet de, som hade legat i docksängen, och så lät fastlagsriset bli. I det samma bultade det mycket hårdt inne i lådan, der Idas docka, Sofi, låg jemte så många andra leksaker. Rökgubben skyndade sig fram till bordskanten, lade sig rak lång på magen och drog ut lådan en smula. Der reste sig nu Sofi och såg sig helt förvånad omkring.

Digitized by Google

— Här tyckes vara bal, sade hon. Hvarför har ingen sagt mig det?

— Vill du dansa med mig? sade rökgubben.

— Jo, du är just en vacker en att dansa med! sade hon och vände honom ryggen. Så satte hon sig på lådan och tänkte, att nog någon af blommorna skulle komma och bjuda upp henne; men det kom ingen, och så hostade hon, hm, hm, hm! men ändå kom ingen enda. Rökgubben dansade nu alldeles ensam, och det var icke så dåligt.

Då nu ingen af blommorna tycktes se Sofi, släpte hon sig från lådan rakt ned på golfvet, så att det blef ett stort buller. Alla blommorna skyndade också till, samlade sig omkring henne och frågade, om hon icke hade slagit sig; och de voro alla så vänliga och artiga emot henne, i synnerhet de blommor, som hade legat i hennes säng; men hon hade icke slagit sig det allra minsta, och alla Idas blommor tackade för den rara sängen och tyckte så mycket om henne, togo henne med sig midt fram på golfvet, der månen lyste, och dansade med henne, medan alla de andra blommorna dansade i ring omkring dem; och nu var Sofi nöjd och sade, att de gerna skulle få behålla hennes säng, ty hon hade alls ingenting emot att ligga i lådan. Men blommorna svarade:

Ute i trädgården gräfdes en liten graf.

— Mycken, mycken tack skall du ha, men vi kunna inte lefva så länge; i morgon äro vi alldeles döda; men säg till lilla Ida, att hon skall begrafva oss ute i trädgården, der kanariefågeln ligger, så växa vi upp igen till sommarn och bli mycket vackrare.

Digitized by Google

— Nej, I fån inte dö! sade Sofi, och så kysste hon blommorna. I det samma gick salsdörren upp, och en hel hop vackra blommor kom indansande. Ida kunde alls icke begripa, hvarifrån de hade kommit: det var bestämdt alla blommorna der ute från kungens slott. I spetsen gingo två vackra törnrosor, och de hade små guldkronor på hufvudet — det var en kung och en drottning — och så kommo de sötaste löfkojor och nejlikor, och de helsade åt alla sidor. De hade musik med sig: stora vallmor och pioner blåste i ärtskidor, så att de voro alldeles röda i synen. Blåklockorna och de små hvita snödropparna klingade, som om de haft bjellror på sig. Det var en lustig musik. Sedan kommo så många andra blommor, och de dansade allesammans, de blå violerna och de röda tusenskönorna, gåsörterna och liljekonvaljerna. Och alla blommorna kysste hvarandra — det var för näpet att skåda!

Slutligen togo blommorna god natt af hvarandra, och nu smög äfven lilla Ida tillbaka till sin säng, der hon drömde om allt, hvad hon hade sett.

Då hon den följande morgonen kom upp, gick hon genast bort till det lilla bordet för att se, om blommorna ännu voro der; hon drog ifrån gardinen för den lilla sängen: ja, de lågo der allesammans, men de voro alldeles vissna, mycket mera än i går. Sofi låg i lådan, der hon hade lagt henne, och hon såg helt sömnig ut.

— Kan du komma i håg, hvad du skulle säga mig? sade lilla Ida; men Sofi såg bara dum ut och sade icke ett enda ord.

— Du är alls inte snäll, sade Ida, och ändå dansade allesammans med dig. Derpå tog hon en liten pappersask, på hvilken små, täcka fåglar voro ritade, öppnade den och lade de döda blommorna i den. Det här skall bli en vacker likkista, sade hon, och när sedan de norska kusinerne komma hit, så skola de få vara med om att begrafva er ute i trädgården, så att I till sommarn kunnen växa upp och bli ännu mycket vackrare.

De norska kusinerne voro två raska gossar, som hette Jonas och Adolf; deras far hade gifvit dem två nya pilbågar, och dessa hade de med sig för att visa Ida. Hon berättade dem om de stackars blommorna, som voro döda, och så fingo de lof att begrafva dem. Båda gossarne gingo förut med pilbågarna på axeln, och lilla Ida bakefter med de döda blommorna i den

Digitized by Google

lilla vackra asken. Ute i trädgården gräfdes en liten graf, Ida kysste först blommorna, satte dem derefter tillika med asken ned i jorden, och Adolf och Jonas sköto med pilbågarna öfver grafven, ty de hade inga gevär eller kanoner.

5.

Tummelisa.

Det var en gång en hustru, som så gerna ville ha sig ett litet barn, men hon visste alls icke, hvarifrån hon skulle få det, och så gick hon till en gammal hexa och sade till henne:

— Jag skulle så innerligt gerna vilja ha ett litet barn; vill du inte säga mig, hvarifrån jag skall få ett?

— Jo, det skall nog gå för sig, sade hexan. Här har du ett bjuggkorn, som är af ett helt annat slag än det, som gror på bondens åker eller som hönsen få att äta; lägg det i en blomkruka, så skall du få se någonting.

— Tack skall du ha! sade hustrun, gaf hexan några slantar och gick derpå hem och satte bjuggkornet, och strax uppväxte en stor, vacker blomma; den såg alldeles ut som en tulpan, men bladen slöto sig tätt till hopa, som om den ännu stått i knopp.

— Det var en fager blomma! sade hustrun och kysste henne på de vackra röda och gula bladen; men just som hon kysste henne, sprang blomman upp med en stark knall. Det var en verklig tulpan, det kunde man se; men midt inne i blomman, på den gröna stolen, satt en liten, liten flicka, så fin och täck; och hon var icke mer än en tum lång och kallades derför Tummelisa.

Ett grant lackeradt valnötsskal fick hon till vagga, blå violblad voro hennes madrasser och ett rosenblad hennes täcke. Der sof hon om natten, men om dagen lekte hon på bordet, der hustrun hade satt en tallrik, omkring hvilken hon hade lagt en hel krans med blommor, som stucko sina stjelkar ned i vattnet. Här flöt ett stort tulpanblad, och på detta satt Tummelisa och seglade från den ena sidan af tallriken till den andra och hade två hvita tagelstrån att ro med. Det såg

Digitized by Google

för näpet ut. Hon kunde äfven sjunga, åh, så fint och täckt, att man aldrig här hade hört något dylikt!

En natt, då hon låg i sin vackra säng, kom en otäck padda inhoppande genom fönstret, på hvilket en ruta var sönder. Paddan var så ful, stor och våt och hoppade rätt ned på bordet, der Tummelisa låg och sof under det röda rosenbladet.

— Det vore en vacker hustru åt min son! sade paddan, och så tog hon valnötsskalet, der Tummelisa låg och sof, och hoppade med henne genom rutan ned i trädgården.

Der rann en stor, bred å; men invid stranden var det sumpigt och gytjigt, och der bodde paddan med sin son. Hu! äfven han var stygg och ful och liknade fullkomligt sin mor. Koax, koax, brecke-ke-kex! var allt, hvad han kunde säga, då han fick se den lilla täcka flickan i valnötsskalet.

— Prata inte så högt, ty då vaknar hon! sade den gamla paddan. Hon skulle ännu kunna springa ifrån oss, ty hon är lätt som ett svandun. Vi skola sätta henne ut i ån på ett af de breda näckrosbladen; det blir för henne, som är så liten och lätt, alldeles som en ö, och då kan hon inte springa bort, medan vi göra i ordning helgdagsrummet under gytjan, der I skolen bygga och bo.

Ute i ån växte så många näckrosor med sina breda, gröna blad, hvilka se ut, som de flöte på vattnet; det blad, som var längst bort, var äfven det allra största, och dit ut sam den gamla paddan och satte der valnötsskalet med Tummelisa.

Den lilla stackaren vaknade helt tidigt på morgonen, och då hon såg, hvar hon var, började hon gråta så bittert, ty det var vatten på alla sidor om det stora, gröna bladet, så att hon omöjligen kunde komma i land.

Den gamla paddan satt nere i gytjan och prydde sitt rum med säf och gula näckrosknoppar, så att der skulle bli riktigt fint åt den nya sonhustrun, och sam derefter med den fule sonen ut till bladet, der Tummelisa stod; de ville hemta hennes vackra säng, som skulle sättas upp i brudkammaren, innan hon sjelf kom dit. Den gamla paddan neg så djupt i vattnet för henne och sade:

— Här skall du få se min son; han skall bli din man, och I skolen bo så trefligt nere i gytjan.

— Koax, koax, brecke-ke-kex! var allt, hvad sonen kunde säga.

Så togo de den prydliga lilla sängen och summo bort med

Digitized by Google

den; men Tummelisa satt alldeles ensam på det gröna bladet och grät, ty hon ville icke bo hos den fula paddan eller ha hennes fule son till man. De små fiskarna, som summo nere i vattnet, hade säkert sett paddan och hört, hvad hon sade; derför stucko de upp hufvudet och ville se den lilla flickan. Så snart de fingo se henne, funno de henne så täck, och det gjorde dem riktigt ondt, att hon skulle ned till den fula paddan. Nej, det skulle då aldrig ske! De flockade sig nere i vattnet rundt omkring den gröna stjelk, som höll bladet, hvarpå hon stod, gnagde af stjelken med tänderna, och så flöt bladet nedåt ån, bort med Tummelisa, långt bort, dit paddan ej kunde komma.

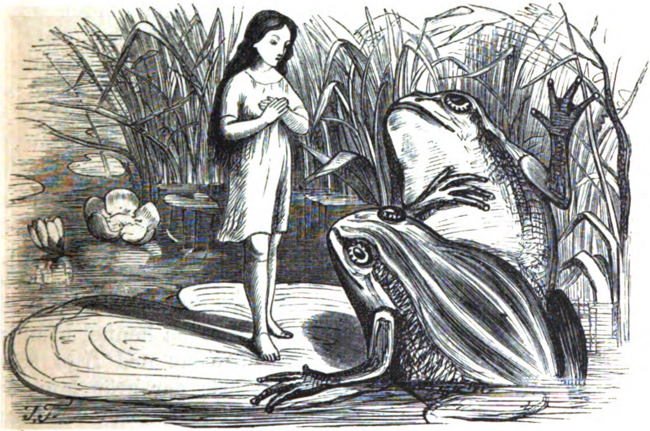

Och I skolen bo så trefligt nere i gytjan.

Tummelisa seglade förbi så många ställen, och de små fåglarna sutto i buskarna, sågo henne och sjöngo: Hvilken täck liten jungfru! Bladet sam allt längre och längre bort med henne, och sålunda for Tummelisa utomlands.

En liten vacker, hvit fjäril flög allt jemt rundt omkring henne och satte sig slutligen ned på bladet, ty han tyckte så mycket om lilla Tummelisa, och hon var så nöjd och glad, ty nu kunde paddan icke nå henne, och det var så vackert, der hon seglade; solen sken på vattnet, och det var som strå-

Digitized by Google

lande guld. Så tog hon sitt skärp, band den ena ändan om fjäriln och fäste den andra vid bladet; det gled nu mycket fortare framåt, och hon med, ty hon stod ju på bladet.

I det samma kom en stor ollonborre flygande; han fick se henne, slog på ögonblicket sin klo om hennes smärta lif och flög upp i trädet med henne; men det gröna bladet sam nedåt ån och fjäriln flög med, ty han var fastbunden vid bladet och kunde ej komma lös.

Gud, hvad den stackars Tummelisa blef rädd, då ollonborren flög upp i trädet med henne! Men hon var likväl allra mest bedröfvad öfver den vackra, hvita fjäriln, som hon hade bundit vid bladet; ty om han ej kunde komma lös, måste han ju svälta ihjäl. Men detta frågade ollonborren icke efter. Han satte sig med henne på det största gröna bladet uppe i trädet, gaf henne honing af blommorna att äta och sade, att hon var så täck och fager, ehuru hon alls icke liknade en ollonborre. Sedan kommo alla de andra ollonborrarna, som bodde i trädet, och gjorde visit; de sågo på Tummelisa, och ollonborrsfröknarna ryckte på spröten och sade: Hon har ju inte mer än två ben! Det ser för ömkligt ut! — Hon har inga spröt! sade de. — Hon är så smal om lifvet! Fy, hon ser ju alldeles ut som en menniska! Hvad hon är ful! sade alla de qvinliga ollonborrarna, och ändå var Tummelisa så fager. Och det tyckte också den ollonborre, som hade tagit henne; men då alla de andra sade, att hon var ful, trodde han det slutligen också och ville alls icke ha henne, utan hon kunde få gå, hvart hon ville. De flögo nu ned från trädet med henne och satte henne på en gåsört; der grät hon, derför att hon var så ful, att ollonborrarna icke ville ha henne, och ändå var hon den fagraste, man kunde tänka sig, så fin och skär som det vackraste törnrosblad.

Under hela sommarn lefde den stackars Tummelisa alldeles ensam i den stora skogen. Hon flätade sig en säng af grässtrån och hängde den under ett stort kardborrblad, och så kunde det icke regna på henne; hon petade honing ur blommorna och åt, samt drack af daggen, som hvarje morgon låg på bladen. Sålunda gingo sommar och höst; men nu kom vintern, den kalla, långa vintern. Alla fåglarna, som hade sjungit så vackert för henne, flögo sin väg, träden och blommorna vissnade, det stora kardborrbladet, under hvilket hon hade

Digitized by Google

bott, rullade ihop sig och blef endast en gul, vissen stjelk, och hon frös så förfärligt, ty hennes kläder voro sönderrifna, och hon var sjelf så späd och liten, den stackars Tummelisa, att hon visst måste komma att frysa ihjäl. Det började att snöa, och hvar enda snöflinga, som föll på henne, var som när man kastar en hel skofvel på oss, ty vi äro stora, och hon var endast en tum lång. Derpå svepte hon in sig i ett visset blad, men detta ville icke gifva någon värme, och hon skalf af köld.

Strax utanför skogen, dit hon nu hade kommit, låg ett stort sädesfält, men säden var för länge sedan borta, och endast den nakna, torra stubben stack upp ur den frusna marken. Stubben var för henne alldeles som en stor skog att färdas igenom, och — hu, hvad hon skalf af köld! Så kom hon till åkerråttans dörr, ett litet hål under sädesstubben. Der innanför bodde åkerråttan varmt och godt och hade hela rummet fullt med säd, ett vackert kök och skafferi. Den stackars Tummelisa stälde sig innanför dörren, lik en annan fattig tiggarflicka, och bad om en liten bit af ett bjuggkorn, ty hon hade på två dagar icke fått det allra ringaste att äta.

— Din lilla stackare, sade åkerråttan, ty hon var i sjelfva verket en god gammal åkerråtta, stig du in i mitt varma rum och ät med mig.

Som hon nu tyckte rätt mycket om Tummelisa, sade hon:

— Du kan gerna stanna hos mig i vinter; men du skall hålla mitt rum rent och fint och berätta historier för mig, ty sådana tycker jag mycket om.

Och Tummelisa gjorde, hvad den goda gamla åkerråttan begärde, och mådde mycket godt hos henne.

— Nu få vi snart besök, sade åkerråttan; min granne plägar helsa på hos mig en gång i veckan. Han har det ännu bättre än jag, har stora salar och går med en så vacker, svart sammetspels. Kunde du få honom till man, blefve du väl försörjd. Men han är blind. Du måste berätta honom de allra vackraste historier du kan.

Men detta brydde Tummelisa sig icke om; hon ville alls icke ha grannen, ty han var en mullvad. Han kom och gjorde visit i sin svarta sammetspels; han var så rik och så lärd, sade åkerråttan; hans bostad var också öfver tjugu gånger större än åkerråttans, och lärdom hade han; men solen och de vackra

Digitized by Google

blommorna kunde han alls icke tåla, utan talade illa om dem, ty han hade aldrig sett dem. Tummelisa måste sjunga för honom, och hon sjöng både »Ollonborre, flyg, flyg!» och andra visor, och så blef mullvaden betagen i henne för den vackra röstens skull; men han sade ingenting, ty han var en så betänksam man.

Han hade nyligen gräft sig en lång gång under jorden från sitt till deras hus, och i denna fingo åkerråttan och Tummelisa tillåtelse att spatsera så ofta de ville. Men han bad dem icke bli rädda för den döda fågeln, som låg i gången; det var en hel fågel med fjäder och näbb, som sannolikt hade dött helt nyligen vid vinterns början och blifvit nedgräfd just der mullvaden hade gjort sin gång.

Kunde du få honom till man, blefve du väl försörjd.

Mullvaden tog en bit murket trä i munnen, ty det lyser ju som eld i mörkret, och gick så förut och lyste dem i den långa, mörka gången. Då de kommo dit, der den döda fågeln låg, satte mullvaden sin breda nos mot taket och stötte upp jorden, så att det blef ett stort hål, som ljuset kunde skina ned igenom. Midt på golfvet låg en död svala, med de vackra vingarna tätt tryckta mot sidorna och med benen och hufvudet indragna under fjädrarna; den stackars fågeln hade bestämdt dött af köld. Tummelisa kände sig så bedröfvad för hans skull; ty hon höll så mycket af alla de små vackra fåg-

Digitized by Google

larna; de hade ju under hela sommarn sjungit och qvittrat så vackert för henne; men mullvaden stötte till honom med sina korta ben och sade:

— Nu piper han inte längre! Det måtte vara för eländigt att bli född till en liten fågel. Gud ske lof, att intet af mina barn blir det! En sådan der fågel har ju ingenting annat än sitt qvivitt och måste svälta ihjäl under vintern.

— Ja, det må ni väl som en förståndig man säga, sade åkerråttan. Hvad har väl fågeln för allt sitt qvivitt, då vintern kommer? Han måste svälta och frysa; men det skall väl också vara så stort och rart!

Tummelisa sade ingenting; men då de båda andra vände ryggen åt fågeln, lutade hon sig ned, sköt undan fjädrarna, som lågo öfver hans hufvud, och kysste honom på de tillslutna ögonen.

— Kanske var det han, som sjöng så vackert för mig i somras, tänkte hon. Hvad han gjorde mig mycken glädje, den kära, vackra fågeln!

Mullvaden stoppade nu till hålet, genom hvilket dagern lyste, och följde derefter damerna hem. Men om natten kunde Tummelisa alls icke sofva, och så steg hon upp ur sin säng och flätade af hö ett stort, vackert täcke, och det bar hon ned och svepte omkring den döda fågeln, samt lade mjuk bomull, som hon hade funnit i åkerråttans rum, på sidorna om fågeln, så att han skulle ligga varmt i den kalla jorden.

— Farväl, du vackra, lilla fågel! sade hon. Farväl och tack för din vackra sång i somras, då alla träden voro gröna och solen sken så varmt på oss!

Derpå lade hon sitt hufvud mot fågelns bröst, men blef i det samma helt förskräckt, ty det var alldeles som om någonting klappade der innanför. Det var fågelns hjerta. Fågeln var icke död, utan låg i dvala och hade nu blifvit uppvärmd och fått lif igen.

Om hösten flyga alla svalorna bort till de varma länderna; men om någon fördröjer sig, fryser hon så, att hon faller ned död och blir liggande der hon föll, och den kalla snön lägger sig ofvan på.

Tummelisa riktigt skalf, så förskräckt hade hon blifvit, ty fågeln var ju en stor, stor en mot henne, som endast var en tum lång; men hon tog likväl mod till sig, lade bomullen

Digitized by Google

tätare omkring den stackars svalan, hemtade ett krusmyntblad, som hon sjelf hade haft till täcke, och lade det öfver fågelns hufvud.

Den följande natten smög hon sig åter ned till honom, och nu var han riktigt vid lif igen, men så matt, att han endast för ett kort ögonblick kunde öppna ögonen och se Tummelisa, som stod med ett stycke lysved i handen, ty någon annan lykta hade hon icke.

— Tack skall du ha, du täcka lilla barn! sade den sjuka svalan till henne. Jag har blifvit så skönt uppvärmd. Snart får jag mina krafter igen och kan åter flyga ut i det varma solskenet.

— Ack, sade Tummelisa, det är så kallt ute, det snöar och fryser! Stanna du i din varma säng! Jag skall nog se om dig.

Hon bar nu till svalan vatten i ett blomblad, och fågeln drack och berättade henne, huru han hade sårat sin ena vinge på en törnbuske och derför icke kunnat flyga så fort som de andra svalorna, som då flögo bort, långt bort till de varma länderna. Han hade slutligen fallit ned på marken; men mera kunde han ej erinra sig och visste alls icke, huru han hade kommit dit.

Under hela vintern stannade han nu der nere, och Tummelisa var god emot honom och höll så mycket af honom; men hvarken mullvaden eller åkerråttan fick veta det ringaste derom, ty de kunde alls icke tåla den stackars fattiga svalan.

Så snart våren kom och solvärmen trängde in i jorden, sade svalan farväl till Tummelisa, hvilken öppnade hålet, som mullvaden hade gjort i taket. Solen lyste så vackert in till dem, och svalan frågade, om hon icke ville följa med; hon kunde sitta på hennes rygg, så skulle de flyga långt bort i den gröna skogen. Men Tummelisa visste, att det skulle bedröfva den gamla åkerråttan, i fall hon sålunda lemnade henne.

— Nej, jag kan inte, sade Tummelisa.

— Farväl, farväl, du goda, söta flicka! sade svalan och flög ut i solskenet.

Tummelisa såg efter fågeln, och tårarna kommo henne i ögonen, ty hon höll så mycket af den stackars svalan.

— Qvivitt, qvivitt! sjöng fågeln och flög in i den gröna skogen.

Tummelisa var så bedröfvad. Hon fick alls icke lof att

Digitized by Google

gå ut i det varma solskenet; säden, som var sådd på åkern öfver åkerråttans hus, växte också högt i vädret, och det var en hel, tät skog för den stackars lilla flickan, som ju bara var en tum lång.

— Nu skall du i sommar sy på din utstyrsel, sade åkerråttan till henne; ty nu hade grannen, den tråkiga mullvaden i den svarta sammetspelsen, friat till henne. Du skall ha både ylle och linne. Du skall ha både att sitta och ligga på, då du blir mullvadens hustru.

Tummelisa måste spinna på slända, och åkerråttan legde fyra spindlar till att spinna och väfva natt och dag. Hvar afton kom mullvaden på visit och pratade då alltid om, att när sommarn väl blefve slut, skulle solen icke skina på långt när så varmt; nu deremot brände hon ju jorden hård som en sten; ja, när sommarn var slut, skulle bröllopet stå med Tummelisa; men hon var alls icke glad och belåten, ty hon kunde icke med den tråkiga mullvaden. Hvar morgon, då solen gick upp, och hvar afton, då hon gick ned, smög hon sig ut i dörren, och när så vinden skilde sädestopparna åt, så att hon kunde se den blå himmeln, tänkte hon på, huru ljust och vackert det var der ute, och önskade så innerligt, att hon åter skulle få se den kära svalan; men denna kom aldrig mer tillbaka, utan flög visst långt borta i den vackra, gröna skogen.

Då det nu blef höst, hade Tummelisa hela sin utstyrsel färdig.

— Om fyra veckor skall du stå brud, sade åkerråttan till henne. Men Tummelisa grät och sade, att hon icke ville ha den tråkiga mullvaden.

— Snick snack! sade åkerråttan. Var inte obstinat, ty då biter jag dig med min hvita tand! Det är ju en ståtlig man du får! Hans svarta sammetspels har inte sjelfva drottningen maken till. Han har fullt upp både i kök och källare. Tacka du din Gud för honom!

Så skulle de hålla bröllop. Mullvaden hade redan kommit för att hemta Tummelisa; hon skulle bo med honom djupt nere i jorden, aldrig komma ut i den varma solen, ty den kunde han icke tåla. Det stackars barnet var så bedröfvadt, ty hon skulle nu säga farväl åt den vackra solen, hvilken hon dock hos åkerråttan hade fått stå och se på i dörren.

Digitized by Google

— Farväl, du klara sol! sade hon och sträckte armarna högt upp; hon gick till och med ett litet stycke utom åkerråttans hus; ty säden var nu bergad, och här stod endast den torra stubben qvar. Farväl, farväl! sade hon och slog sina små armar omkring en liten röd blomma, som stod der. Helsa den kära svalan ifrån mig, om du får se henne!

— Qvivitt, qvivitt! lät det i det samma öfver hennes hufvud; hon såg upp: det var svalan, som just nu kom flygande förbi. Så snart hon fick se Tummelisa, blef hon så glad, och Tummelisa berättade för henne, huru ogerna hon ville ha den stygga mullvaden till man och att hon skulle bo djupt nere i jorden, der solen aldrig lyste. Hon kunde icke låta bli att gråta, då hon tänkte derpå.

— Nu kommer den kalla vintern, sade svalan; jag flyger långt bort till de varma länderna; vill du inte följa med? Du kan sitta på min rygg; bind dig bara fast med ditt skärp, så flyga vi bort från den otäcka mullvaden och hans mörka boning, långt bort öfver bergen till de varma länderna, der solen lyser vackrare än här och der det alltid är sommar och vackra blommor. Följ med mig, du söta, lilla Tummelisa, som räddade mitt lif, då jag låg förfrusen der nere i den mörka jordkällaren.

— Ja, jag vill följa med dig, sade Tummelisa och satte sig upp på fågelns rygg, med fötterna på hans utbredda vingar, band sitt skärp fast vid en af de starkaste fjädrarna, och så flög svalan högt upp i luften, öfver skog och öfver sjö, högt upp öfver de stora bergen, der det alltid ligger snö; och Tummelisa frös i den kalla luften, men så kröp hon in under fågelns varma fjädrar och stack endast fram det lilla hufvudet för att se all denna härlighet under sig.

Så kommo de till de varma länderna. Der sken solen mycket klarare än här; himmeln var dubbelt så hög, och vid diken och hägnader växte de vackraste gröna och blå vindrufvor. I skogarna hängde citroner och apelsiner, luften doftade af myrten och krusmynta, och på landsvägen sprungo de vackraste barn och lekte med stora, brokiga fjärilar. Men svalan flög ännu längre bort, och det blef allt vackrare och vackrare. Under de präktiga gröna träden vid den blå sjön stod ett skinande hvitt marmorslott från gamla tider, och vinrankorna slingrade sig omkring de höga pelarna; högst der uppe voro

Digitized by Google

många svalbon, och i ett af dessa bodde svalan, som bar Tummelisa.

— Här är mitt hus! sade svalan; men om du nu vill sjelf söka ut åt dig en af de präktigaste blommorna, som växa der nere, så skall jag sätta dig der, och du skall få det så rart, du sjelf kan önska dig.

— Det var härligt! sade hon och klappade i de små händerna.

Der låg en stor, hvit marmorpelare, som hade fallit omkull på marken och brustit i tre stycken; men mellan dessa växte de vackraste stora, hvita blommor. Svalan flög ned med Tummelisa och satte henne på ett af de breda bladen; men huru

Derför tog han guldkronan af sitt hufvud och satte den på hennes.

förvånad blef hon icke! Der satt en liten man midt i blomman, så hvit och genomskinlig, som om han varit af glas; den vackraste guldkrona hade han på hufvudet, och de vackraste fina vingar på axlarna, och sjelf var han icke större än Tummelisa. Han var blommans engel. I hvarje blomma bodde en sådan liten man eller qvinna; men denne var kung öfver dem allesammans.

— Gud, hvad han är vacker! hviskade Tummelisa till svalan. Den lille prinsen blef helt rädd för svalan, ty hon var ju en riktig jättefågel mot honom, som var så liten och

Digitized by Google

späd; men då han fick se Tummelisa blef han så glad: hon var den allra vackraste flicka, han hittills hade sett. Derför tog han guldkronan af sitt hufvud och satte den på hennes, frågade hvad hon hette och om hon ville bli hans hustru, så skulle hon blifva drottning öfver alla blommorna. Ja, det var minsann en man af annat slag än paddans son och mullvaden med svarta sammetspelsen. Hon sade derför ja till den vackre prinsen, och från hvarje blomma kom en dam eller herre, så vackra, att det var lust och glädje åt det; en hvar gaf Tummelisa en gåfva, men den bästa af alla var ett par vackra vingar af en stor, hvit fluga; de fästes på Tummelisas rygg, och nu kunde äfven hon flyga från blomma till blomma; det var en sådan glädje, och svalan satt uppe i sitt bo och sjöng för dem så godt hon kunde; men i hjertat var hon likväl bedröfvad, ty hon höll så mycket af Tummelisa och skulle aldrig velat skiljas ifrån henne.

— Du skall inte heta Tummelisa, sade blommans engel till henne; det är ett fult namn, och du är så vacker. Vi skola kalla dig Maja.

— Farväl, farväl! sade svalan och flög åter bort från de varma länderna långt bort tillbaka till Danmark; der hade hon ett litet bo öfver fönstret, der den mannen bor, som kan berätta sagor; för honom sjöng hon: qvivitt, qvivitt! och derifrån ha vi hela historien.

6.

Den stygge gossen.

Det var en gång en gammal skald, en riktigt god gammal skald. En afton, då han satt hemma, blef det ett förskräckligt oväder ute; regnet hälde ned; men den gamle skalden satt varmt och godt vid sin kakelugn, der elden brann och äplena puttrade och fräste.

— Det blir inte en torr tråd på de stackare, som äro ute i det här vädret, sade han; ty han var en riktigt godhjertad skald.

— Ack, läs upp för mig, jag fryser och är så våt! ropade ett litet barn utanför. Det grät och bultade på dörren, medan regnet hälde ned och blåsten skakade alla fönstren.

— Din lilla stackare! sade den gamle skalden och gick för

Digitized by Google

att öppna dörren. Der stod en liten gosse; han var alldeles naken, och vattnet dröp af hans långa, gula hår. Han skälfde af köld; om han icke kommit in, skulle han säkert ha dött i det ohyggliga vädret.

— Din lilla stackare! sade den gamle skalden och tog honom i handen. Kom nu fram, så skall jag nog få dig varm. Vin och ett äple skall du få, ty du är en vacker gosse.

Det var han också. Hans ögon sågo ut som två klara stjernor, och fastän vattnet rann utför hans gula hår, knollrade det sig likväl så vackert. Han såg ut som ett litet englabarn, men var så blek af köld och skalf i hela kroppen. I handen bar han en vacker pilbågo; men den var alldeles förderfvad af regnet; alla färgerna på de vackra pilarna hade af vätan flutit i hvarandra.

Den gamle skalden satte sig vid kakelugnen, tog den lille gossen i sitt knä, vred vattnet ur hans hår, värmde hans händer i sina och glödgade sött vin åt honom; och så kom han sig, fick åter färg på kinderna, hoppade ned på golfvet och dansade rundt omkring den gamle skalden.

— Du är mig en munter pojke! sade den gamle. Hvad heter du?

— Jag heter Amor, svarade han. Känner du mig inte? Der ligger min pilbåge. Den skjuter jag med, må du tro! Se, nu blir det vackert väder ute; månen lyser.

— Men din pilbåge är förderfvad, sade den gamle skalden.

— Det var illa, sade den lille gossen, tog upp den och såg på den. Åh, den är redan torr och har inte lidit den ringaste skada. Strängen sitter helt stram. Nu skall jag försöka den. Derpå spände han den, lade på en pil, sigtade och sköt den gode gamle skalden rakt i hjertat. Du ser nu, att min pilbåge inte är förderfvad, sade han med ett klingande skratt och sprang sin väg.

Den stygge gossen! Att på sådant sätt skjuta på den gamle skalden, som hade släpt in honom i det varma rummet, varit så god emot honom och gifvit honom det rara vinet och det bästa äplet!

Den gode skalden låg på golfvet och grät; han var verkligen skjuten rakt i hjertat, och så sade han:

— Fy, hvad den Amor är för en stygg gosse! Det skall jag tala om för alla goda barn, så att de må kunna taga sig till vara och aldrig leka med honom, ty han gör dem bara förtret.

Digitized by Google

Alla de goda barn, flickor och gossar, för hvilka han talade om det, aktade sig så väl för den stygge Amor; men han narrade dem ändå, ty han är så utstuderad. Då studenterne gå från föreläsningarna, springer han vid deras sida med en bok under armen och en svart rock på sig. De kunna omöjligen känna igen honom, och så taga de honom under armen och tro, att äfven han är student, och så sticker han pilen in i bröstet på dem. Då flickorna gå från presten och när de stå på gången, är han också efter dem. Ja, han hänger stän-

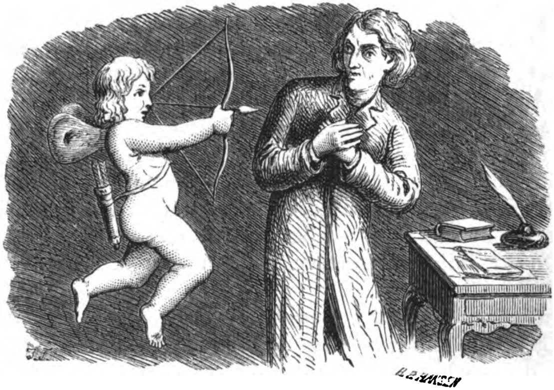

Och sköt den gode gamle skalden rakt i hjertat.

digt efter folk. Han sitter i den stora ljuskronan på teatern och brinner i ljusan låga, så att folk tror, att det är en lampa; men sedan få de erfara något helt annat. Han springer omkring i Kongens have och på Volden*; ja, han har en gång skjutit din far och mor rakt i hjertat. Fråga dem bara, så skall du få höra, hvad de säga! Ja, det är en stygg gosse, den Amor; honom skall du aldrig ha något att skaffa med. Han hänger efter alla menniskor. Tänk bara, han sköt till och med en pil på gamla farmor! Men det är nu länge sedan och har gått öfver; det glömmer hon likväl aldrig. Fy, den elake Amor! Men nu känner du honom och vet, hvad han är för en stygg gosse.

* Kongens have (kungens trädgård) och Volden (vallen) äro två promenadplatser i Kjöbenhavn.

Digitized by Google

7.

Reskamraten.

Den stackars Johannes var så bedröfvad, ty hans far var mycket sjuk och låg för döden. Det fans ingen inne i det lilla rummet utom dessa båda; lampan på bordet var i det närmaste utbrunnen, och det var långt lidet på aftonen.

— Du har varit en god son, Johannes, sade den sjuke fadern, och Gud skall nog hjelpa dig fram i verlden.

Och han såg med allvarliga, milda ögon på honom, drog djupt efter andan och dog; det var som om han sofvit. Men Johannes grät; han hade nu alls ingen i hela verlden, hvarken far eller mor, syster eller bror. Den stackars Johannes! Han låg på knä framför sängen och kysste den döde faderns hand och grät så många bittra tårar; men slutligen slöto sig hans ögon, och han somnade med hufvudet mot den hårda sängkanten.

Men Johannes grät så många bittra tårar.

Nu drömde han en underlig dröm; han såg, huru sol och måne bugade sig för honom, och såg sin far frisk och sund igen och hörde honom skratta så, som han alltid skrattade, då han var riktigt nöjd och glad. En vacker flicka med guldkrona på sitt långa, vackra hår räckte Johannes handen, och hans far sade: Ser du, hvilken brud du fått! Hon är den vackraste i hela verlden.

Och så vaknade han, och allt det vackra var borta; hans far låg död och kall i sängen, och ingen menniska var inne hos dem. Stackars Johannes!

Digitized by Google

Veckan derpå blef den döde begrafven; Johannes gick strax bakefter kistan och kunde icke längre få se sin gode far, som hade hållit så mycket af honom; han hörde, huru de kastade mullen ned på kistan, såg nu det sista hörnet af henne, men vid nästa skofvel mull, som kastades ned, var äfven detta försvunnet; då var det, som om hans hjerta velat brista, så bedröfvad var han. De kringstående sjöngo en psalm; det lät så vackert, och tårarna kommo Johannes i ögonen; han grät, och det gjorde honom godt i hans sorg. Solen sken så vackert på de gröna träden, som om hon ville säga: Du skall inte vara så bedröfvad, Johannes! Du kan ju se, huru vackert blå himmeln är, och din far är nu der uppe och beder den gode Guden, att det alltid måtte gå dig väl.

— Jag vill alltid bli god, sade Johannes, så kommer jag också upp i himmeln till min far, och hvad det skall bli för en glädje, då vi få återse hvarandra! Hvad det skall vara mycket, som jag då kan berätta honom, och han skall i sin tur visa mig så många saker och lära mig så mycket af allt det härliga i himmeln, liksom han lärde mig här nere på jorden. Ack, hvad det skall bli för en glädje!

Johannes tänkte sig detta så tydligt, att han log dervid, medan tårarna ännu runno utför hans kinder. De små foglarna sutto uppe i kastanjeträden och qvittrade »qvivitt, qvivitt!» De voro så glada, ehuru de ju voro med vid begrafningen; men de visste nog, att den döde mannen nu var uppe i himmeln, hade vingar, vida vackrare och större än deras, och nu var lycklig, emedan han hade varit god här på jorden, och deröfver voro de så glada. Johannes såg, huru de flögo från de gröna träden långt ut i verlden, och han fick nu äfven lust att flyga med. Men först gjorde han ett stort träkors att sätta på sin fars graf, och då han om qvällen bar det dit, var grafven prydd med sand och blommor; det hade främmande menniskor gjorde, ty de höllo så mycket af den käre fadern, som nu var död.

Tidigt den följande morgonen packade Johannes i hop sitt lilla knyte, gömde i sitt bälte hela sitt arf, som var hundra kronor och ett par silfverslantar, och dermed ämnade han vandra ut i verlden. Men först gick han bort till kyrkogården till sin fars graf, läste sitt »Fader vår» och sade:

— Farväl, min älskade far! Jag vill alltid bli en god men-

Digitized by Google

niska, och då törs du nog bedja den gode Guden, att det måtte gå mig väl.

Ute på fältet, der Johannes gick, stodo alla blommorna så friska och vackra i det varma solskenet, och de nickade i vinden, som om de ville säga: »Välkommen i det gröna! Är det inte bra ljufligt här?» Men Johannes vände sig ännu en gång om för att se den gamla kyrkan, der han som litet barn hade blifvit döpt och der han hvar söndag hade varit tillsammans med sin gamle far och sjungit sin psalm. Då såg han högt uppe i en af torngluggarna kyrktomten stå med sin lilla röda toppmössa, skuggande för sitt ansigte med den böjda armen, emedan solen eljest stuckit honom i ögonen. Johannes nickade farväl åt honom, och den lille tomten svängde sin röda mössa, lade handen på hjertat och kysste flere gånger på fingrarna för att visa, huru väl han ville honom och att han önskade honom en riktigt lycklig resa.

Johannes tänkte på, huru mycket vackert han nu skulle få se i den stora präktiga verlden, och gick längre och längre bort, längre än han någonsin förr hade varit. Han kände alls icke de städer, han färdades igenom, eller de menniskor, han mötte; han var nu långt ute bland främlingar.

Den första natten måste han lägga sig att sofva i en höstack ute på marken, ty någon annan säng hade han icke. Men detta var riktigt skönt, tyckte han; kungen sjelf kunde ej ha det präktigare. Hela fältet med ån, höstacken och så den blå himmeln der ofvan var en riktigt vacker sängkammare. Det gröna gräset med de små röda och hvita blommorna var golfmatta, fläder- och nyponbuskarna voro blomsterbuketter, och till tvättfat hade han hela ån med det klara, friska vattnet, der vassen bugade sig och sade både god natt och god morgon. Månen var en riktigt stor nattlampa högt uppe under det blå taket, och den tände icke eld i gardinerna. Johannes kunde sofva fullkomligt lugnt, och det gjorde han också och vaknade först då solen steg upp och alla de små fåglarna rundt omkring honom sjöngo: »God morgon, god morgon! Är du inte uppe ännu?»

Klockorna ringde till gudstjenst, ty det var söndag; folket gick för att höra presten, och Johannes följde med, sjöng en psalm och hörde Guds ord, och det föreföll honom, som om han varit i sin egen kyrka, der han var döpt, och sjungit psalmer med sin far.

Digitized by Google

Ute på kyrkogården var det så många grafvar, och på några växte högt gräs. Då tänkte Johannes på sin fars graf, som också måste komma att se ut som dessa, nu då han icke kunde rensa och pryda den. Han satte sig nu ned, ryckte upp ogräset, reste upp träkorsen, som hade fallit omkull, och lade kransarna, som blåsten hade ryckt bort från grafvarna, tillbaka på deras platser, i det han tänkte: kanske att någon gör det samma med min fars graf, nu då jag inte sjelf kan göra det.

Utanför kyrkogårdsporten stod en gammal tiggare och stödde sig på sin krycka; Johannes gaf honom de silfverslantar, han hade, och gick så lycklig och glad längre framåt, ut i den vida verlden.

Mot aftonen blef det ett förfärligt oväder; Johannes skyndade sig för att komma under tak, men det blef snart mörk natt; då kom han slutligen fram till en liten kyrka, som låg alldeles enstaka uppe på en höjd; dörren stod till all lycka på glänt, och han smög sig in. Här ämnade han stanna, till dess ovädret lade sig.

— Här vill jag sätta mig ned i en vrå, sade han; jag är så trött och kan allt behöfva hvila mig litet. Och så satte han sig ned, knäpte i hop händerna och läste sin aftonbön, och innan han visste ordet af, sof och drömde han, medan det blixtrade och åskade utanför.

Då han åter vaknade, var det midt i natten; men ovädret hade nu dragit förbi, och månen lyste in till honom genom fönstren. Midt på kyrkgolfvet stod en öppen likkista med en död man uti, ty han var ännu icke begrafven. Johannes var alls icke rädd, ty han hade ett godt samvete och visste ganska väl, att de döde ej göra någon illa; det är endast lefvande, elaka menniskor, som göra en ondt. Två sådana lefvande, elaka menniskor stodo strax invid den döde mannen, som hade blifvit insatt i kyrkan, innan han nedsänktes i grafven, och de ville göra honom ondt och icke låta honom ligga i kistan, utan kasta ut honom genom kyrkdörren, den stackars döde mannen.

— Hvarför viljen I göra det? frågade Johannes. Det är illa gjordt; låt honom sofva i Jesu namn!

— Åh, prat! sade de båda elaka menniskorna. Han har bedragit oss; han är skyldig oss pengar, som han inte kunde betala, och nu är han till på köpet död, så att vi inte få ett enda öre, och derför vilja vi riktigt hämnas: han skall ligga som en hund utanför kyrkdörren.

Digitized by Google

— Jag har inte mer än hundra kronor, sade Johannes; det är hela mitt arf, men det vill jag gerna ge er, om I ärligt lofven mig att lemna den stackars döde mannen i fred. Jag skall nog berga mig utan de här pengarna; jag har friska och starka lemmar, och Gud skall nog hjelpa mig.

— Ja, sade de elaka menniskorna, efter du således vill betala hans skuld, skola vi visst inte göra honom något, det kan du lita på. Och så togo de penningarna, som Johannes gaf dem, skrattade helt högt åt hans godhjertenhet och gingo sin väg; men Johannes lade liket åter till rätta i kistan, knäpte ihop dess händer, sade farväl och gick så nöjd och tillfreds genom den stora skogen.

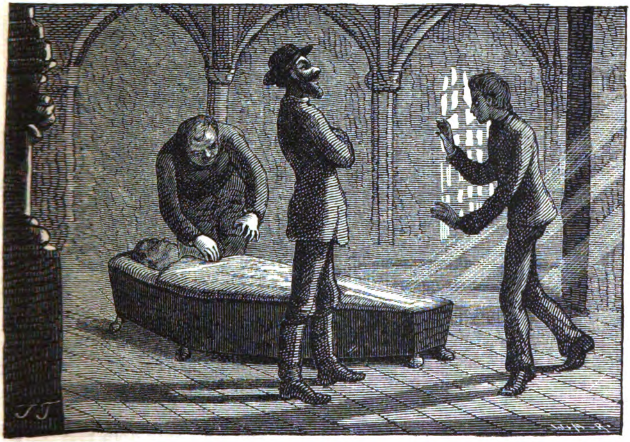

Midt på kyrkgolfvet stod en öppen likkista.

Rundt omkring, der månen kunde lysa in mellan träden, såg han de täckaste små elfvor leka så muntert; de läto icke störa sig; de visste nog, att han var en god och oskyldig menniska, och det är endast de elaka, som ej få se elfvorna. Några af dem voro icke större än ett finger och hade sitt långa, ljusa hår uppfäst med guldkammar; två och två gungade de på de stora daggdroppar, som lågo på bladen och det höga gräset. Ibland trillade droppen ned; då föllo äfven de ned bland de höga grässtråna, och då blef det ett skratt och ett stoj från de andra

Digitized by Google

små pysslingarna. Det var ofantligt lustigt! De sjöngo, och Johannes kände mycket tydligt igen alla de vackra visor, han hade lärt sig som liten gosse. Stora, brokiga spindlar med silfverkronor på hufvudet måste från den ena häcken till den andra spinna långa hängbroar och palats, hvilka, då den fina daggen föll på dem, sågo ut som skinande glas i det klara månskenet. Sålunda fortgick det, ända tills solen gick upp. De små elfvorna kröpo nu in i blomknopparna, och vinden fattade uti deras broar och slott, hvilka nu flögo omkring i luften som stora spindelväfvar.

Johannes hade nu kommit ut ur skogen, då en stark karlröst ropade bakom honom:

— Holla, kamrat! Hvart går resan?

— Ut i vida verlden, sade Johannes. Jag har hvarken far eller mor och är en fattig gosse, men Vår herre hjelper mig nog.

— Jag ämnar mig också ut i vida verlden, sade den främmande mannen. Skola vi två följas åt?

— Må göra! sade Johannes, och så följdes de åt. De började snart hålla mycket af hvarandra, ty båda voro de goda menniskor. Men Johannes märkte nog, att främlingen var mycket klokare än han; han hade varit nästan öfver hela verlden och kunde berätta om allt möjligt, som finnes till.

Solen var redan högt uppe, då de satte sig under ett stort träd för att äta sin frukost. I det samma kom en gammal gumma gående. Hon var så gammal, så gammal och gick alldeles krokig, stödd på en krycka och bar på ryggen en knippa bränsle, som hon hade samlat i skogen. Hennes förkläde var uppfäst, och Johannes såg, att tre stora ris af ormbunkar och pilqvistar stucko ut derifrån. Just som hon var dem helt nära, slant den ena foten, hon föll omkull och uppgaf ett högt skri, ty hon hade brutit sitt ben, den stackars gamla gumman.

Johannes ville strax, att de skulle bära henne hem dit, der hon bodde, men främlingen öppnade sin ränsel, tog fram en burk och sade, att han der hade en salva, som genast kunde göra hennes ben helt och friskt, så att hon kunde gå hem utan hjelp och alldeles som om hon aldrig hade brutit benet. Men derför ville han också, att hon skulle ge honom de tre risen, som hon hade i sitt förkläde.

— Det är bra betaldt! sade gumman och nickade så un-

Digitized by Google

derligt med hufvudet. Hon ville just icke gerna göra sig af med sina ris, men det var icke heller så trefligt att ligga med afbrutet ben, och så gaf hon honom risen; och han hade icke väl gnidit benet med salvan, förr än den gamla gumman reste sig upp och gick mycket raskare än förut. Sådan kraft hade den salvan; men så kunde den icke heller fås på apoteket.

— Hvad skall du med de der risen och göra? frågade nu Johannes sin reskamrat.

— Det är tre vackra blomsterqvastar, svarade han; de äro just i min smak, ty jag är en underlig ture.

Så gingo de åter ett godt stycke.

— Nej se, så der stiger upp! sade Johannes och pekade rätt framför sig. Det var ena förfärligt tjocka moln!

— Nej, sade reskamraten, det är inga moln; det är bergen, de vackra, stora bergen, på hvilka man kommer ända upp öfver molnen i den friska luften. Det är någonting härligt, må du tro. I morgon äro vi säkert så der långt ute i verlden.

Det var emellertid icke så nära, som det såg ut; de behöfde en hel dag, innan de kommo till bergen, der de svarta skogarna växte ända upp mot himmeln och der det fans stenar stora som en hel stad. Det skulle visserligen blifva en svår färd att komma öfver dem; men derför gingo också Johannes och reskamraten in på ett värdshus för att riktigt hvila sig och samla krafter till den följande dagens vandring.

Nere i det stora skänkrummet i värdshuset var en hel hop folk samlad, ty der var en man, som visade en dockteater; han hade alldeles nyss stält upp sin lilla teater, och folk satt rundt omkring för att se på skådespelet; men allra främst hade en gammal, tjock slagtare tagit plats, och det den allra bästa; och hans stora dogg — hu, hvad han såg glupsk ut! — satt bredvid honom och gjorde stora ögon, liksom alla de andra.

Nu började skådespelet, och det var ett nätt skådespel med en kung och en drottning, som sutto på en sammetstron, hade guldkronor på hufvudet och långa släp på kläderna, ty det hade de råd till. De allra vackraste trädockor med ögon af glas och stora mustascher stodo vid alla dörrarna och läste upp och igen, så att det skulle komma frisk luft in i rummet.

Digitized by Google

Det var ett riktigt vackert skådespel, och det var alls icke sorgligt; men just som drottningen reste sig upp och gick fram åt golfvet, så — ja, Gud allena vete hvad den stora doggen tänkte på, men som den tjocke slagtaren icke höll fast honom, tog han ett språng rakt in på teatern och högg drottningen midt om hennes smala lif, så att det sade »knick, knack!» Det var alldeles förskräckligt!

Den stackars mannen, som rådde om teatern, blef så förskräckt och så bedröfvad för sin drottning, ty hon var den allra vackraste dockan han hade, och nu hade den otäcka doggen bitit hufvudet af henne. Men då folket sedan aflägsnade sig, sade främligen, han, som hade kommit med Johannes, att han nog skulle laga henne igen; och så tog han fram sin burk och smorde dockan med samma salva, hvarmed han hade hjelpt den stackars gamla gumman, då hon hade brutit sitt ben. Dockan hade icke väl blifvit smord, förr än hon genast blef hel igen; ja, hon kunde nu till och med sjelf röra alla sina lemmar, så att man alls icke behöfde draga i snöret; dockan var som en lefvande menniska, så när som på att hon ej kunde tala. Mannen, som rådde om den lilla dockteatern, blef så glad och belåten, ty nu behöfde han alls icke sköta denna docka, utan hon kunde dansa på egen hand. Det var ingen bland de andra, som kunde det.

Då det sedan blef natt och allt folket i värdshuset hade gått till sängs, var det någon som suckade så förfärligt tungt och fortfor dermed så länge, att alla stego upp för att se efter, hvem det kunde vara. Mannen, som hade uppfört skådespelet, gick fram till sin lilla teater, ty det var der inne, som någon suckade. Alla dockorna lågo om hvarandra, kungen och alla drabanterne, och det var de, som suckade så ömkligt och stirrade med sina stora ögon af glas, ty de ville så gerna bli smorda litet liksom drottningen, så att äfven de skulle kunna röra sig på egen hand. Drottningen föll ned på sina knän, sträckte sin vackra guldkrona upp i vädret och bad: Tag den gerna, men smörj min gemål och mitt hoffolk! Nu kunde den stackars mannen, som rådde om teatern och alla dockorna, icke låta bli att gråta, ty det gjorde honom verkligen så ondt om dem; han lofvade genast reskamraten, att han skulle gifva honom alla de penningar, han finge för sitt skådespel nästa afton, om han bara ville smörja

Digitized by Google

fyra eller fem af hans vackraste dockor; men reskamraten sade, att han icke begärde något annat än den stora sabel han bar vid sin sida, och då han fick den, smorde han sex dockor, som genast dansade, och det så täckt, att alla flickorna, de lefvande menniskoflickorna, som sågo derpå, började att dansa med. Kusken och kökspigan dansade, drängen och huspigan, alla de andra främlingarne och eldskyffeln och eldtången med; men de båda sist nämda föllo omkull just som de gjorde sina första hopp — åh, det var en lustig natt!

Den följande morgonen gick Johannes med sin reskamrat bort från dem allesammans uppåt de höga bergen och genom de stora granskogarna. De kommo så högt upp, att kyrktornen djupt under dem slutligen sågo ut som små röda bär nere i allt det gröna, och de kunde se så långt bort, många, många mil, der de aldrig hade varit. Så mycket vackert af den sköna verlden hade Johannes aldrig förr sett på en gång, och solen sken så varmt från den friska blå luften; han hörde äfven jägarne blåsa på valdhorn inne bland bergen så vackert och härligt, att tårarna kommo honom i ögonen af glädje och han icke kunde afhålla sig från att utropa:

— Du gode Gud! Jag kunde kyssa dig för det du är så god mot oss alla och gifvit oss all den härlighet, som finnes i verlden!

Reskamraten stod äfven med hopknäpta händer och såg ut öfver skogen och städerna i det varma solskenet. I det samma klingade det så sällsamt skönt öfver deras hufvuden; de sågo upp: en stor, hvit svan sväfvade i luften; han var så vacker och sjöng så, som de aldrig förr hade hört någon fågel sjunga; men nu lät det allt mer och mer svagt; han böjde sitt hufvud och sjönk helt sakta ned för deras fötter, der han låg död, den vackra fågeln.

— Två så vackra vingar, sade reskamraten, så hvita och stora som de, hvilka den här fågeln har, äro pengar värda; dem vill jag taga med mig. Som du ser, var det bra, att jag fick en sabel. Och så högg han med ett enda hugg af den döda svanens båda vingar, som han ville behålla.

De färdades nu många, många mil fram öfver bergen, till dess de slutligen sågo framför sig en stor stad med öfver hundra torn, hvilka blänkte som silfver i solskenet, och midt i

Digitized by Google

staden stod ett präktigt marmorslott, täckt med röda guldet, och der bodde kungen.

Johannes och reskamraten ville icke genast gå in i staden, utan stannade i värdshuset der utanför, för att snygga upp sig, ty de ville se fina ut, då de kommo in på gatan. Värden berättade dem, att kungen var en så god man, som aldrig gjorde en menniska något för när hvarken i ett eller annat; men hans dotter — ja, Gud bevare oss! — hon var en elak prinsessa. Skönhet hade hon tillräckligt af: ingen kunde vara så vacker och intagande som hon; men hvad hjelpte väl detta, då hon var en stygg och elak hexa, som var skuld till, att så många vackra prinsar hade mist lifvet. Alla menniskor hade hon gifvit lof att fria till henne; hvem som helst kunde komma, antingen han var prins eller tiggare, det gjorde det samma; han skulle endast gissa tre ting, som hon frågade honom om; kunde han göra detta, ville hon gifta sig med honom, och han skulle bli kung öfver hela landet, då hennes far dog; men kunde han icke gissa dessa tre ting, lät hon hänga eller halshugga honom, så stygg och elak var den vackra prinsessan. Hennes far, den gamle kungen, var så bedröfvad deröfver, men han kunde icke hindra henne att vara så elak, ty han hade en gång sagt, att han aldrig ville ha det ringaste att skaffa med hennes tillbedjare och att hon sjelf finge handla som hon bäst tyckte. Hvar gång en prins kom och skulle gissa för att få prinsessan, kunde han icke gå i land dermed, och så blef han hängd eller halshuggen; man hade ju varnat honom i tid, och han hade kunnat låta bli att fria. Den gamle kungen var så bedröfvad öfver all denna sorg och allt detta elände, att han en hel dag om året låg på knä med alla sina soldater och bad, att prinsessan måtte bli god, men det ville hon alls icke. De gamla gummor, som söpo bränvin, färgade det alldeles svart, innan de förtärde det, till den grad sörjde de, och mera kunde de icke göra.

— Den otäcka prinsessan! sade Johannes. Hon borde verkligen ha ris; det skulle göra henne godt. Vore jag i gamle kungens ställe, skulle hon få så att det svede i skinnet!

I det samma hörde de folk utanför ropa hurra! Prinsessan kom ridande förbi, och hon var verkligen så vacker, att alla glömde, huru elak hon var, och derför hurrade de.

Digitized by Google

Tolf fagra jungfrur, allesammans i hvita sidenklädningar och med en guldtulpan i handen, redo på kolsvarta hästar vid hennes sida; sjelf satt prinsessan på en snöhvit gångare, prydd med diamanter och rubiner; hennes riddrägt var af rena gulldet, och ridspöet, som hon hade i handen, såg ut som det varit en solstråle; guldkronan på hufvudet såg ut som den varit gjord af små stjernor uppe från himmeln, och manteln var sydd af mer än tusen vackra fjärilsvingar; detta oaktadt var hon sjelf mycket vackrare än alla hennes kläder.

Då Johannes fick se henne, blef han så röd i ansigtet som drypande blod, och han kunde knappast få fram ett enda ord: prinsessan var alldeles lik den vackra flickan med guldkrona på hufvudet, om hvilken han hade drömt natten då hans far dog. Han fann henne så vacker och kunde icke låta bli att hålla så mycket af henne. Det var bestämdt icke sant, sade han, att hon kunde vara en elak hexa, som lät hänga eller halshugga folk, om de icke kunde gissa, hvad hon frågade dem om.

— Hvem som helst, tänkte han, har ju lof att fria till henne, äfven den fattigaste tiggare; jag skall verkligen gå upp på slottet, ty jag kan inte låta bli det.

De sade allesammans, att han ej skulle göra det, ty det skulle bestämdt gå honom på samma sätt som alla de andra. Reskamraten afrådde honom äfven derifrån; men Johannes menade, att det nog skulle gå bra, borstade sina skor och sin rock, tvättade ansigte och händer, kammade sitt vackra gula hår och gick så alldeles allena in till staden och upp på slottet.

— Stig in! sade den gamle kungen, då Johannes knackade på dörren. Johannes läste upp den, och gamle kungen, klädd i nattrock och broderade tofflor, kom emot honom; guldkronan bar han på hufvudet, spiran i den ena handen och guldäplet i den andra.

— Vänta litet! sade han och stack äplet under armen för att kunna räcka Johannes handen. Men så snart han fick höra, att han var en friare, började han gråta till den grad, att både spira och äple föllo på golfvet och han måste torka ögonen med sin nattrock. Den stackars gamle kungen!

— Låt bli! sade han. Det kommer annars att gå dig lika illa som alla de andra. Kom, så skall du få se!

Digitized by Google

Dermed förde han Johannes ut i prinsessans lustgård; der såg förskräckligt ut. Uppe i hvarje träd hängde tre, fyra kungasöner, som hade friat till prinsessan, men icke kunnat gissa till de saker hon frågat dem om. Vid hvarje vindpust skramlade alla benkotorna, så att de små fåglarna blefvo skrämda och aldrig vågade sig in i den trädgården; alla blommor hade menniskoben till stöd, och i blomkrukorna stodo dödskallar och grinade. Det var just en trädgård för en prinsessa.

— Här kan du nu sjelf se, sade den gamle kungen. Det kommer att gå dig liksom alla de andra, du här ser; låt derför hellre bli! Du gör mig verkligen olycklig, ty jag tager mig så djupt deraf.

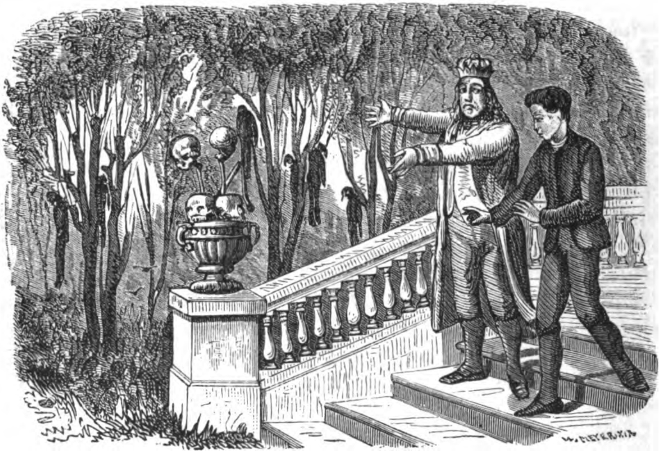

Der såg förskräckligt ut.

Johannes kysste den gode, gamle kungen på handen och sade, att det nog skulle gå bra, ty han hölle så mycket af den vackra prinsessan.

I det samma kom prinsessan sjelf med alla sina damer inridande på slottsgården, och de gingo derför ut till henne och helsade. Vacker var hon i sanning; hon räckte Johannes handen, och nu tyckte han ännu mera om henne än förut; hon kunde bestämdt icke vara en stygg och elak hexa, såsom alla menniskor sade om henne. De gingo upp i salen, och de

Digitized by Google

små pagerne bjödo omkring syltsaker och pepparnötter; men den gamle kungen var så bedröfvad, att han alls icke kunde förtära något, och pepparnötterna voro äfven för hårda för honom.

Det blef nu bestämdt, att Johannes skulle komma igen upp på slottet den följande morgonen; då skulle domarne och hela rådet vara församlade för att höra, huru han redde sig med gissningen. Ginge det bra, skulle han komma två gånger till; men det hade ännu aldrig varit någon, som gissat rätt första gången, och sedan måste de mista lifvet.

Johannes var alls icke ängslig för, huru det skulle gå honom, utan var riktigt glad och tänkte endast på den vackra

Hu! med hvilken fart det gick genom luften!

prinsessan och trodde fullt och fast, att den gode Guden nog skulle hjelpa honom; men huru, det visste han alls icke och ville icke heller tänka derpå. Han dansade framåt landsvägen, då han gick tillbaka till värdshuset, der reskamraten väntade på honom.

Johannes kunde aldrig tröttna att berätta, huru artig prinsessan hade varit emot honom och huru vacker hon var; han längtade redan så mycket efter den följande dagen, då han skulle upp på slottet och försöka sin lycka med att gissa.

Men reskamraten skakade på hufvudet och var helt bedröfvad.

Digitized by Google

— Jag håller så mycket af dig, sade han. Vi kunde ännu ha varit längo tillsammans, och nu skall jag redan mista dig. Du stackars käre Johannes, jag vore riktigt färdig att gråta, men jag vill inte störa din glädje på kanske den sista afton vi få vara tillsammans. Vi skola göra oss glada, riktigt glada; i morgon, när du är borta, kan jag få gråta.

Allt folket i staden hade strax fått veta, att en ny friare till prinsessan hade anländt, och derför rådde en stor bedröfvelse. Teaterhuset stängdes, alla bakelsemadamerna bundo svart flor om sina pepparkaksgrisar, kungen och presterne lågo på knä i kyrkan, och en allmän sorg rådde, ty det kunde ju icke gå Johannes bättre, än det hade gått alla de andra friarne.

Fram på aftonen tillagade reskamraten en stor bål punsch och sade till Johannes, att nu skulle de vara riktigt muntra och dricka prinsessans skål. Men då Johannes hade druckit två glas, blef han så sömnig, att det icke var honom möjligt att hålla ögonen öppna, och så somnade han. Reskamraten lyfte honom helt sakta upp från stolen och lade honom i sängen, och när det sedan blef mörk natt, tog han de två stora vingarna, som han hade huggit af svanen, och band dem fast på sina axlar; det största riset, som han hade fått af den gamla gumman, som föll och bröt benet af sig, stoppade han i fickan, öppnade fönstret och flög så in öfver staden ända fram till slottet, der han satte sig i en smyg under det fönster, som gick till prinsessans sängkammare.

Det var alldeles tyst och stilla i hela staden; nu slog klockan tre qvart på tolf; fönstret öppnades, och prinsessan flög i en stor, hvit kappa och med långa, svarta vingar bort öfver staden ut till ett stort berg; men reskamraten gjorde sig osynlig, så att hon alls icke kunde se honom, flög bak efter och piskade prinsessan med sitt ris, så att blodet riktigt sprack ut, der han slog. Hu! med hvilken fart det gick genom luften! Vinden tog i hennes kappa, som bredde ut sig åt alla sidor, likt ett stort segel, och månen lyste igenom den.

— Så det haglar! så det haglar! sade prinsessan vid hvarje slag hon fick af riset, och det kunde hon just behöfva. Slutligen kom hon fram till berget och knackade på. Det dånade som åskan, då berget öppnade sig; prinsessan gick dit

Digitized by Google

in, och reskamraten följde efter, ty ingen kunde se honom, efter som han var osynlig. De gingo genom en stor, lång gång, der väggarna gnistrade helt underligt: det var mer än tusen glödande spindlar, som sprungo upp och ned för väggen och blänkte som eld. Nu kommo de in i en stor sal, bygd af guld och silfver; blommor, stora som solrosor, röda och blå, lyste på väggarna; men ingen kunde plocka de blommorna, ty stjelkarna voro vedervärdiga, giftiga ormar, och blommorna voro eld, som stod ut ur munnen på dem. Hela taket var besatt med tindrande lysmaskar och himmelsblå flädermöss, som flaxade med de tunna vingarna; det såg helt underligt ut. Midt på golfvet stod en tron, uppburen af fyra hästbenrangel, som hade seltyg af de röda eldspindlarna; sjelfva tronen var af mjölkhvitt glas, och sittdynorna voro små svarta möss, som beto hvarandra i svansen. Öfver tronen var ett tak af rosenröd spindelväf, besatt med de täckaste små gröna flugor, som lyste likt ädelstenar. Midt på tronen satt ett gammalt troll, med krona på det vederstyggliga hufvudet och en spira i handen. Det kysste prinsessan på pannan, lät henne sitta ned vid sin sida på den dyrbara tronen, och nu började musiken. Stora, svarta gräshoppor spelade på mungiga, och ugglan slog sig sjelf på magen, efter som hon icke hade någon trumma. Det var en löjlig konsert. Små, små tomtar med en lyktgubbe på mössan dansade i ring i salen. Ingen kunde se reskamraten, som hade stält sig strax bakom tronen och hörde och såg allting. Hoffolket, som nu också kom in, var så fint och förnämt; men den, som riktigt kunde se, märkte nog, huru det var fatt med det. Det var ingenting annat än qvastkäppar med kålhufvuden på, som trollet hade hexat lif uti och gifvit de broderade kläderna. Men det kunde ju också göra det samma, ty de begagnades endast till att ståta med.

Sedan det dansats en stund, talade prinsessan om för trollet, att hon hade fått en ny friare, och frågade derför, hvad hon skulle hitta på att fråga honom om den följande morgonen, då han komme upp på slottet.

— Jo, hör nu, sade trollet, jag skall säga dig något. Du skall taga någonting mycket lätt, ty då hittar han alls inte på det. Tänk på din ena sko! Det gissar han inte. Låt sedan hugga hufvudet af honom; men glöm inte att, när du i

Digitized by Google

morgon natt åter kommer hit ut till mig, taga med dig hans ögon, ty dem vill jag äta upp.

Prinsessan neg mycket djupt och sade, att hon ej skulle glömma ögonen. Trollet öppnade nu berget, och hon flög hem igen; men reskamraten följde efter och piskade henne så hårdt med riset, att hon suckade helt djupt öfver det starka haglandet och skyndade sig allt hvad hon kunde att komma genom fönstret in i sin sängkammare; men reskamraten flög tillbaka till värdshuset, der Johannes ännu sof, löste af sig sina vingar och lade sig äfvenledes på sängen, ty han kunde nu med skäl vara trött.

Johannes vaknade helt tidigt den följande morgonen; reskamraten steg äfven upp och berättade, att han under natten hade drömt en mycket underlig dröm om prinsessan och hennes ena sko samt bad honom derför ändtligen fråga, om icke prinsessan möjligen hade tänkt på sin ena sko. Detta var just hvad han hade hört af trollet inne i berget; men han ville icke nämna något derom för Johannes, utan bad honom bara fråga, om hon icke hade tänkt på sin ena sko.

— Jag kan lika gerna fråga det ena som det andra, sade Johannes. Kanske är det riktigt, hvad du drömt, ty jag tror i alla händelser, att Gud nog hjelper mig. Men jag vill likväl säga dig farväl; ty om jag gissar orätt, får jag aldrig mera se dig.

Så kysste de hvarandra, och Johannes gick in till staden och upp på slottet. Hela salen var alldeles full af menniskor; domarne sutto i sina länstolar och hade ejderdunskuddar under hufvudet, ty de hade så mycket att tänka på. Gamle kungen reste sig upp och torkade sig i ögonen med en hvit näsduk. Nu trädde prinsessan in; hon var ännu mycket vackrare än dagen förut och helsade så vänligt på dem allesammans; men Johannes räckte hon handen och sade:

— God morgon, du!

Nu skulle Johannes till att gissa, hvad hon hade tänkt på. Gud, hvad hon såg vänligt på honom! Men just som hon hörde honom säga det enda ordet: sko, blef hon krithvit i ansigtet och skalf i hela kroppen; men det tjenade henne till ingenting, ty han hade gissat rätt.

Hejsan, hvad gamle kungen blef glad! Han slog en kullerbytta, så att det rök om honom, och allt folket klappade hän-

Digitized by Google

derna åt honom och Johannes, som nu hade gissat rätt den första gången.

Reskamraten strålade af glädje, då han fick veta, huru lyckligt det hade aflupit; men Johannes knäpte i hop sina händer och tackade den gode Guden, som nog äfven skulle hjelpa honom de båda andra gångerna. Redan den följande dagen skulle han åter åstad och gissa.

Aftonen gick på samma sätt som den föregående. Medan Johannes sof, flög reskamraten efter prinsessan ut till berget och piskade henne ännu hårdare än förra gången, ty nu hade han tagit med sig två ris; ingen kunde se honom, men han hörde allting. Prinsessan skulle tänka på sin handske, och det berättade han Johannes, som om det varit en dröm. Johannes kunde således ännu en gång gissa rätt, och det blef en sådan glädje på slottet. Hela hofvet slog kullerbytta, som de hade sett kungen göra den första gången; men prinsessan låg på soffan och ville icke säga ett enda ord. Nu berodde det på, huru vida Johannes skulle kunna gissa rätt äfven den tredje gången. Ginge det bra, skulle han ju få den vackra prinsessan och ärfva hela konungariket, då gamle kungen dog; gissade han orätt, skulle han mista sitt lif, och trollet skulle äta upp hans vackra blå ögon.

Aftonen förut gick Johannes tidigt i säng, läste sin aftonbön och sof sedan helt lugnt; men reskamraten spände vingarna på sin rygg, band sabeln vid sin sida, tog alla tre risen med sig och flög till slottet.

Natten var alldeles kolmörk; det stormade så, att takteglen flögo af husen, och träden inne i trädgården, der benranglen hängde, vaggade likt säf för blåsten; det blixtrade hvarje ögonblick, och åskan rullade, som om det varit en enda knall, hvilken räckt hela natten. Nu slogs fönstret upp, och prinsessan flög ut; hon var blek som ett lik, men skrattade åt ovädret och tyckte, att det icke var svårt nog, och hennes hvita kappa hvirflade omkring i luften som ett stort segel; men reskamraten piskade henne med sina tre ris, så att blodet droppade ned på marken och hon slutligen knappast kunde flyga längre. Slutligen kom hon ut till berget.

— Det haglar och stormar, sade hon; aldrig har jag varit ute i ett sådant väder.

— Man kan få för mycket äfven af det goda, sade trollet·

Digitized by Google

Prinsessan berättade nu, att Johannes hade gissat rätt äfven den andra gången; om han gjorde det samma i morgon, så hade han vunnit spelet, och hon skulle aldrig mera kunna komma ut till honom i berget eller göra sådana trollkonster som förr; till följd deraf var hon helt sorgsen.

— Han skall inte kunna gissa rätt, sade trollet; jag skall nog hitta på något, som han aldrig tänkt på, eller också är han en större trollkarl än jag sjelf. Men nu skola vi vara muntra och glada!

Och dermed tog trollet prinsessan i båda händerna, och de dansade om med alla de små tomtarne och lyktgubbarne, som voro i rummet; de röda spindlarna sprungo lika muntert upp och ned för väggarna, och det såg ut som om eldblommorna gnistrat. Ugglan slog på trumma, syrsorna pepo, och de svarta gräshopporna spelade mungiga. Det var en lustig bal!

Då de nu hade dansat tillräckligt länge, måste prinsessan hem, ty annars kunde man sakna henne på slottet; trollet sade, att det skulle följa med, så kunde de ännu en stund få vara tillsammans.

De flögo nu framåt i det svåra ovädret, och reskamraten slet ut sina tre ris på deras ryggar; aldrig hade trollet varit ute i ett sådant hagel. Utanför slottet tog det farväl af prinsessan och hviskade i det samma till henne: Tänk på mitt hufvud! Men reskamraten hörde det nog, och i samma ögonblick som prinsessan kilade in genom fönstret i sin sängkammare och trollet skulle vända om igen, grep han det i det långa, svarta skägget och högg med sabeln af dess otäcka trollhufvud jemt med axlarna, innan trollet sjelft visste ordet af; kroppen kastade han ut i sjön åt fiskarna, men hufvudet doppade han endast ned i vattnet, knöt sedan in det i sin silkesnäsduk, tog det med sig hem till värdshuset och lade sig att sofva.

Den följande morgonen gaf han Johannes näsduken, men sade, att han ej finge lösa upp den, innan prinsessan frågade, hvad det var, som hon hade tänkt på.

Det var så många menniskor i den stora salen på slottet, att de stodo packade in på hvarandra, alldeles som rädisor, som äro hopbundna i en knippa. Rådet satt i sina stolar med de mjuka hufvudkuddarna, och gamle kungen hade nya kläder på sig; guldkronan och spiran voro polerade, och det

Digitized by Google

såg så ståtligt ut; men prinsessan var mycket blek och hade på sig en kolsvart klädning, alldeles som om hon skulle på begrafning.

— Hvad har jag tänkt på? sade hon till Johannes, och han löste genast upp näsduken och blef sjelf helt förskräckt, då han fick se det otäcka trollhufvudet. Det gick en rysning genom alla, ty det var ohyggligt att skåda; men prinsessan satt lik en stenbild och kunde icke säga ett enda ord. Slutligen reste hon sig upp och räckte Johannes handen, ty han hade ju gissat rätt. Hon såg hvarken på den ene eller den andre, men suckade helt djupt:

— Nu är du min herre. I afton skola vi hålla bröllop.

— Det tycker jag om, sade gamle kungen. Så skall det vara!

Allt folket hurrade, vaktparaden spelade på gatorna, klockorna ringde, och bakelsemadamerna togo det svarta floret från sina pepparkaksgrisar, ty nu stod glädjen högt i tak. Tre hela stekta oxar, fylda med ankor och höns, sattes ut midt på torget, så att en hvar kunde skära sig ett stycke; vattenkonsterna sprutade det kostligaste vin, och om man köpte en tvååreskringla hos bagaren, fick man sex stora bullar på köpet, och det bullar med russin uti.

Om aftonen var hela staden illuminerad, och soldaterne sköto med kanoner och gossarne med smällare, och det åts och dracks och spelades och dansades uppe på slottet; alla de förnäma herrarne och vackra fröknarna dansade med hvarandra, och man kunde på långt afstånd höra, huru de sjöngo:

Här ä' så många vackra flickor,
som vill ha sig en svängom;
de begära tamburmarschen.
Vackra flicka, vänd dig om!
Dansen och trampen,
så skosulorna falla af!

Men prinsessan var ännu en hexa och tyckte alls icke om Johannes. Detta märkte reskamraten och gaf honom derför tre fjädrar af svanvingarna och en liten flaska med några droppar uti och sade till honom, att han bredvid brudsängen skulle låta sätta ett stort kar, fyldt med vatten, och då nu prinsessan ville stiga upp i sängen, skulle han gifva henne en liten knuff, så att hon fölle ned i vattnet, der han skulle

Digitized by Google

doppa henne tre gånger, sedan han först kastat fjädrarna och dropparna deruti; ty då skulle hon blifva fri från sin förtrollning och komma att så innerligt hålla af honom.

Johannes gjorde allt, hvad reskamraten hade rådt honom till; prinsessan skrek helt högt, då han doppade henne ned under vattnet, och sprattlade under hans händer som en stor kolsvart svan med gnistrande ögon. Då hon andra gången kom upp öfver vattnet, var svanen hvit, så när som på en enda svart ring, som han hade om halsen. Johannes bad fromt till Gud och lät vattnet tredje gången skölja öfver fågeln, och i

Men prinsessan satt lik en stenbild.

samma ögonblick förvandlades den till den vackraste prinsessa. Hon var nu ännu skönare än förr och tackade Johannes med tårar i sina vackra ögon för att han hade brutit hennes förtrollning.

Den följande morgonen kom gamle kungen med hela sin hofstat, och det blef ett gratulerande till ända långt fram på dagen; slutligen kom äfven reskamraten, och han hade sin käpp i handen och sin ränsel på ryggen. Johannes kysste honom flere gånger och sade, att han ej finge resa bort: han skulle stanna hos honom, emedan han var upphofvet till hela hans lycka. Men reskamraten skakade på hufvudet och sade så mildt och vänligt.

Digitized by Google

— Nej, nu är min tid ute. Jag har endast betalt min skuld. Kommer du i håg den döde mannen, som de der elaka menniskorna ville göra ondt? Du gaf allt, hvad du egde, för att han skulle få ro i sin graf. Den döde är jag!

I det samma var han försvunnen.

Bröllopet räckte nu en hel månad. Johannes och prinsessan tyckte så mycket om hvarandra, och gamle kungen lefde många glada dagar och lät deras små barn rida ranka på sitt knä och leka med sin spira; men Johannes var kung öfver hela riket.

Och lät deras små barn rida ranka.

8.

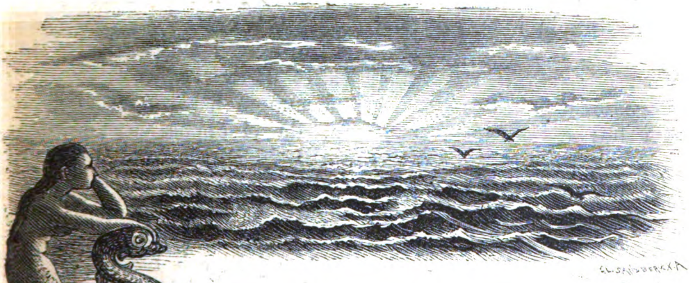

Den lilla sjöjungfrun.

Långt ute i hafvet är vattnet så blått som bladen på den vackraste blåklint och så klart som det renaste glas, men det är mycket djupt,

djupare än något ankartåg kan nå, och många kyrktorn behöfde ställas ofvanpå hvarandra för att från bottnen nå upp öfver vattenbrynet. Der nere bor hafsfolket.

Nu må man alls icke tro, att der är bara nakna, hvita sandbottnen; nej, der växa de mest underbara träd och örter, som äro så smidiga i stjelk och blad, att de röra sig vid vattnets minsta dallring, alldeles som om de vore lefvande. Alla fiskarna, både små och stora, kila mellan grenarna, alldeles som fåglarna här uppe i luften. På det allra djupaste stället ligger hafskungens slott; väggarna äro af korall och de långa, spetsiga fönstren af den allra klaraste bernsten; men taket är af musleskal, som öppna och tillsluta sig, allt efter som vattnet går; det ser vackert ut, ty i hvart och ett af dem ligga glänsande perlor, af hvilka en enda skulle vara en stor prydnad i en drottnings krona.

Hafskungen der nere hade i många år varit enkling, men hans gamla mor hushållade för honom; hon var en klok qvinna, men stolt öfver sin börd, och derför gick hon med tolf ostron på stjerten, då de andra förnäma endast fingo bära sex. För öfrigt förtjenade hon mycket beröm, i synnerhet derför, att hon höll så mycket af de små hafsprinsessorna, hennes sondöttrar. De voro sex vackra barn, men den yngsta var den vackraste af dem allesammans; hennes hy var så klar och skär som ett törnrosblad, hennes ögon så blå som den djupaste sjö; men liksom alla de andra hade hon inga fötter, utan kroppen slutade i en fiskstjert.

Hela långa dagen kunde de leka nere i slottet i de stora salarna, der lefvande blommor växte ut ur väggarna. De stora bernstensfönstren öppnades, och så summo fiskarna in till dem, liksom hos oss svalorna flyga in, då vi öppna våra fönster; men fiskarna summo ända fram till de små prinsessorna, åto ur deras händer och läto klappa sig.

Utanför slottet låg en stor trädgård med eldröda och mörkblå träd; frukterna lyste som guld och blommorna som brinnande eld, medan de ständigt rörde stjelk och blad. Sjelfva marken var den finaste sand, men blå som svafvellågor. Öfver alltsammans der nere låg ett sällsamt blått skimmer; man kunde snarare tro, att man stode högt uppe i luften och endast såge himmeln öfver och under sig, än att man befunne sig på hafsbottnen. I lugnt och stilla väder kunde man se so-

Digitized by Google

len, som såg ut som en purpurblomma, från hvars kalk allt ljuset utströmmade.

Hvar och en af de små prinsessorna hade sitt eget lilla land i trädgården, der hon kunde gräfva och plantera bäst hon ville; den ena gaf sin blomstersäng skapnad af en hvalfisk, den andra tyckte mera om, att hennes liknade en liten sjöjungfru; men den yngsta gjorde sin alldeles rund som solen och hade endast blommor, som lyste röda som denna. Hon var ett underligt barn, stilla och tankfull, och när de andra systrarna prydde sina små trädgårdar med de sällsammaste saker, som de hade fått från strandade fartyg, ville hon, utom de rosenröda blommorna, som liknade solen högt der uppe, endast ha en präktig marmorstod, föreställande en vacker gosse och huggen ur den hvita, klara stenen samt genom strandning nedkommen på hafsbottnen. Vid denna stod planterade hon en rosenröd tårpil, och den växte präktigt och hängde med sina friska grenar öfver den ned mot den blå sandbottnen, der skuggan visade sig violett och var i rörelse liksom grenarna; det såg ut, som om krona och rötter lekt, att de ville kyssa hvarandra.

Hon kände ingen större glädje än att höra talas om menniskorna der ofvan; den gamla farmodern måste berätta allt hvad hon visste om skepp och städer, menniskor och djur, och i synnerhet föreföll det henne så underbart vackert, att uppe på jorden blommorna doftade, hvilket de icke gjorde på hafsbottnen, och att skogarna voro gröna samt att de fiskar, som der syntes bland grenarna, kunde sjunga så högt och vackert, att det var en riktig lust och fröjd. Det var de små fåglarna, som farmodern kallade fiskar, ty annars skulle de ej ha förstått henne, efter som de icke hade sett någon fågel.

— Då I fylt edra femton år, sade farmodern, skolen I få lof att dyka upp ur hafvet, sitta i månskenet på klipporna och se de stora fartyg, som segla förbi, och skogar och städer skolen I äfven få se.

Året derpå var den ena af systrarna femton år, men de andra — ja, den ena var ett år yngre än den andra, och den yngsta af dem hade således ännu hela fem år qvar, innan hon fick komma upp från hafsbottnen och se, huru det såg ut hos oss. Men den ena lofvade den andra att berätta, hvad hon hade sett och funnit vackrast den första dagen; ty deras far-

Digitized by Google

mor berättade dem icke tillräckligt, och det var så mycket de ville veta besked om.

Ingen längtade så innerligt som den yngsta, just hon som hade den längsta tiden att vänta och som var så stilla och tankfull. Mången natt stod hon vid det öppna fönstret och såg upp genom det mörkblå vattnet, der fiskarna slogo med sina fenor och stjertar. Måne och stjernor kunde hon se, och ehuru de visserligen lyste bra bleka, sågo de likväl genom vattnet vida större ut än för våra ögon. Gled nu liksom ett svart moln fram under dem, visste hon, att det antingen var en hvalfisk, som sam öfver henne, eller också ett skepp med många menniskor om bord; dessa tänkte sig helt säkert icke, att en liten vacker sjöjungfru stod der nedanför och sträckte sina hvita händer upp mot kölen.

Nu hade den äldsta prinsessan fylt sina femton år och fick stiga upp öfver hafsytan.

Då hon kom tillbaka, hade hon hundrade saker att berätta, men det vackraste, sade hon, var att i månsken ligga på en sandbank i den lugna sjön och se nära invid stranden den stora staden, der ljusen glimmade likt hundratals stjernor, att lyssna till musiken och larmet och bullret af vagnar och menniskor, att se de många kyrktornen med deras spiror och höra, huru klockorna ringde. Just derför att hon icke kunde komma dit upp, längtade hon allra mest efter allt detta.

Ack, huru uppmärksamt lyssnade icke den yngsta systern, och då hon sedan om aftonen stod vid det öppna fönstret och såg upp genom det mörkblå vattnet, tänkte hon på den stora staden med allt dess larm och buller, och då tyckte hon sig der nere höra, huru kyrkklockorna ringde.

Året derpå fick den andra systern lof att stiga upp genom vattnet och simma hvart hon ville. Hon dykte upp just i det samma som solen gick ned, och denna syn fann hon vara den vackraste. Hela himmeln hade sett ut som guld, sade hon, och molnen, ja, deras skönhet kunde hon icke nog beskrifva. Röda och violetta hade de seglat fram öfver henne; men vida hastigare än dessa flög, såsom en lång, hvit slöja, en flock vilda svanar fram öfver vattnet, der solen stod; hon sam bort mot solen, men denna sjönk, och rosenskimret slocknade på hafsytan och molnen.

Året derefter kom den tredje systern dit upp; hon var den

Digitized by Google

djerfvaste af dem alla och sam derför uppför en bred flod, som föll ut i hafvet. Vackra gröna kullar med vinrankor såg hon, slott och gårdar tittade fram mellan präktiga skogar; hon hörde, huru alla fåglarna sjöngo, och solen sken så varmt, att hon ofta måste dyka ned under vattnet för att svalka sitt bräunande ansigte. I en liten vik träffade hon en hel skara små menniskobarn, som gingo alldeles nakna och plaskade i vattnet; hon ville leka med dem, men de sprungo förskräckta sin väg, och så kom ett litet svart djur — det var en hund, men hon hade aldrig förr sett någon sådan — som skälde så förskräckligt på henne, att hon blef helt rädd och begaf sig tillbaka ut i öppna sjön; men hon kunde sedan aldrig glömma de präktiga skogarna, de gröna kullarna och de vackra barnen, som kunde simma på vattnet, ehuru de icke hade någon fiskstjert.

Den fjerde systern var icke så dristig, utan stannade midt ute på det vilda hafvet, och hon berättade, att detta just var det vackraste; man såg på så många mils afstånd rundt omkring sig, och himmeln der ofvan stod som en stor glaskupa. Skepp hade hon sett, men långt borta, och de sågo ut som fiskmåsar; de muntra delfinerna hade slagit kullerbyttor, och de stora hvalfiskarna hade sprutat vatten ur sina näsborrar, så att det rundt omkring hade sett ut som hundratals vattenkonster.

Nu kom turen till den femte systern; hennes födelsedag inträffade på vintern, och derför såg hon, hvad de andra icke hade sett den första gången. Sjön tog sig alldeles grön ut, och rundt omkring summo stora isberg, och hvart och ett af dem såg ut som en perla, sade hon, och var likväl vida större än de kyrktorn, menniskorna bygde. De visade sig i de sällsammaste gestalter och glittrade som diamanter. Hon hade satt sig på ett af de största, och alla seglarna kryssade förskräckta undan ifrån platsen, der hon satt och lät blåsten leka med det långa håret; men fram på aftonen blef himmeln höljd af moln, och det blixtrade och åskade, medan den svarta sjön lyfte de stora isblocken högt upp, så att de glänste vid de starka blixtarna. På alla fartygen refvade man seglen, och der rådde ångest och bäfvan; men hon satt lugn på sitt simmande isberg och såg den blå blixtstrålen slå i zigzag ned i den blänkande sjön.

Första gången någon af systrarna kom upp öfver vattnet

Digitized by Google

var hon alltid förtjust öfver det nya och vackra hon såg; men då de nu såsom fullvuxna hade lof att stiga dit upp, när de ville, blef det dem likgiltigt, och de längtade åter efter hemmet, och efter en månads förlopp sade de, att nere hos dem vore det ändå allra vackrast, och der trifdes man så godt.

Mången aftonstund togo de fem systrarna hvarandra under armarna och stego i en rad upp öfver vattnet; vackra röster hade de, vackrare än någon menniskas, och när det nu drog i hop till storm, så att de kunde tro, att fartyg skulle förlisa, summo de framför dessa och sjöngo så vackert om, huru härligt det var på hafsbottnen, och bådo sjömännen att icke frukta för att komma dit ned; men dessa kunde icke förstå orden, utan trodde, att det var stormen, och ej heller fingo de se härligheten der nere, ty då skeppet sjönk, drunknade menniskorna och kommo endast som döda ned till hafskungens slott.

Då systrarna sålunda om aftnarna arm i arm stego högt upp genom hafvet, stod den lilla systern qvar helt allena och såg efter dem, och det var, som om hon velat gråta; men sjöjungfrun har inga tårar och lider derför så mycket mera.

— Ack, om jag ändå vore femton år! sade hon. Jag vet, att jag skall komma att tycka mycket om verlden här ofvanför och om menniskorna, som bygga och bo der uppe.

Slutligen fylde hon sina femton år.

— Se så, nu få vi äfven dig ut ur boet, sade hennes farmor, den gamla enkedrottningen. Kom nu och låt mig pryda dig, liksom dina andra systrar!

Och så satte hon en krans af hvita liljor på hennes hår, men hvarje blomblad var hälften af en perla, och så lät den gamla åtta stora ostron klämma sig fast vid prinsessans stjert för att derigenom visa hennes höga stånd.

— Det gör så ondt! sade den lilla sjöjungfrun.

— Ja, något måste man lida för grannlåten, svarade den gamla.

Ack, hon skulle så gerna velat skaka af sig all denna prakt och lägga bort den tunga kransen; hennes röda blommor i trädgården klädde henne mycket bättre, men hon tordes nu ej göra om det. Farväl! sade hon och steg upp genom vattnet, så lätt och klar som en bubbla.

Solen hade just gått ned, då hon lyfte sitt hufvud upp öfver hafvet; men alla skyarna lyste ännu som rosor och guld, och midt i den blekröda luften tindrade aftonstjernan

Digitized by Google

så klart och vackert, luften var mild och frisk och hafvet alldeles lugnt och stilla. Der låg ett stort skepp med tre master; blott ett enda segel var uppe, ty icke en vindfläkt rörde sig, och rundt omkring i tågverket och på rårna sutto matroser. Der var musik och sång, och allt efter som aftonen blef mörkare, tändes hundratals färgade lyktor; det såg ut, som om alla nationers flaggor svajat i luften. Den lilla sjöjungfrun sam rakt fram till kajutsfönstret, och hvar gång vågen lyfte upp henne, kunde hon se in genom de spegelklara rutorna, der så många fint klädda menniskor stodo, men den vackraste var ändå den unge prinsen med de stora, svarta ögonen; han var säkert icke stort mer än sexton år; det var hans födelsedag, och derför egde all denna ståten rum. Matroserne dansade på däcket, och då den unge prinsen trädde ut, stego öfver hundra raketer upp i luften; de lyste som klara dagen, så att den lilla sjöjungfrun blef helt förskräckt och dykte ned under vattnet; men snart stack hon åter upp hufvudet, och då var det, som om alla himmelns stjernor fallit ned till henne. Aldrig förr hade hon sett sådana eldkonster. Stora solar snurrade rundt omkring, präktiga eldfiskar svängde sig i den blå luften, och allt återspeglades af den klara, stilla sjön. På sjelfva skeppet var det så ljust, att man kunde se ej blott menniskorna, utan äfven hvart enda litet tåg. Ack, hvad den unge prinsen var vacker, och han tryckte folkets händer och skrattade och log, medan musiken klingade i den sköna natten.

Det blef sent, men den lilla sjöjungfrun kunde icke vända sina ögon bort ifrån skeppet och från den vackre prinsen. De färgade lyktorna släcktes, raketerna stego icke vidare upp i luften, och inga flere kanonskott ljödo; men djupt nere i hafvet sorlade och brusade det; hon satt emellertid på vattnet och gungade upp och ned, så att hon kunde se in i kajutan; men skeppet tog starkare fart, det ena seglet efter det andra bredde ut sig, nu gingo vågorna högre, stora moln drogo upp, och långt bort blixtrade det. Ack, det skulle bli ett förfärligt oväder, och derför minskade matroserne segel. Det stora skeppet gungade i flygande fart på den vilda sjön, vattnet reste sig likt stora, svarta berg, som ville välta sig öfver masterna; men skeppet dykte som en svan ned mellan de höga vågorna och lät sig åter lyftas upp på det upptornade vattnet. Den

Digitized by Google

lilla sjöjungfrun tyckte detta just vara en munter färd, men så tyckte icke sjöfolket; skeppet knakade och brakade, de tjocka plankorna bugnade vid de starka stötar, brottsjöarna gåfvo skeppet, masten bräcktes tvärt af, som om den varit ett rör, och skeppet krängde på sidan, medan vattnet trängde in i rummet. Den lilla sjöjungfrun såg nu, att de sväfvade i fara, och hon måste sjelf akta sig för bjelkar och spillror af fartyget, hvilka drefvo på vattnet. Ett ögonblick var det så kolmörkt, att hon ej kunde skönja det allra ringaste, men då det sedan blixtrade, blef det å nyo så klart, att hon kunde urskilja allesammans

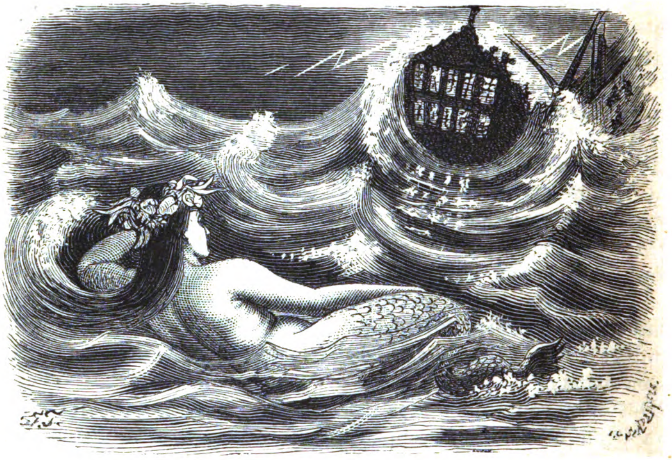

Hon kunde urskilja allesammans på skeppet.

på skeppet. En hvar sökte reda sig så godt han kunde; den unge prinsen spejade hon i synnerhet efter, och då skeppet remnade, såg hon honom sjunka ned i den djupa sjön. I första ögonblicket blef hon mycket glad, ty nu skulle han komma ned till henne; men derpå erinrade hon sig, att menniskorna icke kunna lefva i vattnet och att han endast som död skulle kunna komma ned till hennes fars slott. Nej, dö, det finge han icke; derför sam hon in bland bjelkar och plankor, som drefvo på vattnet, glömde alldeles, att de kunde krossa henne, dykte djupt under vattnet och steg åter högt

Digitized by Google

upp mellan vågorna samt kom slutligen fram till den unge prinsen, som nästan icke orkade simma längre i den svallande sjön; hans armar och ben började blifva matta, de vackra ögonen slöto sig, och han skulle ha dött, om icke den lilla sjöjungfrun hade kommit honom till hjelp. Hon höll hans hufvud uppe öfver vattnet och lät derefter vågorna drifva honom och henne, hvart de behagade.

Om morgonen var ovädret förbi; af skeppet syntes icke ett spån; solen steg så röd och glänsande upp ur vattnet, och det var som om prinsens kinder fått lif dervid, men hans ögon förblefvo slutna. Sjöjungfrun kysste hans höga, vackra panna och strök hans våta hår tillbaka; hon tyckte, att han liknade marmorstoden der nere i hennes lilla trädgård, och hon kysste honom åter och önskade, att han måtte få lefva.

Nu såg hon framför sig fasta landet: höga, blå berg, på hvilkas toppar den hvita snön lyste, som om det varit svanar, som legat der; nere vid kusten stodo vackra, gröna skogar, och midt framför låg en kyrka eller ett kloster, hon visste icke rätt hvilketdera, men en bygnad var det. Citron- och apelsinträd växte der i trädgården, och framför porten stodo höga palmer. Hafvet bildade här en liten vik, som var alldeles lugn och stilla, men mycket djup, ända fram till klippan, der den hvita, fina sanden var uppspolad; hit sam hon med den vackre prinsen och lade honom på sanden, men lagade så, att hufvudet låg högt i det varma solskenet.

Nu ringde klockorna i den stora, hvita bygnaden, och många unga flickor kommo gående genom trädgården. Då sam den lilla sjöjungfrun längre ut bakom några höga stenar, som reste sig upp ur vattnet, lade hafsskum på sitt hår och sitt bröst, så att ingen kunde se hennes lilla ansigte, och gaf så akt på, hvilken skulle komma till den stackars prinsen.

Det dröjde icke länge, förr än en ung flicka kom dit; hon tycktes blifva helt förskräckt, men endast för ett ögonblick; hon sprang strax efter folk, och sjöjungfrun såg, att prinsen kom till lif och att han log mot alla omkring honom; men ut till henne log han icke; han visste ju icke heller, att hon hade räddat honom. Hon kände sig så bedröfvad, att hon, då han fördes in i den stora bygnaden, sorgset dykte ned i hafvet och begaf sig hem till sin faders slott.

Hon hade alltid varit tyst och tankfull, men nu blef hon

Digitized by Google

det mycket mera än förr. Systrarna frågade henne, hvad hon hade sett första gången der uppe, men hon nämde ingenting.

Mången afton och morgon steg hon upp dit, der hon hade lemnat prinsen. Hon såg, huru trädgårdens frukter mognade och blefvo afplockade; hon såg, huru snön smälte på de höga bergen, men prinsen såg hon icke, och derför vände hon ständigt ännu mera bedröfvad tillbaka hem. Der var det hennes enda tröst att sitta i den lilla trädgården och slingra sina armar om den vackra marmorstoden, som liknade prinsen; men sina blommor skötte hon icke; de växte som i en vildmark ut öfver gångarna och flätade sina långa stjelkar och blad in i trädens grenar, så att der var nästan alldeles mörkt.

Slutligen kunde hon icke uthärda längre, utan förtrodde sig till en af sina systrar, och så fingo strax alla de andra veta det, men likväl inga flere än de och ett par andra sjöjungfrur, som endast berättade det för sina närmaste väninnor. En af dem visste, hvem prinsen var, hade äfven sett ståten om bord på skeppet, visste, hvarifrån han var och hvarest hans kungarike låg.

— Kom, lilla syster! sade de andra prinsessorna, och med armarna om hvarandras axlar stego de i en lång rad upp ur hafvet midt framför, der de visste att prinsens slott låg.

Detta var uppfördt af en ljusgul, glänsande stensort, med stora marmortrappor, af hvilka en gick ända ned i hafvet. Präktiga förgylda kupoler höjde sig öfver taket, och mellan pelarna, som gingo rundt omkring hela bygnaden, stodo marmorbilder, som sågo ut, som de varit lefvande. Genom det klara glaset i de höga fönstren såg man in i de ståtligaste salar, der kostbara sidengardiner och tapeter voro uppsatta och alla väggarna prydda med stora taflor, som det var ett riktigt nöje att betrakta. Midt i den största salen plaskade en stor vattenkonst, och strålarna gingo högt upp mot glaskupolen i taket, genom hvilken solen sken på vattnet och på de vackra växterna i den stora bassängen.

Nu visste hon, hvar han bodde, och dit kom hon på vattnet mången afton och natt; hon sam mycket närmare land, än någon af de andra hade vågat, ja, hon gick ända upp i den smala kanalen under den präktiga marmoraltanen, som kastade en lång skugga öfver vattnet. Här satt hon och såg på den unge prinsen, som trodde, att han var alldeles allena i det klara månskenet.

Digitized by Google

Hon såg honom mången afton segla ut med musik i sin präktiga båt med de svajande flaggorna; hon tittade fram mellan den gröna säfven, och om vinden fattade i hennes långa, silfverhvita slöja och någon såg det, trodde han, att det var en svan, som lyfte vingarna.

Hon hörde mången natt fiskarne, då de lågo med bloss ute på sjön, berätta så mycket godt om den unge prinsen, och det gladde henne, att hon hade räddat hans lif, då han halfdöd dref omkring på vågorna, och hon tänkte på, huru fast hans hufvud hade hvilat mot hennes bröst och huru innerligt hon då kysste honom; men han visste alls ingenting derom och kunde icke ens drömma om henne.

Hon började allt mer och mer hålla af menniskorna och önskade allt mer och mer att få stiga upp ibland dem; hon tyckte, att deras verld var vida större än hennes; de kunde ju på skepp flyga öfver hafvet, på de höga bergen stiga högt öfver molnen, och länderna, som de egde, sträckte sig med skogar och fält längre bort, än hon kunde se. Det var så mycket hon gerna ville veta; men systrarna kunde icke gifva svar på allt, och derför frågade hon den gamla farmodern, och hon kände väl till den högre verlden, som hon mycket riktigt kallade länderna ofvan om hafvet.

— Om menniskorna inte drunkna, frågade den lilla sjöjungfrun, kunna de då lefva beständigt, och dö de inte som vi här nere i hafvet?

— Jo, svarade den gamla, äfven de måste dö, och deras lifstid är till och med kortare än vår. Vi kunna bli tre hundra år, men då vi sedan upphöra att vara till här, blifva vi endast skum på vattnet och hafva ej ens en graf här nere bland våra kära. Vi ha inte någon odödlig själ, vi få aldrig mera lif och likna den gröna säfven: har den en gång blifvit afskuren, kan den aldrig mera grönska. Menniskorna deremot ha en själ, som lefver beständigt, lefver sedan kroppen blifvit jord; den stiger upp genom den klara luften, upp till alla de lysande stjernorna. Liksom vi dyka upp ur hafvet och se menniskornas land, så dyka de upp till okända, vackra ställen, som vi aldrig få se.

— Hvarför fingo inte vi en odödlig själ? sade den lilla sjöjungfrun bedröfvad. Jag skulle vilja gifva alla mina hundra år, som jag har att lefva, för att bara en enda dag vara menniska och sedan få del i den himmelska verlden.

Digitized by Google

— Det bör du inte gå och tänka på, sade den gamla; vi ha det mycket bättre och lyckligare än menniskorna der uppe.

— Jag skall således dö och flyta som skum på hafvet, inte höra vågornas musik, se de vackra blommorna och den röda solen! Kan jag då alls ingenting göra för att vinna en evig själ?

— Nej, sade den gamla; endast om en menniskoson finge dig så kär, att du vore honom mera än far och mor, om han med hela sin tanke och kärlek hängde fast vid dig och läte presten lägga hans högra hand i din med löfte om trohet här och i all evighet, skulle hans själ flyta öfver i din kropp och äfven du få del i menniskornas lycka. Han gåfve dig då själ, men behölle likväl sin egen. Men detta kan aldrig hända. Just det, som är vackert här nere i hafvet, din fiskstjert, finna de fult der uppe på jorden; de förstå sig nu en gång inte bättre på det, och man måste der, för att vara vacker, ha två klumpiga stöttor, som de kalla ben.

Då suckade den lilla sjöjungfrun och såg bedröfvad på sin fiskstjert.

— Låt oss vara nöjda, sade den gamla; hoppa och dansa vilja vi under de tre hundra år, vi ha att lefva; det är minsann en lång tid nog; sedan kan man desto nöjdare hvila ut i sin graf. I afton skola vi ha hofbal.

Det var också en prakt, sådan man aldrig ser den på jorden. Väggar och tak i den stora danssalen voro af tjockt, men klart glas. Flere hundra jättelika snäckskal, rosenröda och gräsgröna, stodo i rader på hvar sida med en blå brinnande låga, som upplyste hela salen och sken ut genom väggarna, så att sjön der utanför var alldeles upplyst; man kunde se alla de otaliga fiskar, både stora och små, som summo fram emot glasväggen; på några lyste fjällen purpurröda, på andra sågo de ut som silfver och guld. Midt igenom salen flöt en bred, rinnande ström, och på denna dansade hafsmän och sjöjungfrur efter sin egen vackra sång. Så vackra röster ha icke menniskorna på jorden. Den lilla sjöjungfrun sjöng vackrast af dem alla, och de klappade händerna åt henne, och för ett ögonblick kände hon glädje i sitt hjerta; ty hon visste, att hon hade den skönaste rösten af alla på jorden och i hafvet. Snart kom hon likväl åter att tänka på verlden ofvan om henne; hon kunde icke glömma den vackre prinsen och sin sorg öfver att icke, såsom han, ega en odödlig själ. Derför smög hon

Digitized by Google

sig ut ur sin fars slott, och medan allt der inne var sång och munterhet, satt hon bedröfvad i sin lilla trädgård. Nu hörde hon valdhorn klinga ned genom vattnet, och hon tänkte: Nu seglar han visst der uppe, han, som jag älskar högre än far och mor, han, vid hvilken min tanke hänger fast och i hvars hand jag ville lägga mitt lifs lycka. Allt vill jag våga för att vinna honom och en odödlig själ. Medan mina systrar dansa der inne i min fars slott, vill jag gå till hafshexan, henne, som jag alltid varit så rädd för; hon kan måhända råda och hjelpa mig.

Den lilla sjöjungfrun gick nu ur sin trädgård bort mot de brusande hafshvirflar, bakom hvilka hexan bodde. Den vägen hade hon aldrig förr gått; här växte ej några blommor och intet sjögräs; endast den nakna, grå sandbottnen sträckte sig bort emot hafshvirflarna, i hvilka vattnet likt brusande qvarnhjul snurrade rundt omkring och ryckte allt hvad det fick fatt uti med sig ned i djupet. Midt emellan dessa krossande hvirflar måste hon gå för att komma in på hafshexans område, och här var ett långt stycke ingen annan väg att gå än öfver varm, bubblande gytja, som hexan kallade sin torfmosse. Der bakom låg hennes hus midt inne i en sällsam skog. Alla träd och buskar voro polyper, halft djur och halft växter, och sågo ut som hundrahöfdade ormar, som växte upp ur marken; alla grenar voro långa, slemmiga armar, med fingrar som smidiga maskar, och led för led rörde de sig från roten till den yttersta spetsen. Allt, hvad de i hafvet kunde gripa, slingrade de sig fast omkring och släpte det aldrig mera. Den lilla sjöjungfrun stannade helt förskräckt der utanför; hennes hjerta klappade af ångest, och hon hade så när vändt om; men så tänkte hon på prinsen och på menniskans själ, och då fick hon mod. Sitt långa, fladdrande hår knöt hon fast omkring hufvudet, så att polyperna icke skulle gripa henne deruti; båda händerna lade hon i hop öfver bröstet och flög sedan, som fisken kan flyga genom vattnet, in bland de ohyggliga polyperna, som sträckte sina smidiga armar och fingrar efter henne. Hon såg, huru hvar enda en af dem hade något, som han hade gripit, och hundra små armar höllo det likt starka jernband. Menniskor, som hade omkommit på sjön och sjunkit djupt ned, tittade som hvita benrangel fram ur polypernas armar. Skeppsroder och kistor höllo de fast, skelett af landtdjur och en liten sjöjungfru, som

Digitized by Google

de hade fångat och strypt, och detta var nästan det förskräckligaste för henne.

Nu kom hon till en stor, slemmig plats i skogen, der stora, feta vattenormar vältrade sig och visade sina otäcka, hvitgula bukar. Midt på platsen var ett hus uppfördt af skeppsbrutna menniskors hvitnade ben; der satt hafshexan och lät en padda äta ur hennes mun, liksom menniskorna låta en liten kanariefågel äta socker. De otäcka, feta vattenormarna kallade hon sina små kycklingar och lät dem vältra sig på hennes stora, svampiga bröst.

— Jag vet nog, hvad du vill, sade hexan; det är dumt gjordt af dig; emellertid skall du få din vilja fram, ty den skall bringa dig i olycka, min vackra prinsessa. Du vill gerna bli af med din fiskstjert och i stället få två stumpar att gå med, liksom menniskorna, för att den unge prinsen skall bli förälskad i dig och du skall kunna få honom och en odödlig själ.

Härvid skrattade hexan så högt och ohyggligt, att paddan och ormarna föllo ned på marken och vältrade sig der.

— Du kommer just i rättan tid, sade hexan; i morgon, då solen går upp, skulle jag inte kunna hjelpa dig, förr än ett år åter gått förbi. Jag skall tillaga en dryck åt dig, och med den skall du, innan solen går upp, simma till land, sätta dig der på stranden och dricka den; då delar sig din fiskstjert och krymper i hop till det menniskorna kalla vackra ben; men det gör ondt, det är som om ett skarpt svärd ginge igenom dig. Alla, som se dig, skola säga, att du är det vackraste menniskobarn de ha sett. Du behåller din sväfvande gång, ingen dansös kan sväfva så som du; men hvarje steg, du tager, är som om du trampade på en hvass knif, så att ditt blod kommer att rinna. Vill du lida allt detta, så skall jag hjelpa dig.

— Ja, sade den lilla sjöjungfrun med bäfvande stämma och tänkte på prinsen och på att vinna en odödlig själ.

— Men kom i håg, sade hexan, att du, när du väl fått mensklig gestalt, aldrig mera kan bli en sjöjungfru igen. Du kan aldrig stiga ned genom vattnet till dina systrar och till din fars slott, och om du inte vinner prinsens kärlek, så att han för dig glömmer far och mor, hänger fast vid dig med hela sin tanke och låter presten lägga edra händer i hvarandra, så att I blin man och hustru, får du ej någon odödlig själ.

Digitized by Google

Den första morgonen, sedan han blifvit gift med en annan, måste ditt hjerta brista, och du blir skum på vattnet.

— Jag vill det! sade den lilla sjöjungfrun, blek som döden.

— Men mig måste du också betala, sade hexan, och det är inte litet jag begär. Du har den vackraste rösten af alla här nere på hafsbottnen, och med den tror du dig väl kunna förtrolla honom; men den rösten måste du gifva mig. Det bästa du eger vill jag ha för min kostbara dryck. Mitt eget blod måste jag ju gifva dig deruti, så att drycken kan bli skarp som ett tveeggadt svärd.

— Men om du tager min röst, sade den lilla sjöjungfrun, hvad har jag då qvar?

— Din vackra gestalt, sade hexan, din sväfvande gång och dina talande ögon; med dem kan du nog bedåra ett menniskohjerta. Nå, har du förlorat modet? Räck fram din lilla tunga, så skär jag af den som betalning, och du skall få den kraftiga drycken.

— Må ske! sade den lilla sjöjungfrun, och hexan satte sin kittel på elden för att koka trolldrycken.

— Renlighet är en god sak, sade hon och skurade kitteln med ormarna, som hon band i hop i knutar; derpå ristade hon sig sjelf i bröstet och lät sitt svarta blod droppa ned; ångan bildade de underligaste gestalter, så att man kunde bli ängslig och rädd. Hvarje ögonblick kastade hexan nya saker i kitteln, och då denna riktigt kokade, var det som när krokodilen gråter. Slutligen var drycken färdig och såg ut som det klaraste vatten.

— Här har du den! sade hexan och skar tungan af den lilla sjöjungfrun, som nu var stum och hvarken kunde tala eller sjunga.

— Om polyperna skulle gripa dig, då du går tillbaka genom min skog, sade hexan, så kasta bara en enda droppe af denna dryck på dem, så springa deras armar och fingrar i tusen bitar. Men detta behöfde den lilla sjöjungfrun icke; polyperna drogo sig förskräckta tillbaka för henne, då de sågo den skinande dryck, som lyste i hennes hand, som om det varit en tindrande stjerna. Sålunda kom hon snart genom skogen, mossen och de brusande hafshvirflarna.

Hon kunde se sin fars slott; blossen voro släckta i den stora danssalen; de sofvo visst alla der inne, men hon vågade likväl icke besöka dem nu, då hon var stum och för alltid skulle gå

Digitized by Google

bort ifrån dem. Det var som om hennes hjerta velat brista af sorg. Hon smög sig in i trädgården, tog en blomma från hvardera systerns blomstersäng, kastade tusen slängkyssar bort mot slottet och steg upp genom det mörkblå hafvet.

Solen hade ännu icke gått upp, då hon såg prinsens slott och besteg den präktiga marmortrappan. Månen sken klart och vackert. Den lilla sjöjungfrun drack den brännande skarpa drycken, och det var som om ett tveeggadt svärd gått genom hennes fina kropp; hon svimmade dervid och låg som död. Då solen lyste öfver sjön, vaknade hon upp och kände en svidande smärta; men midt framför henne stod den vackre, unge prinsen; han fäster sina kolsvarta ögon på henne, så att hon slog ned sina och såg, att hennes fiskstjert var borta och att hon hade de täckaste små hvita ben, som någon liten flicka kunde ha; men hon var alldeles naken, och derför svepte hon in sig i sitt rika, långa hår. Prinsen frågade, hvem hon var och huru hon hade kommit hit, och hon såg mildt, men på samma gång så sorgset på honom med sina mörkblå ögon, ty tala kunde hon ju icke. Han tog henne nu vid handen och förde henne in i slottet. Hvart enda steg hon tog var, såsom hexan på förhand hade sagt henne, som om hon trampat på spetsiga sylar och hvassa knifvar, men det fördrog hon gerna; vid prinsens hand steg hon så lätt som en bubbla, och han och alla förundrade sig öfver hennes vackra, sväfvande gång.

Den lilla sjöjungfrun.

Nu fick hon dyrbara kläder af siden och muslin, och hon var den skönaste bland alla i slottet, men stum var hon och

Digitized by Google

Prinsen frågade, hvem hon var och huru hon hade kommit dit.

Digitized by Google

kunde hvarken sjunga eller tala. Vackra slafvinnor, klädda i silke och guld, kommo fram och sjöngo för prinsen och hans kungliga föräldrar; en sjöng vackrare än alla de andra, och prinsen klappade händerna och log mot henne; då blef den lilla sjöjungfrun bedröfvad, ty hon visste, att hon sjelf hade sjungit mycket vackrare, och hon tänkte: Ack, om han bara visste, att jag, för att få vara hos honom, för all evighet skänkt bort min röst!

Nu rörde sig slafvinnorna i täcka, sväfvande dansar efter den härligaste musik; då lyfte den lilla sjöjungfrun sina vackra, hvita armar, reste sig på tåspetsen, sväfvade fram öfver golfvet och dansade som ännu ingen hade dansat; vid hvarje rörelse blef hennes skönhet ännu mera synlig, och hennes ögon talade djupare till hjertat än slafvinnornas sång.

Alla voro hänryckta deröfver, i synnerhet prinsen, som kallade henne sitt lilla hittebarn, och hon dansade allt mer och mer, ehuru det hvar gång hennes fot vidrörde marken kändes, som om hon trampade på hvassa knifvar. Prinsen sade, att hon alltid skulle vara hos honom, och hon fick lof att sofva utanför hans dörr på en sammetskudde.

Han lät sy henne en karldrägt, så att hon skulle kunna följa honom till häst. De redo genom de doftande skogarna, der de gröna grenarna slogo henne på axlarna och de små fåglarna sjöngo bakom de friska löfven. Hon klättrade med prinsen upp på de höga bergen, och ehuru hennes fina fötter blödde, så att de andra kunde se det, skrattade hon dock deråt och följde honom, till dess de sågo molnen segla under deras fötter, som om de varit en flock fåglar, som drogo till främmande land.

Hemma på prinsens slott gick hon om natten, då de andra sofvo, ut på den breda marmortrappan, och det svalkade hennes brännande fötter att stå i det kalla hafsvattnet, och då tänkte hon på dem der nere i djupet.

En natt kommo hennes systrar arm i arm; de sjöngo så sorgset, i det de summo på vattnet, och hon vinkade åt dem, och de kände igen henne och berättade, huru bedröfvade hon hade gjort dem allesammans. Sedan besökte de henne hvar natt, och en natt såg hon, långt ute, den gamla farmodern, som på många år icke hade varit öfver hafsytan, samt hafskungen med sin krona på hufvudet; de sträckte händerna emot henne, men vågade sig icke så nära land som systrarna.

Digitized by Google

Med hvar dag blef hon prinsen kärare; han höll af henne så, som man kan hålla af ett godt, kärt barn, men att göra henne till sin drottning, det föll honom alls icke in, och hans hustru måste hon dock blifva, eljest finge hon ej någon odödlig själ, utan skulle på morgonen efter hans bröllopsdag blifva skum på hafvet.

— Håller du inte mest af mig bland dem allesammans? tycktes den lilla sjöjungfruns ögon fråga, då han tog henne i sina armar och kysste hennes vackra panna.

— Jo, du är mig kärast, sade prinsen, ty du har det bästa hjertat af dem alla och är mig mest tillgifven, och så liknar du en ung flicka, som jag en gång såg, men säkerligen aldrig mera återfinner. Jag var på ett skepp, som förliste; vågorna drefvo mig i land vid ett heligt tempel, der flere unga flickor gjorde tjenst; den yngsta af dem fann mig vid stranden och räddade mitt lif; jag såg henne bara två gånger; hon var den enda jag kunde älska i denna verlden; men du liknar henne och nästan uttränger hennes bild i min själ; hon tillhör det heliga templet, och derför har min goda lycka sändt mig dig, och vi skola aldrig skiljas åt.

— Ack, han vet inte, att jag räddat hans lif! tänkte den lilla sjöjungfrun; jag bar honom genom vågorna bort till skogen, der templet står; jag satt bakom skummet och såg efter, om inga menniskor skulle komma. Jag såg den vackra flickan, som han håller mera af än mig. Och sjöjungfrun suckade tungt — gråta kunde hon icke. Flickan tillhör det heliga templet, sade hon; hon kommer aldrig ut i verlden; de träffas inte mer; jag är hos honom och ser honom hvarje dag; jag vill vårda honom, älska honom och åt honom offra mitt lif!

Men nu skall prinsen gifta sig och ha grannkungens vackra dotter, berättade man; det är derför han utrustar ett så ståtligt skepp. Prinsen reser för att se grannkungens land, heter det visserligen; men det är för att se grannkungens dotter, och han skall ha med sig ett stort följe. Men den lilla sjöjungfrun skakade på hufvudet och log; hon kände prinsens tankar mycket bättre än alla de andra.

— Jag måste resa, hade han sagt till henne; jag måste se den vackra prinsessan; mina föräldrar önska det; men tvinga mig att föra hem henne som min brud, vilja de inte. Jag kan inte älska henne; hon liknar inte den vackra flickan i

Digitized by Google

templet, som du liknar. Om jag någon gång skulle välja mig en brud, blefve det snarare dig, mitt stumma hittebarn med de talande ögonen. Och han kysste hennes röda mun, lekte med hennes långa hår och lade sitt hufvud vid hennes hjerta, så att det drömde om menniskolycka och en odödlig själ.

— Du är väl inte rädd för hafvet, mitt stumma barn? sade han, då de stodo på det ståtliga skeppet, som skulle föra honom till grannkungens land; och han berättade henne om storm och vindstilla, om sällsamma fiskar i djupet och hvad dykaren der hade sett, och hon log vid hans berättelse: hon visste ju bättre än någon annan besked om hafvets botten.

I den månljusa natten, då alla sofvo med undantag af styrmannen, som stod vid rodret, satt hon vid skeppets reling och stirrade ned genom det klara vattnet, och hon tyckte sig se sin faders slott. Öfverst der uppe stod den gamla farmodern med silfverkronan på hufvudet och stirrade upp genom de strida strömmarna mot skeppets köl. Då kommo hennes systrar upp öfver vattnet; de sågo så sorgset på henne och vredo sina hvita händer; hon vinkade åt dem, log och ville berätta, att allt gick henne lyckligt och väl; men skeppspojken närmade sig henne, och systrarna dykte ned, så att han förblef i den tron, att det hvita, som han hade sett, var skum på hafvet.

Den följande morgonen seglade skeppet in i hamnen till grannkungens präktiga stad. Alla kyrkklockor ringde, och från de höga tornen blåstes i basuner, medan soldaterne stodo med vajande fanor och blixtrande bajonetter. Hvarenda dag var en fest. Baler och tillställningar följde på hvarandra; men prinsessan var ännu icke der: hon uppfostrades långt derifrån, sades det, i ett heligt tempel, der hon fick lära alla kungliga dygder. Ändtligen anlände hon.

Den lilla sjöjungfrun stod ifrig att få se hennes skönhet, och hon måste erkänna den: en mera intagande varelse hade hon aldrig sett. Hyn var så fin och skär, och bakom de långa, mörka ögonhåren logo ett par svartblå, trofasta ögon.

— Det är du, sade prinsen, du, som räddade mig, då jag låg som ett lik vid stranden! Och han tryckte sin rodnande brud i sina armar. Ack, jag är allt för lycklig! sade han till den lilla sjöjungfrun. Det bästa, som jag aldrig vågade hoppas, har jag sett gå i fullbordan. Du skall glädja dig åt min lycka, ty du håller mest af mig bland dem alla.

Digitized by Google

Och den lilla sjöjungfrun kysste hans hand och tyckte sig redan känna, huru hennes hjerta brast. Hans bröllopsmorgon skulle ju gifva henne döden och förvandla henne till skum på hafvet.

Alla kyrkklockorna ringde; härolderne redo omkring på gatorna och förkunnade trolofningen. På alla altaren brann välluktande olja i dyrbara silfverlampor. Presterne svängde rökelsekar, och brud och brudgum räckte hvarandra handen och fingo biskopens välsignelse. Den lilla sjöjungfrun stod i silke och guld och höll brudens släp; men hennes öron hörde icke den festliga musiken, hennes ögon sågo icke den heliga ceremonien: hon tänkte på sin dödsnatt, på allt hvad hon hade förlorat i denna verlden.

Redan samma afton gingo brud och brudgum om bord på skeppet, kanonerna dundrade, alla flaggorna vajade, och midt på skeppet var upprest ett kungligt tält af guld och purpur med de vackraste hyenden; der skulle brudparet sofva i den stilla, svala natten.

Seglen svälde i vinden, och skeppet gled lätt och utan stark rörelse framåt öfver den klara vattenytan.

Då det mörknade, tändes färgade lyktor, och sjöfolket dansade muntra dansar uppe på däcket. Den lilla sjöjungfrun måste tänka på den första gången hon dykte upp ur hafvet och såg samma prakt och glädje, och hon hvirflade med i dansen, sväfvande som svalan sväfvar, då hon förföljes, och alla tilljublade henne beundran; hon hade aldrig dansat så vackert. Det skar som hvassa knifvar i hennes fina fötter, men hon kände det icke; det skar henne mera smärtsamt i hjertat. Hon visste, att det var den sista aftonen hon såg honom, för hvilken hon hade öfvergifvit sin slägt och sitt hem, skänkt bort sin vackra röst och dagligen lidit oändliga qval, utan att han haft en aning derom. Det var den sista natten hon andades samma luft som han, såg det djupa hafvet och den stjernklara himmeln; en evig natt utan tanke och dröm väntade henne, som ej hade själ och ej kunde vinna en sådan. Och allt var glädje och munterhet på skeppet till långt öfver midnatt, och hon dansade och log med dödstanken i sitt hjerta. Prinsen kysste sin vackra brud, och hon lekte med hans svarta hår, och arm i arm gingo de till hvila i det präktiga tältet.

Digitized by Google

Det blef tyst och stilla på skeppet; endast styrmannen stod vid rodret; den lilla sjöjungfrun lade sina hvita armar på relingen och såg mot öster efter morgonrodnaden: hon visste, att den första solstrålen skulle döda henne. Då såg hon sina systrar stiga upp ur hafvet; de voro bleka som hon, och deras långa vackra hår fladdrade icke längre för vinden; det var afklipt.

— Vi ha gifvit det åt hexan för att hon skulle bringa hjelp, så att du inte skall dö i natt. Hon har gifvit oss en knif; här är den; ser du, huru hvass den är? Innan solen går upp, måste du sticka den i prinsens hjerta, och när då hans varma blod stänker på dina fötter, växa de i hop till en fiskstjert, och du blir åter en sjöjungfru, kan stiga ned i vattnet till oss och lefva dina tre hundra år, innan du blir det döda, salta hafsskummet. Skynda dig! Han eller du måste dö, innan solen går upp. Vår gamla farmor sörjer, så att hennes hvita hår fallit af, liksom vårt fallit för hexans sax. Döda prinsen och kom tillbaka till oss! Skynda dig! Ser du den röda strimman der på himmeln! Om några minuter går solen upp, och då måste du dö. Och de uppgåfvo en förunderligt djup suck och sjönko ned i vågorna.

Den lilla sjöjungfrun drog purpurförhänget bort från tältet och såg den vackra bruden sofva med sitt hufvud vid prinsens bröst; och hon lutade sig ned, kysste hans vackra panna, såg på himmeln, der morgonrodnaden lyste allt mer, såg på den hvassa knifven och fäste åter ögonen på prinsen, som i drömmen nämde sin brud vid namn, ty endast hon var i hans tankar, och knifven skalf i sjöjungfruns hand; men nu kastade hon den långt ut i vågorna; de lyste röda, der den föll, och det såg ut, som om blodsdroppar bubblat upp ur vattnet. Ännu en gång såg hon med halft brusten blick på prinsen, störtade sig från skeppet ned i hafvet och kände, huru hennes kropp upplöste sig i skum.

Nu steg solen upp ur hafvet; strålarna föllo så mildt och varmt på det dödskalla hafsskummet, och den lilla sjöjungfrun kände icke till döden; hon såg den klara solen, och upp öfver henne sväfvade hundratals genomskinliga fagra gestalter. Hon kunde genom dem se skeppets hvita segel och himmelns röda skyar; deras röster voro som musik, men denna var så eterisk, att intet menskligt öra kunde höra den, liksom

Digitized by Google

intet jordiskt öga kunde se dem; utan vingar sväfvade de i följd af sin egen lätthet genom luften. Den lilla sjöjungfrun såg, att hon hade en kropp som de, och den höjde sig allt mer och mer upp ur skummet.

— Till hvem kommer jag? sade hon, och hennes röst klang som de andra väsendenas, så eteriskt, att ingen jordisk musik kan återgifva det.

— Till luftens döttrar, svarade de andra. Sjöjungfrun har ej någon odödlig själ och kan aldrig få det, om hon inte vinner en menniskas kärlek; hennes eviga tillvaro beror af en

Osynlig kysste hon brudens panna.

främmande makt. Luftens döttrar ha inte heller en evig själ, men de kunna sjelfva genom goda handlingar skapa sig en sådan. Vi flyga till de varma länderna, der den qvafva pestluften dödar menniskorna; der vifta vi svalka. Vi sprida blommornas doft genom luften och sända vederqvickelse och läkedom. Då vi i tre hundra år sträfvat att göra det goda vi kunna, få vi en odödlig själ och taga del i menniskornas eviga sällhet. Du stackars lilla sjöjungfru har af hela ditt hjerta sträfvat efter det samma som vi; du har lidit och för-

Digitized by Google

dragit och höjt dig till luftandarnes verld; nu kan du sjelf medelst goda gerningar om tre hundra år skapa dig en odödlig själ.

Och den lilla sjöjungfrun lyfte sina hvita armar upp mot Guds sol, och för första gången kände hon tårar. — På skeppet var åter buller och lif; hon såg prinsen med sin vackra brud leta efter henne, och de stirrade vemodigt ned på det bubblande skummet, som om de vetat, att hon hade störtat sig i vågorna. Osynlig kysste hon brudens panna, log åt honom och steg med de andra luftens barn upp på den rosenröda sky, som seglade i luften.

— Om tre hundra år sväfva vi sålunda in i Guds rike!

— Äfven förr kunna vi komma dit, hviskade en. Osynliga sväfva vi in i menniskornas hus, der det finnes barn, och för hvarje dag vi finna ett godt barn, som gör sina föräldrar glädje och förtjenar deras kärlek, förkortar Gud vår pröfvotid. Barnet vet inte, när vi flyga genom rummet; och när vi då af glädje le öfver det, tages ett år från de tre hundra; men se vi ett oartigt och elakt barn, måste vi gråta sorgens tårar, och hvarje tår lägger en dag till vår pröfvotid.

9.

Kejsarens nya kläder.

För många år sedan lefde en kejsare, som tyckte så ofantligt mycket om vackra nya kläder, att han gaf ut alla sina penningar för att bli riktigt fin och grann. Han brydde sig icke om sina soldater, brydde sig icke om teatern eller att åka omkring på promenaderna för annat än att få visa sina nya kläder. Han hade en rock för hvar timme på dagen, och liksom man säger om en kung: han är i rådet, så sade man alltid här: kejsaren är i garderoben.

I den stora staden, der han bodde, gick det mycket muntert till; hvar dag ditkommo många främlingar, och en dag kommo två bedragare. De gåfvo sig ut för att vara väfvare och sade, att de kunde väfva det vackraste tyg, som läte tänka sig. Ej nog med att färgerna och mönstret vore någonting ovanligt vackert; de kläder, som syddes af tyget, hade äfven den underbara egenskapen, att de voro osynliga för hvarje menniska, som vore oduglig i sitt embete eller också vore otillåtligt dum.

Digitized by Google

— Det vore ju ena präktiga kläder, tänkte kejsaren. Då jag hade dem på mig, skulle jag kunna upptäcka, hvilka män i mitt rike inte duga för det embete de innehafva, och så skulle jag kunna skilja de kloka från de dumma; ja, det tyget måste genast väfvas åt mig. Och så gaf han de två bedragarne mycket penningar på hand, för att de skulle börja sitt arbete.

De satte också upp två väfstolar och låtsade, som de arbetade, men de hade icke det ringaste på väfstolen. De begärde oupphörligt det finaste silke och det präktigaste guld; men detta stoppade de i sin egen ficka och arbetade med de tomma väfstolarna, och det till långt in på nätterna.

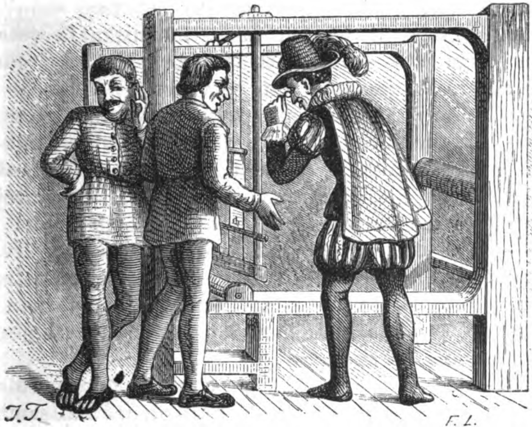

Han såg och såg, men kunde ingenting se.

— Nu skulle jag ändå bra gerna vilja veta, huru långt de kommit med tyget, tänkte kejsaren; men han var riktigt litet underlig till mods, då han tänkte på, att den som var dum eller illa passade för sitt embete icke kunde se det. För sig sjelf trodde han väl ej att han behöfde vara orolig, men ville dock först skicka någon för att se till, huru det förhölle sig. Hvar enda menniska i staden visste, hvilken sällsam kraft tyget hade, och hvar och en önskade se, huru dålig eller dum hans granne var.

— Jag vill sända min gamle, redlige minister bort till väfvarne, tänkte kejsaren; han kan bäst se, huru tyget tar sig ut, ty han har förstånd, och ingen sköter sitt embete bättre än han.

Digitized by Google

Nu gick den gamle, hederlige ministern in i salen, der de båda bedragarne sutto och arbetade med de tomma väfstolarna. Åh, Gud bevare oss! tänkte den gamle ministern och spärrade upp ögonen. Jag kan ju inte se någonting! Men det sade han icke.

De båda bedragarne bådo honom vara så god och stiga närmare och frågade, om det icke vore ett vackert mönster och sköna färger. Med det samma pekade de på den tomma väfstolen, och den stackars gamle ministern fortfor att spärra upp ögonen, men kunde icke se någonting, ty der fans ingenting. Herre Gud! tänkte han, skulle jag vara dum? Det har jag aldrig trott, och det bör ingen menniska få veta. Skulle jag inte duga att sköta mitt embete? Nej, det går inte an, att jag säger, att jag inte kan se tyget.

— Nå, ni säger ingenting, sade den ene, som väfde.

— Åh, det är vackert, alldeles utomordentligt vackert! sade den gamle ministern och tittade genom sina glasögon. Hvilket mönster och hvilka färger! Ja, jag skall säga kejsaren, att det särdeles behagar mig.

— Nå, det gläder oss, sade de båda väfvarne, och nu nämde de färgerna och det sällsamma mönstret vid namn. Den gamle ministern hörde noga på, så att han skulle kunna säga det samma, då han kom hem till kejsaren, och det gjorde han.

Nu begärde bedragarne mera penningar, mera silke och guld, som de skulle begagna till väfnaden. Alltsammans stoppade de i sina egna fickor, och i väfven kom icke en tråd; men de fortforo som förut att väfva på den tomma väfstolen.

Kejsaren sände snart en annan hederlig embetsman dit för att se, huru det ginge med väfven och om tyget snart vore färdigt. Det gick honom på samma sätt som ministern: han såg och såg, men som der icke fans annat än de tomma väfstolarna, kunde han ingenting se.

— Ja, är det inte ett vackert tyg? sade de båda bedragarne och visade och förklarade det vackra mönstret, som alls icke fans till.

— Dum är jag inte, tänkte mannen. Det är således mitt goda embete, jag inte duger till? Det var då verkligen eget! Men det bör man inte låta någon märka. Och så prisade han

Digitized by Google

tyget, som han icke såg, och förklarade dem sin förtjusning öfver de vackra färgerna och det präktiga mönstret. Ja, det är riktigt utsökt vackert, sade han till kejsaren.

Alla menniskor i staden talade om det präktiga tyget.

Nu ville kejsaren sjelf se det, medan det ännu var i väfstolen. Med en hel skara utmärkta män, bland dem de två gamla, hederliga embetsmännen, som förut hade varit der, gick han till de båda listiga bedragarne, som nu väfde af alla krafter, men utan både ränning och inslag.

— Ja, är det inte magnifikt? sade de båda hederliga embetsmännen. Täckes ers majestät se, hvilket mönster, hvilka färger! Och så pekade de på den tomma väfstolen, ty de trodde, att de andra nog kunde se tyget.

— Hvad vill det här säga! tänkte kejsaren. Jag ser ingenting, det är ju förskräckligt! Är jag dum? Duger jag inte till att vara kejsare? Det var det förfärligaste, som kunde arrivera mig! — Åh, det är mycket vackert! sade kejsaren. Det har mitt allerhögsta bifall. Och han nickade belåten och betraktade den tomma väfstolen; ty han ville icke säga, att han ingenting kunde se. Hela sviten, som han hade med sig, såg och såg, men såg ändå icke mera än alla de andra; emellertid sade de, liksom kejsaren: Åh, det är mycket vackert! och rådde honom att kläda sig i detta nya präktiga tyg första gången vid den stora procession, som snart skulle ega rum. — Det är magnifikt, ypperligt, charmant! gick det från mun till mun, och allesammans voro de så innerligt nöjda dermed. Kejsaren gaf hvardera af bedragarne ett riddarkors att hänga i knapphålet samt titel af väfjunkare.

Hela natten före den förmiddag, då processionen skulle ega rum, sutto bedragarne uppe och hade öfver sexton ljus tända. Folk kunde se, att de hade brådt med att få kejsarens nya kläder färdiga. De låtsade, som de togo tyget ur väfstolen, de klipte i luften med stora saxar, de sydde med synål utan tråd och sade slutligen: Se så, nu äro kläderna färdiga!

Kejsaren kom sjelf dit med sina förnämsta kavaljerer, och de båda bedragarne lyfte ena armen i vädret, som om de hållit i något, och sade: Här äro benkläderna! här är rocken! här är manteln! och så vidare. De äro lätta som spindelväf! Man skulle kunna tro, att man inte hade någonting på kroppen; men deri ligger just dygden hos dessa kläder.

Digitized by Google

— Ja! sade alla kavaljererne; men de kunde ingenting se, ty der fans icke något.

— Skulle nu ers kejserliga majestät allernådigst täckas taga af sig sina kläder, så skola vi kläda på er de nya der borta framför den stora spegeln, sade bedragarne.

Kejsaren tog af sig alla sina kläder, och bedragarne låtsade, som de gåfvo honom plagg efter plagg af de nya, som skulle vara sydda; de togo honom om lifvet och liksom bundo fast något: detta var släpet, och kejsaren vred och vände sig framför spegeln.

Men han har ju ingenting på sig! sade ett litet barn.

— Gud, hvad det kläder väl! Hvad det sitter utmärkt! sade de allesammans. Hvilket mönster! hvilka färger! Det är en kostbar drägt!

Tronhimmeln, som skall bäras öfver ers majestät i processionen, väntar der utanför! anmälde öfverceremonimästaren.

— Ja, jag är ju i ordning! sade kejsaren. Sitter det inte bra? Och så vände han sig ännu en gång framför spegeln, för att det skulle se ut, som om han riktigt betraktade sin ståt.

Kammarherrarne, som skulle bära släpet, famlade med hän-

Digitized by Google

derna ut åt golfvet, som om de tagit upp släpet, och gingo och höllo händerna i luften; ty de tordes icke låta märka, att de ingenting kunde se.

Och så gick kejsaren i processionen under den vackra tronhimmeln, och alla menniskor på gatan och i fönstren sade: Gud, hvad kejsarens nya kläder äro makalösa! Hvilket vackert släp han har på manteln! Så utmärkt det sitter! Ingen ville låta märka, att han ingenting såg; ty då hade han ju icke dugt för sitt embete eller ock varit mycket dum. Inga af kejsarens kläder hade gjort en sådan lycka.

— Men han har ju ingenting på sig! sade ett litet barn.

— Herre Gud, hör bara den oskyldiges röst! sade fadern; och den ene hviskade till den andre, hvad barnet hade sagt.

— Han har ingenting på sig, är det ett litet barn som säger; han har ingenting på sig!

— Han har ju ingenting på sig! ropade slutligen allt folket; och det kröp i kejsaren, ty han tyckte, att de hade rätt; men han tänkte som så: Nu måste jag hålla god min till processionens slut. Och så höll han sig ännu rakare, och kammarherrarne gingo och buro på släpet, som alls icke fans.

10.

Lyckans galoscher.

1. En början.

I Kjöbenhavn, vid Östergade, i ett af husen icke långt från Kongens Nytorv, var det stor bjudning; ty en sådan måste man ha emellanåt, så är det gjordt och så kan man bli bjuden tillbaka. Den ena hälften af sällskapet satt redan vid spelborden, och den andra hälften väntade på hvad som skulle blifva af fruns: »Ja, nu skola vi söka att hitta på något!» Så långt hade man hunnit, och samtalet gick som det kunde. Bland annat föll äfven talet på medeltiden; somliga ansågo denna för vida bättre än vår tid; ja, justitierådet Knap försvarade denna åsigt så ifrigt, att frun genast höll med honom, och båda ifrade nu mot Örsteds ord i almanackan om gamla och nya tider, der vårt tidhvarf i allt väsentligt sättes främst. Justitierådet ansåg konung Hans' tid för den skönaste och allra lyckligaste.

Digitized by Google

Under allt detta ordande för och emot, som endast för ett ögonblick afbröts af tidningens ankomst — men i denna stod ingenting, som var värdt att läsa — vilja vi gå ut i yttersta rummet, der öfverplagg, käppar, paraplyn och galoscher hade sin plats. Här sutto två jungfrur, en ung och en gammal; man skulle kunnat tro, att de kommit för att hemta sitt herskap, en eller annan gammal fröken eller enkefru; men såg man litet närmare på dem, begrep man snart, att de icke voro vanliga pigor, ty dertill voro deras händer för fina, deras hållning och hela skick för kungliga, ty det voro de, och kläderna hade äfven en alldeles egen dristig snitt. Det var två feer; den yngsta var väl icke Lyckan sjelf, men en af hennes kammarjungfrurs kammarpigor, som bära omkring lyckans mindre gåfvor; den äldre såg så innerligt allvarlig ut: det var Sorgen; hon går alltid sjelf i egen hög person sina ärenden, ty då vet hon, att de blifva riktigt uträttade.

Den äldre såg så innerligt allvarlig ut: det var Sorgen.

De berättade hvarandra, hvar de hade varit under dagen. Hon, som var kammarpiga hos Lyckans kammarjungfru, hade ännu endast uträttat några obetydliga ärenden; hon hade, sade hon, räddat en ny hatt från en regnskur, skaffat en hederlig karl en helsning af en förnäm nolla och mera dylikt; men det, som hon ännu hade ogjordt, var någonting alldeles ovanligt.

— Jag skall då berätta, sade hon, att det är min födelsedag i dag, och denna till ära har jag fått mig anförtrodda ett par galoscher, som jag skall gifva menskligheten. Dessa galoscher ha den egenskapen, att en hvar, som får dem på sig, ögonblickligen är på det ställe eller i den tid, der han helst vill vara; hvarje

önskan i och afseende på tid eller rum blir strax uppfyld och menniskan sålunda ändtligen en gång lycklig här nere.

— Jo det må du tro, sade Sorgen; nej, hon blir grufligt olycklig och välsignar det ögonblick, då hon åter blir fri från galoscherna.

— Hvad menar du? sade den andra. Nu ställer jag dem här vid dörren; någon tager miste och blir den lycklige!

Så lydde det samtalet.

2. Hvad som hände justitierådet.

Det var sent; justitierådet Knap, fördjupad i konung Hans' tid, skulle gå hem, och nu ville ödet, att han i stället för sina galoscher fick på sig Lyckans och steg ut på Östergade; men han hade genom galoschernas trollkraft stigit tillbaka till konung Hans' tid, och derför satte han foten midt i smuts och gytja ute på gatan, efter som det på den tiden ännu icke fans någon stenläggning.

— Det är ju förskräckligt hvad här är smutsigt, sade justitierådet. Hela trottoaren är borta, och alla lyktorna äro släckta.

Månen var ännu icke nog högt uppe, och luften var dessutom temligen tjock, så att allt omkring låg insvept i mörker. I det närmaste gathörnet hängde emellertid en lykta framför en madonnabild; men detta sken var så godt som intet; han märkte det först, då han stod rakt der under, och hans ögon föllo på den målade taflan med modern och barnet.

— Det är visst ett konstkabinett, der de glömt att taga in skylten, tänkte han.

Ett par personer i tidhvarfvets drägt gingo förbi honom.

— Nej, men så de der sågo ut! De kommo visst från någon maskerad.

Plötsligt ljödo trummor och pipor, och starka bloss lyste; justitierådet stannade och såg nu ett sällsamt tåg komma förbi. Allra främst gick en hel trupp trumslagare, hvilka ganska hyggligt trakterade sina instrument, och dem följde drabanter med bågar och armborst. Den förnämste i tåget var en andlig man. Förvånad frågade justitierådet, hvad detta betydde och hvem denne man var.

— Det är Själlands biskop, svarade man.

Digitized by Google

— Herre Gud, hvad går då åt bispen? suckade justitierådet och skakade på hufvudet; bispen kunde det dock omöjligt vara. Grubblande häröfver och utan att se åt höger eller venster, gick justitierådet Östergade framåt och öfver Höibroplads. Bron till slottsplatsen stod ej att finna; han kunde endast urskilja en sumpig åbrädd och stötte slutligen här på två karlar, som lågo der med en båt.

— Vill herrn öfver till Holmen? frågade de.

— Öfver till Holmen? sade justitierådet, som ju icke visste, i hvilket tidhvarf han var. Jag vill ut till Kristianshavn till Lille Torvegade.

Karlarne sågo på honom.

— Säg mig bara, hvar bron är, sade han. Det är skamligt, att inga lyktor äro tända här, och så är det en smuts, som om man ginge i ett kärr.

Ju längre han talade med båtkarlarne, desto obegripligare blefvo de honom.

— Jag förstår inte er rotvälska! sade han slutligen förtretad och vände dem ryggen.

Det är visst ett konstkabinett, tänkte han.

Bron kunde han ej finna, och bröstvärn fans der icke heller. Det är en skandal så här ser ut! sade han. Aldrig hade han funnit sitt tidhvarf mera eländigt än denna qväll. Jag tror, att jag tar mig en droska, tänkte han. Men hvar voro droskorna? Ingen enda var synlig. Jag får gå tillbaka till Kongens Nytorv; der hålla väl vagnar, ty annars kommer jag säkert aldrig ut till Kristianshavn.

Nu gick han tillbaka till Östergade och hade nästan kommit till slutet af den, då månen tittade fram.

Digitized by Google

— Herre Gud, hvad är det för en ställning de ha rest upp här! sade han, då han fick se Österport, som vid den tiden stod vid ändan af Östergade.

Ändtligen fann han då en liten gångport, och genom denna kom han ut på vårt Nytorv*; men detta var en stor ängsmark; enstaka buskar stucko upp här och der, och tvärs igenom ängen gick en bred kanal eller ström. Några usla träskjul för de halländska skepparne, efter hvilka stället bar namnet Hallandsås, lågo på andra stranden.

— Antingen ser jag fata morgana, som man kallar det, eller är jag pirum, klagade justitierådet. Hvad vill detta säga! Hvad vill detta säga!

Han vände om igen i den fasta tron, att han var sjuk. Då han kom in på gatan, såg han litet närmare på husen: de flesta voro korsverkshus, och många hade endast halmtak.

— Nej, det står bestämdt inte rätt till med mig! suckade han. Jag drack likväl inte mer än ett glas punsch; men jag tål inte vid det. Och det var då också bra tokigt att ge oss punsch och varm lax; det skall jag också säga agentinnan. Skulle jag kanske gå tillbaka och låta dem veta, huru det står till med mig? Men det är så obehagligt, och kanske äro de inte längre uppe.

Han letade efter huset, men kunde icke finna det.

— Men det är då förskräckligt! Jag kan inte känna igen Östergade. Här fins inte en enda butik; gamla, eländiga kåkar ser jag, som om jag vore i Roeskilde eller Ringsted. Ack, jag är sjuk! Det är inte värdt att genera sig. Men hvar i all verlden ligger då agentens hus? Det är inte längre sig likt, men emellertid är det folk uppe der inne. Ack, jag är helt säkert sjuk!

Nu stötte han på en halföppen dörr, der ljuset föll ut genom springan. Det var ett af den tidens herbergen, ett slags ölstuga. Rummet hade utseende af en holsteinsk bondstuga; en hop godt folk, bestående af skeppare, kjöbenhavnsborgare och ett par lärda herrar, sutto här i djupt samspråk vid sina muggar och gåfvo endast föga akt på den inträdande.

— Ursäkta! sade justitierådet till värdinnan, som kom emot honom. Jag har blifvit så illamående. Vill ni inte skaffa mig en droska ut till Kristianshavn?

* Kongens Nytorv (Nya torget), det förnämsta torget i Kjöbenhavn.

Digitized by Google

Qvinnan såg på honom och skakade på hufvudet; derefter tilltalade hon honom på tyska. Justitierådet antog, att hon icke förstod danska, och framstälde derför sin anhållan på tyska. Detta tillika med hans drägt styrkte henne i den tron, att han var en utländing; att han mådde illa, förstod hon snart och gaf honom derför en mugg vatten, som dock var något saltaktigt; ty det var hemtadt ute från brunnen.

Justitierådet stödde hufvudet mot handen, drog ett djupt andetag och grubblade öfver allt det sällsamma omkring honom.

— Är det der »Dagen» för i afton? frågade han för att säga något, då han såg värdinnan flytta ett stort papper.

Hon förstod icke, hvad han menade, men räckte honom bladet, som var ett träsnitt, föreställande en luftsyn, som visat sig i staden Köln.

— Detta är mycket gammalt, sade justitierådet och blef helt glad öfver att träffa på ett sådant gammalt stycke. Hvar har ni väl kommit öfver detta sällsynta blad? Det är mycket intressant, ehuru alltsammans är en fabel. Man förklarar dylika luftsyner så, att det är norrsken man sett; sannolikt framkallas de af elektricitet.

De, som sutto närmast och hörde hvad han sade, sågo förundrade på honom, och en af dem reste sig upp, tog vördnadsfullt af sig hatten och sade med den allvarligaste min: Ni är visst en mycket lärd man, monsieur!

— Ack, nej! svarade justitierådet. Jag kan bara språka om ett och annat, som man ju bör kunna.

— Modestia är en skön dygd, sade mannen. För öfrigt vill jag säga till ert tal: mihi secus videtur; dock suspenderar jag här gerna mitt judicium.

— Törs jag fråga, med hvilken jag har det nöjet att tala? frågade justitierådet.

— Jag är baccalaureus uti den heliga skrift, svarade mannen.

Detta svar var tillräckligt för justitierådet; titeln svarade här mot drägten. Det är visst, tänkte han, någon gammal byskolmästare, en sådan der underlig kurre, som man ännu stundom kan träffa på uppe i Jylland.

— Här är väl icke locus docendi, började mannen; men jag vill ändå be er göra er besvär att tala. Ni är säkert mycket beläst i de gamla.

— Åh ja, så der temligen, svarade justitierådet. Jag läser gerna

Digitized by Google

gamla nyttiga skrifter, men tycker äfven rätt mycket om de nyare, utom »Hvardagshistorierna»; dem ha vi nog af i verkligheten.

— Hvardagshistorier? frågade vår baccalaureus.

— Ja, jag menar de här nya romanerna.

— Åh, sade mannen med ett leende, det är likväl mycket snille i dem, och de läsas vid hofvet. Kungen tycker särdeles om romanen om herr Ivan och herr Gavian, som handlar om kung Artus och hans kämpar vid runda bordet; han har skämtat deröfver med sina höga herrar *.

— Ja, den har jag inte läst ännu, sade justitierådet. Det måtte vara en alldeles ny, som Heiberg gifvit ut.

— Nej, svarade mannen; den är inte utgifven af Heiberg, utan af Gottfred von Ghemen.

— Ja så, är det författaren? sade justitierådet. Det är ett mycket gammalt namn. Han var ju den förste boktryckaren i Danmark?

— Ja, det är vår förste boktryckare, sade mannen.

På detta sätt gick det rätt bra. Nu talade en af de goda borgarne om den stora pesten, som hade rasat för ett par år sedan och menade den af år 1484; justitierådet trodde, att det var fråga om koleran, och så gick samtalet rätt bra. Fribytarkriget 1490 låg så nära, att det måste vidröras; de engelska fribytarne hade tagit skeppen på redden, sade de; och justitierådet, som riktigt hade lefvat sig in i händelserna år 1801, instämde helt och hållet i utfallen mot engelsmännen. Det öfriga samtalet gick deremot icke lika bra, och hvarje ögonblick blef det å ömse sidor gudsfred — yxskaft. Den gode baccalaureus var allt för okunnig, och justitierådets enklaste yttranden läto allt för djerfva och fantastiska i hans öron. De sågo på hvarandra, och blef det allt för galet, så talade baccalaureus latin, då han trodde sig blifva bättre förstådd; men det hjelpte ändå icke.

— Hur är det med er? frågade värdinnan och ryckte justitierådet i armen. Nu återfick han besinningen; ty medan han talade, hade han helt och hållet glömt allt det föregående.

* Holberg berättar i sin Danmarks riges historie, att konung Hans en dag, då han hade läst i romanen om kung Artus, skämtande sade till den bekante Otto Rud, som han tyckte mycket om: »Herr Ivan och herr Gavian, som jag finner i denna bok, voro märkvärdiga riddare; sådana riddare finner man inte mera nu för tiden», hvarpå Otto Rud svarade: »Om det vore många sådana kungar som kung Artus, skulle det väl äfven finnas många riddare som herr Ivan och herr Gavian».

Digitized by Google

— Herre Gud, hvar är jag? sade han, och svindlade vid tanken derpå.

— Claret skola vi dricka! Mjöd och bremenöl! ropade en af gästerne, och ni skall dricka med.

Två uppasserskor kommo in, och den ena hade två färger i mössan. De slogo uti och nego; det gick en iskall kåre utefter ryggen på justitierådet.

— Hvad vill det här säga? Hvad vill det här säga? sade han, men måste likväl dricka med dem. De lade helt artigt beslag på den gode mannen; han var rent förtviflad, och då en af dem sade, att han var drucken, tviflade han alldeles icke på mannens ord, men bad dem bara skaffa honom en droska, och så trodde de, att han talade moskovitiska.

Aldrig förr hade han varit i ett så rått och simpelt sällskap; man skulle kunna tro, att landet hade gått tillbaka till hedendomen, tänkte han. Det är det förskräckligaste ögonblicket i mitt lif! Men i det samma kom han på den tanken att luta sig ned under bordet, krypa till dörren och så söka att slippa ut. Men just som han var nära utgången, märkte de andra, hvad han hade för sig, och fattade honom i benen, och då gingo galoscherna till hans stora lycka af, och med dessa var det äfven slut med hela trolleriet.

Justitierådet såg mycket tydligt framför sig en klart brinnande lykta, och bakom denna låg ett stort hus. Han kände igen både detta och husen bredvid. Det var på Östergade, sådan vi alla känna den; sjelf låg han med benen mot en port, och midt emot satt brandvakten och sof.

— Nå, du min skapare, har jag inte legat här på gatan och drömt! utbrast han. Ja, det är Östergade! Hur välsignadt ljus och glad är hon inte! Det var då förskräckligt, hvad det der punschglaset måste ha verkat på mig!

Två minuter derefter satt han i en droska, som körde till Kristianshavn med honom. Han tänkte på den ångest och nöd, han hade utstått, och prisade af hjertat den lyckliga verkligheten, vår tid, som med alla sina brister dock var vida bättre än den, i hvilken han nyss hade befunnit sig, och se detta var förståndigt af justitierådet.

Digitized by Google

3. Brandvaktens äfventyr.

— Der ligger minsann ett par galoscher! sade brandvakten. Det är visst löjtnantens, som bor der uppe. De ligga alldeles vid porten.

Den ärlige mannen skulle gerna velat ringa på och aflemna dem, ty der lyste ännu; men han ville icke väcka de andra personerna i huset och lät det derför vara.

— Det måtte vara rätt lugnt att ha på sig ett par sådana här tingestar, sade han. De äro så mjuka i lädret. De sutto nu på hans fötter. Hvad det ändå går underligt till här i verlden! Löjtnanten kunde nu gå och lägga sig i sin goda säng, men tro, att han gör det! Fram och tillbaka på golfvet vankar han. Han är en lycklig menniska, han! Han har hvarken hustru eller småttingar. Och hvar enda afton så är han borta på kalas. Ack, vore jag bara i hans ställe, så vore jag en lycklig man!

I det samma han yttrade sin önskan, verkade galoscherna, som han hade tagit på sig, och brandvakten gick öfver i löjtnantens hela både yttre och inre menniska. Han stod der uppe i rummet och höll mellan fingrarna ett litet rosenrödt papper, hvarpå var skrifvet ett poem, ett poem af herr löjtnanten sjelf; ty hvem har icke någon gång i sitt lif varit stämd att poetisera, och om man då nedskrifver tanken, så har man versen. Här stod skrifvet:

O, vor' jag rik!

»O, vor' jag rik!» så bad jag mången gång,
då jag ännu var knappast alnen lång.
O, vor' jag rik! så blef jag officer
och finge sabel, plymer, guldbandtler.
Den tid väl kom, då jag blef officer;
men rik det blef jag likväl ej, dess värre,
mig halp vår herre!

Så ung och glad jag satt en aftonstund,
en sju års flicka kysste då min mun;
ty jag var rik på sagor, äfventyr,
fastän på pengar just en fattig fyr.
Men barnet nöjde sig med äfventyr,
då var jag rik, men ej på guld, dess värre,
det vet vår herre!

Digitized by Google

»O, vor' jag rik!» är än till Gud min bön.
Nu sjuårsflickan är en mö så skön;
hon är så täck, så klok, så hjertegod,
o, att mitt hjertas saga hon förstod,
att hon som förr — jag menar, vor' mig god!
Dock jag är arm och derför tyst, dess värre,
så vill vår herre!

O, vor' jag rik på tröst och sinnesfred,
jag skrefve ej min sorg i rimslut ned!
Du, som jag älskar, om du mig förstår,
läs detta, som en dikt från unga år.
Det är dock bäst, om du det ej förstår;
ty jag är arm, min framtid mörk, dess värre,
välsigne dig vår herre!

Ja, sådana verser skrifver man, då man är förälskad; men en betänksam man låter icke trycka dem. Löjtnant, kärlek och behof, detta är en triangel eller, om man så vill, hälften af lyckans sönderbrutna tärning. Detta kände löjtnanten äfven, och derför lade han hufvudet mot fönsterkarmen och suckade helt tungt:

— Den fattige brandvakten der nere på gatan är mycket lyckligare än jag. Han känner inte, hvad jag kallar saknad. Han har ett hem, hustru och barn, som gråta vid hans sorg och fröjda sig vid hans glädje. Ack, jag vore lyckligare än jag är, om jag kunde gå helt och hållet öfver i honom, ty han är lyckligare än jag.

I samma ögonblick var brandvakten åter brandvakt igen, ty det var genom Lyckans galoscher, som han hade blifvit löjtnanten; men såsom vi sågo, kände han sig då ännu vida mindre belåten och ville helst vara, hvad han egentligen var. Brandvakten var således åter brandvakt.

— Det var en stygg dröm, sade han; men löjlig nog var den. Jag tyckte att jag var löjtnanten der uppe, och det var då rakt inte något nöje. Jag saknade mor och småttingarna, som äro färdiga att kyssa ögonen ur mig.

Han satt åter och nickade; drömmen ville icke rätt gå ur hans tankar, och galoscherna hade han ännu på fötterna. Ett stjernskott flög just då öfver himmeln.

— Der gick den stjernan! sade han. Men det är nog med sådana ändå. Jag kunde just ha lust att se de der tingestarna på litet närmare håll, i synnerhet månen; ty den slinker

Digitized by Google

då inte bort mellan händerna på en. När vi dö, sade studenten, som gumman min har groftvätt åt, flyga vi från den ena stjernan till den andra. Det är då en osanning; men artigt nog kunde det vara i alla fall. Om jag ändå kunde göra ett litet hopp dit upp, så kunde kroppen gerna bli qvar här på trappan!

Se, det finnes nu vissa saker här i verlden, som man måste vara mycket försigtig med att uttala; men ännu mera försigtig bör man vara, i fall man har Lyckans galoscher på fötterna. Hör bara på, huru det gick med brandvakten!

Hvad oss menniskor angår, så känna vi ju nästan alla den hastighet, hvarmed man kommer framåt med ånga; vi ha pröfvat den antingen på jernvägen eller med det öfver hafvet gående skeppet. Denna flygt är emellertid lik trögdjurets vandring eller snigelns gång i jemförelse med ljusets snabbhet; detta flyger nitton millioner gånger hastigare än den bästa kapplöpare, och likväl är elektriciteten ändå snabbare. Döden är en elektrisk stöt, som vi få i hjertat; på elektricitetens vingar flyger den frigjorda själen. Åtta minuter och några sekunder behöfver solljuset för en resa af mer än tjugu millioner mil; med elektricitetens iltåg behöfver själen färre minuter för att göra samma färd. Rummet mellan verldskloten är för henne ej större, än det i en och samma stad är för oss emellan våra vänners hus, äfven om dessa ligga temligen nära hvarandra. Emellertid kostar oss denna elektriska hjertstöt kroppens bruk här nere, om vi icke, såsom vår brandvakt, hafva på oss Lyckans galoscher.

På några sekunder hade brandvakten farit de 52,000 milen till månen, hvilken, som man vet, är danad af ett ämne vida lättare än vår jords och är hvad vi kalla mjuk, liksom nyfallen snö. Han befann sig på ett af de otaliga ringberg, hvilka vi känna af doktor Mädlers stora karta öfver månen; ty den känner du väl? Invändigt stupade ringberget en hel mil brant ned i en kittel; der nere låg en stad, som såg ut som ägghvita i ett glas vatten, lika mjuk och med likadana torn och kupoler och segelformiga altaner, genomskinliga och svajande i den tunna luften. Vår jord sväfvade som en stor eldröd kula öfver hans hufvud.

Der voro så många varelser, och allesammans visserligen hvad vi skulle kalla menniskor; men de sågo helt annorlunda ut än vi; de hade äfven ett språk; men ingen kan väl begära,

Digitized by Google

I samma ögonblick var brandvakten åter brandvakt igen.

Digitized by Google

att brandvaktens själ skulle förstå det, och dock gjorde hon det.

Brandvaktens själ förstod mycket väl månfolkets språk; de disputerade om vår jord och tviflade på, att den kunde vara bebodd; luften måste der vara för tjock, för att någon förnuftig månvarelse skulle kunna lefva i den. De ansågo, att endast månen hade lefvande varelser; han var det egentliga klotet, der de gamla klotfolken bodde.

Men vi begifva oss tillbaka ned till Östergade och se der efter, huru det står till med brandvaktens kropp.

Liflös satt den på trappan; morgonstjernan hade fallit ur dess hand, och ögonen sågo upp mot månen efter den ärliga själen, som vandrade omkring der uppe.

— Hvad är klockan, väktare? frågade en förbigående, men den som icke svarade, det var brandvakten; då knäpte han honom helt sakta på näsan, och då förlorade han balansen; kroppen låg der rak lång; karlen var ju död. En stor förskräckelse kom nu öfver den, som hade knäpt honom; brandvakten var död, och död förblef han; det anmäldes och det omtalades, och på morgonen bar man kroppen ut till hospitalet.

Det kunde nu ha blifvit ett ganska artigt spratt för själen, i fall hon kommit tillbaka och enligt all sannolikhet sökt kroppen på Östergade, men icke funnit den der; sannolikt skulle hon väl då först skyndat upp i poliskammaren och derefter till adresskontoret, för att få den efterlyst bland borttappade saker, och slutligen ut till hospitalet; men vi kunna trösta oss med, att själen är klokast, när hon är på egen hand; kroppen gör henne bara dum.

Som sagdt, brandvaktens kropp kom till hospitalet, fördes der in i rengöringsrummet, och det första man här gjorde, var naturligtvis att taga af galoscherna, och då måste själen tillbaka; hon tog genast raka vägen till kroppen, och med ens kom det lif i mannen. Han försäkrade, att det hade varit den förskräckligaste natten i hans lif; icke för en hel krona ville han ännu en gång upplefva något sådant; men nu var det ju öfverståndet.

Samma dag blef han åter utskrifven; men galoscherna stannade qvar på hospitalet.

Digitized by Google

4. Ett hufvudmoment. Ett deklamationsnummer. En högst ovanlig resa.

Hvarje kjöbenhavnare vet, huru ingången till Frederiks hospital i Kjöbenhavn ser ut; men då antagligen äfven några icke-kjöbenhavnare läsa denna historia, böra vi gifva en kort beskrifning derpå.

Hospitalet är skildt från gatan genom ett temligen högt staket, i hvilket de tjocka jernstängerna stå så långt ifrån hvarandra, att det berättas, att mycket smala kandidater skola ha klämt sig ut emellan dem och på detta sätt gjort sina små visiter ute. Den del af kroppen, som det föll sig svårast att praktisera ut, var hufvudet; här, som ofta i verlden, voro således de små hufvudena de lyckligaste. Detta kan vara nog till inledning.

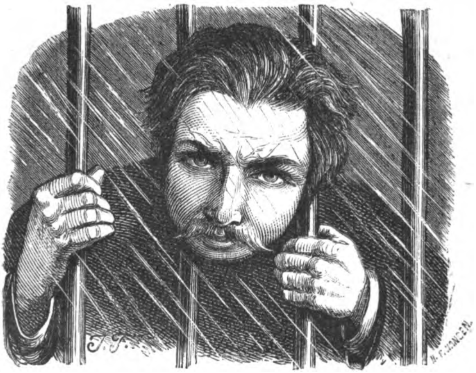

Lyckans galoscher hade bragt honom i denna ställning.

En ung kandidat, om hvilken det endast i kroppsligt afseende kunde sägas, att han hade ett tjockt hufvud, hade just vakt denna afton; det var ett hällande regn; men trots dessa båda hinder måste han ut, bara på en fjerdedels timme; detta var icke något, tyckte han, som behöfde meddelas portvakten, då man kunde slinka ut mellan jernstängerna. Der lågo galoscherna, som brandvakten hade glömt; minst tänkte han, att de voro Lyckans. De kunde vara mycket bra i det här vädret, och han tog dem på sig. Nu gälde det, om han kunde klämma sig igenom, ty han hade aldrig förr försökt det. Der stod han nu.

— Ack, om jag ändå hade hufvudet väl ute! sade han, och ehuru det var mycket tjockt och stort, gled det genast lätt

Digitized by Google

och lyckligt igenom, det gjorde galoscherna; men nu skulle äfven kroppen ut, och der stod han.

— Usch, jag är för tjock! sade han. Jag trodde, att hufvudet skulle bli det värsta. Jag kommer inte igenom!

Nu ville han raskt draga hufvudet tillbaka, men det gick ej. Halsen kunde han beqvämt röra, men det var också alltsammans. Den första känslan var, att han blef ond, den andra, att humöret sjönk ända ned under noll. Lyckans galoscher hade bragt honom i den förskräckligaste ställning, och olyckligtvis föll det honom icke in att önska sig fri; nej, han arbetade och kom derför icke ur stället. Regnet hälde ned, icke en enda menniska syntes till på gatan. Portklockan kunde han icke nå, och huru skulle han då slippa lös? Han förutsåg, att han kunde komma att stå här ända till morgonen, och då måste man skicka bud efter en smed för att såga af jernstängerna; men detta ginge icke så fort; hela pojkskolan midt emot skulle komma på benen, hela Nyboder skulle anlända för att se honom stå i halsjern; det skulle komma att bli ett helt annat tillopp än vid utställningen af jätteagaven året förut. — Hu, blodet stiger mig åt hufvudet, så att jag kan bli galen! Ja, jag blir galen! Ack, om jag åter vore lös, så ginge det väl öfver!

Ja, se det skulle han ha sagt litet förut; ögonblickligen, som tanken var uttalad, hade han hufvudet fritt och rusade nu in, helt yr i hufvudet af den skräck, hvaruti Lyckans galoscher hade försatt honom.

Härmed må vi icke tro, att allt var förbi — nej, det blir ännu värre.

Natten gick, och den följande dagen med, men intet bud kom efter galoscherna.

Om aftonen skulle en föreställning gifvas på den lilla teatern vid Kannikestræde. Huset var alldeles proppfullt; bland deklamationsnumren gafs ett nytt poem. Låtom oss höra det! Titeln var:

Mormors glasögon.

Min gamla mormors klokhet nog är känd —
i fordom tid hon säkert blifvit bränd! —
Hon vet allt hvad som sker, ja, mycket mer,
och in i nästa år hon tydligt ser,
ja, in i »fyrti'» — maken får man leta! —
Men hvad hon ser, får ingen riktigt veta.

Digitized by Google

Hvad månne väl i nästa år skall ske?
Hvad märkeligt? Jag ville gerna se,
hvad godt mig sjelf, mitt land och konsten unnas,
men mormor vill ej alls, att slikt förkunnas. —
Jag efterhängsen var, det gjorde godt;
först var hon tyst, så bannades hon smått;
dock var det som på gåsen vatten stänka,
ty jag är gummans ögonsten, kan tänka!

»För denna enda gång må du få råda»,
begynte hon och gaf mig sina båda
glasögon. »Gå och välj, hvar sjelf du vill,
en plats, der folket talrikt strömmar till,
och ställ dig der och låt ditt öga falla
igenom mina brillor på dem alla!
Och strax skall hela skaran, tro mitt ord,
se ut som en lek kort, lagd på ett bord.
Af dem kan se'n du spå, hvad allt skall ske.»

Jag sade tack och sprang och ville se;
men, tänkte jag, hvart komma väl de flesta?
På Langelinie? Nej, der blåser smått.
På Östergade? Der är allt för vått.
Men på teatern? Ja — det är det bästa;
i afton stor publik der måste gästa. —
Här är jag, bockar mig för allmänheten
och frågar: Får jag ta mig dristigheten
att se, om I för mormors ögonpar
sen ut som en lek kort? — Nej, stannen qvar! —
Deraf jag se'n kan spå, hvad framtid skänker.
Er tystnad såsom bifall jag mig tänker.
Till tack I skolen nu invigda bli
och alla vara med om vårt parti.
Jag spår för er, för mig, för land och rike:
Så låt oss se! Tyst! Korten här predike!

(Och så satte han på sig glasögonen).

Ja, det är riktigt! Nej, jag kan bli tokig!
Kors, om I sjelfva kunden se, hur brokig
en rad af målare jag här får fatt
och hjerterdamer se'n, en riktig skatt!
Det svarta der är spader visst och klöfver.
Hvar enda rad ser nu mitt öga öfver.
Der har jag spaderdam. Det tydligt är,
att hon i ruterknekt har blifvit kär.
Allt mera gripes jag af spådomsruset!
Det ligger mycket pengar hit till huset
och främmande från verldens andra ända;
men derom är det ej vi korten vända!

Digitized by Google

Om ständerna? Låt se! Ja, fram i tiden!
Det kan man läsa, se'n den är förliden;
om nu jag sqvallrar, gör jag pressen men;
jag vill ej snatta bort dess bästa ben.
Teatern då? Hvad nytt? Och smaken — tonen?
Nej, nej — jag vill stå väl hos direktionen!
Min egen framtid? Ja, ni vet, vårt eget,
det ligger oss om hjertat mera träget.
Jag ser.... Jag kan ej säga, hvad jag ser;
men I fån veta det, så snart det sker.
Hvem är den lyckligaste väl här inne?
Den lyckligaste? Honom lätt vi finne.
Det är... dock nej, det kan så lätt genera;
ja, möjligtvis kan det bedröfva flera.
Hvem lefver längst? Den frun der? Denne herre?
Nej, yppa sådant, vore ännu värre!
Skall jag då spå om —? Nej! — Om —? Nej! — Om —? Nej!
Om —? Ja, till sist så vet jag sjelf det ej!
Jag är så rädd för, att jag någon kränker.
Nå, jag vill se, hvad en och hvar här tänker,
att med min spådoms konst jag sist dem skänker.
I tron? Nej, hvad behagas? Rundt omkring
I tron min konst till slut blir ingenting,
och att I blott fån höra klang och kling. —
Då tiger jag, högt ärade förening,
må hvar och en få ha sin egen mening.

Poemet blef på ett utmärkt sätt framsagdt, och deklamatorn gjorde stor lycka. Bland åskådarne var kandidaten från hospitalet, som tycktes ha glömt sitt äfventyr från den föregående natten. Galoscherna hade han på sig, ty de hade icke blifvit afhemtade, och som det var smutsigt på gatan, kunde de ju göra honom god nytta.

Poemet tyckte han mycket om.

Ideen syselsatte honom mycket; han skulle bra gerna velat ha sådana glasögon; kanske skulle man, om man rätt använde dem, kunna se folk ända in i hjertat, och detta vore verkligen mera intressant, tänkte han, än att se, hvad som skulle hända nästa år; ty det finge man nog veta, men det andra deremot aldrig. — Jag tänker mig nu hela raden af herrar och damer der på första bänken — om man kunde se dem ända in i bröstet, ja, då skulle der nog vara ett öppet rum, ett slags butik. Åh, hvad mina ögon då skulle gå omkring i butikerna! Hos damen der borta skulle jag säkert finna en stor modhandel. Hos den andra der är butiken tom, men kan

Digitized by Google

likväl behöfva rengöras. Men det skulle äfven finnas solida butiker. Ack ja, suckade han, jag vet en, i hvilken allt är solidt; men der finnes redan en bodbetjent, och det är det enda dåliga i hela butiken. Från en och annan skulle det säkert ropas: »Var så god och stig in!» Ja, om jag ändå kunde stiga in och som en liten nätt tanke gå genom hjertana!

Se, detta var tillräckligt för galoscherna! Hela kandidaten krympte i hop, och en högst ovanlig resa började midt igenom hjertana på första radens åskådare. Det första hjertat, som han kom uti, var en dams; men ögonblickligen trodde han sig vara på det ortopediska institutet, såsom man kallar det hus, der doktorn tager bort menskliga utväxter och gör folk raka; der var han i det rum, der gipsaftrycken af missbildade lemmar hänga på väggen. Här var dock skilnaden den, att på institutet tagas de, när patienten kommer in; men här i hjertat voro de tagna och förvarade, sedan de hedervärda personerna gått ut. Det var aftryck af väninnor, af deras kroppsliga och andliga fel, som här förvarades.

Hastigt var han inne i ett annat qvinligt hjerta, men detta föreföll honom som en stor, helig kyrka, der oskuldens hvita dufva bredde sina vingar öfver högaltaret. Huru gerna hade han icke sjunkit på knä, om han icke hade måst gå vidare, in i nästa hjerta; men han hörde ännu orgeltonerna, tyckte, att han sjelf blifvit en ny och bättre menniska, och kände sig icke ovärdig att beträda nästa helgedom, som visade en torftig vindskammare med en sjuk moder; men genom det öppna fönstret strålade Guds varma sol, vackra rosor nickade från den lilla trälådan på taket, och två himmelsblå fåglar sjöngo om barnslig glädje, medan den sjuka modern nedkallade välsignelse öfver dottern.

Nu kröp han på händer och fötter genom en öfverfyld slagtarbod; kött, idel kött stötte han på: det var hjertat hos en rik, respektabel man, hvars namn säkert måste finnas i adresskalendern.

Nu var han i hans frus hjerta. Detta var ett gammalt, förfallet dufslag; mannens porträtt begagnades som väderflöjel, denna stod i förbindelse med dörrarna, och sålunda gingo dessa upp och igen, så snart mannen vände sig.

Derefter kom han in i ett spegelkabinett, likt det vi ha på Roenborgs slott; men speglarna förstorade i en otrolig grad

Digitized by Google

Midt på golfvet satt, som en Dalai-Lama, personens obetydliga jag, förvånadt öfver att se sin egen storhet.

Derefter trodde han sig vara i ett trångt nålhus, fullt af uddhvassa nålar. Det är bestämdt hjertat hos en gammal mö! tänkte han; men så var det icke; det var hjertat hos en helt ung militär med flere ordnar, riktigt en man med hufvud och hjerta, efter hvad man sade.

Helt yr i hufvudet kom den stackars kandidaten ut från det sista hjertat i raden; han var icke i stånd att reda sina tankar, men trodde, att det var hans allt för lifliga fantasi, som sprungit bort med honom.

— Herre Gud! suckade han, jag har bestämdt anlag för att bli tokig! Men här är också olidligt hett; blodet stiger mig åt hufvudet. Och nu erinrade han sig den stora tilldragelsen från den föregående aftonen, då hans hufvud hade suttit fast mellan jernstängerna i hospitalets staket. Det var bestämdt der jag fick det, menade han. Jag måste söka bota det i tid. En finsk badstu skulle göra godt. Ack, om jag redan låge på den öfversta lafven!

Och så låg han på öfversta lafven i badstun; men han låg der fullt påklädd, med stöflar och galoscher, och de heta vattendropparna från taket dröpo ned i hans ansigte.

— Hu! skrek han och rusade ned för att få sig en dusch. Badaren uppgaf äfven ett högt rop, då han fick se en påklädd menniska der inne.

Kandidaten hade emellertid så pass mycken fattning, att han hviskade till honom: Det är ett vad! Men det första han gjorde, då han kom hem i sitt eget rum, var att lägga en stor spansk fluga i nacken och en på ryggen, så att galenskapen skulle dragas ut.

Den följande morgonen hade han en blodig rygg, och detta var hvad han vann genom Lyckans galoscher.

5. Notariens förvandling.

Brandvakten, som vi säkert icke glömt, kom emellertid i håg galoscherna, som han hade hittat och fört med sig ut till hospitalet; han afhemtade dem; men då hvarken löjtnanten eller någon annan vid gatan ville kännas vid dem, aflemnade han dem i poliskammaren.

Digitized by Google

— Det ser ut, som om det vore mina egna galoscher! sade en af herrar notarier, i det han betraktade hittegodset och stälde dem bredvid sina egna. Det fordras mer än ett skomakaröga för att skilja dem från hvarandra.

— Herr notarie! sade en poliskonstapel, som trädde in med några papper.

Notarien vände sig om och talade med karlen; men då detta var gjordt och han såg på galoscherna, var han i stor villrådighet om, huru vida det var de till venster eller de till höger, som tillhörde honom. Det måste vara de som äro våta, tänkte han; men just detta var oriktigt tänkt, ty det var Lyckans; men hvarför skulle icke äfven polisen kunna taga miste? Han tog dem på sig, stoppade några papper i fickan och andra under armen, hvilka skulle genomläsas och afskrifvas hemma. Men nu var det just söndags förmiddag och vackert väder; en tur ut till Frederiksberg, tänkte han, skulle göra mig godt, och så gick han dit ut.

Ingen kunde vara en mera stilla och flitig menniska än denne unge man; vi unna honom gerna den lilla spatserturen; ty den skulle säkert vara ganska välgörande för honom efter det myckna stillasittandet. I början gick han utan att tänka på någonting; derför hade galoscherna icke tillfälle att visa sin trollkraft.

I alleen mötte han en bekant, en ung poet, som berättade honom, att han dagen derpå skulle anträda sin sommarresa.

— Ja så, så att du nu skall ut igen? sade notarien. Du är då också en lycklig, fri menniska. Du kan flyga hvart du vill, medan vi andra ha en boja omkring benet.

— Men den sitter fast vid brödträdet, sade poeten. Du behöfver inte sörja för morgondagen, och när du blir gammal, får du pension.

— Du har det ändå bäst, sade notarien. Att sitta och dikta, det är ju en lust och fröjd! Alla menniskor säga dig angenäma saker, och så är du din egen herre. Jo, du skulle bara pröfva på att sitta i rätten med de triviala målen!

Poeten skakade på hufvudet, notarien skakade äfven på hufvudet; en hvar behöll sin öfvertygelse, och så skildes de åt.

— Det är då ett eget slägte, de der poeterne, sade notarien. Jag skulle just ha lust att försöka gå in i en sådan natur och sjelf bli poet; jag är öfvertygad om, att jag inte skulle

Digitized by Google

skrifva sådana der gråtmilda verser som de andra!... Det är en riktig vårdag för en poet! Luften är så ovanligt klar, skyarna äro så vackra, och grönskan doftar så skönt! Ja, på många år har jag inte känt det så som i detta ögonblick!

Vi märka redan, att han blifvit poet; synbart var det väl icke, ty det är en enfaldig föreställning att tänka sig en poet annorlunda än andra menniskor; det kan bland dessa finnas vida mera poetiska naturer, än mången stor, erkänd skald är; skilnaden är endast den, att skalden har ett bättre andligt minne; han kan hålla fast ideen och känslan, till dess de klart och tydligt trädt fram i ordet; men det kunna icke de andra. Men att öfvergå från en hvardagsnatur till en begåfvad är alltid en öfvergång, och denna hade notarien nu gjort.

— Den härliga doften, sade han; hvad den påminner mig om violerna hos tant Lona! Ja, det var då jag var en liten gosse. Herre Gud, det har jag inte på bra länge tänkt på! Den goda, gamla flickan! Hon bodde der borta bakom Börsen. Alltid hade hon en qvist eller ett par gröna skott i vatten, om vintern än var aldrig så sträng. Violerna doftade, medan jag lade de uppvärmda kopparslantarna på den frusna rutan och gjorde tittgluggar. Det var ett artigt perspektiv. Utanför i kanalen lågo fartygen infrusna, öfvergifna af allt sjöfolket, och en kraxande kråka utgjorde då hela besättningen. Men vid första vårfläkt blef der lif och rörelse; under sång och hurrarop sågade man sönder isen, fartygen tjärades och tacklades, och så bar det af med dem till främmande land. Jag har stannat hemma och måste alltid stanna hemma, alltid sitta i poliskammaren och se andra taga ut pass för att resa utomlands — det är min lott. Ack ja! suckade han djupt, men afbröt sig i det samma plötsligt. — Herre Gud, hvad går då åt mig? Så har jag aldrig förr tänkt eller känt. Det måste vara vårluften; det är både ängsligt och behagligt. Han tog upp sina papper ur fickan. Dessa gifva mig annat att tänka på, sade han och lät ögonen glida öfver det första bladet. »Fru Sigbrit, originaltragedi i fem akter», läste han. Hvad vill det här säga? Det är ju min egen handstil. Har jag skrifvit den här tragedien? »Intrigen på Volden eller store bededag, vådevill.» Men hvar har jag väl fått den ifrån? Man måste visst ha stoppat den i min ficka. Se här är äfven ett bref! Ja, det var från teaterdirektionen; pjeserna kunde icke

Digitized by Google

antagas, och sjelfva brefvet var alls icke artigt skrifvet. Hm! hm! sade notarien och satte sig ned på en bänk; hans tanke var så liflig, hans hjerta så vekt; ovilkorligt tog han en af de närmaste blommorna; det var en liten enkel tusensköna. Hvad botanisten först genom många föreläsningar säger oss, förkunnade hon på en minut; hon berättade myten om sin födelse, hon berättade om solljusets makt, som utspände de fina bladen och tvang dem att dofta. Då tänkte han på lifvets strider, som på samma sätt väcka känslorna i vårt bröst. Luft och ljus voro blommans friare, men ljuset var den gynnade; efter ljuset böjde hon sig; när detta försvann, rullade hon i hop sina blad och insomnade under luftens omfamning. Det är ljuset som pryder mig, sade blomman. Men luften låter dig andas, hviskade skalderösten.

Nära invid stod en gosse och slog med sin käpp i ett gytjigt dike; vattendropparna stänkte upp bland de gröna grenarna, och notarien tänkte på de millioner osynliga djur, som i dropparna blefvo kastade till en höjd, hvilken efter deras storlek var för dem, som det skulle vara för oss att slungas högt upp öfver molnen. I det notarien tänkte härpå och på hela den förändring, som hade försiggått med honom, log han och sade för sig sjelf: Jag sofver och drömmer. Märkvärdigt är det i alla fall. Hvad man ändå kan drömma naturligt och sjelf veta, att det endast är en dröm! Kunde jag blott erinra mig det i morgon, då jag vaknar! Nu tycker jag mig vara alldeles ovanligt stämd; jag har en klar blick öfver allting, känner mig så upplifvad, men jag är säker på, att i fall jag i morgon erinrar mig något deraf, så är det bara sammelsurium — det har jag erfarit förr. Det går med allt det förståndiga och härliga, man hör och säger i drömmen, alldeles som med dvergarnes guld: då man finner det, är det rikt och präktigt, men sedt vid dagen, är det endast stenar och vissna blad. Ack! suckade han helt vemodigt och såg på de sjungande fåglarna, som så glada hoppade från gren till gren. De ha det mycket bättre än jag; att flyga är en härlig konst; lycklig den, som blifvit född med den! Ja, om jag skulle vilja förvandlas till något, så skulle det vara till en sådan der liten lärka!

I det samma växte rockskört och armar i hop till vingar, kläderna blefvo fjädrar och galoscherna klor; han märkte det mycket väl och log inom sig. Så der ja, nu kan jag då se,

Digitized by Google

att jag drömmer! Men så tokigt har jag då aldrig drömt förr! Och han flög upp i de gröna grenarna och sjöng; men det var icke poesi i sången, ty skaldenaturen var borta; galoscherna kunde, liksom en hvar, som gör något ordentligt, endast göra en sak i sönder. Han ville blifva poet, och det blef han; nu ville han bli en liten fågel; men då han blef en sådan, upphörde den förra egendomligheten.

— Det är lustigt nog, tänkte han. Om dagen sitter jag i poliskammaren bland de mest allvarliga afhandlingar, och om natten kan jag drömma, att jag flyger som lärka i Frederiksbergs park. Det skulle min själ kunna skrifvas en hel folkkomedi härom!

Nu flög han ned i gräset, vände hufvudet åt alla sidor och slog med näbben mot de smidiga grässtråna, hvilka i förhållande till hans nu varande storlek syntes honom stora som Nordafrikas palmgrenar.

Detta räckte endast ett ögonblick, och så blef det kolsvart natt omkring honom; ett, såsom han tyckte, ofantligt föremål kastades öfver honom: det var en stor kaskett, som en gosse från Nyboder kastade öfver fågeln; en hand stacks in och grep notarien om rygg och vingar, så att han pep. I första förskräckelsen ropade han högt: Din oförskämda pojkvalp! Jag är notarie i poliskammaren! Men det lät för gossens öron som ett pipipi! och han slog till fågeln på näbben och gick sin väg med honom.

I alleen mötte han två skolgossar af den bildade klassen, det vill säga såsom menniskor betraktade; i andligt afseende voro de i skolans nedersta klass; de köpte fågeln för några slantar, och sålunda kom notarien till Kjöbenhavn, hem till en familj vid Gothersgade.

— Det är väl att jag drömmer, sade notarien; annars blefve jag min själ ond. Först var jag poet och nu en lärka! Ja, det var väl skaldenaturen, som kom mig att öfvergå i det lilla djuret. Det är dock en ömklig tillvaro, i synnerhet då man råkar i händerna på några pojkar. Jag skulle gerna vilja veta, huru det här kommer att slutas.

Gossarne förde honom in i ett mycket elegant rum; en fet, leende fru tog emot dem; men hon var alls icke nöjd med att den simpla fältfågeln, såsom hon kallade lärkan, kom med in; för i dag skulle det dock få gå, och de kunde få sätta

Digitized by Google

honom i den tomma buren, som stod vid fönstret. Det skall kanske roa kojan, tillade hon och såg skrattande bort till en stor grön papegoja, som gungade förnämt i sin ring uti den präktiga messingsburen. Det är kojans födelsedag, sade hon dumt naivt, derför skall den lilla fältfågeln gratulera.

Kojan svarade icke ett enda ord, utan gungade förnämt fram och tillbaka; deremot började en vacker kanariefågel, som sommarn förut hade blifvit ditförd från sitt varma, doftande fädernesland, att sjunga högt.

— Skrikhals! sade frun och kastade en hvit näsduk öfver buren.

Först var jag poet och nu en lärka!

— Pipi! suckade han; det var ett förskräckligt snöväder! och med denna suck teg han.

Notarien eller, såsom frun kallade honom, fältfågeln kom i en liten bur strax invid kanariefågeln, icke långt ifrån papegojan. Den enda menskliga mening, kojan kunde frampladdra och som ofta föll sig rätt komisk, var: Nej, låt oss nu vara menniskor! Allt det öfriga hon skrek var lika obegripligt som kanariefågelns qvitter, likväl icke för notarien, som nu sjelf var en fågel; han förstod kamraterna mycket väl.

— Jag flög under den gröna palmen och det blommande mandelträdet, sjöng kanariefågeln; jag flög med mina bröder och systrar öfver de präktiga blommorna och öfver den spe-

Digitized by Google

gelklara sjön, der växterna nickade på bottnen. Jag såg äfven många vackra papegojor, som berättade de roligaste historier, så långa och så många.

— Det var vilda fåglar, svarade papegojan; de hade ingen bildning. Nej, låt oss nu vara menniskor! — Hvarför skrattar du inte? Då frun och alla främmande kunna skratta deråt, så kan du det också; det är en stor brist att inte kunna uppfatta det roliga. Nej, låt oss nu vara menniskor!

— O, kommer du i håg de vackra flickorna, som dansade under det utspända tältet vid de blommande träden? Kommer du i håg de söta frukterna och den svalkande saften i de vildt växande örterna?

— Åh, ja! sade papegojan; men här har jag det vida bättre. Jag får god mat och ett förtroligt bemötande; jag vet, att jag är ett godt hufvud, och mera begär jag inte. Låt oss nu vara menniskor! Du är en skaldesjäl, som de kalla det; jag har grundliga kunskaper och qvickhet; du har det der geniet, men ingen eftertänksamhet, går upp i de der höga naturtonerna, och derför höljer man öfver dig. Sådant tillåter man sig inte mot mig; nej, ty jag har kostat dem litet mera. Jag imponerar med näbben och kan slå en witz! witz! witz! Nej, låt oss nu vara menniskor!

— O, mitt varma, blomstrande fädernesland! sjöng kanariefågeln; jag vill sjunga om dina mörkgröna träd, om dina lugna hafsvikar, der grenarna kyssa den klara vattenytan, sjunga om alla mina lysande bröders och systrars jubel, der »öknens källor»* växa.

— Men så sluta då med de der gråtmilda tonerna! sade papegojan. Säg någonting, som man kan skratta åt! Skratt är beviset på den högsta andliga ståndpunkt. Kan väl en hund eller en häst skratta? Nej, gråta kan han, men skratta, det är endast menniskan gifvet. Ha, ha, ha! skrattade kojan och tillade sin witz: Låt oss nu vara menniskor!

— Du lilla grå, danska fågel! sade kanariefågeln; du har äfven blifvit fånge. Det är visst kallt i dina skogar; men der är dock frihet; flyg ut! — De ha glömt att stänga igen för dig; det öfversta fönstret står öppet. Flyg, flyg!

Och det gjorde notarien. Vips var han ute ur buren; i det

---

* Kaktus.

Digitized by Google

samma knarrade den halföppna dörren till nästa rum, och smidig, med gröna, glänsande ögon, smög sig huskatten in och gjorde jagt på honom. Kanariefågeln flaxade i buren, papegojan slog med vingarna och ropade: Låt oss nu vara menniskor! Notarien kände den dödligaste förskräckelse och flög ut genom fönstret öfver hus och gator; slutligen måste han hvila sig litet.

Huset midt emot hade någonting hemtrefligt; ett fönster stod öppet; han flög dit in; det var hans eget rum, och han satte sig på bordet.

— Låt oss nu vara menniskor! sade han, utan att sjelf tänka på hvad han sade; det var efter papegojan, och i samma ögonblick var han notarie, men satt på bordet.

— Gud bevare oss! sade han. Huru har jag väl kommit hit upp och somnat? Det var också en orolig dröm jag hade. En dum smörja var hela historien!

6. Det bästa galoscherna medförde.

Dagen derefter, tidigt på morgonen, då notarien ännu låg i sin säng, knackade det på hans dörr; det var grannen i samma våning, en student, som läste till prest; han trädde in.

— Låna mig dina galoscher, sade han; det är så vått nere i trädgården; men solen skiner så vackert, och jag skulle gerna vilja röka en pipa der nere.

Han tog på sig galoscherna och var snart nere i trädgården, som innehöll ett plommon- och ett päronträd. Till och med en så liten trädgård som denna anses inne i Kjöbenhavn för en stor raritet.

Studenten gick fram och tillbaka på gången; klockan var endast sex; ute från gatan ljöd ett posthorn.

— Ack, resa, resa! utbrast han; det är då det lyckligaste i verlden! Det är mina önskningars högsta mål. Då skulle den oro, jag känner, stillas. Men långt bort skulle det vara. Jag ville se det härliga Schweiz, resa i Italia och —

Ja, väl var det att galoscherna verkade ögonblickligen, annars skulle han kommit allt för vida omkring både för sig sjelf och oss andra. Han reste. Han var midt inne i Schweiz, men med åtta andra inpackad längst in i en diligens; ondt i hufvudet hade han, trött i nacken kände han sig, blodet

Digitized by Google

hade sjunkit ned i fötterna på honom, och dessa svälde upp och klämdes af stöflarna. Han sväfvade mellan ett sofvande och vakande tillstånd. I sin högra ficka hade han kreditivet, i den venstra passet, och i en liten skinnpung på bröstet några fastsydda guldmynt; hvarje dröm förkunnade, att en eller annan af dessa dyrbarheter var förlorad, och derför for han feberaktigt upp, och den första rörelse, handen gjorde, var en triangel från höger till venster och upp mot bröstet för att känna efter, om han hade dem eller icke. Paraplyn, käppar och hattar gungade i nätet ofvanför hans hufvud och hindrade så der temligen utsigten, som var högst storartad; han sneglade på den, medan hans hjerta sjöng, hvad åtminstone en poet, som vi känna, verkligen sjöng i Schweiz, ehuru han till dato ej låtit trycka det:

Ja, här är så skönt som hjertat vill;
Mont Blanc jag skådar, min hjertans kär!
Om bara pengarna räckte till,
då godt det vore att vara här!

Storartad, allvarlig och dyster var hela naturen rundt omkring. Granskogarna sågo ut som ljung der uppe på de höga fjällen, hvilkas toppar gömde sig i molnen; nu började det att snöa; en kall vind blåste.

— Hu! suckade han; om vi ändå vore på andra sidan Alperna, så vore det sommar, och så hade jag lyft pengar på mitt kreditiv! Den oro, jag hyser för dessa, gör, att jag inte kan njuta af Schweiz; ack, om jag vore på andra sidan!

Och så var han på andra sidan; djupt inne i Italia var han, mellan Firenze och Roma. Sjön Trasimenus låg i aftonbelysning likt ett flammande guld mellan de mörkblå bergen; här, hvarest Hannibal slog Flaminius, höllo nu vinrankorna hvarandra fredligt i de gröna fingrarna; vackra, halfnakna barn vaktade en skock kolsvarta svin under en grupp af doftande lagrar vid vägen. Om vi rätt kunde återgifva denna tafla, skulle alla jubla: sköna Italia! Men det sade alldeles icke teologen eller någon enda af hans reskamrater inne i vetturinons vagn.

I tusental flögo giftiga flugor och myggor in till dem; förgäfves slogo de omkring sig med en myrtengren, flugorna stucko lika väl; det fans ej en enda menniska i vagnen, hvars ansigte icke var svullet och blodigt af bett. De stackars hä-

Digitized by Google

starna sågo ut som kadaver; flugorna sutto i stora kakor på dem, och endast för ett ögonblick hjelpte det, att kusken steg af och skrapade af djuren. Nu sjönk solen; en kort, men isande köld gick genom hela naturen, det var alls icke behagligt; men rundt omkring fingo berg och skyar den vackraste gröna färg, så klar och skinande — ja, far sjelf och se, det är bättre än att läsa beskrifningen. Det var makalöst! De resande funno det äfven så; men — magen var tom, kroppen trött, och hjertats hela trängtan vände sig omkring ett nattqvarter; men hurudant skulle detta blifva? Man såg vida ifrigare efter detta än efter den sköna naturen.

Med åtta andra inpackad längst in i en diligens.

Vägen gick genom en olivskog; det var som om man der hemma hade farit mellan knotiga pilar, och här låg det ensamma värdshuset. Ett halft tjog tiggande krymplingar hade lägrat sig utanför; den raskaste af dem såg ut som »hungerns äldste son, som hade nått sin myndighetsålder»*; de andra voro antingen blinda, lama i benen och kröpo på händerna, eller hade de små armstumpar med händer utan fingrar. Det var sjelfva eländet, framdraget ur trasorna. »Eccellenza, miserabili!» suckade de och sträckte fram de sjuka lemmarna. Värdinnan sjelf, barfotad, med okammadt hår och endast klädd i en smutsig blus, tog emot gästerna. Dörrarna voro tillbundna med segelgarn; golfvet i rummen visade en halft upprifven tegelstensbeläggning; läderlappar flaxade i taket, och stanken der inne — —

* Snarleyyow.

Digitized by Google

— Ja, om hon ville duka åt oss nere i stallet, sade en af de resande; der nere vet man åtminstone, hvad det är man inandas.

Fönstren öppnades, för att litet frisk luft skulle kunna komma in; men fortare än denna kommo de förvissnade armarna in jemte det eviga klagandet: miserabili, eccellenza! På väggarna stodo många inskrifter, hälften af dem emot bella Italia.

Maten framsattes; den var en soppa af vatten, kryddad med peppar och härsk olja, och samma slags olja var det äfven på saladen; skämda ägg och stekta tuppkammar voro prakträtterna; sjelfva vinet hade en vidrig smak, det var en verklig mixtur.

Till natten stäldes koffertarna för dörren; en af de resande höll vakt, medan de andra sofvo; teologen var den vakthafvande. Åh, så qvaft det var här inne! Hettan tryckte, myggorna surrade och stungo, miserabili utanför jämrade sig i sömnen.

— Ja, att resa är nog bra, suckade studenten, bara man inte hade någon kropp. Om denna kunde hvila och själen flyga i stället! Hvart jag än kommer, är det alltid en saknad, som trycker hjertat; någonting bättre än det ögonblickliga är hvad jag önskar mig; ja, någonting bättre, det bästa, men hvar och hvad är det? Jag vet i sjelfva verket nog, hvad jag vill — jag vill till ett lyckligt mål, det lyckligaste af alla!

Och just som ordet var uttaladt, var han i hemmet; de långa, hvita gardinerna hängde ned för fönstret, och midt på golfvet stod den svarta likkistan; i denna låg han i sin stilla dödssömn: hans önskan var uppfyld, kroppen hvilade och själen reste. Prisa ingen lycklig, innan han ligger i sin graf, var Solons ord; här förnyades bekräftelsen derpå.

Hvarje lik är odödlighetens sfinx; icke heller sfinxen här i den svarta kistan gaf oss svar på, hvad den lefvande två dagar förut hade nedskrifvit:

Du starka död, din tystnad bäfvan väckt,
ditt spår är grifter blott på kyrkogårdar.
Blir tankens jakobsstege sönderbräckt?
Står jag blott upp som gräs bland dödens vårdar?

Vårt största lidande ej verlden ser.
Du, som var ensam allt intill det sista,
i lifvet mycket tynger hjertat mer
än mullen, som man kastar på din kista!

Digitized by Google

Två gestalter rörde sig i rummet; vi känna dem båda: det var Sorgens fe och Lyckans utskickade; de lutade sig öfver den döde.

— Ser du nu! sade Sorgen; hvilken lycka skänkte väl dina galoscher menskligheten?

— De skänkte åtminstone honom, som sofver här, ett oförvanskligt godt, svarade Glädjen.

— Ack nej, sade Sorgen; han gick sjelf bort, han blef icke kallad. Hans själskraft här hade icke tillräcklig styrka för att lyfta de skatter der borta, som han enligt sin bestämmelse bör lyfta. Jag skall bevisa honom en välgerning.

Och hon tog galoscherna af hans fötter; då var dödssömnen slut, och den återuppväckte reste sig upp. Sorgen försvann, men äfven galoscherna; hon ansåg dem visst för sin egendom.

11.

Tusenskönan*.

Nu skall du få höra!

Ute på landet, strax invid vägen, låg ett sommarnöje; du har säkert sjelf någon gång sett det. Der framför ligger en liten trädgård med blommor och ett staket, som är måladt. Tätt här bredvid, på dikesrenen, midt i det vackraste gröna gräs, växte en liten tusensköna; solen sken lika varmt och vackert på henne som på de stora, rika praktblommorna inne i trädgården, och derför växte hon oupphörligt. En morgon stod hon fullt utsprucken med sina små, skinande hvita blad, hvilka sitta som strålar rundt omkring den lilla gula solen der inuti. Hon tänkte alls icke på, att ingen menniska såg henne der i gräset och att hon var en fattig, föraktad blomma; nej, hon var så nöjd, hon vände sig rakt mot den varma solen och såg upp i denna och lyssnade till lärkan, som sjöng i luften.

Den lilla tusenskönan var så lycklig, som om det varit en stor helgdag, och likväl var det en måndag; alla barn voro i skolan; medan de sutto på sina bänkar och lärde sig något, satt hon på sin lilla gröna stjelk och lärde äfven af den varma solen och allting rundt omkring, huru god Gud är, och hon tyckte

* Författaren afser här den oansenliga vilda tusenskönan med hvita strålblommor och gul disk, icke den vida prydligare trädgårdstusenskönan. Öfvers:s anm.

Digitized by Google

riktigt, att den lilla lärkan sjöng så tydligt och vackert allt hvad hon i tysthet kände; och tusenskönan såg med ett slags vördnad upp till den lyckliga fågeln, som kunde sjunga och flyga, men hon var alls icke bedröfvad öfver, att hon icke sjelf kunde det.

— Jag ser och hör ju, tänkte hon. Solen skiner på mig, och vinden kysser mig; ack, hvad jag ändå blifvit rikt begåfvad! Innanför staketet stodo så många stela, förnäma blommor; ju mindre vällukt de hade, desto mera yfdes de. Pionerna blåste upp sig för att bli större än en törnros; men det är alldeles icke på storleken det beror; tulpanerna hade de allra grannaste färger, och det visste de också och höllo sig så raka, för att man ännu bättre skulle se det. De gåfvo icke det ringaste akt på den lilla tusenskönan der utanför; men hon såg desto mera på dem och tänkte: Hvad de äro rika och vackra! Till dem flyger visst den rara fågeln ned på besök. Gud ske lof, att jag står så nära intill, att jag åtminstone kan få se på ståten! Och i det samma hon så tänkte, qvirrevitt! kom lärkan flygande, men icke ned till pioner och tulpaner, nej, ned i gräset till den fattiga tusenskönan, som blef så förskräckt af idel glädje, att hon rakt icke mera visste, hvad hon skulle tänka. Den lilla fågeln dansade rundt omkring henne och sjöng: Ack, hvad gräset är mjukt, och se, hvilken söt liten blomma med guld i hjertat och silfver på kjorteln! Den gula pricken i tusenskönan såg ju också ut som guld, och de små bladen rundt omkring voro skinande hvita.

Så lycklig som den lilla tusenskönan var, nej, det kan ingen fatta! Fågeln kysste henne med sin näbb, sjöng för henne och flög åter upp i den blå rymden. Det dröjde bestämdt en hel qvart, innan blomman åter hann sansa sig. Till hälften blyg och likväl innerligt glad, såg hon bort till blommorna inne i trädgården; de hade ju sett den ära och sällhet, som vederfarits henne, och de måste ju begripa, hvilken glädje det var; men tulpanerna stodo dubbelt så stela som förr, och så voro de så spetsiga i ansigtet och så röda, ty de hade blifvit förargade. Pionerna voro så tjockhufvade, hu! det var väl att de icke kunde tala, ty annars hade tusenskönan fått sig en riktig lexa. Den stackars lilla blomman kunde ganska väl se, att de icke voro vid godt lynne, och det gjorde henne så innerligt ondt. I det samma kom en flicka in i trädgården med en stor

Digitized by Google

knif, så hvass och blänkande, och hon gick rakt fram till tulpanerna och skar af den ena efter den andra. Hu! suckade den lilla tusenskönan; det var ju förskräckligt; nu är det förbi med dem! Så gick flickan sin väg med tulpanerna; tusenskönan var glad öfver, att hon stod ute i gräset och var en liten fattig blomma; hon kände sig så innerligt tacksam, och då solen gick ned, lade hon i hop sina blad, somnade och drömde hela natten om solen och den lilla fågeln.

Den följande morgonen, då blomman åter helt lycklig sträckte alla de hvita bladen, likt små armar, ut mot luft och ljus,

Qvirrevitt! kom lärkan flygande.

kände hon igen fågelns röst; men hvad han sjöng, var så sorgligt. Ja, den stackars lärkan hade goda skäl dertill: hon hade blifvit fångad och satt nu i en bur strax invid det öppna fönstret. Hon sjöng om att flyga fri och lycklig omkring, sjöng om den unga, gröna säden på marken och om den härliga resa, hon kunde göra på sina vingar högt upp i luften. Den stackars fågeln var icke vid godt lynne, fången satt han der i buren.

Den lilla tusenskönan önskade så innerligt att kunna hjelpa; men huru skulle hon bära sig åt dermed? Ja, det var svårt

Digitized by Google

att utfundera. Hon glömde rakt bort, huru vackert allt stod rundt omkring, huru varmt solen sken och huru fagra och hvita hennes blad voro; ack, hon kunde endast tänka på den fångna fågeln, för hvilken hon alls icke var i stånd att göra något.

I det samma kommo två små gossar ut från trädgården; den ene af dem höll i handen en knif, stor och hvass som den flickan hade haft till att skära af tulpanerna med. De gingo rakt fram till den lilla tusenskönan, som alls icke kunde begripa hvad de ville.

— Här kunna vi skära en vacker grästorfva åt lärkan, sade den ene gossen och började att skära i en fyrkant djupt ned omkring tusenskönan, så att hon kom att stå midt i grästorfvan.

— Ryck upp den der blomman! sade den andre gossen, och tusenskönan riktigt skälfde af ångest, ty att bli uppryckt var ju det samma som att mista lifvet, och nu ville hon så gerna lefva, efter som hon skulle med grästorfvan in i buren till den fångna lärkan.

— Nej, låt henne sitta! sade den andre gossen; hon pryder så vackert. Och så blef hon sittande och kom med in i buren till lärkan.

Men den stackars fågeln klagade högt öfver sin förlorade frihet och slog med vingarna mot jerntrådarna i buren; den lilla tusenskönan kunde icke tala, icke säga ett enda tröstande ord, så gerna hon än ville det. Sålunda gick hela förmiddagen.

— Här fins intet vatten, sade den fångna lärkan; alla äro de ute och ha glömt att ge mig en droppe att dricka. Min hals är torr och brännande; det är eld och is inom mig, och luften är så tung. Ack, jag måste dö från det varma solskenet, från den friska grönskan, från all den härlighet Gud skapat! Och så borrade fågeln sin lilla näbb ned i den svala grästorfvan för att derigenom uppfriska sig litet; då föllo hans ögon på tusenskönan, och han nickade åt henne, kysste henne med näbben och sade: Du måste också vissna här inne, du stackars lilla blomma! Dig och den lilla gröna gräsplätten har man gifvit mig för hela verlden, som jag hade der utanför. Hvarje litet grässtrå skall vara ett grönt träd för mig, och hvart och ett af dina hvita blad en doftande blomma. Ack, I sägen mig endast, huru mycket jag förlorat!

— Den som ändå kunde trösta honom! tänkte tusenskönan; men hon kunde icke röra ett blad. Doften, som strömmade ut från

Digitized by Google

de fina bladen, var emellertid vida starkare än den, som annars finnes hos denna blomma; detta märkte äfven fågeln, och ehuru han försmäktade af törst och i sin vånda ryckte af de fina grässtråna, rörde han alls icke blomman.

Det blef afton, och ännu kom ingen med en vattendroppe åt den stackars fågeln; då sträckte han ut sina vackra vingar, skakade dem krampaktigt, och hans sång var ett vemodigt pip! pip! Det lilla hufvudet böjde sig ned mot blomman, och fågelns hjerta brast af brist och längtan. Då kunde blomman icke, såsom den föregående aftonen, lägga ihop sina blad och sofva, utan hängde sjuk och sörjande ned mot jorden.

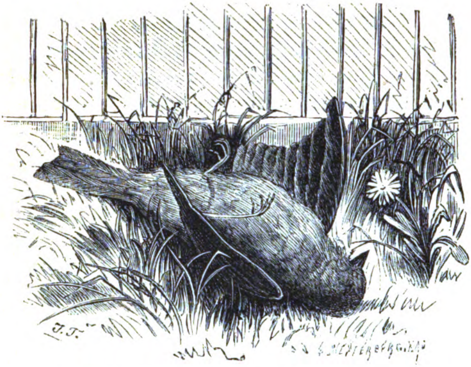

Fågelns hjerta brast af brist och längtan.

Först den följande morgonen kommo gossarne, och då de sågo, att fågeln var död, gräto de, gräto många tårar och gräfde honom en vacker graf, som de prydde med blomblad. Fågelns lik kom i en röd, vacker ask; kungligt skulle han begrafvas, den stackars fågeln. Då han lefde och sjöng, glömde de honom och läto honom sitta i buren och lida brist; men nu fick han ståt efter sig och många tårar.

Men grästorfvan med tusenskönan utkastades i dammet på landsvägen; ingen tänkte på henne, som dock hade känt mest för den lilla fågeln och gerna skulle velat trösta honom.

12.

Den ståndaktige tennsoldaten.

Det var en gång tjugufem tennsoldater, som alla voro bröder, ty de voro födda af en gammal tennsked. Geväret höllo

Digitized by Google

de i armen, ansigtet satte de rätt ut, och uniformen var röd och blå, riktigt vacker. Det allra första de hörde i denna verlden, då locket togs af asken, i hvilken de lågo, var ordet »tennsoldater!» Det ropade en liten gosse och klappade händerna; han hade fått dem derför, att det var hans födelsedag, och nu stälde han upp dem på bordet. Den ene soldaten liknade alldeles den andre; blott en enda var en smula olik: han hade bara ett ben, ty han hade blifvit gjuten sist, och då fans det icke tillräckligt med tenn; men likväl stod han lika stadigt på sitt enda ben som de andra på sina två, och det är just han, som blir märkvärdig.

På bordet, der de uppstäldes, stod en hel hop andra leksaker; men det, som föll mest i ögonen, var ett vackert slott af papper. Genom de små fönstren kunde man se rakt in i rummen. Utanför stodo små träd rundt omkring en liten spegel, som skulle se ut som en sjö; svanar af vax summo derpå och speglade sig. Det var alltsammans så täckt, men det täckaste var dock en liten tärna, som stod midt i den öppna slottsdörren; hon var också utklipt af papper, men hon hade en kjortel på sig af det finaste linong och ett litet smalt, blått band öfver axeln, likt ett gehäng; midt i detta satt en skinande paljett, lika stor som hela hennes ansigte. Den lilla tärnan sträckte ut båda armarna, ty hon var en dansös, och så lyfte hon sitt ena ben så högt i vädret, att tennsoldaten alls icke kunde få syn på det, och trodde, att hon bara hade ett enda ben liksom han.

— Det vore en hustru för mig! tänkte han; men hon är mycket förnäm; hon bor i ett slott, och jag har bara en ask, och om den äro vi tjugufem; det är inte ett ställe för henne. Jag vill likväl söka göra hennes bekantskap. Och så lade han sig så lång han var bakom en snusdosa, som stod på bordet; der kunde han riktigt se på den lilla fina damen, som fortfor att stå på ett ben utan att förlora jemvigten.

Då det led fram på aftonen, kommo alla de andra tennsoldaterne i sin ask, och folket i huset gick till sängs. Nu började leksakerna leka, både att bjuda främmande, föra krig och hålla bal; tennsoldaterne skramlade i asken, ty de ville vara med, men kunde icke få af locket. Nötknäpparen slog kullerbyttor, och griffeln lefde om på taflan; det var ett sådant oväsen, att kanariefågeln vaknade och började att

Digitized by Google

språka med, och det på vers. De enda två, som icke rörde sig ur stället, voro tennsoldaten och den lilla dansösen; hon höll sig så rak på tåspetsen och med båda armarna utsträckta; han var lika ståndaktig på sitt enda ben, och hans ögon lemnade henne icke ett enda ögonblick.

Nu slog klockan tolf, och pang! så sprang locket af snusdosan; men det var icke något snus uti den, nej, utan ett litet svart troll — det var ett sådant der konststycke.

— Tennsoldat, sade trollet, vill du ta bort ögonen?

Men tennsoldaten låtsade, som om han ej hade hört det.

Det var ett sådant oväsen, att kanariefågeln vaknade.

— Ja, vänta du till i morgon! sade trollet.

Då det nu blef morgon och barnen kommo upp, ställdes tennsoldaten i ett fönster, och antingen det nu var trollet eller ett luftdrag, som gjorde det, fönstret flög plötsligt upp, och soldaten stupade på hufvudet ned från tredje våningen. Det var en förskräcklig fart; han vände benet rakt i vädret och blef stående på schakån med bajonetten nere mellan gatstenarna.

Pigan och den lille gossen kommo genast ned för att leta; men ehuru de voro nära att trampa på honom, kunde de likväl icke se honom. Om tennsoldaten hade ropat: Här är jag!

Digitized by Google

skulle de nog ha funnit honom, men han ansåg det icke passande att skrika högt, efter som han var i uniform.

Nu började det regna, dropparna föllo allt tätare, och det blef en riktig störtskur; då den var förbi, kommo två gatpojkar gående.

— Nej, se du! sade den ene, der ligger en tennsoldat; han skall ut och segla.

Och så gjorde de en båt af en tidning, stälde tennsoldaten midt i den, och nu seglade han utför rännstenen; båda pojkarne sprungo bredvid och klappade händerna. Bevare oss väl! hvilka vågor det gick i den rännstenen och hvilken stark ström der var! Men så hade det också hällregnat. Pappersbåten gungade upp och ned, och emellanåt snurrade den omkring, så att tennsoldaten darrade; men han förblef ståndaktig, ändrade icke en min, såg rakt fram och stod med »i armen gevär».

Plötsligt dref båten in under en lång rännstensbro, och det blef så mörkt, som om han varit i sin ask.

— Hvart tar jag nu vägen måntro? tänkte han. Ja ja, det här är trollet skuld till. Ack, om bara den lilla tärnan sutte med i båten, kunde det gerna vara dubbelt så mörkt här!

I det samma kom en stor vattenråtta, som bodde under rännstensbron.

— Har du pass? frågade råttan. Hit med passet!

Men tennsoldaten teg och höll ännu fastare i geväret. Båten for framåt och råttan efter. Hu! hvad hon skar tänderna och ropade åt stickor och strån:

— Tag fast honom! Tag fast honom! Han har inte betalt tull, han har inte visat pass.

Men strömmen blef allt starkare och starkare. Tennsoldaten kunde redan se ljusa dagern framför sig, der bron slutade, men han hörde äfven ett brusande ljud, som väl kunde göra en tapper man förskräckt. Tänk bara! der bron slutade, störtade rännstenen rakt ut i en stor kanal; det var för honom lika farligt som för oss att segla utför ett högt vattenfall.

Nu var han redan så nära, att han ej kunde stanna. Båten sköt ut; den stackars tennsoldaten höll sig så rak han kunde: ingen skulle kunna säga om honom, att han blinkade med ögonen. Båten snurrade tre, fyra gånger rundt omkring och fyldes med vatten ända till kanten, så att den måste sjunka; tennsoldaten stod i vatten ända upp till halsen, och allt dju-

Digitized by Google

pare och djupare sjönk båten; papperet löste allt mera upp sig, och nu gick vattnet öfver soldatens hufvud; — då tänkte han på den lilla vackra dansösen, som han aldrig mera skulle få se, och det ljöd för tennsoldatens öron:

Fara, fara, krigsman!
Döden skall du lida!

Nu gick papperet i tu, och tennsoldaten föll igenom — men slukades i det samma af en stor fisk.

Åh, hvad det var mörkt der inne! Der var ännu värre än under rännstensbron, och så var der så trångt; men tennsoldaten var ståndaktig och låg så lång han var med i armen gevär.

Hon tog med två fingrar soldaten.

Fisken for omkring och gjorde de allra förskräckligaste rörelser; slutligen blef han alldeles stilla, och det for liksom en blixtstråle igenom honom. Ljuset sken alldeles klart, och någon ropade högt: »Tennsoldat!» Fisken hade blifvit fångad, förd till torget, såld och buren upp i köket, der pigan skar upp honom med en stor knif. Hon tog med två fingrar soldaten midt om lifvet och bar in honom i rummet, der allesammans ville se en så märkvärdig man, som hade rest omkring i magen på en fisk; men tennsoldaten var alls icke stolt. De stälde honom på bordet, och der — nej, hvad det ändå kan gå underligt till här i verlden! Tennsoldaten var i samma rum, der han hade varit förut; han såg samma barn, och leksakerna stodo på bordet; det vackra slottet med den täcka lilla dansösen stod der äfven; hon höll sig ännu på sitt ena ben och hade det andra högt i vädret; äfven hon var

Digitized by Google

ståndaktig. Detta rörde tennsoldaten, så att han var nära att gråta tenn; men det passade icke. Han såg på henne, och hon såg på honom; men de sade ingenting.

I det samma tog den ene af de små gossarne och kastade soldaten midt in i kakelugnen, utan att gifva något slags skäl derför; det var bestämdt trollet i dosan, som var skulden dertill.

Tennsoldaten stod i full belysning och kände en hetta, som var förfärlig; men om det var af den verkliga elden eller af kärlek, det visste han icke. Färgerna hade helt och hållet gått af honom; om det hade skett på resan eller af sorg, kunde ingen säga. Han såg på den lilla tärnan, hon såg på honom, och han kände att han smälte, men ännu stod han ståndaktig med geväret i armen. En dörr gick nu upp, luftdraget tog i dansösen, och hon flög som en sylfid rakt in i kakelugnen till tennsoldaten, blossade upp i låga och var försvunnen. Tennsoldaten smälte sedan ihop till en klump, och då pigan dagen derefter tog ut askan, fann hon honom som ett litet tennhjerta; af dansösen deremot återstod endast paljetten, och den var alldeles svartbränd.

13.

De vilda svanarna.

Långt härifrån, der borta dit svalorna flyga, då det blir vinter hos oss, bodde en kung, som hade elfva söner och en dotter, Elisa. De elfva bröderne — prinsar voro de — gingo i skola med stjerna på bröstet och sabel vid sidan; de skrefvo på guldtafla med diamantgriffel och läste lika bra utantill som innantill; man kunde strax höra, att de voro prinsar. Deras syster Elisa satt på en liten pall af spegelglas och hade en bilderbok, som var köpt för halfva kungariket.

Ack, de barnen hade det så bra! Men så skulle det icke alltid fortfara.

Deras far, som var kung öfver hela landet, gifte sig med en elak drottning, som alls icke var god mot de stackars barnen. Redan den första dagen kunde de ganska väl märka det; på hela slottet var stor ståt, och barnen lekte bjuda främmande;

Digitized by Google

men i stället för att de annars fingo alla de bakelser och stekta äplen, som man kunde komma öfver, gaf hon dem endast sand i en tekopp och sade, att de kunde låtsa, som om det vore något.

Veckan derefter satte hon den lilla systern Elisa ut på landet hos ett bondfolk, och det dröjde icke länge, förr än hon hade inbillat kungen så mycket om de stackars prinsarne, att han alls icke vidare brydde sig om dem.

— Flygen ut i verlden och sörjen för er sjelfva, sade den elaka drottningen; flygen som stora fåglar utan röst.

Men hon kunde emellertid icke göra så illa, som hon gerna

Flygen ut i verlden och sörjen för er sjelfva.

skulle velat; de blefvo elfva vackra, vilda svanar. Med ett underligt skrik flögo de ut genom slottsfönstren bort öfver parken och skogen.

Det var ännu helt bittida på morgonen, då de flögo förbi stället, der systern Elisa låg och sof i bondens stuga; här sväfvade de öfver taket, vredo på sina långa halsar och slogo med vingarna; men ingen hörde eller såg det; de måste åter bort, högt upp mot skyarna, långt ut i den vida verlden; der flögo de ut i en stor, mörk skog, som sträckte sig ända ned till stranden.

Den stackars lilla Elisa stod i bondens stuga och lekte med

Digitized by Google

ett grönt blad, ty någon annan leksak hade hon icke; och hon stack ett hål i bladet, kikade derigenom upp på solen, och då förekom det henne, som om hon såge sina bröders klara ögon, och hvar gång de varma solstrålarna skeno på hennes kind, tänkte hon på alla deras kyssar.

Den ena dagen gick som den andra. Blåste vinden genom de stora rosenhäckarna utanför huset, så hviskade den till rosorna: Hvem kan vara vackrare än I? Men rosorna skakade på hufvudet och sade: Det är Elisa! Och satt den gamla bondgumman om söndagen ute i dörren och läste i sin psalmbok, så vände vinden om bladen och sade till boken: Hvem kan vara frommare än du? Det är Elisa, sade psalmboken. Och det var rena sanningen, hvad rosorna och psalmboken sade.

Då hon var femton år, skulle hon hem; men då drottningen såg, huru vacker hon var, blef hon vred och hätsk på henne och skulle gerna ha förvandlat henne till en vild svan, liksom bröderne; men det vågade hon icke genast, efter som kungen ville se sin dotter.

Tidigt på morgonen gick drottningen in i badrummet; det var bygdt af marmor och smyckadt med mjuka kuddar och de vackraste mattor; och hon tog tre paddor, kysste dem och sade till den ena: Sätt dig på Elisas hufvud, när hon kommer i badet, så att hon blir lika trög som du. Till den andra sade hon: Sätt dig på hennes panna, så att hon blir lika ful som du och inte kan kännas igen af sin far. Och till den tredje hviskade hon: Hvila vid hennes hjerta och låt henne få ett elakt sinne, så att hon har plåga deraf. Derpå satte hon paddorna ut i det klara vattnet, som strax fick en grönaktig färg, ropade på Elisa, klädde af henne och lät henne stiga ned i vattnet; och i det samma hon doppade ned sig, satte sig den ena paddan i hennes hår, den andra på hennes panna och den tredje på hennes bröst; men Elisa tycktes alls icke märka det. Då hon reste sig upp, flöto tre röda vallmor på vattnet; om djuren icke hade varit giftiga och blifvit kyssta af hexan, hade de blifvit förvandlade till röda rosor; men blommor blefvo de likväl genom att de hvilat på hennes hufvud och vid hennes hjerta; hon var för from och oskyldig, för att trolldomen kunde ha makt öfver henne.

Då den elaka drottningen såg det, gned hon in henne med valnötssaft, så att hon blef alldeles svartbrun, öfverströk det

Digitized by Google

täcka ansigtet med en stinkande salva och lät det vackra håret tofva ihop sig, så att det var omöjligt att känna igen den fagra Elisa.

Då nu hennes far fick se henne, blef han alldeles förskräckt och sade, att det icke var hans dotter; ingen ville heller kännas vid henne, utom bandhunden och svalorna; men dessa voro fattiga djur och hade ingenting att säga.

Då grät den stackars Elisa och tänkte på sina elfva bröder, som alla voro borta. Bedröfvad smög hon sig ut ur slottet och gick hela dagen öfver fält och mossar in i den stora skogen. Hon visste alls icke, hvart hon skulle taga vägen; men hon kände sig så bedröfvad och längtade efter sina bröder; de voro helt säkert jagade ut i verlden, som hon sjelf; dem ville hon söka rätt på.

Endast en liten stund hade hon varit i skogen, då natten föll på; hon hade alldeles tappat bort väg och stig; då lade hon sig ned på den mjuka mossan, läste sin aftonbön och lutade sitt hufvud mot en stubbe. Der var så tyst och stilla, luften var så mild, och rundt omkring i gräset och på mossan lyste, som en grön eld, öfver hundra lysmaskar; när hon med handen sakta rörde vid någon af grenarna, föllo de lysande insekterna ned till henne likt stjernskott.

Hela natten drömde hon om sina bröder; de lekte åter som barn, skrefvo med diamantgriffel på guldtafla och sågo i en den vackraste bilderbok, som hade kostat halfva riket; men på taflan skrefvo de icke, som förr, endast nollor och streck, nej, de djerfvaste bedrifter, som de hade utfört, allt hvad de hade upplefvat och sett; och i bilderboken var allt lefvande; fåglarna sjöngo, och menniskorna gingo ut ur boken och talade till Elisa och hennes bröder; men då hon vände om bladet, sprungo de strax in igen, så att det ej skulle uppstå någon villervalla bland bilderna.

Då hon vaknade, var solen redan högt uppe; hon kunde visserligen icke se henne, ty de höga träden utbredde sina grenar så tätt; men strålarna lekte der ute, likt ett viftande guldflor; grönskan doftade så härligt, och fåglarna voro nära att sätta sig på hennes axlar. Hon hörde vattnet plaska: det var en mängd stora källsprång, som alla föllo ut i en dam, der det fans den vackraste sandbotten. Visserligen växte här täta buskar rundt omkring; men på ett ställe hade hjortarna gjort

Digitized by Google

en stor öppning, och här gick Elisa ned till vattnet, som var så klart, att om vinden icke hade spelat i grenar och buskar, så att de rört sig, hade man kunnat tro, att de varit afmålade nere på bottnen, så tydligt afspeglade sig der hvarje blad, både det som solen sken igenom och det som var alldeles i skuggan.

När hon såg sitt eget ansigte, blef hon helt förskräckt, så brunt och stygt var det; men då hon vätte sin lilla hand och gned ögon och panna, lyste den hvita hyn åter fram; då lade hon af sig alla sina kläder och gick ut i det friska vattnet. Ett vackrare kungabarn, än hon var, fans icke i denna verlden.

Då hon åter var påklädd och hade flätat sitt långa hår, gick hon till ett af de porlande källsprången, drack ur handen, och vandrade längre in i skogen utan att sjelf veta hvarthän. Hon tänkte på sina bröder, tänkte på den gode Guden, som säkert ej skulle öfvergifva henne: han lät ju de vilda skogsäplena växa för att mätta den hungriga. Han visade henne ett sådant träd, grenarna bågnade af frukt; här höll hon sin middagsmåltid, satte stöttor under trädets grenar och gick så in i den mörkaste delen af skogen. Der var så tyst och stilla, att hon hörde sina egna steg, hörde hvarje litet visset blad, som böjde sig under hennes fot; icke en fågel stod der att upptäcka, icke en solstråle kunde tränga igenom de stora, täta trädgrenarna; de höga stammarna stodo så tätt intill hvarandra, att då hon såg rakt framför sig, var det som om det ena bjelkgallret tätt invid det andra omslutit henne; o, här var en ensamhet, som hon aldrig förr hade känt!

Natten blef så mörk; icke en enda liten lysmask sken från mossan; bedröfvad lade hon sig ned att sofva; då tyckte hon, att trädgrenarna ofvan om henne skilde sig åt, att vår herre med milda ögon såg ned på henne, och att små englar tittade fram öfver hans hufvud och under hans armar.

Då hon vaknade på morgonen, visste hon icke, om hon hade drömt det eller om det verkligen varit så.

Hon gick några steg framåt och mötte så en gammal gumma, som hade bär i en korg, och den gamla gaf henne några af dessa. Elisa frågade henne, om hon icke hade sett elfva prinsar rida genom skogen.

Digitized by Google

— Nej, svarade gumman; men jag såg i går elfva svanar med guldkronor på hufvudet simma utför ån här strax bredvid.

Och hon förde Elisa ett stycke längre fram till en brant sluttning; nedanför denna slingrade sig en å; träden på dess stränder sträckte öfver den sina långa, löfrika grenar mot hvarandra, och der de icke med sin naturliga växt kunde nå ihop, hade de ryckt lös rötterna ur jorden och lutade sig fram öfver vattnet med grenarna flätade i hvarandra.

Elisa tog farväl af gumman och gick längs med ån, tills hon kom dit, der denna flöt ut i det stora öppna hafvet.

Hela det härliga hafvet låg framför den unga flickan; men icke en enda seglare visade sig der ute; icke en enda båt kunde upptäckas der, och huru skulle hon då kunna komma längre bort? Hon betraktade de otaliga små stenarna på stranden; vattnet hade slipat dem allesammans runda. Glas, jern, stenar, allt, som låg uppspoladt, hade fått form af vattnet, som dock var vida mjukare än hennes fina hand. — Vattnet tröttnar aldrig att rulla, och så jemnar sig det hårda; jag vill vara lika outtröttlig! Tack för er lärdom, I klara, rullande vågor! En gång, det säger mig mitt hjerta, skolen I bära mig till mina kära bröder.

På den af hafvet uppspolade tången lågo elfva hvita svanfjädrar; hon samlade dem i en bukett, och det låg vattendroppar på dem; men om det var dagg eller tårar, kunde ingen se. Ensamt var det der vid stranden, men hon kände det icke, ty hafvet företedde en evig vexling, ja, på några timmar en större omvexling, än insjöar kunna visa på ett helt år. Kom der ett stort, mörkt moln, så var det, som om hafvet ville säga: Jag kan också se mörk ut; och då blåste vinden, och vågorna vände det hvita utåt; men lyste skyarna röda och vinden sof, så var hafvet som ett rosenblad; än blef det grönt, än hvitt; men huru stilla det än hvilade, var det dock vid stranden en sakta rörelse: vattnet häfde sig lätt, likt bröstet på ett sofvande barn.

Då solen höll på att gå ned, såg Elisa elfva hvita svanar med guldkronor på hufvudet flyga mot land; den ena sväfvade efter den andra, och det såg ut som ett långt, hvitt band. Nu gick Elisa upp på strandhöjden och gömde sig bakom en buske; svanarna satte sig strax bredvid henne och slogo med sina stora, hvita vingar.

Digitized by Google

Just som solen sjönk under vattnet, föll plötsligt svanhamnen, och der stodo elfva vackra prinsar, Elisas bröder. Hon uppgaf ett högt skri; ty ehuru de hade förändrats mycket, visste hon dock, att det var de, kände, att det måste vara de; och hon kastade sig i deras armar, kallade dem vid namn, och de blefvo så glada och lyckliga, då de sågo och kände igen sin lilla syster, som nu var så stor och vacker. De skrattade och gräto, och snart hade de berättat hvarandra, huru elak deras styfmor varit mot dem alla.

— Vi bröder, sade den äldste, flyga som vilda svanar, så länge solen står på himmeln; då hon gått ned, återfå vi vår menskliga gestalt; derför måste vi alltid vid solnedgången se till, att vi ha fäste för foten, ty om vi då flyga uppe bland molnen, måste vi såsom menniskor störta ned i djupet. Vi bo icke här; på andra sidan hafvet ligger ett lika skönt land som detta; men vägen dit är lång, vi måste öfver det stora hafvet, och det fins ingen ö på vår väg, der vi kunna hvila öfver natten; endast en liten enstaka klippa reser sig upp midt der ute i hafvet. Den är inte större, än att vi sida vid sida kunna hvila på den, och om sjön går starkt, stänker vattnet högt öfver oss; men vi tacka likväl Gud för den. Der hvila vi öfver natten i vår menskliga gestalt, och utan denna klippa skulle vi aldrig kunna besöka vårt kära fädernesland, ty två af årets längsta dagar behöfva vi till vår flygt. Endast en gång om året är det oss förunnadt att besöka vårt fäderne-

Och hon klappade hans hvita vingar.

hem; elfva dagar våga vi stanna här och flyga öfver denna stora skog, hvarifrån vi kunna skönja slottet, der vi föddes och der vår far bor, och se det höga tornet på kyrkan, der vår mor är begrafven. — Här tycka vi, att träd och buskar äro slägt med oss; här ila de vilda hästarna fram öfver slätterna, såsom vi sågo det i vår barndom; här sjunger kolaren de gamla visor, efter hvilka vi dansade som barn; här är vårt fäderneslandet, hit känna vi oss dragna, och här ha vi funnit dig, du kära, lilla syster. Ännu två dagar våga vi stanna här; sedan måste vi bort öfver hafvet till ett vackert land, som dock inte är vårt fädernesland. Huru skola vi få dig med oss? Vi ha hvarken fartyg eller båt.

— Huru skall jag kunna rädda er? sade systern.

Och de talade med hvarandra nästan hela natten, och man slumrade endast några timmar.

Elisa vaknade vid ljudet af svanvingarna, som susade öfver henne. Bröderne voro åter förvandlade, och de flögo i stora kretsar och slutligen långt bort; men en af dem, den yngste, blef qvar; och svanen lade sitt hufvud i hennes sköte, och hon klappade hans hvita vingar. Hela dagen voro de tillsammans; mot aftonen kommo de andra tillbaka, och då solen gått ned, stodo de i sin naturliga gestalt.

— I morgon flyga vi härifrån och få inte komma tillbaka förr än om ett helt år; men dig kunna vi inte lemna så här. Har du mod att följa med oss? Min arm är tillräckligt stark för att bära dig genom skogen; skulle inte då vi alla ha tillräckligt starka vingar för att flyga med dig öfver hafvet?

— Ja, tag mig med! sade Elisa.

Hela natten använde de till att fläta ett nät af den smidiga pilbarken och den sega säfven, och det blef stort och starkt; på detta lade sig Elisa, och då solen så kom fram och bröderne förvandlades till vilda svanar, fattade de i nätet med sin näbb och flögo högt mot molnen med den kära systern, som ännu sof. Solstrålarna föllo rätt ned på hennes ansigte, och derför flög en af svanarna öfver hennes hufvud, så att hans breda vingar skulle gifva skugga.

De voro långt ifrån land, då Elisa vaknade; hon trodde sig ännu drömma, så underligt förekom det henne att bäras öfver hafvet, högt genom luften. Vid hennes sida låg en qvist med

Digitized by Google

vackra mogna bär och en knippa välsmakande rötter; dem hade den yngste af bröderne samlat och lagt bredvid henne, och hon log tacksamt emot honom; ty hon kände, att det var han, som flög rakt öfver hennes hufvud och beskuggade henne med vingarna.

De voro så högt uppe, att det största skepp, de sågo under sig, liknade en hvit fiskmås, som låg på vattnet. Ett stort moln stod bakom dem, det var ett helt berg, och på detta såg Elisa skuggan af sig sjelf och de elfva svanarna, så jättestora flögo de der; det var en präktigare tafla, än hon någonsin förr hade sett; men allt efter som solen steg högre och molnet kom längre bakom dem, försvann den sväfvande skuggbilden.

Hela dagen flögo de framåt som en susande pil genom luften; men likväl gick det långsammare än eljest, ty nu hade de systern att bära. Ett oväder drog upp, och aftonen närmade sig; bäfvande af ångest såg Elisa solen sjunka, och ännu kunde icke den enstaka klippan i hafvet skönjas; det förekom henne, som om svanarna gjorde starkare slag med vingarna. Ack, hon var skulden till, att de icke kommo nog hastigt framåt! Då solen gått ned, skulle de blifva menniskor, störta ned i hafvet och drunkna. Då bad hon i sitt hjertas innersta en bön till vår herre; men ännu kunde hon ej skönja någon klippa; det svarta molnet kom allt närmare, de starka vindstötarna bådade storm; molnen stodo som en enda stor hotande våg, hvilken tung som bly sköt framåt; den ena blixten ljungade efter den andra.

Nu var solen ända ned vid hafvets rand. Elisas hjerta bäfvade; då sköto svanarna nedåt så hastigt, att hon trodde sig falla, men nu sväfvade de åter. Solen var halft nere i vattnet; då först fick hon under sig sigte på den lilla klippan, som icke såg större ut än en sälhund, som stack upp hufvudet ur vattnet. Solen sjönk så hastigt; nu var hon endast som en stjerna; då rörde hennes fot vid den fasta marken, och solen slocknade likt den sista gnistan i ett brinnande papper. Hon såg bröderne stå omkring henne arm i arm; men mera plats än jemt och nätt åt henne och dem fans der icke heller. Sjön slog mot klippan och föll ned öfver dem som ett hällregn; himmeln lyste i en ständigt flammande eld, och slag på slag rullade åskan; men syster och

Digitized by Google

bröder höllo hvarandra i händerna och sjöngo en psalm, hvaraf de fingo tröst och mod.

I dagningen var luften ren och stilla; så snart solen steg upp, flögo svanarna bort från ön med Elisa. Hafvet gick ännu starkt, och då de voro högt uppe i luften, såg det ut, som om det hvita skummet på det svartgröna hafvet varit millioner svanar, som flutit på vattnet.

Då solen steg högre, såg Elisa framför sig, halft simmande i luften, ett bergland med skinande ismassor på fjällen, och midt der uppå sträckte sig ett säkerligen milslångt slott med den ena djerfva pelargången ofvan på den andra; nedanför gungade palmskogar och praktblommor, stora som qvarnhjul. Hon frågade, om detta var landet hon skulle till; men svanarna skakade på hufvudet, ty det hon såg var Fata Morganas vackra, alltid vexlande skyslott; dit in tordes de icke föra någon menniska. Elisa stirrade derpå; då störtade berg, skogar och slott tillsammans, och der stodo tjugu stolta kyrkor, alla hvarandra lika, med höga torn och spetsiga fönster. Hon tyckte sig höra orgeln brusa, men det var hafvet hon hörde. Nu var hon helt nära kyrkorna, då förvandlades dessa till en hel flotta, som seglade fram under henne; hon såg ned, och det var endast hafsdimma, som jagade fram öfver vattnet. Ja, en ständig omvexling visade sig för hennes ögon, men nu fick hon se det verkliga land, dit hon skulle; der reste sig de vackra blå bergen med cederskogar, städer och slott. Långt innan solen gick ned, satt hon på fjället framför en stor grotta, som var öfvervuxen med fina gröna slingerväxter; det såg ut, som om det varit broderade tapeter.

— Nu få vi se, hvad du drömmer om här i natt, sade den yngste brodern och visade henne hennes sängkammare.

— Gifve Gud, att jag måtte drömma om, huru jag skall kunna rädda er! sade hon.

Denna tanke syselsatte henne så lifligt, och hon bad så innerligt till Gud om hans hjelp, ja, till och med i sömnen fortsatte hon sin bön; då förekom det henne, som om hon flöge högt upp i luften bort till Fata Morganas skyslott och att feen kom henne till mötes så vacker och glänsande, och dock liknade hon alldeles den gamla qvinna, som gaf henne bär i skogen och berättade henne om svanarna med guldkronorna på hufvudet.

Digitized by Google

Och den vackraste bland dem var landets kung.

Digitized by Google

— Dina bröder kunna räddas, sade hon; men har du mod och ihärdighet? Visserligen är hafvet mjukare än dina fina händer och ombildar likväl de hårda stenarna; men det känner icke den smärta, dina fingrar skola känna; det har ej något hjerta och lider inte den ångest och det qval, som du måste utstå. Ser du den här brännäslan, som jag håller i handen? Af detta slag växa många rundt omkring grottan, der du sofver; endast de, som växa der, och de, som skjuta fram på kyrkogårdens grafvar, äro användbara, kom i håg det! Dessa måste du plocka, ehuru de skola bränna ditt skinn till blåsor; bråka näslorna med dina fötter, så får du lin; detta skall du spinna och af garnet sticka elfva pansarskjortor med långa ärmar; kasta dessa öfver de elfva vilda svanarna, så är förtrollningen löst. Men kom väl i håg, att ifrån det ögonblick, då du börjar detta arbete och ända till dess det är fullbordadt, får du inte tala, äfven om år skulle förflyta under tiden; det första ord, du yttrar, tränger som en dödande dolk in i dina bröders hjertan; på din tunga beror deras lif. Kom i håg allt detta!

Och hon vidrörde i det samma hennes hand med näslan; den var som en brännande eld, och Elisa vaknade dervid. Det var ljusa dagen, och strax invid, der hon hade sofvit, låg en näsla, lik den hon hade sett i drömmen. Då föll hon på sina knän, tackade Gud och gick ut ur grottan för att börja sitt arbete.

Med de fina händerna fattade hon uti de otäcka näslorna, som voro som eld; stora blåsor brände de på hennes händer och armar; men gerna ville hon lida detta för att kunna rädda sina kära bröder. Hon bråkade hvar enda näsla med sina nakna fötter och spann det gröna linet.

Då solen gått ned, kommo bröderne, och de blefvo förskräckta, då de funno henne så tyst; de trodde, att det var en ny trolldom af den elaka styfmodern; men då de sågo hennes händer, begrepo de, hvad hon gjorde för deras skull, och den yngste brodern grät, och der hans tårar föllo, der kände hon ingen smärta, och der försvunno de brännande blåsorna.

Natten tillbragte hon med sitt arbete, ty hon hade ingen ro, förr än hon räddat de kära bröderne; hela den följande dagen, medan svanarna voro borta, satt hon i sin ensamhet; men al-

Digitized by Google

drig hade tiden flugit så hastigt. En pansarskjorta var redan färdig, och nu började hon på den nästa.

Då klingade jagthorn bland bergen; hon blef helt orolig; ljudet kom närmare; hon hörde hundar skälla; förskräckt begaf hon sig in i grottan, band ihop näslorna, som hon hade samlat och häcklat, till en bundt och satte sig på den.

I det samma kom en stor hund springande fram ur busksnåret, och strax derpå en och så en till; de skälde högt, sprungo tillbaka och kommo fram igen. Det dröjde icke många minuter, förr än alla jägarne stodo utanför grottan, och den vackraste bland dem var landets kung; han trädde fram till Elisa; aldrig hade han sett en skönare flicka.

— Huru har du kommit hit, mitt vackra barn? sade han.

Elisa skakade på hufvudet; hon vågade icke tala, ty det gälde ju hennes bröders räddning och lif; och hon gömde sina händer under förklädet, så att kungen icke skulle se, hvad hon måste lida.

— Följ med mig! sade han. Här får du inte stanna. Om du är lika god som du är vacker, så skall jag kläda dig i siden och sammet och sätta guldkronan på ditt hufvud, och så skall du bygga och bo i mitt präktigaste slott. Dermed lyfte han henne upp på sin häst; hon grät och vred händerna; men kungen sade: Jag vill endast din lycka; en gång skall du tacka mig derför. Och så red han bort mellan bergen och höll henne framför sig på hästen, och jägarne sprängde efter.

Då solen gick ned, låg den präktiga kungastaden med kyrkor och kupoler framför dem, och kungen förde henne in i slottet, der stora vattenkonster plaskade i de höga marmorsalarna, hvarest praktfulla målningar prydde väggar och tak; men hon hade icke ögon derför, utan grät och sörjde. Viljelöst lät hon qvinnorna kläda henne i kungliga kläder, fläta perlor i hennes hår och draga fina handskar på de brända fingrarna.

Då hon stod der i all sin prakt, var hon så bländande skön, att hofvet bugade sig ännu djupare för henne, och kungen utkorade henne till sin brud, ehuru erkebiskopen skakade på hufvudet och hviskade, att den vackra skogsflickan helt visst vore en hexa, som bländade deras ögon och bedårade kungens hjerta.

Men kungen lyssnade icke härtill, utan lät musiken klinga, de kostligaste rätter bäras fram och de vackraste flickor dansa

Digitized by Google

omkring henne, och så fördes hon genom doftande trädgårdar in i präktiga salar; men icke ett leende gick öfver hennes läppar eller lyste fram i hennes ögon; sorgen stod der som evigt arf och eget. Nu öppnade kungen en liten kammare strax invid, der hon skulle sofva; den var prydd med kostbara gröna mattor och liknade helt och hållet grottan, i hvilken hon hade varit; på golfvet låg den linbundt, hon hade häcklat af näslorna, och i taket hängde pansarskjortan, som var färdigstickad; allt detta hade en af jägarne tagit med sig såsom ett kuriosum.

— Här kan du drömma dig tillbaka i ditt forna hem, sade kungen. Här är det arbete, som der syselsatte dig; nu, midt i all din prakt, skall det roa dig att tänka tillbaka på den tiden.

Då Elisa såg detta, som låg hennes hjerta så nära, spelade ett leende kring hennes mun, och blodet vände tillbaka till kinderna; hon tänkte på sina bröders räddning och kysste kungens hand, och han tryckte henne till sitt hjerta och lät alla kyrkklockorna förkunna bröllopsfest. Den vackra, stumma flickan från skogen var landets drottning.

Då hviskade erkebiskopen onda ord i kungens öra; men dessa trängde icke in i hans hjerta: bröllopet skulle stå; erkebiskopen måste sjelf sätta kronan på hennes hufvud, och han tryckte af elakhet den trånga ringen hårdt ned öfver pannan, så att det gjorde ondt. Det låg dock en tyngre ring kring hennes hjerta — sorgen öfver hennes bröder — och hon kände icke den kroppsliga smärtan. Hennes mun var stum: ett enda ord skulle ju kosta hennes bröder lifvet; men i hennes ögon låg en djup kärlek till den gode, vackre kungen, som gjorde allt för att glädja henne. Med hvar dag blef hennes hjerta honom mera tillgifvet. Ack, om hon bara hade vågat anförtro sig åt honom och meddela honom sina qval! Men stum måste hon vara; stum måste hon fullborda sitt verk. Derför smög hon sig om natten från hans sida och gick in i den lilla lönkammaren, som var prydd liksom grottan, och der stickade hon den ena pansarskjortan efter den andra färdig; men då hon började med den sjunde, hade hon icke mera lin.

På kyrkogården visste hon att de näslor växte, som hon skulle begagna; men sjelf måste hon plocka dem, och huru skulle hon komma dit ut?

Digitized by Google

— Ack, hvad är väl smärtan i mina fingrar mot de qval, som mitt hjerta lider! tänkte hon. Jag måste våga det! Gud skall inte taga sin hand ifrån mig!

Med en hjerteångest, som om det varit en ond gerning hon förehaft, smög hon sig under den månljusa natten ned i trädgården, gick genom de långa alleerna ut på de ensliga gatorna och bort till kyrkogården. Der såg hon på en af de bredaste grafstenarna en krets af lamier eller ohyggliga hexor sitta, och de togo af sig sina paltor, som om de ville bada, och så gräfde de med de långa, magra fingrarna ned i de nyuppkastade grafvarna,

Folket må döma henne! sade han.

togo upp liken och åto deras kött. Elisa måste gå dem helt nära förbi, och de fäste sina onda ögon på henne; men hon läste sin bön, samlade brännäslorna och bar dem hem till slottet.

Blott en enda menniska hade sett henne, och det var erkebiskopen; han var uppe, då de andra sofvo; nu hade han ändå fått rätt i sitt förmenande, att det icke var som det skulle vara med drottningen; hon var en hexa, och derför hade hon bedårat kungen och hela folket.

I biktstolen sade han kungen, hvad han hade sett och hvad han fruktade, och då de hårda orden gingo öfver hans läppar, skakade de snidade helgonbilderna på hufvudet, som

Digitized by Google

om de velat säga: Det är inte så, Elisa är oskyldig! Men erkebiskopen uttydde det annorlunda och menade, att de vitnade emot henne och skakade på hufvudet åt hennes synd. Då rullade två tunga tårar ned utför kungens kinder, och han gick hem med tvifvel i sitt hjerta. Han låtsade sofva om natten, men han fick icke en blund i sina ögon; han märkte huru Elisa steg upp; hvarje natt upprepade hon detta, och hvarje gång följde han sakta efter och såg, att hon försvann i lönkammaren.

Dag för dag blef hans min mera mörk. Elisa såg det och förstod icke anledningen; men det oroade henne, och hvad led hon icke i sitt hjerta för bröderne! Hennes bittra tårar runno på det kungliga sammetet och pурpurn och lågo der som glittrande diamanter, och en hvar, som såg den rika prakten, önskade sig vara drottning. Det led nu emellertid till slutet af hennes arbete, och blott en enda pansarskjorta fattades ännu; men hon hade ej heller mera lin och icke en enda näsla. Ännu en gång, och det den sista, måste hon derför ut till kyrkogården och plocka några händer fulla. Hon tänkte med ångest på den ensliga vandringen och de ohyggliga lamierna; men hennes vilja var lika fast som hennes förtröstan till Gud.

Elisa gick, men kungen och erkebiskopen följde efter. De sågo henne försvinna vid gallerporten in till kyrkogården, och då de närmade sig den, sutto på grafstenen lamierna så som Elisa hade sett dem, och kungen vände sig bort; ty bland dessa tänkte han sig henne, hvars hufvud ännu denna afton hade hvilat vid hans bröst.

— Folket må döma henne! sade han, och folket dömde: Hon skall brännas å flammande bål!

Från de präktiga kungasalarna fördes hon in i en mörk, fuktig håla, der vinden hven in genom gallerfönstret; i stället för sammet och siden gaf man henne den bundt näslor hon hade samlat; på denna kunde hon lägga sitt hufvud; de hårda, brännande pansarskjortorna, som hon hade stickat, skulle vara bolster och täcke. Men de hade icke kunnat skänka henne någonting kärare, och hon tog nu åter i hop med sitt arbete och bad till sin Gud. Utanför sjöngo gatpojkarne smädevisor om henne; ingen enda själ tröstade henne med ett vänligt ord.

Då susade mot aftonen, tätt invid gallret, en svanvinge: det var den yngste af bröderne, som hade funnit rätt på systern;

Digitized by Google

och hon snyftade högt af glädje, ehuru hon visste, att den natt, som kom, måhända var den sista hon hade att lefva; men nu var ju arbetet också nästan färdigt, och hennes bröder voro här.

Erkebiskopen kom för att vara hos henne den sista timmen, ty det hade han lofvat kungen; men hon skakade på hufvudet och bad med blick och miner, att han skulle gå. Denna natt måste hon ju sluta sitt arbete, annars hade allt varit utan nytta, allt — smärta, tårar och de sömnlösa nätterna. Erkebiskopen gick bort med onda ord emot henne; men den stackars Elisa visste, att hon var oskyldig, och fortsatte sitt arbete.

Och det blef ett bröllopståg tillbaka till slottet.

De små råttorna sprungo på golfvet och släpade fram näslorna till hennes fötter för att hjelpa till en smula, och trasten satte sig vid fönstergallret och sjöng hela natten igenom så gladt han kunde, så att hon ej skulle förlora modet.

Ännu var det endast i gryningen; först om en timme skulle solen gå upp; då stodo de elfva bröderne vid slottets port och begärde att bli förda inför kungen; men detta läte sig icke göra, blef svaret; det vore ju ännu natt, kungen sof, och ingen tordes väcka honom. De bådo, de hotade, vakten kom, ja, kungen sjelf trädde ut och frågade, hvad detta betydde; men

Digitized by Google

i det samma gick solen upp, och inga bröder syntes till; men bort öfver slottet flögo elfva vilda svanar.

Ut genom stadsporten strömmade allt folket; det ville se hexan brännas. En usel häst drog kärran, i hvilken hon satt; man hade klädt på henne en rock af grof säckväf; hennes vackra, långa hår hängde löst kring det sköna hufvudet; hennes kinder voro dödsbleka, och hennes läppar rörde sig sakta, medan fingrarna snodde det gröna linet. Till och med på vägen till döden släpte hon icke det började arbetet; de tio pansarskjortorna lågo vid hennes fötter, och på den elfte stickade hon. Pöbeln hånade henne.

— Se på hexan, huru hon mumlar! Inte en psalmbok har hon i handen; nej, sitt leda hexeri sitter hon med; rif det ifrån henne i tusen bitar!

Och de trängde alla in på henne och ville rifva sönder det; men nu kommo elfva hvita svanar flygande, satte sig rundt omkring henne på kärran och slogo med sina stora vingar. Då vek hopen förfärad åt sidan.

— Det är ett tecken från himmeln! Hon är visst oskyldig! hviskade mången, men vågade icke säga det högt.

Nu grep bödeln henne vid handen; då kastade hon hastigt de elfva skjortorna öfver svanarna, och der stodo elfva vackra prinsar; men den yngste hade en svanvinge i stället för sin ena arm, ty i hans pansarskjorta fattades en ärm, som hon ännu icke hade fått färdig.

— Nu törs jag tala! sade hon. Jag är oskyldig!

Och folket, som såg hvad som hade skett, bugade sig för henne som för ett helgon; men hon sjönk sanslös i brödernes armar, till den grad hade spänning, ångest och smärta verkat på henne.

— Ja, oskyldig är hon! sade den äldste brodern, och nu berättade han allt som hade händt, och medan han talade, spred sig en doft som af millioner rosor; ty hvarje vedträ i bålet hade slagit rot och skjutit grenar. Der stod en doftande häck, så hög och stor med röda rosor; öfverst satt en hvit och skinande blomma, som lyste som en stjerna; denna bröt kungen och satte vid Elisas bröst, och nu vaknade hon med frid och lycksalighet i sitt hjerta.

Och alla kyrkklockorna ringde af sig sjelfva, och fåglarna kommo i stora flockar; och det blef ett bröllopståg tillbaka till slottet, hvars make ännu ingen kung hade skådat.

Digitized by Google

14.

Paradisets lustgård.

Det var en gång en kungason. Ingen hade så många och vackra böcker som han; allt, som hade händt i denna verlden, kunde han läsa sig till och se afbildadt i präktiga taflor. Hvarje folk och hvarje land kunde han få besked om; men hvarest paradisets lustgård fans, derom stod der icke ett ord; och denna, just denna var det, som han mest tänkte på.

Hans farmor hade berättat för honom, då han ännu var helt liten, men skulle börja sin skolgång, att hvarje blomma i paradisets lustgård var den sötaste bakelse, och ståndarna i den det finaste vin; på en stod historia, på en annan geografi eller tabeller; man behöfde endast äta bakelse, så kunde man sin lexa; ju mera man åt, desto mera historia, geografi och tabeller fick man uti sig.

Detta trodde han då; men allt efter som han blef större, lärde sig mera och blef mycket klokare, begrep han ganska väl, att det måste finnas en helt annan härlighet i paradisets lustgård.

— Ack, hvarför plockade Eva af kunskapens träd! Hvarför skulle Adam äta af den förbjudna frukten! Om det hade varit jag, så hade det icke händt; synden skulle då aldrig ha kommit i verlden.

Det sade han då, och det sade han ännu, då han var sjutton år; paradisets lustgård upptog alla hans tankar.

En dag gick han i skogen, och han gick allena, ty detta var hans största nöje.

Qvällen föll på, molnen drogo sig tillsammans, och det blef ett regnväder, som om hela himmeln varit en enda sluss, hvarifrån vattnet störtade ned; det var så mörkt, som det annars är om natten i den djupaste brunn. Än halkade han på det våta gräset, än stupade han öfver de nakna stenarna, som stucko upp från berggrunden. Allt dröp af vatten, och det fans icke en torr tråd på den stackars prinsen. Han måste krafla sig uppför stora stenblock, der vattnet sipprade ut ur den tjocka mossan. Han var nära att digna ned; men nu hörde han ett underligt susande, och framför sig såg han en stor, upplyst håla. Midt der inne brann en eld, så att man kunde steka en hjort dervid, och det gjorde man äfven; en den präktigaste hjort

Digitized by Google

med sina höga horn var uppsatt på spett och vändes långsamt omkring mellan två fälda granar. En något äldre qvinna, lång och stark, som om hon varit en utklädd karl, satt vid elden och kastade i den det ena stycket bränsle efter det andra.

— Kom närmare du! sade hon. Sätt dig vid elden, så att du kan få dina kläder torkade.

— Här är ett stygt drag, sade prinsen och satte sig på golfvet.

— Det blir väl än värre, när mina söner komma hem, svarade qvinnan. Du är nu i vindarnas håla, och mina söner äro verldens fyra vindar; begriper du det?

Mina söner äro verldens fyra vindar.

— Hvar äro dina söner? frågade prinsen.

— Ja, det är inte godt att svara, när man frågar dumt, sade qvinnan. Mina söner äro på egen hand; de slå långboll med molnen der uppe i stora salen. Och dermed pekade hon upp i vädret.

— Jaså! sade prinsen. Ni talar eljest något sträft och är inte så mild som de fruntimmer, jag annars ser omkring mig.

— Ja, de ha väl intet annat att göra. Jag måste vara sträf, om jag skall kunna hålla mina pojkar i styr; men det kan

Digitized by Google

jag, fastän de ha styfva nackar. Ser du de der fyra säckarna, som hänga på väggen? För dem äro de lika rädda, som du varit för riset bakom spegeln. Jag kan böja i hop pojkarne, skall jag säga dig, och så komma de i säcken; der vid lag göra vi inga omständigheter. Der få de sitta och slippa inte ut att gno, förr än jag finner för godt. Men här ha vi en af dem!

Det var Nordanvinden, som trädde in med en isande köld; stora hagel hoppade utåt golfvet, och snöflingorna yrde rundt omkring. Han var klädd i byxor och tröja af björnskinn; en mössa af sälskinn gick ned öfver öronen; långa istappar hängde i hans skägg, och det ena haglet efter det andra trillade ned från tröjkragen.

— Gå inte genast fram till elden, sade prinsen. Ni kan lätt få kyla i ansigtet och händerna.

— Kyla! sade Nordanvinden och gapskrattade. Kyla! det är just mitt största nöje! Men hvad är du annars för en har-krank? Huru har du kommit i vindarnas håla?

— Han är min gäst, sade gumman; och om du inte är nöjd med den förklaringen, så får du komma i säcken. Nu vet du, hvad du har att rätta dig efter.

Se, det hjelpte, och Nordanvinden berättade, hvarifrån han kom och hvar han nu hade varit under nära en hel månad.

— Från polarhafvet kommer jag, sade han; jag har varit på Beeren-Eiland med de ryska hvalrossfångarne. Jag satt och sof på rodret, då de seglade ut från Nordkap; då jag emellanåt vaknade upp litet, flög stormfågeln kring benen på mig; det är en lustig fågel, han gör ett raskt slag med vingarna, håller dem sedan orörligt utsträckta och har då tillräcklig fart.

— Var bara inte så vidlyftig, sade vindarnas mor. Och så kom du då till Beeren-Eiland?

— Der är det härligt! Der är ett golf att dansa på, så slätt som en tallrik! Halfsmält snö med mossa, skarpa stenar och benrangel af hvalrossar och isbjörnar lågo der; de sågo ut som jättars armar och ben, betäckta med möglig grönska. Man skulle kunna tro, att solen aldrig lyst på dem. Jag pustade litet till dimman, för att man skulle kunna se skjulet; det var ett hus, uppfördt af skeppsvrak och öfverdraget med hvalrosshud; köttsidan var vänd utåt, och den var full af rödt och grönt; ofvan på taket satt en lefvande isbjörn och brummade. Jag gick till stranden, såg på fågelbona och på de nakna ungarna,

Digitized by Google

som skreko och gapade; då blåste jag ned i de tusentals struparna, och så lärde de sig att hålla igen munnen. Nederst vältrade sig hvalrossarna likt lefvande inelfvor eller jättemaskar med svinhufvuden och alnslånga tänder.

— Du berättar bra, min gosse, sade modern. Det vattnas i munnen på mig, då jag hör dig.

— Så bar det af ut på fångst. Harpunen sändes i hvalrossens bröst, så att den ångande blodstrålen stod som ett springvatten öfver isen. Då tänkte jag också på min lek. Jag blåste upp, lät mina seglare, de klipphöga isbergen, klämma in båtarna.

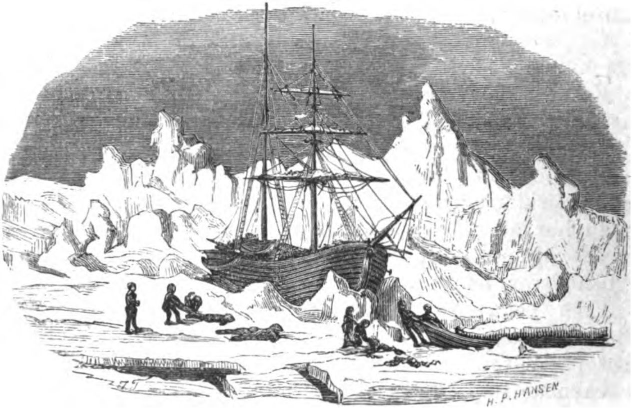

Lät mina seglare, de klipphöga isbergen, klämma in båtarna.

Huj, hvad man pep och hvad man skrek! Men jag pep ännu högre. De döda hvalkropparna, kistor och tågverk måste de packa ut på isen. Jag skakade snöflingorna omkring dem och lät dem i de inklämda fartygen drifva söder ut med fångsten för att der smaka på saltvatten. De komma aldrig mer till Beeren-Eiland.

— Således har du gjort ondt! sade vindarnas mor.

— Hvad godt jag gjort, kunna de andra berätta, sade han. Men, se här ha vi min bror från vestern; honom tycker jag bäst om af dem allesammans; han smakar af sjön och har en välsignad kyla med sig.

Digitized by Google

— Är det lille Zefyr? frågade prinsen.

— Ja, visst är det Zefyr! sade gumman; men så liten är han just inte. I forna dagar var han en vacker gosse; men nu är det förbi.

Han såg ut som en vilde, men hade på sig en fallvalk för att icke skada sig. I handen höll han en mahognyklubba, huggen i de amerikanska mahognyskogarna. Mindre kunde icke duga!

— Hvarifrån kommer du? frågade hans mor.

— Från urskogarna, sade han, der de taggiga lianerna bilda gärdesgårdar mellan hvarje träd, der vattenormen ligger i det våta gräset och menniskorna tyckas vara öfverflödiga.

Solen brände uppifrån, och sanden stekte nedifrån.

— Hvad gjorde du der?

— Jag såg på den djupa floden, såg huru den störtade från klippan, förvandlades till yrande skum och flög mot molnen för att bära regnbågen. Jag såg den vilda buffeln simma i floden, men strömmen ryckte honom med sig; han dref med vildändernas flock, som flög upp i luften, der vattnet störtade utför; buffeln måste ned; det tyckte jag om och blåste upp en storm, så att de urgamla träden seglade och slogos sönder till spån.

— Och annat har du inte gjort? frågade den gamla.

— Jag har slagit kullerbyttor i savannerna; jag har klappat

Digitized by Google

de vilda hästarna och skakat ned kokosnötter; jo, jo, jag har allt historier att berätta; men man skall inte tala om allt hvad man vet. Det känner du nog, mor, och så kysste han sin mor, så att hon så när hade fallit baklänges; han var riktigt en vildbasare till pojke.

Nu kom Sunnanvinden med turban och flygande beduinkappa.

— Här är dugtigt kallt inne, sade han och kastade bränsle på elden. Man kan märka, att Nordanvinden kommit först.

— Här är så hett, att man kan steka en isbjörn, sade Nordanvinden.

— Du är sjelf en isbjörn, sade Sunnanvinden.

— Viljen I bli stoppade i säcken? frågade gumman. Sätt dig ned på stenen här och berätta, hvar du har varit.

— I Afrika, min mor, svarade han. Jag var med hottentotterne på lejonjagt i kaffrernes land. Hvilket gräs der växer på slätten, grönt som oliven! Der dansade gnun, och strutsen sprang i kapp med mig; men jag är dock snabbare på foten. Jag kom till öknen, till den gula sanden; der ser ut som på hafsbottnen. Jag träffade en karavan; de slagtade sin sista kamel för att få vatten att dricka; men det var endast helt litet de fingo. Solen brände uppifrån, och sanden stekte nedifrån. Den vidsträckta öknen hade ingen gräns. Då vältrade jag mig i den fina, lösa sanden och hvirflade upp den i höga pelare; det var en dans med besked! Du skulle ha sett, huru modfäld dromedaren stod och huru köpmannen drog kaftanen öfver hufvudet! Han kastade sig ned för mig som för Alla, hans Gud. Nu äro de begrafna, och en pyramid af sand står öfver dem allesammans; då jag en gång blåser bort den, skall solen bleka de hvita benen, så att de resande kunna se, att menniskor varit der förr; annars kan man inte tro det i öknen.

— Du har således endast gjort ondt! sade modern. Marsch i säcken! Och innan han visste ordet af, hade hon Sunnanvinden om lifvet och i säcken; den vältrade omkring på golfvet; men hon satte sig på den, och då måste den ligga stilla.

— Det är ena raska gossar hon har, sade prinsen.

— Jo jo, men, svarade hon; och tukta dem kan jag. Här ha vi den fjerde!

Det var Östanvinden, som var klädd som kines.

— Åh, kommer du från det hållet? sade modern. Jag trodde, att du hade varit i paradisets lustgård.

Digitized by Google

— Dit flyger jag först i morgon, sade Östanvinden. I morgon är det hundra år, sedan jag var der. Jag kommer nu från Kina, der jag dansat omkring porslinstornet, så att alla klockorna klingade. Nere på gatan fingo embetsmännen prygel; bamburör utsletos på deras ryggar, och det var personer från den första till den nionde graden; de skreko: stor tack, min faderlige välgörare! Men de menade ingenting med det, och jag ringde i klockorna och sjöng tsing, tsang, tsu!

— Du är mig en vildbasare! sade gumman. Det är väl, att du i morgon far till paradisets lustgård; det bidrager alltid till din bildning. Drick då dugtigt ur visdomens källa och tag en liten flaska med dig hem åt mig.

— Det skall jag göra, sade Östanvinden. Men hvarför har du nu stoppat min bror från södern i säcken? Fram med honom! Han skall berätta mig om fågel Fenix; den fågeln vill prinsessan i paradisets lustgård alltid höra talas om, då jag hvart hundrade år gör visit. Lös upp säcken, så är du min allra sötaste mamma, och jag skall skänka dig två fickor fulla med te, så grönt och friskt, som jag plockat det på stället.

— Nå ja, för teets skull och derför, att du är min kelgris, skall jag öppna säcken.

Och det gjorde hon, och Sunnanvinden kröp ut; men han såg helt slokörad ut, derför att den främmande prinsen hade sett det.

— Här har du ett palmblad åt prinsessan, sade Sunnanvinden. Det bladet har den gamla fågel Fenix, den enda som funnits i verlden, gifvit mig. Han har med sin näbb deruti ristat hela sin lefnadsbeskrifning under de hundra år han lefde; nu kan hon sjelf läsa den. Jag såg, huru fågel Fenix sjelf tände eld på sitt bo och satt och brann upp som en hindus hustru. Så de torra grenarna knastrade, det var en rök och en doft! Slutligen slog allt upp i låga; den gamla fågel Fenix förvandlades till aska; men hans ägg låg glödande rödt i elden; det remnade i tu med en stark knall, och ungen flög ut, och nu är han regent öfver alla fåglarna och den enda fågel Fenix i hela verlden. Han har bitit ett hål i palmbladet, som jag gaf dig; det är hans helsning till prinsessan.

— Låt oss nu taga något till lifs! sade vindarnas mor, och så satte de sig allesammans ned att äta af den stekta

Digitized by Google

hjorten, och prinsen satt vid Östanvindens sida, och så blefvo de snart goda vänner.

— Hör nu, säg mig, sade prinsen, hvad är det för en prinsessa, som här talas så mycket om, och hvar ligger paradisets lustgård?

— Åhå! sade Östanvinden. Vill du dit, så flyg med mig i morgon. Men det får jag eljest säga dig, att ingen menniska varit der allt sedan Adams och Evas tid. Dem känner du väl från din bibliska historia?

— Ja visst! sade prinsen.

— Då de blefvo utdrifna, sjönk paradisets lustgård ned i

Han satt på ryggen af Östanvinden.

jorden; men den behöll sitt varma solsken, sin milda luft och all sin härlighet. Feernas drottning bor der inne, och der ligger Lycksalighetens ö, dit döden aldrig kommer. Hvad der är skönt att vara! Sätt dig på min rygg i morgon, så skall jag taga dig med mig; jag tror nog, att det skall gå för sig. Men nu får du inte prata mera, ty jag vill sofva.

Och så sofvo de allesammans.

Tidigt på morgonen vaknade prinsen och blef icke litet förvånad öfver, att han redan var högt uppe ofvan molnen. Han satt på ryggen af Östanvinden, som troget höll fast honom; de

Digitized by Google

voro så högt uppe i luften, att skogar och fält, floder och sjöar togo sig ut som på en stor färglagd karta.

— God morgon! sade Östanvinden. Du kunde annars gerna sofvit litet till, ty det är inte mycket att se på det flacka landet inunder oss, så framt du inte har lust att räkna kyrkor; de stå som kritprickar nere på det gröna brädet. Det var åkrar och ängar han kallade det gröna brädet.

— Det var oartigt, att jag inte fick taga afsked af din mor och dina bröder, sade prinsen.

— När man sofver, är man ursäktad, sade Östanvinden, och derpå flögo de ännu hastigare framåt; man kunde höra det på skogstopparna: då de foro fram öfver dem, rasslade alla grenar och blad; man kunde höra det på hafvet och sjöarna, ty der de flögo fram, vältade vågorna högre, och de stora skeppen dykte djupt ned i vattnet, likt simmande svanar.

Mot aftonen, då det blef mörkt, såg det roligt ut med de stora städerna; ljusen brunno der nere, än här och än der; det var alldeles som när man bränt upp en pappersbit och ser de många små eldgnistorna, hur de äro barn och gå från skolan. Och prinsen klappade händerna; men Östanvinden bad honom låta bli det, utan hellre hålla sig fast, ty annars kunde han lätt falla ned och bli hängande på en tornspira.

Örnen i de svarta skogarna flög väl lätt, men Östanvinden flög ännu lättare. Kosacken på sin lilla häst sprängde framåt öfver slätterna, men prinsen sprängde framåt med en helt annan fart.

— Nu kan du se Himalaja, sade Östanvinden. Det är det högsta berget i Asien; snart skola vi nu komma till paradisets lustgård.

Derpå togo de af mera åt söder, och snart doftade det af kryddor och blommor. Fikon och granatäplen växte vildt, och den vilda vinrankan hade blå och röda drufvor. Här stego begge två ned och sträckte sig i det mjuka gräset, der blommorna nickade åt vinden, som om de velat säga: Välkommen tillbaka!

— Äro vi nu i paradisets lustgård? frågade prinsen.

— Nej, visst inte, svarade Östanvinden; men nu skola vi snart komma dit. Ser du fjällväggen der borta och den stora grottan, der vinrankorna hänga som stora, gröna gardiner? Der skola vi igenom. Svep in dig i din kappa! Här bränner solen; men ett steg till, och det är isande kallt. Fågeln, som snuddar förbi grottan, har den ena vingen här ute i den varma sommarn och den andra der inne i den kalla vintern.

Digitized by Google

— Jaså, så att detta är vägen till paradisets lustgård? frågade prinsen.

Nu gingo de in i grottan. Hu, hvad der var isande kallt! Men det dröjde emellertid icke länge. Östanvinden bredde ut sina vingar, och de lyste som den klaraste eld. Åh, hvilken grotta! De stora stenblocken, från hvilka vattnet droppade ned, hängde öfver dem i de sällsammaste gestalter; än var der så trångt, att de måste krypa på händer och fötter, än så högt och rymligt som i fria luften. Det såg ut som grafkapell med stumma orgelpipor och förstenade fanor.

— Vi gå visst dödens väg till paradisets lustgård, sade prinsen; men Östanvinden svarade icke ett ord, utan pekade framåt, och det vackraste blå ljus strålade dem till mötes. Stenblocken ofvantill förvandlades allt mera till en dimma, som slutligen var så klar som en hvit sky i månsken. Nu voro de i den härligaste, milda luft, så frisk som på bergen, så doftande som bland dalens rosor.

Der rann en flod, så klar som luften sjelf; och fiskarna voro som silfver och guld; purpurröda ålar, som vid hvarje böjning kastade blå eldgnistor, lekte der nere i vattnet, och de breda näckrosbladen hade regnbågens färger; sjelfva blomman var en rödgul, brinnande låga, hvilken vattnet gaf näring, såsom oljan får lampan att ständigt brinna; en fast bro af marmor, men så konstfullt och fint uthuggen, som om den varit af spetsar och glasperlor, förde öfver vattnet till Lycksalighetens ö, der paradisets lustgård blomstrade.

Östanvinden tog prinsen på sina armar och bar honom deröfver. Der sjöngo blommor och blad de skönaste sånger från hans barndom, men så hänförande skönt, som ingen mensklig stämma här kan sjunga.

Var det palmträd eller jättestora vattenväxter, som här uppsköto? Så saftiga och stora träd hade prinsen aldrig förr sett. I långa kransar hängde der de sällsammaste slingerväxter, sådana som de endast finnas afbildade med färger och guld i kanten på gamla helgonböcker eller der slingra sig genom begynnelsebokstäfverna. Det var de underbaraste sammansättningar af fåglar, blommor och snirklar. I gräset strax invid stod en flock påfåglar med utbredda, strålande stjertar; ja, så var det helt visst! Men nej, då prinsen rörde vid dem, märkte han, att de icke voro djur, utan växter: det var

Digitized by Google

de stora kardborrarna, som här prålade som påfågelns vackra stjert. Lejonet och tigern sprungo som smidiga kattor mellan de gröna häckarna, hvilka doftade som olivträdets blommor, och lejonet och tigern voro tama; den vilda skogsdufvan, glänsande som den skönaste perla, slog med sina vingar lejonet på manen, och antilopen, som annars är så skygg, stod och nickade med hufvudet, som om äfven han ville leka med.

Nu kom paradisets fe; hennes kläder strålade som solen, och hennes ansigte var mildt som en glad moders, då hon känner sig riktigt lycklig öfver sitt barn. Hon var så ung och skön, och de vackraste flickor, med hvar sin lysande stjerna i håret, följde efter henne.

Östanvinden gaf henne det skrifna bladet från fågel Fenix, och hennes ögon strålade af glädje; hon tog prinsen vid handen och förde honom in i sitt slott, der väggarna hade färger som det präktigaste tulpanblad, hållet emot solen; sjelfva taket var en enda stor strålande blomma, och ju mera man såg upp i henne, desto djupare syntes hennes kalk. Prinsen trädde fram till fönstret och såg genom en af rutorna; då såg han kunskapens träd med ormen, och Adam och Eva stodo strax invid.

— Ha de inte blifvit utdrifna? frågade han, och feen log och förklarade för honom, att sålunda hade tiden på hvarje ruta inbränt sin bild, men icke på samma sätt, som man vanligen ser den; nej, det var lif deri, trädens blad rörde sig och menniskorna kommo och gingo som bilderna i en spegel. Och han såg genom en annan ruta, och der var Jakobs dröm, der stegen gick ända upp i himmeln, och englarne med stora vingar sväfvade upp och ned. Ja, allt, som hade skett i denna verlden, lefde och rörde sig i glasrutorna; så konstfulla målningar kunde endast tiden bränna in.

Feen log och förde honom in i en stor och hög sal; dess väggar liknade genomskinliga taflor med det ena ansigtet vackrare än det andra; det var millioner lyckliga, som logo och sjöngo, så att det flöt tillsammans i en enda melodi; de allra öfversta voro så små, att de sågo mindre ut än den minsta rosenknopp, då den tecknas som en prick på papperet. Och midt i salen stod ett stort träd med hängande, yppiga grenar; gyllene äplen, stora och små, hängde som apelsiner mellan de gröna bladen. Det var kunskapens träd, af hvars frukt Adam och

Digitized by Google

Eva hade ätit. Från hvarje blad dröp en skinande röd daggdroppe; det var, som om trädet gråtit blodiga tårar.

— Låt oss nu stiga i båten! sade feen; der ute på det svallande vattnet skola vi intaga förfriskningar. Båten gungar, men kommer dock icke ur stället; men alla verldens länder glida förbi våra ögon.

Och det var sällsamt att skåda, huru hela kusten rörde sig. Der kommo de höga, snöbetäckta Alperna med moln och mörka granar; hornet klang så djupt vemodigt, och herden jodlade så vackert i dalen. Nu åter böjde bananerna sina långa, hängande grenar ned öfver båten. Kolsvarta svanar summo på vattnet, och de sällsammaste djur och blommor visade sig på stranden: det var Nya Holland, den femte verldsdelen, som med en utsigt åt Blå bergen gled förbi. Man hörde presternes sång och såg vildatnes dans efter ljudet af trummor och bentubor. Egyptens pyramider, som höjde sig upp bland molnen, omstörtade pelare och sfinxer, halft begrafna i sanden, seglade förbi. Norrsken brunno öfver nordens snöfjäll — det var ett fyrverkeri, som ingen kunde göra efter. Prinsen kände sig så lycksalig, ty han såg väl hundra gånger mer, än vi här berätta.

— Och alltid kan jag få stanna här? frågade han.

— Det beror på dig sjelf, svarade feen. Om du inte, såsom Adam, låter fresta dig till att göra det förbjudna, så kan du alltid stanna här.

— Jag skall inte röra äplena på kunskapens träd, sade prinsen. Här finnas ju tusentals frukter, lika sköna som dessa!

— Pröfva dig sjelf, och om du inte är tillräckligt stark, så följ med Östanvinden, som förde dig hit; han flyger nu tillbaka och kommer inte hit på hundra år. Denna tid skall på detta ställe gå för dig, som om det endast vore hundra timmar; men det är en lång tid för frestelsen och synden. Hvarje afton, då jag går ifrån dig, måste jag ropa till dig: följ med! och jag måste vinka med handen åt dig; men stanna qvar! Följ inte med, ty då skall med hvarje steg din längtan blifva större. Du kommer in i salen, der kunskapens träd växer; jag sofver under dess doftande, nedhängande grenar; du skall böja dig ned öfver mig, och jag måste småle; men trycker du en kyss på min mun, sjunker paradiset djupt ned i jorden och är förloradt för dig. Öknens skarpa vind skall

Digitized by Google

omsusa dig och det kalla regnet drypa från ditt hår. Sorg och lidande blifva då din arfvedel.

— Jag stannar här, sade prinsen, och Östanvinden kysste honom på pannan och sade: Var stark, så träffas vi här åter om hundra år! Farväl, farväl! Och Östanvinden utbredde sina stora vingar; de lyste som kornblixten om hösten eller som norrskenet under den kalla vintern. Farväl, farväl! ljöd det från blommor och träd. Storkar och pelikaner flögo i rader, likt fladdrande band, och följde med till lustgårdens gräns.

— Nu börja våra dansar, sade feen; vid slutet, då jag dansar med dig, skall du, just som solen sjunker, se, att jag vinkar åt dig, och höra, huru jag ropar till dig: följ med! Men gör det inte! I hundra år måste jag upprepa det hvar enda afton; för hvarje gång den stunden är förliden, vinner du mera kraft, och slutligen tänker du aldrig derpå. I afton är det första gången; nu har jag varnat dig.

Och feen förde honom in i en stor sal af hvita, genomskinliga liljor, i hvilka hvarje ståndare var en liten guldharpa, som klingade med strängaljud och flöjttoner. De skönaste flickor, sväfvande och smärta och klädda i böljande flor, så att man såg de vackra lemmarna, sväfvade dansande omkring och sjöngo om, huru härligt det var att lefva, att de aldrig skulle dö, och att paradisets lustgård skulle evigt blomstra.

Och solen gick ned; hela himmeln blef som ett guld, hvilket gaf liljorna ett skimmer likt den skönaste ros, och prinsen drack af det skummande vinet, som flickorna bjödo honom, och han kände en lycksalighet, sådan han aldrig förr hade känt; han såg, huru salens bakgrund öppnade sig; kunskapens träd stod i en glans, som bländade hans öga; sången derifrån var ljuf och skön som hans moders röst, och det var, som om hon sjungit: Mitt barn! Mitt älskade barn!

Då vinkade feen och ropade så kärleksfullt: Följ mig! Följ mig! Och han störtade fram emot henne, glömde sitt löfte, glömde det redan den första aftonen, och hon vinkade och log. Doften, den balsamiska doften rundt omkring blef starkare; harporna ljödo långt skönare, och det var, som om de millioner leende hufvudena i salen, der trädet växte, nickade och sjöngo: »Allt bör man känna. Menniskan är jordens herre». Och det var icke längre blodiga tårar, som föllo från bladen på kunskapens träd, utan han tyckte, att det var röda, tindrande

Digitized by Google

stjernor. Följ mig, följ mig! ljödo de bäfvande tonerna, och vid hvarje steg brunno prinsens kinder hetare, svallade hans blod häftigare.

— Jag måste! sade han. Det är ju inte någon synd, kan inte vara det! Hvarför inte följa skönhet och glädje? Se henne sofva vill jag. Ingenting är ju förloradt, om jag bara låter bli att kyssa henne, och det gör jag inte; jag är stark och har en fast vilja.

Och feen kastade af sig sin strålande drägt, böjde undan grenarna, och nästa ögonblick var hon dold der inne.

Och så böjde han grenarna åt sidan.

— Jag har ännu inte syndat, sade prinsen, och skall inte heller göra det, och så böjde han grenarna åt sidan. Der sof hon redan, så skön, som endast feen i paradisets lustgård kan vara; hon log i drömmen; han lutade sig ned öfver henne och såg tårarna skälfva mellan hennes ögonhår.

— Gråter du öfver mig? hviskade han. Gråt inte, du sköna qvinna! Nu först fattar jag paradisets sällhet; den genomströmmar mitt blod, min tanke; kerubens kraft och eviga lif känner jag i min jordiska varelse; må det blifva evig natt

Digitized by Google

för mig — en minut, som denna, är rikedom nog! Och han kysste tåren från hennes öga, hans mun rörde vid hennes. — —

Då dånade en åskknall, så djup och förfärlig, att ingen hade hört dess like, och allt störtade tillsammans: den sköna feen, det blomstrande paradiset sjönk, sjönk så djupt, så djupt! Prinsen såg det sjunka i den svarta natten; som en liten tindrande stjerna lyste det långt borta. Dödskyla gick genom hans lemmar, han tillslöt ögonen och låg länge som död.

Det kalla regnet föll på hans ansigte, den skarpa vinden hven kring hans hufvud; då vände hans tankar tillbaka.

Och flyger upp mot stjernan.

Hvad har jag gjort? suckade han. Jag har syndat som Adam, syndat så, att paradiset sjunkit djupt dit ned! Och han öppnade sina ögon; stjernan långt borta, stjernan, som tindrade likt det sjunkna paradiset, såg han ännu — det var morgonstjernan på himmeln.

Han reste sig upp och var i den stora skogen bredvid vindarnas håla, och vindarnas mor satt vid hans sida; hon såg ond ut och sträckte upp sin arm.

— Redan den första aftonen! sade hon. Jag kunde just tro det. Ja, vore du min son, så skulle du nu i säcken!

Digitized by Google

— Dit skall han också komma, sade Döden; han var en stark gammal man med en lie i handen och med stora, svarta vingar. I likkistan skall han läggas, men inte nu; jag bara märker honom; må han sedan ännu en stund vandra omkring i verlden, försona sin synd och blifva god och bättre! Jag kommer nog en gång. Då han som minst väntar det, stoppar jag honom i den svarta likkistan, sätter den på mitt hufvud och flyger upp mot stjernan. Äfven der blomstrar paradisets lustgård, och om han är god och from, skall han träda dit in; men om hans tanke är ond och hjertat ännu fullt af synd, så sjunker han med kistan djupare, än paradiset sjönk, och endast hvart tusende år hemtar jag honom åter, för att han må sjunka djupare eller stanna på stjernan, den tindrande stjernan der uppe.

15.

Den flygande kofferten.

Det var en gång en köpman; han var så rik, att han kunde lägga hela gatan och nästan en liten gränd till med silfverpenningar; men det gjorde han icke; han förstod att på annat sätt använda sina penningar: om han gaf ut ett öre, fick han en krona i stället; en sådan köpman var han — och så dog han.

Sonen fick nu alla dessa penningar, och han lefde lustigt, gick på maskerad hvarje natt, gjorde pappersdrakar af banksedlar, kastade smörgås på sjön med guldmynt i stället för med stenar, och sålunda kunde penningarna snart gå åt, och det gjorde de också. Slutligen egde han ej mera qvar än tio öre och hade inga andra kläder än ett par tofflor och en gammal nattrock. Nu brydde sig hans vänner icke längre om honom, efter som de ju icke kunde gå tillsammans med honom på gatan; men en af dem, som var god, skickade honom en gammal koffert och sade: Packa in! Ja, det var nu visst godt och väl, men han hade ingenting att packa in, och så satte han sig sjelf i kofferten.

Det var en rolig koffert. Så snart man tryckte på låset, kunde kofferten flyga. Det gjorde han, och vips flög den

Digitized by Google

med honom upp igenom skorstenen, högt öfver molnen, längre och längre bort; det knakade i bottnen, och han var så rädd, att den skulle gå sönder, ty då hade han gjort en ganska nätt kullerbytta. Gud bevare oss! Och så kom han till turkarnes land. Kofferten gömde han i skogen under de vissna löfven och gick derefter in till staden; det kunde han ganska väl göra; ty hos turkarne gingo ju alla, liksom han, i nattrock och tofflor. Så mötte han en amma med ett litet barn.

— Hör du, turkamma, sade han, hvad är det för ett stort slott här strax invid staden, der fönstren sitta så högt?

Och han var så rädd att den skulle gå sönder.

— Jo, der bor kungens dotter, sade hon; det har blifvit spådt henne, att hon skall bli så olycklig för en kärastes skull, och derför får ingen komma in till henne, utan att kungen och drottningen äro med.

— Tack! sade köpmanssonen, och så gick han ut i skogen, satte sig i sin koffert, flög upp på taket och kröp in genom fönstret till prinsessan.

Hon låg på soffan och sof och var så vacker, att köpmanssonen icke kunde låta bli att kyssa henne; nu vaknade hon och blef helt förskräckt; men han sade, att han var turkguden, som

Digitized by Google

hade kommit ned genom luften till henne, och det tyckte hon mycket om.

Så sutto de vid hvarandras sida, och han berättade historier om hennes ögon: de voro de vackraste mörka sjöar, och tankarna summo der som sjöjungfrur; och han berättade om hennes panna: den var ett snöberg med de präktigaste salar och taflor; och han berättade om storken, som skaffar de söta små barnen.

Ja, det var ena präktiga historier! Så friade han till prinsessan, och hon svarade genast ja.

— Men ni måste komma hit om lördag, sade hon; ty då äro kungen och drottningen hos mig på te. De skola bli mycket stolta öfver att jag får turkguden; men laga bara, att ni kan en riktigt vacker saga, ty sådana tycka mina föräldrar särdeles mycket om. Min mor vill ha den moralisk och förnäm, och min far lustig, så att man kan skratta åt den.

— Ja, jag tager inte med mig någon annan brudgåfva än en saga, sade han, och så skildes de åt; men prinsessan gaf honom en sabel, som var besatt med guldmynt, och dem kunde han i synnerhet använda.

Nu flög han bort, köpte sig en ny nattrock och satt så ute i skogen och diktade på en saga; den skulle vara färdig till lördagen, och det är icke så lätt ändå.

Så fick han den färdig, och så var det lördag.

Kungen, drottningen och hela hofvet väntade med teet hos prinsessan. Han blef så artigt mottagen.

— Vill ni nu berätta en saga, sade drottningen, en som är djupsinnig och lärorik?

— Men som man likväl kan skratta åt, sade kungen.

— Ja, bevars! sade han och berättade; det måste vi nu höra noga på.

— Det var en gång en bundt svafvelstickor; de voro så ofantligt stolta öfver, att de voro af hög härkomst; deras stamträd, det vill säga, den stora fura, af hvilken hvar och en af dem var en liten bit, hade varit ett stort gammalt träd i skogen. Svafvelstickorna lågo nu på hyllan mellan ett elddon och en gammal jerngryta, och för dessa berättade de om sin ungdom. Ja, då vi voro på den gröna qvisten, sade de, då voro vi verkligen på grön qvist. Hvarje morgon och afton diamant-te — det var daggen — och hela dagen hade vi solsken, då solen sken, och alla de små fåglarna måste berätta

Digitized by Google

historier för oss. Vi kunde ganska väl märka, att vi äfven voro rika, ty löfträden voro klädda endast om sommarn; men vår familj hade råd att bära gröna kläder både sommar och vinter. Men så kommo vedhuggarne, det var den stora revolutionen, och vår familj blef skingrad. Stamherrn fick plats som stormast på ett ståtligt skepp, som kunde segla verlden omkring, om det ville; de andra grenarna kommo på andra ställen, och vi hafva nu det värfvet att tända upp ljus åt den simpla hopen; derför ha vi förnäma personer kommit hit i köket.

— Ja, med mig förhåller det sig då på ett annat sätt, sade jerngrytan, bredvid hvilken svafvelstickorna lågo. Allt ifrån det jag kom ut i verlden, har jag många gånger blifvit skurad och kokad. Jag sörjer för det solida och är egentligen taladt den förnämsta här i huset. Min enda glädje är att efter middagen ligga ren och fin på hyllan och föra ett förnuftigt samspråk med kamraterna; men om jag undantager vattenämbaret, som stundom kommer ned på gården, så lefva vi ständigt inom hus. Den enda, som bär till oss några nyheter, är torgkorgen, men han pratar så rabulistiskt om regeringen och folket; ja, här om dagen var det en gammal kruka, som af förskräckelse deröfver föll ned och slog sig i bitar. Jo, den är frisk, skall jag säga er!

— Nu pratar du för mycket! sade elddonet, och stålet slog till flintan, så att hon gnistrade. Skola vi inte nu ha oss en munter afton?

— Jo, låt oss tala om hvem som är förnämast! sade svafvelstickorna.

— Nej, jag tycker inte om att tala om mig sjelf, sade lerkrukan; låt oss få en aftonunderhållning! Jag skall börja och berätta något sådant, som en hvar upplefvat; det kan man så väl sätta sig in uti, och det är så nöjsamt: Vid Östersjön, bland de danska bokarna —

— Det var en vacker början! sade alla tallrikarna. Det blir bestämdt en historia, som jag tycker om.

— Ja, der tillbragte jag min ungdom hos en stilla familj; möblerna bonades, golfvet skurades, och rena gardiner sattes upp hvar fjortonde dag.

— Hvad ni ändå berättar intressant! sade damborsten. Man kan genast höra, att det är ett fruntimmer, som berättar; det går någonting så renligt igenom det.

Digitized by Google

— Ja, det känner man! sade vattenämbaret och gjorde i glädjen ett litet hopp, så att det sade smack på golfvet.

Och krukan fortfor att berätta, och slutet var lika bra som början.

Alla tallrikarna slamrade af glädje, och damborsten tog grön persilja ur persiljlådan och bekransade krukan, ty han visste, att det skulle förarga de andra, och bekransar jag henne i dag, tänkte han, så bekransar hon mig i morgon.

— Nu skall jag dansa! sade eldtången och dansade; ja, Gud bevare oss, hvad hon satte det ena benet i vädret! Det gamla stolsöfverdraget borta i vrån remnade, då det såg det. Låt nu äfven mig bli bekransad! sade eldtången, och det blef hon.

— Det är ändå bara pack! tänkte svafvelstickorna.

Nu skulle teköket sjunga; men det hade förkylt sig, sade det; det kunde icke sjunga, utom då det kokade; men detta var af pur förnämhet: det ville icke sjunga annars, än då det stod på bordet inne hos herskapet.

Borta i fönstret satt en gammal gåspenna, som pigan brukade skrifva med; det var ingenting märkvärdigt med henne, utom att hon hade blifvit doppad allt för djupt ned i bläckhornet; men deröfver var nu h o n stolt.

— Om inte teköket vill sjunga, sade hon, så kan det låta bli; här utanför hänger i en bur en näktergal, som kan sjunga. Han har visserligen inte lärt något, men det skola vi inte säga något ondt om i afton.

— Jag finner det högst opassande, sade tepannan, som var kökssångerska och halfsyster åt teköket, att en sådan der främmande fågel skall höras. Är det patriotiskt? Jag vill låta torgkorgen döma.

— Jag bara förargar mig, sade torgkorgen. Jag förargar mig så innerligt, som någon kan tänka sig. Är väl detta ett passande sätt att tillbringa aftonen på? Skulle det inte vara riktigare att sätta huset på rätta ändan? En hvar skulle då komma på sin plats, och jag skulle styra hela kodiljen. Det skulle bli någonting annat!

— Ja, låt oss ställa till spektakel! sade de allesammans. I det samma gick dörren upp. Det var pigan, och nu stodo de orörliga, ingen sade ett ord; men der fans icke en enda kruka, som ej mycket väl visste, hvad hon kunde göra och huru förnäm hon var.

Digitized by Google

— Ja, hade jag bara velat, tänkte de, så skulle här minsann blifvit en munter afton.

Pigan tog svafvelstickorna och gjorde upp eld med dem — Gud bevare oss, så de sprakade och blossade!

— Nu kan då en hvar se, att vi äro de förnämsta, tänkte de. Hvilken glans vi ha! Hvilket ljus! — och så voro de utbrunna.

— Det var en vacker saga! sade drottningen. Jag tyckte mig just vara i köket hos svafvelstickorna. Ja, nu skall du få vår dotter.

— Ja visst! sade kungen. Du skall få vår dotter om måndag. Ty nu sade de du till honom, efter som han skulle bli en af familjen.

Bröllopet var sålunda utsatt, och aftonen förut blef hela staden illuminerad; det regnade skorpor och kringlor; gatpojkarne stodo på tårna, hurrade och hvisslade i fingrarna; det var särdeles praktfullt.

Hon väntar ännu.

— Ja, jag får väl också lof att söka göra någonting, tänkte köpmanssonen, och så köpte han raketer, smällare och allt fyrverkeri, som kunde upptänkas, lade det i sin koffert och flög dermed upp i luften.

Ratsch! hvad det gick och hvad det flammade och sprakade! Alla turkarne hoppade i vädret dervid, så att tofflorna flögo dem om öronen; en sådan luftsyn hade de aldrig förr sett. Nu kunde de då förstå, att det var turkguden sjelf, som skulle ha prinsessan.

Då köpmanssonen kom tillbaka ned i skogen med sin koffert, tänkte han: Jag skall ändå gå in i staden för att få höra, huru det tagit sig ut. Och det var ju ganska naturligt, att han det ville.

Åh, hvad folket berättade! Hvar eviga en, som han frå-

Digitized by Google

gade, hade sett det på sitt sätt; men vackert hade det varit för allesammans.

— Jag såg turkguden sjelf, sade den ene; han hade ögon som glänsande stjernor och ett skägg som skummande vatten.

— Han flög i en eldkappa, sade en annan. De vackraste englabarn tittade fram ur vecken.

Ja, det var vackra saker han hörde, och dagen efter skulle han stå brudgum.

Nu gick han tillbaka till skogen för att sätta sig i sin koffert — men hvar var den? Kofferten hade brunnit upp. En gnista från fyrverkeriet hade blifvit qvar, hade tändt eld — och kofferten var förvandlad till aska. Han kunde icke längre flyga, icke mera komma till sin brud.

Hon stod hela dagen på taket och väntade, och hon väntar ännu; men han går verlden omkring och berättar sagor; men de äro icke längre så roliga som den han berättade om svafvelstickorna.

16.

Storkarna.

På det sista huset i en liten stad var ett storkbo. Storkmodern satt i boet hos sina fyra små ungar, som stucko fram hufvudet med den lilla svarta näbben, ty den hade ännu icke blifvit röd. Ett litet stycke derifrån på takåsen stod storkfadern så styf och rak; han hade dragit upp det ena benet under sig, för att åtminstone ha något omak, medan han stod på post. Man skulle kunnat tro honom vara skuren i trä, så stilla stod han. — Det ser allt bra förnämt ut, att min hustru har en skyltvakt vid boet, tänkte han. De kunna ju inte veta, att jag är hennes man; de tro helt säkert, att jag är kommenderad att stå här. Det ser så dugtigt ut! Och så fortfor han att stå på ena benet.

Nere på gatan lekte en hel skock barn, och då de sågo storkarna, sjöng en af de modigaste gossarne och sedan allesammans den gamla versen om storkarna; men de sjöngo den nu så, som han kunde erinra sig den:

Digitized by Google

Stork, stork, storkefar,
flyg till ditt bo, var snar!
Din hustru ligger i boet sitt
med fyra stora ungar.
Den ena skall hängas,
den andra hudflängas,
den tredje skall brännas,
den fjerde upp och ned vändas!

— Hör bara hvad gossarne sjunga! sade de små storkungarna. De säga, att vi skola hängas och brännas.

— Det skolen I inte bry er om, sade storkmodern. Hör bara inte på, så betyder det ingenting.

Men gossarne fortforo att sjunga och pekade finger åt storkarna. Endast en gosse, som hette Peter, sade, att det var synd att göra narr af djuren, och ville alldeles icke vara med derom. Storkmor tröstade äfven sina ungar. — Bryn er inte om dem! sade hon. Se bara, huru lugn er far står, och det på ett ben!

— Vi äro så rädda, sade ungarna och drogo hufvudena djupt in i boet.

Dagen derefter, då barnen åter kommo tillsammans för att leka och fingo se storkarna, började de sin visa:

Den ena skall hängas,
den andra skall brännas! —

— Skola vi väl hängas och brännas? frågade storkungarna.

— Nej, visst inte! sade modern. I skolen lära er att flyga, och jag skall nog exercera er. Så fara vi ut på ängen och göra visit hos grodorna; de buga sig i vattnet för oss och sjunga 'koax, koax!' och så äta vi upp dem. Det skall riktigt bli ett nöje.

— Än sedan då? frågade storkungarna.

— Sedan samlas alla storkar, som finnas här i landet, och så börjar höstmanövern; då måste man flyga väl; detta är af stor vigt, ty den, som inte kan flyga, sticker generalen ihjäl med sin näbb; sen derför väl till, att I lären er något, då exercisen börjar!

— Då bli vi ju ändå hudflängda, som gossarne sade, och hör, nu säga de det igen.

— Hör på mig och inte på dem! sade storkmodern. Efter den stora manövern flyga vi till de varma länderna, långt, långt härifrån, öfver berg och skogar. Till Egypten flyga vi,

Digitized by Google

der det fins trekantiga stenhus, som gå i en spets upp öfver molnen; de kallas pyramider och äro äldre, än någon stork kan tänka sig. Der är en flod, som svämmar öfver, så att landet förvandlas till gytja. Man går i gytja och äter grodor.

— Åh! sade alla ungarna.

— Ja, der är så härligt! Man gör ingenting annat än äter hela dagen i ända, och medan vi ha det så godt, fins här i landet inte ett grönt blad på träden; här är så kallt, att molnen frysa sönder och falla ned i små hvita lappar. Det var snön hon menade, men hon kunde icke förklara det tydligare.

— Frysa de elaka gossarne också sönder? frågade storkungarna.

— Nej, sönder frysa de inte; men de äro nära deran och måste sitta inne mellan fyra mörka väggar och kura. I deremot kunnen flyga omkring i främmande land, der det finnes blommor och varmt solsken.

Nu hade redan någon tid gått, och ungarna voro så stora, att de kunde stå uppe i boet och se vidt omkring; och storkfadern kom hvarje dag flygande med rara grodor, små ormar och allt det storknamnam han kunde finna. Ack, hvad det såg roligt ut, då han gjorde konster för dem! Hufvudet lade han alldeles på stjerten; med näbben skallrade han, som om den varit en liten skallra, och så berättade han dem historier, allesammans från träsket.

— Hör på, nu måsten I lära er flyga! sade en dag storkmodern, och så måste alla fyra ungarna ut på takåsen. Ack, så de vinglade, så de balanserade med vingarna och voro ändå nära att falla ned!

— Se nu på mig! sade modern. Så här skolen I hålla hufvudet! Så här skolen I sätta benen! ett tu! ett tu! Det är detta, som skall hjelpa er fram i verlden! Och så flög hon ett litet stycke, och ungarna gjorde ett litet klumpigt hopp — pladask! der lågo de, ty de voro för tunga i kroppen.

— Jag vill inte flyga! sade den ena ungen och kröp ned i boet igen; jag bryr mig inte om att komma till de varma länderna.

— Vill du då frysa ihjäl här, när det blir vinter? Skola gossarne komma och hänga och bränna och steka dig? Nu ropar jag på dem!

Digitized by Google

— Nej, nej! sade storkungen, och så hoppade han åter på taket som de andra.

Den tredje dagen kunde de verkligen flyga litet, och så trodde de, att de äfven kunde sitta och hvila på luften; de försökte det; men bums dumpo de ned, och så måste de åter röra på vingarna. Nu kommo gossarne nere på gatan och sjöngo sin visa:

Stork, stork, storkefar!

— Skola vi flyga ned och hacka ut ögonen på dem? sade ungarna.

— Nej, låten bli det! sade modern. Hören bara på mig, det är mycket vigtigare! Ett, tu, tre! nu flyga vi höger om! Ett, tu, tre! nu venster om skorstenen! Se det var bra gjordt! Det sista slaget med vingarna var så vackert och riktigt, att I skolen få lof att följa med mig till träsket i morgon. Flere hyggliga storkfamiljer komma dit med sina barn; låten mig nu se, att mina äro de snällaste och att I sätten upp hufvudet, ty det ser bra ut och ger anseende.

— Men skola vi då inte hämnas på de elaka gossarne? frågade storkungarna.

— Låten dem skrika bäst de vilja! I flygen ändå mot molnen och kommen till pyramidernas land, när de måste frysa och inte ha ett grönt blad eller ett sött äple.

— Jo, hämnas skola vi! hviskade de till hvarandra, och så blef det åter exercis.

Af alla gossarne på gatan var ingen värre att sjunga smädevisan än just han som hade börjat, och det var en helt liten en, säkert icke mer än sex år gammal. Storkungarna trodde emellertid, att han var sina hundra år, ty han var ju så mycket större än deras far och mor, och hvad visste de om huru gamla barn och stora menniskor kunna vara! Hela deras hämd skulle drabba den der gossen; han hade ju först börjat och höll äfven oupphörligt uti. Storkungarna voro så uppretade, och ju större de blefvo, desto mindre ville de tåla det. Modern måste slutligen lofva dem, att de skulle få hämd; men hon ville icke taga den förr än sista dagen de voro der i landet.

— Vi måste ju först se till, huru I bären er åt vid den stora manövern. Reden I er illa i den, så stöter generalen näbben

Digitized by Google

i bröstet på er, och då få ju gossarne rätt, åtminstone på visst sätt. Låt oss nu se!

— Ja, det skall du få! sade ungarna, och så gjorde de sig riktigt besvär; de öfvade sig hvarje dag och flögo så vackert och lätt, att det var en lust och glädje att se det.

Nu kom hösten, och alla storkarna började samlas för att flyga bort till de varma länderna, medan vi hafva vinter. Det var något till manöver, det! Öfver skogar och städer måste de, bara för att se, huru bra de kunde flyga; ty det var ju en lång resa som förestod. Storkungarna gjorde sin sak så väl, att de fingo »utmärkt bra med groda och orm». Det var det allra högsta betyget, och grodan och ormen kunde de få äta upp, och det gjorde de också.

Till dess storken kommer och hemtar dem åt föräldrarna.

— Nu skola vi hämnas! sade de.

— Ja visst! sade storkmodern. Det jag har uttänkt är just det rätta. Jag vet, hvar den der dammen är, der alla de små menniskobarnen ligga, till dess storken kommer och hemtar dem åt föräldrarna. De täcka små barnen sofva och drömma så vackert, som de sedan aldrig komma att drömma. Alla föräldrar vilja gerna ha ett sådant litet barn, och alla barn vilja ha en syster eller bror. Nu skola vi flyga bort till dammen och hemta en åt hvart och ett af de barn, som inte

sjungit den gemena visan och gjort narr af storkarna; ty de barnen skola inte få någon alls.

— Men han, som började att sjunga, den der stygge, otäcke gossen — hvad skola vi göra med honom? skreko de unga storkarna.

— I dammen ligger ett litet dödt barn, som drömt ihjäl sig; det skola vi föra till honom, så får han gråta, derför att vi gifvit honom en död liten bror. Men den snälle gossen — honom han I väl inte glömt? — han, som sade, att det är synd att göra narr af djuren, honom skola vi skänka både en bror och en syster, och som den gossen hette Peter, så skolen I också allesammans kallas Peter.

Och det skedde som hon sade, och så fingo alla storkarna heta Peter, och så kallas de ännu i dag.

17.

Bronssvinet.

I staden Firenze, icke långt från Piazza del granduca, löper en liten tvärgata, jag tror att den kallas Porta rossa; på denna, framför ett slags basar, der grönsaker säljas, ligger ett konstgjordt, väl arbetadt svin af brons. Det friska, klara vattnet porlar ut ur munnen på djuret, som af ålder är alldeles svartgrönt; endast trynet skiner, som om det vore blankpoleradt, och det är det också af de många hundra barn och fattiga, som taga i det med händerna och sätta sin mun intill djurets för att dricka. Det är en hel tafla att se det välformade djuret omfamnas af en vacker, halfnaken gosse, som sätter sin friska mun intill dess tryne.

En hvar, som kommer till Firenze, finner nog stället; han behöfver bara fråga den första tiggare, han möter, efter bronssvinet, så finner han det.

Det var sent en vinterafton, bergen lågo höljda med snö, men det var månsken, och månsken i Italien gifver en belysning, som är lika god som en mörk vinterdag i norden, ja, den är bättre, ty luften skiner, luften upplyfter, medan i norden det kalla grå blytaket tynger oss till jorden, den kalla våta jorden, som en gång skall tynga på vår kista.

Digitized by Google

Borta i hertigens slottsträdgård, under piniens tak, der tusentals rosor blomma om vintern, hade en liten trasig gosse suttit hela dagen, en gosse, som kunde vara en bild af Italien, så vacker, så leende och dock så lidande. Han var hungrig och törstig; ingen gaf honom en slant, och då det blef mörkt och trädgården skulle stängas, körde portvakten bort honom. Länge stod han drömmande på bron öfver Arnofloden och såg på stjernorna, som glittrade i vattnet mellan honom och den präktiga marmorbron.

Han tog vägen bort till bronssvinet, lade sig halft på knä, slog sina armar kring dess hals, satte sin lilla mun intill dess skinande tryne och drack i stora drag det friska vattnet. Strax invid lågo några salatsblad och ett par kastanjer; de blefvo hans qvällsvard. Ingen enda menniska fans på gatan; han var alldeles allena och satte sig upp på bronssvinets rygg, lutade sig fram, så att hans lilla lockiga hufvud hvilade på djurets, och innan han sjelf visste det, insomnade han.

Slog sina armar kring dess hals.

Det var midnatt; bronssvinet rörde sig; han hörde, att det sade helt tydligt: Håll dig fast, du lille gosse, ty nu springer jag! och så sprang det med honom; det var en lustig ridt. — Först kommo de till Piazza del granduca, och bronshästen, som bar hertigens staty, gnäggade högt; de brokiga vapnen på det gamla rådhuset lyste som genomskinliga taflor, och Michelangelos David svängde sin slunga; det var ett sällsamt lif som der rörde sig! Bronsgrupperna, som föreställde Perseus och sabinskornas bortröfvande, stodo endast allt för lefvande: ett dödsskri gick från dem öfver det ståtliga, ensliga torget.

Digitized by Google

Vid Palazzo degli uffizi, i pelargången, der adeln under fastan samlas till karnevalsfröjd, stannade bronssvinet.

— Håll dig fast! sade djuret; håll dig fast, ty nu bär det af uppför trappan!

Den lille sade ännu icke ett ord; halft skälfde han, halft kände han sig lycksalig.

De inträdde i ett långt galleri; han kände det väl, ty han hade varit der förut; på väggarna prunkade taflor; här stodo statyer och byster, alla i den skönaste belysning, som om det varit dager; men präktigast var det, då dörren till ett af sidorummen gick upp. Ja, denna härlighet mindes den lille; men denna natt var allt i sin skönaste glans.

Här stod en naken, skön qvinna, så skön som endast naturen och marmorns största mästare kunna forma henne; hon rörde de vackra lemmarna, delfiner hoppade vid hennes fot, och odödlighet lyste ur hennes ögon. Verlden kallar henne den mediceiska Venus. På hvardera sidan om henne prunkade marmorstoder, ståtliga män; den ene hvässte svärdet, Sliparen kallas han; De brottande gladiatorerne utgjorde den andra gruppen; svärdet hvässtes, kämparne brottades för skönhetsgudinnan.

Gossen var som bländad af all denna glans; väggarna strålade i färger, och allt var der lif och rörelse. Fördubblad visade sig bilden af Venus, den jordiska Venus, så svällande och eldig som Tiziano hade sett henne. Två sköna qvinnobilder! De vackra, obeslöjade lemmarna sträckte sig på de mjuka hyendena; bröstet häfde sig och hufvudet rörde sig, så att de rika lockarna föllo ned omkring de runda skuldrorna, medan de mörka ögonen uttalade glödande tankar; men ingen af alla bilderna vågade likväl att helt och hållet träda ut ur ramen. Skönhetsgudinnan sjelf, Gladiatorerne och Sliparen stannade på sina platser, ty glorian, som strålade från madonnan, Jesus och Johannes, band dem. De heliga bilderna voro icke mera bilder, de voro de heliga sjelfva.

Hvilken glans och hvilken skönhet från sal till sal! Och den lille såg dem alla; bronssvinet gick ju steg för steg genom all denna prakt och härlighet. Den ena synen utträngde den andra; endast en tafla fäste sig riktigt i tanken, och det mest genom de glada, lyckliga barn, som funnos på den; den lille hade en gång vid dagsljus nickat åt dem.

Digitized by Google

Många gå säkert lätt förbi denna tafla, och likväl innehåller den en skatt af poesi: det är Kristus, som nedstiger till underjorden; men det är icke de pinade man ser omkring honom, utan hedningarne. Firenzaren Angiolo Bronzino har målat denna tafla; härligast är uttrycket af barnens visshet om att de skola till himmeln. Två små omfamna hvarandra redan; en liten räcker handen till en annan nedanför och pekar på sig sjelf, som om han sade: Jag skall upp i himmeln! Alla äldre stå osäkra, med hopp i hjertat, eller böja sig ödmjukt bedjande för herren Jesus.

På denna tafla såg gossen längre än på någon annan; bronssvinet stod stilla framför den; en sakta suck hördes; kom den från taflan eller från djurets bröst? Gossen sträckte ut handen mot de leende barnen; — då ilade djuret bort med honom, bort genom den öppna försalen.

— Tack och välsignelse du vackra djur! sade den lille gossen och klappade bronssvinet, som duns! duns! sprang ned för trappan med honom.

— Tack och välsignelse sjelf! sade bronssvinet. Jag har hjelpt dig, och du har hjelpt mig, ty endast med ett oskyldigt barn på min rygg får jag krafter att springa. Ja, ser du, jag vågar till och med gå in under strålarna från lampan framför madonnabilden. Jag kan bära dig öfver allt, blott ej in i kyrkan; men utanför den, då du är hos mig, kan jag se in genom den öppna dörren. Stig inte ned från min rygg, ty om du det gör, ligger jag död, så som du ser mig om dagen på gatan Porta rossa!

— Jag stannar hos dig, mitt välsignade djur, sade den lille, och så gick det i susande fart genom Firenzes gator ut till platsen framför kyrkan Santa croce.

Den stora flygeldörren sprang upp; ljusen strålade från altaret genom kyrkan ut på det ensliga torget.

En sällsam ljusglans strömmade ut från ett grafmonument i den venstra sidogången; tusen rörliga stjernor bildade liksom en gloria omkring det. Ett sköldemärke prunkade på grafven — en röd stege i blått fält, den tycktes glöda som eld. Det var Galileis graf. Det är ett enkelt monument; men den röda stegen i det blå fältet är ett betydelsefullt sköldemärke, det är som om det vore konstens eget, ty inom den går alltid

Digitized by Google

vägen uppåt på en glödande stege, men till himmeln. Alla andens profeter gå till himmeln såsom profeten Elias.

I kyrkans högra sidogång tycktes hvarje bildstod på de rika sarkofagerna ha fått lif. Här stod Michelangelo, der Dante med lagerkrans kring pannan, Alfieri, Machiavelli — sida vid sida hvila här dessa stormän, Italiens stolthet*. Det är en härlig kyrka, vida skönare, om än icke så stor som Firenzes marmorkatedral.

Det var, som om marmorkläderna rörde sig, som om de stora gestalterna ännu mera höjde sina hufvuden och i natten, under sång och toner, skådade upp mot det färgskimrande, strålande altaret, der hvitklädda gossar svängde gyllene rökelsekar; den starka doften strömmade från kyrkan ut på den öppna platsen.

Gossen sträckte ut sin hand mot ljusglansen, och i samma ögonblick rusade bronssvinet bort; han måste klämma sig fast vid det, vinden susade omkring hans öron, han hörde kyrkporten knarra på gångjernen, då den stängdes; men i det samma tycktes medvetandet öfvergifva honom; han kände en isande kyla — och slog upp ögonen.

Det var morgon; han satt halft nedhalkad från bronssvinet, som stod der det alltid plägade stå, på gatan Porta rossa.

Fruktan och ångest uppfylde gossen vid tanken på henne, som han kallade moder, hon, som i går hade skickat ut honom och sagt, att han skulle skaffa penningar; han hade inga; hungrig och törstig var han; ännu en gång tog han bronssvinet om halsen, kysste det på trynet, nickade åt det och vandrade derefter bort till en af de smalaste gatorna, endast bred nog för en fullastad åsna. En stor jernbeslagen dörr stod halft på glänt; här gick han uppför en stentrappa med smutsiga väggar och ett halt rep till ledstång, och så kom han till ett öppet galleri, behängdt med klädespaltor. En trappa ledde härifrån till gården, hvarest från brunnen stora jerntrådar voro dragna till alla husets våningar och det ena vattenämbaret sväfvade vid sidan af det andra, medan

* Midt emot Galileis graf finnes Michelangelos; på monumentet är hans byst anbragt, och dessutom tre figurer: Skulpturen, Målarkonsten och Arkitekturen. Tätt invid är Dantes graf (sjelfva liket finnes i Ravenna); på monumentet ses Italia; hon pekar på Dantes kolossala staty; Poesien gråter öfver den förlorade. Ett par steg derifrån är Alfieris grafmonument, som är prydt med lager, lyra och masker; Italia gråter öfver hans kista. Machiavelli slutar här raden af dessa berömda store.

Digitized by Google

trissan gnisslade och ämbaret dansade i luften, så att vattnet sqvalpade ned på gården. Åter bar det uppför en förfallen stentrappa; två sjömän, de voro ryssar, sprungo muntert utför den och hade så när stött omkull den stackars gossen. De kommo från sin nattliga förlustelse. En icke ung, men starkt bygd qvinna med tjockt, svart hår följde efter.

— Hvad har du hem med dig? sade hon till gossen.

— Var inte ond! bad han. Jag fick ingenting, alls ingenting! Och han fattade i moderns kjol, som om han velat kyssa den. De inträdde i rummet. Detta vilja vi icke beskrifva, endast så mycket må sägas, att der stod en grepkruka med koleld, marito, som den kallas, och denna tog hon på sin arm, värmde fingrarna och knuffade till gossen med armbågen. — Jo, visst har du pengar! sade hon.

Gossen grät; hon sparkade till honom med foten, och han jämrade sig högt.

— Vill du tiga, eller slår jag sönder ditt skrålande hufvud! sade hon och svängde eldkrukan, som hon höll i handen; gossen hukade sig ned till golfvet med ett skrik. Nu trädde grannhustrun in genom dörren, äfven hon med sin marito på armen.

— Felicita! Hvad gör du åt barnet?

— Barnet är mitt! svarade Felicita. Jag kan slå ihjäl det, om jag vill, och dig med, Gianina! Och hon svängde sin eldkruka. Den andra höjde parerande sin i vädret, och båda krukorna foro emot hvarandra, så att skärfvorna, elden och askan flögo omkring i rummet; — — men gossen var i samma ögonblick utom dörren, öfver gården och ut ur huset. Den stackars gossen sprang, så att han slutligen icke kunde draga andan; vid kyrkan Santa croce, samma kyrka, hvars stora dörr natten förut hade öppnat sig för honom, stannade han, och han gick dit in. Allt strålade; han knäböjde vid den första grafven till höger — det var Michelangelos — och snart snyftade han högt. Folk kom och gick, mässan lästes, ingen brydde sig om gossen; endast en äldre borgare stannade, såg på honom och gick derefter bort liksom de andra.

Hunger och törst plågade den lille; han var alldeles vanmäktig och sjuk, kröp in i vrån mellan väggen och marmormonumentet och somnade. Det var fram emot aftonen, då han åter vaknade vid att någon ruskade honom; han for upp, och samme gamle borgare stod framför honom.

Digitized by Google

— Är du sjuk? Hvar är du hemma? Har du varit här hela dagen? voro några af de många frågor, den gamle gjorde honom. De blefvo besvarade, och den gamle mannen tog honom med sig till ett litet hus strax invid på en af sidogatorna. Det var en handskmakarverkstad de trädde in uti; hustrun satt så flitig och sydde, då de kommo; en liten hvit bologneshund, klipt så nära, att man kunde se den rosenröda huden, hoppade på bordet och sprang fram till den lille gossen.

— De oskyldiga själarna känna hvarandra, sade hustrun och klappade hunden och gossen. Denne fick nu mat och dryck hos det goda folket, och de sade, att han skulle få lof att stanna der öfver natten; den följande dagen skulle fader Giuseppe tala med hans mor. Han fick en liten tarflig säng; men den var kungligt präktig för honom, som ofta hade måst ligga på det hårda stengolfvet; han sof så godt och drömde om de härliga bilderna och om bronssvinet.

Fader Giuseppe gick ut den följande morgonen, och den stackars gossen var icke så glad deröfver; ty han visste, att han gick ut för att föra honom till hans mor, och han grät och kysste den lilla lifliga hunden, och hustrun nickade åt dem båda.

Och hvad besked hemförde fader Giuseppe? Han talade mycket med sin hustru, och hon nickade och klappade gossen. Det är ett vackert barn! sade hon. Han kan nog bli en dugtig handskmakare, såsom du varit; och fingrar har han så fina och så smidiga! Madonnan har bestämt honom till att bli handskmakare.

Och gossen stannade der i huset, och hustrun sjelf lärde honom att sy; han åt godt och sof godt, han blef glad och munter och började retas med B e l l i s s i m a, såsom den lilla hunden hette; hustrun hotade honom med fingret, bannades och blef ond, och detta gick gossen till hjertat. Tankfull satt han i sin lilla kammare, som låg utåt gatan och i hvilken skinn torkades; tjocka jernstänger sutto för fönstren; han kunde icke sofva, bronssvinet låg i hans tankar, och plötsligt hörde han der utanför: klatsch! klatsch! ja, det var bestämdt svinet! Han sprang fram till fönstret, men der var intet att se, allt var förbi.

— Hjelp signore att bära hans färglåda! sade frun till gossen på morgonen, då den unge grannen, målaren, sjelf kom slä-

Digitized by Google

pande med denna och en stor, sammanrullad lärftsduk. Gossen tog lådan och följde efter målaren, och de togo vägen till taflegalleriet och gingo uppför samma trappa, som han så väl kände till från den der natten, då han red på bronssvinet. Han kände igen statyer och bilder, den sköna marmor-Venus och dem som lefde i färger; han återsåg Guds moder, Jesus och Johannes.

Nu stannade de framför Bronzinos tafla, der Kristus stiger ned till underjorden och barnen rundt omkring le i ljuf visshet om himmeln; den fattige gossen log äfven, ty här var han i sin himmel.

Får jag se på, när ni målar? sade gossen.

— Ja, gå nu hem! sade målaren till honom, då han redan hade stått så länge, att denne hade stält upp sitt staffli.

— Får jag se på, när ni målar? sade gossen. Får jag se på, huru ni får bilden öfver på det här hvita tygstycket?

— Nu målar jag inte, svarade mannen och tog fram sin svartkrita; handen rörde sig hastigt, ögat mätte den stora taflan, och ehuru det endast var ett fint streck, som kom, stod Kristus likväl sväfvande som på den målade taflan.

— Men så gå då! sade målaren, och gossen vandrade stilla hemåt, satte sig på bordet och — lärde sig att sy handskar.

Men hela dagen voro tankarna i taflesalen, och derför stack han sig i fingrarna och bar sig tafatt åt, men retades icke heller med Bellissima. Då det blef afton och porten åt gatan just stod öppen, smög han sig ut; det var kallt, men stjernklart, så vackert och ljust. Han vandrade framåt genom gatorna, der det redan var tyst och stilla, och snart

stod han framför bronssvinet; han lutade sig ned öfver det, kysste dess blanka tryne och satte sig på dess rygg.

— Du välsignade djur! sade han. Hvad jag har längtat efter dig! I natt måste vi rida en tur.

Bronssvinet låg orörligt, och det friska vattnet sprutade fram ur dess mun. Den lille satt som ryttare; men nu drog någon honom i kläderna; han såg åt sidan — det var Bellissima, den lilla, barklipta Bellissima. Hunden hade också smugit sig ut ur huset och följt den lille, utan att denne märkte det. Bellissima gläfste, som om hon ville säga: Ser du inte att jag är med? Hvarför sätter du dig här? — Ingen eldsprutande drake skulle kunnat skrämma gossen mera än den lilla hunden här på detta ställe. Bellissima på gatan och det utan att vara påklädd, såsom den gamla frun kallade det! Hvad skulle det bli af? Hunden kom aldrig ut om vintern, utan att han kläddes i ett litet fårskinn, som var klipt och sydt åt honom. Skinnet kunde knytas fast med ett rödt band om halsen, och der satte en bandros och en bjellra, och likaledes knöts det fast under magen. Hunden såg nästan ut som en liten killing, då han om vintern uti denna drägt fick lof att trippa ut med signoran. Bellissima med, utan att vara påklädd! Hvart skulle det taga vägen! Alla fantasier voro försvunna; gossen kysste likväl bronssvinet och tog Bellissima på armen; djuret skalf af köld, och derför sprang gossen allt hvad han orkade.

— Hvad springer du med der? ropade två gendarmer, som han mötte, och Bellissima skälde. Hvar har du stulit den der vackra hunden? frågade de och togo den från honom.

— Ack, ge mig igen honom! jämrade sig gossen.

— Om du inte stulit honom, så kan du säga der hemma, att hunden kan hemtas i vakten, och så nämde de stället och gingo sin väg med Bellissima.

Det var en jämmer och ett elände. Han visste icke, om han skulle hoppa i Arno eller gå hem och bekänna allt. De skulle säkert slå ihjäl honom, tänkte han. Men jag vill gerna bli ihjälslagen; jag vill dö, så kommer jag till Jesus och madonnan; och så gick han hem, mest för att bli ihjälslagen.

Porten var stängd, och han nådde icke upp till portklappen; ingen menniska fans på gatan, men en lös sten låg der, och med denna började han att dundra på. Hvem är det? ropades innanför.

Digitized by Google

— Det är jag! sade han. Bellissima är borta! Läs upp och slå sedan ihjäl mig!

Det blef nu en förskräckelse för den stackars Bellissima, i synnerhet hos frun; hon såg genast på väggen, der hundens draperi skulle hänga, och det lilla fårskinnet hängde der.

— Bellissima i vakten! ropade hon helt högt. Du elaka barn! Huru fick du ut henne? Hon fryser ihjäl! Det fina djuret hos de grofva soldaterne!

Och far måste genast ut. Hustrun jämrade sig och gossen grät; allt folket i huset samlades, målaren med. Han tog gossen mellan sina knän, frågade honom och fick bitvis ur honom hela historien om bronssvinet och taflegalleriet; det var dock icke så lätt att förstå. Målaren tröstade den lille och talade godt för honom hos gumman; men hon blef icke till freds förr, än far kom med Bellissima, som hade varit bland soldater. Det var en glädje, och målaren klappade den stackars gossen och gaf honom en hel mängd taflor.

Åh, det var präktiga stycken, komiska hufvuden, men framför allt, der var äfven sjelfva bronssvinet lifs lefvande. Ack, ingenting kunde vara härligare! Med ett par streck stod det på papperet, och sjelfva huset bakom det var antydt.

— Ack, den som ändå kunde teckna och måla! Då kunde man få hela verlden till sig.

Följande dagen vid första ensamma ögonblick fattade den lille blyertspennan och sökte att på den hvita sidan af en bland taflorna återgifva teckningen af bronssvinet, och det lyckades. Visserligen var det litet snedt, litet upp och ned, ett ben tjockt, ett annat smalt; men man kunde likväl förstå hvad det skulle vara, och sjelf jublade han deröfver. Blyertspennan ville endast icke gå riktigt så bra som den skulle, det märkte han nog; men den följande dagen stod ett bronssvin vid sidan af det andra, och det var hundra gånger bättre; det tredje var så bra, att en hvar kunde känna igen det.

Men det gick dåligt med handsksömnaden, och det gick långsamt med ärendena ute i staden; ty bronssvinet hade nu lärt honom, att alla bilder måste kunna öfverflyttas på papperet, och staden Firenze är en hel bilderbok, om man vill bläddra i den. På Piazza della Trinitá står en smärt pelare, och öfverst på denna står rättvisans gudinna med förbundna ögon och vågskål; snart stod hon på papperet, och det var handskmakarens

Digitized by Google

lille gossê, som hade satt dit henne. Taflesamlingen växte, men allt i den var ännu döda ting; då hoppade en dag Bellissima framför honom. Stå stilla, sade han, så skall du bli vacker och komma med bland mina taflor! Men Bellissima ville icke stå stilla, och så måste hon bindas; hufvud och svans blefvo bundna; hon gläfste och hoppade, och snöret måste dragas åt; i det samma kom signoran.

— Du ogudaktiga pojke! Det stackars djuret! var allt hvad hon fick fram, och så stötte hon gossen åt sidan, sparkade till honom och visade honom ut ur huset. Han var den mest otacksamme usling, det ogudaktigaste barn! Och gråtande kysste hon sin lilla, halfqväfda Bellissima.

Målaren kom i det samma uppför trappan och — här är vändpunkten i historien.

Och så måste hon bindas.

År 1834 var i Accademia delle arte en utställning i Firenze; två bredvid hvarandra uppsatta taflor samlade en mängd åskådare. På den minsta taflan var framstäld en liten munter gosse, som satt och tecknade; till modell hade han en liten hvit, kortklipt mops, men djuret ville icke stå stilla och var derför bundet med segelgarn, och det både om hufvud och svans. Det var ett lif och en sanning deruti, som måste tilltala en hvar. Målaren var, berättade man, en ung firenzare, som skulle ha blifvit funnen på gatan som litet barn och uppfostrats af en gammal handskmakare; han hade sjelf lärt sig att teckna. En nu ryktbar målare hade upptäckt denna talang, då gossen en gång skulle jagas bort derför, att han hade

Digitized by Google

bundit fruns favorit, den lilla mopsen, och gjort honom till modell.

Handskmakarpojken hade blifvit en stor målare, det visade denna tafla, men det visade i synnerhet den större der bredvid; här var blott en enda figur, en trasig, vacker pojke, som satt och sof på gatan; han lutade sig mot bronssvinet på gatan Porta rossa*. Alla åskådarne kände stället. Barnets armar hvilade på svinets hufvud; den lille sof så trygt, och lampan vid madonnabilden kastade ett starkt ljus på barnets bleka, härliga anlete. Det var en ypperlig tafla, en stor, förgyld ram omgaf den, och på hörnet af ramen hängde en lagerkrans; men mellan de gröna bladen slingrade sig ett svart band, och ett långt sorgflor hängde ned derifrån.

Den unge konstnären var i dessa dagar — död!

18.

Vänskapsförbundet.

Vi ha nyligen gjort en liten resa och längta redan efter en större. Hvarthän? Till Sparta? till Mykene? till Delfoi? Det finnes tu-

* Bronssvinet är en afgjutning; originalet är antikt och af marmor samt har plats vid ingången till galleriet i Palazzo degli uffizi.

Digitized by Google

sen ställen, vid hvilkas namn hjertat klappar af reslust. Det går till häst uppför bergstigar, genom småskog och buskar, och den ensamme resanden kommer fram som en hel karavan. Sjelf rider han förut med sin argojat, en packhäst bär koffert, tält och proviant, och ett par soldater följa efter till hans beskydd; intet värdshus med väl bäddad säng väntar honom efter den tröttande dagsresan, tältet är ofta hans tak i den stora, vilda naturen, och argojaten kokar der en pilau* till qvällsvard; tusentals mygg kringsvärma det lilla tältet; der är en bedröflig natt, och om morgonen går vägen öfver starkt uppsvälda floder; sitt säkert på din häst, så att du icke spolas bort!

Hvad lön får man för dessa besvärligheter? Den största, den rikaste. Naturen uppenbarar sig här i all sin storhet, hvarje fläck är historisk, öga och tanke njuta. Skalden kan sjunga derom, målaren återgifva det i rika taflor, men verklighetens doft, som för evigt tränger in och stannar i åskådarens tanke, mäkta de icke återgifva.

Den ensamme herden uppe på fjället skulle, genom en enkel berättelse om någon af sitt lifs händelser, måhända bättre än en reseskildrare kunna öppna ögat för dig, som i några enstaka drag vill skåda hellenernes land.

Låt honom då tala! Om en sed, en vacker, egendomlig sed, skall herden der borta på berget berätta oss — om vänskapsförbundet.

— Vårt hus var uppfördt af lera, men dörrposterna voro refflade marmorpelare, funna på den plats, der huset bygdes; taket gick nästan ned till marken och var nu svartbrunt och fult, men då det lades, bestod det af blommande oleander och friska lagergrenar, hemtade bakom bergen. Det var trångt omkring vårt hus; klippväggarna reste sig branta och visade en naken, svart färg; öfverst på dem hängde ofta moln som hvita, lefvande skepnader; aldrig hörde jag här en sångfågel; aldrig dansade männen här efter säckpipans toner; men stället var heligt sedan gamla tider, och sjelfva namnet påminner derom, ty det heter ju Delfoi! De mörka, allvarliga bergen voro alla höljda af snö; det öfversta, som lyste längst i den röda aftonsolen, var Parnassos; bäcken nära vårt hus strömmade ned derifrån och var äfven en gång helig; nu grumlar

* Den tillagas af höns, ris och peppar.

Digitized by Google

åsnan den med sina fötter; men bäcken rinner vidare och blir åter klar. Huru väl jag minnes hvar enda fläck och dess heliga, djupa enslighet! Midt i kojan tändes elden, och då den heta askan låg hög och glödande, gräddades brödet deruti. Låg snön rundt omkring vår hydda, så att den nästan var dold, då tycktes min mor vara som gladast, då höll hon mitt hufvud mellan sina händer, kysste min panna och sjöng de visor, som hon annars aldrig sjöng; ty turkarne, våra herrar, tålde dem icke. Och hon sjöng: »På Olympos' topp, i den låga granskogen, satt en gammal hjort, hvars ögon voro tunga af tårar; röda, ja, gröna och ljusblå tårar grät han, och en råbock kom der förbi och sade: Hvad fattas dig, efter som du gråter så, gråter röda, gröna, ja, ljusblå tårar? — Turken har kommit i vår stad och har vilda hundar till sin jagt, en väldig hop. — Jag jagar dem öfver öarna, sade den unga råbocken; jag jagar dem öfver öarna, ned i det djupa hafvet. — Men innan aftonen föll på, var råbocken dödad, och innan natten kom, var hjorten jagad och död.» Och när min mor så sjöng, blefvo hennes ögon våta, och en tår satt i de långa ögonhåren; men hon dolde den och vände så i askan våra svarta bröd. Då knöt jag min hand och sade: Vi skola slå turken ihjäl! Men hon upprepade ur visan: »Jag jagar dem öfver öarna ned i det djupa hafvet; men innan aftonen föll på, var råbocken dödad, och innan natten kom, var hjorten jagad och död.» I flera nätter och dagar hade vi varit ensamma i vår hydda; då kom min far; jag visste, att han åt mig hemförde musleskal från Lepantoviken eller kanske till och med en knif, hvass och blänkande. Han förde denna gång till oss ett barn, en liten naken flicka, som han höll under sin fårskinnspels; hon var inlindad i ett skinn, och allt hvad hon hade, då hon lossades derutur i min mors knä, var tre silfvermynt, inknutna i hennes svarta hår. Och far berättade om turkarne, som hade dödat barnets föräldrar; han berättade oss så mycket, att jag drömde derom hela natten. Min far sjelf var sårad; min mor förband hans arm; såret var djupt, och den tjocka fårskinnspelsen var stelfrusen af blodet. Den lilla flickan skulle vara min syster; hon var så fager, med en hy så glänsande skär; min mors ögon voro icke mildare än hennes. Anastasia, som hon kallades, skulle vara min syster; ty hennes far var vigd vid min far, vigd efter gammal sed, hvilken vi ännu iakttaga; de hade i sin

Digitized by Google

ungdom slutit broderskap, valt den skönaste och dygdigaste flickan i hela trakten till att viga dem till vänskapsförbundet. Jag hörde så ofta talas om denna vackra, sällsamma sed.

Nu var den lilla min syster; hon satt i mitt knä; jag bragte henne blommor och fjällfågelns fjädrar; vi drucko tillsammans af Parnassos' vatten, vi sofvo hufvud vid hufvud under kojans lagertak, medan min mor ännu mången vinter sjöng om de röda, de gröna och de ljusblå tårarna; men jag begrep ännu icke, att det var mitt eget folk, hvars tusenfaldiga sorger afspeglade sig i dessa tårar.

En dag kommo tre frankiska män, annorlunda klädda än vi; de hade sina sängar och tält på hästar, och mer än tjugu turkar, väpnade med sablar och gevär, ledsagade dem; ty de voro paschans vänner och hade bref från honom. De kommo endast för att se våra berg, för att i snö och moln bestiga Parnassos och betrakta de sällsamma, svarta, branta klipporna kring vår koja; de kunde icke rymmas inne i den, och de uthärdade icke heller röken, som gick fram under taket ut genom den låga dörren; de slogo upp sina tält ute på den trånga platsen vid vår koja, stekte lam och fåglar och iskänkte söta, starka viner; men turkarne vågade ej dricka af dem.

Då de reste, följde jag dem ett stycke på vägen, och min lilla syster Anastasia hängde, insydd i ett getskinn, på min rygg. En af de frankiska herrarne stälde mig mot en klippa och tecknade af mig och henne, så lefvande som vi stodo der; vi sågo ut som en enda varelse. Aldrig hade jag tänkt derpå, men Anastasia och jag voro ju också såsom en: alltid låg hon i mitt knä eller hängde hon på min rygg, och drömde jag, så var hon i mina drömmar.

Två nätter derefter anlände annat folk till vår koja; de voro väpnade med knifvar och gevär; de voro albaneser, käckt folk, såsom min mor sade. De stannade der endast en kort stund; min syster Anastasia satt i den enes knä, och då han var borta, hade hon två och icke tre silfvermynt i sitt hår; de lade tobak i pappersremsor och rökte deraf, och den äldste talade om vägen, som de skulle taga, och var oviss om den. Spottar jag uppåt, sade han, faller det i mitt ansigte; spottar jag nedåt, faller det i mitt skägg. Men en väg måste väljas; de gingo, och min far följde; kort derefter hörde vi skott, det smälde åter; soldater kommo in i vår koja och togo min mor,

Digitized by Google

mig och Anastasia; röfvarne hade haft tillhåll hos oss, sade de, och min far hade följt dem, derför måste vi bort. Jag såg röfvarnes lik, jag såg min fars lik, och jag grät, till dess jag somnade. Då jag vaknade, voro vi i fängelse; men rummet var icke eländigare än det i vår egen koja, och jag fick lök och hartsadt vin, som de hälde ur den tjärade säcken; bättre hade vi det icke hemma.

Huru länge vi sutto fångna, vet jag icke; men många nätter och dagar gingo. Då vi vandrade ut, var det vår heliga påskfest, och jag bar Anastasia på min rygg, ty min mor var sjuk; endast långsamt kunde hon gå, och det dröjde länge, innan vi hunno ned till hafvet, det var Lepantos vik. Vi trädde in i en kyrka, som strålade af bilder på gyllene grund; englar var det, o så vackra! men jag tyckte ändå, att vår lilla Anastasia var lika vacker. Midt på golfvet stod en kista, fyld med rosor; det var herren Kristus, som låg der som fagra blommor, sade min mor, och presten förkunnade: Kristus är uppstånden! Alla menniskor kysste hvarandra, en hvar höll ett tändt ljus i sin hand; sjelf fick jag ett, och den lilla Anastasia ett; säckpiporna ljödo, männen dansade hand i hand från kyrkan, och utanför stekte qvinnorna påskalam. Vi blefvo inbjudna; jag satt vid elden, en gosse, äldre än jag, tog mig om halsen, kysste mig och sade: Kristus är uppstånden! Sålunda möttes första gången vi två, Aftanides och jag.

Min mor kunde binda fisknät; detta gaf här vid kusten god förtjenst, och vi stannade länge vid hafvet — det vackra hafvet, som smakade som tårar och genom sina färger erinrade om hjortens gråt; ty än var det rödt, än grönt och än åter blått.

Aftanides förstod att styra en båt, och jag satt med min lilla Anastasia i båten, som gick på vattnet såsom ett moln går i luften; då solen nu sjönk, blefvo bergen mera mörkblå; den ena bergräckan tittade upp öfver den andra, och längst bort stod Parnassos med sin snö; bergtoppen lyste i aftonsolen som ett glödande jern, och det såg ut, som om ljuset kommit inifrån, ty den sken länge i den blå, glänsande luften, långt efter sedan solen hade gått ned. De hvita sjöfåglarna piskade vattenspegeln med sina vingar, men eljest var här lika tyst som vid Delfoi mellan de svarta fjällen. Jag låg på rygg i båten, Anastasia satt på mitt bröst, och stjernorna der

Digitized by Google

ofvan lyste ännu starkare än lamporna i vår kyrka; det var samma stjernor, och de stodo alldeles på samma ställe öfver mig, som då jag vid Delfoi satt utanför vår koja. Jag tyckte mig slutligen vara der ännu — då plaskade det i vattnet och båten vickade starkt. Jag skrek högt till, ty Anastasia hade fallit i vattnet; men Aftanides var lika snabb, och snart lyfte han henne upp till mig; vi togo af hennes kläder, vredo ur vattnet och klädde så åter på henne; det samma gjorde Aftanides med sig sjelf, och vi stannade der ute, till dess kläderna åter torkat, och ingen fick veta af vår förskräckelse för den lilla fostersystern, i hvars lif Aftanides ju nu hade del.

Det blef sommar. Solen brände så hett, att löfträden vissnade; jag tänkte på våra svala berg och på det friska vattnet der inne; min mor längtade äfven, och en afton vandrade vi åter tillbaka. Hvad det var tyst och stilla! Vi gingo öfver den höga timjan, som dock ännu doftade, ehuru solen hade förtorkat dess blad; icke en herde mötte vi, icke en koja gingo vi förbi; allt var tyst och ensligt, endast stjernskottet sade, att det fans lif der uppe i himmeln. Jag vet icke, om den klara, blå luften lyste sjelf eller om det var stjernornas strålar, men vi sågo tydligt alla bergens konturer. Min mor gjorde upp eld, stekte lökarna, som hon förde med sig, och jag och lilla syster sofvo i timjan, utan att frukta för den stygga Smidraki*, på hvilken lågan står ut ur halsen, och ännu mindre för vargen och sjakalen; min mor satt ju hos oss, och det trodde jag vara nog.

Vi uppnådde vårt gamla hem, men kojan var en grushög; en ny måste byggas. Ett par qvinnor hjelpte min mor, och inom få dagar voro väggarna åter uppförda och ett nytt tak af oleander lagdt ofvan på dem. Min mor flätade af skinn och bark många fodral till flaskor, och jag vaktade presternes lilla hjord**; Anastasia och de små sköldpaddorna voro mina lekkamrater.

En dag fingo vi besök af den käre Aftanides; han längtade så mycket efter att få se oss, sade han, och han stannade hos oss hela två dagar.

* Den grekiska vidskepelsen låter detta odjur födas af det slagtade fårets oppskurna mage, som kastas ut på marken.

** En bonde, som kan läsa, blir ofta prest och kallas allra heligaste herre; allmogen kysser jorden, när den möter honom.

Digitized by Google

Efter en månad kom han tillbaka och berättade oss, att han skulle gå med ett fartyg till Patras och Korfu; han måste emellertid först taga farväl af oss och medförde en stor fisk åt min mor. Han kunde berätta så mycket, ej blott om fiskarne nere vid Lepantoviken, utan äfven om konungar och hjeltar, som en gång hade herskat i Grekland, liksom turkarne nu.

Jag har sett rosenträdet sätta knopp och denna på dagar och veckor blifva en utvecklad blomma; den blef det, innan jag började att tänka på, huru stor, vacker och rodnande den var; sålunda gick det mig äfven med Anastasia. Hon var en vacker,

Och stjernorna der ofvan lyste ännu starkare.

fullvuxen flicka, och jag en kraftfull yngling; vargskinnen på min mors och Anastasias säng hade jag sjelf flått af djuret, som föll för min bössa. År hade förflutit.

Då kom en afton Aftanides, smärt som ett rör, stark och brun; han kysste oss alla och visste att berätta om det stora hafvet, om Maltas fästningsverk och Egyptens sällsamma grafvar; det ljöd så underbart som en af presternes legender; jag såg med ett slags vördnad upp till honom.

— Hvad du vet mycket! sade jag. Hvad du kan berätta!

Digitized by Google

— Du har dock en gång berättat mig det vackraste, sade han. Du har berättat mig något, som aldrig gått ur mina tankar, den vackra, gamla seden med vänskapsförbundet, en sed, som jag riktigt har lust att följa. Broder, låt äfven oss två gå till kyrkan, såsom din och Anastasias far gjorde! Den skönaste och oskyldigaste flickan är Anastasia, vår syster, hon skall sammanviga oss. Ingen har ändå en vackrare sed än vi greker!

Anastasia rodnade som det friska rosenbladet, och min mor kysste Aftanides.

Viljen I vara vänner i lif och död?

En timmes vandring från vår koja, der hvarest det finnes mylla på fjällen och enstaka träd gifva skugga, låg den lilla kyrkan; en silfverlampa hängde framför altaret.

Jag hade på mig mina bästa kläder; den hvita fustanellan föll i rika veck ned öfver höfterna, den röda tröjan satt trång och spänd, och det var silfver i tofsen på min fez; i mitt bälte sutto knif och pistoler. Aftanides hade sin blå drägt, en sådan som grekiska sjömän bära; en silfverplåt med Guds moder hängde på hans bröst, hans skärp var så dyrbart, att endast

Digitized by Google

rika herrar kunna bära ett sådant. En hvar såg nog, att vi två skulle till en högtid. Vi gingo in i den lilla ensliga kyrkan, der aftonsolen sken genom dörren in på den brinnande lampan och de brokiga bilderna på gyllene grund. Vi knäböjde på altarets trappsteg, och Anastasia stälde sig framför oss; en lång, hvit kjortel hängde lös och lätt kring hennes vackra lemmar; hennes hvita hals och bröst voro höljda af sammanlänkade gamla och nya mynt; de bildade en hel stor krage; hennes svarta hår var upplagdt på hufvudet i en enda buckla, som sammanhölls af en liten mössa af silfver- och guldmynt, funna i de gamla templen; skönare prydnad hade ingen grekisk flicka. Hennes ansigte lyste, hennes ögon voro som två stjernor.

Alla tre läste vi tyst vår bön, och hon frågade oss: Viljen I vara vänner i lif och död? Vi svarade: ja. Viljen I hvar för sig, hvad än må ske, komma i håg: min bror är en del af mig, min hemlighet är hans, min lycka är hans; uppoffring, uthållighet, allt har jag för honom, som för min egen själ? Och vi upprepade vårt ja. Och hon lade våra händer i hvarandras, kysste oss på pannan, och vi bådo åter en tyst bön. Då trädde presten fram från altarets dörr och välsignade oss alla tre, och en sång af de andra allra heligaste herrarne ljöd bakom altarväggen. Det eviga vänskapsförbundet var slutet. Då vi reste oss, såg jag min mor stå vid kyrkdörren och gråta djupt och innerligt.

Hvad det var för en glädje i vår lilla koja och vid Delfois källor! Aftonen innan Aftanides skulle resa, sutto han och jag tankfulla på klippans sluttning; hans arm var lindad om mitt lif, min om hans hals; vi talade om Greklands nöd, om män som man kunde lita på. Hvarje tanke i vår själ låg klar för oss båda; då fattade jag hans hand:

— Ännu ett bör du veta — ett, som intill denna stund endast Gud och jag veta: hela min själ är kärlek, det är en kärlek, starkare än den till min mor och till dig — —!

— Och hvem älskar du? frågade Aftanides, och han blef röd öfver ansigte och hals.

— Jag älskar Anastasia, sade jag — och hans hand darrade i min, och han blef hvit som ett lik. Jag såg det, jag förstod det och jag tror, att äfven min hand darrade; jag lutade mig fram emot honom, kysste hans panna och hvi-

Digitized by Google

skade: Jag har aldrig sagt henne det; hon älskar kanske inte mig. — Broder, kom i håg, att jag sett henne dagligen; hon har vuxit upp vid min sida, vuxit in i min själ.

— Och din skall hon blifva! sade han. Din! Jag kan inte ljuga för dig och vill det inte heller; äfven jag älskar henne. Men i morgon begifver jag mig härifrån; vi se hvarandra åter om ett år; då ären I gifta, inte sant? Jag har litet pengar; de äro dina. Du får taga dem, du skall taga dem!

Tysta vandrade vi öfver fjället; det var sena aftonen, då vi stodo vid min mors koja.

Kysste oss alla till afsked och drog bort.

Anastasia höll lampan fram mot oss, då vi trädde in; min mor var icke der. Anastasia såg med sällsamt vemod på Aftanides.

— I morgon går du från oss, sade hon. Hvad det bedröfvar mig!

— Bedröfvar dig! sade han, och jag tyckte, att deruti låg en smärta så stor som min egen; jag kunde icke tala, men han fattade hennes hand och sade: Vår broder här älskar dig; har du honom kär? I hans tystnad ligger just hans kärlek. Och Anastasia darrade och brast i gråt; då såg jag endast henne,

Digitized by Google

tänkte endast på henne; min arm slog jag kring hennes lif och sade: Ja, jag älskar dig! Då tryckte hon sin mun mot min, och hennes händer hvilade kring min hals; men lampan hade fallit på golfvet, och det var mörkt omkring oss som i den käre, stackars Aftanides' hjerta.

Före dagningen steg han upp, kysste oss alla till afsked och drog bort. Till min mor hade han lemnat alla sina penningar för vår räkning. Anastasia var min brud och några dagar derefter min hustru.

19.

En ros från Homeros' graf.

I alla österlandets sånger klingar näktergalens kärlek till rosen; i de tysta, stjernklara nätterna bringar den bevingade sångaren sin doftande blomma en serenad.

Icke långt från Smyrna, under de höga platanerna, der köpmannen drifver sina lastade kameler, som stolt lyfta sin långa hals och klumpigt trampa en jord som är helig, såg jag en blommande rosenhäck; vilda dufvor flögo bland de höga trädens grenar, och deras vingar glänste som perlemor, då en solstråle gled fram öfver dem.

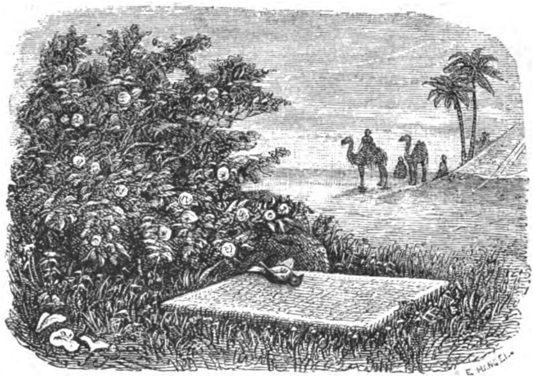

Här hvilar jordens störste sångare, sade rosen.

På rosenhäcken var en blomma skönare än alla de andra, och för henne sjöng näktergalen sin kärleks smärta; men rosen var tyst; icke en daggdroppe låg, som en medlidandets tår, på hennes blad; hon lutade sig med grenen fram öfver några stora stenar.

— Här hvilar jordens störste sångare, sade rosen. Öfver hans graf vill jag dofta, på den vill jag strö mina blad, då stormen sliter af dem. Iliadens sångare blef till jord i denna jord, hvarur jag spirar upp. Jag, en ros på Homeros' graf, är för helig för att blomstra för den fattiga näktergalen.

Och näktergalen sjöng sig till döds.

Kameldrifvaren kom med sina lastade kameler och sina svarta slafvar; hans lille gosse fann den döda fågeln, och han jordade den lille sångaren i den store skaldens graf, och rosen skalf i vinden. Aftonen kom, rosen slöt tätare i hop sina blad och drömde — att det var en vacker solskensdag; en skara främmande, frankiska män kom; de hade gjort en pilgrimsfärd till Homeros' graf. Bland främlingarne var en sångare från norden, från dimmornas och norrskenens hem. Han bröt af rosen, pressade henne hårdt i en bok och förde henne sålunda med sig till en annan verldsdel, till sitt aflägsna fädernesland. Och rosen vissnade af sorg och låg i den trånga boken, som han öppnade i sitt hem, och han sade: Här är en ros från Homeros' graf!

Bland främlingarne var en sångare från norden.

Se, detta drömde blomman, och hon vaknade och skalf i vinden; en daggdroppe föll från hennes blad på sångarens graf, och solen steg upp, dagen blef het, och rosen glödde skönare än förr; hon var i sitt varma Asien. Då ljödo steg; der kommo främmande franker, såsom rosen hade sett dem i sin dröm, och bland främlingarne var en skald från norden; han bröt af rosen, tryckte en kyss på hennes friska mun och förde henne med sig till dimmornas och norrskenens hem.

Som en mumie hvilar nu blomsterliket i hans Iliad, och

Digitized by Google

liksom i drömmen hör det honom öppna boken och säga: Här är en ros från Homeros' graf!

20.

Jon Blund.

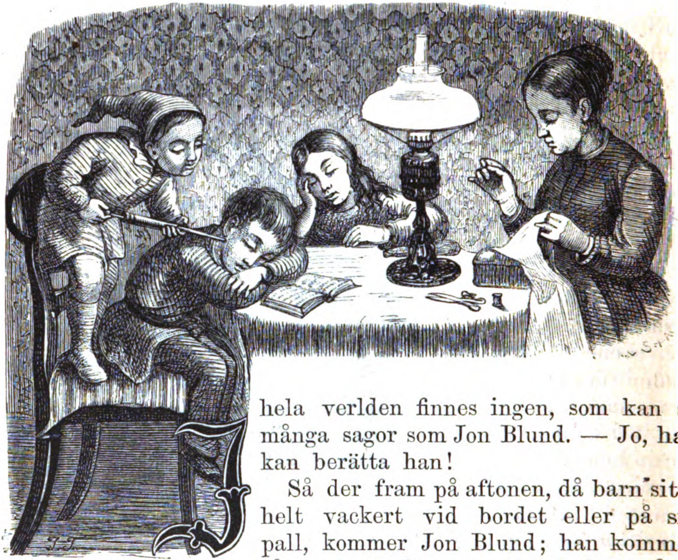

I hela verlden finnes ingen, som kan så många sagor som Jon Blund. — Jo, han kan berätta han!

Så der fram på aftonen, då barn sitta helt vackert vid bordet eller på sin pall, kommer Jon Blund; han kommer så tyst uppför trappan, ty han går i strumpfötterna; han läser helt sakta upp dörren, och vips! sprutar han söt mjölk i ögonen på barnen, så fint, så fint, men dock alltid så tillräckligt, att de ej kunna hålla ögonen öppna och sålunda icke se honom; han smyger sig ända bakom, blåser dem sakta i nacken, och så bli de tunga i hufvudet; ja, ja! men det gör icke ondt, ty Jon Blund menar så väl med barnen; han vill bara, att de skola vara stilla, och det äro de bäst, när man får dem i säng; de skola vara stilla, för att han skall kunna berätta sagor för dem.

Då barnen nu sofva, sätter sig Jon Blund på sängen; han är väl klädd; hans rock är af siden, men det är omöjligt att

säga, hvilken färg den har, ty den lyser grön, röd och blå, allt efter som han vänder sig; under hvardera armen håller han ett paraply, ett med bilder på, och det sätter han öfver de snälla barnen, och så drömma de hela natten igenom de vackraste sagor, och ett annat, på hvilket det icke finnes någonting alls, och det sätter han öfver de obeskedliga barnen, så sofva de så dumt och ha om morgonen, då de vakna, icke drömt det allra ringaste.

Nu skola vi höra, huru Jon Blund hvarje afton under en hel vecka kom till en liten gosse, som hette Hjalmar, och hvad han berättade honom. Det är hela sju sagor, ty det är sju dagar i en vecka.

Måndagen.

— Hör nu bara, sade Jon Blund om aftonen, då han hade fått Hjalmar i säng, nu skall jag fiffa upp! Och så blefvo alla blommorna i blomkrukorna stora träd, som sträckte sina långa grenar fram under taket och längs väggen, så att hela rummet såg ut som det vackraste lusthus, och alla grenarna voro fulla af blommor, och hvarje blomma var vackrare än en ros och luktade så härligt, och om man ville äta den, var den

Nu måste jag exercera er.

sötare än sylt. Frukterna glänste som guld, och så fans der bullar, som voro så fulla af russin, att de voro nära att spricka, åh, det var makalöst! Men i det samma började det jämra sig så förskräckligt borta i bordslådan, der Hjalmars skolböcker lågo.

Digitized by Google

— Hvad är det för slag? sade Jon Blund, gick fram till bordet och drog ut lådan. Det var griffeltaflan, som det knakade och knäpte uti, ty det hade kommit en oriktig siffra i räknetalet, så att det var färdigt att gå sönder; griffeln hoppade och sprang i sitt segelgarnssnöre, som om han varit en liten hund, som ville rätta räknetalet; men det kunde han icke. — Och så var det Hjalmars skrifbok, inuti hvilken det jämrade sig, åh, det var riktigt ohyggligt att höra! Längs efter hvarje sida stodo alla de stora bokstäfverna, hvar och en med en liten vid sidan, i en hel rad utför; det var en sådan der förskrift, och bredvid den stodo åter några bokstäfver, som trodde sig se ut som denna, ty dem hade Hjalmar skrifvit; de lågo nästan, som om de hade stupat öfver blyertsstrecket, på hvilket de skulle stå.

— Se, så här skolen I hålla er! sade förskriften. Se, så här åt sidan, med en rask sväng!

— Ack, vi vilja gerna, sade Hjalmars bokstäfver; men vi kunna inte; vi äro så dåliga.

— Då skolen I ha barnpulver! sade Jon Blund.

— Nej, nej! ropade de, och så stodo de så raka, att det var en lust deråt.

— Ja, nu få vi inte tala om sagor, sade Jon Blund; nu måste jag exercera er. Ett, tu! ett, tu! och så exercerade han bokstäfverna, och de stodo så raka och friska som på någon förskrift; men då Jon Blund gick och Hjalmar om morgonen såg på dem, voro de lika eländiga som förut.

Tisdagen.

Så snart Hjalmar var i säng, rörde Jon Blund med sin lilla trollspruta vid alla möblerna i rummet, och strax började de prata, och allesammans pratade de om sig sjelfva, undantagandes spottlådan, som stod tyst och förargade sig öfver, att de kunde vara så fåfänga att endast tala om sig sjelfva, endast tänka på sig sjelfva och alls icke ha någon tanke för henne, som dock stod så anspråkslös i vrån och lät spotta på sig.

Öfver dragkistan hängde en stor tafla i förgyld ram; det var ett landskap; man såg höga, gamla träd, blommor i gräset och en stor sjö med en flod, som flöt bakom skogen, förbi många slott, långt ut i det vilda hafvet.

Jon Blund rörde med sin trollspruta vid taflan, och så bör-

Digitized by Google

jade fåglarna på henne att sjunga, trädens grenar rörde sig, och molnen ordentligt flögo; man kunde se deras skugga öfver landskapet.

Nu lyfte Jon Blund den lille Hjalmar upp mot ramen, och Hjalmar stack benen in i taflan, midt i det höga gräset, och der stod han; solen sken mellan trädens grenar ned på honom. Han sprang fram till vattnet och satte sig i en liten båt, som låg der; den var målad röd och hvit, seglen blänkte som silfver, och sex svanar, alla med guldkronor om halsen och en strålande blå stjerna på hufvudet, drogo båten förbi de gröna skogarna, der träden berättade om röfvare och hexor, och blommorna om de täcka små elfvorna och hvad fjärilarna hade berättat dem.

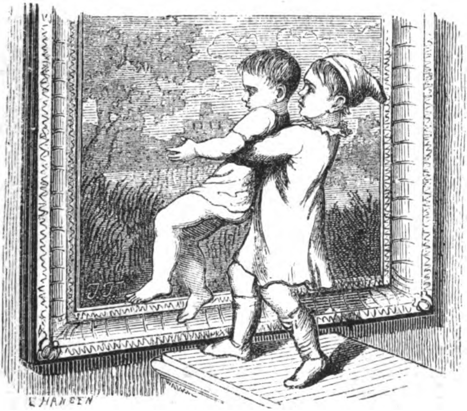

Jon Blund rörde med sin trollspruta vid taflan.

De vackraste fiskar med fjäll som silfver och guld summo efter båten; emellanåt gjorde de ett hopp, så att det sade plask i vattnet, och fåglarna, röda och blå, små och stora, flögo i två långa rader bak efter; myggorna dansade och ollonborren sade bum, bum! De ville allesammans följa Hjalmar, och en hvar hade en historia att berätta.

Det var något till seglats! Än voro skogarna så täta och så mörka, än voro de som den vackraste trädgård med solsken och blommor, och der lågo stora slott af glas och af marmor; på altanerna stodo prinsessor, och alla voro de små flickor, hvilka Hjalmar väl kände; han hade lekt med dem förr. De sträckte ut handen, och hvar och en höll den vackraste pepparkaksgris, som någon bakelsemadam kunde sälja, och Hjalmar tog i den ena ändan af pepparkaksgrisen, i

Digitized by Google

— Det är ena vackra smala ben ni har, sade kalkonen. Hvad kostar alnen?

— Skratt, skratt, skratt! flinade alla ankorna; men storken låtsade, som om han alls icke hörde det.

— Ni kan gerna skratta med, sade kalkonen till honom; ty det var mycket qvickt sagdt; eller var det kanske för simpelt för honom? Ack, ack, han är inte mångsidig! Låt oss fortfara att vara intressanta för oss sjelfva! Och så kacklade hönsen, och ankorna snattrade. Kick, kack! kick, kack! det var fasligt, så roligt de sjelfva funno det.

Men Hjalmar gick bort till hönshuset, öppnade dörren och lockade på storken, och han hoppade ut på däcket till honom; nu hade han hvilat sig, och det var som om han nickat åt Hjalmar för att tacka honom. Derpå bredde han ut sina vingar och flög till de varma länderna; men hönsen kacklade, ankorna snattrade, och kalkontuppen blef alldeles eldröd i hufvudet.

— I morgon skola vi koka soppa på er, sade Hjalmar, och så vaknade han och låg i sin lilla säng. Det var ändå en förunderlig resa, som Jon Blund hade låtit honom göra den natten.

Torsdagen.

— Vet du hvad! sade Jon Blund; bli nu inte rädd; här skall du få se en liten råtta! Och så höll han sin hand med det lätta, småtäcka djuret fram emot honom. Hon har kommit för att bjuda dig på bröllop. Här äro två små råttor, som i natt ämna inträda i äkta ståndet. De bo nere under din mors skafferigolf, och det skall vara en så vacker lägenhet.

— Men huru skall jag kunna komma genom det lilla råtthålet i golfvet? frågade Hjalmar.

— Låt mig sköta den saken! sade Jon Blund; jag skall nog få dig liten. Och så rörde han med sin trollspruta vid Hjalmar, som strax blef mindre och mindre, slutligen var han icke så stor som ett finger. Nu kan du låna tennsoldatens kläder; jag tänker att de skola passa, och det ser så styft ut att ha uniform, när man är på kalas.

Digitized by Google

— Ja visst! sade Hjalmar, och på ögonblicket var han klädd som den nättaste tennsoldat.

— Vill ni inte vara så god och sätta er i er mammas fingerborg, sade den lilla råttan, så skall jag ha den äran att draga er.

— Åh, bevars, skall fröken sjelf ha besvär! sade Hjalmar, och så foro de på råttbröllopet.

Först kommo de in under golfvet i en lång gång, som alls icke var högre, än att de nätt och jemt kunde köra der med en fingerborg, och hela gången var illuminerad med lysved.

— Luktar det inte rart här? sade råttan, som drog honom. Hela gången har blifvit smord med fläsksvål, det kan inte vara rarare!

Åh, bevars, skall fröken sjelf ha besvär!

Nu kommo de in i bröllopssalen; här stodo till höger alla de små råttfruntimren, och de tisslade och tasslade, som om de gjorde narr af hvarandra; till venster stodo alla råttherrarne och ströko sig om mustascherna med tassen; men midt på golfvet såg man brudparet; de stodo i en urhålkad ostkant och kysstes så fasligt mycket inför allas ögon, ty de voro ju förlofvade och skulle nu strax gifta sig.

Det kom allt mer och mer främmande; den ena råttan var nära att trampa ihjäl den andra, och brudparet hade stält sig midt i dörren, så att man hvarken kunde komma ut eller in. Hela rummet var i likhet med gången smordt med fläsksvål, och det var hela undfägnaden; men till desert fram-

Digitized by Google

det han seglade förbi, och prinsessan höll väl fast, och så fick hvardera sin bit, hon den minsta och Hjalmar den allra största. Vid hvarje slott stodo små prinsar på post; de skyldrade med guldsabel och läto det regna russin och tennsoldater; jo, det var riktiga prinsar det!

Än seglade Hjalmar genom skogar, än liksom genom stora salar eller midt igenom en stad; han kom äfven genom den, i hvilken hans barnpiga bodde, hon, som hade burit honom, då han var en helt liten gosse, och som hade hållit så mycket af honom; och hon nickade och vinkade och sjöng den vackra vers, hon sjelf hade diktat och sändt Hjalmar:

Jag tänker på dig så mången stund,
min egen Hjalmar, du kära!
Jag har ju kysst din lilla mun,
din panna och kinderna skära.
Jag hörde dig tala de första ord,
farväl jag dock måste dig säga,
vår herre välsigne dig här på jord,
en engel du är från det höga!

Och alla fåglarna sjöngo med, blommorna dansade på stjelken, och de gamla träden nickade, som om Jon Blund berättat sagor äfven för dem.

Onsdagen.

Åh, hvad regnet hälde ned utanför! Hjalmar kunde höra det i sömnen, och då Jon Blund öppnade ett fönster, stod vattnet ända upp till fönsterkarmen; det var en hel sjö der ute, men det präktigaste skepp låg invid huset.

— Vill du segla med, lille Hjalmar, sade Jon Blund, så kan du i natt komma till de främmande länderna och vara här i morgon igen?

Och så stod Hjalmar med ens i sina helgdagskläder midt på det präktiga skeppet, och strax blef vädret härligt, och de seglade genom gatorna, kryssade omkring kyrkan, och nu var allt en stor, vild sjö. De seglade så länge, att något land icke längre kunde skönjas, och de sågo en flock storkar, som äfven kommo hemifrån och ämnade sig till de varma länderna; den ena storken flög bakefter den andra, och de hade redan flugit så långt, så långt. En af dem var så trött, att hans vingar nästan icke kunde bära honom längre; han var den

Digitized by Google

allra sista i raden och snart kom han ett långt stycke efter; slutligen sjönk han med utbredda vingar lägre och lägre; han gjorde ännu ett par slag med vingarna, men det hjelpte icke; nu rörde han med sina fötter vid tågverket på skeppet, nu gled han nedåt seglet, och duns! der stod han på däcket.

Så tog skeppsgossen honom och satte honom in i hönshuset, bland höns, ankor och kalkoner; den stackars storken stod helt nedslagen midt ibland dem.

— Sicken en! sade alla hönsen.

Och kalkontuppen blåste upp sig så tjock han kunde bli och frågade hvem han var, och ankorna gingo baklänges, knuffade till hvarandra och ropade: Rappa dig! rappa dig!

Och de seglade genom gatorna.

Och storken berättade om det varma Afrika, om pyramiderna och om strutsen, som sprang som en vild häst genom öknen; men ankorna förstodo icke hvad han sade, och så knuffade de till hvarandra: Skola vi komma öfver ens om, att han är dum?

— Ja, visst är han dum! sade kalkontuppen, och så började han klucka. Då teg storken alldeles och tänkte på sitt Afrika.

Digitized by Google

visades en ärt, i hvilken en liten råtta af familjen hade bitit brudparets namn, det vill säga första bokstafven; det var någonting alldeles utomordentligt.

Alla råttorna sade, att det var ett präktigt bröllop och att konversationen hade varit så god.

Och så åkte Hjalmar hem igen. Han hade visserligen varit i förnämt sällskap; men så hade han också måst krypa i hop med besked, göra sig liten och taga på sig tennsoldatsuniform.

Fredagen.

— Det är otroligt, hvad det fins mycket äldre personer, som gerna vilja ha tag i mig! sade Jon Blund; i synnerhet är det sådana, som ha gjort något ondt. 'Goda, lilla Jon, säga de till mig, vi kunna inte få i hop ögonen, och så ligga vi hela natten och se alla våra onda gerningar, som likt ohyggliga små troll sitta på sängkanten och spruta hett vatten öfver oss. Skulle du inte vilja komma och jaga bort dem, så att vi kunna få oss en god sömn?' Och så sucka de så djupt: 'Vi vilja så gerna betala för besväret. God natt, Jon! Pengarna ligga i fönstret!' Men jag gör det inte för pengar, sade Jon Blund.

— Hvad skola vi ha för oss i natt? frågade Hjalmar.

— Ja, jag vet inte om du har lust att i natt igen komma på bröllop; detta är af ett annat slag än det i går. Din systers stora docka, hon, som ser ut som en karl och kallas Herman, skall gifta sig med dockan Berta; för öfrigt är det dockans födelsedag, och derför skall det komma så många presenter.

— Ja, det känner jag nog till! sade Hjalmar. Alltid när dockorna behöfva nya kläder, låter min syster dem ha födelsedag eller hålla bröllop. Det har visst händt sina hundra gånger.

— Ja, men i natt blir det bröllopet hundra ett, och när hundra ett är förbi, så är allt förbi. Derför blir också detta så makalöst. Se bara!

Och Hjalmar såg bort till bordet; der stod det lilla papphuset med ljus i fönstren, och alla tennsoldaterne skyldrade gevär utanför. Brudparet satt på golfvet och lutade sig emot

Digitized by Google

bordsfoten helt tankfullt, och det kunde det ju ha skäl till. Men Jon Blund, klädd i farmors svarta klädning, vigde dem. Då vigseln var förbi, uppstämde alla möblerna i rummet följande vackra sång, som var skrifven af blyertspennan; den gick på taptomelodien.

Vår sång skall komma som en vind
till brudeparet i salen in;
begge ä' styfva som en pinn'
och äro gjorda af handskeskinn!
:,: Hurra, hurra för pinn' och skinn!
Det sjunga vi högt i väder och vind! :,:

Och nu fingo de presenter; men de hade undanbedt sig alla ätbara saker, ty de hade nog af sin kärlek.

Men Jon Blund, klädd i farmors svarta klädning, vigde dem.

— Skola vi nu ligga på landet eller resa utomlands? frågade brudgummen, och så blef svalan, som hade rest mycket, och den gamla gårdshönan, som fem gånger hade legat ut kycklingar, tagna till råds. Och svalan berättade om de härliga, varma länderna, der vindrufvorna hängde så stora och tunga, der luften var så mild och der bergen hade färger, som man här alls icke känner till.

— De ha likväl inte vår grönkål! sade hönan. Jag låg en

Digitized by Google

sommar med alla mina kycklingar ute på landet; der var en sandgrop, som vi kunde gå och krafsa uti, och så hade vi tillträde till en trädgård med grönkål. Ack, hvad den var grön! Jag kan inte tänka mig någonting vackrare.

— Men den ena kålstocken ser ut som den andra, sade svalan, och så är här ofta så fult väder.

— Ja, det är man van vid, sade hönan.

— Men här är kallt, det fryser.

— Det har kålen godt af, sade hönan. För öfrigt kunna vi äfven ha varmt. Hade vi inte för fyra år sedan en sommar, som räckte i fem veckor! Här var så hett, att man inte kunde andas. Och så ha vi inte alla de giftiga djur, som de ha utomlands, och så äro vi fria från röfvare. Det är en dålig varelse, som inte finner, att vårt land är det vackraste; han förtjente verkligen inte att vara här. Och så grät hönan. Jag har också rest, jag har åkt i en bytta öfver tolf mil. Det är alls inte något nöje i att resa.

— Ja, hönan är en förståndig qvinna, sade dockan Berta; jag tycker inte heller om att resa bland berg; ty det är bara upp och så ned igen. Nej, vi skola flytta ut till sandgropen och promenera i kålgården.

Och dervid blef det.

Lördagen.

— Får jag nu höra sagor? sade lille Hjalmar, så snart Jon Blund hade fått honom i säng.

— I afton ha vi inte tid med det, sade Jon och spände upp sitt vackra paraply öfver honom. Se nu på de här kineserne! Och hela paraplyet såg ut som en stor kinesisk skål med blå träd och spetsiga broar med små kineser på, som stodo och nickade med hufvudet. Vi skola ha hela verlden fint uppfiffad till i morgon, sade Jon; ty det är ju då en helig dag, det är söndag. Jag skall upp i kyrktornet för att se efter, om de små kyrktomtarne polera klockorna, så att de kunna klinga vackert; jag skall ut på fältet och se efter, om vindarna blåsa dammet af gräs och blad; och hvad som är det värsta arbetet, jag måste taga ned alla stjernorna för att polera upp dem. Jag tager dem i mitt förkläde, men först måste hvar och en numreras, och hålen, i hvilka de sitta der uppe, måste också numreras, så att de komma på sina rätta platser igen; ty

Digitized by Google

annars skulle de inte sitta fast och vi få för många stjernfall, i det den ena dumpe ned efter den andra.

— Hör, vet ni hvad, herr Blund! sade ett gammalt porträtt, som hängde på väggen, der Hjalmar sof; jag är Hjalmars stamfar; ni skall ha tack för att ni berättar gossen sagor, men ni får inte förvilla hans begrepp. Stjernorna kunna inte tagas ned och poleras. Stjernorna äro klot liksom vår jord, och det är just det goda med dem.

— Tack skall du ha, du gamle stamfar! sade Jon Blund; tack skall du ha! Du är ju hufvudet för familjen; du är åldt-

Och spände upp sitt vackra paraply öfver honom.

hufvudet; men jag är äldre än du. Jag är en gammal hedning; romarne och grekerne kallade mig drömguden. Jag har varit i de förnämaste hus och besöker dem ännu; jag förstår att umgås både med små och stora. Nu kan du berätta! — Och dermed gick Jon Blund och tog paraplyet med sig.

— Nu får man, kan tänka, inte mera säga sin mening! sade det gamla porträttet.

Och så vaknade Hjalmar.

Digitized by Google

Söndagen.

— God afton! sade Jon Blund, och Hjalmar nickade, men sprang derefter fram och vände stamfaderns porträtt mot väggen, så att det inte skulle prata med, liksom i går.

— Nu skall du berätta mig sagor: om 'de fem gröna ärterna, som bodde i en ärtskida', och om 'tuppben, som friade till hönsben', och om 'stoppnålen, som var så fin af sig, att hon inbillade sig vara en synål'.

De kalla honom äfven Döden.

— Man kan äfven få för mycket af det goda, sade Jon Blund. Jag vill helst visa dig något, vet du väl. Jag vill visa dig min bror, han heter också Jon Blund; men han kommer aldrig till någon mer än en gång, och när han kommer, tager han en med sig på sin häst och berättar en sagor. Han kan bara två: en, som är så makalöst vacker, att ingen i verlden kan tänka sig den, och en, som är så stygg och ohygglig — ja, det kan inte beskrifvas! Och så lyfte Jon Blund lille Hjalmar upp i fönstret och sade: Här skall du få se

Digitized by Google

min bror, den andre Jon Blund; de kalla honom äfven Döden. Ser du, han ser alls inte stygg ut, som i bilderböckerna, der han är ben och knotor. Nej, det är silfverbroderi han har på rocken; det är den vackraste husaruniform. En kappa af svart sammet fladdrar efter honom öfver hästen. Se, huru han rider i galopp!

Och Hjalmar såg, huru denne Jon Blund red framåt och tog både unga och gamla upp på hästen; några satte han framtill och andra satte han baktill; men alltid frågade han först: Huru står det till med förhållningsboken? — Jo, bra, svarade de allesammans. — Ja, låt mig sjelf se! sade han, och så måste de visa honom boken, och alla de, som hade »mycket godt» och »utmärkt godt», kommo framtill på hästen och fingo höra den vackra sagan; men de, som hade »temligen godt» och »medelmåttigt», måste bakpå och fingo höra den stygga sagan; de skälfde och gräto och ville hoppa af hästen, men kunde det icke, ty de hade genast vuxit fast vid honom.

— Men Döden är ju den vackraste Jon Blund, sade Hjalmar. Honom är jag inte rädd för!

— Det skall du inte heller vara, sade Jon Blund. Se bara till, att du har en god förhållningsbok!

— Ja, se detta är lärorikt! mumlade stamfaderns porträtt; det hjelper ändå att säga sin mening. Och så var det nöjdt.

Se, detta är sagan om Jon Blund! Nu kan han sjelf i afton berätta dig något mera.

21.

Rosenalfen.

Midt i en trädgård växte ett törnrosträd, som var alldeles fullt med rosor, och i en af dessa, den vackraste af dem alla, bodde en alf. Han var så ytterligt liten, att intet menskligt öga kunde se honom; bakom hvarje blad i rosen hade han en sängkammare; han var så välskapad och vacker, som något barn kunde vara, och hade vingar från skuldrorna ända ned till fötterna. Åh, hvad det var för en doft i hans rum, och hvad väggarna voro ljusa och vackra! De voro ju de skära, fina törnrosbladen.

Digitized by Google

Hela dagen roade han sig i det varma solskenet, flög från blomma till blomma, dansade på den flygande fjärilns vingar och mätte, huru många steg han måste gå för att vandra igenom alla de vägar och stigar, som funnos på ett enda lindblad. Det var hvad vi kalla ådrorna i bladet, som han ansåg för vägar och stigar; ja, det var då riktigt eviga vägar för honom. Innan han slutat, gick solen ned; han hade också börjat så sent.

Det blef så kallt, daggen föll och vinden blåste; nu var det allt bäst att bege sig hem; han skyndade sig allt hvad han kunde; men rosen hade slutit sig, han kunde icke komma in — icke en enda ros stod öppen. Den stackars lille alfen blef så förskräckt; han hade aldrig förr varit ute på natten, alltid sofvit så sött bakom de lugna rosenbladen, ack, det skulle visst bli hans död!

Vi måste dock skiljas!

I andra ändan af trädgården visste han att det var en löfsal med vackra kaprifolier, och blommorna sågo ut som stora, målade horn; i en af dessa ville han stiga ned och sofva till morgonen.

Han flög dit. Tyst! det var två menniskor der inne, en ung, vacker man och den fagraste tärna; de sutto vid hvarandras sida och önskade, att de aldrig i evighet måtte skiljas åt; de höllo så mycket af hvarandra, långt mera än det bästa barn kan hålla af sin mor och far.

— Vi måste dock skiljas! sade den unge mannen. Din bror är oss obevågen och derför sänder han mig ut i ett ärende så långt bort öfver berg och sjöar! Farväl, min ljufva brud, ty det är du ändå för mig!

Digitized by Google

Och så kysste de hvarandra, och den unga flickan grät och gaf honom en ros; men innan hon räckte honom den, tryckte hon en kyss på den, så fast och innerligt, att blomman öppnade sig. Nu flög den lille alfen dit in och lutade sitt hufvud mot de fina, doftande väggarna; men han kunde ganska väl höra, att det sades farväl, farväl! och han kände, att rosen fick plats vid den unge mannens bröst — o, huru hjertat klappade der inne! Den lille alfen kunde alldeles icke somna, så klappade det.

Länge satt icke rosen stilla vid bröstet; den unge mannen tog fram den, och medan han gick allena genom den mörka skogen, kysste han blomman, ack, så ofta och så hårdt, att den lille alfen var nära att bli ihjälklämd! Han kunde genom bladet känna, huru den unge mannens läppar brunno, och rosen sjelf hade öppnat sig, liksom vid den starkaste middagssol.

Då kom der en annan man, mörk och vred; det var den vackra flickans elake broder; en knif, så hvass och stor, tog han fram, och medan den andre kysste rosen, stack den elake mannen ihjäl honom, skar af hans hufvud och begrof det jemte kroppen i den mjuka jorden under linden.

— Nu är han glömd och borta, tänkte den elake brodern. Han kommer aldrig mera tillbaka. En lång resa skulle han göra, öfver berg och sjöar; då kan man lätt mista lifvet, och det har han gjort. Han kommer inte mera tillbaka, och mig törs min syster aldrig fråga om honom.

Så skrapade han med foten vissna löf öfver den uppgräfda jorden och gick hem igen i den mörka natten; men han gick ej ensam, såsom han trodde: den lille alfen följde med; han satt i ett visset, hoprulladt lindblad, som hade fallit i håret på den elake mannen, då han gräfde grafven. Hatten satt nu ofvan på; det var så mörkt der inne, och alfen skalf af förskräckelse och vrede öfver den ohyggliga gerningen.

På morgonen kom den elake mannen hem; han tog af sig sin hatt och gick in i systerns sängkammare; der låg den vackra, blomstrande flickan och drömde om honom, som hon höll så mycket af och som hon nu trodde gå öfver berg och genom skog; och den elake brodern lutade sig ned öfver henne och log stygt, så som en djefvul kan le. Då föll det vissna bladet ur hans hår ned på sängtäcket; men han

Digitized by Google

märkte det icke och gick ut för att sjelf sofva litet på morgonen. Men alfen smög sig ut ur det vissna bladet, gick in i örat på den sofvande flickan och berättade henne, som i en dröm, det förfärliga mordet, beskref för henne stället, der brodern hade dödat hennes älskade och lagt hans lik, berättade om den blommande linden tätt bredvid och sade: För att du inte skall tro, att det, som jag berättat dig, är bara en dröm, skall du finna på din säng ett visset blad; och det fann hon, då hon vaknade.

Och der stod hon ständigt.

O huru bittra tårar grät hon icke! och åt ingen vågade hon förtro sin sorg. Fönstret stod hela dagen öppet, den lille alfen hade lätt kunnat komma ut i trädgården till rosorna och alla de andra blommorna, men han nändes icke lemna den bedröfvade. I fönstret stod ett träd med månadsrosor; i en af blommorna der satte han sig och såg på den stackars flickan. Hennes bror kom många gånger in i kammaren, och han var så munter och elak; men hon vågade icke säga ett ord om sin stora hjertesorg.

Så snart det blef natt, smög hon sig ut ur huset, gick in i skogen till det ställe, der linden stod, ref undan löfven från marken, gräfde ned i den och fann genast honom, som blifvit mördad. O, huru hon grät och bad Gud, att äfven hon snart måtte få dö!

Gerna skulle hon velat föra liket med sig hem, men det kunde hon icke; då tog hon det bleka hufvudet med de tillslutna ögonen, kysste den kalla munnen och skakade jorden ur hans vackra hår. Detta vill jag hafva, sade hon, och då hon hade lagt jord och blad på den döda kroppen, tog hon hufvudet med sig hem jemte en liten gren af den jasminbuske, som blommade i skogen, der han hade blifvit mördad.

Digitized by Google

Så snart hon var i sitt rum, tog hon den största blomkruka, som stod att finna; i den lade hon den dödes hufvud, fylde jord der ofvan på och planterade så jasminqvisten i krukan.

— Farväl! farväl! hviskade den lille alfen; han kunde icke längre uthärda att se all denna sorg och flög derför ut i trädgården till sin ros; men den var utblommad, endast några bleka blad hängde qvar vid det gröna nyponet.

— Ack, hvad det ändå är snart förbi med allt skönt och godt! suckade alfen. Slutligen fann han åter en ros; den blef hans hus, bakom dess fina, doftande blad kunde han bygga och bo.

Hvarje morgon flög han till den stackars flickans fönster, och der stod hon ständigt vid blomkrukan och grät; de bittra tårarna föllo på jasminqvisten, och för hvarje dag som hon blef blekare och blekare, stod qvisten mera frisk och grön, det ena skottet växte fram efter det andra, det kom små, hvita blomknoppar, och hon kysste dem; men den elake brodern grälade och frågade, om hon hade blifvit tokig; han kunde icke tåla eller begripa, hvarför hon ständigt grät öfver den der blomkrukan. Han visste ju icke, hvilka ögon der voro slutna och hvilka röda läppar der hade blifvit till jord; och hon lutade sitt hufvud mot blomkrukan, och den lille alfen från rosen fann henne sålunda slumrande. Då steg han in i hennes öra och berättade om aftonen i löfsalen, om rosens doft och alfernes kärlek; hon drömde så ljuft, och medan hon drömde, flydde lifvet bort; hon hade dött en stilla död, hon var i himmeln hos honom, som hon hade kär.

Och jasminblommorna öppnade sina stora, hvita klockor; de doftade så underbart ljuft — på annat sätt kunde de icke gråta öfver den döde.

Men den elake brodern såg på det vackra blommande trädet, tog det till sig som ett arf och satte det i sin sängkammare strax invid sängen, ty det var vackert att se på och doften var så ljuf och behaglig. Den lille rosenalfen följde med, flög från blomma till blomma; i hvar och en bodde ju en liten själ, och för denna berättade han om den mördade unge mannen, hvars hufvud nu var jord under jorden, berättade om den elake brodern och den stackars systern.

— Vi veta det! sade hvarje själ i blommorna; vi veta det! Ha vi inte vuxit fram ur den mördades ögon och läppar?

Digitized by Google

Vi veta det! vi veta det! Och så nickade de så underligt med hufvudet.

Rosenalfen kunde ej förstå, huru de kunde vara så lugna, och han flög ut till bina, som samlade honing, berättade dem historien om den elake brodern, och bina sade det till sin drottning, som befalde, att de alla nästa morgon skulle dräpa mördaren.

Men natten förut — det var första natten efter systerns död — då brodern sof i sin säng strax invid det doftande jasminträdet, öppnade sig hvarje blomsterkalk, och osynliga, men med giftiga spjut, stego blomstersjälarna ut, och de satte sig först vid hans öra och berättade honom elaka drömmar

De visste att den döde i sängen var en mördare.

flögo derefter öfver hans läppar och stungo hans tunga med de giftiga spjuten. Nu ha vi hämnat den döde! sade de och begåfvo sig åter tillbaka in i jasminens hvita klockor.

Då det blef morgon och fönstret till sängkammaren plötsligt rycktes upp, for rosenalfen med bidrottningen och hela bisvärmen in för att döda honom.

Men han var redan död; folk stod rundt omkring sängen, och de sade: Jasmindoften har dödat honom.

Då förstod rosenalfen blommornas hämd, och han berättade det för bidrottningen, och hon surrade med hela sin svärm omkring blomkrukan; bina kunde icke förjagas. Då tog en man

Digitized by Google

bort blomkrukan, och ett af bina stack hans hand, så att han släpte krukan, som gick sönder.
Då sågo de den hvita dödskallen och visste, att den döde i sängen var en mördare.
Och bidrottningen surrade i luften och sjöng om blommornas hämd och om rosenalfen, och att bakom det minsta blad bor en, som kan omtala och hämnas det onda.

22.
Svinvaktaren.

Det var en gång en fattig prins; han hade ett kungarike, som väl var mycket litet, men dock alltid stort nog att gifta sig på, och gifta sig, det ville han.
Nu var det visserligen något djerft af honom, att han vågade säga till kejsarens dotter: Vill du ha mig? men det vågade han ändå, ty hans namn var vidt och bredt berömdt; det fans hundratals prinsessor, som skulle ha tackat till på köpet; men tro inte att hon det gjorde.
Nu skola vi höra:
På prinsens faders graf växte ett törnrosträd, ack, ett sådant vackert törnrosträd! Det blommade endast hvart femte år och bar då blott en enda blomma, men denna var en ros, som doftade så ljuft, att man, då man luktade på henne, glömde alla sina sorger och bekymmer; och så hade han en näktergal, som kunde sjunga, som om alla vackra melodier suttit i hans lilla strupe. Den rosen och den näktergalen skulle prinsessan ha, och derför lades båda två i stora silfverfodral och skickades sedan till henne.
Kejsaren lät bära dem in till sig i den stora salen, der prinsessan gick och lekte »bjuda främmande» med sina hofdamer; de hade intet annat att göra; och då hon fick se de stora fodralen med presenterna uti, klappade hon händerna af glädje.
— Om det bara vore en liten kisse-katt! sade hon — men så kom den vackra rosen fram.
— Åh, hvad den är nätt gjord! sade alla hofdamerna.
— Den är mer än nätt, sade kejsaren; den är täck!

Digitized by Google

Men prinsessan kände på den, och då var hon färdig att gråta.

— Fy, pappa! sade hon; den är inte konstgjord, den är naturlig.

— Fy! sade allt hoffolket; den är naturlig!

— Låt oss nu först se hvad som fins i det andra fodralet, innan vi bli onda! menade kejsaren, och så kom näktergalen fram; han sjöng då så vackert, att man strax på stunden icke kunde säga något ondt om honom.

— Syperbt! charmant! sade hofdamerna, ty de talade allesammans franska, den ena värre än den andra.

— Hvad den fågeln påminner mig om högstsalig kejsarinnans speldosa! sade en gammal kavaljer. Ack ja, det är alldeles samma ton, samma föredrag!

— Ja! sade kejsaren, och så grät han som ett litet barn.

— Jag vill väl emellertid tro, att han inte är naturlig! sade prinsessan.

— Jo, det är en naturlig fågel, sade de som hade fört dit honom.

— Ja, låt då den fågeln flyga, sade prinsessan, och hon ville för ingen del tillåta prinsen att komma.

Men han lät icke modet falla; han smorde sig i ansigtet med brunt och svart, tryckte mössan ned i ansigtet och knackade på.

— God dag, kejsare! sade han. Skulle jag inte kunna få tjenst här på slottet?

— Ja, här äro så många som söka, sade kejsaren. Men låt mig se! Jag behöfver en som kan se efter svinen, ty sådana ha vi många.

Och så blef prinsen anställd som kejserlig svinvaktare. Han fick en dålig, liten kammare nere vid svinstian och här måste han vistas; men hela dagen satt han och arbetade, och när det blef qväll, hade han gjort en nätt liten gryta; rundt omkring den sutto bjellror, och så snart grytan kokade, pinglade de så vackert och spelade den gamla melodien:

Ach, du lieber Augustin,
alles ist weg, weg, weg!

Men det allra konstigaste var ändå, att när man höll fingret in i imman från grytan, kunde man genast lukta sig till,

Digitized by Google

hvilken mat som lagades i hvarje spis, som fans i staden; se det var då verkligen något annat än en ros!

Nu kom prinsessan promenerande med alla sina hofdamer, och då hon hörde melodien, stannade hon och såg så nöjd ut, ty hon kunde också spela: Ach, du lieber Augustin! Det var den enda hon kunde, men den spelade hon med ett finger.

— Det är ju den jag kan! sade hon. Han måste således vara en bildad svinvaktare. Hör! Gå in och fråga honom, hvad det der instrumentet kostar!

Och så måste en af hofdamerna springa in, men hon tog på sig skor med träbottnar.

Hvad vill du ha för den der grytan? sade hofdamen.

— Hvad vill du ha för den der grytan? sade hofdamen.
— Jag vill ha tio kyssar af prinsessan, sade svinvaktaren.
— Åh, Gud bevare oss! sade hofdamen.
— Ja, det kan inte bli för mindre, sade svinvaktaren.
— Nå, hvad säger han? frågade prinsessan.
— Det kan jag verkligen inte säga, sade hofdamen; det är så förskräckligt!
— Nå, så kan du hviska! Och så hviskade hon.
— Han är ju vettlös! sade prinsessan och gick genast sin

Digitized by Google

väg; men då hon hade gått ett litet stycke, klingade bjellrorna så vackert:

Ach, du lieber Augustin,
alles ist weg, weg, weg!

— Hör nu, sade prinsessan, fråga honom, om han vill ha tio kyssar af mina hofdamer!

— Nej, tack! sade svinvaktaren. Tio kyssar af prinsessan, eller behåller jag grytan!

— Det var då för tråkigt! sade prinsessan; men då måsten I stå för, så att ingen får se det.

Och hofdamerna stälde sig för, och så bredde de ut sina klädningar, och så fick svinvaktaren de tio kyssarna, och hon fick grytan.

Nå, nu blef det en fröjd! Hela qvällen och hela dagen måste grytan koka; i hela staden fans icke en spis, i hvilken de icke visste hvad som kokades, både hos kammarherren och hos skomakaren. Hofdamerna dansade och klappade händerna.

— Vi veta hvem som skall ha saftsoppa och pannkaka! Vi veta hvem som skall ha gröt och kotletter! Hvad det är intressant!

— Högst intressant! sade öfverhofmästarinnan.

— Ja, men hafven tand för tunga, ty jag är kejsarens dotter!

— Ja, bevare oss! sade de allesammans.

Svinvaktaren, det vill säga prinsen — men de visste ju icke annat, än att han var en verklig svinvaktare — lät icke dagen gå utan att göra något, och så gjorde han en skallra; då man svängde den omkring, klingade alla valser, galoppader och polkor, man känt ända från verldens skapelse.

— Men det är ju syperbt! sade prinsessan, i det hon gick förbi. Jag har aldrig hört en vackrare komposition! Hör nu, gå in och fråga honom, hvad det der instrumentet kostar; men jag kysser inte!

— Han vill ha hundra kyssar af prinsessan, sade hofdamen, som varit inne för att fråga.

— Jag tror att han är tokig! sade prinsessan, och så gick hon sin väg; men då hon hade gått ett litet stycke, stannade hon. Man måste uppmuntra konsten! sade hon; jag är kejsarens dotter! Säg honom, att han skall få tio kyssar, liksom i går, resten kan han taga hos mina hofdamer.

Digitized by Google

— Ja, men vi vilja så ogerna, sade hofdamerna.

— Det är bara prat! sade prinsessan. När jag kan kyssa honom, kunnen I också göra det. Kom i håg, att jag ger er kost och lön! Och så måste hofdamen in till honom igen.

— Hundra kyssar af prinsessan, sade han, eller behåller hvar och en sitt!

— Stå för!!! sade hon, och så stälde sig alla hofdamerna för, och så kysste han.

— Hvad kan det väl vara för en folksamling der nere vid svinstian? sade kejsaren, som hade gått ut på altanen. Han gnuggade sig i ögonen och satte glasögonen på sig. Det är

Och så stälde sig alla hofdamerna för.

ju hofdamerna, som roa sig; jag måste ned till dem! — Och så drog han tofflorna upp baktill, ty det var skor, som han hade trampat ned.

Hej! hvad han hade brådt om!

Så snart han kom ned på gården, gick han helt sakta, och hofdamerna hade så mycket att göra med att räkna kyssarna, för att det skulle gå ärligt till, så att han icke skulle få för många, men icke heller för få, att de alls icke märkte kejsaren. Han reste sig på tå.

Digitized by Google

— Hvad för slag! sade han, då han såg att de kysstes, och så slog han dem i hufvudet med sin toffel, just som svinvaktaren fick den åttiosjette kyssen. Ut! sade kejsaren, ty han var vred, och både prinsessan och svinvaktaren blefvo utkörda ur hans kejsardöme.

Der stod hon nu och grät, svinvaktaren grälade, och regnet hälde ned.

— Ack, jag arma varelse! sade prinsessan. Om jag ändå hade tagit den vackre prinsen! Ack, hvad jag är olycklig!

Ack, hvad jag är olycklig!

Och svinvaktaren gick bakom ett träd, torkade den svarta och bruna färgen af sitt ansigte, kastade bort de ruskiga kläderna och trädde nu fram i sin prinsdrägt, så vacker, att prinsessan måste niga vid hans åsyn.

— Jag har lärt mig att förakta dig, du! sade han. Du ville inte ha en ärlig prins; du förstod dig inte på rosen och näktergalen, men svinvaktaren kunde du kyssa för en leksak. Nu kan du ha det som du har det.

Och så gick han in i sitt kungarike, läste igen dörren och sköt regeln för, och så kunde hon med skäl stå utanför och sjunga:

Ach, du lieber Augustin,
alles ist weg, weg, weg!

23.

Bohvetet.

Tidt och ofta, då man efter ett åskväder går förbi en åker, der bohvete växer, ser man, att den blifvit helt svart och svedd; det är som om en eldslåga gått fram öfver den, och bon-

Digitized by Google

den säger då: Det der har blixten gjort! Men hvarför har den gjort så? — Jag skall berätta hvad gråsparfven sagt mig, och gråsparfven har hört det af ett gammalt pilträd, som stod vid en bohveteåker och står der ännu. Det är ett så ärevördigt, stort pilträd, men skrumpet och gammalt; det är remnadt midt i tu, och gräs och björnbärsrankor växa ut ur remnan; trädet lutar framåt, och grenarna hänga ända ned till marken, som om de vore ett långt, grönt hår.

På alla fälten rundt omkring växte säd, både råg, korn och hafre, ja, den vackra hafren, hvilken, då den är mogen, ser ut som en hel mängd små, gula kanariefåglar på en qvist. Säden stod så frodig, och ju tyngre den var, desto djupare böjde den sig i from ödmjukhet.

Men der fans äfven en åker med bohvete, och den åkern låg midt för det gamla pilträdet; bohvetet böjde sig alldeles icke, såsom den andra säden, utan sträckte på sig stolt och styft.

— Jag är fullt ut så rik som axet, sade det, och jag är dessutom mycket vackrare; mina blommor äro sköna som äpleträdets blommor; det är en lust att se på mig och de mina! Känner du någon präktigare än oss, du gamla pilträd?

Och pilträdet nickade med hufvudet, som om det velat säga: Jo, det gör jag visst! Men bohvetet sträckte på sig af idel högfärd och sade: Det dumma trädet, det är så gammalt, att det växer gräs i magen på det!

Nu utbröt ett förskräckligt oväder; alla fältets blommor fälde i hop sina blad eller böjde sina fina hufvuden, medan stormen for *fram* öfver dem; men bohvetet satte upp hufvudet i sin stolthet.

— Böj ditt hufvud, som vi! sade blommorna.

— Det behöfver jag alldeles inte! sade bohvetet.

— Böj ditt hufvud, som vi! ropade säden. Nu kommer stormens engel flygande! Han har vingar, som nå ifrån molnen ända ned till jorden, och han hugger dig midt af, innan du hinner be honom vara dig nådig.

— Ja, men jag vill inte böja mig! sade bohvetet.

— Slut dina blommor och böj dina blad! sade det gamla pilträdet. Se inte upp mot blixten, då molnet brister; sjelfva menniskorna våga det inte, ty i blixten kan man se in i Guds himmel, men den synen kan göra sjelfva menniskorna blinda; huru skulle det inte då gå oss, jordens växter, om vi vågade det, vi som äro mycket ringare!

Digitized by Google

— Mycket ringare! sade bohvetet. Nu vill jag just se in i Guds himmel! Och det gjorde det i öfvermod och stolthet. Det var som om hela verlden stått i eld och lågor, så blixtrade det.

Då ovädret sedan var förbi, stodo blommor och säd i den stilla, rena luften så uppfriskade af regnet; men bohvetet var svartbrändt af blixten; det var nu en död, onyttig ört på marken.

Och det gamla pilträdet rörde sina grenar i vinden, och stora vattendroppar föllo från de gröna bladen, som om trädet gråtit, och sparfvarna frågade: Hvarför gråter du? Här är ju så

Ja, men jag vill inte böja mig! sade bohvetet.

härligt! Se huru solen skiner, se huru molnen gå, känner du inte doften från blommor och buskar! Hvarför gråter du, gamla pilträd?

Och pilträdet berättade om bohvetets stolthet, öfvermod och straff; detta följer alltid. Jag, som berättar historien, har hört den af sparfvarna; — de berättade mig den en afton, då jag bad dem om en saga.

Digitized by Google

24.

Engeln.

— Hvarje gång ett snällt barn dör, kommer en Guds engel ned till jorden, tager det döda barnet på sina armar, breder ut de stora, hvita vingarna, flyger fram öfver alla de ställen, barnet haft kära, och plockar en hel hand full af blommor, som han för upp till Gud, der de skola blomma ännu vackrare än på jorden. Den gode Guden trycker alla blommorna till sitt hjerta; men den blomma, som är honom kärast, gifver han en kyss, och då får hon röst och kan sjunga med i den stora lycksaligheten.

Se, allt detta berättade en Guds engel, då han bar ett dödt barn upp till himmeln, och barnet hörde på som i en dröm; och de foro fram öfver de ställen i hemmet, der den lilla hade lekt, och sväfvade genom trädgårdar med vackra blommor.

— Hvilka skola vi nu taga med oss och plantera i himmeln? frågade engeln.

Och der stod ett smärt, vackert törnrosträd, men en elak hand hade brutit stammen, så att alla grenarna, fulla af stora, halft utspruckna knoppar, hängde vissna ned rundt omkring det.

— Det stackars trädet! sade barnet. Tag det, så att det kan komma att blomma der uppe hos Gud!

Och engeln tog det, men kysste barnet derför, och den lilla öppnade till hälften sina ögon. De plockade af de rika praktblommorna, men togo äfven den föraktade prestkragen och den vilda styfmorsblomman.

— Nu ha vi blommor! sade barnet, och engeln nickade, men de flögo ännu icke upp till Gud. Det var natt och alldeles tyst; de voro ännu qvar i den stora staden och sväfvade omkring på en af de smalaste gatorna, hvarest det låg hela högar af halm, aska och allt slags bråte; det hade varit flyttningsdag; der lågo tallriksbitar, gipsstycken, trasor och gamla hattkullar, kort sagdt allt som icke såg bra ut.

Och engeln pekade i all denna oreda ned på några skärfvor af en blomkruka och på en jordklimp, som hade fallit ur den och sammanhölls medelst rötterna af en stor, vissen ängsblomma, som alldeles icke dugde och derför kastats ut på gatan.

Digitized by Google

Tager det döda barnet på sina armar.

Digitized by Google

— Den här taga vi med oss, sade engeln; jag skall berätta dig dess historia, medan vi flyga.

Och så flögo de, och engeln berättade:

— Der nere vid den smala gatan, i den der låga källaren, bodde en fattig, sjuk gosse; han hade, allt ifrån det han var helt liten, ständigt varit sängliggande; när han var som allra raskast, kunde han på kryckor gå ett par gånger fram och tillbaka i den lilla kammaren, det var alltsammans. Några dagar under sommarn föllo solstrålarna en half timmes tid in i källarförstugan, och när då den lille gossen satt der och lät den varma solen skina på sig och såg det röda blodet genom sina späda fingrar, som han höll framför ögonen, så hette det: Ja, i dag har han varit ute! — Han kände skogen i dess fagra vårgrönska endast derigenom, att grannens son förde till honom den första bokqvisten, och denna höll han öfver sitt hufvud och drömde sig då vara under bokarna, der solen sken och fåglarna sjöngo. En vårdag kom grannens son till honom äfven med ängsblommor, och bland dem var händelsevis en med rot; derför sattes den i en blomkruka och ställdes i fönstret strax invid sängen. Och blomman var planterad af en lycklig hand; hon växte, sköt nya skott och bar hvarje år sina blommor. Hon blef den sjuke gossens vackraste trädgård, hans lilla skatt på denna jord; han vattnade och skötte henne och lagade, att hon fick hvarje solstråle, ända till den sista, som föll in genom det låga fönstret; och blomman sjelf växte in i hans drömmar, ty för honom blommade hon, spred sin doft och gladde ögat; mot henne vände han sig i döden, då vår herre kallade honom. — Ett år har han nu varit hos Gud, ett år har blomman stått glömd i fönstret, vissnat och derför vid flyttningen blifvit utkastad bland soporna på gatan. Och det är den blomman, den fattiga, vissna blomman, som vi tagit med i buketten, ty den blomman har skänkt större glädje än den präktigaste blomma i en drottnings trädgård.

— Men hur vet du allt detta? frågade barnet, som engeln bar upp till himmeln.

— Jag vet det, sade engeln. Jag var ju sjelf den der sjuke, lille gossen, som gick på kryckor! Min blomma känner jag nog igen.

Och barnet öppnade sina ögon helt och hållet och såg in i engelns vackra, glada anlete, och i samma ögonblick voro de

Digitized by Google

i Guds himmel, der det var glädje och lycksalighet. Och Gud tryckte det döda barnet till sitt hjerta, och då fick det vingar som den andre engeln och flög hand i hand med honom; och Gud tryckte alla blommorna till sitt hjerta, men den fattiga, vissna ängsblomman kysste han, och hon fick röst och sjöng med alla englarna, som sväfvade omkring Gud, några helt nära, andra utomkring dessa i stora kretsar, allt längre bort i det oändliga, men alla lika lyckliga. Och alla sjöngo de, små och stora, det snälla, fromma barnet och den fattiga ängsblomman, som hade legat vissen och utkastad i soporna bland flyttningsskräpet på den smala, mörka gatan.

25.

Näktergalen.

I Kina är, det vet du nog, kejsaren en kines, och alla de, som han har omkring sig, äro kineser. Det är nu många år sedan, men just derför är det skäl att höra historien, innan man glömmer den. Kejsarens slott var det präktigaste i verlden, helt och hållet af fint porslin, så kostbart, men så skört, så ömtåligt att röra vid, att man riktigt måste akta sig. I trädgården såg man de sällsammaste blommor, och vid de allra präktigaste voro silfverklockor bundna, hvilka klingade, så att man icke skulle gå förbi utan att gifva akt på blomman. Ja, allting var så väl uttänkt i kejsarens trädgård, och den sträckte sig så långt, att trädgårdsmästaren sjelf icke visste, hvar den tog slut; om man fortfor att gå, kom man in i den vackraste skog med höga träd och djupa sjöar. Skogen gick ända ned till hafvet, som var blått och djupt; stora skepp kunde segla ända in under grenarna, och bland dessa bodde en näktergal, som sjöng så härligt, att sjelfva den fattige fiskaren, som hade så mycket annat att sköta, låg stilla och lyssnade, när han om natten var ute för att taga upp nätet och då hörde näktergalen. Herre Gud, hvad det är vackert! sade han, men så måste han sköta sina göromål och glömde fågeln; men nästa natt, då fågeln åter sjöng och fiskaren kom dit ut, sade han det samma: Herre Gud, hvad det är vackert!

Från alla verldens länder kommo resande till kejsarens stad,

Digitized by Google

och de beundrade den, slottet och trädgården, men när de fingo höra näktergalen, sade de allesammans: Han är ändå det bästa!

Och de resande berättade derom, när de kommo hem, och de lärde skrefvo många böcker om staden, slottet och trädgården, men näktergalen glömde de icke; han sattes allra högst; och de, som kunde dikta, skrefvo de vackraste dikter, allesammans om näktergalen i skogen vid den djupa sjön.

Dessa böcker gingo verlden omkring, och några kommo äfven en gång till kejsaren. Han satt i sin guldstol, läste och läste, och i hvarje ögonblick nickade han med hufvudet; ty det fägnade honom att höra de präktiga beskrifningarna öfver staden, slottet och trädgården. Men näktergalen är ändå det allra bästa, stod der skrifvet.

— Hvad för något! sade kejsaren. Näktergalen? Honom känner jag ju rakt inte till! Fins det en sådan fågel i mitt kejsardöme och till på köpet i min trädgård? Det har jag aldrig hört! Sådant der skall man läsa sig till.

Och så kallade han på sin kavaljer, som var så förnäm, att när någon, som var ringare än han, vågade tala till honom eller fråga om något, svarade han intet annat än »P!», och det har ingen betydelse.

— Här skall ju finnas en högst märkvärdig fågel, som kallas näktergal, sade kejsaren. Man säger, att han är det allra bästa i mitt stora rike. Hvarför har man aldrig sagt mig något om honom?

— Jag har aldrig förr hört honom nämnas, sade kavaljeren; han har aldrig blifvit presenterad vid hofvet.

— Jag vill, att han skall komma hit i afton och sjunga för mig, sade kejsaren. Hela verlden vet hvad jag har, men sjelf vet jag det inte!

— Jag har aldrig förr hört honom nämnas, sade kavaljeren; jag skall söka honom, jag skall finna honom!

Men hvar stod han att finna? Kavaljeren sprang upp och ned för alla trappor, genom salar och korridorer, men ingen af alla dem, han träffade på, hade hört talas om näktergalen, och kavaljeren sprang tillbaka till kejsaren och sade, att det visst måste vara en ren dikt af dem, som skrefvo böcker.

— Ers kejserliga majestät skall inte tro hvad som skrifves der; det är idel dikter och något som kallas svartkonst,

Digitized by Google

— Men den bok, i hvilken jag läst det, sade kejsaren, har blifvit mig tillsänd från den stormäktige kejsaren af Japan, och således kan det inte vara osanning. Jag vill höra näktergalen! Han skall vara här i afton; han har min allra högsta nåd, och kommer han inte, skall hela hofvet dunkas på magen, när det ätit qvällsvard.

— Tsing-pe! sade kavaljeren och sprang åter upp och ned för alla trappor, genom alla salar och korridorer, och halfva hofvet sprang med, ty det ville icke gerna dunkas på magen. Det var ett oupphörligt frågande efter den märkvärdiga näktergalen, som hela verlden kände, men ingen vid hofvet.

Slutligen träffade de en liten fattig flicka i köket. Hon sade: Herre Gud, näktergalen! Honom känner jag väl! Ja, hvad han kan sjunga! Jag har fått tillstånd att hvarje afton bära några öfverlefvor från bordet hem till min stackars sjuka mor, som bor nere vid stranden, och när jag då går tillbaka, är trött och hvilar mig i skogen, hör jag näktergalen sjunga. Mina ögon tåras dervid; det är som om min mor kysste mig.

— Lilla kökspiga! sade kavaljeren; jag skall skaffa henne fast anställning i köket och tillåtelse att se kejsaren spisa, om hon kan föra oss till näktergalen; ty han är befald till slottet i afton.

Och så drogo de allesammans ut i skogen, der näktergalen plägade sjunga; halfva hofvet var med. Bäst som de gingo, började en ko böla.

— Åh, sade hofjunkaren, nu ha vi honom! Det är ändå en märkvärdig kraft hos ett sådant litet djur. Jag har alldeles bestämdt hört honom förr.

— Nej, det der är korna som böla, sade den lilla kökspigan; vi äro ännu långt ifrån stället.

Grodorna qväkte nu i kärret.

— Härligt! sade den kinesiske hofpredikanten. Nu hör jag honom! Det är alldeles som små kyrkklockor.

— Nej, det der är grodorna, sade den lilla kökspigan. Men nu tänker jag att vi snart få höra honom.

Nu började näktergalen sjunga.

— Den der är det! sade den lilla flickan. Hör! hör! Och der sitter han! Och så pekade hon på en liten grå fågel uppe bland grenarna.

— Är det möjligt? sade kavaljeren. Sådan hade jag då

Digitized by Google

aldrig tänkt mig honom. Hvad han ser simpel ut! Han har visst förlorat färgen vid anblicken af så mycket förnämt folk hos sig.

— Lilla näktergal! ropade den lilla kökspigan helt högt; vår nådige kejsare vill så gerna, att du skall sjunga för honom.

— Med största nöje! sade näktergalen och sjöng så, att det var en lust deråt.

— Det är liksom glasklockor, sade kavaljeren; och se bara, huru den lilla strupen arbetar! Det är märkvärdigt, att vi aldrig ha hört honom förr. Han skall göra stor succès vid hofvet!

— Skall jag sjunga ännu en gång för kejsaren? sade näktergalen, som trodde att kejsaren var med.

— Min förträffliga, lilla näktergal, sade kavaljeren, jag har den stora glädjen att meddela er, att ni är befald till en hoffest i afton, der ni skall förtrolla hans höga kejserliga nåde med er charmanta sång.

— Den tager sig bäst ut i det gröna, sade näktergalen, men följde likväl gerna med, då han hörde, att kejsaren önskade det.

På slottet var det riktigt uppfiffadt. Väggar och golf, som voro af porslin, strålade i skenet från många tusen guldlampor; de vackraste blommor, som kunde klinga riktigt bra, voro uppstälda i korridorerna; det var ett spring och ett drag, men just nu klingade alla klockorna, så att man ej kunde höra ett ord.

Midt inne i den stora salen, der kejsaren satt, var en guldpinne uppsatt, och på den skulle näktergalen sitta; hela hofvet var der, och den lilla kökspigan hade fått lof att stå bakom dörren, efter som hon nu hade titel af verklig kökspiga. Alla voro i full gala, och alla sågo på den lilla grå fågeln, åt hvilken kejsaren nickade.

Och näktergalen sjöng så vackert, att kejsaren fick tårar i ögonen; tårarna tillrade utför hans kinder, och då sjöng näktergalen ännu vackrare, så att det riktigt gick till hjertat; och kejsaren var så glad, och han sade, att näktergalen skulle ha hans guldtoffel att bära om halsen. Men näktergalen tackade: han hade redan fått tillräcklig belöning.

— Jag har sett tårar i kejsarens ögon, detta är för mig den rikaste skatt. En kejsares tårar ha en underbar makt! Gud vet, att jag är tillräckligt belönad! Och så sjöng han åter med sin ljufva, härliga stämma.

Digitized by Google

— Det är det älskligaste koketteri jag sett, sade damerna rundt omkring, och så togo de vatten i munnen för att klunka, när någon talade till dem; de trodde sig då äfven vara näktergalar; ja, lakejerne och kammarjungfrurna gåfvo till känna, att äfven de voro belåtna, och det vill säga mycket, ty de äro de allra svåraste att göra till lags. Ja, näktergalen gjorde riktigt lycka.

Han skulle nu stanna vid hofvet, ha sin egen bur samt frihet att spatsera ut två gånger om dagen och en gång om natten. Han fick tolf tjenare med sig, och alla hade de ett sidenband om benet på honom och höllo väl fast. Det var alls intet nöje med den promenaden.

Han skall göra stor succès vid hofvet!

Hela staden talade om den märkvärdiga fågeln, och om två mötte hvarandra, så sade den ena icke annat än: Näk—! och den andra sade: galen! och så suckade de och förstodo hvarandra; ja, elfva hökarbarn blefvo uppkallade efter honom, men icke ett af dem hade en enda ton i kroppen.

En dag kom ett stort paket till kejsaren, och utan på stod skrifvet: Näktergal.

— Här ha vi nu en ny bok om vår berömda fågel! sade kejsaren; men det var icke någon bok, utan ett litet konststycke, som låg i en ask, en konstgjord näktergal, som skulle likna den lefvande, men var öfver allt besatt med diamanter, rubiner och safirer; så snart man drog upp den konstgjorda fågeln, kunde han sjunga ett af de stycken, som den verkliga

Digitized by Google

sjöng, och så gick stjerten upp och ned och glänste af silfver och guld. Omkring halsen hängde ett litet band, och på detta stod skrifvet: Kejsarens af Japan näktergal är fattig mot kejsarens af Kina.

— Det är charmant! sade de allesammans, och den, som hade lemnat den konstgjorda fågeln, fick genast titel af öfver-kejserlig-näktergalslemnare.

— Nu måste de sjunga tillsammans; hvad det skall bli för en duett!

Och så måste de sjunga tillsammans; men det ville icke gå riktigt bra, ty den verkliga näktergalen sjöng på sitt sätt, och den konstgjorda fågeln gick på valsar.

— Det är inte hans skull, sade spelmästaren; han är särdeles taktfast och helt och hållet af min skola.

Så skulle den konstgjorda fågeln sjunga ensam. Han gjorde lika mycken lycka som den verkliga, och så var han ju också mycket täckare att se på: han glittrade som armband och bröstnålar.

Tre och tretio gånger sjöng han ett och samma stycke och var ändå icke trött; folk hade gerna hört honom om igen; men kejsaren menade, att nu skulle äfven den lefvande näktergalen sjunga litet — men hvar var han? Ingen hade märkt, att han flugit ut genom det öppna fönstret bort till sina gröna skogar.

— Men hvad vill det säga? sade kejsaren; och allt hoffolket utöste skymford och menade, att näktergalen vore ett högst otacksamt djur. Den bästa fågeln ha vi ändå qvar, sade de, och så måste den konstgjorda fågeln åter sjunga, och det var den tretiofjerde gången de fingo samma stycke; men de kunde det ännu icke helt och hållet, ty det var så svårt, och spelmästaren prisade fågeln så utomordentligt, ja försäkrade, att han vore bättre än den verkliga näktergalen, icke blott hvad kläderna angick och de många vackra diamanterna, utan äfven till sitt inre.

— Ty ser ni, mitt herskap, kejsaren framför alla! hos den verklige näktergalen kan man aldrig beräkna hvad som skall komma, men hos den konstgjorda fågeln är allt bestämdt. Så blir det och inte annorlunda. Man kan göra reda för det; man kan sprätta upp honom och visa det menskliga tänkandet, huru valsarna ligga, huru de gå och huru det ena följer af det andra.

Digitized by Google

— Det är alldeles mina tankar! sade de allesammans, och spelmästaren fick tillstånd att nästa söndag visa fågeln för folket; de skulle också höra honom sjunga, sade kejsaren; och de hörde honom och blefvo så nöjda, som om de hade druckit sig muntra af tevatten, ty det är nu så äkta kinesiskt, och alla sade de: Åh! och stucko i vädret det finger man kallar slekepott, och så nickade de; men de fattiga fiskare, som hade hört den verkliga näktergalen, sade: Det klingar vackert nog och är likt också, men det fattas något, jag vet inte hvad!

Den verkliga näktergalen blef förvisad från land och rike.

Den konstgjorda fågeln hade sin plats på en sidenkudde bredvid kejsarens säng; alla de skänker, den hade fått, guld och ädelstenar, lågo rundt omkring den, och i titel hade den stigit till »högkejserlig nattduksbordssångare», i rang till nummer ett till venster; ty kejsaren räknade den sidan för mest förnäm, på hvilken hjertat sitter, och hjertat sitter till venster äfven hos en kejsare. Och spelmästaren skref fem och tjugu band om den konstgjorda fågeln; det var så lärdt och så långt och med de allra svåraste kinesiska ord, och alla menniskor sade, att de hade läst och förstått det; ty annars hade de ju varit dumma och blifvit dunkade på magen.

Sålunda gick det ett helt år; kejsaren, hofvet och alla de andra kineserne kunde utantill hvar enda liten klunk i den konstgjorda fågelns sång, men just derför tyckte de nu allra bäst om den; de kunde sjelfva sjunga med, och det gjorde de. Gatpojkarne sjöngo »zizizi! klunk-klunk-klunk»! och kejsaren sjöng det — ja, det var bestämdt vackert!

Men en afton, bäst som den konstgjorda fågeln sjöng och kejsaren låg i sängen och hörde på honom, sade det pang! inuti fågeln; någonting sprang sönder: snurrrrr! alla hjulen lupo omkring, och så stannade musiken.

Kejsaren sprang genast upp ur sängen och lät kalla sin lifmedikus; men hvad kunde han hjelpa? Så läto de hemta urmakaren, och efter mycket talande och mycket efterseende fick han fågeln någorlunda i stånd; men han sade, att man måste mycket spara på honom; ty han var så utnött i tapparna, och det var icke möjligt att sätta in nya, så att det gick säkert med musiken. Det var en stor bedröfvelse; endast en gång om året vågade man låta den konstgjorda fågeln sjunga, och det var ändå nog mycket; men så höll spelmästaren ett litet tal med

Digitized by Google

de svåra orden och sade, att det var lika bra som förut, och så var det lika bra som förut.

Nu hade fem år förflutit, och hela landet fick en riktigt stor sorg, ty de höllo verkligen allesammans af sin kejsare: nu var han sjuk och kunde icke lefva längre, sade man; en ny kejsare var redan vald, och folk stod ute på gatan och frågade kavaljeren, huru det stod till med deras kejsare.

— P! sade han och skakade på hufvudet.

Kall och blek låg kejsaren i sin stora, präktiga säng; hela hofvet trodde honom vara död, och en hvar skyndade att helsa den nye kejsaren; kammartjenarne sprungo ut för att prata derom, och slottspigorna hade stort kafferep. Rundt omkring i alla salar och korridorer hade man lagt kläde, för att icke ljudet af steg skulle höras, och derför var der så tyst, så tyst. Men kejsaren var ännu icke död; stel och blek låg han i den präktiga sängen med de långa sammetsgardinerna och de tunga guldtofsarna; högt uppe stod ett fönster öppet, och månen sken in på kejsaren och den konstgjorda fågeln.

Den stackars kejsaren kunde knappast andas; det var som om något suttit på hans bröst; han slog upp ögonen, och nu såg han, att det var Döden, som satt på hans bröst och hade tagit på sig hans guldkrona och i ena handen höll kejsarens guldsabel, i den andra hans präktiga fana; och rundt omkring i vecken af de stora sammetssänggardinerna stucko underliga hufvuden fram, några mycket stygga, andra så välsignadt blida: det var alla kejsarens onda och goda gerningar, som sågo på honom nu, då Döden satt på hans hjerta.

— Kommer du i håg det? hviskade den ena efter den andra. Kommer du i håg det? Och så berättade de honom så mycket, att svetten sprack ut på hans panna.

— Det har jag aldrig vetat! sade kejsaren. Musik, musik, den stora kinesiska trumman, så att jag slipper höra allt hvad de säga! ropade han.

Och de fortforo, och Döden nickade som en kines åt allt hvad som sades.

— Musik, musik! skrek kejsaren. Du lilla välsignade guldfågel, sjung då, sjung! Jag har gifvit dig guld och dyrbarheter, jag har sjelf hängt min guldtoffel om din hals; sjung då, sjung!

Men fågeln stod stilla, der fans ingen som kunde draga upp

Digitized by Google

honom, och annars sjöng han icke; men Döden fortfor att se på kejsaren med sina stora, tomma ögongropar, och det var så tyst, så förfärligt tyst.

Då ljöd i det samma, tätt invid fönstret, den vackraste sång: det var den lilla lefvande näktergalen, som satt på grenen utanför; han hade hört talas om sin kejsares vånda och derför kommit för att sjunga honom tröst och hopp; och allt efter som han sjöng, blefvo skepnaderna allt blekare och blekare, blodet kom i allt raskare och raskare omlopp i kejsarens svaga kropp, och Döden sjelf lyssnade och sade: Fortfar, lilla näktergal, fortfar!

Men Döden fortfor att se på kejsaren.

— Ja, om du vill ge mig den präktiga guldsabeln; ja, om du vill ge mig den granna fanan, om du vill ge mig kejsarens krona!

Och Döden gaf hvarje klenod för en sång, och näktergalen fortfor ännu att sjunga, och han sjöng om den stilla kyrkogården, der de hvita rosorna växa, der flädern doftar och der det friska gräset fuktas af de efterlefvandes tårar; då fick Döden längtan efter sin trädgård och sväfvade som en kall, hvit dimma ut genom fönstret.

Digitized by Google

— Tack, tack! sade kejsaren; du himmelska lilla fågel, jag känner dig nog! Dig har jag jagat från mitt land och rike, och likväl har du sjungit de onda synerna från min säng, skaffat Döden från mitt hjerta. Huru skall jag kunna belöna dig?

— Du har belönat mig! sade näktergalen; jag fick tårar ur dina ögon första gången jag sjöng, det glömmer jag aldrig! Sådana äro de juveler, som göra ett sångarhjerta godt; — men sof nu och blif frisk och stark; jag skall sjunga för dig.

Och han sjöng — och kejsaren föll i en ljuf sömn, och sömnen var så mild och välgörande.

Och kejsaren sade: God morgon!

Solen sken in genom fönstren till honom, då han vaknade stärkt och frisk; ingen af hans tjenare hade ännu kommit tillbaka, ty de trodde att han var död; men näktergalen satt ännu och sjöng.

— Du måste alltid stanna hos mig! sade kejsaren; du skall sjunga blott när du sjelf vill, och den konstgjorda fågeln slår jag i tusen bitar.

— Gör inte det! sade näktergalen. Han har ju gjort det goda han kunde; behåll honom som förut! Jag kan inte bygga och bo på slottet; men låt mig komma, då jag sjelf har lust, så skall jag om aftonen sitta på grenen der vid fönstret och

Digitized by Google

sjunga för dig, så att du kan bli både glad och tankfull; jag skall sjunga om de lyckliga och om dem som lida; jag skall sjunga om ondt och godt, som hålles doldt rundt omkring dig. Den lilla sångfågeln flyger vidt omkring till den fattige fiskaren, till bondens tak, till en hvar, som är långt ifrån dig och ditt hof; jag älskar ditt hjerta mer än din krona, och likväl har kronan en doft af något heligt omkring sig. Jag kommer och sjunger för dig — men ett måste du lofva mig.

— Allt! sade kejsaren och stod der i sin kejserliga skrud, som han sjelf hade iklädt sig, och höll sabeln, som var tung af guld, upp mot sitt hjerta.

— Ett ber jag dig om! Berätta icke för någon, att du har en liten fågel, som säger dig allt, så skall det gå ännu bättre!

Och så flög näktergalen bort.

Tjenarne kommo in för att se om sin döde kejsare; — jo, der stodo de, och kejsaren sade: God morgon!

26.

Fästman och fästmö.

Snurran och bollen lågo i en låda tillsammans med andra leksaker, och så sade snurran till bollen: Skulle vi inte bli fästman och fästmö, efter som vi ändå ligga tillsammans i lådan? Men bollen*, som var sydd af saffian och var lika inbilsk som en fin fröken, ville icke svara på någonting sådant.

Följande dagen kom den lille gossen, som egde leksakerna; han målade snurran med rödt och gult och slog ett messingsstift midt uti den; det såg just ståtligt ut, då snurran svängde omkring.

— Se på mig! sade den till bollen. Hvad säger ni nu? Skulle vi inte bli fästman och fästmö? Vi passa så väl för hvarandra: ni hoppar och jag dansar! Lyckligare än vi två skulle ingen kunna bli!

---

* Snurran och bollen måste här byta om kön, emedan toppen (snurran) på danska är maskulinum, och bolden (bollen) femininum.

Digitized by Google

— Ja så, tror ni det? sade bollen. Ni vet förmodligen inte, att min far och mor ha varit saffianstofflor och att jag har en kork i kroppen på mig?

— Ja, men jag är af mahognyträ, sade snurran; och borgmästaren har sjelf svarfvat mig, han har sin egen svarfstol, och det var honom ett stort nöje.

— Ja, kan jag lita på det? sade bollen.

— Måtte jag aldrig mer få smaka piskan*, om jag ljuger! sade snurran.

— Ni talar mycket vackert för er! sade bollen; men jag kan likväl inte, ty jag är så godt som till hälften förlofvad med en svala; hvarje gång jag går till väders, sticker den ut hufvudet ur boet och säger: Vill ni? vill ni? och nu har jag sagt ja inom mig, och det är så godt som en half förlofning; men jag lofvar er, att jag aldrig skall glömma er.

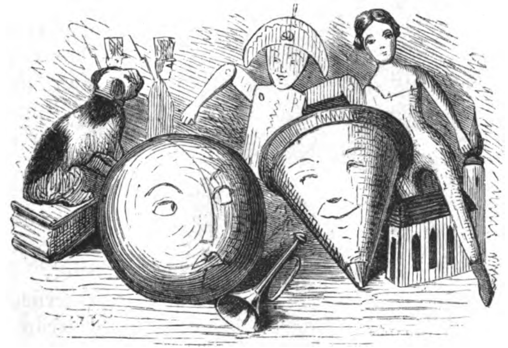

Skulle vi inte bli fästman och fästmö?

— Ja, det var också en tröst! sade snurran, och så talade de icke vidare med hvarandra.

Den följande dagen blef bollen framtagen; snurran såg, huru den for högt i luften, likt en fågel, så att man slutligen icke kunde se den. För hvarje gång kom den tillbaka igen, men gjorde alltid ett högt hopp, när den vidrörde marken; och detta kom sig antingen af längtan eller deraf, att den hade en kork i kroppen. Den nionde gången blef bollen borta och kom icke mera tillbaka; och gossen letade och letade, men borta var den.

---

* Som man ser, var detta en pisksnurra, d. v. s. en snurra, som drifves omkring med piska.

Digitized by Google

— Jag vet nog hvar den är! suckade snurran. Den är i svalboet och är gift med svalan.

Ju mera snurran tänkte derpå, desto mer betagen blef den i bollen; just derför att snurran ej kunde få bollen, tilltog kärleken; att bollen hade tagit en annan, det var just det retande; och snurran dansade rundt omkring och snurrade, men tänkte ständigt på bollen, som i tanken blef allt vackrare och vackrare. Sålunda gingo många år — och så blef det en gammal kärlek.

Och snurran var icke längre ung —. Men så blef den en dag helt och hållet förgyld; aldrig hade den sett så bra ut; den var nu en guldsnurra och hoppade, så att det surrade efter det. Jo, se det var något — men plötsligt hoppade den för högt och — borta var den!

Hejsan, der är guldsnurran!

Man letade och letade, till och med nere i källaren; men den stod dock icke att finna.

Hvar var den då?

Den hade hoppat i sopfjerdingen, der det låg allt möjligt, kålstockar, sopor och grus, som hade fallit ned ifrån takrännan.

— Jo, nu ligger jag just snygt! Här kan förgyllningen snart gå af mig, och hvad är det för patrask jag råkat i sällskap med?

Och så sneglade snurran på en lång kålstock, som var allt för nära afplockad, och på ett underligt rundt ting, som såg ut som ett gammalt äple; — men det var icke något äple, utan en gammal boll, som i många år hade legat uppe i takrännan och som vattnet hade sipprat igenom.

— Gud ske lof att det åtminstone kommer en af ens gelikar, som man kan tala med! sade bollen och betraktade den förgylda snurran. Jag är egentligen af saffian, sydd af jungfruhänder och har en kork i kroppen, men det skulle ingen kunna se på mig. Jag var nära att gifta mig med en svala,

Digitized by Google

men så föll jag i takrännan, och der har jag legat i fem år och druckit vatten. Det är en lång tid, må ni tro, för en jungfru!

Men snurran sade icke något; den tänkte på sin gamla käresta, och ju mera den hörde, desto tydligare blef det för den, att det var hon.

Då kom pigan och skulle till att vända om fjerdingen. Hejsan, der är guldsnurran! sade hon.

Och snurran kom tillbaka i rummet och i stor aktning och ära, men om bollen hörde man ingenting, och snurran pratade aldrig mera om sin gamla kärlek. Kärleken förgår, då kärestan legat fem år i en takränna och druckit vatten; ja, man känner alls icke igen henne, när man träffar henne i sopfjerdingen.

27.

Den fula ankungen.

Det var så vackert ute på landet: det var sommar. Kornet stod gult, hafren grön, höet var uppsatt i vålmar på de gröna ängarna, och der gick storken på sina långa, röda ben och pratade egyptiska, ty det språket hade han lärt af sin mor. Rundt omkring åker och äng lågo stora skogar, och midt i skogarna djupa sjöar; ja, det var riktigt vackert der ute på landet! Midt i solskenet låg en gammal herrgård med djupa kanaler rundt omkring, och från muren och ned till vattnet växte stora kardborrblad, som voro så höga, att små barn kunde stå raka under de största. Det var lika villsamt der inne som i den tjockaste skog, och här låg en anka på sina ägg. Hon skulle ligga ut sina små ungar, men nu var hon nästan trött dervid, emedan det räckte så länge och hon sällan fick något besök; de andra ankorna tyckte mera om att simma omkring i kanalerna än att springa upp och sitta under ett kardborrblad för att snattra med henne.

Ändtligen knakade det i det ena ägget efter det andra: Pip! pip! sade det; alla äggulorna hade blifvit lefvande och stucko ut hufvudet.

Digitized by Google

— Rapp! rapp! sade hon, och så rappade de sig allt hvad de kunde och tittade åt alla sidor under de gröna bladen, och modern lät dem titta så mycket de ville, ty grönt är bra för ögonen.

— Hvad verlden ändå är stor! sade alla ungarna; ty de hade nu verkligen mycket bättre svängrum, än då de lågo inuti ägget.

— Tron I att det här är hela verlden? sade modern. Den sträcker sig långt på andra sidan trädgården, ända in på prestens egor; men der har jag aldrig varit. — I ären väl här

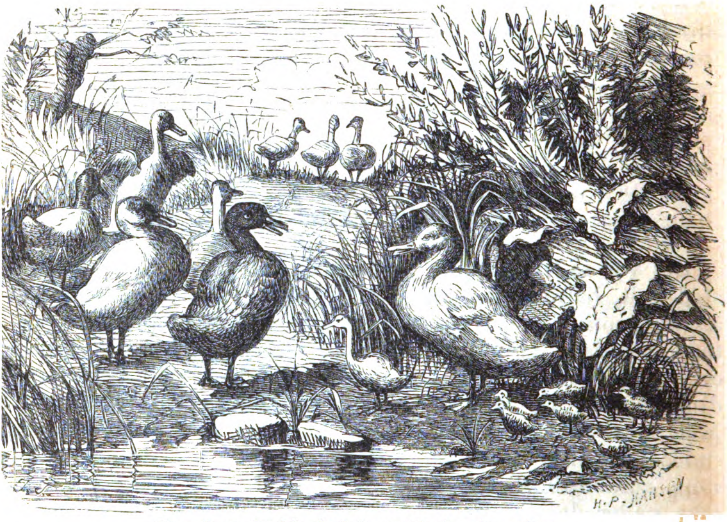

Tron I att det här är hela verlden? sade modern.

allesammans? Och så reste hon på sig. Nej, jag har inte alla! Det största ägget ligger der ännu. Huru länge skall detta räcka? Nu är jag snart trött dervid! Och så lade hon sig igen.

— Nå, huru går det? sade en gammal anka, som kom för att göra visit.

— Det dröjer så länge med det ena ägget! sade ankan, som låg. Det vill inte gå hål på det. Men nu skall du se de andra; de äro de vackraste ankungar jag någonsin sett; de

Digitized by Google

likna allesammans sin far, den gemena varelsen; han kommer inte och besöker mig.

— Låt mig se det der ägget, som inte vill remna! sade den gamla ankan. Du kan lita på, att det är ett kalkonägg! På det sättet blef jag också en gång lurad, och jag hade min sorg och bedröfvelse med de ungarna; ty de äro rädda för vattnet, skall jag säga dig. Jag kunde inte få dem ut; jag rappade och nappade, men det hjelpte inte. — Låt mig få se ägget! Jo, det är ett kalkonägg! Låt du det ligga och lär de andra barnen simma!

— Jag vill ändå ligga litet längre på det, sade den andra; har jag nu legat så länge, så kan jag ligga den återstående tiden med.

— Var så god! sade den gamla ankan, och så gick hon.

Ändtligen remnade det stora ägget. Pip! pip! sade ungen och vältrade ut; han var så stor och ful. Ankan såg på honom.

— Det var då en förskräckligt stor ankunge den der! sade hon. Ingen af de andra ser så ut. Det måtte väl aldrig vara en kalkonunge! Nå ja, det skola vi snart komma under fund med; i vattnet skall han, om jag också sjelf måste sparka ut honom.

Följande dagen var det ett utmärkt härligt väder; solen sken på alla de gröna kardborrarna. Ankmodern med hela sin familj kom fram nere vid kanalen: Plask! sprang hon i vattnet. Rapp! rapp! sade hon, och den ena ankungen efter den andra plumsade uti; vattnet slog dem öfver hufvudet; men de kommo strax upp igen och flöto så vackert; benen gingo af sig sjelfva, och alla voro de ute; sjelfva den fula, grå ungen sam med.

— Nej, det är inte någon kalkon! sade hon. Se bara, huru vackert han begagnar benen, huru rak han håller sig! Det är min egen unge. I sjelfva verket är han ändå ganska vacker, när man riktigt betraktar honom. Rapp! rapp! kommen nu med, så skall jag föra er ut i verlden och presentera er i ankgården; men hållen er alltid nära intill mig, så att ingen trampar på er, och akten er för katten!

Och så kommo de in i ankgården. Det var ett förskräckligt väsen der inne; ty der voro två familjer, som slogos om ett ålhufvud, och så fick katten det ändå till slut.

Digitized by Google

— Se, så går det till i verlden! sade ankmodern och slickade sig om näbben, ty äfven hon hade gerna velat ha ålhufvudet. Rören nu på benen! sade hon. Sen till att I rappen er och nigen med halsen för den gamla ankan der borta! Hon är den förnämaste af alla här. Hon är af spanskt blod derför är hon så tjock, och som I sen, så har hon en röd, klut om benet. Det är någonting utomordentligt vackert och den största utmärkelse någon anka kan få; det betyder, att man inte vill bli af med henne och att hon skall igenkännas af både djur och menniskor. — Rappen er! Inte i hop med benen! En väl uppfostrad ankunge sätter ut benen långt ifrån hvarandra, liksom far och mor. Se så, nigen nu med halsen och sägen rapp!

Och det gjorde de; men de andra ankorna rundt omkring sågo på dem och sade helt högt: Se så, nu skola vi få det der följet till! Liksom om vi inte redan vore tillräckligt många! Och fy, så den der ena ungen ser ut! Honom vilja vi inte tåla. — Och strax flög en anka fram och bet honom i nacken.

— Låt honom vara! sade modern. Han gör ju ingen något för när!

— Ja, men han är för stor och ovanlig, sade ankan, som hade bitit honom, och derför skall han näpsas.

— Det är vackra barn mor har, sade den gamla ankan med kluten om benet. Allesammans vackra, så när som på den der ena; den har inte lyckats. Jag ville önska, att hon kunde göra om den igen.

— Det går inte för sig, ers nåd! sade ankmodern. Han är inte vacker, men han är en innerligt god varelse och simmar lika vackert som någon af de andra, ja, jag vågar säga ändå litet bättre. Jag tänker, att han växer till sig eller att han med tiden blir litet mindre. Han har legat för länge i ägget, och derför har han inte fått den rätta skapnaden. Och så plockade hon honom i nacken och hyfsade upp honom. Han är dessutom en ankbonde, sade hon, och då betyder det inte så mycket. Jag tror, att han får goda krafter; han slår sig nog igenom.

— De andra ungarna äro söta, sade den gamla ankan. Låtsa nu, som ni vore hemma här, och om ni hittar ett ålhufvud, så kan ni bära det till mig.

Digitized by Google

Och så voro de som hemma.

Men den stackars ankungen, som kommit sist ur ägget och var så ful, blef biten, knuffad och begabbad, och det både af ankorna och hönsen. Han är för stor, sade de allesammans, och kalkontuppen, som var född med sporrar och derför trodde sig vara kejsare, blåste upp sig som ett skepp för fulla segel, gick rakt in på honom, och så kluckade han och blef helt röd i hufvudet. Den stackars ankungen visste hvarken, hur han skulle stå eller gå; han var så bedröfvad, derför att han var så ful och ett åtlöje för hela ankgården.

Så gick det den första dagen, och sedan blef det allt värre och värre. Den stackars ankungen blef jagad af dem allesammans; till och med hans syskon voro så elaka emot honom, och de sade ständigt: Om katten ändå ville taga dig, ditt otäcka spektakel! Och modern sade: Om du ändå vore långt härifrån! Och ankorna beto honom, och hönsen hackade honom, och pigan, som skulle gifva djuren mat, sparkade till honom med foten.

Då sprang och flög han öfver staketet; de små fåglarna i buskarna foro förskräckta upp i luften. Det är för att jag är så ful, tänkte ankungen och slöt till ögonen, men sprang ändå framåt. Så kom han ut till den stora mossen, der änderna bodde. Här låg han hela natten, han var så trött och sorgsen.

Om morgonen flögo änderna upp, och de sågo på den nya kamraten. Hvad är du för en? frågade de, och ankungen vände sig åt alla sidor och helsade så godt han kunde.

— Du är innerligt ful! sade änderna; men det kan då göra oss det samma, bara du inte gifter dig in i vår familj. — Den stackarn! han tänkte visst inte på att gifta sig, bara han finge lof att ligga i vassen och dricka litet dyvatten.

Der låg han i två hela dagar, och så kommo två vildgäss eller rättare vildgåsar, ty det var två hanar; det var icke länge sedan de hade kommit ur ägget, och derför voro de så morska af sig.

— Hör nu, kamrat, sade de, du är så ful, att vi riktigt tycka om dig! Vill du följa med oss och bli flyttfågel? Strax här bredvid i en annan mosse ligga några söta, präktiga vildgäss, allesammans fröknar, som kunna säga rapp! Du är i stånd att göra lycka, så ful är du!

Digitized by Google

— Piff! paff! lät det i det samma ofvanför, och båda vildgåsarne föllo döda ned i vassen, och vattnet blef blodrödt. Piff! paff! lät det å nyo, och hela skaror af vildgäss flögo upp ur vassen, och så knallade det på nytt. Det var stor jagt; jägarne lågo rundt omkring mossen, ja, några sutto uppe på trädgrenarna, som sträckte sig långt ut öfver vassen. Den blå röken gick som skyar in mellan de mörka träden och hängde långt ut öfver vattnet; jagthundarna kommo ut i dyn, plask, plask! och vass och rör vajade åt alla sidor. Det var en stor förskräckelse för den stackars ankungen; han vände om hufvudet för att få det under vingen, och i det samma stod strax invid honom en förfärligt stor hund; tungan hängde långt ut ur halsen på honom, och ögonen lyste så fasligt ohyggligt; han sträckte sitt gap ända ned mot ankungen, visade de skarpa tänderna — och plask! gick han åter bort utan att taga honom.

— Ack, Gud ske lof! suckade ankungen; jag är så ful, att sjelfva hunden icke gitter bita mig.

Och så låg han alldeles stilla, medan haglen susade i vassen, och skott på skott knallade.

Först långt fram på dagen blef det tyst; men den stackars ungen vågade ännu icke resa sig; han väntade ännu flere timmar, innan han såg sig om, och så skyndade han bort från mossen allt hvad han kunde; han sprang öfver fält och äng, och det var en sådan blåst, att han hade svårt att komma framåt.

Fram emot aftonen kom han till en fattig liten bondstuga; den var så eländig, att den icke sjelf visste åt hvilken sida den skulle ramla, och så blef den stående. Blåsten susade till den grad omkring ankungen, att han måste sätta sig på stjerten för att hålla mot, och det blef allt värre och värre. Nu märkte han, att dörren hade gått af den ena haken och hängde så snedt, att han genom springan kunde smyga sig in i rummet, och det gjorde han.

Här bodde en gammal gumma med sin katt och sin höna; och katten, som hon kallade Kisserulten, kunde skjuta rygg och spinna, han gnistrade till och med, men då måste man stryka honom mot håren; hönan hade mycket små, korta ben och kallades derför Kyckelikortben; hon värpte snällt, och gumman höll af henne som sitt eget barn.

Digitized by Google

Om morgonen märkte man strax den främmande ankungen, och katten började spinna och hönan kackla.

— Hvad för något! sade gumman och såg sig rundt omkring. Men hon såg icke bra, och så trodde hon, att ankungen var en fet anka, som hade kommit vilse. Det var ju en rar fångst! sade hon. Nu kan jag få ankägg, bara det inte är en ankbonde. Det måste vi pröfva.

Och så blef ankungen antagen på prof i tre veckor; men inga ägg hördes af. Och katten var herre i huset, och hönan var fru, och alltid sade de: Vi och verlden! ty de trodde, att de utgjorde hälften deraf, och det den allra bästa delen. Ankungen tyckte, att man också kunde hysa en annan åsigt, men det kunde hönan icke tåla.

— Kan du lägga ägg? frågade hon.

— Nej!

— Nå, håll då munnen på dig!

Och katten sade: Kan du skjuta rygg, spinna och gnistra?

— Nej!

— Ja, då skall du inte ha någon åsigt, då förståndigt folk talar!

Så trodde hon, att ankungen var en fet anka.

Och ankungen satt i en vrå och var vid dåligt lynne; så kom han att tänka på friska luften och solskenet; då fick han en så underbar lust att flyta på vattnet; slutligen kunde han ej låta bli att säga det till hönan.

— Hvad går åt dig? frågade hon. Du har ingenting att göra, derför komma de der nyckerna på dig. Lägg ägg eller spinn, så gå de öfver!

— Men det är så härligt att flyta på vattnet! sade ank-

Digitized by Google

ungen; så härligt att få det öfver hufvudet och dyka ned till bottnen.

— Jo, det är just ett stort nöje! sade hönan. Du måste visst ha blifvit tokig! Fråga katten, som är den klokaste jag känner, om han tycker om att flyta på vattnet eller dyka ned. Jag vill inte tala om mig. Fråga sjelfva vårt herskap, den gamla gumman; klokare än hon fins ingen i verlden. Tror du, att hon har lust att flyta och få vatten öfver hufvudet?

— I förstån mig inte, sade ankungen.

— Ja, om inte vi förstå dig, hvem skulle då förstå dig? Du måtte väl aldrig vilja vara klokare än katten och gumman, för att inte tala om mig? Skepa dig inte, barn, och tacka du din skapare för allt det goda man gjort för dig! Har du inte kommit in i ett varmt rum och fått ett umgänge, af hvilket du kan lära något? Men du är en stolle, och det är inte roligt att umgås med dig. Mig kan du tro; jag menar väl med dig, jag säger dig obehagligheter, och derpå kan man känna igen sina verkliga vänner. Se nu bara till, att du lägger ägg och lär dig spinna eller gnistra!

— Jag tror, att jag vill gå ut i vida verlden, sade ankungen.

— Ja, gör det du! sade hönan.

Och så gick ankungen; han flöt på vattnet, han dykte ned, men af alla djur sågs han öfver axeln för sin fulhet.

Nu inföll hösten, löfven i skogen blefvo gula och bruna, blåsten tog fatt i dem, så att de dansade omkring, och uppe i luften såg det kallt ut; molnen hängde tunga med hagel och snöflingor, och på gärdesgården satt korpen och skrek aj! aj! af idel köld. Ja, man kunde riktigt frysa, då man tänkte derpå. Den stackars ankungen hade verkligen icke trefligt.

En afton — solen gick så härligt ned — kom en hel flock stora vackra fåglar ut ur buskarna; ankungen hade aldrig sett några så vackra, de voro alldeles skinande hvita, med långa, smidiga halsar. Det var svanar; de utstötte ett helt underligt ljud, bredde ut sina präktiga, långa vingar och flögo bort från de kalla trakterna till varmare länder och öppna sjöar; de stego så högt, så högt, och den fula, lilla ankungen blef så underlig till mods; han vände sig rundt omkring i vattnet som ett hjul, sträckte halsen högt upp i luften efter dem och utstötte ett

Digitized by Google

skri så högt och förunderligt, att han sjelf blef rädd dervid. Ack, han kunde icke glömma de vackra fåglarna, de lyckliga fåglarna, och då han icke längre var i stånd att se dem, dykte han ända ned till bottnen, och när han kom upp igen, var han liksom utom sig. Han visste icke hvad fåglarna hette eller hvart de flögo, men höll likväl utaf dem så, som han ännu aldrig hade hållit utaf någon; han afundades dem alls icke — huru kunde det väl falla honom in att önska sig en sådan skönhet! — han skulle varit glad, om blott ankorna velat tåla honom ibland sig; — det stackars fula djuret!

Än att nypas af ankorna, hackas af hönsen, sparkas af pigan.

Och vintern blef så kall, så kall; ankungen måste simma omkring i vattnet för att hindra det att alldeles frysa till; men med hvarje natt blef hålet, i hvilket han sam, allt mindre och mindre. Det frös så, att det knakade i isskorpan; ankungen måste ständigt röra benen, så att vattnet icke skulle frysa till; till slut blef han utmattad, låg alldeles stilla och frös så fast i isen.

Tidigt på morgonen kom en bonde; han fick se honom, gick

Digitized by Google

ut och slog med sin träsko sönder isen och bar så ankungen hem till sin hustru. Der blef han återkallad till lif.

Barnen ville leka med honom, men ankungen trodde, att de ville göra honom illa, och for i förskräckelsen midt upp i mjölkfatet, så att mjölken sqvalpade ut på golfvet; gumman skrek och slog med händerna i vädret, och så flög han i tråget, der smöret låg, och så ned i mjöltunnan och upp igen. Åh, så han såg ut! Gumman skrek och slog efter honom med eldtången, och barnen sprungo omkull hvarandra för att fånga ankungen, och de skrattade och skreko. Väl var det, att dörren stod öppen; ut for han bland buskarna i den nyfallna snön — och der låg han som i dvala.

Men det skulle bli allt för bedröfligt att berätta all den nöd och det elände, han måste uthärda under den stränga vintern — — han låg i mossen bland vassen, då solen åter började att skina varmt; lärkorna sjöngo — det var härlig vår.

Då lyfte han med ens sina vingar; de susade starkare än förr och buro honom kraftigt framåt; och innan han rätt visste af det, var han i en stor trädgård, der äpleträden stodo i blom, der syrenerna doftade och hängde på de långa, gröna qvistarna ända ned mot de slingrande kanalerna. Ack, här var så vackert, så vårfriskt! Och ut ur de täta buskarna midt framför honom kommo tre vackra, hvita svanar; de blåste upp fjädrarna och flöto så lätt på vattnet. Ankungen kände igen de präktiga djuren och betogs af ett underligt vemod.

— Jag vill flyga fram till dem, de kungliga fåglarna, och de skola hugga ihjäl mig, derför att jag, som är så ful, vågar närma mig dem; men det är det samma! Bättre att dödas af dem än att nypas af ankorna, hackas af hönsen, sparkas af pigan, som sköter hönsgården, och slita ondt om vintern. Och han flög ut i vattnet och sam fram mot de präktiga svanarna; dessa sågo honom och sköto med uppblåsta fjädrar fram emot honom.

— Döda mig bara! sade det stackars djuret, böjde sitt hufvud ned mot vattenbrynet och väntade döden; — men hvad såg han i det klara vattnet? Han såg under sig sin egen bild; men han var icke längre en klumpig, svartgrå fågel, ful och stygg, utan var sjelf en svan.

Det gör ingenting att vara född i ankgården, om man bara legat i ett svanägg.

Digitized by Google

Han kände sig riktigt glad öfver all den nöd och alla de vedervärdigheter, han hade utstått; nu förstod han riktigt att uppskatta sin lycka och all den härlighet, som vinkade honom. — Och de stora svanarna summo rundt omkring honom och ströko honom med näbben.

Ut i trädgården kommo några små barn; de kastade bröd och säd ut i vattnet, och det minsta ropade: Der är en ny! Och de andra barnen jublade också: Ja, der har kommit en ny! Och de klappade händerna och dansade rundt omkring, sprungo efter far och mor, och så kastades bröd och bakelser i vattnet, och alla sade de: Den nya är den vackraste! Så ung och så söt! Och de gamla svanarna bugade sig för honom.

Då kände han sig helt blyg och stack hufvudet bakom vingarna; han visste icke hur det var; han var allt för lycklig, men alls icke stolt, ty ett godt hjerta blir aldrig stolt. Han tänkte på, huru han hade varit förföljd och förhånad, och hörde nu alla säga, att han var den vackraste af alla vackra fåglar. Och syrenerna böjde sig med qvistarna ända ned i vattnet till honom, och solen sken så varmt och så godt; då blåste hans fjädrar upp sig, den smidiga halsen höjde sig, och ur hjertat jublade han:

— Så mycken lycka drömde jag inte om, då jag var den fula ankungen!

28.

Granen.

Ute i skogen stod en så vacker liten gran; den hade en god plats; sol kunde den få, luft fans der tillräckligt, och rundt omkring växte många större kamrater, både gran och tall; men den lilla granen var så ifrig att växa; den tänkte icke på den varma solen och den friska luften, den brydde sig icke om bondbarnen, som gingo och småpratade, när de voro ute och plockade smultron eller hallon. Ofta kommo de med hela korgen full eller hade smultron uppträdda på grässtrån, och så satte de sig ned vid det lilla trädet och sade: Åh, så litet och nätt det är! Det ville trädet alls icke höra.

Digitized by Google

Året derpå var det en lång qvist högre, och året derefter hade det skjutit upp med ännu en mycket längre; ty på en gran kan man alltid på dess antal grenhvarf se, huru många år den vuxit.

— Ack, om jag ändå vore ett så stort träd som de andra! suckade det lilla trädet. Då kunde jag breda mina grenar så långt omkring och med toppen se ut i den vida verlden. Fåglarna skulle då bygga bo mellan mina grenar, och då det blåste, skulle jag kunna nicka lika förnämt som de andra der.

Det hade alls intet nöje af solskenet, af fåglarna eller de röda skyar, som morgon och afton seglade fram öfver det.

Men den lilla granen var så ifrig att växa.

Var det vinter, och snön rundt omkring låg gnistrande hvit, så kom ofta en hare springande och satte rätt öfver det lilla trädet — ack, det var så retsamt! — Men två vintrar gingo, och på den tredje var trädet så stort, att haren måste gå omkring det. Ack, växa, växa, blifva stor och gammal, det är ändå det enda härliga i denna verlden! tänkte granen.

På hösten kommo alltid vedhuggarne och fälde några af de största träden; detta skedde hvarje år, och den unga granen, som nu var rätt stor till växten, skalf dervid, ty de stora, präktiga träden föllo med ett knakande och brakande till marken; grenarna afhöggos, de sågo helt nakna, långa och smala ut, de voro nästan oigenkänliga; men sedan lades de på vagnar, och hästar drogo dem ut ur skogen.

Hvart skulle de? Hvad förestod dem?

På våren, då svalan och storken kommo, frågade trädet dem:

Digitized by Google

— Veten I inte hvart de fördes? Ha'n I inte mött dem?

Svalorna visste ingenting, men storken såg betänksam ut, nickade med hufvudet och sade:

— Jo, jag tror det. Jag mötte många nya fartyg, då jag flög ifrån Egypten; på fartygen voro präktiga mastträn; jag vågar säga, att det var de, ty de luktade gran. Jag kan helsa så mycket; de resa sig högt i vädret, de resa sig högt i vädret!

— Ack, om äfven jag vore stor nog för att flyga bort öfver hafvet! Hur är det egentligen, det der hafvet, och hvad liknar det?

— Ja, det är så vidlyftigt att förklara, sade storken, och så gick han sin väg.

— Gläd dig öfver din ungdom! sade solstrålarna; gläd dig öfver din friska växt, öfver det unga lif, som lefver i dig!

Och vinden kysste trädet, och daggen grät tårar öfver det, men granen förstod det icke.

Då det var vid jultiden, blefvo helt unga träd fälda, träd, som ofta icke ens voro så stora eller så gamla som denna gran, som hvarken hade rast eller ro, utan alltid ville bort. Dessa unga träd, och de voro just de allra vackraste, behöllo alltid sina grenar; de lades på vagnar, och hästar drogo dem ut ur skogen.

— Hvart skola de? frågade granen. De äro inte större än jag, det var till och med ett, som var mycket mindre; hvarför fingo de behålla alla sina grenar? Hvart fara de?

— Det veta vi! det veta vi! qvittrade gråsparfvarna. Vi ha nere i staden kikat in genom rutorna; vi veta hvart de fara. Ack, de komma till den största glans och härlighet som kan tänkas! Vi ha kikat in genom fönstren och sett, att de blifva planterade midt i det varma rummet och prydda med de vackraste saker, både förgylda äplen, pepparkakor, leksaker och många hundra ljus.

— Och sedan —? frågade granen och skalf i alla grenar. Och sedan? Hvad sker sedan?

— Ja, mera ha vi inte sett. Det var makalöst!

— Månne jag blifvit till för att gå denna strålande väg? jublade trädet. Detta är ännu bättre än att gå öfver hafvet. Hvad jag lider af längtan! Om det ändå vore jul! Nu är jag stor och lång som de andra, hvilka fördes bort för-

Digitized by Google

lidet år. — Ack, om jag redan vore på vagnen! Om jag vore i det varma rummet med all den der prakten och härligheten! Och sedan —? Ja, sedan kommer någonting ännu bättre, ännu skönare; hvarför skulle de väl annars styra ut mig så der? Det måste komma någonting ännu större, ännu härligare! Men hvad? Ack, jag lider! jag längtar! Jag vet inte sjelf, huru det är fatt med mig.

— Gläd dig öfver mig! sade luften och solskenet. Gläd dig öfver din friska ungdom ute i det fria!

Men trädet gladde sig alls icke; det växte och växte; vinter och sommar stod det grönt, ja, mörkgrönt stod det; folk, som såg det, sade: Det är ett vackert träd! och vid jultiden fäldes det först af alla. Yxan högg djupt genom mergen; trädet föll med en suck till marken; det kände en smärta, en vanmakt, det kunde alls icke tänka på någon lycka; det var bedröfvadt öfver att skiljas från hemmet, från den fläck, der det hade skjutit upp; det visste ju, att det aldrig mera skulle få se de kära gamla kamraterna, de små buskarna och blommorna rundt omkring, ja, kanske icke ens fåglarna. Afresan var alls icke någonting behagligt.

Trädet kom till sig sjelf först då det på gården, aflastadt tillsammans med de andra träden, hörde en man säga: Det är präktigt! Vi behöfva intet annat än detta.

Nu kommo två högtidsklädda tjenare och buro granen in i en stor, vacker sal. Rundt omkring på väggarna hängde porträtt, och vid den stora porslinskakelugnen stodo kinesiska vaser med lejon på locket; der funnos gungstolar, sidenklädda soffor, stora bord fulla med planschverk samt med leksaker för hundra gånger hundra kronor — åtminstone sade barnen så. Och granen blef rest i en stor fjerding, fyld med sand; men ingen kunde se, att det var en fjerding; ty det hängdes grönt tyg rundt omkring den, och den stod på en stor, brokig matta. Åh, så trädet skalf! Hvad skulle väl ske? Både tjenare och fröknar gingo och prydde det. På grenarna hängde de små nät, klipta af färgadt papper; hvarje nät var fyldt med konfekt; förgylda äplen och valnötter hängde der, som om de varit fastvuxna, och öfver hundra röda, blå och hvita små ljus fästes vid grenarna. Dockor, som sågo så lefvande ut som menniskor — trädet hade aldrig förr sett sådana — sväfvade i det gröna, och allra högst upp i toppen sattes en

Digitized by Google

stor stjerna af flitterguld; det var präktigt, alldeles makalöst präktigt.

— I afton, sade de allesammans, i afton skall det stråla!

— Ack, tänkte trädet, om det ändå vore afton! Om blott ljusen snart vore tända! Och hvad skall då ske? Månne det kommer träd från skogen för att se på mig? Månne gråsparfvarna flyga invid rutan? Månne jag växer fast här och skall stå utstyrd både vinter och sommar?

Jo, det visste godt besked; men det hade ordentlig barkvärk af bara längtan, och barkvärk är lika svår för ett träd som hufvudvärk för oss andra.

Nu tändes ljusen. Hvilken glans, hvilken prakt! Trädet darrade dervid i alla grenar, så att ett af ljusen tände eld i det gröna; det riktigt sved.

— Gud bevare oss! ropade fröknarna och släckte den i en hast.

Nu vågade trädet icke ens darra. Åh, det var en förskräckelse! Det var så oroligt för att det skulle mista något af all sin stát; det var alldeles förbrylladt af all denna glans — — — och nu gingo båda flygeldörrarna upp, och en mängd barn rusade in, som om de velat välta omkull hela trädet; de äldre kommo lugnt efter. De små stodo helt tysta, — men endast för ett ögonblick; sedan jublade de åter, så att det skallade dervid; de dansade rundt omkring trädet, och den ena julklappen efter den andra plockades af.

— Hvad är det de göra? tänkte trädet. Hvad skall nu ske? Och ljusen brunno ända ned till grenarna, och allt efter som de brunno ned, släckte man dem, och så fingo barnen lof att plundra trädet. Åh, de störtade sig öfver det, så att det knakade i alla grenar; hade det icke med toppen och guldstjernan varit fastbundet vid taket, skulle det ha fallit omkull.

Barnen dansade rundt omkring det med sina präktiga leksaker. Ingen såg på trädet utom den gamla barnpigan, som gick och tittade in mellan grenarna; men det var bara för att se, om icke något fikon eller äple hade blifvit qvarglömdt.

— En saga! en saga! ropade barnen och drogo en liten tjock man fram till trädet; och han satte sig midt under det, ty då äro vi i det gröna, sade han, och trädet kan ha särdeles godt af att äfven höra på. Men jag berättar bara en saga.

Digitized by Google

Viljen I höra den om Ivede-Avede eller den om Klumpe-Dumpe, som föll utför trapporna och likväl kom i högsätet och fick prinsessan?

— Ivede-Avede! skreko några. Klumpe-Dumpe! skreko andra. Det var ett ropande och ett skrikande; endast granen teg alldeles och tänkte: Skall jag alls inte med, alls inte göra något? Men den hade ju varit med och gjort hvad den skulle göra.

Och mannen berättade om Klumpe-Dumpe, som föll utför trapporna och likväl kom i högsätet och fick

Hvad är det de göra? tänkte trädet. Hvad skall nu ske?

prinsessan. Och barnen klappade händerna och ropade: berätta! berätta! De ville äfven ha Ivede-Avede, men de fingo bara den om Klumpe-Dumpe. Granen stod helt tyst och tankfull; aldrig hade fåglarna i skogen berättat någonting dylikt. Klumpe-Dumpe föll utför trapporna och fick likväl prinsessan! Ja, ja, så går det till i verlden! tänkte granen och trodde, att det var verkligt, derför att det var en så hygglig karl som berättade. Ja, ja, hvem kan veta! Kanske faller äfven jag utför trapporna och får en prinsessa.

Och han gladde sig åt att den följande dagen bli klädd med ljus och leksaker, guld och frukter.

— I morgon skall jag inte darra, tänkte han. Jag skall riktigt fröjda mig åt all min härlighet. I morgon skall jag åter få höra historien om Klumpe-Dumpe och kanske äfven den om Ivede-Avede. Och trädet stod tyst och tankfullt hela natten.

På morgonen kommo drängen och pigan in.

— Nu börjar ståten igen, tänkte trädet; men de släpade det ut ur rummet, uppför trapporna och upp på vinden, och der stälde de det i en mörk vrå, der ingen dager lyste. Hvad skall det här betyda? tänkte trädet. Hvad skall jag väl göra här? Hvad skall jag väl få höra här? Och det lutade sig mot väggen och stod och tänkte och tänkte. — — Och god tid hade det dertill, ty dagar och nätter gingo; ingen kom dit upp, och då slutligen någon kom, var det för att ställa några stora lådor der borta i vrån; trädet stod alldeles undangömdt; man skulle kunnat tro, att det blifvit rent af bortglömdt.

— Nu är det vinter der ute, tänkte trädet. Marken är hård och höljd af snö; menniskorna kunna inte plantera mig; derför skall jag säkert stå här i lugn till våren. Hvad det är välbetänkt! Hvad menniskorna ändå äro goda! — Om det bara inte vore så mörkt och så förskräckligt ensamt här! — Inte ens en liten hare! — Det var ändå bra trefligt der ute i skogen, då snön låg och haren sprang förbi, ja, till och med när han hoppade öfver mig, men det tyckte jag inte om på den tiden. Här uppe är ändå förskräckligt ensamt!

— Pi! pi! sade i det samma en liten råtta och kilade fram, och så kom ännu en liten till. De nosade på granen och kilade emellan dess qvistar.

— Det är en förskräcklig köld! sade de små råttorna. Annars är här härligt att vara. Inte sant, du gamla gran?

— Jag är alldeles inte gammal, sade granen. Det fins många, som äro mycket äldre än jag.

— Hvar kommer du ifrån, frågade råttorna, och hvad vet du? De voro då så grufligt nyfikna. Berätta oss om det härligaste stället på jorden. Har du varit der? Har du varit i skafferiet, der ostar ligga på hyllorna och skinkor hänga i taket, der man dansar på talgljus och går mager in och kommer fet ut?

— Det känner jag inte till, sade trädet; men skogen känner

Digitized by Google

jag, der solen skiner och fåglarna sjunga. Och så berättade det allt från sin ungdom, och de små råttorna hade aldrig förr hört någonting dylikt, och de hörde noga på och sade:

— Åh, hvad du har sett mycket! Hvad du har varit lycklig!

— Jag? sade granen och öfvertänkte hvad han sjelf hade berättat. Ja, det var i sjelfva verket en rätt rolig tid. — Men så berättade han om julaftonen, då han hade varit prydd med bakelser och ljus.

— Åh! sade de små råttorna. Hvad du har varit lycklig, du gamla gran!

— Jag är alldeles inte gammal, sade trädet; det är ju först denna vinter som jag kommit från skogen! Jag är i mina allra bästa år; jag är bara något satt till växten.

— Hvad du berättar vackert! sade de små råttorna, och den följande natten kommo de med fyra andra små råttor, som skulle höra trädet berätta, och ju mera det berättade, desto tydligare erinrade det sig alltsammans och tyckte: det var ändå en rätt rolig tid! Men den kan komma igen, den kan komma igen! Klumpe-Dumpe föll utför trapporna och fick ändå prinsessan; kanske kan jag också få en prinsessa. Och så tänkte granen på en liten täck björk, som växte ute i skogen — hon var för granen en verklig, vacker prinsessa.

— Hvem är Klumpe-Dumpe? frågade de små råttorna. Och så berättade granen hela sagan; han kunde erinra sig hvart eviga ord; och de små råttorna voro färdiga att springa upp i toppen på trädet af idel förtjusning. Den följande natten kommo många flere små råttor, och på söndagen till och med två stora råttor; men de sade, att historien icke var rolig, och detta bedröfvade de små råttorna, ty nu tyckte äfven de mindre om den.

— Kan ni bara den der enda historien? frågade de stora råttorna.

— Ja, bara denna enda, svarade trädet. Den hörde jag min lyckligaste afton; men då tänkte jag inte på, huru lycklig jag var.

— Det var en öfver måttan tarflig historia. Kan ni ingen om fläsk och talgljus? Inga skafferihistorier?

— Nej, sade trädet.

— Ja, då få vi tacka, svarade de stora råttorna och gingo in till sitt.

Digitized by Google

Äfven de små råttorna uteblefvo slutligen, och då suckade trädet: Det var ändå bra trefligt, då de sutto omkring mig, de lifliga små råttorna, och hörde på hvad jag berättade. Nu är äfven det förbi. Men jag skall komma i håg att roa mig, då jag tages fram igen.

Men när skedde det? — Jo, det var tidigt en morgon; då kom folk och stökade om på vinden; lådorna flyttades, trädet framdrogs; de kastade det visserligen något hårdt mot golfvet; men strax släpade en karl det bort till trappan, der dagern lyste.

— Nu börjar lifvet igen, tänkte trädet; det kände den friska luften, den första solstrålen — och nu var det ute på gården. Allt gick så fort, att trädet rent af glömde att betrakta sig sjelft, ty det var så mycket att se rundt omkring. Huset låg invid en trädgård, och allt blomstrade der inne; rosorna hängde så friska och doftande ut öfver det lilla staketet, lindarna blommade och svalorna flögo omkring och sade: Qvirre-virre-vitt, min man är kommen! Men det var icke granen de menade.

— Nu skall jag lefva! jublade trädet och bredde sina grenar vidt ut; ack, de voro alla vissna och gula! Det var i en vrå bland ogräs och näslor det låg. Guldpappersstjernan satt ännu uppe i toppen och glimmade i det klaraste solsken.

På sjelfva gården lekte ett par af de muntra barn, som vid jultiden hade dansat omkring trädet och varit så glada åt det. Ett af de minsta sprang fram och slet bort guldstjernan.

— Se, hvad som ännu sitter qvar på den otäcka, gamla julgranen! sade barnet och trampade på grenarna, så att de knakade under dess stöflar.

Och trädet såg på all blomsterprakten och friskheten i trädgården, det såg på sig sjelft och önskade, att det hade fått stanna i sin mörka vrå på vinden; det tänkte på sin friska ungdom i skogen, på den glada julaftonen och på de små råttorna, som med sådant nöje hade hört på historien om Klumpe-Dumpe.

— Förbi! förbi! sade det stackars trädet. Om jag ändå hade gladt mig, då jag kunde det! Förbi! förbi!

Och gårdsdrängen kom och högg trädet i små bitar, der låg en hel hög. Det blossade vackert upp under den stora bryggkitteln, och det suckade så djupt, och hvarje suck var som

Digitized by Google

ett litet skott; derför sprungo barnen, som lekte, in och satte sig framför elden, sågo in i den och ropade: piff! paff! Men vid hvarje smäll, som var en djup suck, tänkte trädet på en sommardag i skogen, på en vinternatt der ute, då stjernorna lyste; det tänkte på julaftonen och på Klumpe-Dumpe, den enda saga det hade hört och kunde berätta — och så var trädet uppbrunnet.

Gossarne lekte på gården, och den minste hade på sitt bröst guldstjernan, som trädet hade burit sin lyckligaste afton; nu var den förbi, och trädet var förbi och berättelsen med; förbi, förbi, och så går det med alla berättelser!

29.

Snödrottningen.

En saga i sju berättelser.

Första berättelsen,

som handlar om spegeln och glasskärfvorna.

Se så, nu börja vi! När vi äro vid berättelsens slut, veta vi mera, än vi nu veta; ty det var ett elakt troll, ett af de allra värsta, det var »Satan». En dag var han vid riktigt godt lynne, ty han hade gjort en spegel, som hade den egenskapen,

att allt godt och vackert, som speglade sig deruti, sammankrympte till nästan ingenting, men det som icke dugde och tog sig illa ut, det trädde riktigt fram och blef ännu värre. De vackraste landskap sågo deruti ut som kokt spenat, och de bästa menniskor blefvo vidriga eller stodo på hufvudet utan mage; ansigtena blefvo så förvridna, att de icke kunde kännas igen, och om man hade en fräkne, så kunde man vara säker på, att den sköt ut öfver näsa och mun. Det var utmärkt roligt, sade Satan. Uppstod en god, from tanke hos en menniska, så kom det ett grin i spegeln, så att trolldjefvulen måste skratta åt sin konstrika uppfinning. Alla de som gingo i trollskola, ty han höll trollskola, berättade rundt omkring, att ett underverk hade skett; nu först kunde man riktigt se, menade de, huru verlden och menniskorna sågo ut. De sprungo omkring med spegeln, och slutligen fans det icke ett land eller en menniska, som ej hade förvridits deruti. Nu tänkte de äfven flyga upp till sjelfva himmeln för att göra narr af englarne och vår herre. Ju högre de flögo med spegeln, desto värre grinade den, och de kunde knappast hålla fast honom; högre och högre flögo de, närmare Gud och englarne; då skalf spegeln så förfärligt i sitt grin, att den for dem ur händerna och störtade ned till jorden, der den gick i hundra millioner, billioner och ännu flere skärfvor, och just då gjorde den mycket större olycka än förut; ty några skärfvor voro knappast så stora som ett sandkorn, och dessa flögo rundt omkring i den vida verlden, och der de kommo i ögonen på folk, der blefvo de sittande, och då sågo dessa menniskor allting förvändt eller hade endast blick för hvad som var oriktigt hos en sak; ty hvarje litet spegelgrand hade behållit samma kraft, som hela spegeln hade haft; några menniskor fingo till och med en liten spegelskärfva in i hjertat, och det var då riktigt hemskt, det hjertat blef som en isklump. Några bitar voro så stora, att de användes till fönsterglas, men genom den rutan var det icke värdt att se sina vänner. Andra bitar kommo i glasögon, och då gick det illa, när folk tog på sig dessa glasögon för att riktigt se och vara rättvisa. Den onde skrattade, så att hans mage sprack, och det kittlade honom så skönt. Men ute flögo ännu små glasskärfvor omkring i luften. Nu skola vi höra!

Digitized by Google

Andra berättelsen.

En liten gosse och en liten flicka.

Inne i den stora staden, der det finnes så många hus och menniskor, att det icke är så mycket utrymme, att en hvar kan få sig en liten trädgård, och der de flesta derför måste låta sig nöja med blommor i krukor, der funnos dock två fattiga barn, som hade en trädgård litet större än en blomkruka. De voro icke bror och syster, men höllo lika mycket af hvarandra, som om de varit det. Föräldrarna bodde alldeles invid hvarandra; de bodde i två vindsrum; der, hvarest taket på det ena grannhuset stötte intill det andra och takrännan gick längs takfoten, der vette från hvartdera huset ett litet fönster utåt; man behöfde bara sätta sig grensle öfver rännan, så kunde man komma från det ena fönstret till det andra.

Föräldrarna hade utanför hvar sin stora trälåda, och i denna växte grönsaker, som de behöfde, och ett litet törnrosträd; det var ett sådant i hvardera lådan, och de växte så frodigt. Nu hittade föräldrarna på att ställa lådorna tvärs öfver rännan, så att de nästan nådde från det ena fönstret till det andra och sågo helt och hållet ut som två blomstersängar. Ärtrankorna hängde ned öfver lådorna, och törnrosträden sköto långa grenar, slingrade sig omkring fönstren och böjde sig emot hvarandra: det var nästan som en äreport af grönt och blommor. Som lådorna voro mycket höga och barnen visste, att de ej fingo krypa upp der, fingo de ofta lof att stiga ut till hvarandra och sitta på sina små pallar under rosorna, och der lekte de nu så präktigt.

Om vintern var ju den glädjen förbi. Fönstren voro ofta alldeles frusna, men då värmde de kopparslantar på kakelugnen, lade den heta slanten på den frusna rutan, och så blef der ett präktigt titthål, så rundt, så rundt; der bakom tittade ett vackert mildt öga ut, ett från hvartdera fönstret; det var den lille gossen och den lilla flickan. Han hette Kay, och hon hette Gerda. Om sommarn kunde de med ett enda skutt komma till hvarandra, men om vintern måste de först de många trapporna ned, och så de många trapporna upp; ute yrde snön,

Digitized by Google

— Det är de hvita bina, som svärma, sade gamla mormor.

— Ha de också en drottning? frågade den lille gossen; ty han visste, att det fins en sådan bland de verkliga bina.

— Ja, det ha de! sade mormodern. Hon flyger der, hvarest de svärma tätast. Hon är störst af dem alla, och aldrig stannar hon på jorden, utan flyger upp igen i den svarta skyn. Mången vinternatt flyger hon genom stadens gator och kikar in genom fönstren, och då fryser det så underligt, alldeles som blommor, på dem.

— Ja, det har jag sett! sade båda barnen, och då visste de, att det var sant.

— Kan snödrottningen komma hit in? frågade den lilla flickan.

— Låt henne komma bara, sade gossen, så sätter jag henne på den varma kakelugnen, och så smälter hon.

Men mormodern strök hans hår slätt och berättade andra sagor.

Och der lekte de nu så präktigt.

Om aftonen, då lille Kay var hemma och halft afklädd, kröp han upp på stolarna vid fönstret och tittade ut genom det lilla hålet; ett par snöflingor föllo der ute, och en af dessa, den allra största, blef liggande på kanten af den ena blomsterlådan; snöflingan växte allt mer och mer, och slutligen blef hon ett helt fruntimmer, klädt i det finaste, hvita flor, hvilket var liksom sammansatt af millioner stjernlika fjun. Hon var så fager och fin, men af is, den bländande, blänkande isen; lefvande var hon emellertid; ögonen tindrade som två klara stjernor, men det var ingen rast eller ro i dem. Hon nickade mot fönstret och vinkade med handen. Den lille

Digitized by Google

gossen blef förskräckt och hoppade ned från stolen; då var det som om en stor fågel flugit förbi utanför fönstret.

Dagen derefter blef det klart och kallt — och så blef det töväder — och så kom våren; solen sken, det gröna stack fram, svalorna bygde bo, fönstren öppnades, och de små barnen sutto åter i sin lilla trädgård högt uppe i takrännan öfver alla våningarna.

Rosorna blommade denna sommar så makalöst; den lilla flickan hade lärt sig en psalm, och i den stod det om rosor, och vid dessa rosor tänkte hon på sina egna; och hon sjöng den för den lille gossen, och han sjöng den med:

> **I dalen växa de rosor små,**
> **der med Jesusbarnet vi tala få!**

Och de små höllo hvarandra i händerna, kysste rosorna och sågo in i Guds klara solsken och talade till det, som om Jesusbarnet varit der. Hvad det var för vackra sommardagar, hvad det var härligt att vara ute vid de friska törnrosträden, som aldrig tycktes vilja sluta att blomma!

Kay och Gerda sutto och sågo i bilderboken med djur och fåglar uti; då var det — klockan slog just fem i det stora kyrktornet — som Kay sade: Aj, det stack mig i hjertat! Och nu fick jag något i ögat!

Den lilla flickan tog honom om halsen; han plirade med ögonen; nej, der stod ingenting att upptäcka.

— Jag tror att det är borta, sade han; men borta var det icke. Det var just en af de der glasskärfvorna, som flögo från spegeln, trollspegeln, vi komma nog i håg den, det otäcka spegelglaset, som gjorde, att allt stort och godt, som afspeglade sig deruti, blef smått och stygt, men det onda och dåliga riktigt trädde fram, och att hvarje fel hos en sak genast märktes. Den stackars Kay, han hade också fått ett grand ända in i hjertat. Det skulle snart bli som en isklump. Nu gjorde det icke längre ondt; men det fans der.

— Hvarför gråter du? frågade han. Då ser du ful ut. Det fattas mig ju inte något! Fy! ropade han helt plötsligt, den der rosen gnages af en mask! Och se, hon är ju helt sned! Det är verkligen ena otäcka rosor! De likna lådorna de stå uti. Och så stötte han med foten hårdt mot lådan och ryckte af de två rosorna.

Digitized by Google

— Kay, hvad gör du? ropade den lilla flickan; och då han såg hennes förskräckelse, ryckte han af ännu en ros och sprang så in genom sitt fönster bort från den snälla lilla Gerda.

När hon sedan kom med bilderboken, sade han, att den var för dibarn; och om mormor berättade sagor, kom han alltid med ett men — ja, kunde han komma åt, så gick han bak efter henne, satte på sig glasögon och härmade hennes tal; det var alldeles likt, och så skrattade man åt honom. Han kunde snart härma talet och gången hos alla menniskor vid hela gatan. Allt som var eget hos dem och icke vackert, det förstod Kay att göra efter, och så sade folk: Han har bestämdt ett utmärkt hufvud, den gossen! Men det var glasskärfvan, som han hade fått i ögat, glasskärfvan, som satt i hjertat; derför var det, som han retades med sjelfva lilla Gerda, som af hela sin själ höll utaf honom.

Hans lekar blefvo nu helt annorlunda än förr, de voro så förståndiga; — en vinterdag, då snöflingorna yrde, kom han med ett stort solglas, höll ut sitt blå rockskört och lät snöflingorna falla derpå.

— Se nu i glaset, Gerda! sade han, och hvarje snöflinga blef mycket större och såg ut som en präktig blomma eller tiouddig stjerna; det var vackert att skåda.

— Ser du, så konstigt! sade Kay. Det är mycket intressantare än de verkliga blommorna! Och det fins inte ett enda fel hos dem; de äro alldeles regelbundna, bara de inte smälta.

Kort derefter kom Kay klädd i stora vantar och med sin kälke på ryggen; han skrek Gerda alldeles i örat: Jag har fått lof att åka på det stora torget, der de andra leka. Och så var han sin kos.

Der borta på torget bundo ofta de djerfvaste pojkarne sina kälkar fast vid böndernes vagnar, och så åkte de med ett godt stycke. Det gick just så att det var lust åt. Bäst som de lekte, kom en stor släde; den var alldeles hvitmålad, och uti den satt någon, insvept i en luden, hvit pels och med hvit, luden mössa. Släden for två gånger omkring torget, och Kay fick i en hast sin lilla kälke fastbunden vid den, och nu åkte han med. Det gick fortare och fortare rakt in på närmaste gata; den, som körde, vände om hufvudet och nickade så vänligt åt Kay; det var som om de hade känt hvarandra. Hvarje gång Kay ville lossa sin lilla kälke, nickade den andre igen, och så blef Kay

Digitized by Google

sittande; de körde rätt ut genom stadens port. Nu började snön att till den grad vräka ned, att den lille gossen icke kunde se en hand framför sig, medan han for framåt; då släpte han hastigt tåget för att komma loss ifrån den stora släden; men det hjelpte icke; hans lilla åkdon hängde fast, och det gick med vindens fart. Då ropade han helt högt, men ingen hörde honom, och snön yrde och släden for framåt; emellanåt gjorde den ett hopp, det var som om han farit öfver diken och gärdesgårdar. Han var helt förskräckt, han ville läsa sitt Fader vår, men kunde icke komma i håg annat än multiplikationstabellen.

Snöflingorna blefvo större och större, slutligen sågo de ut som stora, hvita höns. Plötsligt sprungo de åt sidan, den stora släden höll, och den person, som åkte i den, reste sig upp; pelsen och mössan voro af bara snö; en dam var det, så högväxt och smärt, så skinande hvit, det var snödrottningen.

— Vår resa har gått lyckligt, sade hon; men är det att frysa så der? Kryp in i min björnskinnspels! Och hon satte honom bredvid sig i släden och slog pelsen omkring honom; det var som om han sjunkit ned i en snödrifva.

— Fryser du ännu? frågade hon, och så kysste hon honom på pannan. Hu! det var kallare än is, det trängde ända in till hans hjerta, som ju ändå till hälften var en isklump; det var som om han skulle dö; — men bara för ett ögonblick, sedan gjorde det riktigt godt; han kände icke längre till kölden rundt omkring.

— Min kälke! Glöm inte min kälke! Den kom han först i håg, och den blef bunden på ett af de hvita hönsen, och det flög efter med kälken på ryggen. Snödrottningen kysste Kay ännu en gång, och nu hade han glömt lilla Gerda och mormor och dem alla der hemma.

— Nu får du inte flere kyssar, sade hon; ty då kysste jag ihjäl dig.

Kay betraktade henne; hon var så vacker; ett förståndigare, fagrare anlete kunde han icke tänka sig; nu såg hon icke ut att vara af is, såsom då hon satt utanför fönstret och vinkade åt honom; för hans ögon var hon fullkomlig; han kände sig alls icke rädd och berättade henne, att han kunde räkna i hufvudet, till och med bråk, att han kände ländernas qva-

Digitized by Google

dratmil och »huru många invånare», och hon log allt jemt. Då tyckte han, att hvad han kunde ändå icke var tillräckligt, och han såg upp i den stora, stora luftrymden, och hon flög med honom, flög högt upp på det svarta molnet, och stormen susade och brusade; det lät som om den sjungit gamla visor. De flögo öfver skogar och sjöar, öfver land och haf; under dem susade den kalla blåsten, vargarna tjöto, snön gnistrade, och bort öfver den flögo de svarta, kraxande kråkorna, men ofvan om dem lyste månen så stor och klar, och på honom såg Kay under den långa, långa vinternatten; om dagen sof han vid snödrottningens fötter.

Tredje berättelsen.

Blomsterträdgården hos gumman, som kunde trolla.

Men huru var det med lilla Gerda, då Kay icke mera kom tillbaka? Hvar kunde han vara? — Ingen visste det, ingen kunde ge besked derom. Gossarne berättade endast, att de sett honom binda sin lilla kälke vid en stor, präktig släde, som körde in på gatan och ut genom stadsporten. Ingen visste hvar han var; många tårar runno, och lilla Gerda grät bittert och länge. Sedan sade man, att han var död, att han hade drunknat i floden, som flöt tätt invid staden. O, det var riktigt långa, mörka vinterdagar!

Nu kom våren med varmare solsken.

— Kay är död och borta, sade lilla Gerda.

— Det tror jag inte, sade solskenet.

— Han är död och borta, sade hon till svalorna.

— Det tror jag inte, svarade de, och till slut trodde lilla Gerda det icke heller.

— Jag skall taga på mig mina nya, röda skor, sade hon en morgon; dem har Kay aldrig sett, och så skall jag gå ned till floden och fråga den.

Och det var helt tidigt; hon kysste den gamla mormodern, som sof, tog på sig de röda skorna och gick alldeles ensam ut genom porten ned till floden.

— Är det sant, att du tagit min lille lekbror? Jag skall ge dig mina röda skor, om du vill gifva mig honom tillbaka.

Och vågorna, tyckte hon, nickade så underligt. Då tog hon

Digitized by Google

sina röda skor, det käraste hon egde, och kastade dem båda ut i floden; men de föllo strax invid stranden, och de små vågorna buro dem genast i land till henne; det var som om floden ej velat taga det käraste hon egde, efter som den ju icke hade lille Kay. Men hon trodde nu, att hon icke hade kastat skorna tillräckligt långt ut, och så kröp hon upp i en båt, som låg bland vassen, gick ända ut till yttersta ändan och kastade ut skorna. Men båten var icke fastbunden, och vid den rörelse, hon gjorde, gled den ut från land. Hon märkte det och skyndade sig att komma ur den; men innan hon hann tillbaka, var båten öfver en aln ute, och nu gled den hastigare framåt.

Kanske att floden bär mig bort till lille Kay, tänkte Gerda.

Då blef lilla Gerda helt förskräckt och började gråta; men ingen hörde henne, utom gråsparfvarna, och dessa kunde icke bära henne i land; men de flögo längs stranden och sjöngo, liksom för att trösta henne: »Här äro vi! här äro vi!» Båten dref med strömmen; lilla Gerda satt helt stilla i bara strumporna; hennes små röda skor flöto bak efter, men kunde icke hinna upp båten, som sköt starkare fart.

Vackert var det på båda stränderna, vackra blommor, gamla träd och sluttningar med får och kor; men ingen menniska syntes till.

— Kanske att floden bär mig bort till lille Kay, tänkte Gerda, och så blef hon vid bättre lynne, reste sig upp och stod i flere timmar och betraktade de vackra, gröna stränderna.

Digitized by Google

Så kom hon till en stor körsbärsträdgård, der det stod ett litet hus med underliga röda och blå fönster, för öfrigt med halmtak och der utanför två träsoldater, som skyldrade för dem, som seglade förbi.

Gerda ropade åt dem; hon trodde att de voro lefvande, men de svarade naturligtvis icke; hon kom helt nära intill dem, strömmen dref båten rätt in mot land.

Gerda ropade ännu högre, och så trädde ut ur huset en gammal, gammal gumma, som stödde sig på en kryckkäpp; hon hade på sig en stor solhatt, och den var målad med de skönaste blommor.

— Du stackars lilla barn! sade den gamla gumman; huru har du kommit ut på den stora, strida strömmen och drifvit långt ut i vida verlden? Och så gick den gamla gumman ända ut i vattnet, tog med sin kryckkäpp tag i båten, drog den i land och lyfte ur lilla Gerda.

Och Gerda var glad öfver att komma på det torra, men likväl litet rädd för den främmande, gamla gumman.

— Kom nu och berätta mig, hvem du är och huru du kommit hit, sade hon.

Och Gerda berättade henne allting, och gumman skakade på hufvudet och sade: Hm! hm! Och då Gerda hade sagt henne allting och frågat, om hon icke hade sett lille Kay, sade gumman, att han icke hade kommit förbi, men att han nog skulle komma; hon skulle bara icke vara bedröfvad, utan smaka på hennes körsbär och se på hennes blommor; de voro vackrare än någon bilderbok, hvar och en af dem kunde berätta en hel saga. Så tog hon Gerda vid handen; de gingo in i det lilla huset, och den gamla gumman stängde dörren.

Fönstren sutto så högt uppe, och glasen voro röda, blå och gula; dagsljuset lyste så underligt der inne med alla färger, men på bordet stodo de grannaste körsbär, och Gerda åt så många hon ville, ty det fick hon. Och medan hon åt, kammade den gamla gumman hennes hår med en guldkam, och håret knollrade sig och sken så vackert gult omkring det lilla vänliga ansigtet, som var så rundt och såg ut som en ros.

— En sådan söt liten flicka har jag riktigt längtat efter! sade gumman. Nu skall du få se, huru bra vi två skola komma öfver ens. Och allt efter som hon kammade lilla Gerdas hår, glömde Gerda mer och mer sin fosterbror Kay; ty

Digitized by Google

den gamla gumman kunde trolla, men ett elakt troll var hon icke; hon trollade bara litet för sitt eget nöje, och nu ville hon gerna behålla lilla Gerda. Derför gick hon ut i trädgården, sträckte sin kryckkäpp ut mot alla törnrosträden, och huru vackert de än blommade, sjönko de likväl alla ned i den svarta jorden, och man kunde icke se, hvar de hade stått. Gumman fruktade nämligen, att om Gerda finge se rosorna, skulle hon tänka på sina egna och dervid komma i håg lille Kay och så springa sin väg.

Nu förde hon Gerda ut i blomsterträdgården. Åh, hvad här var för en doft och härlighet! Alla upptänkliga blommor, och det för alla årstider, stodo här i den präktigaste blomstring; ingen bilderbok kunde vara mera färgskimrande och vacker. Gerda hoppade af glädje och lekte, till dess solen gick ned bakom de höga körsbärsträden; då fick hon en präktig säng med röda sidenkuddar, som voro stoppade med blå violer, och der sof och drömde hon så vackert som någon drottning på sin bröllopsdag.

Den följande dagen kunde hon åter leka med blommorna i det varma solskenet — och sålunda gingo många dagar. Gerda kände hvar enda blomma, men huru många der än funnos, tyckte hon dock, att det fattades en, men hvilken visste hon icke. Då sitter hon en dag och ser på den gamla gummans solhatt med de målade blommorna, och just den vackraste af dem var en ros. Gumman hade glömt att taga bort den från hatten, då hon skaffade de andra ned i jorden. Men så är det att icke ha tankarna med sig.

— Huru! sade Gerda, fins här inga rosor? Och hon sprang in mellan blomstersängarna, letade och letade, men der funnos inga; då satte hon sig ned och grät; men hennes heta tårar föllo just der, hvarest ett törnrosträd hade sjunkit, och då de varma tårarna fuktade jorden, sköt trädet plötsligt upp, lika blomstrande som då det sjönk, och Gerda omfamnade det, kysste rosorna och tänkte på de vackra rosorna der hemma och jemte dem på lille Kay.

— Ack, hvad jag har blifvit uppehållen! sade den lilla flickan. Jag skulle ju leta rätt på Kay! — Veten I inte hvar han är? frågade hon rosorna. Tron I att han är död och borta?

— Död är han inte! sade rosorna. Vi ha ju varit i jorden, och der äro alla de döda, men Kay var der inte.

— Tack skolen I ha! sade lilla Gerda och gick till de andra

Digitized by Google

blommorna, såg in i deras kalkar och frågade: Veten I inte hvar lille Kay är?

Men hvarje blomma stod i solen och drömde sin egen saga eller historia; sådana fick lilla Gerda så många, många, men ingen visste något om Kay.

Och hvad sade då brandgula liljan?

— Hör du trumman? Bum! bum! Det är bara två toner, alltid bum! bum! Hör qvinnornas sorgesång! Hör presternes rop! — I sin långa, röda kjortel står hinduenkan på bålet; lågorna slå upp omkring henne och hennes döde man; men hinduenkan tänker på den lefvande här i kretsen, på honom, hvars ögon bränna hetare än lågorna, på honom, hvars ögons eld mera träffa hennes hjerta än de lågor, som snart bränna hennes kropp till aska. Kan hjertats låga dö i bålets lågor?

— Det der förstår jag alls inte! sade lilla Gerda.

— Det är min saga! sade brandgula liljan.

Hvad säger vindan?

— Ut öfver den smala fjällvägen hänger en gammal riddarborg; murgrönan växer tät upp omkring de gamla, röda murarna, blad vid blad, upp omkring altanen, och der står en vacker flicka. Hon lutar sig ut öfver balustraden och ser nedåt vägen. Ingen ros hänger friskare från qvistarna än hon; ingen äpleblomma, då vinden för den från trädet, är mera sväfvande än hon; huru den präktiga sidenklädningen frasar! Kommer han då inte!

— Är det Kay du menar? frågade lilla Gerda.

— Jag talar bara om min saga, min dröm, svarade vindan.

Hvad säger den lilla snöhvitan?

— Mellan träden hänger på tåg det långa brädet, det är en gunga; två täcka små flickor — kjortlarna äro hvita som snö, långa, gröna sidenband fladdra från hattarna — sitta och gunga; brodern, som är större än de, står uppe i gungan; han har armen om tåget för att hålla sig fast, ty i den ena handen har han en liten skål, i den andra en kritpipa — han blåser såpbubblor. Gungan går, och bubblorna flyga med vackra, skiftande färger; den sista hänger ännu vid pipskaftet och böjer sig i vinden; gungan går. Den lilla, svarta hunden, lätt som bubblorna, reser sig på bakbenen och vill med upp i gungan; den flyger, hunden dimper ned, bjäbbar och är ond; den gäckas, bubblorna brista, — ett gungande bräde, en bristande skumbild är min sång!

Digitized by Google

— Det är nog möjligt, att det du berättar är vackert; men du säger det så sorgligt och nämner alls inte Kay.

Hvad säga hyacinterna?

— Det var tre vackra systrar, så genomskinliga och fina; den enas klädning var röd, den andras var blå, den tredjes alldeles hvit; hand i hand dansade de vid den lugna sjön i det klara månskenet. Det var icke elfvor, utan menniskobarn. Det doftade så ljuft, och flickorna försvunno i skogen; doften blef starkare; — tre likkistor, i dem lågo de vackra flickorna, gledo ur tjocka skogen fram öfver sjön; lysmaskarna flögo skinande rundt omkring, likt små, sväfvande ljus. Sofva de dansande flickorna, eller äro de döda? — Blomsterdoften säger, att de äro lik; aftonklockan ringer öfver de döda.

— Du gör mig helt bedröfvad, sade lilla Gerda. Du doftar så starkt; jag kommer att tänka på de döda flickorna. Ack, är då lille Kay verkligen död? Rosorna ha varit nere i jorden, och de säga nej.

— Ding, dang! ringde hyacintens klockor. Vi ringa inte öfver lille Kay; honom känna vi inte. Vi sjunga endast vår visa, den enda vi kunna.

Och Gerda gick bort till smörblomman, som lyste fram mellan de glänsande, gröna bladen.

— Du är en liten klar sol! sade Gerda. Säg mig, om du vet, hvar jag skall finna min lekbror!

Och smörblomman lyste så vackert och såg på Gerda igen. Hvilken visa kunde väl smörblomman sjunga? Den var icke heller om Kay.

— På en liten gård sken Guds sol så varmt den första vårdagen; strålarna gledo ned utför grannens hvita vägg; tätt invid växte de första gula blommorna, glänsande guld i de varma solstrålarna; gamla mormor var ute i sin stol, dotterdottern, den fattiga, vackra tjenstflickan, kom hem från ett kort besök; hon kysste mormodern. Det var guld, hjertats guld, i den varma kyssen. Guld på munnen, guld i grunden, guld der uppe i morgonstunden! Se, det är min lilla historia! sade smörblomman.

— Min stackars gamla mormor! suckade Gerda. Ja, hon längtar säkert efter mig och är bedröfvad öfver mig, liksom hon var öfver lille Kay. Men jag kommer snart hem igen, och då för jag med mig Kay. — Det hjelper inte, att jag frågar blom-

Digitized by Google

morna; de kunna endast sin egen visa och gifva mig inte besked! Och så band hon upp sin lilla klädning för att kunna springa fortare. Men pingstliljan slog henne på benet, då hon hoppade öfver henne; då stannade hon, såg på den långa blomman och frågade: Vet du kanske något? Och hon böjde sig ända ned till henne. Och hvad sade pingstliljan?

— Jag kan se mig sjelf! Jag kan se mig sjelf! sade hon. O, o, hvad jag luktar! — Uppe på den lilla vindskammaren står, halfklädd, en liten dansös; än står hon på ett ben och än på två; hon sparkar åt hela verlden; hon är bara ett bländverk. Hon häller vatten ur tekannan på ett tygstycke, som hon håller uti; det är snörlifvet; — renlighet är en god sak! Den hvita klädningen hänger på spiken; äfven den är tvättad i tekannan och torkad på taket. Den tager hon på sig, och den saffransgula duken om halsen, ty då lyser klädningen ännu hvitare. Benet i vädret! Se, huru hon kråmar sig på en stjelk! Jag kan se mig sjelf! Jag kan se mig sjelf!

— Det bryr jag mig alls inte om, sade Gerda; det är ingenting att berätta för mig. Och så sprang hon till ändan af trädgården.

Grinden var stängd; men hon vrickade på den rostiga klinkan, så att den gick upp, och grinden sprang upp, och så sprang lilla Gerda med bara fötter ut i vida verlden. Hon såg sig tre gånger tillbaka, men det var ingen, som kom efter henne; slutligen orkade hon icke springa längre och satte sig ned på en stor sten, och då hon såg sig rundt omkring, var sommarn förbi; det var sent på hösten; det kunde man alls icke märka der inne i den vackra trädgården, der det alltid var solsken och alla årstiders blommor.

— Gud, hvad jag har fördröjt mig! sade lilla Gerda. Det har ju blifvit höst, då får jag inte hvila! Och hon reste sig upp för att gå.

Ack, hvad hennes små fötter voro ömma och trötta, och rundt omkring såg det kallt och fuktigt ut; de långa pilbladen voro alldeles gula, och dimman droppade som vatten ned ifrån dem; det ena bladet föll efter det andra, endast slånbärsbusken stod med frukt, så kärf, att den kunde komma munnen att snörpas i hop på en. Hu, hvad det var grått och tungt i den vida verlden!

Digitized by Google

Fjerde berättelsen.

Prins och prinsessa.

Gerda måste åter hvila sig; då hoppade på snön, midt emot der hon satt, en stor kråka, som länge hade suttit och sett på henne och vridit på hufvudet; nu sade hon: Kra! kra! — god dag! god dag! Bättre kunde hon icke säga det, men hon menade så väl med den lilla flickan och frågade, hvart hon skulle gå så ensam ut i den vida verlden. Det ordet ensam förstod Gerda mycket väl och kände fullkomligt, huru mycket som låg deruti, och så berättade hon kråkan hela sitt lif och sina öden och frågade, om hon icke hade sett Kay.

Ja, hör på! sade kråkan.

Och kråkan nickade helt betänksamt och sade: Det skulle allt kunna hända! Det skulle allt kunna hända!

— Huru! Tror du det? ropade den lilla flickan och hade så när klämt ihjäl kråkan, så kysste hon henne.

— Sansa dig, sansa dig! sade kråkan. Jag tror, att det kan vara lille Kay; men nu har han visst glömt dig för prinsessan.

— Bor han hos en prinsessa? frågade Gerda.

— Ja, hör på! sade kråkan. Men jag har så svårt för att tala ditt språk. Om du förstår kråkspråket, så kan jag bättre berätta det.

— Nej, det har jag inte lärt mig, sade Gerda; men mormor kunde det, och P-språket kunde hon. Om jag ändå hade lärt mig det!

— Det gör ingenting, sade kråkan; jag skall berätta så godt

Digitized by Google

jag kan, men klent blir det i alla fall, och så berättade hon, hvad hon visste.

— I det kungarike, der vi nu sitta, bor en prinsessa, som är så ofantligt klok; men hon har också läst alla tidningar, som finnas i verlden, och glömt dem igen, så klok är hon. Här om dagen satt hon på tronen, och det är ändå inte så roligt, säger man; då kom hon att gnola på en visa, det var just den här: Hvarför skulle jag ej gifta mig? — Det der var någonting att tänka på, sade hon, och så ville hon gifta sig; men hon ville ha en man, som förstod att svara, när man talade honom till, en, som icke bara stod och såg förnäm ut, ty det är så tråkigt. Nu lät hon trumma i hop alla hofdamerna, och då de hörde hvad hon ville, blefvo de så glada. Det tycker jag om, sade de; någonting sådant tänkte äfven jag på här om dagen. — Du kan lita på, att hvart ord jag säger är sanning! sade kråkan. Jag har en tam käresta, som går fritt omkring på slottet, och hon har berättat mig alltsammans.

Kärestan var naturligtvis också en kråka, ty kaka söker maka, och kråka söker alltid kråka.

— Tidningarna kommo genast ut med en kant af hjertan och prinsessans namnchiffer; man kunde der läsa, att det stod hvarje ung man, som såg bra ut, fritt att komma upp på slottet och tala med prinsessan, och den som talade så, att man kunde höra att han var som hemma der, och talade bäst, honom skulle prinsessan taga till man. — Ja, ja, sade kråkan, du kan tro mig; det är så sant som att jag sitter här; folk strömmade till, det var en trängsel och ett spring; men det lyckades icke hvarken den första eller andra dagen. Allesammans kunde de tala bra, då de voro ute på gatan; men då de kommo in genom slottsporten och sågo gardet klädt i silfver och lakejerne uppe i trapporna klädda i guld samt de stora, upplysta salarna, blefvo de förbryllade; och stodo de framför tronen, der prinsessan satt, så kunde de icke säga något annat än det sista ord, som hon hade sagt, och detta brydde hon sig icke om att höra om igen. Det var alldeles som om de der inne hade fått snus på magen och fallit i dvala, tills de kommo ut på gatan igen, ty då kunde de nog prata. Det stod en lång rad ända från stadsporten och fram till slottet. Jag var sjelf inne för att se det, sade kråkan. De blefvo både hungriga och törstiga, men från slottet fingo de inte ens så mycket som ett glas ljumt

Digitized by Google

vatten. Några af de klokaste hade visserligen tagit smörgåsar med sig, men de delade icke med sig åt sina grannar; de tänkte som så: Låt honom bara se hungrig ut, så tager prinsessan honom inte!

— Men Kay, lille Kay! frågade Gerda. När kom han? Var han bland mängden?

— Tålamod, tålamod! Nu komma vi just till honom. Det var den tredje dagen; då kom en liten person, utan häst eller vagn, helt frimodigt marscherande rakt upp till slottet; hans ögon lyste som dina, han hade långt, vackert hår, men för öfrigt var han fattigt klädd.

— Det var Kay! jublade Gerda. Ack, så har jag då funnit honom! Och hon klappade händerna.

— Han hade en liten ränsel på ryggen, sade kråkan.

— Nej, det var visst hans kälke, sade Gerda; ty med kälken gick han bort.

— Det är mycket möjligt, sade kråkan; jag såg inte så noga efter; men det vet jag af min tama käresta, att då han kom in genom slottsporten och såg lifgardet i silfver och lakejerne i trappan klädda i guld, blef han icke det ringaste förbryllad, utan nickade och sade till dem: »Det måste vara tråkigt att stå i trappan, jag går hellre in!» Der strålade salarna af ljus; geheimeråd och excellenser gingo barfotade och buro guldfat; man kunde väl bli högtidligt stämd. Hans stöflar knarrade så förskräckligt hårdt, men han blef ändå inte rädd.

— Det är helt säkert Kay, sade Gerda. Jag vet, att han hade nya stöflar; jag har hört dem knarra i mormors kammare.

— Ja, knarra gjorde de, sade kråkan, och frimodigt gick han rakt in till prinsessan, som satt på en perla så stor som ett spinnrockshjul; och alla hofdamerna med sina tjenarinnor och tjenarinnors tjenarinnor, och alla kavaljererne med sina tjenare och tjenares tjenare, som hålla sig dräng, stodo uppstälda rundt omkring; och ju närmare de stodo dörren, desto stoltare sågo de ut. Tjenarnes tjenares dräng, som alltid går i tofflor, vågar man knappast se på, så stolt står han i dörren.

— Det måste vara förskräckligt! sade lilla Gerda. Och Kay fick ändå prinsessan?

— Hade jag inte varit en kråka, så hade jag tagit henne, och det oaktadt jag är förlofvad. Han skall ha talat lika bra

Digitized by Google

som jag talar, när jag talar kråkspråk, det har jag hört af min tama käresta. Han var frimodig och intagande; han hade alls inte kommit för att fria, utan endast för att höra prinsessans klokhet, och denna vann hans bifall, och han vann hennes tillbaka.

— Ja visst! Det var Kay! sade Gerda. Han var så klok, han kunde hufvudräkning med bråk! — Ack, vill du inte föra mig upp på slottet?

— Ja, det är lätt sagdt, sade kråkan; men huru skall det låta sig göra? Jag skall tala derom med min tama käresta; hon kan nog råda oss; ty det får jag säga dig, att en sådan liten flicka som du aldrig får lof att slippa riktigt in.

— Jo, det får jag! sade Gerda. När Kay får höra, att jag är här, kommer han genast ut och hemtar mig.

— Vänta mig vid stättan der borta! sade kråkan, vred hufvudet fram och tillbaka och flög bort.

Först då det var mörka aftonen kom kråkan tillbaka igen. Rart! rart! sade hon. Jag skall helsa dig så mycket ifrån henne, och här är ett litet bröd till dig; hon tog det i köket; der är fullt upp med sådant, och du är visst hungrig. — Du kan omöjligen komma upp på slottet, du har ju ingenting på fötterna; gardet i silfver och lakejerne i guld skulle inte tillåta det; men gråt inte, du skall nog ändå komma dit upp! Min käresta känner till en liten baktrappa, som för till sängkammaren, och hon vet, hvar hon skall taga nyckeln.

Och de gingo in i trädgården, i den stora alleen, der det ena löfvet föll efter det andra, och då ljusen släcktes på slottet, det ena efter det andra, förde kråkan lilla Gerda bort till en bakdörr, som stod på glänt.

Ack, hvad Gerdas hjerta klappade af oro och längtan! Det var som om hon skulle göra någonting ondt, och dock ville hon ju endast veta, om det var lille Kay. Ja, det måste vara han; hon tänkte sig så lifligt hans kloka ögon och hans långa hår; hon kunde riktigt se, huru han log, som då de sutto hemma under rosorna. Han skulle säkert bli glad öfver att få se henne, höra, hvilken lång väg hon hade gått för hans skull, och veta, huru bedröfvade alla der hemma hade varit, då han ej kom tillbaka. O, det var en fruktan och en glädje!

Nu voro de i trappan; der brann en liten lampa på ett skåp; midt på golfvet stod den tama kråkan och vred hufvudet åt

Digitized by Google

alla sidor och betraktade Gerda, som neg så, som mormor hade lärt henne.

— Min fästman har talat så vackert om er, min lilla fröken, sade den tama kråkan; ert vita, som man kallar det, är också mycket rörande. — Vill ni taga lampan, så skall jag gå förut. Vi gå här raka vägen, ty der träffa vi ingen.

— Jag tycker att det kommer någon strax bakom, sade Gerda, och det susade förbi henne; det var liksom skuggor utåt väggen, hästar med fladdrande manar och fina ben, jagtsvenner, herrar och damer till häst.

— Det är bara drömmarna, sade kråkan. De komma och hemta det höga herskapets tankar till jagt; och väl är det, så kan ni bättre betrakta dem i sängen. Men låt se att, om ni kommer till ära och värdighet, ni då visar ett tacksamt hjerta!

— Det är ju ingenting att prata om! sade kråkan från skogen.

Nu kommo de in i den första salen; dess väggar voro klädda med rosenrödt atlas med konstrika blommor; här susade drömmarna redan förbi dem, men de flögo så hastigt, att Gerda icke fick se det höga herskapet. Den ena salen blef präktigare än den andra; ja, man kunde riktigt bli häpen, och nu voro de i sängkammaren. Taket der inne liknade en stor palm med blad af glas, kostbart glas, och midt på golfvet hängde vid en tjock guldstjelk två sängar, af hvilka hvardera såg ut som en lilja; den ena var hvit, och i den låg prinsessan; den andra var röd, och i den var det som Gerda skulle söka lille Kay; hon böjde ett af de röda bladen åt sidan, och då såg hon en brun nacke. — Ack, det var Kay! — Hon ropade helt högt hans namn, höll lampan intill honom — drömmarna susade till häst tillbaka i yttre rummet — han vaknade, vände hufvudet och — — det var icke lille Kay.

Prinsen liknade honom endast i nacken, men ung och vacker var han. Och från den hvita liljesängen tittade prinsessan ut och frågade hvad det var. Då grät lilla Gerda och berättade hela sin historia och allt, hvad kråkorna hade gjort för henne.

— Du lilla stackare! sade prinsen och prinsessan, och de berömde kråkorna och sade, att de alls icke voro onda på dem, men de skulle likväl icke göra om det. Emellertid skulle de få en belöning.

Digitized by Google

— Viljen I flyga fritt? frågade prinsessan; eller viljen I ha fast anställning som hofkråkor med allt affallet från köket?

Och båda kråkorna nego och bådo om fast anställning; ty de tänkte på sin ålderdom och sade: Det vore så godt att ha något på gamla dagar, som man säger.

Och prinsen steg upp ur sin säng och lät Gerda sofva i den, och mera kunde han icke göra. Hon knäpte i hop sina små händer och tänkte: Hvad ändå menniskor och djur äro goda! Och så slöt hon till ögonen och sof så godt. Alla drömmarna

Prinsen och prinsessan sjelfva hjelpte henne upp i vagnen.

kommo åter inflygande, och då sågo de ut som Guds englar, och de drogo en liten kälke, och på den satt Kay och nickade; men allt var endast en dröm, och derför var det också borta igen, så snart hon vaknade.

Den följande dagen blef hon klädd i siden och sammet från topp till tå; hon fick anbud att stanna på slottet och ha goda dagar; men hon bad endast om att få en liten vagn med en häst för och ett par små stöflar, så skulle hon åter fara ut i vida verlden och leta rätt på Kay.

Digitized by Google

Och hon fick både stöflar och muff; hon blef så fint och vackert klädd, och då hon skulle fara, höll vid porten en ny vagn af rent guld; prinsens och prinsessans vapen lyste från den som en stjerna; kusk, betjenter och förridare, ty det var äfven förridare, sutto klädda i guldkronor. Prinsen och prinsessan sjelfva hjelpte henne upp i vagnen och önskade henne all lycka. Skogskråkan, som nu hade gift sig, följde med de tre första milen; hon satt vid Gerdas sida, ty hon tålde ej vid att åka baklänges; den andra kråkan stod i porten och flaxade med vingarna; hon följde icke med, ty hon led af hufvudvärk, sedan hon fått fast anställning och för mycket att äta. Inuti var vagnen fodrad med sockerkringlor, och i sitsen lågo frukter och pepparnötter.

— Farväl! farväl! ropade prinsen och prinsessan, och lilla Gerda grät, och kråkan grät. Sålunda gingo de första milen; då tog äfven kråkan farväl, och det var det tyngsta afskedet; hon flög upp i ett träd och flaxade med sina svarta vingar, så länge hon kunde se vagnen, hvilken strålade som det klara solskenet.

Femte berättelsen.

Den lilla röfvarflickan.

De foro genom den mörka skogen, men vagnen lyste som ett bloss; det stack röfvarne i ögonen, och det kunde de icke tåla.

— Det är guld! det är guld! ropade de, rusade fram, grepo fatt i hästarna, slogo ihjäl de små jockejerne, kusken och betjenterne och drogo derpå lilla Gerda ut ur vagnen.

— Hon är fet, hon är söt, hon är gödd med nötkärnor! sade den gamla röfvarkäringen, som hade ett långt, sträft skägg och ögonbryn, som hängde ned öfver ögonen på henne. Hon är så god som ett litet gödt lam. Ack, hvad hon skall smaka! Och så drog hon ut sin blanka knif, och den blänkte, så att det var ohyggligt.

— Aj! sade käringen i det samma; hon blef biten i örat af sin egen lilla dotter, som hängde på hennes rygg och var så vild och ostyrig, att det var en lust att skåda. Du stygga unge! sade modern och fick ej tid att slagta Gerda.

— Hon skall leka med mig! sade den lilla röfvarflickan. Hon skall ge mig sin muff och sin vackra klädning och sofva hos mig i min säng. Och så bet hon igen, så att röfvarkäringen

Digitized by Google

hoppade högt i vädret och snurrade rundt omkring, och alla röfvarne skrattade och sade: Se, så hon dansar med sin unge!

— Jag vill in i vagnen! sade den lilla röfvarflickan, och hon måste och skulle ha sin vilja fram, ty hon var så bortkelad och så styfsint. Hon och Gerda sutto inne i den, och så foro de öfver stubbar och törnen djupare in i skogen. Den lilla röfvarflickan var så stor som Gerda, men starkare, mera bredaxlad och mörk till hyn; ögonen voro alldeles svarta och sågo nästan bedröfvade ut. Hon tog lilla Gerda om lifvet och sade: De skola inte slagta dig, så länge jag inte blir ond på dig! Du är förmodligen en prinsessa?

Hon blef biten i örat af sin egen lilla dotter.

— Nej, sade lilla Gerda och berättade henne allt hvad hon hade upplefvat och huru mycket hon höll af lille Kay.

Röfvarflickan såg helt allvarligt på henne, nickade litet på hufvudet och sade: De skola inte slagta dig, inte en gång om jag blir ond på dig; då skall jag nog sjelf göra det. Och så torkade hon Gerdas ögon och stoppade sedan båda sina händer i den vackra muffen, som var så mjuk och så varm.

Nu stannade vagnen; de voro midt inne på gården till ett röfvarslott; det hade remnat ofvan ifrån och ända ned, korpar

Digitized by Google

och kråkor flögo ut ur de öppna hålen, och de stora doggarna, af hvilka hvar och en såg ut att kunna sluka en menniska, hoppade högt i vädret, men skälde icke, ty det var förbjudet.

I den stora, gamla, sotiga salen brann midt på stengolfvet en stor eld; röken drog fram under taket och måste sjelf leta sig väg ut; i en stor bryggkittel kokades soppa, och både harar och kaniner vändes på spett.

— Du skall sofva i natt med mig här hos alla mina smådjur, sade röfvarflickan. De fingo att äta och dricka och gingo derefter bort till ett hörn, der det låg halm och täcken. Ofvanför sutto på läkter och pinnar nära hundra dufvor, som alla tycktes sofva, men dock vände litet på sig, då de små flickorna kommo.

— De äro allesammans mina, sade den lilla röfvarflickan och grep hastigt tag i en af de närmaste, höll henne vid benen och skakade henne, så att hon slog med vingarna. Kyss henne! ropade hon och slog Gerda i ansigtet med henne. Der sitta skogskanaljerna! fortfor hon och pekade bakom en hop spjelor, som voro slagna för ett hål högt uppe i muren. Det är skogskanaljer, de der två; de flyga genast sin kos, om man inte har dem riktigt instängda; och här står min gamla käraste bä! och dervid ryckte hon i ena hornet på en ren, som hade en blank kopparring om halsen och var bunden. Honom måste vi också hålla i klafve, annars springer äfven han ifrån oss. Hvar eviga afton kittlar jag honom på halsen med min hvassa knif, och det är han så rädd för! Och den lilla flickan drog en lång knif ut ur en springa i muren och lät den glida öfver renens hals; det stackars djuret slog bakut med benen, och röfvarflickan skrattade och drog derefter Gerda med sig ned i sängen.

— Ämnar du ha knifven hos dig, medan du sofver? frågade Gerda och såg litet förskräckt på den.

— Jag sofver alltid med knif, sade den lilla röfvarflickan. Man vet aldrig, hvad som kan hända. Men berätta mig nu om igen, hvad du förut berättade om lille Kay och hvarför du gått ut i vida verlden!

Och Gerda berättade om igen från början, och skogsdufvorna kuttrade der uppe i buren, men de andra dufvorna sofvo. Den lilla röfvarflickan lade sin arm om Gerdas hals, höll knifven i den andra handen och sof, så att man kunde höra

Digitized by Google

det; men Gerda kunde alls icke få en blund i sina ögon; hon visste icke, om hon skulle få lefva eller dö. Röfvarne sutto rundt omkring elden, sjöngo och drucko, och röfvarkäringen slog kullerbyttor. Åh, det var alldeles rysligt för den lilla flickan att se på!

Då sade skogsdufvorna: Kurr! kurr! vi ha sett lille Kay. En hvit höna bar hans kälke, han satt i snödrottningens vagn, som for lågt fram öfver skogen, då vi lågo i bo; hon blåste på oss ungar, och alla dogo de, utom vi två. Kurr! kurr!

— Hvad sägen I der uppe? ropade Gerda. Hvart reste snödrottningen? Veten I något derom?

— Hon reste förmodligen till Lappland, ty der fins alltid snö och is. Fråga bara renen, som står bunden vid tåget!

— Der fins is och snö, der är rart och godt! sade renen; der springer man fritt omkring i de stora, glänsande dalarna; der har snödrottningen sitt sommartält; men hennes fasta slott är uppe mot nordpolen, på en ö, som kallas Spetsbergen.

— Ack Kay, lille Kay! suckade Gerda.

— Nu skall du ligga stilla, sade röfvarflickan; annars får du knifven i magen!

Om morgonen berättade Gerda henne allt, hvad skogsdufvorna hade sagt, och den lilla röfvarflickan såg helt allvarlig ut, men nickade med hufvudet och sade: Det är det samma, det är det samma! — Vet du hvar Lappland ligger? frågade hon renen.

— Hvem skulle veta det bättre än jag? sade djuret, och ögonen spelade i hufvudet på det. Der är jag född och uppfödd, der har jag sprungit på snöfälten.

— Hör på! sade röfvarflickan till Gerda; du ser att alla våra karlar äro borta, men mor är ännu här, och hon blir qvar; men fram på morgonen dricker hon ur den stora buteljen och tager sig sedan en liten lur ofvan på; — då skall jag göra något för dig. Nu hoppade hon ur sängen, kastade sig om halsen på modern, ryckte henne i mustascherna och sade: Min egen söta getabock, god morgon! Och modern knäpte henne på näsan, så att den blef både röd och blå; men det var alltsammans af bara kärlek.

När modern nu hade druckit ur sin butelj och tog sig en liten lur, gick röfvarflickan bort till renen och sade:

— Jag kunde ha god lust att ännu många gånger kittla dig med den hvassa knifven, ty då är du så rolig, men det är det

Digitized by Google

samma; jag vill lossa ditt rep och hjelpa dig ut, så att du kan springa till Lappland; men du skall lägga benen på ryggen och föra den här lilla flickan till snödrottningens slott, der hennes lekbror är. Du har nog hört hvad hon berättade, ty hon talade högt nog, och du lyssnar.

Renen hoppade högt i vädret af glädje. Röfvarflickan lyfte lilla Gerda upp på hans rygg och hade den försigtigheten att binda fast henne, ja, till och med att gifva henne en liten kudde att sitta på.

— Det är det samma, sade hon; der har du dina ludna stöflar, ty det blir kallt; men muffen behåller jag, ty den är allt för söt. Emellertid skall du inte frysa. Här har du min

Det är mina gamla norrsken, sade renen. Se, så de lysa!

mors stora belgvantar; de räcka dig ända upp till armbågen; drag dem på dig! — Nu ser du ut om händerna som min otäcka mor!

Och Gerda grät af glädje.

— Jag kan inte tåla, att du grinar, sade den lilla röfvarflickan. Nu skall du just se glad ut! Och der har du två bröd och en skinka, så kommer du inte att svälta. Båda delarna fastbundos bak på renen; den lilla röfvarflickan öppnade dörren, lockade in alla de stora hundarna, skar derefter af repet med sin knif och sade till renen: Spring nu! Men akta väl den lilla flickan!

Digitized by Google

Och Gerda sträckte ut händerna med de stora belgvantarna mot röfvarflickan och sade farväl, och så ilade renen bort öfver buskar och stubbar genom den stora skogen, öfver mossar och stepper, allt hvad han orkade. Vargarna tjöto, och korparna skreko. Futt! futt! sade det på himmeln. Det var som om den nyst rödt.

— Det är mina gamla norrsken, sade renen. Se, så de lysa! Och så sprang han ännu hastigare framåt, natt och dag; bröden uppåtos och skinkan med, och så voro de i Lappland.

Sjette berättelsen.

Lappgumman och finngumman.

De stannade vid ett litet hus; det var så eländigt; taket gick ända ned till marken, och dörren var så låg, att familjen måste krypa på magen, då den ville ut eller in. Här var ingen hemma utom en gammal lappgumma, som stod och stekte fisk vid en tranlampa; och renen berättade hela Gerdas historia, men först sin egen, ty han tyckte, att denna var mycket vigtigare, och Gerda var så medtagen af kölden, att hon ej kunde tala.

I måsten öfver hundra mil in i Finmarken.

— Ack; I arma stackare, sade lappgumman, då han I ännu långt att springa. I måsten öfver hundra mil in i Finmarken, ty der ligger snödrottningen på landet och bränner bengalisk

Digitized by Google

eld hvar eviga qväll. Jag skall skrifva ett par ord på en torr klippfisk, ty papper har jag inte; den skall jag skicka med er till finngumman der uppe, hon kan ge er bättre besked än jag.

Och då nu Gerda hade blifvit uppvärmd och fått mat och dryck, skref lappgumman ett par ord på en torr klippfisk, bad Gerda se väl efter den, band henne åter fast på renen, och så bar det af. Futt! futt! sade det uppe i luften, och hela natten brunno de vackraste blå norrsken; — och så kommo de till Finmarken och knackade på finngummans skorsten, ty hon hade icke ens någon dörr.

Det var en hetta der inne, så att finngumman sjelf gick nästan alldeles naken; liten var hon och alldeles grågul; hon löste genast upp lilla Gerdas kläder, tog af henne belgvantarna och stöflarna, ty annars hade det blifvit för hett för henne, lade ett isstycke på renens hufvud och läste derefter, hvad som stod skrifvet på klippfisken; hon läste det tre gånger, och så kunde hon det utantill och lade fisken i matgrytan, ty den kunde ju godt ätas, och hon lät aldrig någonting förfaras.

Nu berättade renen först sin historia och så lilla Gerdas, och finngumman plirade med de kloka ögonen, men sade ingenting.

— Du är så klok, sade renen; jag vet att du kan binda alla verldens vindar i en trådsända; då skepparen löser upp den ena knuten, får han god vind, löser han upp den andra, blåser det starkt, och löser han upp den tredje och fjerde, stormar det, så att skogarna falla öfver ända. Vill du inte ge den lilla flickan en dryck, så att hon kan få tolf mans styrka och öfvervinna snödrottningen?

— Tolf mans styrka, sade finngumman, jo, det skulle just förslå! Och så gick hon bort till en hylla, tog fram ett stort, hoprulladt skinn, och det rullade hon upp; underliga bokstäfver voro skrifna derpå, och finngumman läste, så att svetten strömmade utför hennes panna.

Men renen bad åter så mycket för lilla Gerda, och Gerda såg med så bedjande, tårfylda ögon på finngumman, att denna åter började att plira med sina och drog renen bort i ett hörn, der hon hviskade till honom, medan hon lade ny is på hans hufvud:

— Lille Kay är verkligen hos snödrottningen och finner allt der i sin smak och efter sitt sinne och tror, att detta är

Digitized by Google

den bästa delen af verlden; men det kommer sig deraf, att han fått en glasbit i hjertat och en liten glasskärfva i ögat; dessa måste först ut, annars blir han aldrig menniska igen, och snödrottningen kommer att behålla väldet öfver honom.

— Men kan du inte ge lilla Gerda in något, så att hon kan få makt öfver alltsammans?

— Jag kan inte ge henne större makt, än hon redan har. Ser du inte, hur stor den är? Ser du inte, huru menniskor och djur måste tjena henne, huru hon på sina nakna fötter kommit så väl fram i verlden? Hon bör inte af oss få veta sin makt; den ligger i hennes hjerta, den ligger deri, att hon är ett sött, oskyldigt barn. Kan hon inte sjelf komma in till snödrottningen och få glasskärfvorna ut ur lille Kay, så kunna vi inte hjelpa. Två mil härifrån börjar snödrottningens trädgård; dit kan du bära den lilla flickan; sätt af henne vid den stora busken, som står med röda bär i snön; håll inte något långt prat och skynda dig tillbaka hit! Och så lyfte finngumman lilla Gerda upp på renen, som sprang allt hvad han orkade.

— Ack, jag fick inte mina stöflar, jag fick inte mina belgvantar! ropade lilla Gerda; detta märkte hon i den bitande kölden, men renen vågade icke stanna; han sprang, till dess han kom till den stora busken med de röda bären. Der satte han af Gerda, kysste henne på munnen, och stora, blanka tårar tillrade ned öfver djurets kinder, och så sprang det, allt hvad det orkade, tillbaka igen. Der stod den stackars Gerda utan skodon, utan vantar midt i den förfärliga, iskalla Finmarken.

Hon sprang framåt så fort hon kunde; då kom ett helt regemente snöflingor; men de föllo icke ned från himmeln, som var alldeles klar och lyste af norrsken; snöflingorna sprungo längs efter marken, och ju närmare de kommo, desto större blefvo de. Gerda erinrade sig ganska väl, huru stora och konstiga de hade sett ut, då hon såg snöflingorna genom solglaset, men här voro de verkligen bra mycket större och förfärligare: de voro lefvande — de voro snödrottningens förposter; de hade de underligaste gestalter; några sågo ut som stora, ohyggliga piggsvin, andra som hela knutar af ormar, som stucko fram hufvudena, och andra som små, tjocka björnar

Digitized by Google

med håret på ända, alla skinande hvita, och alla voro de lefvande snöflingor.

Då bad lilla Gerda sitt Fader vår, och kölden var så stark, att hon kunde se sin egen andedrägt; den stod henne ur munnen som en riktig rök; andedrägten blef tätare och tätare och formade sig till små ljusa englar, som växte mer och mer, då de vidrörde marken; och alla hade de hjelm på hufvudet och spjut och sköld i händerna; de blefvo flere och flere, och då Gerda hade slutat sitt Fader vår, var det en hel legion

Då bad lilla Gerda sitt Fader vår.

omkring henne; de höggo med sina spjut in på de ohyggliga snöflingorna, så att de sprungo i hundratals bitar, och lilla Gerda gick helt trygg och frimodig framåt. Englarne klappade henne på fötterna och på händerna, och då kände hon mindre, huru kallt det var, och gick raskt fram mot snödrottningens slott.

Men nu skola vi först se, huru Kay har det. Han tänkte verkligen icke på lilla Gerda och allra minst att hon stod utanför slottet.

Digitized by Google

Sjunde berättelsen.

Hvad som hände i snödrottningens slott och hvad som sedan hände.

Slottets väggar voro af den yrande snön, och fönster och dörrar af de bitande vindarna; der voro öfver hundra salar, allt efter som snön yrde; den största sträckte sig många mil; alla voro de upplysta af starka norrsken, och de voro så stora, så tomma, så iskalla och så glänsande. Aldrig var här någon förlustelse, icke ens så mycket som en liten björnbal, der stormen kunde spela upp och isbjörnarna gå på bakbenen och ha fina fasoner; aldrig någon liten sällskapslek med munfiskar och slag på handen; aldrig något litet kafferep af de hvita räffröknarna; tomt, stort och kallt var det i snödrottningens salar. Norrskenen flammade så regelbundet, att man kunde räkna ut, när de voro på sin högsta och när de voro på sin lägsta punkt. Midt der inne i den tomma, oändliga snösalen fans en frusen sjö; den hade remnat i tusen bitar, men hvarje bit var så precis lik den andra, att det var ett riktigt konststycke; och midt på den satt snödrottningen, då hon var hemma, och då sade hon, att hon satt i förståndets spegel och att den var den enda och bästa i denna verlden.

Lille Kay var alldeles blå af köld, ja, nästan svart, men han märkte det likväl icke, ty hon hade ju kysst frossrysningarna ur honom, och hans hjerta var så godt som en isklump. Han gick och släpade på några hvassa, flata isbitar, hvilka han lade på alla möjliga sätt, ty han ville göra något af dem; det var liksom då vi andra ha små träbitar och lägga dessa i figurer, hvilket kallas det kinesiska spelet. Kay gick också och lade figurer, de allra konstigaste, det var förstånds-is-spelet; för hans ögon voro figurerna alldeles utmärkta och af den allra högsta vigt; detta gjorde glasskärfvan, som satt i hans öga. Han lade hela figurer, som voro ett skrifvet ord; men aldrig kunde han hitta på att lägga det ord han just ville, ordet evigheten; och snödrottningen hade sagt: Kan du hitta på den figuren, så skall du bli din egen herre och skänker jag dig hela verlden och ett par nya skridskor. Men han kunde icke.

— Nu susar jag dit till de varma länderna, sade snödrottningen, jag vill dit och kika ned i de svarta grytorna. — Det

Digitized by Google

var de eldsprutande bergen, Etna och Vesuvius, som man kallar dem. — Jag skall hvitmena dem litet; det hör till; det gör godt ofvan på citroner och vindrufvor! Och så flög snödrottningen sin väg, och Kay satt alldeles ensam i den många mil stora, tomma issalen och såg på isstyckena och tänkte och tänkte, så att det knakade uti honom; alldeles stel och stilla satt han; man skulle kunnat tro, att han var ihjälfrusen.

Då var det som lilla Gerda trädde in i slottet genom stora porten, som var af bitande vindar; men hon läste en aftonbön, och då lade sig vindarna, som om de ville sofva, och hon trädde in i de stora, tomma, kalla salarna — då fick hon se Kay; hon kände igen honom, flög honom om halsen, höll honom sålunda fast och ropade: Kay! söte, lille Kay! Så har jag då funnit dig!

Men han satt alldeles stilla, stel och kall.

Men han satt alldeles stilla, stel och kall; — då grät lilla Gerda heta tårar; de föllo på hans bröst, de trängde in i hans hjerta, upptinade isklumpen och förtärde den lilla spegelbiten der inne; han såg på henne, och hon sjöng psalmen:

I dalen växa de rosor små,
der med Jesusbarnet vi tala få!

Då brast Kay i gråt; han grät, så att spegelskärfvan trillade ur ögat på honom; han kände igen henne och jublade: Gerda, söta lilla Gerda! Hvar har du varit så länge? Och hvar har jag varit? Och han såg sig rundt omkring. Hvad här är kallt! Hvad här är tomt och stort! sade han och höll sig fast vid Gerda, och hon skrattade och grät af glädje. Det var så härligt, att sjelfva isbitarna dansade rundt omkring af glädje, och

Digitized by Google

då de voro trötta och lade sig, lågo de just i form af de bokstäfver, som snödrottningen hade sagt att han skulle hitta på, så skulle han blifva sin egen herre, och skulle hon gifva honom hela verlden och ett par nya skridskor.

Och Gerda kysste hans kinder, och de blefvo blomstrande; hon kysste hans ögon, och de lyste som hennes; hon kysste hans händer och fötter, och han var frisk och rask. Snödrottningen kunde nu gerna komma hem; hans fribref stod der skrifvet med glänsande isbitar.

Och de togo hvarandra i hand och vandrade ut ur det stora slottet; de talade om mormor och om rosorna uppe på taket; och der de gingo fram, lågo vindarna helt stilla och solen bröt fram; och då de hunno till busken med de röda bären, stod renen der och väntade; han hade en annan ung ren med sig, hvars jufver var fullt, och den gaf de små sin varma mjölk och kysste dem på munnen. Så buro de Kay och Gerda först till finngumman, der de värmde upp sig i den heta stugan och fingo besked om hemresan, och derefter till lappgumman, som hade sytt nya kläder åt dem och gjort i ordning sin släde.

Och renen och den unga renen sprungo vid sidan och följde med ända till landets gräns; der tittade det första gröna fram, der togo de afsked af renen och lappgumman. Farväl! sade de allesammans. Och de första små fåglarna började qvittra, skogen hade gröna knoppar, och ut från denna kom ridande på en präktig häst, som Gerda kände igen (han hade varit spänd för guldvagnen), en ung flicka med en lysande röd mössa på hufvudet och pistoler framför sig; det var den lilla röfvarflickan, som var trött vid att vara hemma och nu ville först norr ut och sedan åt ett annat håll, i fall hon icke blefve belåten. Hon kände genast igen Gerda, och Gerda kände igen henne, det var en glädje!

— Du är en ljus pojke att traska omkring! sade hon till lille Kay. Jag undrar just, om du förtjenar, att man springer till verldens ända för din skull!

Men Gerda klappade henne på kinden och frågade om prinsen och prinsessan.

— De ha rest till främmande land, sade röfvarflickan.

— Men kråkan då? frågade lilla Gerda.

Digitized by Google

— Jo, kråkan är död! svarade hon. Den tama kärestan har blifvit enka och går med en svart ullgarnsända kring benet; hon jämrar sig ömkligt, och dumt tyg är alltsammans. — Men berätta mig nu, huru det gått dig och huru du fick tag i honom!

Och Gerda och Kay berättade båda två.

— Och snipp-snapp-snorum, hej, bassalorum! sade röfvarflickan, tog dem båda två i hand och lofvade, att om hon en gång komme genom deras stad, så skulle hon komma upp och helsa på dem, och så red hon ut i vida verlden; men Kay och Gerda gingo hand i hand, och som de gingo, var det härlig vår med blommor och grönt; kyrkklockorna ringde, och de kände igen de höga tornen och den stora staden, det var den de bodde i; och de gingo in i den och bort till mormors port, uppför trappan och in i rummet, der allt stod på samma ställe som förr, och klockan sade tick! tack! och visaren gick omkring; men i det de gingo genom dörren, märkte de, att de hade blifvit fullvuxna menniskor. Rosorna från takrännan blommade in genom de öppna fönstren, och der stodo de små barnstolarna, och Kay och Gerda satte sig på hvar sin och höllo hvarandra i hand; de hade glömt den kalla, tomma prakten hos snödrottningen såsom en tung dröm. Mormor satt i Guds klara solsken och läste högt ur Bibeln: Utan att I blifven som barn, kommen I icke in i Guds rike!

Mormor satt i Guds klara solsken och läste högt ur Bibeln.

Digitized by Google

Och Kay och Gerda sågo hvarandra in i ögat, och de förstodo med ens den gamla psalmen:

I dalen växa de rosor små,
der med Jesusbarnet vi tala få.

Der sutto de båda två, fullvuxna och likväl barn, barn i hjertat; och det var sommar, den varma, härliga sommarn.

30.

Flädermor.

Det var en gång en liten gosse, som hade förkylt sig; han hade gått och blifvit våt om fötterna; ingen kunde förstå, huru han hade blifvit det, ty det var alldeles tort väder. Nu klädde hans mor af honom, lade honom i säng och lät bära in teköket för att laga honom en god kopp fläderte, ty det värmer. I det samma inträdde genom dörren den gamle, treflige mannen, som bodde högst upp i huset och lefde så ensam, ty han hade hvarken hustru eller barn, men höll så mycket af alla barn och kunde berätta så många sagor och historier, att det var en lust deråt.

— Nu dricker du ditt te! sade modern; sedan får du kanske höra en saga.

— Ja, om man bara kunde någon ny! sade den gamle mannen och nickade så mildt. Men hur har den lille blifvit våt om fötterna? frågade han.

— Ja, hur har han blifvit det! sade modern. Det kan ingen begripa.

— Får jag höra en saga? frågade gossen.

— Ja, kan du säga mig någorlunda bestämdt, ty det måste jag först veta, huru djup rännstenen är borta på den lilla gatan, der du går i skola?

— Precis till midt på stöfvelskaften, sade gossen; men då måste jag gå i det djupa hålet.

— Se, derifrån ha vi de våta fötterna! sade den gamle. Nu skulle jag visserligen berätta en saga, men jag kan inga flere.

— Ni kan väl sätta i hop en strax, sade den lille gossen,

Digitized by Google

Mamma säger, att det kan bli en saga af allt hvad ni ser på och att ni kan göra en historia af allt hvad ni rör vid.

— Ja, men de sagorna och historierna duga inte; nej, de riktiga, de komma af sig sjelfva, de knacka mig på pannan och säga: Här är jag!

— Knackar det inte snart? frågade den lille gossen, och modern skrattade, lade fläderte på kannan och hälde på kokande vatten.

— Berätta! berätta!

— Ja, om någon saga ville komma af sig sjelf, men en sådan en är förnäm och kommer endast, när hon sjelf har lust. Stopp! sade han hastigt. Der ha vi henne! Passa på, nu är det en på tekannan!

Och den lille gossen såg bort till tekannan; locket höjde sig mer och mer, och fläderblommorna kommo fram så friska och hvita; de sköto stora, långa grenar, till och med ur pipen utbredde de sig åt alla sidor och blefvo större och större; det var den vackraste fläderbuske, ett helt träd; det sträckte sig in i sängen och sköt gardinerna åt sidan; åh, hvad det blommade och doftade! Och midt i trädet satt en gammal vänlig gumma, klädd i en underlig klädning: den var alldeles grön, likt fläderträdets blad, och garnerad med stora, hvita fläderblommor; man kunde icke genast se, om det var tyg eller lefvande grönt och blommor.

— Hvad heter den der gumman? frågade den lille gossen.

— Ja, de der romarne och grekerne, sade den gamle mannen, de kallade henne en dryad, men det förstå inte vi; ute i Nyboder ha de ett bättre namn på henne; der kallas hon Flädermor, och det är henne du nu skall passa på. Hör bara på och se på det vackra fläderträdet!

— Just ett sådant der stort, blommande träd står der ute i Nyboder; det växer i ett hörn på en liten torftig gård. Under detta träd satt en eftermiddag i det vackraste solsken ett gammalt folk; det var en gammal, gammal sjöman och hans gamla, gamla hustru; de hade barnbarnsbarn och skulle snart fira sitt guldbröllop, men de kunde icke rätt erinra sig datum, och Flädermor satt i trädet och såg så förnöjd ut, liksom här.

— Jag vet nog jag, när det är ert guldbröllop, sade hon; men de hörde det icke, de talade om gamla tider.

— Ja, kommer du i håg, sade den gamle sjömannen, då vi voro helt små ungar och sprungo och lekte? Det var just

Digitized by Google

på samma gård, der vi nu sitta, och vi stucko pinnar i marken och gjorde en trädgård.

— Ja, sade den gamla gumman, det kommer jag godt i håg! Och vi vattnade pinnarna, och en af dem var en fläderpinne; den slog rot, sköt gröna skott och har nu blifvit det stora träd, under hvilket vi gamla menniskor sitta.

— Ja visst, sade han, och der borta i hörnet stod en vattenså; der flöt mitt fartyg, jag hade sjelf täljt det. Hvad det kunde segla! Men jag kom dock snart ut på en annan seglats!

— Ja, men först gingo vi i skola och lärde något, sade hon; och så blefvo vi konfirmerade; vi gräto båda två, men på eftermiddagen gingo vi hand i hand upp i Rundetårn och sågo ut i verlden öfver Kjöbenhavn och vattnet; derefter gingo vi till Frederiksberg, der kungen och drottningen i sina granna båtar seglade omkring på kanalerna.

— Men jag kom dock ut på en annan seglats, och det i många år, bort på långresor!

— Ja, jag grät ofta för din skull, sade hon; jag trodde, att du var död och borta och att du låg och plaskade nere i det djupa hafvet. Mången natt steg jag upp och såg efter, om väderflöjeln vände sig; ja, den vände sig nog, men du kom inte. Jag kommer så tydligt i håg, huru regnet hälde ned en dag; sopåkaren höll utanför, der jag tjenade; jag kom ned med sopfjerdingen och blef stående i porten. Ett så ohyggligt väder det var! Och just som jag stod der, stod postbäraren bredvid mig och lemnade mig ett bref; det var från dig! Hvad det hade rest vida omkring! Jag ref genast upp det och läste; jag skrattade och jag grät; jag var så glad! Der stod, att du var i de varma länderna, der kaffebönorna växa; hvad det måste vara för ett välsignadt land! Du berättade så mycket, och jag såg det alltsammans, medan regnet hälde ned och jag stod der med fjerdingen. I det samma var det en, som tog mig om lifvet — —

— Ja, men du gaf honom ett dugtigt slag vid örat, så att det sa' smack efter.

— Jag visste ju inte, att det var du! Du hade kommit lika fort som ditt bref; och du såg så bra ut — och det gör du då ännu! — du hade en lång, gul silkesnäsduk i fickan och en blanklädershatt på hufvudet; du var så fin. Men Gud, hvad det var för ett väder, och så gatan såg ut!

Digitized by Google

— Sedan blefvo vi gifta, sade han; kommer du i håg? Och så när vi fingo den förste lille gossen och så Maria och Nils och Peter och Hans Kristian?

— Ja, och hvad de allesammans ha vuxit upp och blifvit hyggliga menniskor, som alla hålla af!

— Och deras barn åter, de ha också fått små! sade den gamle matrosen. Ja, det är barnbarnsbarn, i hvilka det är gry. — Det var ju ändå, tycker jag, vid den här tiden på året vi höllo bröllop!

De skulle snart fira sitt guldbröllop, men de kunde inte erinra sig datum.

— Ja, just i dag är det guldbröllopsdagen, sade Flädermor och stack fram hufvudet midt emellan de båda gamla, och de trodde, att det var granngumman, som nickade. De sågo på hvarandra och höllo hvarandra i händerna; litet derefter kommo barn och barnbarn; de visste mycket väl, att det var guldbröllopsdagen; de hade redan på morgonen gratulerat, men det hade de gamla glömt, medan de så väl kommo i håg allt, som hade händt för många år tillbaka; och fläderträdet doftade så starkt, och solen, som höll på att gå ned, sken de båda gamla rätt i ansigtet; båda två sågo de så rödblommiga ut, och det

Digitized by Google

Nu rida vi många mil bort!

Digitized by Google

minsta af barnbarnsbarnen dansade rundt omkring dem och ropade så förtjust, att det i afton skulle bli riktigt kalas, de skulle få varm potatis; och Flädermor nickade i trädet och ropade hurra med alla de andra.

— Men det der var ju inte någon saga! sade den lille gossen, som hörde den berättas.

— Ja, det kan du tycka, sade han som berättade; men låt oss fråga Flädermor.

— Detta var inte någon saga, sade Flädermor; men nu kommer den. Ur det verkliga uppväxer just den underbaraste sagan; annars hade ju min vackra fläderbuske inte kunnat växa ut ur tekannan; och så tog hon den lille gossen upp ur sängen och lade honom vid sitt bröst, och de med blommor fullsatta flädergrenarna slogo tillsammans omkring dem; de sutto som i den tätaste löfsal, och den flög med dem genom luften; det var så makalöst vackert. Flädermor hade med ens blifvit en liten vacker flicka, men klädningen var ännu af samma gröna, hvitblommiga tyg, som Flädermor hade burit; på bröstet hade hon en verklig fläderblomma och kring sitt gula, lockiga hår en hel krans af fläderblommor; hennes ögon voro så stora, så blå, åh, hon var så älsklig att skåda! Hon och gossen kysstes, och så voro de vid samma ålder och af samma håg.

De gingo hand i hand ut ur löfsalen och stodo nu i hemmets vackra blomsterträdgård; på den friska gräsplanen var faderns käpp tjudrad vid en påle; för de små var det lif i käppen; så snart de satte sig grensle öfver den, förvandlade sig den blanka knappen till ett präktigt, gnäggande hufvud, den långa, svarta manen fladdrade, och fyra smärta, starka ben sköto ut; djuret var starkt och ystert; i galopp foro de rundt omkring gräsplanen — hoppsan!

— Nu rida vi många mil bort, sade gossen; vi rida till herrgården, der vi voro i fjor! Och de redo och redo rundt omkring gräsplanen; och allt jemt ropade den lilla flickan, hvilken, som vi veta, var ingen annan än Flädermor: Nu äro vi på landet! Ser du bondens stuga med den stora bakugnen, som ser ut som ett jättestort ägg i väggen ut mot vägen? Fläderträdet lutar sina grenar fram öfver den, och tuppen går och krafsar åt hönsen; se bara, huru han kråmar sig! — Nu äro vi vid kyrkan; hon ligger högt uppe på backen mellan de stora

Digitized by Google

ekarna, af hvilka den ena till hälften gått ut. — Nu äro vi vid smedjan, der elden brinner och de halfnakna männen slå med hammaren, så att gnistorna flyga vidt omkring. Bort, bort till den ståtliga herrgården! Och allt hvad den lilla flickan, som satt bakpå käppen, nämde, det flög också förbi; gossen såg det, och ändå kommo de icke längre än rundt omkring gräsplanen.

Så lekte de på sidogången och ritade upp en liten trädgård i jorden, och hon tog fläderblomman ur sitt hår och planterade den, och den växte alldeles som för det gamla folket i Nyboder, då de voro små, och hvarom vi förut berättat. De gingo hand i hand, liksom det gamla folket hade gjort som barn, men icke upp i Rundetårn eller till Frederiksbergs park; nej, den lilla flickan tog gossen om lifvet, och så flögo de vida omkring i hela Danmark, och det var vår och det blef sommar, och det var höst och det blef vinter, och tusentals bilder afspeglade sig i gossens ögon och hjerta, och allt jemt sjöng den lilla flickan för honom: Detta skall du aldrig glömma! Och under hela flygten doftade fläderträdet så ljuft och härligt; han märkte visserligen rosorna och de friska bokarna, men fläderträdet doftade ännu mera underbart, ty dess blommor hängde vid den lilla flickans hjerta, och till detta lutade han under flygten ofta sitt hufvud.

— Här är härligt om våren! sade den lilla flickan, och de stodo i den nyss utspruckna bokskogen, der den gröna myskan doftade vid deras fötter och de blekröda anemonerna sågo så täcka ut i det gröna. Ack, om det alltid vore vår i den doftande danska bokskogen!

— Här är härligt om sommarn! sade hon, och de foro förbi gamla herrgårdar från riddartiden, der de röda murarna och tandade gaflarna speglade sig i kanalerna, hvarest svanarna summo och tittade upp i de gamla, svala alleerna. På fältet böljade säden, som om det varit en sjö, dikena pryddes af röda och gula blommor, hägnaderna af vild humle och blommande konvolvler, och om aftonen steg månen upp, rund och stor, och hövålmarna på ängarna doftade så ljuft. Det glömmes aldrig!

— Här är härligt om hösten! sade den lilla flickan, och luften blef dubbelt så hög och blå, skogen fick de vackraste färger af rödt, gult och grönt, jagthundarna ilade framåt, hela skaror af vildfågel flögo skrikande fram öfver ättehögen, der

Digitized by Google

björnbärsrankan hängde omkring de gamla stenarna; hafvet var svartblått med hvita seglare, och på logen sutto gamla gummor, flickor och barn och plockade humle i ett stort kar; de unga sjöngo visor, men de gamla berättade sagor om tomtar och troll. Bättre kunde det icke vara!

— Här är härligt om vintern! sade den lilla flickan, och alla träd stodo höljda af rimfrost; de sågo ut som hvita koraller; snön knarrade under fötterna, som om man alltid hade nya stöflar på sig, och från himmeln föll det ena stjernskottet efter det andra. Inne i rummet tändes julgranen, der vankades julklappar och rådde munterhet; ute på landet klingade fiolen i bondens stuga och regnade det äpleskifvor; äfven det fattigaste barn sade: Det är ändå härligt om vintern!

Ja, det var härligt, och den lilla flickan visade gossen allt, och allt jemt doftade fläderträdet, och allt jemt svajade den röda flaggan med det hvita korset, flaggan, under hvilken den gamle sjömannen i Nyboder hade seglat. Och gossen blef yngling och skulle ut i vida verlden, långt bort till de varma länderna, der kaffet växer; men vid afskedet tog den lilla flickan en fläderblomma från sitt bröst, gaf honom den att gömma, och den lades i psalmboken; och alltid, då han öppnade boken i främmande land, var det just på det stället, der minnesblomman låg, och ju mera han betraktade henne, desto friskare blef hon; han kände liksom en doft från de danska skogarna, och tydligt såg han mellan blombladen den lilla flickan titta fram med sina klara, blå ögon, och hon hviskade då: Här är härligt vår, sommar, höst och vinter! Och hundratals bilder gledo genom hans tankar.

Sålunda gingo många år, och han var nu en gammal man och satt med sin gamla hustru under ett blommande träd; de höllo hvarandra i händerna, liksom farfarsfar och farfarsmor hade gjort ute i Nyboder, och de talade liksom de om gamla tider och om guldbröllopet. Den lilla flickan med de blå ögonen och med fläderblommorna i håret satt uppe i trädet, nickade åt dem båda två och sade: I dag är det er guldbröllopsdag. Och så tog hon två blommor ur sin krans och kysste dem, och de lyste först som silfver, sedan som guld, och då hon lade dem på det gamla folkets hufvuden, blef hvarje blomma en guldkrona. Der sutto de båda två som en kung och en drottning under det doftande trädet, som alldeles precis

Digitized by Google

såg ut som ett fläderträd, och han berättade för sin gamla hustru historien om Flädermor, såsom den hade blifvit honom berättad, då han var en liten gosse, och de tyckte begge två, att det fans så mycket i den, som liknade deras egen, och det som liknade den, det tyckte de mest om.

— Ja, så är det! sade den lilla flickan i trädet; några kalla mig Flädermor, andra kalla mig dryad, men egentligen heter jag Minne; det är jag, som sitter i trädet, hvilket växer och växer; jag kan minnas tillbaka, jag kan berätta. Låt mig se, om du ännu har din blomma qvar!

Och den gamle mannen öppnade sin psalmbok; der låg fläderblomman så frisk, som om den nyss hade blifvit ditlagd, och Minnet nickade, och de båda gamla med guldkrona på hufvudet sutto i den röda aftonsolen; de slöto till ögonen och — och — ja, så var sagan slut.

Den lille gossen låg i sin säng; han visste icke, om han hade drömt eller om han hade hört det berättas; tekannan stod på bordet, men intet fläderträd växte ut ur henne, och den gamle mannen, som hade berättat, skulle just till att gå ut genom dörren, och det gjorde han.

— Hvad det var vackert! sade den lille gossen. Mamma, jag har varit i de varma länderna!

— Ja, det tror jag nog! sade modern. När man får två bräddfulla koppar fläderte till lifs, så kommer man nog till de varma länderna! — Och hon stoppade väl omkring honom, så att han ej skulle förkyla sig. Du har allt sofvit, medan jag satt och disputerade med honom, om det var en historia eller en saga.

— Och hvar är Flädermor? frågade gossen.

— Hon är i tekannan, sade modern, och der kan hon vara!

Digitized by Google

31.

Stoppnålen.

Det var en gång en stoppnål, som var så fin af sig, att hon inbillade sig vara en synål.

— Sen nu bara efter, hvad I hållen uti! sade stoppnålen till fingrarna, som togo fram henne. Tappen mig inte! Faller jag på golfvet, är jag i stånd till att aldrig låta mig hittas igen, så fin är jag!

— Det är måttligt med det! sade fingrarna, och så klämde de henne om lifvet.

Jag går aldrig igenom, jag går af, jag går af!

— Sen I, jag kommer med svit! sade stoppnålen, och så drog hon efter sig en lång tråd, som dock icke hade någon knut.

Fingrarna styrde nålen rakt mot köksans toffel, på hvilken ofvanlädret hade spruckit och nu skulle sys i hop.

— Det är ett gement arbete! sade stoppnålen. Jag går aldrig igenom, jag går af, jag går af! Och så gick hon af. Sade jag inte det! sade stoppnålen; jag är för fin!

— Nu duger hon inte till något, menade fingrarna, men måste dock hålla fast henne; köksan dröp lack på henne och satte henne sedan framtill i sin halsduk.

— Se, nu är jag en bröstnål! sade stoppnålen; jag visste väl, att jag skulle komma till heders; när man är något, blir man alltid något! Och så skrattade hon inom sig, ty man kan aldrig utvändigt på en stoppnål se, att hon skrattar; der satt hon nu så stolt, som om hon åkt i vagn, och såg åt alla sidor.

— Får jag den äran att fråga, om ni är af guld? frågade hon knappnålen, som var hennes granne. Ni har ett vackert

Digitized by Google

utseende och ert eget hufvud, men litet är det. Ni måste laga att det växer ut, ty alla kunna inte lackas i ändan. Och så reste sig stoppnålen så stolt i vädret, att hon föll ur halsduken och i diskbaljan, just som köksan slog ut den.

— Nu ge vi oss ut på resa! sade stoppnålen; bara jag inte stannar borta! Men det gjorde hon.

— Jag är för fin för denna verlden, sade hon, då hon satt i rännstenen. Jag har mitt goda medvetande, och det är alltid ett litet nöje! Och så höll stoppnålen sig rak och tappade icke sitt goda humör.

Och fram öfver henne seglade allt möjligt, stickor, strån, bitar af tidningar. Se, huru de segla! sade stoppnålen. De veta inte hvad som sticker upp under dem. Jag sticker upp! Jag sitter här. Se, der går nu en sticka; hon tänker på ingenting i verlden utom på en sticka, och det är hon sjelf. Der flyter ett strå; se, huru det svänger, se, huru det vrider på sig! Tänk inte så mycket på dig sjelf, du kunde stöta dig mot gatstenarna! — Der flyter en tidning! — Glömdt är det som står i henne, och ändå breder hon ut sig. — Jag sitter tålig och stilla; jag vet hvad jag är, och det förblir jag.

En dag var det något som glänste så vackert tätt invid, och så trodde stoppnålen, att det var en diamant, men det var en buteljskärfva, och efter som hon glänste, så tilltalade stoppnålen henne och presenterade sig som bröstnål. Ni är visst en diamant? — Ja, jag är någonting sådant! Och så trodde den ena om den andra, att de voro riktigt dyrbara, och så talade de om, huru högfärdig verlden var.

— Ja, jag har bott i en ask hos en jungfru, sade stoppnålen, och den jungfrun var köksa; hon hade på hvardera handen fem fingrar; men något så inbilskt som de fem fingrarna har jag aldrig känt, och så voro de inte till för annat än att hålla uti mig, taga mig ur asken och lägga mig ned i asken igen.

— Fans det någon glans hos dem? frågade buteljskärfvan.

— Glans! sade stoppnålen. Nej, det var högmod! De voro fem bröder, alla födda »fingrar»; de höllo sig raka intill hvarandra, ehuru de voro af olika längd. Den yttersta af dem, Tummetott, var kort och tjock; han gick utom ledet, och så hade han bara en knäck i ryggen; han kunde bara böja sig en gång, men han sade, att om han blefve afhuggen på en

Digitized by Google

menniska, så vore hela menniskan förlorad för krigstjensten; Slekepott kom i både sött och surt, pekade både på sol och måne, och det var han, som klämde till, när de skrefvo; Långe man såg de andra öfver hufvudet; Hjertlihand gick med guldring om magen, och Lille Vickevire gjorde ingenting, och det var han stolt öfver. Skryt var det och skryt blef det, och så gick jag i diskbaljan!

— Och nu sitta vi och glänsa! sade buteljskärfvan. I det samma kom det mera vatten i rännstenen, strömmade öfver alla bräddar och ryckte buteljskärfvan med sig.

Jag är inte någon pojke, jag är en fröken, sade stoppnålen.

— Se så, nu blef hon befordrad! sade stoppnålen; jag förblir sittande; jag är för fin, men det är min stolthet, och den är aktningsvärd. Och så satt hon rak och hade många tankar.

— Jag skulle nästan tro, att jag är född af en solstråle, så fin är jag; tycker jag inte också, att solen alltid söker mig under vattnet! Ack, jag är så fin, att min mor inte kan få rätt på mig; hade jag mitt gamla öga, som brast, så tror jag, att jag skulle kunna gråta — ehuru jag inte gjorde det — gråta är inte fint!

En dag lågo några gatpojkar och rörde i rännstenen, der de

Digitized by Google

hittade gamla spikar, slantar och dylikt. Det var snaskigt, men det var nu deras nöje.

— Aj! sade den ene, han stack sig på stoppnålen. Det var mig också en fin pojke!

— Jag är inte någon pojke, jag är en fröken, sade stoppnålen, men ingen hörde det; lacket hade gått af henne, och svart hade hon blifvit, men svart gör ännu smalare, och så trodde hon sig vara ännu finare än förr.

— Der kommer ett äggskal seglande! sade gossarne, och så stucko de stoppnålen fast i äggskalet.

— Hvita väggar och sjelf svart! sade stoppnålen; det kläder! Nu kan man då se mig! Bara jag inte blir sjösjuk, ty då går jag af! Men hon blef icke sjösjuk, och hon gick icke af.

— Det är bra mot sjösjuka att ha stålmage och sedan alltid komma i håg, att man är litet mera än en menniska. Nu har mitt gått öfver! Ju finare man är, desto mera kan man uthärda.

— Kras! sade äggskalet; ett åkarlass gick öfver det.

— Hu, hvad det klämmer! sade stoppnålen. Nu blir jag ändå sjösjuk! Jag går af! jag går af! Men hon gick icke af, ehuru ett åkarlass gick öfver henne; hon låg på längden — och der kan hon få ligga.

32.

Klockan.

Om aftonen, på de trånga gatorna i den stora staden, då solen gick ned och skyarna blänkte som guld uppe mellan skorstenarna, hörde ofta än den ene och än den andre ett underligt ljud, likt klangen af en kyrkklocka; men det var endast för ett ögonblick det hördes, ty det var ett sådant buller af vagnar och ett sådant rop och stoj, och det stör. Nu ringer aftonklockan, sade man, nu går solen ned!

De, som gingo utom staden, der husen lågo längre från hvarandra med trädgårdar och små fält, sågo aftonhimmeln ännu präktigare och hörde klockljudet vida starkare; det var som om det kommit från en kyrka djupt inne i den tysta, doftande skogen, och man såg dit och blef helt högtidligt stämd.

Digitized by Google

Lång tid förgick, och den ene sade till den andre: Månne det ligger en kyrka der ute i skogen? Den klockan har ändå en underlig, vacker klang; skulle vi inte bege oss dit ut och betrakta henne litet närmare? Och de rika åkte och de fattiga gingo, men vägen blef dem så förunderligt lång, och då de kommo till en hel hop pilträd, som växte vid brynet af skogen, satte de sig ned der och sågo upp i de långa grenarna och tyckte, att de voro riktigt i det gröna. Konditorn från

Och tyckte, att de voro riktigt i det gröna.

staden kom dit ut och slog upp sitt tält, och så kom ännu en konditor dit, och han hängde upp en klocka midt öfver sitt tält, och det en klocka som var tjärad för att kunna tåla regn och utan kläpp. När så folk gick hem igen, sade de, att det hade varit så romantiskt, och det betyder något vida mer än tevatten. Tre personer försäkrade, att de hade trängt in i skogen ända till dess slut, och de hade allt jemt hört det underliga klockljudet, men der lät det i deras öron, som om det kommit inifrån staden; den ene skref en hel visa derom och

Digitized by Google

sade, att klockan ljöde som en mors röst till ett kärt, förståndigt barn; ingen melodi vore vackrare än klockans klang.

Landets kejsare blef äfven uppmärksam derpå och lofvade, att den, som riktigt kunde upptäcka hvarifrån ljudet kom, skulle få titel af »verldens klockare», och det äfven om det icke vore någon klocka.

Nu gingo många till skogen för det goda brödstyckets skull, men det var blott en, som kom hem med ett slags förklaring. Ingen hade varit nog djupt inne, och icke han heller, men han sade dock, att klockljudet kom från en mycket stor uggla i ett ihåligt träd; det var en sådan der visdomsuggla, som ideligen slog sitt hufvud mot trädet; men om ljudet komme från hennes hufvud eller från den ihåliga stammen, det kunde han ännu icke bestämdt säga; och så blef han anstäld som verldens klockare och skref hvarje år en liten afhandling om ugglan; men lika mycket visste man.

Nu var det just en konfirmationsdag; presten hade talat så vackert och innerligt; nattvardsbarnen hade varit så rörda: det var en vigtig dag för dem, de blefvo med ens förvandlade från barn till fullvuxna menniskor, barnasjälen skulle nu liksom flyga in i en förståndigare person. Det var det vackraste solsken, nattvardsbarnen gingo ut ur staden, och från skogen klang underbart starkt den stora, okända klockan. De fingo med ens en sådan lust att komma dit, och det alla så när som på tre. Den ena af dem skulle hem och profva sin balklädning, ty det var just den klädningen och den balen, som varit skuld till att hon denna gång blifvit konfirmerad, ty eljest hade hon icke kommit med; den andre var en fattig gosse, som hade lånat sin nattvardsfrack och sina stöflar hos värdens son, och dessa måste han lemna tillbaka på bestämdt klockslag; den tredje sade, att han aldrig ginge till något främmande ställe, utan att hans föräldrar vore med, och att han alltid hade varit ett snällt barn, och det ämnade han förblifva, äfven sedan han gått fram, och det bör man icke göra narr af; — men det gjorde de.

Tre af dem gingo således icke med; de andra trafvade åstad; solen sken och fåglarna sjöngo, och nattvardsbarnen sjöngo med och höllo hvarandra i händerna, ty de hade ju ännu icke fått syslor och voro alla nattvardsbarn inför vår herre.

Men snart blefvo två af de minsta trötta, och så vände de

Digitized by Google

båda om till staden igen; två små flickor satte sig och bundo kransar och kommo icke heller med, och då de andra kommo fram till pilträden, der konditorn bodde, sade de: Se så, nu äro vi här ute; klockan fins ju egentligen inte till; hon är bara någonting som man inbillar sig.

I det samma ljöd klockan djupt inne i skogen, så ljuft och högtidligt, att fyra eller fem beslöto sig för att ändå gå litet längre in i skogen. Den var så tät, så löfrik, det var riktigt besvärligt att komma fram; myskemadror och sippor växte nästan allt för höga, blommande vindor och björnbärsrankor hängde i långa girlander från träd till träd, der näktergalen sjöng och solstrålarna lekte; ack, det var så härligt! Men der fans ingen väg att gå för flickorna; de skulle ha fått sina klädningar sönderrifna. Der lågo stora klippblock, bevuxna med mossa i alla färger; det friska källvattnet porlade fram med ett underligt ljud, liknande »kluck, kluck!»

— Det skulle väl inte kunna vara klockan! sade ett af nattvardsbarnen och lade sig ned och lyssnade. Det måste man riktigt studera! Och så stannade han och lät de andra gå.

De kommo till ett hus af bark och grenar; ett stort träd med vildäplen lutade sig fram öfver det, som om det ville skaka hela sin välsignelse ut öfver taket, som var fullt med blommande rosor; de långa grenarna sträckte sig ända ut omkring gafveln, och på denna hängde en liten klocka. Skulle det vara denna, som man hade hört? Ja, derom voro de alla ense, utom en; han sade, att denna klocka vore för liten och fin för att kunna höras så långt bort, som de hade hört henne, och att det vore helt andra toner, som så rörde ett menniskohjerta. Han, som talade, var en konungason, och så sade de andra: En sådan vill nu alltid vara klokare.

Så läto de honom gå allena, och allt efter som han gick, blef hans bröst allt mera uppfyldt af skogens enslighet; men ännu hörde han den lilla klockan, med hvilken de öfriga voro så belåtna, och emellanåt, när vinden låg från konditoriet, kunde han äfven höra, huru der sjöngs till tevattnet; men de djupa klockslagen ljödo likväl starkare, det var som om en orgel spelat dertill, och ljudet kom från venster, från den sidan der hjertat sitter.

Nu prasslade det i buskarna, och en liten gosse stod framför konungasonen, en gosse i träskor och med en tröja så kort,

Digitized by Google

att man riktigt kunde se, huru långa handleder han hade. Båda kände hvarandra; gossen var just den bland nattvardsbarnen, som ej kunde komma med, derför att han skulle hem och aflemna frack och stöflar till värdens son. Detta hade han nu gjort och hade så i träskor och sina torftiga kläder gått ut allena, ty klockan ljöd så starkt, så djupt, att han måste dit ut.

— Då kunna vi ju gå tillsammans! sade konungasonen. Men den fattige nattvardsgossen i träskorna var helt blyg; han drog på de korta tröjärmarna och sade, att han fruktade, att han icke kunde följa med så fort; för öfrigt menade han, att klockan borde sökas till höger, ty den platsen hade ju allt stort och härligt.

— Ja, då träffas vi alls inte! sade konungasonen och nickade åt den fattige gossen, som gick in i den mörkaste, tätaste delen af skogen, der törntaggarna refvo sönder hans torftiga kläder och hans ansigte, händer och fötter blodiga. Konungasonen fick äfven några dugtiga rispor, men solen lyste likväl på hans väg, och det är honom vi nu följa, ty en rask yngling var han.

— Klockan skall och måste jag finna, sade han, äfven om jag skall gå till verldens ända!

De otäcka aporna sutto uppe i träden och grinade med alla sina tänder. Skola vi klå honom? sade de; skola vi klå honom? Han är en konungason!

Men han gick oförtrutet djupare och djupare in i skogen, der de sällsammaste blommor växte. Der stodo hvita stjernliljor med blodröda ståndare, himmelsblå tulpaner, som gnistrade i vinden, och äpleträd, på hvilka äplena helt och hållet liknade stora, glänsande såpbubblor; tänk bara, hvad de träden måste ha strålat i solskenet! Rundt omkring de vackraste gröna ängar, der hjort och hind lekte i gräset, växte präktiga ekar och bokar, och om något af träden remnat i barken, växte gräs och långa rankor i sprickan; der voro äfven stora skogssträckor med lugna insjöar, på hvilka hvita svanar summo och slogo med vingarna. Konungasonen stannade ofta och lyssnade, och ofta trodde han, att det var från en af dessa djupa sjöar klockan klingade upp till honom; men så märkte han ändå, att det icke var derifrån, utan ännu djupare inifrån skogen som klockan ljöd.

Nu gick solen ned, luften lyste röd som eld, det blef så tyst, så tyst i skogen, och han sjönk ned på sina knän,

Digitized by Google

sjöng sin aftonpsalm och sade: Aldrig finner jag hvad jag söker! Nu går solen ned, nu kommer natten, den mörka natten; ännu en gång kan jag dock kanske få se den runda, röda solen, innan hon helt och hållet sjunker ned bakom jorden; jag skall stiga upp på klipporna der borta; de resa sig i jemnhöjd med de största träden.

Och han grep i rankor och rötter och klättrade uppför de våta klipporna, der vattenormarna slingrade sig och der paddan liksom skälde på honom; — men upp kom han, innan solen

Och öfver dem klang den osynliga, heliga klockan.

ännu var alldeles nere, sedd från denna höjd. O, hvilken prakt! Hafvet, det stora, härliga hafvet, som vältade sina långa vågor mot kusten, utbredde sig framför honom, och solen stod som ett stort, glänsande altare der ute, der haf och himmel möttes; allt smälte tillsammans i glödande färger, skogen sjöng och hafvet sjöng, och hans hjerta sjöng med. Hela naturen var en stor, helig kyrka, der träd och sväfvande moln voro pelarna, blommor och gräs den väfda sammetsduken, himmeln sjelf den stora kupolen. Der uppe slocknade de röda

Digitized by Google

färgerna, då solen försvann; men millioner stjernor tändes, millioner diamantlampor lyste nu, och konungasonen utbredde sina armar mot himmeln, mot hafvet och skogen — och i det samma kom, från den högra sidogången, den fattige nattvardsynglingen med de korta ärmarna och träskorna. Han hade kommit dit lika tidigt, kommit dit på sin väg, och de sprungo emot hvarandra och höllo hvarandra i händerna uti naturens och poesiens stora kyrka, och öfver dem klang den osynliga, heliga klockan, och saliga andar sväfvade i dans omkring henne till ett jublande halleluja.

33.

Mormor.

Mormor är så gammal, hon har så många rynkor och alldeles hvitt hår, men hennes ögon lysa som två stjernor, ja, de äro mycket vackrare, de äro så milda, så ljufva att skåda in uti. Och så kan hon de vackraste berättelser, och hon har en klädning med stora, stora blommor, det är ett så tjockt siden, att det frasar. Mormor vet så mycket, ty hon har lefvat långt före far och mor, det är alldeles säkert. Mormor har en psalmbok med tjocka silfverspännen, och i den läser hon ofta; midt i den ligger en ros, den är alldeles tillplattad och torr och icke så vacker som rosorna, som hon har i glaset, och ändå ler hon allra vänligast mot den, ja, det kommer tårar i ögonen på henne. Hvaraf kan det komma, att mormor ser så der på den vissna rosen i den gamla boken? Vet du det? Hvarje gång mormors tårar falla på blomman, blir färgen friskare; då sväller rosen och hela rummet fylles af doft; väggarna sjunka, som om de endast vore dimmor, och rundt omkring ligger den gröna, vackra skogen, der solen lyser in mellan bladen, och mormor — ja, hon är helt ung, är en vacker flicka med gula lockar, med röda, runda kinder, vacker och täck; ingen ros är mera frisk, men ögonen, de milda, ljufva ögonen, ja, de äro ännu allt jemt mormors. Vid hennes sida sitter en man, så ung, kraftfull och vacker; han räcker henne rosen, och hon ler — så ler ändå icke mormor; — jo, leendet kommer. Han är borta;

Digitized by Google

många tankar och många gestalter gå förbi; den vackre mannen är borta, rosen ligger i psalmboken, och mormor — ja, hon sitter der åter som en gammal gumma och ser på den vissna rosen, som ligger i boken.

Nu är mormor död. — Hon satt i länstolen och berättade en lång, lång vacker historia. Och nu är den slut, sade hon, och jag helt trött; låt mig nu få sofva litet! Och så lutade hon sig tillbaka och drog andan; hon sof. Men det blef allt mera tyst, och hennes anlete var så fullt af frid och lycka, det var som om ett solsken gått öfver det, och så sade de, att hon var död.

Men det blef allt mera tyst.

Hon lades i den svarta kistan; hon låg svept i det hvita linnet, hon var så vacker, och dock voro ögonen slutna; men alla rynkorna voro borta, och hon låg med ett leende kring munnen; hennes hår var så silfverhvitt, så vördnadsbjudande; man blef alls icke rädd, då man betraktade den döda; det var ju den snälla, genomgoda mormor! Och psalmboken lades under hennes hufvud, det hade hon sjelf begärt, och rosen låg i den gamla boken; och så begrofvo de mormor.

På grafven, strax invid kyrkmuren, planterade de ett törnrosträd, och det stod fullt med blommor, och näktergalen sjöng öfver det, och inifrån kyrkan spelade orgeln de vackraste psalmer, som stodo i boken under den dödas hufvud. Och månen lyste rätt ned på grafven; men den döda var icke der; hvarje barn kunde vid nattetid lugnt gå och plocka en ros der vid kyrko-

Digitized by Google

gårdsmuren. En död vet mera, än alla vi lefvande veta; den döde vet hvilken ångest vi skulle känna för någonting så sällsamt som det, att de skulle komma till oss; de döda äro bättre än vi alla, och derför komma de icke. Det är jord öfver kistan, det är jord inuti den. Psalmboken med sina blad är stoft, rosen med alla sina minnen har fallit till stoft; men der ofvan blomma nya rosor, der ofvan sjunger näktergalen och spelar orgeln; man tänker på den gamla mormodern med de milda, evigt unga ögonen. Ögon kunna aldrig dö! Våra skola en gång se henne, ung och vacker, som då hon första gången kysste den friska, röda ros, som nu är stoft i grafven.

34.

Elfkullen.

Gif mig min krona och låt mig stå i månskenet! sade elfkungen.

Några ödlor kilade så qvickt i springorna på ett gammalt träd; de kunde godt förstå hvarandra, ty de talade ödlespråket.

— Åh, hvad det ramlar och skramlar i den gamla elfkullen! sade den ena ödlan; jag har för det der spektaklet nu inte fått en blund i mina ögon på två nätter; jag kunde lika gerna ligga och ha tandvärk, ty då sofver jag inte heller.

— Det är något på färde der inne, sade den andra ödlan; kullen låta de stå på fyra röda pelare ända till hanegället; der vädras ordentligt, och elfflickorna ha lärt sig nya dansar, som det stampas uti. Det är någonting på färde!

— Ja, jag har talat med en daggmask bland mina bekanta, sade den tredje ödlan; daggmasken kom just upp ur kullen, der han dag och natt hade rotat i jorden; han hade hört en hel hop; se kan han ju inte, det eländiga kräket, men känna sig för och lyssna, det förstår han. De vänta främmande i elfkullen, förnämt främmande, men hvilket, det ville daggmasken inte säga, eller visste han det troligen inte. Alla lyktgubbarne äro tillsagda att anställa fackeltåg, som man kallar det, och silfver och guld, hvaraf det fins tillräckligt i kullen, poleras och ställes ut i månskenet.

— Hvad kan det väl vara för främmande? sade alla ödlorna. Hvad kan väl vara å färde? Hör, så det surrar, hör, så det brummar!

I det samma öppnade sig elfkullen, och en gammal elfjungfru, rygglös var hon, men annars mycket anständigt klädd, kom trippande ut; det var den gamle elfkungens hushållerska; hon var på långt håll slägt med familjen och bar ett bernstenshjerta i pannan. Benen gingo så flinkt på henne: tripp, tripp! Serra tre, hvad hon kunde trippa, och det ända ned i kärret till nattskärran!

— Ni blir inviterad till elfkullen, och det i natt, sade hon. Men skulle ni inte först vilja göra oss en stor tjenst och åtaga er bestyret med bjudningarna? Nytta måste ni göra, efter som ni inte sjelf har hushåll. Vi få högförnämt främmande, trollfolk, som betyder något, och derför vill den gamle elfkungen visa sig på styfva linan.

— Hvilka är det som skola bjudas? frågade nattskärran.

— Jo, till den stora balen kan hela verlden komma, till och med menniskor, bara de kunna tala i sömnen eller göra något litet af hvad som hör till vårt fack. Men till det första kalaset skall det bli ett strängt urval: vi vilja endast ha de allra förnämaste. Jag har varit i dispyt med elfkungen, ty jag anser, att vi inte ens kunna hafva spöken med. Hafskungen

Digitized by Google

och hans döttrar måste först bjudas; de tycka väl inte mycket om att komma på det torra, men de skola nog få hvar sin våta sten att sitta på eller någonting bättre, och då tror jag nog att de inte skola säga nej den här gången. Alla gamla troll af första klassen med svans, strömkarlen och tomtarna måste vi ha, och så tänker jag att vi inte kunna förbigå grafson, helhästen * och kyrkegrimen; de höra visserligen till presterskapet, som inte är af vårt folk; men det är nu deras embete, de äro nära slägt till oss och göra ständigt besök.

— Bra! sade nattskärran och flög åstad för att bjuda.

Elfflickorna dansade redan på elfkullen, och de dansade med långsjal, väfd af dimma och månsken, och det ser täckt ut i deras ögon, som tycka om sådant. Midt inne i elfkullen var stora salen ordentligt uppfiffad; golfvet var tvättadt med månsken, och väggarna voro gnidna med trollsmör, så att de lyste som tulpanblad mot ljuset. I köket var det fullt upp med grodor på spett, ormskinn med små barnfingrar uti samt salader af svampfrö, våta råttnosar och odört, öl af kärrfruns brygd, skinande salpetervin från grafkällaren, allt af bästa slag; rostig spik och kyrkfönsterglas hörde till deserten.

Den gamle elfkungen lät polera sin guldkrona med stötta grifflar, det var prinsessgrifflar, och det är mycket svårt för elfkungen att få sådana. Uti sängkammaren satte de upp gardiner och fäste dem med ormspott. Jo, der var ett riktigt surrande och brummande!

— Nu skall här rökas med tagel och svinborst, så tror jag att jag gjort mitt! sade den gamla elfjungfrun.

— Söta pappa, sade den minsta af döttrarna, kan jag nu få veta, hvad det är för förnämt främmande?

— Nå ja, sade han, jag får väl säga det då. Två af mina döttrar måste hålla sig färdiga att gå i brudstol; två bli säkert bortgifta. Trollgubben uppe från Norge, han som bor i gamla Dovrefjäll och har många klippslott af jätteblock samt en guldgrufva, som är bättre än man tror, kommer hit ned med sina två pojkar, som skola söka sig en hustru. Trollgubben är en sådan der riktig, gammal, ärlig norsk gubbe, munter och rätt fram; jag känner honom sedan gammalt, då vi drucko brorskål; han var här nere för att hemta sin hustru; nu är hon död;

* Enligt folktron spöken, som visa sig i skepnad af ett svin och en häst med tre ben.

Digitized by Google

hon var dotter till klintkungen på Möen. Han tog sin hustru på krita, som man säger. Ack, hvad jag längtar efter den norske trollgubben! Pojkarne, säger man, skola vara ena oförskämda och öfvermodiga ungdomar; men man kan ju göra äfven dem orätt, och de bli nog bra med åren. Låt mig se att I sätten skick på dem!

— Och när komma de? frågade den ena dottern.

— Det beror på väder och vind, sade elfkungen. De resa ekonomiskt. De komma hit ned med skeppslägenhet. Jag ville, att de skulle fara öfver Sverige, men gubben lutar ännu inte åt det hållet. Han följer inte med tiden, och det tycker jag inte om.

I det samma kommo två lyktgubbar hoppande, den ene hastigare än den andre, och derför kom den ene först.

— De komma! de komma! ropade de.

— Gif mig min krona och låt mig stå i månskenet! sade elfkungen.

Döttrarna lyfte på långsjalarna och nego ända till marken.

Der stod trollgubben från Dovre med krona af härdade istappar och polerade grankottar, för öfrigt hade han björnskinnspels och ludna stöflar; sönerne deremot gingo barhalsade och utan hängslen, ty de voro kraftmän.

— Är det här en kulle? frågade den minste af pojkarne och pekade på elfkullen. Der uppe i Norge kalla vi det ett hål.

— Gossar, sade gubben, hål går inåt, kulle går uppåt. Han I inte ögon i hufvudet?

Det enda, som förvånade dem här nere, sade de, var, att de så med samma kunde förstå språket.

— Skepen er nu inte! sade gubben; man skulle kunna tro, att I inte ären riktigt hyflade.

Och så gingo de in i elfkullen, der det verkligen var fint sällskap, och det samladt i en sådan hast, att man kunnat tro det vara hopblåst, och nätt och prydligt var det inrättadt åt en hvar. Hafsfolket satt till bords i stora vattenkar; de sade, att det var alldeles som om de vore hemma. Alla iakttogo de bordskick, utom de två små norska trollen; de lade upp benen på bordet, men de trodde nu, att allting klädde dem.

— Fötterna ur fatet! sade det gamla trollet, och så lydde de, men de gjorde det dock icke genast. Sin qvinliga bords-

Digitized by Google

granne kittlade de med grankottar, som de hade med sig i fickan, och så drogo de af sig sina stöflar för att sitta beqvämt och gåfvo henne stöflarna att hålla; men fadern, det gamla dovretrollet, betedde sig på helt annat sätt; han berättade så vackert om de stolta norska fjällen och om forsar, som störtade skumhvita ned med ett dån likt tordön och orgelklang; han berättade om laxen, som hoppade uppför vattenfallen, då Necken spelade på guldharpa. Han berättade om de lysande vinternätterna, då slädbjellrorna klingade och ynglingarne ilade med brinnande bloss fram öfver den blanka isen, som var så genomskinlig, att de sågo fiskarna bli skrämda under deras fötter. Ja, han kunde berätta så, att man såg och hörde hvad han sade; det var som om sågqvarnarna gått, som om gossar och flickor sjungit visor och dansat hallingdansen. Hejsan! i ett nu gaf trollgubben den gamla elfjungfrun en smällande morbrorskyss, det var en kyss med besked, och ändå voro de alls inte slägt.

Nu måste elfflickorna dansa, och det både simpelt och med stampning, och det klädde dem bra; derefter kom konstdansen eller som det kallas: »att träda utanför dansen». Besitta, hvad de kunde sträcka på benen! Man visste icke hvad som var slut och hvad som var början; man visste icke hvad som var armar och hvad som var ben; det gick om hvartannat som sågspån, och så snurrade de rundt omkring, så att helhästen fick ondt och måste gå från bordet.

— Prrrrr! sade trollgubben; det går friskt undan med bentyget! Men hvad kunna de mera än dansa, sträcka på benen och göra hvirfvelvind?

— Det skall du få veta, sade elfkungen, och så kallade han fram den yngsta af sina döttrar; hon var så smärt och ljus som månsken; hon var den finaste af alla systrarna; hon tog en hvit pinne i munnen, och så var hon alldeles försvunnen; det var hennes konst.

Men trollgubben sade, att den konsten kunde han icke tåla hos sin hustru, och han trodde icke heller, att hans gossar tyckte om den.

Den andra kunde gå vid sidan af sig sjelf, som om hon hade en skugga, och det har trollfolk icke.

Den tredje var af ett helt annat slag; hon hade lärt i kärrfruns brygghus, och det var hon, som förstod att späcka alstubbar med lysmaskar.

Digitized by Google

— Hon blir en god husmor! sade trollgubben, och så klingade han med ögonen, ty han ville icke dricka så mycket.

Nu kom den fjerde elfflickan; hon hade en stor guldharpa att spela på, och då hon slog på den första strängen, lyfte allesammans på det venstra benet, ty trollfolk äro vensterbenta, och då hon slog på den andra strängen, måste de alla göra hvad hon ville.

— Det är ett farligt fruntimmer! sade trollgubben; men båda sönerne gingo ut ur kullen, ty nu voro de trötta vid detta.

— Och hvad kan den nästa dottern? frågade trollgubben.

— Jag har lärt mig att hålla af norrmännen, sade hon, och jag gifter mig aldrig, om jag inte kan få komma till Norge.

Men den minsta af systrarna hviskade till trollgubben: Det är bara derför, att hon hört af en norsk visa, att då verlden förgås, skola dock de norska klipporna stå qvar som bautastenar, och derför vill hon dit upp, ty hon är så rädd för att förgås.

— Åhå! sade trollgubben; kommer det sig deraf? Men hvad kan den sjunde och sista?

— Den sjette kommer före den sjunde, sade elfkungen, ty han kunde räkna; men den sjette ville icke gerna komma fram.

— Jag kan bara säga folk sanningen, sade hon. Mig bryr sig ingen om, och jag har tillräckligt att göra med att sy på min svepning.

Nu kom den sjunde och sista, och hvad kunde hon? Jo, hon kunde berätta sagor, och det så många hon ville.

— Här äro alla mina fem fingrar, sade trollgubben. Berätta mig en om hvardera!

Och elfflickan tog honom om handleden, och han skrattade så, att det klunkade i honom, och då hon kom till Hjertlihand, som hade en guldring om lifvet, som om han visste, att det skulle bli förlofning, sade trollgubben: Håll fast hvad du har, handen är din! Dig vill jag sjelf ha till hustru.

Men elfflickan sade, att det ännu fattades sagan om Hjertlihand och om Lille Vickevire.

— Dem skola vi höra i vinter, sade trollgubben, och om granen skola vi höra och om björken och om huldregåfvorna

Digitized by Google

och den smällande kölden. Du skall nog få berätta, ty det kan ännu ingen riktigt der uppe. Och så skola vi sitta i stenstugan, der furublosset brinner, och dricka mjöd ur de gamla norska kungarnes guldhorn. Necken har skänkt mig ett par stycken, och när vi så sitta, kommer garboen * och gör visit; han sjunger alla säterflickans visor för dig. Det skall bli muntert! Laxen skall hoppa i forsen och slå mot stenväggen, men han kommer ändå inte in. — Ja, du må tro, att vi ha det godt i det kära, gamla Norge. Men hvar äro pojkarne?

Ja, hvar voro pojkarne? De sprungo omkring på fältet och blåste ut lyktgubbarne, som kommo så hyggligt och ville anställa fackeltåg.

Vi ha det godt i det kära, gamla Norge.

— Är det skick och skäl att löpa omkring så der? sade trollgubben. Nu har jag tagit en mor åt er, nu kunnen I ta en moster.

Men pojkarne sade, att de helst ville hålla ett tal och dricka duskål; gifta sig, det hade de ingen lust till. — Och så höllo de tal, drucko duskål och satte glaset mot nageln för att visa att de druckit i botten, drogo sedan af sig rockarna och lade sig på bordet för att sofva, ty de generade sig icke. Men trollgubben dansade rundt omkring rummet med sin unga brud och bytte stöflar med henne, ty det är finare än att byta ringar.

— Nu gal tuppen! sade den gamla elfjungfrun, som förestod hushållet. Nu måste vi stänga fönsterluckorna, så att inte solen bränner oss inne.

* Tomten på gården eller sätern.

Och så slöt sig kullen.

Men utanför kilade ödlorna upp och ned för det spruckna trädet, och den ena sade till den andra:

— Ack, hvad jag tyckte bra om den norske trollgubben!

— Jag tycker mera om pojkarne! sade daggmasken; men han kunde ju icke se, det eländiga djuret.

85.

De röda skorna.

Det var en gång en liten flicka, så fin och så vacker, men om sommarn måste hon alltid gå barfotad, ty hon var fattig, och om vintern med stora träskor, så att den lilla vristen blef alldeles röd, och det så förskräckligt.

Midt i bondbyn bodde gamla skomakarmor; hon satt och sydde, så godt hon kunde, af gamla röda klädesremsor ett par små skor, mycket klumpiga, men dock väl menade, och dem skulle den lilla flickan ha. Den lilla flickan hette Karin.

Just samma dag, som hennes mor begrofs, fick hon de röda skorna och hade dem på för första gången. De voro visserligen ingenting att sörja med, men hon hade inga andra, och så gick hon barbent i dem bakefter den torftiga likkistan.

Då kom i det samma en stor, gammal vagn, och i den satt en stor, gammal fru; hon såg på den lilla flickan och tyckte det vara synd om henne, och så sade hon till presten: Hör nu, ge mig den lilla flickan, så skall jag bli snäll emot henne!

Och Karin trodde, att det endast var för de röda skorna, men den gamla frun sade, att de voro ohyggliga, och de brändes upp; men Karin sjelf fick rena och fina kläder; hon fick lära sig läsa och sy, och folk sade, att hon var täck, men spegeln sade: Du är mycket mer än täck, du är vacker.

Då reste drottningen en gång genom landet, och hon hade med sig sin lilla dotter, som var en prinsessa, och folk strömmade till utanför slottet, och der var också Karin, och den lilla prinsessan stod i sina hvita kläder i ett fönster och lät sig beskådas; hon hade hvarken släp eller guldkrona, men vackra, röda saffiansskor; de voro dock bra mycket nättare än de, som skomakarmor hade sytt åt lilla Karin. Ingenting i verlden kunde ändå jemföras med röda skor!

Nu var Karin så gammal, att hon skulle konfirmeras; hon fick nya kläder, och nya skor skulle hon äfven ha. Den rike skomakaren i staden tog mått af hennes lilla fot; det var hemma i hans eget rum, och der stodo stora glasskåp med nätta skor och blanka stöflar. Det såg vackert ut; men den gamla frun såg icke bra, och derför hade hon icke något nöje deraf. Midt ibland skorna stod ett par röda, alldeles lika dem, som prinsessan hade burit; hvad de voro vackra! Skomakaren sade också, att de voro sydda åt ett grefvebarn, men de hade icke passat.

— Det är visst blankläder! sade den gamla frun; de blänka.

— Ja, de blänka, sade Karin; och de passade och blefvo köpta; men den gamla frun visste icke af, att de voro röda; ty hon skulle aldrig ha tillåtit Karin att gå fram i röda skor; men det gjorde hon nu.

Alla menniskor sågo på hennes fötter, och då hon gick framåt kyrkgolfvet till koret, tyckte hon, att till och med de gamla bilderna på grafvarna, porträtten af prester och prestfruar med styfva kragar och långa, svarta kläder, fäste ögonen

Digitized by Google

på hennes röda skor; och endast på dessa tänkte hon, då presten lade sin hand på hennes hufvud och talade om den heliga döpelsen, om förbundet med Gud och att hon nu skulle bli en stor, kristen menniska. Och orgeln spelade så högtidligt, de vackra barnrösterna sjöngo, och den gamle kantorn sjöng, men Karin tänkte endast på de röda skorna.

På eftermiddagen hade den gamla frun af alla menniskor fått veta, att skorna hade varit röda, och hon sade, att det var illa, att det icke passade och att Karin hädanefter, då hon ginge i kyrkan, alltid skulle gå med svarta skor, äfven om de vore gamla.

Följande söndagen var det nattvardsgång, och Karin såg på de svarta skorna, hon såg på de röda — och så såg hon på de röda igen och tog de röda på sig.

Det var vackert solskensväder; Karin och den gamla frun gingo längs gångstigen genom säden; der dammade det litet.

Vid kyrkdörren stod en gammal soldat med en kryckkäpp och ett underligt, långt skägg; det var mera rödt än hvitt, ty det var rödt; och han böjde sig ända ned till marken och frågade den gamla frun, om han finge torka af hennes skor. Och Karin sträckte äfven fram sin lilla fot.

— Se, sådana vackra dansskor! sade soldaten. Sitten fast, när I dansen! Och så slog han med handen på sulorna.

Och den gamla frun gaf soldaten en liten slant, och så gick hon med Karin in i kyrkan.

Och alla menniskor der inne sågo på Karins röda skor, och alla bilderna sågo på dem, och då Karin knäböjde framför altaret och guldkalken sattes för hennes mun, tänkte hon endast på de röda skorna, och det var som om de summit omkring i kalken för henne; och hon glömde att sjunga sin psalm, hon glömde att läsa sitt Fader vår.

Nu gick allt folket ur kyrkan, och den gamla frun steg upp i sin vagn. Karin lyfte foten för att stiga upp efteråt; då sade den gamle soldaten, som stod tätt invid: Se, sådana vackra dansskor! Och Karin kunde icke låta bli, hon måste göra några danssteg, och då hon började, fortforo benen att dansa: det var som skorna hade fått makt öfver dem. Hon dansade omkring kyrkhörnet, hon kunde ej låta bli det; kusken måste springa efter och taga fatt i henne, och han lyfte henne upp i vagnen; men fötterna fortforo att dansa, så att hon sparkade

Digitized by Google

den gamla, goda frun så förskräckligt. Slutligen fingo de skorna af henne, och benen kommo i ro.

Der hemma sattes skorna upp i ett skåp, men Karin kunde icke låta bli att se på dem.

Nu låg den gamla frun sjuk; man sade, att hon ej kunde lefva länge; skötas och vårdas skulle hon, och ingen var närmare dertill än Karin; men i staden var en stor bal, och Karin var bjuden; — hon såg på den gamla frun, som ju ändå icke kunde lefva länge, hon såg på de röda skorna, och det tyckte hon icke vara någonting syndigt; — hon tog på sig de röda skorna, det kunde hon ju också gerna göra; — men så gick hon på balen, och så började hon dansa.

Men då hon ville till höger, dansade skorna åt venster, och då hon ville uppåt golfvet, dansade skorna nedåt golfvet, utför trappan, framåt gatan och ut genom stadsporten. Dansa gjorde hon och dansa måste hon, ända ut i den mörka skogen.

Då lyste det uppe mellan träden, och hon trodde, att det var månen, ty det var ett ansigte; men det var den gamle soldaten med det röda skägget; han satt och nickade och sade: Se, sådana vackra dansskor!

Då blef hon förskräckt och ville kasta af sig de röda skorna, men de sutto fast, och hon flängde af sina strumpor, men skorna voro fastvuxna vid hennes fötter, och dansa gjorde hon och dansa måste hon öfver fält och äng, i regn och solsken, natt och dag, men om natten var det ohyggligast.

Hon dansade in på den öppna kyrkogården; men de döda derstädes dansade icke; de hade något mycket bättre att beställa än att dansa. Hon ville sätta sig ned på den fattiges graf, der den bittra renfanan växte, men för henne fans ingen rast eller ro, och då hon dansade fram mot den öppna kyrkdörren, såg hon der en engel i långa, hvita kläder, med vingar som nådde honom från axlarna ned till marken; hans ansigte var strängt och allvarligt, och i handen höll han ett svärd, så bredt och glänsande.

— Dansa skall du, sade han, dansa på dina röda skor, tills du blir blek och kall, tills ditt skinn skrumpnar som ett benrangel; dansa skall du från port till port, och der det bor stolta, fåfänga barn, skall du knacka på, så att de höra dig och bäfva för dig. Dansa skall du, dansa — —

— Nåd! ropade Karin; men hon hörde icke hvad engeln

Digitized by Google

svarade, ty skorna buro henne ut genom porten, ut på fältet, öfver vägar och stigar, och allt jemt måste hon dansa.

En morgon dansade hon förbi en port, som hon kände väl till; innanför ljöd psalmsång, man bar ut en kista, som var prydd med blommor. Då förstod hon, att den gamla frun var död, och nu tyckte hon sig vara öfvergifven af alla och förbannad af Guds engel.

Dansa gjorde hon och dansa måste hon, dansa i den mörka natten. Skorna buro henne framåt öfver törnen och stubbar, som refvo henne blodig; hon dansade bort öfver heden till ett litet enstaka hus. Här visste hon att skarprättaren bodde, och hon knackade med fingret på rutan och sade:

— Kom ut! — kom ut! — Jag kan inte komma in, ty jag dansar.

Och skarprättaren sade: Du vet säkert inte, hvem jag är. Jag hugger hufvudet af elaka menniskor, och jag kan märka, att min bila darrar.

— Hugg inte hufvudet af mig, sade Karin, ty då kan jag inte ångra min synd; men hugg af mina fötter med de röda skorna!

Och så biktade hon hela sin synd, och skarprättaren högg af henne fötterna med de röda skorna; men skorna dansade med de små fötterna bort öfver fältet in i den djupa skogen.

Och han gjorde henne träben och kryckor, lärde henne en psalm, som syndarne alltid sjunga, och hon kysste den hand, som hade fört bilan, och gick bort öfver heden.

— Nu har jag lidit nog för de röda skorna, sade hon; nu vill jag gå i kyrkan, så att de kunna se mig. Och hon gick så raskt fram mot kyrkdörren; men då hon kom dit, dansade de röda skorna framför henne, och hon blef förskräckt och vände om.

Hela veckan igenom var hon bedröfvad och grät många bittra tårar; men då det blef söndag, sade hon: Se så, nu har jag lidit och stridt tillräckligt! Jag skulle tro, att jag är lika god som många af dem, som sitta och yfvas der inne i kyrkan! Och så gick hon så modigt, men hon kom icke längre än till kyrkogårdsporten; då fick hon se de röda skorna dansa framför henne, och hon förfärades och vände om och ångrade riktigt af hjertat sin synd.

Och hon gick till prestgården och bad att få komma i tjenst

Digitized by Google

der; flitig skulle hon bli och göra allt hvad hon kunde; på lönen såg hon icke, blott hon kunde få tak öfver hufvudet och vara hos goda menniskor. Och prestfrun tyckte det vara synd om henne och tog henne i tjenst. Och hon var flitig och tankfull. Tyst och stilla satt hon och hörde på, då presten om aftonen läste högt ur bibeln. Alla de små höllo mycket af henne; men då de talade om prydnader och grannlåt och att vara vacker som en drottning, skakade hon på hufvudet.

Då fick hon se de röda skorna dansa framför henne.

Nästa söndag gingo de alla i kyrkan, och de frågade henne, om hon ville följa med; men hon såg bedröfvad och med tårar i ögonen på sina kryckor, och så gingo de andra dit att höra Guds ord, men hon gick allena in i sin lilla kammare. Den var icke större, än att en säng och en stol kunde få rum der inne, och här satte hon sig ned med sin psalmbok; och allt efter som hon med fromt sinne läste i den, bar vinden orgeltonerna från kyrkan öfver till henne, och hon lyfte under tårar upp sitt ansigte och sade: O Gud, hjelp mig!

Då sken solen så klart, och midt framför henne stod den Guds engel i hvita kläder, som hon den der natten hade sett i kyrkdörren; men han höll icke längre det skarpa svärdet, utan en vacker grön qvist, som var full med rosor, och han rörde med den vid taket, och detta lyfte sig så högt, och der han hade rört dervid, lyste en guldstjerna; och han rörde vid väggarna, och de vidgade ut sig, och hon såg orgeln, som spelade,

Digitized by Google

hon såg de gamla taflorna med prester och prestfruar; församlingen satt i de smyckade bänkarna och sjöng ur psalmboken. — Ty kyrkan hade sjelf kommit hem till den stackars flickan i den lilla, trånga kammaren, eller också hade hon kommit dit; hon satt i samma bänk som prestens öfriga folk, och då de hade slutat psalmen och sågo upp, nickade de och sade: Det var rätt, att du kom, Karin!

— Det var nåd! sade hon.

Och orgeln klingade, och barnrösterna i koret ljödo så mildt och vackert. Det klara solskenet strömmade så varmt genom fönstret in i kyrkbänken, der Karin satt; hennes hjerta blef så fullt af solsken, af frid och glädje, att det brast; hennes själ flög på solsken till Gud, och der var det ingen, som frågade om de röda skorna.

36.

Hoppherskapet.

Loppan, gräshoppan och springgåsen ville en gång se, hvilken af dem som kunde hoppa högst, och så bjödo de hela verlden, och hvilken som annars ville, att komma och se på den ståten, och de voro tre riktiga dansmästare, då de kommo tillsammans i rummet.

— Ja, jag ger min dotter åt den, som hoppar högst, sade kungen; ty det är så tarfligt, att de skola hoppa för ingenting.

Loppan kom först fram; hon hade så fina maner och helsade åt alla sidor; ty hon hade frökenblod i sig och var van att endast umgås med menniskor, och det gör mycket till.

Så kom gräshoppan; hon var visserligen betydligt tyngre, men hade dock ett ganska godt skick och var i grön uniform, och den var medfödd; dessutom sade hon, att hon var af en mycket gammal familj i det landet Egypten och att hon der hemma var högt värderad; hon hade tagits direkt från fältet och insatts i ett korthus, som hade tre våningar, allesammans af målare, som vände den kulörta sidan inåt; der funnos både dörrar och fönster, och dertill skurna ur kroppen på hjerter dam. Jag sjunger till den grad, sade hon, att sexton infödda syrsor, som pipit ända sedan de voro små och

Digitized by Google

likväl inte fått korthus, förargade sig så, då de hörde mig, att de blefvo ännu spinkigare än förut.

Båda två, både loppan och gräshoppan, gjorde sålunda god reda för hvilka de voro och trodde sig nog kunna gifta sig med en prinsessa.

Springgåsen yttrade ingenting, men man sade om henne, att hon tänkte så mycket mera, och bara hofhunden nosade på henne, sade han sig svara för att hon var af god familj. Den gamle rådmannen, som hade fått tre ordnar för att han teg,

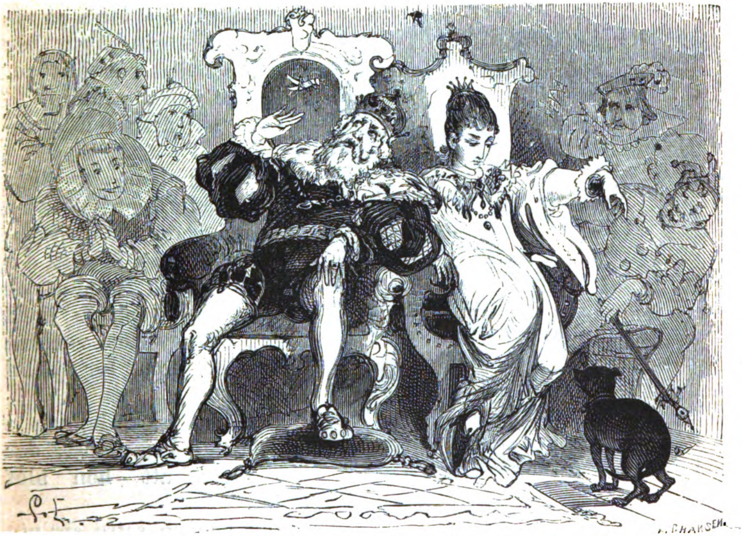

Ja, jag ger min dotter åt den, som hoppar högst, sade kungen.

försäkrade sig veta, att springgåsen var begåfvad med spådomsförmåga; man kunde se på hennes rygg, om man skulle få en blid eller sträng vinter, och det kan man icke ens se på hans rygg, som skrifver almanackan.

— Ja, jag säger nu ingenting, sade den gamle kungen; men jag går alltid så der och har mina tankar för mig.

Nu skulle hoppet göras. Loppan hoppade så högt, att ingen kunde se det, och så påstod man, att hon alls icke hade hoppat, och det var då lumpet.

Digitized by Google

Gräshoppan hoppade endast hälften så högt, men hon hoppade midt i ansigtet på kungen, och så sade han, att det var otäckt.

Springgåsen stod länge stilla och betänkte sig; man trodde slutligen, att hon alls icke kunde hoppa.

— Bara hon inte fått ondt! sade hofhunden, och så nosade han åter på henne: Rutsch! tog hon ett litet snedt språng bort i knäet på prinsessan, som satt lågt på en guldpall.

Då sade kungen: Det högsta hoppet är att hoppa upp till min dotter, ty deri ligger just det fina; men det fordras hufvud för att hitta på sådant, och springgåsen har visat, att den har hufvud. Den har ben i pannan.

Och så sjöng hon sin egen sorgliga visa.

Och så fick den prinsessan.

— Jag hoppade ändå högst, sade loppan. Men det kan vara det samma; må hon gerna få det der gåsbenet med pinne och beck! Jag hoppade ändå högst, men i denna verlden behöfs det kropp för att bli bemärkt.

Och så gick loppan i främmande krigstjenst, der det säges att hon blef dräpt.

Gräshoppan satte sig ute i diket och tänkte på, huru det egentligen ginge till här i verlden, och hon sade också: Kropp behöfs det! kropp behöfs det! Och så sjöng hon sin egen sorgliga visa, och det är af denna vi hemtat historien, som dock mycket väl kunde vara osanning, till och med om den vore tryckt.

Digitized by Google

37.

Herdinnan och sotaren.

Har du någonsin sett ett riktigt gammalt träskåp, alldeles svart af ålder och utskuret med snirklar och löfverk? Just ett sådant stod i ett hvardagsrum, det var ärfdt efter mormors mor och utskuret med törnrosor och tulpaner ofvan ifrån och ända ned; der voro de underligaste snirklar, och mellan dem stucko små hjortar fram hufvudet med dess månggreniga horn. Men midt

Jag vill allt hvad du vill, sade den lille sotaren.

på skåpet stod en hel karlfigur skuren; han var verkligen att grina åt, och grina gjorde han sjelf, man kunde icke kalla det skratta; han hade bockben, små horn i pannan och ett långt skägg. Barnen i rummet kallade honom alltid bockbens-öfverochundergeneralkrigskommendörssergeanten, ty det var ett svårt namn att uttala, och det är icke många, som få den titeln; men att låta skära ut en sådan som han, det var också något. Emellertid stod han der nu. Ständigt såg han bort till bordet under spegeln, ty der stod en täck liten herdinna af porslin;

Digitized by Google

skorna voro förgylda, kjorteln nätt uppfäst med en röd ros, och så hade hon guldhatt och herdestaf: hon var söt! Strax bredvid henne stod en liten sotare, så svart som ett kol, men för öfrigt äfven af porslin. Han var lika ren och fin som någon annan; att han var sotare, det var ju bara något som han förestälde; porslinsfabrikanten kunde lika väl ha gjort honom till en prins, ty det hade kommit på ett ut.

Der stod han så näpet med sin stege och med ett ansigte så rödt och hvitt som en flickas, och detta var egentligen ett fel, ty litet svart hade han gerna kunnat vara. Han stod helt nära herdinnan; de voro begge två stälda der de stodo, och då de nu fått denna ställning, hade de förlofvat sig: de passade ju för hvarandra, voro ungt folk, af samma porslin och begge lika bräckliga.

Tätt bredvid dem stod ännu en docka, som var tre gånger så stor; det var en gammal kines, som kunde nicka. Han var äfven af porslin och sade, att han var farfar till den lilla herdinnan, men det kunde han likväl icke bevisa; han påstod, att han hade makt öfver henne, och derför hade han nickat åt bockbens-öfverochundergeneralkrigskommendörssergeanten, som friade till den lilla herdinnan.

— Der får du en man, sade den gamle kinesen, en man, som jag nästan tror vara af mahogny; han kan göra dig till bockbens-öfverochundergeneralkrigskommendörssergeantska; han har hela skåpet fullt af silfver, utom hvad han har i hemliga gömmor.

— Jag vill inte in i det mörka skåpet, sade den lilla herdinnan; jag har hört sägas, att han har elfva porslinshustrur der inne.

— Då kan du bli den tolfte, sade kinesen; i natt, så snart det knäpper i det gamla skåpet, skolen I hålla bröllop, så sant som jag är en kines! Och så nickade han på hufvudet och somnade.

Men den lilla herdinnan grät och såg på sin allra hjertans käraste, porslinssotaren.

— Jag tror att jag får be dig följa med mig ut i vida verlden, sade hon; ty här kunna vi inte stanna qvar.

— Jag vill allt hvad du vill, sade den lille sotaren; låt oss gå genast; jag tror nog, att jag kan föda dig på mitt yrke.

Digitized by Google

— Ack, om vi väl vore nere från bordet! sade hon. Jag blir inte glad förr, än vi äro ute i vida verlden.

Och han tröstade henne och visade, huru hon skulle sätta sin lilla fot på de utskurna kanterna och det förgylda löfverket kring bordsfoten; sin stege tog han äfven till hjelp, och så kommo de ned på golfvet; men då de sågo bort till det gamla skåpet, var der en sådan uppståndelse: alla de utskurna hjortarna stucko hufvudena längre fram, reste de greniga hornen och vredo på halsen; bockbens-öfverochundergeneralkrigskommendörssergeanten hoppade högt i vädret och ropade till den gamle kinesen: Nu springa de sin väg! Nu springa de sin väg! Då blefvo de litet förskräckta och hoppade hastigt upp i lådan under fönsterpallen.

Här lågo tre, fyra kortlekar, som icke voro fullständiga, och en liten dockteater, som var uppsatt så godt sig göra lät. Der spelades en komedi; och alla damerna, både ruter och hjerter, klöfver och spader, sutto på första raden och fläktade på sig med sina tulpaner, och bakom dem stodo alla knektarne och visade, att de hade hufvud både ofvan och nedan, såsom spelkort ha det. Komedien handlade om två, som icke kunde få hvarandra, och herdinnan grät deråt, ty det var liksom hennes egen historia.

— Det här kan jag inte härda ut med, sade hon; jag måste upp ur lådan! Men då de kommo ned på golfvet och sågo upp till bordet, så hade den gamle kinesen vaknat och vaggade med hela kroppen; han var ju nedtill endast en klump.

— Nu kommer den gamle kinesen! ropade den lilla herdinnan, och så föll hon rakt ned på sina porslinsknän, så bedröfvad var hon.

— Det faller mig någonting in! sade sotaren. Skola vi krypa ned i den stora potpourrikrukan, som står i vrån? Der kunna vi ligga på rosor och lavendel och kasta salt i ögonen på honom, om han kommer.

— Det hjelper inte, sade hon; dessutom vet jag, att den gamle kinesen och potpourrikrukan varit förlofvade, och litet ömhet stannar alltid qvar, då man stått i ett sådant förhållande; nej, det är intet annat att göra än att gå ut i vida verlden.

— Har du verkligen mod att följa med mig ut i vida verlden? frågade sotaren. Har du besinnat, huru stor hon är och att vi aldrig mera kunna komma tillbaka hit?

Digitized by Google

— Det har jag, sade hon.

Och sotaren såg helt stadigt på henne, och så sade han:

— Min väg går genom skorstenen. Har du verkligen mod att krypa med mig genom kakelugnen, både genom spjellet och röret? Sedan komma vi ut i skorstenen, och der förstår jag att röra mig. Vi stiga så högt, att de inte kunna nå oss; och högst uppe är det ett hål, som bär ut i vida verlden.

Och han förde henne till kakelugnsluckan.

— Det ser svart ut der, sade hon, men hon följde honom likväl både genom spjellet och genom röret, der det var kolmörka natten.

— Nu äro vi i skorstenen, sade han, och se, se, der ofvan lyser den vackraste stjerna!

Och det var en verklig stjerna på himmeln, som lyste ända ned till dem, liksom hon ville visa dem vägen. Och de kraflade och kröpo, en förskräcklig väg var det, så högt, så högt! Men han lyfte henne och lättade under, han höll uti henne och visade de bästa ställen, der hon skulle sätta sina små porslinsfötter; och så hunno de ända upp till skorstenskransen, och på den satte de sig, ty de voro riktigt trötta, och det kunde de också med skäl vara.

Himmeln med alla sina stjernor var öfver dem, och stadens alla tak under dem; de sågo så vida omkring, så långt ut i verlden. Den stackars herdinnan hade aldrig tänkt sig det så; hon lutade sitt lilla hufvud mot sin sotare, och så grät hon, så att guldet gick af hennes skärp.

— Det är allt för mycket, sade hon; jag står inte ut dermed; verlden är allt för stor. Ack, om jag vore tillbaka på det lilla bordet under spegeln! Jag blir aldrig glad, förr än jag är der igen. Nu har jag följt dig ut i vida verlden, nu kan du gerna följa mig hem igen, om du håller af mig något.

Och sotaren talade förstånd med henne, talade om den gamle kinesen och om bockbens-öfverochundergeneralkrigskommendörssergeanten; men hon snyftade så fasligt och kysste sin lille sotare, så att han ej kunde annat än göra henne till viljes, ehuru det var oförståndigt.

Och så kraflade de sig med stort besvär tillbaka ned genom skorstenen, och de kröpo genom spjellet och röret, det var icke för rart, och så stodo de i den mörka kakelugnen; der lyssnade de bakom luckan för att få veta, huru det stod till

Digitized by Google

i rummet. Der var alldeles tyst; de tittade ut — ack, midt på golfvet låg den gamle kinesen; han hade fallit ned från bordet, då han ville följa efter dem, och låg slagen i tre bitar; hela ryggen hade gått af i ett stycke, och hufvudet hade trillat bort i en vrå. Bockbens-öfverochundergeneralkrigskommendörssergeanten stod, der han alltid hade stått, och funderade.

— Det var rysligt! sade den lilla herdinnan; gamle farfar är slagen i bitar, och dertill äro vi skuld; det kan jag aldrig öfverlefva! Och så vred hon sina små, små händer.

— Han kan ännu sinkas i hop, sade sotaren. Han kan mycket väl sinkas i hop. — Var bara inte så häftig; om man limmar honom i ryggen och ger honom en dugtig sinka i nacken, så skall han bli så godt som ny igen och kan säga oss många obehagligheter.

— Tror du det? sade hon. Och så kröpo de tillbaka upp på bordet, der de förut hade stått.

— Se, så långt kommo vi! sade sotaren. Vi kunde ha besparat oss allt det besväret.

Den stackars herdinnan hade aldrig tänkt sig det så.

— Bara vi hade gamle farfar hopsinkad! sade herdinnan. Kan det vara mycket dyrt?

Och sinkad blef han; familjen lät limma honom i ryggen, han fick en dugtig sinka på halsen; han var så godt som ny, men nicka kunde han icke.

— Ni har allt blifvit högfärdig, sedan ni blef slagen i bitar, sade bockbens-öfverochundergeneralkrigskommendörssergeanten;

Digitized by Google

jag tycker likväl inte, att det är någonting att vara så stolt öfver. Får jag henne eller får jag henne inte?

Och sotaren och den lilla herdinnan sågo så rörande på den gamle kinesen; de voro så rädda för, att han skulle nicka; men han kunde icke, och han fann det obehagligt att berätta för en främmande, att han ständigt hade en sinka i nacken. Och sålunda förblef porslinsfolket tillsammans, och de välsignade farfars sinka och älskade hvarandra, till dess de gingo i bitar.

38.

Holger Danske.

et fins i Danmark ett gammalt slott, som heter Kronborg; det ligger ända ut i Öresund, der de stora fartygen hvar dag segla förbi i hundratal, både engelska, ryska och preussiska; och de helsa det gamla slottet med kanoner: »bom!» och slottet svarar med kanoner: »bom!» ty på det sättet säga kanonerna »god dag!» och »mycken tack!» — Om vintern segla der inga fartyg; då ligger allt täckt med is ända öfver till det svenska landet; men det är riktigt som en hel landsväg; der svajar den danska flaggan och den svenska flaggan, och danskar och svenskar säga till hvarandra: »god dag!» och »mycken tack!» men icke med kanoner, utan med vänliga handslag, och den ene hemtar hvetebröd och kringlor hos den andre, ty främmande mat smakar bäst. Men det präktigaste af alltsammans är ändå det gamla Kronborg, och under detta är det, som Holger Danske sitter i den djupa, mörka källaren, dit ingen kommer. Han är klädd i jern och stål och stöder sitt hufvud på de starka armarna; hans långa skägg hänger ned öfver marmorbordet, der det vuxit fast; han

Digitized by Google

sofver och drömmer, men i drömmen ser han allt, hvad som sker här uppe i Danmark. Hvar julafton kommer en Guds engel och säger honom, att det är sant, som han drömt, och att han gerna kan sofva igen, ty Danmark är ännu icke i någon verklig fara; men råkar det i en sådan, ja, då kommer den gamle Holger Danske att resa sig, så att bordet remnar, då han drager skägget åt sig; sedan kommer han fram och slår, så att det höres i alla verldens länder.

Allt detta satt en gammal farfar och berättade för sin lille sonson om Holger Danske, och den lille gossen visste, att hvad farfar sade, det var sant. Och medan den gamle satt och berättade, skar han på en stor träbild; den skulle föreställa Holger Danske och sättas i fören på ett skepp; ty den gamle farfadern var bildsnidare, och det är en sådan man, som skär ut gallioner åt fartygen, allt efter som hvart och ett skall benämnas; och här hade han snidat Holger Danske, som stod så rak och stolt med sitt långa skägg och höll i den ena handen det breda slagsvärdet, men stödde den andra på det danska vapnet.

Och den gamle farfadern berättade så mycket om märkvärdiga danska män och qvinnor, att den lille sonsonen slutligen tyckte, att han nu visste lika mycket, som Holger Danske kunde veta, hvilken ju dock endast drömde derom; och då den lille kom i sin säng, tänkte han så mycket derpå, att han riktigt tryckte sin haka mot kudden och tyckte, att han hade ett långt skägg, som hade vuxit fast dervid.

Men den gamle farfadern blef sittande vid sitt arbete och skar på den sista delen deraf, det var det danska vapnet; och nu hade han slutat, och han såg på det hela; och han tänkte på allt som han hade läst och hört och hvad han denna afton hade berättat den lille gossen; och han nickade och torkade sina glasögon, satte dem åter på sig och sade: Ja, i min tid kommer nog inte Holger Danske; men gossen der i sängen kan möjligen få se honom och vara med, när det riktigt gäller. Och den gamle farfadern nickade, och ju mera han såg på sin Holger Danske, desto tydligare blef det honom, att det var en vacker bild han hade skurit; han tyckte riktigt att den fick färg och att harnesket blänkte som jern och stål; hjertana i det danska vapnet blefvo allt mera röda, och lejonen sprungo med guldkronor på hufvudet.

Digitized by Google

— Det är ändå det vackraste vapen någon i verlden har, sade den gamle. Lejonen äro styrka, och hjertana äro mildhet och kärlek. Och han såg på det öfversta lejonet och tänkte på konung Knud, som fäste det stora England vid Danmarks konungastol, och han såg på det andra lejonet och tänkte på Valdemar, som gjorde Danmark till ett och kufvade de vendiska

Och berättade för sin lille sonson om Holger Danske.

länderna; han såg på det tredje lejonet och tänkte på Margareta, som förenade Danmark, Sverige och Norge; men då han såg på de röda hjertana, lyste de ännu starkare än förut; de blefvo lågor, som rörde sig, och hans tankar följde en hvar af dem.

Den första lågan förde honom in i ett trångt, mörkt fängelse; der satt en fånge, en vacker qvinna, Kristian den fjerdes dotter,

Digitized by Google

Eleonora Ulfeldt; och lågan satte sig som en ros på hennes bröst och blommade tillsammans med hennes hjerta, det ädlaste och bästa af alla danska qvinnors.

— Ja, det är ett hjerta i Danmarks vapen! sade den gamle farfadern.

Och hans tankar följde lågan, som förde honom ut på hafvet, der kanonerna dundrade, der skeppen lågo insvepta i rök; och lågan fäste sig som ett ordensband på Hvitfeldts bröst, då han till flottans räddning sprängde sig och sitt skepp i luften.

Och den tredje lågan förde honom till Grönlands usla kojor, der presten Hans Egede stod med kärlek i ord och gerning; lågan var en stjerna på hans bröst, ett hjerta i det danska vapnet.

Och den gamle farfaderns tankar gingo före den sväfvande lågan, ty hans tanke visste, hvart lågan ämnade sig. I bondhustruns torftiga stuga stod Frederik den sjette och skref sitt namn med krita på bjelken; lågan skalf på hans bröst, skalf i hans hjerta; i bondens stuga blef hans hjerta ett hjerta i Danmarks vapen. Och den gamle farfadern torkade sina ögon, ty han hade känt och lefvat för konung Frederik med det silfverhvita håret och de ärliga, blå ögonen, och han knäpte i hop sina händer och såg tyst framför sig. Då kom den gamle farfaderns sonhustru och sade, att det var sent, att han nu skulle hvila sig och att qvällsvardsbordet var dukadt.

— Men vackert är ändå hvad du här gjort, farfar, sade hon. Holger Danske och hela vårt gamla vapen! — Det är som om jag hade sett det der ansigtet förr.

— Nej, det har du nog inte, sade den gamle farfadern; men jag har sett det, och jag har sökt snida det i trä, så som jag erinrar mig det. Det var den gången, då engelsmännen lågo på redden, den danska andra april, då vi visade, att vi voro gamla danskar. På »Danmark», der jag stod i Steen Billes eskader, hade jag en man vid min sida; det var som om kulorna varit rädda för honom. Muntert sjöng han gamla visor och sköt och stred, som om han varit mer än en menniska. Jag erinrar mig ännu hans ansigte; men hvarifrån han kom, hvarthän han gick, vet inte jag, vet ingen. Jag har ofta tänkt: det var nog gamle Holger Danske sjelf, som hade summit ned från Kronborg och hjelpte oss i farans stund; det var nu min tro, och der står hans bild!

Digitized by Google

Och den kastade sin stora skugga uppför hela väggen, till och med ett stycke upp i taket; det såg ut, som om det varit den verklige Holger Danske sjelf, som stått der bakom, ty skuggan rörde sig; men det kunde då äfven komma deraf, att ljuslågan icke brann stadigt. Och sonhustrun kysste den gamle farfadern och förde honom till den stora länstolen vid bordet, och hon och hennes man, som ju var den gamle farfaderns son samt far till den lille gossen, som låg i sängen, sutto och åto sin qvällsvard, och den gamle farfadern talade om de danska lejonen och de danska hjertana, om styrkan och mildheten; och mycket tydligt förklarade han, att det fans ännu en styrka utom den som låg i svärdet, och han pekade på hyllan, der det låg gamla böcker, der alla Holbergs komedier lågo, dessa, som så ofta blifvit lästa, emedan de voro så roliga; man tyckte sig riktigt sedan gammalt känna alla personerna i dem.

— Se, han förstod sig också på att hugga! sade den gamle farfadern; han högg det dåraktiga och kantiga af folk, så långt han kunde. Och gamle farfar nickade bort mot spegeln, der almanackan stod med Rundetårn, och så sade han:

— Tyge Brahe, han var också en, som begagnade svärdet; inte till att hugga i kött och ben, utan till att hugga en tydligare väg upp mellan alla himmelens stjernor! — Och så han, hvars far var af mitt stånd, den gamle bildsnidarens son, han, hvilken vi sjelfve ha sett med det hvita håret och de starka skuldrorna, han, som nämnes af alla verldens länder*. Ja, han kunde hugga, jag kan bara snida. Jo, Holger Danske kan komma på många sätt, så att det i alla verldens länder spörjes om Danmarks styrka! Låt oss så dricka Bertels skål!

Men den lille gossen i sängen såg tydligt det gamla Kronborg med Öresund och den verklige Holger Danske, som satt djupt der nere, med skägget fastvuxet vid marmorbordet, och drömde om allt, hvad som sker här uppe. Holger Danske drömde äfven om det lilla torftiga rummet, der bildsnidaren satt; han hörde allt, som talades der, och nickade i drömmen och sade:

— Ja, kom bara i håg mig, du danska folk! Behåll mig i din tanke; jag kommer i nödens stund!

Och utanför Kronborg lyste den klara dagen, och vinden bar jägarhornets toner öfver från grannlandet; fartygen seglade förbi och helsade: »bom! bom!» och från Kronborg svarade

* Thorvaldsen.

Digitized by Google

det: »bom! bom!» Men Holger Danske vaknade icke, huru starkt de än sköto, ty det var ju bara »god dag!» och »mycken tack!» Det skall skjutas på annat sätt, innan han vaknar; men han vaknar nog, ty det är ruter i Holger Danske.

39.

Den lilla flickan med strykstickorna.

Det var så förskräckligt kallt, det snöade och började bli mörka qvällen; det var också den sista aftonen på året, nyårsaftonen. I denna köld och detta mörker gick på gatan en liten fattig flicka med bart hufvud och nakna fötter. Hon hade visserligen haft tofflor på sig, då hon gick hemifrån, men hvad hjelpte det! Det var mycket stora tofflor, hennes mor hade senast nyttjat dem, så stora voro de, och dem tappade den lilla, då hon skyndade sig öfver gatan, just som två vagnar körde så fasligt fort förbi. Den ena toffeln stod icke att finna, och med den andra sprang en gosse bort; han sade, att han kunde begagna den till vagga, då han sjelf finge barn.

Hungrig och utfrusen gick hon.

Der gick nu den lilla flickan på de nakna små fötterna, som voro röda och blå af köld; i ett gammalt förkläde hade hon en mängd strykstickor, och en bundt bar hon i handen. Ingen hade under hela dagen köpt något af henne; ingen hade gifvit henne en liten slant; hungrig och utfrusen gick hon och såg så betryckt ut, den lilla stackaren. Snöflingorna föllo i hennes långa, gula hår, som lockade sig så vackert kring nacken, men den

Digitized by Google

prydnaden tänkte hon visst icke på. Ut från alla fönster lyste ljusen, och så luktade det så skönt gåsstek der ute på gatan; det var ju nyårsafton, ja, det tänkte hon på.

Borta i ett hörn mellan två hus, det ena sköt litet längre fram på gatan än det andra, satte hon sig och kröp i hop; de små benen hade hon dragit upp under sig, men hon frös nu ännu mera och hem tordes hon icke gå; hon hade ju icke sålt några strykstickor, icke fått en enda slant, hennes far skulle slå henne, och kallt var det äfven der hemma; de bodde under bara taket, och der hven vinden in, ehuru halm och trasor voro instoppade i de största springorna. Hennes små händer voro nästan alldeles förlamade af köld. Ack, en liten stryksticka kunde nog göra godt! Om hon bara vågade att draga en ut ur bundten, stryka den mot väggen och värma fingrarna. Hon drog ut en; ritsch! hvad den sprakade och hvad den brann! Det var en varm, klar låga, liksom ett litet ljus, då hon höll handen omkring den; det var ett underligt ljus. Den lilla flickan tyckte, att hon satt framför en stor jernkamin med blanka messingsknappar och messingskrans; elden brann så härligt, värmde så godt; nej, hvad var det? — Den lilla sträckte redan ut fötterna för att värma äfven dessa — då slocknade lågan. Kaminen försvann — hon satt med en liten stump af den utbrunna strykstickan i handen.

En ny blef struken, den brann, den lyste, och der skenet föll på muren, blef denna genomskinlig som ett flor; hon såg rakt in i rummet, der bordet stod dukadt med en skinande hvit duk och fint porslin, och skönt ångade den stekta gåsen, fyld med sviskon och äplen; och hvad som var ännu präktigare, gåsen hoppade från fatet och rultade utåt golfvet med knif och gaffel i ryggen; ända fram till den fattiga flickan kom den; då slocknade strykstickan, och endast den tjocka, kalla muren var nu att skåda.

Hon tände en ny. Då satt hon under den vackraste julgran; den var ännu större och mera utstyrd än den hon genom glasdörren hade sett hos den rike köpmannen sistlidna jul; tusentals ljus brunno på de gröna grenarna, och mångfärgade bilder, lika dem som pryda bodfönstren, sågo ned på henne. Den lilla sträckte båda händerna i vädret — då slocknade strykstickan; de många julljusen stego högre och högre, hon såg

Digitized by Google

att de nu voro de klara stjernorna; en af dem föll och gjorde en lång eldstrimma på himmeln.

— Nu dör någon! sade den lilla, ty, gamla mormor, som var den enda, som hade varit god emot henne, men nu var död, hade sagt: När en stjerna faller, går en själ upp till Gud.

Hon strök åter en strykstickа mot muren; den lyste rundt omkring, och i skenet stod den gamla mormodern, så ljus, så skinande, så mild och god.

— Mormor! ropade den lilla, ack, tag mig med dig! Jag vet att du är borta, då strykstickan slocknar, borta liksom den varma kaminen, den präktiga gåssteken och den stora, härliga julgranen! Och hon strök hastigt eld på alla de öfriga strykstickorna, som voro qvar i bundten, ty hon ville riktigt hålla qvar mormor; och strykstickorna lyste med en sådan glans, att det var ljusare än på ljusa dagen. Mormor hade aldrig förr varit så vacker, så stor; hon lyfte den lilla flickan upp på sin arm, och de flögo i glans och glädje, så högt, så högt; och der fans ingen köld, ingen hunger, ingen ångest — de voro hos Gud.

I den kalla morgonstunden.

Men i hörnet vid huset satt i den kalla morgonstunden den lilla flickan med röda kinder, med leende kring munnen — död, ihjälfrusen den sista aftonen på det gamla året. Nyårsmorgonen gick upp öfver det lilla liket, som satt med strykstickorna, af hvilka en bundt var nästan uppbränd. Hon har velat värma sig, sade man; ingen visste hvad vackert hon hade sett, i hvilken glans hon med gamla mormor hade gått in till nyårsglädje.

Digitized by Google

40.

En tafla från Kastelsvolden.

Det är höst, vi stå på Kastelsvolden och se ut öfver hafvet på de många fartygen och på den svenska kusten, som reser sig högt i aftonens solsken; bakom oss stupar vallen brant ned; der stå präktiga träd, och det gula löfvet faller från grenarna; der nere ligga dystra hus med träpallisader, och innanför, der skildtvakten går, är det så trångt och mörkt, men ännu mörkare är det bakom den gallerförsedda gluggen; der sitta fångar, de värsta förbrytare.

Men solen har dock lyst dit in.

En stråle från den nedgående solen faller in i den nakna kammaren. Solen skiner på både onda och goda! Den mörke, bistre fången ser med en stygg blick på den kalla solstrålen. En liten fågel flyger mot gallret. Fågeln sjunger både för onda och goda! Han sjunger ett kort »qvivitt!» men blir sittande, slår med vingen, plockar en fjäder ur den, ruggar upp de andra fjädrarna kring halsen — och den elake mannen i bojor ser derpå; ett mildare uttryck går öfver det stygga ansigtet; en tanke, som han ej gör tydlig för sig sjelf, lyser fram i hans bröst; den är beslägtad med solstrålen genom gallret, beslägtad med doften af violerna, som om våren växa så rikt der utanför. Nu ljuder jägarnes musik, så liflig och stark. Fågeln flyger från fångens galler, solstrålen försvinner, och det är mörkt inne i kammaren, mörkt i den elake mannens hjerta; men solen har dock lyst dit in, fågeln sjungit dit in.

Fortfaren, I vackra jägarhornstoner! Aftonen är mild, hafvet spegelglatt och stilla.

Digitized by Google

41.

Från ett fönster i Vartou.

Ute vid den gröna vall, som går rundt omkring Kjöbenhavn, ligger ett stort, rödt hus med många fönster; i dem växa balsaminer och åbrodd; fattigt ser det ut der innanför, och fattigt, gammalt folk bor der. Det är Vartou.

Se, mot fönsterkarmen lutar sig en gammal ogift qvinna; hon plockar bort ett vissnadt blad på en balsamin och ser ut på den gröna vallen, der muntra barn tumla omkring; hvad tänker hon på? Ett lifs drama upprullar sig för hennes tanke.

De fattiga små, huru lyckliga de leka! Hvilka röda kinder, hvilka strålande ögon! Men hvarken skor eller strumpor ha de på fötterna; de dansa på den gröna vallen, der, hvarest en sägen berättar att, för många år sedan, då jorden der alltid sjönk ned, ett oskyldigt barn blef med blommor och leksaker lockadt in i den öppna grafven, som man murade igen, medan den lilla lekte och åt. Sedan låg vallen fast och bar snart en vacker gräsmatta. De små känna icke denna sägen, annars skulle de ännu höra barnet gråta der nere under jorden, och daggen på gräset skulle för dem vara de brännande tårarna. De känna icke historien om Danmarks kung, hvilken, då fienden låg utanför, red här förbi och svor, att han skulle dö i sitt bo; då kommo qvinnor och män, och de göto kokande vatten ned öfver de hvitklädda fienderne, som i snön klättrade upp för den yttre vallsidan.

Fattigt, gammalt folk bor der.

Muntert leka de fattiga små.

Lek, du lilla flicka! Snart komma åren — ja, de lyckliga åren: nattvardsbarnen spatsera hand i hand; du går i hvit klädning, den har varit din mor dyr nog, och ändå är den

Digitized by Google

omsydd af en gammal, större. Du får en röd sjal; den hänger för långt ned på dig, men så kan man också se, huru stor den är, huru allt för stor! Du tänker på din grannlåt och på den gode Guden. Härlig är en vandring på vallen. Och åren gå med många mörka dagar, men med ungdomligt sinne, och du får en vän, utan att du vet det. I mötens; I vandren på vallen tidigt på våren, då alla kyrkklockor ringa på Store bededag. Violer stå ännu icke att finna, men utanför Rosenborg står ett träd med de första gröna knopparna; der stannen I. Hvarje år skjuter trädet gröna skott; det gör icke hjertat i menniskans bröst; genom detta glida flere mörka moln, än norden känner. Stackars barn! Din brudgums brudkammare blir likkistan, och du blir en gammal mö; från Vartou ser du bakom balsaminen ut på de lekande barnen, ser din historia upprepas.

Och detta är just det lifsdrama, som upprullar sig för den gamla ogifta qvinnan, som ser ut på vallen, der solen skiner, der barnen med röda kinder och utan skor och strumpor jubla, likt alla andra himmelns fåglar.

42.

Den gamla gatlyktan.

ar du hört historien om den gamla gatlyktan? Den är alls icke så utomordentligt rolig, men man kan alltid höra den en gång. Det var en så hygglig gammal gatlykta, som hade tjenstgjort i många, många år, men nu skulle kasseras. Det var nu sista aftonen, hon satt på lyktstolpen och lyste der på gatan, och hon var till mods som en gammal

balletfigurantska, som dansar sista aftonen och vet, att hon följande morgon skall upp i vindskammaren. Lyktan hade en liknande förskräckelse för morgondagen, ty då visste hon att hon för första gången skulle upp på rådstugan och besigtigas af stadens sex och tretio män, huru vida hon var brukbar eller icke. Då skulle det bestämmas, om hon skulle skickas ut i en af förstäderna för att lysa der eller ut på landet i en fabrik; kanske skulle hon också komma direkt till en jerngjutare att smältas om; då kunde hon ju visserligen blifva allt möjligt, men det plågade henne, att hon icke visste, om hon då skulle bibehålla minnet af att hon hade varit en gatlykta. — Huru det än komme att gå, skulle hon blifva skild från lykttändaren och hans hustru, hvilka hon betraktade alldeles som sin familj. Hon blef lykta, då han blef lykttändare. Hustrun var då litet förnäm af sig; endast om aftonen, då hon gick förbi lyktan, såg hon åt henne, men aldrig om dagen. Nu deremot, under de senaste åren, sedan de alla tre, lykttändaren, hustrun och lyktan, blifvit gamla, hade äfven hustrun skött om henne, putsat lampan och slagit tran i henne. Ärligt folk var det äkta paret; det hade icke bedragit lyktan på en enda droppe. Det var nu sista aftonen på gatan, och i morgon skulle hon upp på rådstugan; detta var två mörka tankar hos lyktan, och då kan man nog veta, huru hon brann. Men det gick äfven andra tankar igenom henne; det var så mycket hon hade sett, så mycket hon hade upplyst, kanske lika mycket som de sex och tretio männen; men det sade hon icke, ty hon var en hygglig gammal lykta, hon ville icke förnärma någon, allra minst sin öfverhet. Hon erinrade sig så mycket, och emellanåt blossade lågan upp inne uti henne; det var som om hon haft en känsla af: Ja, man mins nog äfven mig! Der stod den vackre unge mannen — ja, det är nu många år sedan — han kom med ett bref, det var på rosenrödt papper, så fint, så fint och med guldkant; det var så prydligt skrifvet, det var af en fruntimmershand; han läste det två gånger och han kysste det och han såg upp till mig med sina två ögon, som sade: Jag är den lyckligaste menniska! — Ja endast han och jag visste, hvad som stod i det första brefvet från kärestan. — Jag kommer äfven i håg två andra ögon — det är förunderligt hvad man kan flyga omkring med tankarna! — här vid gatan var en präktig begrafning; den unga, vackra frun

Digitized by Google

låg i likkistan på den sammetsklädda likvagnen; der var så mycket blommor och kransar, der lyste så många facklor, att jag blef alldeles bortkommen deraf; hela trottoaren var uppfyld af menniskor; de följde alla med liktåget, men då facklorna voro ur sigte och jag såg mig omkring, stod ännu en qvar här vid stolpen och grät; jag glömmer aldrig de två sorgens ögon, som sågo in i mig! — Många sådana tankar gingo igenom den gamla gatlyktan, som denna afton lyste för sista gången. Skildtvakten, som aflöses, känner dock sin efterträdare och kan säga honom ett par ord, men lyktan kände icke sin, och likväl hade hon kunnat gifva honom en och annan vink, om regn och rusk, om huru långt månskenet gick på trottoaren och från hvilket håll vinden blåste.

På rännstensbron stodo tre, som hade uppvaktat lyktan, emedan de trodde, att det var hon, som gaf bort syslan. Den ena af dessa var ett sillhufvud, ty det lyser i mörker, och det tyckte, att det kunde bli en verklig besparing på tran, om det komme på lyktstolpen. Den andra var ett stycke murket trä, hvilket äfven lyser, och alltid mer än en klippfisk, så sade det sjelft; dessutom var det den sista biten af ett träd, som en gång hade varit en prydnad för skogen. Den tredje var en lysmask; hvarifrån han hade kommit, kunde lyktan icke förstå; men masken var der, och lyste gjorde han äfven; men lysveden och sillhufvudet gingo ed på, att det endast var vid vissa tider han lyste och att han derför aldrig kunde tagas i betraktande.

Den gamla lyktan sade, att ingen af dem lyste tillräckligt för att blifva gatlykta; men det trodde nu ingen af dem, och då de fingo höra, att lyktan sjelf icke gaf bort syslan, sade de, att detta var mycket glädjande, ty hon vore ändå allt för afsigkommen för att kunna välja.

I det samma kom vinden från gathörnet, susade genom rökhatten på den gamla lyktan och sade till henne: Hvad är det för något jag hör? Skall du bort i morgon? Är det sista aftonen jag träffar dig här? Ja, då skall du också ha en present! Nu friskar jag upp i din hjernkammare, så att du inte blott skall kunna klart och tydligt minnas hvad du hört och sett, utan ock bli så klar i hufvudet, att, då något i din närvaro berättas eller läses, du äfven ser det.

Digitized by Google

— Ja, det vore fasligt mycket! sade den gamla gatlyktan. Mycken tack! Bara jag inte blir omgjuten!

— Det sker inte ännu, sade vinden, och nu blåser jag upp ditt minne. Kan du få flere sådana presenter som denna, så kan du få en rätt behaglig ålderdom.

— Bara jag inte blir omgjuten! sade lyktan. Eller kan du äfven då tillförsäkra mig minnet?

— Var nu förnuftig, gamla lykta! sade vinden, och så blåste han. — I det samma kom månen fram. Hvad ger ni? frågade vinden.

— Jag ger ingenting, sade han; jag är ju i aftagande, och lyktorna ha aldrig lyst för mig, men jag har lyst för lyktorna.

Och så gick månen åter bakom skyarna, ty han ville icke bli plågad. Då föll rätt ned på rökhatten en vattendroppe; den var som ett takdropp, men droppen sade, att han kom från de grå molnen och äfven var en present och kanske den allra bästa. — Jag tränger in i dig, så att du får förmåga att på en enda natt, om du så önskar, öfvergå i rost, så att du faller alldeles sönder och förvandlas till stoft. — Men detta tyckte lyktan vara en dålig gåfva, och vinden tyckte det samma. — Fins det ingen bättre, fins det ingen bättre? blåste han så högt han förmådde; då föll ett glänsande stjernskott, som lyste i en lång strimma.

— Hvad var det? ropade sillhufvudet. Föll inte en stjerna rätt ned? Jag tror att hon gick in i lyktan! — Nå, sökes syslan äfven af så högt uppsatta, så kunna vi gå och lägga oss! — Och det gjorde det, och de andra med; men den gamla lyktan lyste med ens så förunderligt starkt. — Det var en vacker present! sade hon. De klara stjernorna, som jag alltid så mycket gladt mig åt och som lysa så vackert, som jag egentligen aldrig kunnat lysa, ehuru det har varit hela min diktan och traktan, de ha lagt märke till mig, fattiga, gamla lykta, och sändt en ned till mig med en gåfva, som består i den förmågan, att allt, hvad jag sjelf mins och ser riktigt tydligt, skall kunna ses äfven af dem, som jag håller af; och detta är först det sanna nöjet, ty när man icke kan dela en glädje med andra, är den endast half.

— Detta är mycket aktningsvärdt tänkt, sade vinden, men du vet säkert inte, att dertill fordras vaxljus. Utan att ett vaxljus blir tändt inuti dig, kan ingen annan se någonting

Digitized by Google

vid dig. Detta ha stjernorna inte betänkt; de tro nu, att allt, som lyser, har minst ett vaxljus uti sig. Men nu är jag trött, sade vinden, nu vill jag lägga mig! Och så lade han sig.

Den följande dagen — — ja, den följande dagen kunna vi hoppa öfver; den följande aftonen låg lyktan i en länstol, och hvar —? Hos den gamle lykttändaren. Han hade af tretiosexmännen utbedt sig att för sin långa och trogna tjenst få behålla den gamla lyktan; de skrattade åt honom, då han bad derom, och så gåfvo de honom henne, och nu låg lyktan i en länstol strax invid den varma kakelugnen, och det var riktigt som om hon blifvit större derigenom: hon fylde nästan hela stolen. Och det gamla folket satt redan vid sin qvällsvard och kastade milda blickar bort till den gamla lyktan, hvilken de gerna hade gifvit en plats med vid bordet. Det var visserligen i ett källarrum de bodde, två alnar ned i jorden, och man måste gå genom en stenlagd förstuga för att komma in i rummet; men varmt var här inne, ty det var klädeslister kring dörren, och rent och fint såg här ut. Gardiner sutto omkring sängen och öfver de små fönstren, i hvilka två underliga blomkrukor stodo på fönsterbrädet; matrosen Kristian hade fört dem med sig hem från Ostindien eller Vestindien; de voro af lera och förestälde två elefanter, hvilka visserligen saknade rygg, men i dennas ställe växte upp ur jorden, som blifvit lagd i dem, i den ena den vackraste gräslök, det var det gamla folkets köksträdgård, och i den andra en stor, blommande geranium, det var deras blomsterträdgård. På väggen hängde en stor färglagd tafla öfver »Kongressen i Wien»; der hade de alla kungar och kejsare på en gång. — Ett bornholmskt väggur med tunga blylod gick »tick! tack!» och alltid för fort, men det var bättre, än om det ginge för långsamt, sade det gamla folket. De åto sin qvällsvard, och den gamla gatlyktan låg som sagdt i länstolen strax invid den varma kakelugnen. Det var för lyktan, som om hela verlden blifvit upp- och nedvänd. — Men då den gamle lykttändaren såg på henne och talade om hvad de båda hade upplefvat med hvarandra i regn och rusk, under de ljusa, korta sommarnätterna och då snön yrde, så att det var godt att komma under regntaket till källarfarstun, då var allt åter i ordning för den gamla lyktan; hon såg det så, som om det varat ännu; jo, vinden hade verkligen lyst bra upp inom henne.

Digitized by Google

De voro så flitiga och så flinka, det gamla folket; ingen enda timme blef alldeles förspild i syslolöshet. Söndagseftermiddagarna kom en eller annan bok fram, helst en resebeskrifning, och den gamle mannen läste högt om Afrika, om de stora skogarna och elefanterna, som der gingo vilda omkring, och den gamla gumman hörde noga på och kastade sedan en blick bort till lerelefanterna, som voro blomkrukor. — Jag kan nästan föreställa mig det, sade hon. Och lyktan önskade så innerligt, att det funnits ett vaxljus att tända och sätta inuti henne, så att gumman skulle kunnat se allt så tydligt, som lyktan såg det — de höga träden, de täta grenarna flätade i hvarandra, de nakna, svarta menniskorna till häst och hela skaror af elefanter, som med sina breda fötter krossade rör och buskar.

Det var för lyktan, som om hela verlden blifvit upp- och nedvänd.

— Hvad hjelpa nu alla mina gåfvor, då det inte fins något vaxljus! suckade lyktan. De ha bara tran och talgljus, och det är inte nog.

En dag kom en hel bundt vaxljusbitar ned i källarrummet; de största brändes, och de mindre begagnade gumman till att vaxa sin tråd med, då hon sydde; vaxljus funnos der, men de gamla föllo icke på den tanken att sätta en liten bit i lyktan.

— Här står jag med mina sällsynta gåfvor, sade lyktan; jag har allt inom mig, men kan inte dela det med dem. De veta inte, att jag kan förvandla de hvita väggarna till de vackraste tapeter, till rika skogar, till allt hvad de kunna önska sig. — De veta det inte.

Lyktan stod för öfrigt skurad och fin i en vrå, der hon alltid föll i ögonen; folk sade visserligen, att hon var ett gammalt skrälle, men det brydde sig de gamla icke om; de höllo af lyktan.

En dag, det var den gamle lykttändarens födelsedag, kom den gamla gumman fram till lyktan, myste så smått och sade: Jag vill illuminera för honom! Och det knakade i bleckhatten på lyktan, ty hon tänkte: Nu går ljuset upp för dem! Men det kom tran och ej något vaxljus; hon brann hela qvällen, men visste nu, att den gåfva, som stjernorna hade gifvit henne, den bästa gåfvan af alla, skulle blifva en död skatt för detta lifvet. Då drömde hon — och då man har sådana gåfvor, kan man nog drömma — att de båda gamla voro döda och att hon sjelf hade kommit till en jerngjutare och skulle gjutas om; hon var lika rädd, som då hon skulle upp på rådstugan och besigtigas af tretiosexmännen; men ehuru hon hade förmågan att falla sönder i rost och stoft, då hon önskade sig det, gjorde hon det likväl icke; och så kom hon i smältugnen och förvandlades till den vackraste jernljusstake, som någon kunde sätta ett vaxljus uti; den hade form af en engel, som bar en blomsterbukett, och midt i buketten sattes vaxljuset, och staken fick plats på ett grönt skrifbord, och rummet var så trefligt; der stodo många böcker, der hängde vackra taflor, det var hos en skald, och allt hvad han tänkte och skref, det rullade upp sig rundt omkring; rummet förvandlades till djupa, mörka skogar, till solbelysta ängar, der storken gick och klef, och till skeppsdäcket högt på det svallande haf.

— Hvilka gåfvor jag har! sade den gamla lyktan, då hon vaknade. Jag kunde nästan längta efter att smältas om — men nej, det får inte ske, så länge det gamla folket lefver; de hålla af mig för min egen skull. Jag är dem ju i barns ställe, och de ha skurat mig och gifvit mig tran, och jag har det lika bra som »Kongressen», som är någonting så förnämt!

Och från den tiden hade hon mera inre lugn, och det förtjenade den hyggliga, gamla gatlyktan.

Digitized by Google

43.

Grannfamiljerna.

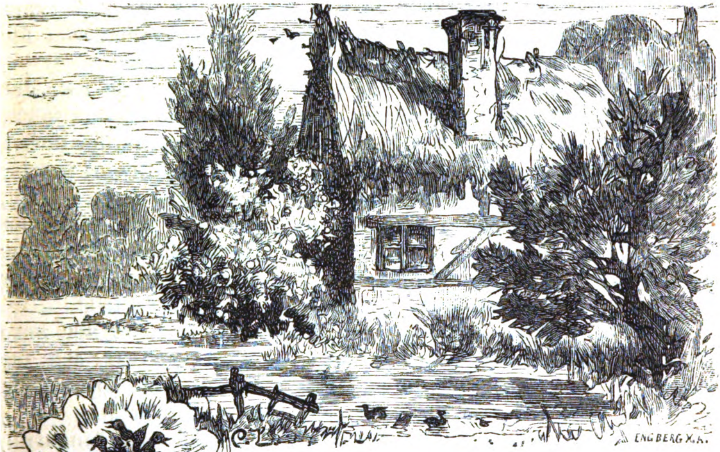

Man skulle verkligen kunnat tro, att något var på färde i gölen vid bygatan, men der var ingenting på färde. Bäst som alla ankorna lågo på vattnet, några stodo på hufvudet, ty det kunde de, satte de med ens af upp på land; man kunde se spåren efter deras fötter i den våta leran, och man kunde på långt håll höra, att de skreko. Vattnet kom riktigt i rörelse, och nyss var det blankt som ett spegelglas; man kunde deri se hvarje träd, hvarje buske tätt bredvid och den gamla bondstugan med hålen i gafveln och svalboet, men i synnerhet det stora törnrosträdet, fullt med blommor, hvilket hängde från muren nästan ända ut öfver vattnet, och i detta stod alltsammans liksom en tafla, men allt upp- och nedvändt; och då vattnet kom i rörelse, löpte det ena i hop med det andra; hela taflan var försvunnen. Två fjädrar, som hade fallit af ankorna, som flögo sin väg, vippade ordentligt upp och ned; plötsligt togo de fart, som om det blåst,

Digitized by Google

men det blåste icke, och så lågo de stilla; och vattnet blef åter spegelglatt, man såg tydligt gafveln med svalboet, och törnrosträdet såg man; hvarje ros speglade sig, de voro så vackra, men de visste det icke sjelfva, ty ingen hade sagt dem det. Solen sken in mellan de fina bladen, som voro så fylda med doft; och detta var för hvarje ros det samma som för oss, då vi äro fördjupade i riktigt lycksaliga tankar.

— Hvad det är härligt att vara till! sade hvarje ros; det enda, som jag kunde önska mig, vore att jag kunde kyssa solen, derför att hon är så varm och klar. — Ja, rosorna der nere i vattnet skulle jag äfven vilja kyssa; de likna oss alldeles precis; jag skulle vilja kyssa de söta fågelungarna der nere i boet; ja, det fins äfven några ofvanför oss; de sticka ut hufvudena och pipa helt sakta; de ha alls inga fjädrar, såsom deras far och mor. Det är goda grannar vi ha, både de som äro öfver och under oss. Ack, hvad det är härligt att vara till!

De små ungarna der uppe och der nere — ja, de der nere voro endast en afspegling i vattnet — voro sparfvar, och far och mor voro sparfvar; de hade tagit i besittning det tomma svalboet från i fjor; i det lågo och hade de sitt hem.

— Är det ankbarn som simma der? frågade sparfungarna, då de sågo ankfjädrarna drifva på vattnet.

— Gören förnuftiga frågor, då I frågen! sade modern. Sen I inte, att det är fjädrar, lefvande klädningstyg, sådant som jag har och I skolen få, ehuru vårt är finare! Emellertid skulle jag önska, att vi hade dem här uppe i boet, ty de värma. Jag skulle vilja veta, hvad det var som skrämde ankorna; det måste ha varit någonting i vattnet, ty jag gjorde det bestämdt inte, ehuru jag visserligen sade ett något starkt »pip» till er. De tjockhufvade rosorna borde veta det, men de veta nu ingenting; de se bara på sig sjelfva och lukta. Jag är innerligt led vid de der grannarna!

— Hör på de söta små fåglarna der uppe! sade rosorna. De börja nu också försöka att sjunga. — De kunna inte, men det kommer nog. — Hvad det måtte vara för ett stort nöje! Det är riktigt roligt att ha så muntra grannar!

I det samma kommo i galopp två hästar, som skulle vattnas; en bondpojke satt på den ena, och han hade tagit af sig alla sina kläder utom sin svarta hatt; den var så stor och bred. Pojken hvisslade, som om han varit en liten fågel, och

Digitized by Google

red så ut i den djupaste delen af gölen; och då han kom midt för törnrosträdet, slet han af en af rosorna och satte henne i hatten; då tyckte han, att han var riktigt fin, och red så bort med henne. De andra rosorna tittade efter systern och frågade hvarandra: Hvart reste hon någonstans? Men det visste ingen.

— Jag skulle nog vilja komma ut i verlden, sade den ena till den andra; men här hemma i vårt eget gröna är det också härligt. Om dagen är solen så varm, och om natten lyser himmeln ännu vackrare; det kunna vi se genom de många små hål, som äro på honom.

Det var stjernorna, som de trodde vara hål, ty rosorna visste icke bättre.

— Vi lifva upp omkring huset, sade sparfmodern, och svalbon bringa lycka, säger folk; derför äro de glada åt att ha oss; men de der grannarna, en sådan der stor rosenbuske upp efter väggen, åstadkomma fukt; jag tänker dock, att den nog kommer bort, så att något korn kan växa der. Rosor äro endast att se och lukta på eller på sin höjd att sätta i hatten. Hvart år, det har jag hört af min mor, falla de af, bondhustrun lägger in dem i salt, de få ett franskt namn, som jag inte kan tala ut och inte heller bryr mig om, och så läggas de på elden, när det skall lukta godt. Se, detta är deras lefnadslopp; de äro bara till för ögon och näsa. Nu veten I det!

Då det blef qväll och myggorna dansade i den varma luften, der skyarna voro så röda, kom näktergalen och sjöng för rosorna, att det sköna vore som solskenet här i verlden och att det sköna alltid lefde. Men rosorna trodde, att näktergalen sjöng om sig sjelf, och det kunde man ju också tänka. Det föll dem alls icke in, att det var dem sången gälde, men glada voro de öfver den och funderade, om icke alla de små sparfungarna också kunde bli näktergalar.

— Jag förstod mycket väl, hvad den der fågeln sjöng, sade sparfungarna. Det var bara ett ord, som jag inte förstod. Hvad är det sköna?

— Det är ingenting, sade sparfmodern, det är bara ett utvärtes sken. Uppe på herrgården, der dufvorna ha sitt eget hus och hvar dag få ärter och säd utströdda på gården, — jag har ätit tillsammans med dem, och det skolen I också komma att göra; säg mig med hvem du umgås, så skall jag säga dig hvem du är! — der uppe på herrgården ha de två

Digitized by Google

fåglar med gröna halsar och en tofs på hufvudet; stjerten kan breda ut sig, som om den vore ett stort hjul, och den har alla möjliga färger, så att det gör ondt i ögonen; påfåglar kallas de, och de äro det sköna; de skulle bara plockas litet, så skulle de inte se annorlunda ut än vi andra. Jag hade hackat dem, om de inte varit så stora.

— Jag skall hacka dem! sade den minsta sparfungen, och han hade ännu icke fjädrar.

Inne i bondstugan bodde ett ungt folk; de höllo så mycket af hvarandra, de voro så flitiga och raska, det var så fint inne hos dem. På söndagsmorgonen gick den unga hustrun ut, tog en hel hand full af de vackraste rosorna, satte dem i vattenglaset och stälde det midt på dragkistan.

— Nu kan jag se, att det är söndag! sade mannen och kysste sin söta, lilla hustru, och de satte sig ned, läste en psalm och höllo hvarandra i handen, och solen sken in genom fönstren på de friska rosorna och det unga folket.

— Det der är jag trött vid att se på! sade gråsparfmodern, som från boet kikade rakt in i rummet, och så flög hon bort.

Det samma gjorde hon nästa söndag, ty hvarje söndag kommo friska rosor i glaset, och allt jemt blommade rosenhäcken lika vackert; sparfungarna, som nu hade fått fjädrar, ville gerna flyga med, men modern sade: I stannen här! och så stannade de. — Hon flög, men hur hon nu flög, fastnade hon plötsligt i en fågelsnara af tagel, som några gossar hade bundit vid en gren. Taglen drogo sig hårdt tillsammans om benet, ack, så hårdt, som om det skulle skäras af; det var en plåga, det var en förskräckelse! Gossarne skyndade genast till och grepo fågeln, och de grepo så förskräckligt hårdt. Det är inte annat än en sparf! sade de, men läto den likväl icke flyga igen; de gingo hem med den, och hvarje gång den skrek, slogo de den på näbben.

Inne på bondens gård stod en gammal man, som kunde göra raktvål och handtvål, tvål i kulor och tvål i stycken. Det var en sådan der kringvandrande, lustig gubbe, och då han fick se gråsparfven, som gossarne kommo med och som de sade att de alls icke brydde sig om, sade han: Ska' vi göra honom skön? Och det ryste i sparfmodern, då han sade det. Och ur sin låda, der de vackraste färger lågo, tog han upp en hel hop glänsande bladguld, och gossarne måste springa in och

Digitized by Google

skaffa ett ägg, och af detta tog han hvitan, och med henne öfversmorde han hela fågeln och smetade sedan på bladguldet; och så var sparfmodern förgyld; men hon tänkte icke på den grannlåten, hon darrade i alla lemmar. Och tvålgubben tog en röd lapp, han ref den af fodret i sin gamla tröja, klipte lappen till en taggig tuppkam och klistrade den på fågelns hufvud.

— Nu skolen I få se guldfågeln flyga! sade han och släpte gråsparfven, som i den grufligaste förskräckelse flög bort i det klara solskenet. Åh, hvad den lyste! Alla gråsparfvar, till och med en stor kråka, och det icke någon unge för året, blefvo helt förskräckta öfver den synen, men de flögo likväl efter, ty de ville veta hvad det var för en förnäm fågel.

— Hvarifrån? hvarifrån? skrek kråkan.

— Vänta lite'! vänta lite'! sade sparfvarna. Men sparfmodern ville icke vänta litet; i ångest och förfäran flög hon hemåt; hon var nära att sjunka till marken, och allt jemt kommo flere fåglar till, små och stora; några flögo ända inpå henne för att hacka henne. »Sicken en! sicken en!» skreko de allesammans.

— Sicken en! sicken en! skreko ungarna, då hon kom fram till boet. Det är bestämdt en påfågelsunge; det är alla möjliga färger, som göra ondt i ögonen, som mor sade. Pip! det der är det sköna! Och så hackade de med sina små näbbar, så att det blef omöjligt för henne att slippa in, och hon var så förskräckt, att hon icke längre kunde säga pip! mycket mindre: Jag är er mor! De andra fåglarna hackade henne nu allesammans, så att hvar enda fjäder gick af, och blodig sjönk sparfmodern ned i rosenhäcken.

— Det stackars djuret! sade rosorna. Kom, så skola vi gömma dig. Luta ditt lilla hufvud mot oss!

Sparfmodern bredde ännu en gång ut vingarna, tryckte dem så hårdt intill sig igen och låg död hos grannfamiljen, de friska, vackra rosorna.

— Pip! sade sparfungarna i boet. Jag kan inte begripa, hvart mor tagit vägen! Det skulle väl inte kunna vara en list af henne, för att vi nu skola sköta oss sjelfva. Huset har hon låtit oss behålla i arf; men hvem af oss skall ha det ensam, när vi få familj?

— Ja, jag kan inte ha er andra här, när jag lägger mig till med hustru och barn, sade den minsta.

Digitized by Google

Hvar är huset? sade de; hvar är boet? — Pip, allting är uppbrändt.

Digitized by Google

— Jag får nog flere hustrur och barn än du, sade den andre.

— Men jag är äldst, sade en tredje. Allesammans började de nu att gräla, de slogo med vingarna, hackade med näbben, och duns! blef den ena efter den andra knuffad ut ur boet. Der lågo de, och onda voro de; hufvudet lutade de alldeles åt ena sidan och plirade med det öga, som var vändt uppåt; detta var nu deras sätt att visa sig surmulna.

Något litet kunde de flyga, och så öfvade de sig litet mera, och slutligen blefvo de ense om, att de, för att kunna känna igen hvarandra, när de möttes ute i verlden, skulle säga pip! och krafsa tre gånger med venstra benet.

Den unge, som stannade qvar i boet, gjorde sig så bred som möjligt; han var ju nu husegare, men länge räckte det icke. — Om natten lyste den röda elden ut genom rutorna, flammorna slogo fram under taket, den torra halmen gick upp i låga, hela huset brann upp, och sparfungen med; deremot kom det unga folket lyckligt undan.

Då solen följande morgonen gått upp och allt syntes så uppfriskadt som efter en ljuf nattsömn, återstod af bondstugan intet annat än några svarta, förkolade bjelkar, hvilka stödde sig mot skorstenen, som var sin egen herre. Det rökte starkt från grunden, men framför denna stod hela törnrosträdet friskt och blomstrande; det speglade hvarje qvist och hvarje blomma i det lugna vattnet.

— Åh, så vackert de der rosorna stå der framför det nedbrunna huset! sade en man, som gick förbi; det är den täckaste lilla tafla; den måste jag ha! Och mannen tog upp ur fickan en liten bok med hvita blad, och han tog sin blyertspenna, ty han var målare, och aftecknade så det rökande gruset, de förkolade bjelkarna, som stödde sig mot den lutande skorstenen, ty denna lutade allt mer, men allra främst stod den stora, blommande rosenhäcken; den var riktigt vacker och var ju äfven ensam skuld till att det hela blef aftecknadt.

Fram på dagen flögo två af de här födda gråsparfvarna förbi. Hvar är huset? sade de; hvar är boet? — Pip, allting är uppbrändt, och vår starke bror har äfven brunnit upp; det fick han för att han behöll boet. Rosorna ha sluppit lyckligt undan; de stå ännu med röda kinder. De sörja då inte öfver grannens olycka. Ja, jag vill inte tala med dem, och fult är här, det är min åsigt! Så flögo de sin väg.

Digitized by Google

Fram på hösten var det en vacker solskensdag; man kunde riktigt tro sig vara midt i sommarn. Det var så tort och rent på gården framför den stora trappan hos godsherrns, och der gingo dufvorna, både svarta och hvita och violetta; de glänste i solskenet, och de gamla dufmödrarna ruggade upp sig och sade till ungarna: »Stå i grupp! stå i grupp!» — ty då togo de sig bättre ut.

— Hvad är det för små grå, som springa emellan oss? frågade en gammal dufva, som hade både rödt och grönt i ögonen. Små grå! små grå! sade hon.

— Det är sparfvar, beskedliga djur! Vi ha alltid haft rykte för att vara fromma, och derför få vi väl låta dem plocka åt sig litet. De blanda sig inte i samtalet och krafsa så nätt med benet.

Ja, de krafsade, tre gånger krafsade de med venstra benet, men de sade äfven »pip», och så kände de igen hvarandra: det var tre sparfvar från det nedbrunna huset.

— Här äter man utmärkt bra! sade sparfvarna.

Och dufvorna gingo rundt omkring hvarandra, bröstade sig och behöllo sin åsigt för sig sjelfva.

— Ser du på den der dufvan, huru hon bröstar sig? sade den ena om den andra; och ser du, huru hon slukar ärter? Hon får för många, hon får de bästa! Kurr, kurr! Ser du, huru hon blir skallig i nacken! Ser du det söta, elaka djuret! Knorr, knorr! Och så lyste ögonen på dem allesammans röda af ilska. Stå i grupp! stå i grupp! små grå! små grå! knorr! knorr! knorr! lät det oupphörligt, och så låter det ännu om tusen år.

Gråsparfvarna åto bra och de hörde bra, ja de stälde till och med upp sig, men det klädde icke; mätta voro de; så gingo de ifrån dufvorna och sade hvarandra sin tanke om dem, hoppade så in under trädgårdsstaketet, och som dörren till rummet utåt trädgården stod öppen, hoppade den ena upp på tröskeln; han var öfvermätt och derför modig. Pip! sade han; det törs jag! — Pip! sade den andre; det törs jag med och litet till! Och så hoppade han in i rummet. Det fans inga menniskor der inne, det såg nog den tredje, och så flög han ännu längre in i rummet och sade: Ända in eller alls inte! För öfrigt är det ett löjligt menniskobo, det här. Och hvad är här uppstäldt? Nej, hvad är detta?

Midt framför sparfvarna blommade ju rosorna, de speglade

Digitized by Google

sig i vattnet, och de kolade bjelkarna stödde sig mot den fallfärdiga skorstenen. — Nej, hvad är då detta? Huru har det kommit in i herrgårdsrummet?

Och alla tre sparfvarna ville flyga bort öfver rosorna och skorstenen, men det var en flat vägg, de flögo emot. Alltsammans var en tafla, ett stort, präktigt stycke, som målaren hade utfört efter sin lilla teckning.

— Pip! sade sparfvarna; det är ej någonting, det ser bara så ut. Pip! det är det sköna! Kan du begripa det, ty jag kan det inte? Och så flögo de sin väg, ty det kom folk in i rummet.

Nu gingo både år och dag; dufvorna hade många gånger kurrat, för att icke säga knorrat, de elaka djuren; gråsparfvarna hade frusit om vintern och lefvat högt om sommarn; de voro allesammans förlofvade eller gifta, eller hvad man nu vill kalla det. Ungar hade de, och hvars och ens unge var naturligtvis den vackraste och klokaste; en flög hit och en flög dit, och om de möttes, kände de igen hvarandra på »pip»! och tre krafsningar med venstra benet. Den äldsta af dem, hon var nu en så gammal en, hade intet bo och inga ungar; hon ville så gerna en gång till en stor stad, och så flög hon till Kjöbenhavn.

Der låg ett stort hus med många färger; det låg alldeles invid slottet och kanalen, der det fans fartyg med äplen och lerkärl. Fönstren voro bredare nedtill än upptill, och om sparfvarna kikade dit in, tyckte de att hvart enda rum var som om de hade sett ned i en tulpan: alla möjliga färger och snirklar, och midt i tulpanen stodo hvita menniskor; de voro af marmor, några voro äfven af gips, men det kommer på ett ut för sparfögon. Ofvan på huset stod en bronsvagn med bronshästar för, och segerns gudinna, äfven af brons, körde dem. Det var Thorvaldsens museum.

— Hvad det lyser, hvad det lyser! sade sparffröken; det här är säkert det sköna! Pip! här är det likväl större än en påfågel! Hon erinrade sig ännu från det hon var liten, hvad som var det största sköna modern kände. Och hon flög ända ned på gården; der var äfven präktigt, palmer och grenar voro målade på väggarna, och midt på gården stod en stor, blommande rosenbuske; den lutade sina friska grenar med de många rosorna öfver en graf; och hon flög dit, ty der gingo flere sparfvar; pip och tre krafsningar med venstra benet; den

Digitized by Google

helsningen hade hon gjort mången gång under år och dag, men ingen hade förstått den; ty de, som blifvit skilda åt, träffas icke hvar dag; den helsningen hade blifvit en vana, men i dag var det två gamla sparfvar och en unge, som sade pip! och krafsade med venstra benet.

— Åh se, god dag, god dag! Det var tre gamla från sparfboet och så en liten en af familjen. Att vi skulle träffas här! sade de. Det är ett förnämt ställe, men här är inte mycket att äta. Det är det sköna! Pip!

Och det kom mycket folk från sidorummen, der de präktiga marmorgestalterna stodo, och de gingo bort till grafven, som gömde den store mästaren, som hade format marmorstoderna, och alla, som kommo, stodo med strålande anleten omkring Thorvaldsens graf, och några samlade upp de affallna rosenbladen och gömde dem. Der var folk långt ifrån; de kommo från det stora England, från Tyskland och Frankrike; den skönaste damen tog en af rosorna och lade henne vid sitt bröst. Då trodde sparfvarna, att rosorna regerade här, att hela huset var bygdt för deras skull, och det tyckte de vara verkligen litet för mycket; men då alla menniskorna gjorde affär af rosorna, ville de icke vara sämre. Pip! sade de, sopade golfvet med sin stjert och sågo med det ena ögat på rosorna; länge sågo de icke, innan de voro säkra på, att det var de gamla grannarna, och det var det också. Måларen, som hade aftecknat rosenbusken vid det nedbrunna huset, hade längre fram på året fått lof att gräfva upp den och sedan gifvit den åt byggmästaren, ty inga rosor voro vackrare;

På grafven öfver Thorvaldsen.

och han hade satt den på Thorvaldsens graf, der den, såsom bilden af det sköna, blommade och gaf sina röda, doftande blad att föras såsom minne till aflägsna länder.

— Ha'n I fått anställning här inne i staden? frågade sparfvarna. Och rosorna nickade; de kände igen de grå grannarna och blefvo så glada åt att få se dem.

— Hvad det är härligt att lefva och blomma, att se gamla vänner och hvar dag milda ansigten! Här är som om hvarje dag vore en stor helgdag.

— Pip! sade sparfvarna; jo, det är de gamla grannarna. Deras härkomst från bygölen komma vi i håg. Pip! hvad de ha kommit till heder! Somliga sofva sig då också dertill. Och hvad det är för rart med en sådan der röd plätt, vet jag inte! — Och der sitter då ett visset blad, ty det kan jag se.

Och så pickade de på bladet, så att det föll af, och friskare och grönare stod busken, och rosorna doftade i solskenet på grafven öfver Thorvaldsen, till hvars odödliga namn deras skönhet slöt sig.

44.

Lille Tuk.

Ja, det var lille Tuk; han hette egentligen icke Tuk, men då han ännu icke kunde tala rent, kallade han sig sjelf Tuk; det skulle betyda Karl, och det är godt att veta. Han skulle se efter sin syster Gustafva, som var mycket mindre än han, och så skulle han äfven lära sig sin lexa, men dessa båda saker ville icke gå på en gång. Den stackars gossen satt med sin lilla syster i knä och sjöng alla de visor han kunde, och under tiden sneglade ögonen bort till geografien, som låg öppen framför honom; han skulle till den följande dagen kunna utantill alla städerna i Själlands stift och veta om dem allt, som kunde vetas.

Nu kom hans mor hem, ty hon hade varit ute, och hon tog lilla Gustafva; Tuk sprang till fönstret och läste, så att han nästan läste ögonen ur sig, ty det var skymning och blef allt mörkare, men hans mor hade icke råd att köpa ljus.

— Der går den gamla tvätterskan borta från gränden, sade modern, i det hon såg ut genom fönstret. Hon orkar knap-

Digitized by Google

past bära sig sjelf, och ändå måste hon bära ämbaret från pumpen; spring ut du, lille Tuk, och var en snäll gosse! Hjelp den gamla gumman!

Och Tuk sprang genast ut och hjelpte henne, men när han sedan kom hem, var det mörka qvällen, ljus var icke värdt att tala om, och han måste i säng; det var en gammal fållbänk; i den låg han och tänkte på sin lexa i geografien: Själlands stift och allt hvad läraren hade berättat. Han borde visserligen ha läst den, men det kunde han ju icke nu. Geografien stoppade han under sin hufvudkudde, ty han hade hört, att det skulle hjelpa betydligt till att komma i håg lexan; men detta är icke att lita på.

Och Tuk sprang genast ut och hjelpte henne.

Der låg han nu och tänkte och tänkte, och så var det med ens, som om någon hade kysst honom på ögon och mun; han sof och sof dock icke. Det var som om han sett den gamla tvätterskans milda ögon se på honom, och hon sade: Det skulle vara stor synd, om du inte skulle kunna din lexa! Du hjelpte mig, nu skall jag hjelpa dig, och vår herre skall alltid göra det.

Och med samma kröp och kraflade boken under hufvudet på lille Tuk.

— Kuckeliku! kak! kak! Det var en höna, som kom, och det från Kjöge stad. Jag är ett af Kjöge höns*! Och så berättade hon, huru många invånare der var och om slaget, som hade stått der, och det var nu icke någonting att tala om.

* Då man tager barnet om hufvudet med båda händerna och lyfter upp det, kallas det att »se Kjöge höns». Vid engelsmännens anfall 1807 stod vid Kjöge en icke synnerligt ärofull strid mellan dem och det odisciplinerade danska landtvärnet.
Ö:s anm.

Digitized by Google

— Ritsch, ratsch, duns! der damp en; det var en fågel af trä, som nu kom; det var papegojan från fågelskjutningen i Prästö. Hon sade, att der fans lika många invånare, som hon hade spikar i kroppen; och hon var icke litet stolt: Thorvaldsen har bott hörn i hörn med mig*. Duns! jag ligger präktigt!

Men lille Tuk låg ej, han satt med ens till häst. I galopp, i galopp gick det. En präktigt klädd riddare med glänsande hjelm och vajande fjäderbuske hade han bakom sig på hästen, och de redo genom skogen till den gamla staden Vordingborg**, och det var en stor och liflig stad; höga torn reste sig på kungaborgen, och ljusen lyste långt ut genom fönstren; der inne var sång och dans; kung Valdemar och ståtliga unga hoffröknar gingo i dansen. — Det blef morgon, och just som solen gick upp, sjönko staden och kungens slott, det ena tornet efter det andra; slutligen stod blott ett enda qvar på höjden, der slottet hade stått, och staden var så liten och så fattig, och skolgossarne kommo med sina böcker under armen och sade: 2000 invånare, men det var icke sant, så många funnos der icke.

Och lille Tuk låg i sin säng; han tyckte, att han drömde och att han icke drömde; men någon var tätt invid honom.

— Lille Tuk! lille Tuk! ropades det; det var en sjöman, en helt liten person, som om det varit en kadett, men det var icke någon kadett. Jag skall helsa så mycket, mycket från Korsöer, det är en stad, som håller på att komma sig upp. Det är en liflig stad, den har ångbåt och postvagn; förr hettes den alltid vara ful, men det är en föråldrad åsigt. — Jag ligger vid hafvet, säger Korsöer; jag har landsväg och jag har en lustpark och jag har födt en skald, som var glad***, och det äro de icke alla. Jag har velat sända ett skepp rundt omkring jorden; jag gjorde det icke, men kunde ha gjort det, och så doftar jag så härligt, vid sjelfva stadsporten; der blomma de vackraste rosor.

Lille Tuk såg dem; det blef rödt och grönt för hans ögon, men då färgerna hunnit ordna sig, var det en hel skogbevuxen

---

* Ett litet stycke från Prästö ligger godset Nysö, der Thorvaldsen vanligen vistades, då han var i Danmark. Ö:s anm.

** Vordingborg var i konung Valdemars tid en ansenlig stad, men har nu nedsjunkit till en obetydlighet. Ö:s anm.

*** Baggesen. Ö:s anm.

sluttning tätt invid den klara fjorden; och ofvan om låg en präktig, gammal kyrka med två höga, spetsiga kyrktorn; från sluttningen sprungo källorna i tjocka vattenstrålar, så att det plaskade efter, och strax bredvid satt en gammal kung med guldkrona kring sitt långa hår; det var kung Hroar vid källorna; det var vid Roskildes stad, såsom man nu kallar den*. Och uppför sluttningen gingo, in i den gamla kyrkan, alla Danmarks kungar och drottningar hand i hand, alla med guldkrona

Lille Tuk såg allt, hörde allt.

på, och orgeln spelade och källorna sorlade. Lille Tuk såg allt, hörde allt. Glöm inte ständerna! sade kung Hroar.

Med ens var alltsammans borta igen; ja, hvart tog det vägen? Det var liksom när man vänder om bladet i en bok. Och nu stod der en gammal gumma, det var en rensgumma; hon kom från Sorö, der det växer gräs på torget. Hon hade sitt

* Roskilde var en tid Danmarks hufvudstad. Staden har sitt namn af kung Hroar och de många källorna (kilder) i trakten. I den vackra domkyrkan ligga de flesta Danmarks konungar och drottningar begrafna. Ö:s anm.

Digitized by Google

grå lärftsförkläde öfver hufvudet och nedåt ryggen; det var så vått, det måste ha regnat. Ja, det har det, sade hon, och så kunde hon något roligt ur Holbergs komedier, och hon kände till Valdemar och Absalon; men med ens kröp hon i hop och vaggade med hufvudet; det var som om hon velat hoppa. Koax! sade hon; det är vått, det är vått, det är grafstilla godt — i Sorö! Hon var plötsligt en groda, koax! Och så var hon den gamla gumman igen. Man måste kläda sig efter vädret! sade hon. Det är vått, det är vått! Min stad är liksom en butelj; man kommer in vid korken, och der måste man ut igen. Jag har haft malar*, och nu har jag friska, rödblommiga gossar på bottnen af buteljen; der lära de sig visdom: grekiska, grekiska, hebreiska! Koax! Det lät liksom då grodorna qväka, eller när man går i kärrvatten med stora stöflar. Det var ständigt samma ljud, så enformigt, så tråkigt, så tråkigt, att lille Tuk föll i en riktig sömn, och den kunde han ha godt af.

Men äfven under denna sömn kom en dröm eller hvad det nu var; hans lilla syster Gustafva med de blå ögonen och det gula, knollriga håret var med ens en fullvuxen, vacker flicka, och utan att ha vingar kunde hon flyga, och de flögo öfver Själland, öfver de gröna skogarna och de blå vattnen.

— Hör du hanegället, lille Tuk? Kuckeliku! Hönsen flyga upp från Kjöge stad. Du får en hönsgård, så stor, så stor, du skall inte lida hunger och nöd. Papegojan skall du skjuta, som man säger, du blir en rik och lycklig man; ditt hus skall höja sig som kung Valdemars torn, och rikt skall det byggas med bildstoder af marmor, lika dem från granskapet af Prästö. Du förstår mig nog. Ditt namn skall med ros flyga vidt omkring verlden, likt skeppet, som skulle ha gått från Korsöer, och i Roskilde stad — kom i håg ständerna! sade kung Hroar — der skall du tala väl och klokt, lille Tuk, och när du sedan en gång kommer i din graf, skall du sofva så stilla — —

— Som om jag låge i Sorö, sade Tuk, och så vaknade han. Det var klar morgon; han kunde icke erinra sig det minsta af sin dröm, men det skulle han icke heller, ty man bör icke veta hvad som komma skall.

Och han sprang upp ur sängen och läste i sin bok och kunde

* Den största europeiska sötvattensfisk, fans fordom i Sorö sjö. — För att förstå anspelningen på gossarne, som lära sig grekiska och hebreiska, bör man veta, att Sorö har en akademi. Ö:s anm.

Digitized by Google

så sin lexa strax på stunden. Och den gamla tvätterskan stack in hufvudet genom dörren, nickade åt honom och sade:

— Tack för i går, du välsignade barn! Vår herre låte din bästa dröm blifva uppfyld!

Lille Tuk visste rakt icke, hvad han hade drömt, men se, det visste vår herre.

45.

Skuggan.

I de heta länderna, der kan solen riktigt bränna; menniskorna blifva der alldeles mahognybruna; ja, i de allra hetaste brännas de till negrer. Men det var nu endast till de heta länderna, en lärd man hade kommit från de kalla. Der trodde han sig nu kunna springa omkring liksom der hemma, men det blef han snart vand ifrån. Han och alla förståndiga menniskor måste stanna inne; fönsterluckor och dörrar förblefvo hela dagen stängda; det såg ut som om hela huset sofvit eller ingen varit hemma. Den smala gatan med de höga husen, der han bodde, var också bygd så, att solen måste ligga på der från morgon till qväll; det var verkligen omöjligt att uthärda. — Den lärde mannen från de kalla länderna, det var en ung man, en klok man, tyckte, att han satt i en glödande ugn; det tog på honom, så att han blef helt mager, till och med hans skugga krympte

Till och med hans skugga krympte i hop.

Digitized by Google

i hop; hon blef mycket mindre än der hemma, solen tog äfven på henne. De lefde upp först på aftonen, då solen var nere.

Det var ett riktigt nöje att se på; så snart ljuset bars in i rummet, sträckte sig skuggan uppåt hela väggen, ja, till och med fram i taket, så lång gjorde hon sig; hon måste sträcka ut sig för att hemta krafter. Den lärde gick ut på altanen för att sträcka ut sig der, och allt efter som stjernorna kommo fram i den härliga klara luften, var det honom, som om han lefvat upp igen. På alla altaner vid gatan — och i de varma länderna har hvarje fönster en altan — kom folk ut, ty luft måste man ha, äfven om man är van att vara mahogny. Det blef så lifligt både uppe och nere. Skomakare och skräddare, alla menniskor flyttade ut på gatan, dit kommo bord och stolar, och ljus brunno, ja, öfver tusen ljus, och den ena talade och den andra sjöng, och menniskorna promenerade, vagnarna foro och åsnorna gingo: klingklingelikling, ty de hade klockor på sig; lik begrofvos under psalmsång, gatpojkarne afbrände trollkäringar, och kyrkklockorna ringde — ja, det var riktigt lifligt nere på gatan. Endast i det hus, som låg midt emot det, i hvilket den främmande lärde mannen bodde, var det alldeles tyst; och likväl bodde der någon, ty på altanen stodo blommor; de växte så vackert i solhettan, och det kunde de icke utan att bli vattnade, och någon måste ju vattna dem; det måste således finnas folk der inne. Dörren der kom äfven upp fram på aftonen, men det var mörkt der inne, åtminstone i det yttre rummet; längre inifrån ljöd musik. Den främmande lärde mannen tyckte, att den var alldeles makalös, men det kunde väl också hända, att han blott inbillade sig det, ty han fann allting makalöst der ute i de varma länderna, bara der icke funnits någon sol. Den främmandes värd sade, att han icke visste, hvem som hade hyrt grannens hus; man såg ju ingen menniska, och hvad musiken angick, tyckte han, att den var grufligt tråkig. — Det är alldeles som om någon sutte och öfvade sig på ett stycke, som han icke kan komma ut med, allt jemt samma stycke. Jag tar väl ut det, säger han nog; men han tar dock aldrig ut det, huru länge han än spelar.

En natt vaknade främlingen; han sof för öppen altandörr, gardinen framför den lyftes af vinden, och han tyckte, att det kom en underbar glans från grannens altan; alla blommorna lyste som lågor i de vackraste färger, och midt ibland blom-

Digitized by Google

morna stod en smärt, fager jungfru; det var som om äfven hon lyst. Det stack honom verkligen i ögonen; han spärrade också upp dem på vid gafvel och kom alldeles ur sömnen. Med ett språng stod han på golfvet; helt sakta gick han bakom gardinen, men jungfrun var borta, glansen var borta; blommorna lyste alls icke, men stodo mycket vackra som alltid; dörren stod på glänt, och långt inne klingade musiken så mild och härlig, att man riktigt kunde falla i ljufva tankar dervid. Det var då liksom ett trolleri, och hvilken bodde der? Hvar var den egentliga ingången? I hela bottenvåningen var det handelsbod vid handelsbod, och der kunde ju folk icke alltid springa igenom.

Hans skugga gick öfver på grannens vägg.

En afton satt främlingen ute på sin altan; inne i rummet bakom honom brann ljuset, och då var det ju helt naturligt, att hans skugga gick öfver på grannens vägg. Ja, der satt hon midt emot bland blommorna på altanen, och då främlingen rörde sig, rörde sig äfven skuggan, ty det gör hon.

— Jag tror att min skugga är det enda lefvande, man ser här midt emot, sade den lärde mannen. Se, huru nätt hon sitter bland blommorna; dörren står halft på glänt; nu borde skuggan vara så klok och gå in, se sig omkring och så komma och berätta mig, hvad hon sett. Ja, du borde göra gagn! sade han på skämt. Var så god och stig in! Nå, går du? Och så nickade han åt skuggan, och skuggan nickade igen. Ja, så gå då, men stanna inte qvar! Och främlingen reste sig, och hans skugga der borta på grannens altan reste sig äfven; och främlingen vände sig, och skuggan vände sig äfven; ja, om någon riktigt hade lagt märke dertill, skulle han tydligt kunnat se,

Digitized by Google

att skuggan gick in genom den halföppna altandörren hos grannen, just som främlingen gick in i sitt rum och lät den långa gardinen falla ned efter sig.

Följande morgon gick den lärde mannen ut för att dricka kaffe och läsa tidningar. — Hvad vill det här säga? sade han, då han kom ut i solskenet; jag har ju inte någon skugga! Hon gick således verkligen bort i går afton och har inte kommit tillbaka! Det var då bra förtretligt!

Och det förargade honom, men icke så mycket derför, att skuggan var borta, utan derför, att han visste, att det fans en historia om en man utan skugga; den kände ju alla menniskor der hemma i de kalla länderna till, och om nu den lärde mannen komme och berättade sin, skulle man säga, att han gick och apade efter, och det behöfde han icke. Han föresatte sig derför att alls icke tala derom, och det var förståndigt tänkt.

Om aftonen gick han ut på sin altan igen; ljuset hade han mycket riktigt satt bakom sig, ty han visste, att skuggan alltid vill ha sin herre till skärm; men han kunde icke locka fram henne. Han gjorde sig liten, han gjorde sig stor, men det fans ingen skugga, och ingen kom; han sade: hm! hm! men det hjelpte icke.

Förargligt var det, men i de varma länderna växer nu allting så hastigt, och efter åtta dagars förlopp märkte han till sin stora belåtenhet, att en ny skugga växte ut från benen på honom, när han kom i solsken; roten måtte ha stannat qvar. Efter tre veckors förlopp hade han en ganska försvarlig skugga, hvilken, då han begaf sig hem till de nordliga länderna, växte mer och mer under resan, så att hon slutligen var så lång och stor, att hälften hade varit nog.

Så kom den lärde mannen hem, och han skref böcker om hvad som var sant i verlden och om hvad som var godt och hvad som var skönt, och det gick dagar och det gick år; det gick många år.

Då sitter han en afton i sitt rum, och så knackar det helt sakta på dörren.

— Stig in! sade han, men ingen kom. Då öppnar han, och framför honom stod en så utomordentligt mager man, att han blef helt underlig till mods. För öfrigt var mannen särdeles fint klädd; det måtte ha varit en förnäm man.

Digitized by Google

— Med hvem har jag den äran att tala? frågade den lärde.

— Ja, jag kunde just tro, att ni inte skulle känna igen mig! sade den fine mannen. Jag har blifvit så mycket kropp, jag har riktigt fått både kött och kläder. Ni har säkert aldrig tänkt att få se mig i en sådan välmåga. Känner ni inte igen er gamla skugga? Ja, ni har säkert inte trott att jag någonsin mera skulle komma igen. Mig har det gått särdeles väl, sedan jag sist var hos er; jag har i alla afseenden blifvit mycket välmående; skall jag köpa mig fri från tjensten, så kan jag det! Och så skramlade han med en hel knippa dyrbara berlocker, som hängde vid klockan, och han stack sin hand in i den tjocka guldkedja, som han bar om halsen; åh, hvad alla fingrarna lyste af diamantringar! Och allt detta var verkligt.

— Nej, jag kan inte hemta mig från min förvåning, sade den lärde mannen. Hvad vill då allt detta säga?

— Ja, någonting vanligt är det inte, sade skuggan; men ni sjelf hör ju inte heller till det vanliga, och jag, det vet ni nog, har, allt ifrån det jag var liten, trampat i edra fotspår. Så snart ni fann, att jag var mogen att gå allena ut i verlden, gick jag min egen väg. Jag är i de allra briljantaste omständigheter, men det kom ett slags längtan öfver mig att se er en gång, innan ni dör, ty ni måste ju dö! Jag ville äfven gerna återse de här länderna, ty man håller ändå alltid af fäderneslandet. — Jag vet, att ni fått en annan skugga i stället; är det något jag är skyldig henne eller er? Var bara så god och säg det!

— Nej, är det verkligen du? sade den lärde mannen. Det var då högst märkvärdigt! Aldrig hade jag trott, att ens gamla skugga skulle kunna komma tillbaka som menniska.

— Säg mig hvad jag har att betala, sade skuggan, ty jag vill ogerna stå i något slags skuld!

— Huru kan du tala så? sade den lärde mannen. Huru kan det här bli tal om någon skuld? Var så fri som någon! Jag gläder mig utomordentligt öfver din lycka. Sitt ned, gamle vän, och berätta mig bara litet om, huru det gått till och hvad du såg midt emot hos grannens der i de varma länderna!

— Ja, det skall jag berätta er, sade skuggan och satte sig ned; men då måste ni också lofva mig, att ni aldrig för någon här i staden, hvar ni än må träffa mig, talar om, att jag varit

Digitized by Google

er skugga. Jag har i sinnet att förlofva mig; jag kan föda mer än en familj.

— Var fullkomligt lugn! sade den lärde mannen; jag skall inte säga för någon, hvem du egentligen är. Här är min hand derpå! Jag lofvar det, och en man ett ord!

— Ett ord en skugga! sade skuggan, ty så måste hon ju tala.

Eljest var det verkligen alldeles märkvärdigt, huru mycket menniska hon var; alldeles svartklädd var hon, och det i det allra finaste svarta kläde, lackerade stöflar och hatt, som kunde fällas i hop, så att den blef bara kulle och brätten, för att icke tala om hvad vi redan känna, berlocker, halskedja af guld och diamantringar. Ja, skuggan var utomordentligt väl klädd, och det var just detta, som gjorde henne till en riktig menniska.

— Nu skall jag berätta, sade skuggan, och så satte hon sina fötter med de lackerade stöflarna så hårdt hon kunde ned på armen af den lärde mannens nya skugga, hvilken låg som en pudelhund vid hans fötter, och det gjorde hon nu antingen af högmod eller kanske för att få den att fastna vid; och den liggande skuggan höll sig så lugn och stilla för att riktigt höra på; hon ville nog veta, huru man så der kunde komma lös och tjena sig upp till sin egen herre.

— Vet ni hvem som bodde i grannens hus? sade skuggan; det var den vackraste af alla, det var Poesien! Jag var der i tre veckor, och det är lika verksamt, som om man lefde i tre tusen år och läste allt som blifvit diktadt och skrifvet; ty det säger jag, och det är rätt. Jag har sett allt, och jag vet allt!

— Poesien! ropade den lärde mannen. Ja, ja — hon är ofta en eremit i de stora städerna. Poesien! Ja, jag såg henne ett enda kort ögonblick, men sömnen satt mig i ögonen. Hon stod på altanen och lyste, som norrskenet lyser. Berätta, berätta! Du var på altanen, du gick in genom dörren och så — —

— Så var jag i försalen, sade skuggan. Ni har alltid suttit och sett åt försalen. Der fans alls intet ljus, der var ett slags skymning; men den ena dörren stod öppen midt för den andra i en lång rad af rum och salar; och der var så upplyst, att jag rent af skulle ha blifvit dödad af ljus, om jag kommit ända in till jungfrun. Men jag var försigtig, jag gaf mig tid, och det bör man göra.

Digitized by Google

— Och hvad såg du sedan? frågade den lärde mannen.

— Jag såg allting, och jag skall berätta er det; men — det är alls inte stolthet af mig, men — såsom fri och med de kunskaper jag har, för att inte tala om min goda ställning, mina förträffliga omständigheter, — så önskade jag gerna, att ni ville säga ni till mig.

— Ursäkta! sade den lärde mannen; det är en gammal vana, som sitter uti. Ni har fullkomligt rätt, och jag skall komma i håg det. Men berätta mig nu allt hvad ni såg!

— Allting! sade skuggan; ty jag såg allt och jag vet allt.

— Huru såg det ut i de innersta salarna? frågade den lärde mannen. Var det som i den friska skogen? Var det som i en helig kyrka? Voro salarna som den stjernklara himmeln, då man står på de höga bergen?

— Allting var der! sade skuggan. Jag gick ju inte ända in, jag stannade i det yttersta rummet, i skymningen; men der stod jag särdeles väl; jag såg allting och jag vet allting. Jag har varit vid Poesiens hof, i försalen!

— Men hvad såg ni? Gingo alla forntidens gudar genom de stora salarna? Kämpade de gamla hjeltarne der? Lekte der söta barn och berättade sina drömmar?

— Jag säger er, att jag var der, och ni förstår väl, att jag såg allt, som der var att se. Hade ni kommit dit, hade ni inte blifvit menniska, men det blef jag. Och tillika lärde jag mig känna min innersta natur, mina medfödda anlag, min slägtskap med Poesien. Ja, då jag var hos er, tänkte jag inte derpå, men alltid, det vet ni, blef jag så underbart stor, då sol gick upp och sol gick ned; i månsken var jag nära nog tydligare än ni sjelf. Jag förstod inte då min natur, men i försalen blef den klar för mig; jag blef menniska! — Mogen kom jag ut; men ni var inte längre i de varma länderna; som menniska skämdes jag att gå som jag gick; jag behöfde stöflar, kläder, hela denna menniskofernissa, som gör menniskan igenkännelig. Jag styrde kosan, ja, för er säger jag det, ni sätter ju inte in det i någon bok, jag styrde kosan till bakelsegummans klädning och gömde mig under den; gumman tänkte inte på, huru mycket hon gömde; först på aftonen gick jag ut; jag sprang i månskenet omkring på gatan; jag sträckte ut mig uppåt väggen, det kittlar så skönt i ryggen! Jag sprang upp och jag sprang ned, tittade in genom de högsta fönster, in i salen och upp på

Digitized by Google

taket; jag tittade in, dit ingen annan kunde titta, och jag såg hvad ingen annan såg, hvad ingen skulle se. Det är i sjelfva verket en nedrig verld! Jag skulle inte vilja vara menniska, om det nu inte en gång vore antaget, att det är något att vara det. Jag såg det allra otänkbaraste hos hustrurna, hos männen, hos föräldrarna och hos de söta, makalösa barnen; — jag såg, sade skuggan, hvad ingen menniska borde få veta, men som alla så gerna vilja veta: grannens fel. — Hade jag skrifvit en tidning, skulle den minsann ha blifvit läst; men jag skref direkt till personen sjelf, och det blef en förskräckelse i alla städer, till hvilka jag kom. De blefvo så rädda för mig; och de höllo så utomordentligt af mig. Professorerne gjorde mig till professor, skräddarne gåfvo mig nya kläder, så att jag är väl försedd; myntmästaren slog mynt åt mig, och hustrurna sade, att jag var så vacker, — och så blef jag den man jag är, och nu säger jag farväl. Här är mitt kort, jag bor på solsidan och är alltid hemma i regnväder. Och så gick skuggan.

— Det var då märkvärdigt! sade den lärde mannen.

År och dag förgingo; då kom skuggan igen.

— Hur står det till? frågade hon.

— Ack, sade den lärde mannen, jag skrifver om det sanna och det goda och det sköna, men ingen bryr sig om att höra sådant; jag är alldeles förtviflad, ty jag tager mig så nära deraf.

— Men det gör inte jag, sade skuggan; jag blir fet, och det är det man skall söka att bli. Ja, ni förstår er inte på verlden. Ni blir krasslig deraf. Ni måste resa. Jag gör en resa i sommar; vill ni följa med? Jag skulle gerna vilja ha en reskamrat. Vill ni resa med som skugga? Det skulle bli mig ett stort nöje att ha er med; jag bekostar resan.

— Det der går väl långt! sade den lärde mannen.

— Det är allt efter som man tager det, sade skuggan. Det skall göra er särdeles godt att resa. Om ni vill bli min skugga, så skall ni få allting fritt under resan.

— Det är för galet! sade den lärde mannen.

— Men sådan är nu verlden, sade skuggan, och sådan blir den! Och så gick skuggan.

Den lärde mannen hade det alldeles icke bra, och sorg och plågor följde honom, och hvad han talade om det sanna, goda

Digitized by Google

och sköna, det var för de flesta liksom rosor för en ko. Slutligen blef han riktigt sjuk.

— Ni ser verkligen ut som en skugga! sade folk till honom, och det gick en rysning genom den lärde mannen, ty han hade sina egna tankar dervid.

— Ni bör resa till ett bad, sade skuggan, som kom och besökte honom; det är inte annat att göra. Jag skall taga er med för gammal bekantskaps skull; jag betalar resan och ni gör beskrifningen och muntrar mig litet under vägen. Jag ämnar mig till ett bad; mitt skägg växer inte ut som det skulle; det är också en sjukdom, och skägg måste man ha. Var nu förståndig och tag emot anbudet! Vi resa ju som kamrater.

Och så reste de. Skuggan var nu herre, och herrn var nu skugga; de åkte med hvarandra, de redo och gingo tillsammans, sida vid sida, framför och bakefter, allt efter som solen stod; skuggan visste alltid att hålla sig på herrplatsen, men detta tänkte den lärde mannen icke så mycket på; han var en mycket godhjertad menniska och särdeles mild och vänlig, och så sade han en dag till skuggan: Efter som vi nu blifvit reskamrater, såsom vi äro, och vi tillika vuxit upp tillsammans allt ifrån barndomen, så kunde vi väl dricka duskål; det är ändå mera förtroligt.

— Ni säger något! sade skuggan, som ju nu var den egentlige herrn. Det är mycket öppet och välment sagdt, jag vill vara lika välment och öppen. Ni, som är en lärd man, vet nog säkert, huru underlig naturen är. Somliga menniskor kunna inte fördraga att röra vid gråpapper, ty då få de ondt; på andra går det genom merg och ben, om man gnider en spik mot en glasruta. Jag har en likadan känsla, då jag hör er säga du till mig; jag känner mig liksom nedtryckt till jorden, till min första ställning hos er. Ni ser att det är en känsla, som inte är stolthet. Jag kan inte låta er säga du till mig, men jag skall gerna säga du till er, så är hälften undangjord.

Och så sade skuggan du till sin forne herre.

— Det är ändå bra galet, att jag skall säga ni, då hon säger du! tänkte han, men nu måste han hålla ut.

Så kommo de till en badort, der det fans många främlingar, och bland dessa en vacker kungadotter, som hade den sjukdomen, att hon såg allt för väl, och det var nu så ängsligt.

Digitized by Google

Strax på stunden märkte hon, att han, som hade kommit, var en helt annan person än alla de andra. — Han är här för att få sitt skägg att växa, säger man; men jag ser den rätta orsaken: han kan inte kasta skugga.

Nyfiken var hon, och så gaf hon sig på promenaden genast i språk med den främmande herrn. Såsom en kungadotter behöfde hon ej göra många omständigheter, och så sade hon: Er sjukdom är, att ni inte kan kasta skugga.

— Ers kunglig höghet måste vara betydligt på bättringsvägen, sade skuggan; jag vet, att ert onda består uti, att ni ser allt för väl, men det har gifvit med sig, ni är botad. Jag har just en alldeles ovanlig skugga. Ser ni inte den der personen, som alltid följer med mig? Andra menniskor ha en vanlig skugga, men jag tycker inte om det vanliga. Man ger sin betjent finare kläde i livréet, än man sjelf begagnar, och på samma sätt har jag låtit putsa upp min skugga till menniska; ja, som ni ser, har jag till och med gifvit henne en skugga. Det är mycket dyrt, men jag tycker om att ha något för mig sjelf.

— Huru! tänkte prinsessan; skulle jag verkligen ha blifvit botad? Denna badort är den första som fins; vattnet har i vår tid alldeles underbara krafter. Men jag reser inte bort, ty nu blir här roligt; den der främlingen tycker jag särdeles mycket om. Bara inte hans skägg växer, ty då reser han sin väg!

Om aftonen dansade kungadottern och skuggan i den stora balsalongen. Hon var lätt, men främlingen var ännu lättare; en sådan dansör hade hon aldrig haft. Hon sade honom från hvilket land hon var, och han kände landet; han hade varit der, men då var hon icke hemma. Han hade tittat in genom fönstren både ofvan och nedan; han hade sett både det ena och det andra, och så kunde han svara kungadottern och göra anspelningar, så att hon blef helt förvånad. Han måste vara den visaste man på hela jorden; hon fick en sådan aktning för hans vetande, och då de sedan åter dansade med hvarandra, blef hon förälskad i honom, och det kunde han ganska väl märka, ty hon var färdig att se rakt igenom honom. Så dansade de ännu en gång, och då var hon nära att säga honom det; men hon var försigtig, hon tänkte på sitt land och rike och på de många menniskor, öfver hvilka hon skulle regera. — En vis man är han, sade hon till sig sjelf; det är

Digitized by Google

bra; och väl dansar han, det är också bra; men månne han har grundliga kunskaper? Detta är lika vigtigt; han måste examineras. Och så började hon så smått att fråga honom något af det allra svåraste; hon skulle icke sjelf kunnat svara derpå, och skuggan gjorde en helt underlig min.

— Det der kan ni inte svara på! sade kungadottern.

— Det hör till mina barnkunskaper, sade skuggan; jag tror till och med, att min skugga der borta vid dörren kan svara derpå.

— Er skugga! sade kungadottern. Det skulle vara högst märkvärdigt.

— Ja, jag säger inte bestämdt, att hon kan, sade skuggan, men jag skulle tro det, efter som hon nu i så många år följt mig och hört på; jag skulle tro det. Men ers kunglig höghet torde tillåta, att jag gör er uppmärksam på, att hon är så stolt öfver att gå och gälla för en menniska, att hon, om hon skall vara vid riktigt godt lynne — och det måste hon vara för att svara väl — måste behandlas alldeles som en menniska.

— Det tycker jag inte illa om! sade kungadottern.

Och så gick hon till den lärde mannen borta vid dörren, och hon talade med honom om sol och måne och om menniskorna både utvändigt och invändigt, och han svarade så klokt och väl.

— Hvad det måste vara för en man, som har en så vis skugga! tänkte hon. Det skulle vara en ren välsignelse för mitt folk och rike, om jag valde honom till min gemål. — Jag gör det!

Och de voro snart öfver ens, både kungadottern och skuggan; men ingen skulle få veta något derom, innan hon kommit hem i sitt eget rike.

— Ingen, icke ens min skugga! sade främlingen, och dervid hade han sina egna tankar.

Så voro de i landet, der kungadottern regerade, då hon var hemma.

— Hör nu, min gode vän, sade skuggan till den lärde mannen, nu har jag blifvit så lycklig och mäktig som någon kan bli, och nu vill jag äfven göra något synnerligt för dig. Du skall alltid bo hos mig på slottet, åka med mig i min kungliga vagn och få två hundra tusen kronor om året; men då måste du också låta kalla dig skugga af alla och en hvar; du får

Digitized by Google

inte nämna, att du någonsin varit menniska, och en gång om året, när jag sitter på altanen i solskenet och visar mig, måste du ligga vid mina fötter, såsom en skugga bör. Jag kan säga dig, att jag gifter mig med kungadottern; i afton skall bröllopet firas.

— Nej, det är då allt för galet! sade den lärde mannen. Det vill jag inte, det gör jag inte! Det är att bedraga hela landet och kungadottern med. Jag talar om alltsammans, att jag är menniskan och du skuggan och att du bara är påklädd.

Kungadottern och skuggan gingo ut på altanen.

— Det är ingen som tror det, sade skuggan. Var nu förståndig, annars ropar jag på vakten!

— Jag går direkt till kungadottern, sade den lärde mannen.

— Men jag går först, sade skuggan, och du går i arrest! Och det måste han, ty skildtvakterne lydde den, som de visste att kungadottern skulle ha.

— Du darrar! sade kungadottern, då skuggan kom in till henne. Har någonting händt? Du får inte bli sjuk till i afton, då vi skola hålla bröllop.

Digitized by Google

— Jag har upplefvat det förfärligaste man kan upplefva! sade skuggan. Tänk dig — ja, en sådan der eländig skugghjerna kan då inte uthärda mycket — tänk dig, min skugga har blifvit galen; hon tror, att hon är menniskan, och att jag — tänk dig bara — att jag är hennes skugga!

— Det är förskräckligt! sade prinsessan; hon är väl inspärrad?

— Ja, det är hon. Jag fruktar, att hon aldrig kommer sig.

— Stackars skugga! sade prinsessan; hon är bra olycklig. Det vore en verklig välgerning att befria henne från den smula lif hon har, och när jag riktigt tänker på saken, så tror jag att det blir nödvändigt, att man gör af med henne i all tysthet.

— Det är verkligen hårdt, sade skuggan, ty det var en trogen tjenare! Och så uppgaf skuggan liksom en suck.

— Ni har en ädel karakter! sade kungadottern.

Om aftonen var hela staden illuminerad och kanonerna fyrades af: bom! och soldaterne skyldrade gevär. Det var något till bröllop! Kungadottern och skuggan gingo ut på altanen för att visa sig och få ännu ett hurra.

Den lärde mannen hörde icke något af allt detta, ty honom hade de tagit lifvet af.

46.

Det gamla huset.

Der borta vid gatan stod ett gammalt, gammalt hus; det var nära tre hundra år gammalt, det kunde man läsa sig till på bjelken, hvarest årtalet var utskuret tillika med tulpaner och humlerankor; der stodo hela verser, stafvade som i gamla tider, och öfver hvart enda fönster var i bjelken skuret ett grinande ansigte. Den ena våningen sköt ett långt stycke ut öfver den andra, och rakt under taket satt en blyränna med drakhufvud; regnvattnet skulle rinna ut ur gapet, men rann i stället ut ur magen, ty det var hål på rännan.

Alla de andra husen vid gatan voro så nya och så fina, med stora rutor och släta väggar; man kunde nog se, att de icke ville ha något att skaffa med det gamla huset. De tänkte

Digitized by Google

säkert: Huru länge skall det der rucklet stå som ett spektakel här vid gatan? Och så springer ju utbygnaden så långt fram, att ingen från våra fönster kan se, hvad som sker på den sidan. Trappan är så bred som till ett slott och så hög som till ett kyrktorn. Jernbalustraden ser ju ut som porten till ett gammalt grafkór, och så har den messingsknappar. Det är för osmakligt!

På andra sidan om gatan voro äfven nya och fina hus, och de tänkte som de andra. Men här satt vid fönstret en liten gosse med friska, röda kinder och klara, strålande ögon; han tyckte verkligen mest om det gamla huset, och det både i solsken och månsken. Och om han såg bort på väggen, der rappningen fallit af, kunde han sitta och utfundera de allra underligaste bilder, precis som gatan förr hade sett ut med trappor, utbygnader och spetsiga gaflar; han kunde se soldater med

Den lille gossen kommer! Tratteratra!

hillebarder och takrännor, som slingrade sig omkring likt drakar och lindormar. — Det var verkligen ett hus att se på! Och der bodde en gammal man, som gick i schaggbyxor, hade en rock med stora messingsknappar och en peruk, som man kunde se vara en verklig peruk. Hvarje morgon kom till honom en gubbe, som städade och gick ärenden; för öfrigt var den gamle mannen i schaggbyxorna alldeles ensam i det gamla huset. Ibland kom han fram till fönsterrutan och tittade ut, och den lille gossen nickade åt honom, och den gamle mannen nickade tillbaka, och så blefvo de bekanta och så blefvo de

Digitized by Google

vänner, ehuru de aldrig hade talat med hvarandra, men det kunde då också göra det samma.

Den lille gossen hörde sina föräldrar säga: Den gamle mannen der midt emot har det mycket bra, men han är så förskräckligt ensam.

Den följande söndagen tog den lille gossen och svepte någonting in i en bit papper och gick ned i porten, och då han, som gick ärenden, kom förbi, sade han till honom: Hör på, vill du lemna det här ifrån mig åt den gamle mannen midt emot? Jag har två tennsoldater, detta är den ena; han skall ha den, ty jag vet att han är så förskräckligt ensam.

Och gubben såg helt förnöjd ut, nickade och bar tennsoldaten öfver till det gamla huset. Sedan kom bud med fråga, om icke den lille gossen hade lust att sjelf komma öfver och göra besök, och det fick han lof till af sina föräldrar, och så kom han dit öfver i det gamla huset.

Och messingsknapparna på trappbalustraden blänkte mycket starkare än eljest; man skulle kunnat tro, att de blifvit polerade med anledning af besöket, och det var som om de skulpterade trumpetarne — ty på porten hade man skurit ut trumpetare, som stodo i tulpanerna — blåste af alla krafter, kinderna sågo mycket tjockare ut än förut. Ja, de blåste: Tratteratra! Den lille gossen kommer! Tratteratra! — och så gick porten upp. Hela förstugan var behängd med gamla porträtt, riddare i harnesk och damer i sidenklädningar, och harnesken rasslade, och sidenklädningarna frasade. — Och så kom der en trappa, den gick ett långt stycke upp och ett litet stycke ned — och så var man på en altan, som visserligen var mycket skröplig, med stora hål och långa sprickor, men gräs och blad sköto upp ur dem allesammans, ty hela altanen utanför gården och muren var bevuxen med så mycket grönt, att den såg ut som en trädgård; men det var endast en altan. Här stodo gamla blomkrukor, som hade ansigte och åsneöron, och blommorna växte nu alldeles som de ville. I den ena krukan flödade det öfver alla bräddar med nejlikor, det vill säga med det gröna, stängel vid stängel, skott vid skott, och helt tydligt sade de: Luften har klappat mig, solen har kysst mig och lofvat mig en liten blomma om söndag, en liten blomma om söndag!

Och så kommo de in i ett rum, der väggarna hade svinläderstapeter, och på dem voro guldblommor tryckta.

Digitized by Google

Förgyllning förgår,
men svinläder består!

sade väggarna.

Och der stodo länstolar så högryggade, så utskurna och med armar på båda sidorna. Sitt ned! sitt ned! sade de. Hu, hvad det knakar i mig! Nu får jag väl gikt som det gamla skåpet. Gikt i ryggen, hu!

Och så kom den lille gossen in i rummet, der utbygnaden var och der den gamle mannen satt.

— Tack för tennsoldaten, min lille vän! sade den gamle mannen. Och tack för att du kommer öfver till mig!

— Tack, tack! eller knack, knack! sade det i alla möblerna. De voro så många, att de nästan hindrade hvarandra att se på den lille gossen.

Och midt på väggen hängde ett porträtt af ett vackert fruntimmer, så ungt, så gladt, men klädt alldeles som i forna dagar, med puder i håret och kläder, som stodo styfva. Hon sade hvarken tack! eller knack! men såg med sina milda ögon på den lille gossen, som genast frågade den gamle mannen: Hvar har du fått henne ifrån?

— Borta hos klädmäklaren, sade den gamle mannen. Der hänga så många porträtt; ingen känner eller bryr sig om dem, ty personerna äro allesammans begrafna; men i forna dagar kände jag henne, och nu har hon varit död och borta ett halft århundrade.

Och under porträttet hängde under glas en bukett af vissna blommor; de voro visst också ett halft århundrade, så gamla sågo de ut. Och pendeln på det stora uret gick fram och tillbaka, och visaren vred sig, och allt i rummet blef ännu äldre, men det märkte de icke.

— De säga der hemma, att du är så förskräckligt ensam, sade den lille gossen.

— Åh, sade han, gamla tankar, med hvad de kunna föra med sig, komma och besöka mig, och nu kommer du också. — Jag har det mycket bra!

Och så tog han ned från hyllan en bok med taflor; det var hela, långa processioner, de underligaste åkdon, sådana man icke ser nu för tiden, soldater som klöfverknekt och borgare med svajande fanor; skräddarne hade på sin fana en sax, som hölls af två lejon, och skomakarne hade på sin icke stöflar,

Digitized by Google

utan en örn, som hade två hufvuden, ty skomakarne måste ha allting så, att de kunna säga: Det är ett par. — Jo, det var något till bilderbok!

Och den gamle mannen gick in i det andra rummet för att hemta sylt, äplen och nötter. — Det var minsann präktigt midt öfver i det gamla huset.

— Jag kan inte härda ut! sade tennsoldaten, som stod på dragkistan; här är så ensamt och så sorgligt; nej, när man lefvat familjlif, kan man inte vänja sig vid det här! — Jag kan inte härda ut! Hela dagen är så lång, och aftonen är ännu längre. Här är alls inte som der borta hos dig, der din pappa och mamma talade så förnöjda, och der du och I alla små söta barn höllen ett så gladt kolorum. Åh, hvad den gamle mannen har det ensamt! Tror du att han får någon kyss? Tror du att han får milda blickar eller någon julgran? Han får ingenting, utom begrafning. — Jag kan inte härda ut!

— Du får inte taga det så sorgligt, sade den lille gossen; jag tycker att här är så vackert, och alla de gamla tankarna, med hvad de kunna föra med sig, komma ju och göra besök.

— Ja, dem ser jag inte och dem känner jag inte, sade tennsoldaten; jag kan inte härda ut!

— Det måste du! sade den lille gossen.

Och den gamle mannen kom med det förnöjdaste ansigte, den präktigaste sylt, äplen och nötter, och så tänkte den lille gossen icke på tennsoldaten.

Lycklig och förnöjd kom den lille gossen hem, och det gick dagar och det gick veckor, och det nickades till det gamla huset och från det gamla huset, och så kom den lille gossen dit öfver igen.

Och de skulpterade trumpetarne blåste: Tratteratra! Der är den lille gossen! Tratteratra! Och svärd och rustning på riddarbilderna rasslade och sidenklädningarna frasade, svinlädret talade, och de gamla stolarna hade gikt i ryggen: aj! Det var precis som första gången, ty der borta var den ena dagen och timmen lik den andra.

— Jag kan inte härda ut! sade tennsoldaten; jag har gråtit tenn. Här är allt för sorgligt! Låt mig hellre gå ut i krig och mista armar och ben; det vore ändå en förändring! Jag kan inte härda ut! — Nu vet jag hvad det vill säga att ha besök af sina gamla tankar, med hvad de kunna föra

Digitized by Google

med sig. Jag har haft besök af mina, och du må tro, att det inte är något nöje i längden; jag var till slut nära att hoppa ned från dragkistan. Er alla der midt emot i huset såg jag så tydligt, som om I verkligen varit här; det var åter den der söndagsmorgonen du nog vet. I barn stoden alla framför bordet och sjöngen eder psalm, som I sjungen hvarje morgon; I stoden andäktiga med hopknäpta händer, och far och mor voro lika högtidliga, och så gick dörren upp, och lilla syster Maria, som inte är två år ännu och som alltid dansar, när hon hör musik eller sång, af hvad slag det än må vara, fördes in i rummet — ehuru hon inte skulle det — och så började hon dansa, men kunde inte komma i takt, ty tonerna voro så långa; och så stod hon först på det ena benet och lutade hufvudet ända framåt och så på det andra benet och lutade hufvudet ända framåt; men det ville inte förslå. I stoden allesammans mycket allvarsamma, ehuru det allt var svårt; men jag skrattade inom mig och derför föll jag ned från bordet och fick en bula, som jag ännu går med, ty det var inte rätt af mig att skratta. Men allt i hop går nu igen inom mig och allt hvad jag vidare har upplefvat; och det är nog de gamla tankarna med hvad de kunna föra med sig. — Säg mig, om I ännu sjungen på söndagen? Berätta mig litet om lilla Maria! Och huru mår min kamrat, den andre tennsoldaten? Ja, han är minsann lycklig! — Jag kan inte härda ut!

— Du är bortskänkt, sade den lille gossen; du måste stanna qvar; kan du inte inse det?

Och den gamle mannen kom med en låda, i hvilken det fans mycket att se, både krithus och svampdosa och gamla kort, så stora och så förgylda, som man aldrig ser dem nu för tiden. Och stora lådor öppnades, och klaveret öppnades; det hade ett landskapsstycke invändigt på locket, och det var så hest, då den gamle mannen spelade på det; och så gnolade han på en visa.

— Ja, den kunde hon sjunga! sade han, och så nickade han åt porträttet, som han hade köpt hos klädmäklaren, och den gamle mannens ögon lyste så klara.

— Jag vill i krig! jag vill i krig! ropade tennsoldaten så högt han kunde och störtade sig rätt ned på golfvet.

— Ja, hvart tog han vägen? Den gamle mannen letade, den lille gossen letade; men borta var han och borta blef han. Jag hittar honom nog! sade den gamle, men han hittade ho-

Digitized by Google

nom aldrig; golfvet var allt för otätt och söndrigt; — tennsoldaten hade fallit ned genom en springa, och der låg han i öppen graf.

Och den dagen gick, och den lille gossen kom hem, och veckan gick, och det gick flere veckor. Fönstren voro alldeles frusna; den lille gossen måste sitta och andas på dem för att få ett titthål öfver till det gamla huset, och der hade snön yrt in i alla snirklar och inskrifter; den låg ända upp öfver trap-

Ja, den kunde hon sjunga! sade han, och så nickade han åt porträttet.

pan, som om ingen varit hemma, och det var icke heller någon hemma; den gamle mannen var död.

Om aftonen höll en vagn utanför, och ned i den bar man honom i hans kista; han skulle ut på landet för att hvila i sin graf. Der for han nu, men ingen följde med; alla hans vänner voro ju döda. Och den lille gossen kastade en slängkyss efter kistan, då den for bort.

Några dagar derefter blef det auktion på det gamla huset,

Digitized by Google

och den lille gossen såg från sitt fönster, huru man bar bort de gamla riddarne och de gamla damerna, blomkrukorna med de långa öronen, de gamla stolarna och de gamla skåpen; somligt kom hit och somligt kom dit. Porträttet af henne, som blifvit funnet hos klädmäklaren, kom till klädmäklaren igen, och der hängde det sedan för beständigt, ty ingen kände henne vidare, och ingen brydde sig om den gamla taflan.

På våren ref man ned sjelfva huset, ty det var ett ruckel, sade folk. Man kunde från gatan se ända in i rummet bort till svinläderstapeterna, som refvos och sletos ned; och det gröna omkring altanen hängde i vild oordning kring de fallande bjelkarna. — Och så röjdes der rent.

— Det hjelpte! sade grannhusen.

Somligt kom hit och somligt kom dit.

Och der bygdes ett vackert hus med stora fönster och hvita, släta väggar; men der framför, der det gamla huset egentligen hade stått, planterades en liten trädgård, och uppför grannens väggar växte vilda vinrankor. Framför trädgården uppsattes ett stort jernstaket med jerngrind; det såg ståtligt ut, och folk stannade och tittade dit in. Och sparfvarna hängde sig tjogtals på vinrankorna och pratade med hvarandra så godt de kunde, men det var icke om det gamla huset, ty det kunde de icke erinra sig. Så många år hade förflutit, att den lille

Digitized by Google

gossen hade vuxit upp till en hel karl, ja, en dugtig karl, som hans föräldrar hade glädje af, och han hade nyss gift sig och med sin lilla hustru flyttat in i det här huset med trädgården utanför. Och han stod hos henne der, medan hon planterade en ängsblomma, som hon fann så täck. Hon satte den med sin lilla hand och klappade till jorden med fingrarna. — Aj! hvad var det? Hon stack sig. Någonting spetsigt stack upp ur den mjuka jorden.

Det var — ja, tänk! det var tennsoldaten, han som hade kommit bort uppe hos den gamle mannen och som hade vältat och tumlat om bland bjelkar och grus och slutligen legat många år i jorden.

Och den unga frun torkade soldaten, först med ett grönt blad och så med sin fina näsduk; denna hade en så ljuflig doft, och det var för tennsoldaten som om han vaknat upp ur en dvala.

— Låt mig se honom, sade den unge mannen, skrattade och skakade på hufvudet. — Ja, sade han, inte kan det vara han, men han påminner mig om en historia med en tennsoldat, som jag hade, då jag var en liten gosse. Och så berättade han sin hustru om det gamla huset och den gamle mannen och om tennsoldaten, som han skickade öfver till honom, derför att han var så förskräckligt ensam; och han berättade det så precis, som det verkligen hade varit, att den unga frun fick tårar i ögonen öfver det gamla huset och den gamle mannen.

— Det kan dock hända, att det är samme tennsoldat, sade hon; jag skall gömma honom och komma i håg allt hvad du berättat mig; men den gamle mannens graf måste du visa mig.

— Ja, den känner jag inte till, sade han, och ingen annan känner till den. Alla hans vänner voro döda, ingen tog vård om den, och jag var ju bara en liten gosse.

— Hvad han måtte ha varit förskräckligt ensam! sade hon.

— Förskräckligt ensam! sade tennsoldaten; men ljuft är det ändå att inte bli glömd.

— Ljuft! ropade någonting strax bredvid; men ingen utom tennsoldaten såg, att det var en lapp af svinläderstapeterna. Den var nu utan all förgyllning, den såg ut som våt jord, men en åsigt hade den, och den sade den ut:

Förgyllning förgår,
men svinläder består!

Men detta trodde icke tennsoldaten.

Digitized by Google

47.

Vattendroppen.

Du känner väl förmodligen till ett förstoringsglas, ett sådant der rundt glasögonsglas, som gör allting hundra gånger större än det är? Om man tager och håller det för ögat och ser på en vattendroppe ute från dammen, ser man öfver tusende underliga djur, som man aldrig annars ser i vattnet, men de finnas der, och det är verkligt. Det ser nästan ut som en hel tallrik full med räkor, som springa om hvarandra, och de äro så glupska, de rifva armar och ben, ändar och kanter af hvarandra, och ändå äro de glada och nöjda på sitt vis.

Alla de tusentals småkräken hoppade och skuttade.

Nu var det en gång en gammal man, som alla menniskor kallade Krafvelskrafvel, ty så hette han. Han ville alltid taga ut det bästa af hvar sak, och när det alls icke ville gå på annat sätt, så tog han det medelst trolldom.

Nu sitter han en dag och håller sitt förstoringsglas för ögat och ser på en vattendroppe, som var tagen ur en vattenpuss i diket. Åh, så det kraflade och skraflade der! Alla de tusentals småkräken hoppade och skuttade, drogo i hvarandra och åto på hvarandra.

— Ja, men det är ju afskyvärdt! sade gamle Krafvelskrafvel; kan man då inte få dem att lefva i fred och ro och sköta hvar och en sitt? Och han tänkte och tänkte, men det ville icke gå, och så måste han trolla. Jag måste ge dem färg, så

Digitized by Google

att de kunna bli tydliga! sade han, och så hälde han liksom en liten droppe rödt vin i vattendroppen; men det var hexblod, den allra finaste sorten à tio öre; och så blefvo alla de underliga djuren rosenröda öfver hela kroppen; det såg ut som en hel stad med nakna vildar.

— Hvad har du der? frågade ett annat gammalt troll, som icke hade namn, och det var just det fina hos det.

— Ja, om du kan gissa hvad det är, sade Krafvelskrafvel, så skall jag skänka dig det; men det är inte lätt att hitta på, om man inte vet det.

Det är dikesvatten.

Och trollet, som icke hade något namn, såg genom förstoringsglaset. Det såg verkligen ut som en hel stad, der alla menniskor sprungo omkring utan kläder. Det var ohyggligt, men ännu mera ohyggligt var det att se, huru den ena knuffade och stötte den andra, huru de nöpos och nappades, beto hvarandra och drogo fram hvarandra. Hvad som var nederst skulle öfverst, och hvad som var öfverst, skulle nederst. Se, se! hans ben är längre än mitt! puff! bort med det. Der är en, som har en liten knöl bakom örat, en liten oskyldig knöl, men den pinar honom, och så skall den pina ännu mera! Och de hackade i den, och de drogo i honom och de åto honom för den lilla knölens skull. Der satt en så stilla som en liten jungfru och önskade endast fred och lugn, men så skulle jungfrun fram, och de drogo i henne och de sleto i henne och de åto på henne!

— Det är utomordentligt roligt! sade trollet.

— Ja, men hvad tror du, att det är? frågade Krafvelskrafvel. Kan du hitta på det?

— Det är då lätt att se, sade den andre; det är ju Kjöbenhavn eller någon annan stor stad; de likna ju allesammans hvarandra. En stor stad är det.

— Det är dikesvatten, sade Krafvelskrafvel.

48.

Den lyckliga familjen.

Det största gröna blad här i landet, det är då för visso ett kardborrblad. Håller man det framför sin lilla mage, är det liksom ett helt förkläde, och lägger man det på sitt hufvud, är det i regnväder nästan lika godt som ett paraply, ty det är så förskräckligt stort. Aldrig växer en kardborre allena; nej, der en växer, der växa flere; det är någonting mycket härligt, och all den der härligheten är snigelmat. De stora, hvita sniglar, som förnämt folk i forna dagar lät laga frikassé af och som de

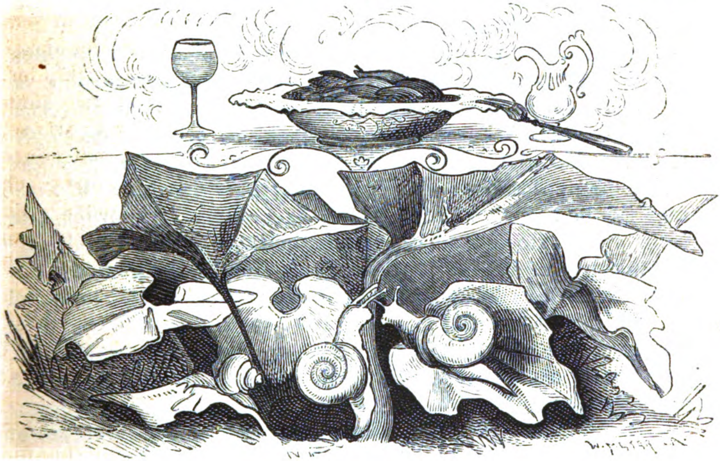

Och ligga på silfverfat.

åto, sägande: Hm! hvad det smakar! ty de trodde nu, att det smakade så godt, de lefde af kardborrblad, och derför blefvo kardborrarna sådda.

Nu var det en gammal herrgård, der man icke längre åt sniglar; dessa voro alldeles utdöda, men kardborrarna voro icke utdöda; de växte och växte öfver alla gångar och sängar; man kunde icke längre få bugt på dem, det var en hel kardborrskog. Här och der stod ett äple- och plommonträd, annars kunde man nu aldrig ha tänkt, att det var en trädgård; allt var kardborrar — och der inne bodde de två sista, ytterligt gamla sniglarna.

Digitized by Google

De visste icke sjelfva, huru gamla de voro, men de kunde ganska väl erinra sig, att de hade varit många flere, att de voro af en familj från främmande land och att hela skogen planterats för dem och deras anhöriga. De hade aldrig varit utanför den, men de visste, att i verlden fans ännu någonting mera, som hette herrgården, och der uppe blef man kokt, och så blef man svart och så lades man på silfverfat; men hvad der vidare skedde, visste man icke. Huru det för öfrigt var att bli kokt och ligga på silfverfat, kunde de icke tänka sig, men rart skulle det vara och särdeles förnämt. Hvarken ollonborren, paddan eller daggmasken, som de tillfrågade, kunde gifva besked; ingen af dem hade varit kokt eller legat på silfverfat.

De gamla hvita sniglarna voro de förnämsta i verlden, visste de; skogen var till för deras skull, och herrgården var till, för att de skulle kunna bli kokta och lagda på silfverfat.

De lefde nu mycket ensamt och lyckligt, och som de sjelfva icke hade barn, hade de tagit till sig en liten vanlig snigel, hvilken de uppfostrade som eget barn; men den lille ville icke växa, ty han var vanlig; men de gamla, i synnerhet mor, snigelmor, tyckte sig dock kunna märka, huru han tilltog i storlek, och hon bad far, att han, om han icke kunde se det, skulle känna på det lilla snigelhuset, och så kände han och fann, att mor hade rätt.

En dag var det starkt regn.

— Hör hur det trumme-rumme-rummar på kardborrarna! sade snigelfar.

— Det kommer droppar också, sade snigelmor. Det rinner ju ända nedåt stjelken! Du skall få se att här blir vått! Jag är glad åt, att vi ha vårt goda hus och att den lille äfven har sitt. Det är verkligen gjordt mera för oss än för alla andra skapade varelser; man kan då se, att vi äro herskapet i verlden. Vi ha hus från födelsen, och kardborrskogen är sådd för vår skull. Jag skulle gerna vilja veta, huru långt den sträcker sig och hvad som är utanför.

— Det är ingenting utanför, sade snigelfar. Bättre än hos oss kan det ingenstädes vara, och jag har ingenting att önska.

— Jo, sade mor, jag skulle allt vilja komma på herrgården, bli kokt och lagd på silfverfat; det ha alla våra förfäder blifvit, och du kan lita på, att det är någonting ovanligt med det.

Digitized by Google

— Herrgården har möjligen ramlat, sade snigelfar, eller har kardborrskogen vuxit öfver den, så att menniskorna inte kunna komma ut. För öfrigt brådskar det ju inte; men du har då alltid så förskräckligt brådt om, och det börjar den lille också få. Har han nu inte i tre dagar krupit uppför den der stjelken! Jag får ondt i hufvudet, när jag ser upp till honom.

— Du får inte gräla, sade snigelmor; han kryper så försigtigt, vi få nog glädje af honom, och annat ha vi gamla ju inte att lefva för. Men har du tänkt på det: hvar skola vi få en hustru åt honom? Tror du inte, att det långt inne i kardborrskogen skulle kunna finnas någon af vårt slägte?

— Svarta sniglar tror jag nog att det fins der, sade den gamle, svarta sniglar utan hus; men det är så simpelt, och de ha inbilska tankar om sig; men vi kunna ge det i kommission åt myrorna; de springa fram och tillbaka, som om de hade något att beställa; de känna säkert någon passande hustru åt vår lille snigel.

— Jag känner verkligen den allra vackraste, sade litet hvar bland myrorna; men jag fruktar, att det inte går för sig, ty hon är en drottning.

— Det gör ingenting, sade de gamla. Har hon hus?

— Hon har slott, sade myrorna, det vackraste myrslott med sju hundra gångar.

— Nej tack, sade snigelmor, vår son skall inte i en myrstack! Veten I intet bättre, så ge vi det i kommission åt de hvita myggorna; de flyga vidt omkring i regn och solsken, de känna kardborrskogen både innan och utan.

— Vi ha en hustru åt honom, sade myggorna; hundra menniskosteg härifrån sitter på en stickelbärsbuske en liten snigel med hus; den är alldeles ensam och tillräckligt gammal för att gifta sig. Det är bara hundra menniskosteg dit.

— Ja, låt henne komma till honom! sade de gamla; han har en kardborrskog, hon har bara en buske.

Och så hemtade de den lilla snigelfröken. Det dröjde åtta dagar, innan hon kom; men det var just det präktiga i saken, ty deraf kunde man se, att hon var af rätta sorten.

Och så höllo de bröllop. Sex lysmaskar lyste så godt de kunde; annars gick alltsammans tyst och stilla till, ty det gamla snigelfolket kunde icke tåla rummel och lustigt lefverne.

Digitized by Google

Men ett vackert tal hölls af snigelmor; far kunde icke, ty han var så upprörd, och så lemnade de dem i arf hela kardborrskogen och sade, hvad de alltid hade sagt, att den var det bästa i verlden, och om de lefde rättskaffens och anständigt och förökade sig, skulle en gång de och deras barn komma på herrgården, blifva kokta svarta och lagda på silfverfat.

Och sedan det talet blifvit hållet, kröpo de gamla in i sina hus och kommo aldrig mera ut; de sofvo. Det unga snigelparet

I skogen.

regerade i skogen och fick en talrik afkomma; men de blefvo aldrig kokta, och de kommo aldrig på silfverfat. Häraf slöto de, att herrgården hade ramlat och att alla menniskor i verlden vore utdöda, och som ingen motsade dem, så var det ju sant; och regnet slog på kardborrbladen för att göra trummusik för deras skull, och solen sken för att gifva kardborrskogen färg för deras skull, och de voro mycket lyckliga, och hela familjen var lycklig, ty det var den.

Digitized by Google

49.

Historien om en moder.

Det satt en gång en mor hos sitt lilla barn; hon var så bedröfvad, så rädd för att det skulle dö. Det var så blekt, de små ögonen hade slutit sig, det andades så sakta och ibland med ett djupt andetag, som om det suckade; och modern såg ännu mera sorgsen på den lilla varelsen.

Då knackade det på dörren, och in trädde en fattig, gam-

Det var Döden sjelf, han nickade så underligt.

mal man, insvept liksom i ett stort hästtäcke, ty det värmer, och det behöfde han, det var ju kall vinter; allt utanför låg höljdt af is och snö, och vinden blåste så, att det bet i ansigtet.

Och som den gamle mannen skalf af köld och det lilla barnet sof ett ögonblick, gick modern åstad och satte öl i en liten kruka in i kakelugnen för att värma det åt honom; och den gamle mannen satt och vaggade, och modern satte sig på

Digitized by Google

stolen tätt invid honom, såg på sitt sjuka barn, som andades så tungt, och lyfte upp den lilla handen.

— Tror du inte, att jag får behålla honom? sade hon. Vår herre vill inte taga honom ifrån mig.

Och den gamle mannen, det var Döden sjelf, han nickade så underligt; det kunde lika väl betyda ja som nej. Och modern såg ned i sitt knä, och tårarna runno utför hennes kinder. Hennes hufvud blef så tungt; på tre nätter och dagar hade hon icke tillslutit sina ögon, och nu sof hon, men endast för ett ögonblick; sedan for hon upp och skalf af köld. — Hvad är detta? sade hon och såg åt alla sidor; men den gamle mannen var borta, och hennes lilla barn var borta; han hade tagit det med sig. Och borta i vrån surrade och surrade det gamla uret; det stora blylodet gick ända ned till golfvet, bom! och så stod äfven uret stilla.

Men den stackars modern sprang ut ur huset och ropade på sitt barn.

Der ute, midt i snön, satt en qvinna i långa, svarta kläder, och hon sade: Döden har varit inne i ditt rum, jag såg att han skyndade sig bort med ditt lilla barn; han går fortare än vinden; han lemnar aldrig tillbaka hvad han tagit.

— Säg mig bara hvilken väg han gick! sade modern; säg mig vägen, och jag skall finna honom!

— Jag känner den, sade qvinnan i svarta kläderna; men innan jag säger dig den, måste du först sjunga för mig alla de visor, du sjungit för ditt barn; jag tycker om dem, jag har hört dem förr; jag är Natten, jag såg dina tårar, medan du sjöng dem.

— Jag skall sjunga dem alla, alla! sade modern; men uppehåll mig inte, så att jag kan hinna upp honom och finna mitt barn!

Men Natten satt stum och stilla; då vred modern sina händer, sjöng och grät, och det var många visor, men ännu flere tårar; och så sade Natten: Gå till höger, in i den mörka granskogen! Dit såg jag Döden taga vägen med ditt lilla barn.

Djupt inne i skogen korsade vägarna hvarandra, och hon visste icke längre, huru hon skulle gå. Då stod der en törnbuske; det fans hvarken blad eller blommor på den, det var ju också den kalla vintertiden, och isflingor hängde på grenarna

— Har du inte sett Döden gå förbi med mitt lilla barn?

Digitized by Google

— Jo, sade törnbusken; men jag säger dig inte, hvilken väg han tog, om du inte först vill värma upp mig vid ditt hjerta; jag fryser ihjäl, jag förvandlas till bara is.

Och hon tryckte törnbusken till sitt bröst, så hårdt, för att den skulle bli riktigt uppvärmd, och törnena trängde ända in i hennes kött, och hennes blod flöt i stora droppar; men törnbusken sköt friska, gröna blad och slog ut blommor i den kalla vinternatten; så varmt var det vid en bedröfvad moders hjerta; och törnbusken sade henne vägen, som hon skulle gå.

Då kom hon till en stor sjö, der det hvarken fans skepp eller båt. Sjön var icke tillräckligt frusen för att kunna bära henne och icke heller nog öppen och grund, för att hon skulle kunna vada igenom den, och öfver måste hon, i fall hon ville finna sitt barn. Så lade hon sig ned för att dricka ut sjön, och det var ju omöjligt för en menniska; men den bedröfvade modern tänkte, att ett underverk dock kunde inträffa.

— Nej, det går aldrig, sade sjön; låt hellre oss två söka att komma öfver ens! Jag tycker om att samla perlor, och dina ögon äro de två klaraste jag sett. Om du vill gråta ut dem åt mig, så skall jag bära dig öfver till det stora drifhuset, der Döden bor och sköter om blommor och träd; hvart och ett af dem är ett menniskolif.

— Ack, hvad ger jag inte för att få komma till mitt barn! sade den förgråtna modern, och hon grät ännu mera, och hennes ögon sjönko ned på hafvets botten och blefvo två kostbara perlor; men sjön lyfte henne, som om hon suttit i en gunga, och hon flög i en svängning till stranden på andra sidan, der det stod ett milsbredt, underligt hus; man visste icke, om det var ett berg med skog och hålor, eller om det var upptimradt. Men den stackars modern kunde icke se det; hon hade ju gråtit ut sina ögon.

— Hvar skall jag träffa Döden, som gick bort med mitt lilla barn? sade hon.

— Hit har han inte kommit ännu, sade den gamla grafgumman, som gick der och skulle sköta om Dödens stora drifhus. Huru har du kunnat hitta hit, och hvem har hjelpt dig?

— Vår herre har hjelpt mig, sade hon; han är barmhertig, och det skall du också vara. Hvar skall jag finna mitt lilla barn?

— Ja, det känner jag inte, sade gumman, och du kan inte se. Många blommor och träd ha vissnat i natt; Döden skall

Digitized by Google

snart komma och plantera om dem. Du vet väl, att hvarje menniska har sitt lifsträd eller sin blomma, allt efter som nu en hvar är inrättad; de se ut som andra växter, men de ha klappande hjertan; barnhjertan kunna också klappa; gå efter klappningen, så kan du kanske känna igen ditt barns. Men hvad ger du mig, om jag säger dig, hvad du vidare skall göra?

— Jag har ingenting att gifva, sade den bedröfvade modern; men jag vill gå till verldens ända för dig.

— Ja, der har jag ingenting att göra, sade gumman; men du kan ge mig ditt långa, svarta hår; du vet nog sjelf, att det är vackert, och det tycker jag om. Du skall få mitt hvita i stället; det är alltid något.

Rör dem inte, sade Döden.

— Begär du ingenting annat, sade hon, så ger jag dig det med glädje. Och hon gaf henne sitt vackra, svarta hår och fick gummans snöhvita i stället.

Och så gingo de in i Dödens stora drifhus, der blommor och träd växte underligt om hvarandra. Der stodo fina hyacinter under glasklockor, och der stodo stora, grofväxta pioner; der funnos vattenväxter, några så friska, andra halfsjuka; vattenormarna lade sig på dem, och svarta kräftor klämde dem om stjelken. Der stodo vackra palmträd, ekar och plataner; der stodo persilja och blommande timjan; hvarje träd och hvarje blomma hade sitt namn; hvar och en af dem var ett menniskolif, och menniskan lefde ännu, en i Kina, en i Grönland, rundt omkring i verlden. Der voro stora träd i små krukor, så att de stodo så tvungna och voro färdiga att spränga krukan; på

Digitized by Google

många ställen fans äfven en liten tråkig blomma i fet jord, med mossa rundt omkring och ompysslad och bortkelad. Men den bedröfvade modern lutade sig öfver alla de minsta växterna och hörde inuti dem, huru menniskohjertat klappade, och bland millioner kände hon igen sitt barns.

— Det är det! ropade hon och sträckte ut handen öfver en liten blå krokus, som hängde helt sjuk åt ena sidan.

— Rör inte vid blomman! sade den gamla gumman; men ställ dig här, och när så Döden kommer, jag väntar honom när som helst, så låt honom inte rycka upp plantan och hota honom med att du skall göra det samma med de andra blommorna, så blir han rädd; han skall ansvara för dem inför vår herre; ingen får ryckas upp, innan han ger lof.

Plötsligt susade det iskallt genom rummet, och den blinda modern kunde märka, att det var Döden som kom.

— Huru har du kunnat hitta hit? frågade han; huru kunde du hinna fortare än jag?

— Jag är en moder! sade hon.

Och Döden sträckte sin långa hand fram emot den lilla fina blomman, men hon höll sina händer fast om den, så tätt och likväl rädd för att röra vid något af bladen. Då blåste Döden på hennes händer, och hon kände att det var kallare än den kalla vinden, och hennes händer föllo matta ned.

— Du kan ändå inte göra någonting emot mig, sade Döden.

— Men det kan vår herre! sade hon.

— Jag gör endast hvad han vill, sade Döden. Jag är hans örtagårdsman; jag tager alla hans blommor och träd och planterar ut dem i paradisets stora trädgård i det obekanta landet; men huru de växa der och huru der är, törs jag inte säga dig.

— Gif mig tillbaka mitt barn! sade modern och grät och bad. Plötsligt grep hon med hvardera handen om två vackra blommor strax invid och ropade åt Döden: Jag rifver af alla dina blommor, ty jag är i förtviflan!

— Rör dem inte! sade Döden. Du säger att du är olycklig, och nu vill du göra en annan mor lika olycklig!

— En annan mor! sade den stackars qvinnan och släpte strax båda blommorna.

— Der har du dina ögon, sade Döden; jag har fiskat upp dem ur sjön, de lyste så starkt; jag visste inte, att det var

Digitized by Google

dina; tag igen dem, de äro nu klarare än förr; se derefter ned i den djupa brunnen strax bredvid; jag skall säga namnen på de båda blommor, du ville rifva upp, och du ser deras hela framtid, deras hela menniskolif, ser hvad du ville förstöra och ödelägga.

Och hon såg ned i brunnen, och det var en lycksalighet att se, huru den ena blef en välsignelse för verlden, se, huru mycken lycka och glädje utvecklade sig rundt omkring. Och hon såg den andras lif, och det var sorg och nöd, fasa och elände.

Hör mig inte, hör mig inte!

— Båda delarna äro Guds vilja, sade Döden.

— Hvilken af dem är olyckans blomma och hvilken är välsignelsens? frågade hon.

— Det säger jag dig inte, sade Döden; men det skall du få veta af mig, att den ena blomman var ditt eget barns; det var ditt barns öde du såg, ditt eget barns framtid.

Då ropade modern i förskräckelse: Hvilkendera af dem var mitt barn? Säg mig det, rädda den oskyldige, rädda mitt barn från allt detta elände! Bär hellre bort det, bär in det i Guds rike! Glöm mina tårar, glöm mina böner och allt hvad jag sagt och gjort!

— Jag förstår dig inte, sade Döden. Vill du ha ditt barn tillbaka, eller skall jag gå in med det dit du inte vet?

Då vred modern sina händer, föll på sina knän och bad till vår herre: Hör mig inte, om jag beder mot din vilja, som är den bästa! Hör mig inte, hör mig inte!

Och hon böjde sitt hufvud ned i sitt sköte.

Och Döden gick med hennes barn in i det okända landet.

Digitized by Google

50.

Löskragen.

Det var en gång en fin kavaljer, hvars hela bohag var en stöfvelknekt och en friserkam, men han hade den vackraste löskrage i verlden, och det är om löskragen vi skola höra en historia. — Löskragen var nu så gammal, att han tänkte på att gifta sig, och så hände det sig, att han kom i samma tvätt som ett strumpband.

— Nej, sade löskragen, aldrig har jag nu sett någon så smärt och så fin, så mjuk och så täck! Törs jag inte fråga om ert namn?

— Det säger jag inte, sade strumpbandet.

— Hvar är ni hemma? frågade löskragen.

Men strumpbandet var så blygt af sig och tyckte, att det var något underligt att svara på.

— Ni är visst ett lifband, sade löskragen, ett sådant der inre lifband. Jag ser nog, att ni både är till nytta och prydnad, lilla jungfru!

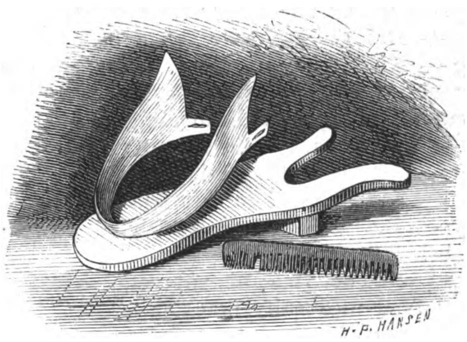

Jag är ju förlofvad med stöfvelknekten!

— Ni får inte tala till mig, sade strumpbandet; jag tycker att jag alls inte gifvit någon anledning dertill.

— Jo, när man är så vacker som ni, är det anledning nog, sade löskragen.

— Låt bli att komma mig så nära! sade strumpbandet; ni ser så manfolksaktig ut!

— Jag är också en fin kavaljer, sade löskragen; jag har stöfvelknekt och friserkam. Men det var nu inte sant; det var ju hans herre, som rådde om dem; men han skröt.

— Kom mig inte nära! sade strumpbandet; det är jag inte van vid.

Digitized by Google

— Tillgjorda varelse! sade löskragen, och så togs han ur tvätten; han fick stärkelse, hängde på stolen i solskenet och lades derefter på strykbrädet; der kom det varma jernet.

— Fru! sade löskragen; lilla enkefru! Jag blir alldeles varm; jag blir en helt annan en, jag kommer alldeles ur vecken; ni bränner hål i mig, hu! — Jag friar till er!

— Fras! sade strykjernet och gick stolt fram öfver löskragen; ty det inbillade sig att det var en ångpanna, som skulle ut på jernbanan och draga vagnar.

— Fras! sade det.

Löskragen rispade litet upp sig i kanterna, och så kom papperssaxen och skulle klippa af rispet.

— Åh! sade löskragen, ni är säkert premierdansös. Så ni kan sträcka på benen! Det är det vackraste jag sett! ... Det kan ingen menniska göra efter!

— Det vet jag, sade saxen.

— Ni förtjenade att vara grefvinna, sade löskragen. Allt hvad jag har, är en fin kavaljer, en stöfvelknekt och en friserkam. Om jag bara hade ett grefskap!

— Friar han? sade saxen, ty hon blef ond, och så gaf hon honom ett ordentligt klipp, och så blef han kasserad.

— Jag får väl lof att fria till friserkammen! sade löskragen. Det är märkvärdigt, hvad ni har alla edra tänder väl i behåll, lilla fröken! Har ni aldrig tänkt på förlofning?

— Jo, det må ni väl veta, sade friserkammen; jag är ju förlofvad med stöfvelknekten.

— Förlofvad! sade löskragen. Nu fans det inga flere att fria till, och så föraktade han det.

Lång tid förgick, och så kom löskragen i en lår på pappersbruket. Der var stort lumpsällskap, de fina för sig och de grofva för sig, såsom det bör vara. De hade allesammans mycket att berätta, men löskragen mest; han var en riktig storskrytare.

— Jag har haft så förskräckligt många kärestor, sade löskragen. Jag fick inte gå i fred. Men så var jag också en fin kavaljer med stärkelse. Jag hade både stöfvelknekt och friserkam, som jag aldrig begagnade. I skullen ha sett mig då, sett mig, då jag låg på sidan! Aldrig glömmer jag min första käresta; hon var ett lifband, så fin, så mjuk och så täck; hon störtade sig i en vattenbalja för min skull! Det var äfven en enkefru, som blef glödande, men jag lät henne stå

Digitized by Google

och bli svart. Så var det premierdansösen, hon gaf mig den här skårsan jag har, hon var så ondsint. Min egen friserkam var betagen i mig, den miste alla sina tänder af kärleksqval. Ja, jag har upplefvat mycket af det slaget; men det gör mig mest ondt om strumpebandet, lifbandet menar jag, som kastade sig i vattenbaljan. Jag har mycket på mitt samvete, jag kan behöfva att förvandlas till hvitt papper.

Och det blef han. Alla lumporna blefvo hvitt papper, men löskragen blef just precis det stycke hvita papper vi här se, hvarpå historien är tryckt, och det var derför, att han efteråt skröt så förskräckligt öfver hvad han aldrig hade varit; och det skola vi tänka på, så att vi inte bära oss likadant åt; ty vi kunna minsann aldrig veta, om icke vi också en gång komma i lumplåren och blifva gjorda till hvitt papper och få hela vår historia tryckt frampå, äfven den allra hemligaste, och så sedan blifva tvungna att sjelfva springa omkring och berätta den, liksom löskragen.

Men så var jag också en fin kavaljer.

51.

Linet.

Linet stod i blom. Det har så vackra blå blommor, så mjuka som vingarna på en mal och ännu mycket finare. Solen lyste på linet, och regnmolnen vattnade det, och det var lika godt för linet, som det är för små barn att bli tvättade och så få en kyss af mamma; de bli ju deraf mycket vackrare. Och det blef äfven linet.

— Folk säger att jag står så utmärkt vacker, sade linet, och att jag blir så lång och präktig; det skall bli ett rart stycke lärft af mig. Ack, hvad jag är lycklig! Jag är bestämdt den allra lyckligaste af alla. Jag mår så väl, och

Digitized by Google

det skall bli någonting af mig! Hvad det solskenet lifvar upp och hvad det regnet smakar och förfriskar! Jag är makalöst lycklig, jag är den allra lyckligaste!

— Ja, ja, ja! sade gärdesgårdsstörarna; du känner inte verlden, men det göra vi; det är qvistigt för oss! Och så knakade de ömkligt:

Snip snap snorum
hej bassalorum,
nu är visan all!

— Nej, det är den inte, sade linet. Solen skiner i morgon,

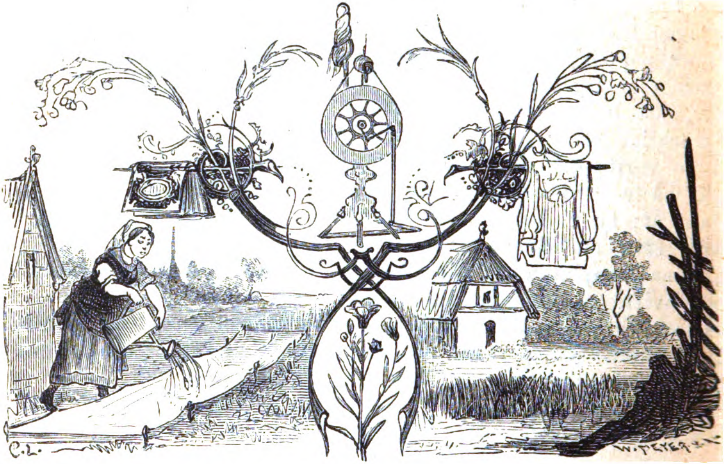

Det skall blifva ett rart stycke lärft af mig.

regnet gör så godt, jag kan höra, huru jag växer, jag kan känna, att jag blommar; jag är den allra lyckligaste!

Men en dag kom folk och tog linet i toppen och ryckte upp det med roten; det gjorde ondt; och så lades det i vatten, som om det skulle dränkas, och så kom det öfver eld, som om det skulle stekas; det var fasligt.

— Man kan inte alltid ha det godt, sade linet; man måste pröfva på något, så vet man något.

Men det blef verkligen svårt. Linet blef brutet och bråkadt, skäktadt och häckladt, ja, hvad visste det hvad allt det

Digitized by Google

hette; det kom på spinnrocken, snurr-urr! Det var icke möjligt att hålla tankarna samlade.

— Jag har varit utomordentligt lycklig, tänkte det i all sin vånda. Man bör vara glad öfver det goda man haft. Glad, glad, ack! — och det sade det ännu, då det kom i väfstolen — och så blef det ett stort stycke präktigt lärft. Allt linet, hvart enda stånd, förvandlades till det enda stycket.

— Ja, men det är ju makalöst! Det hade jag aldrig trott! Åh, hvad jag har lyckan med mig! Jo, gärdesgårdsstörarna visste just godt besked de med sitt

Snip snap snorum
Hej bassalorum!

Visan är alls inte all. Nu börjar den först. Det är makalöst! Ja, har jag lidit något, så har jag nu också blifvit något derför; jag är den lyckligaste af alla! — Jag är så stark och så mjuk, så hvit och så lång! Det är någonting annat än att bara vara en ört, äfven om man har blommor! Man blir då inte skött, och vatten får man endast när det regnar. Nu har jag uppassning. Pigan vänder mig hvarje morgon, och ur vattenkannan får jag regnbad hvarje afton; ja, prestfrun sjelf har hållit tal öfver mig och sagt, att jag var det bästa stycket i socknen. Jag kan inte bli lyckligare!

Nu kom lärftet under tak, nu kom det under sax. Hvad man klipte, hvad man 'skar, hvad man stack med synålar, ty det gjorde man! Det var icke något nöje. Men lärftet förvandlades till tolf stycken linneplagg, sådana som man ej nämner vid namn, men som alla menniskor måste ha; det blef tolf stycken sådana.

— Nej, se nu först blef jag någonting! Detta var således min bestämmelse! Ja, men det är ju präktigt! Nu gör jag nytta i verlden, och det är det man skall göra, det är det rätta nöjet. Vi ha blifvit tolf stycken, men alla äro vi likväl ett och samma, vi äro ett dussin. Hvad det är för en makalös lycka!

Och år gingo — och så kunde det icke hålla längre.

— En gång måste det ju bli slut, sade hvarje plagg; jag skulle visserligen gerna vilja hålla litet längre, men man får inte begära omöjliga saker. Och så refvos de i stycken och trasor; de trodde att det var rent förbi, ty de blefvo hac-

Digitized by Google

kade och malda och kokta, ja, de visste icke sjelfva hvad — och så blefvo de vackert, fint, hvitt papper.

— Åh, det var en öfverraskning, och en angenäm öfverraskning! sade papperet. Nu är jag finare än förr, och nu skall det skrifvas på mig. Hvad kan icke allt komma att skrifvas! Det är då en makalös lycka! Och det skrefs på det, de allra vackraste berättelser, och folk hörde hvad der stod, och det var så rätt och godt, det gjorde menniskor mycket klokare och bättre; det var en stor välsignelse, som i ord blifvit gifven det der papperet.

— Det är mer än jag drömde om, då jag var en liten blå blomma på marken. Huru kunde jag väl tänka, att jag skulle komma att bära glädje och kunskaper ut till menniskorna! Jag kan ännu inte sjelf förstå det. Men det är nu en gång verkligen så. Vår herre vet, att jag sjelf alls ingenting gjort, utom hvad jag efter min ringa förmåga måste göra för att vara till. Och så för han mig sålunda fram till den ena glädjen och hedern efter den andra. Hvar gång jag tänker: nu är visan all! så går den just öfver till någonting mycket högre och bättre. Nu skall jag visst på resa, sändas hela verlden omkring, för att alla menniskor skola kunna läsa mig. Det är det troligaste. Förr hade jag blå blommor, nu har jag för hvarje blomma de vackraste tankar. Jag är den allra lyckligaste!

Men papperet kom icke på resa; det kom till boktryckaren, och der blef allt, som stod skrifvet derpå, satt i tryck till en bok, ja, till många hundra böcker, ty på sådant sätt kunde oändligt många flere menniskor få nytta och glädje deraf, än om endast det papper, hvarpå det skrifna stod, hade lupit verlden omkring och blifvit uppslitet på halfva vägen.

— Ja, det är nu det allra förnuftigaste! tänkte det skrifna papperet. Det föll mig rakt inte in! Jag stannar hemma och hålles i ära likt en gammal farfar. Det är på mig som det är skrifvet; orden flöto ur pennan rakt in i mig. Jag stannar qvar, och böckerna löpa omkring. Nu kan det minsann bli någonting uträttadt! Ack, hvad jag är glad, hvad jag är lycklig!

Så blef papperet hopbundtadt och lagdt på hylla. Det gör en godt att hvila efter sitt arbete, sade papperet. Det är mycket rätt, att man hemtar sig och kommer till eftertanke om hvad som bor inom en. Nu först vet jag riktigt hvad som står i mig. Och att känna sig sjelf, det är det egentliga framsteget. Hvad

Digitized by Google

månne nu skall komma? Någonting framåt blir det, det går alltid framåt.

En dag blef allt papperet lagdt i spisen; det skulle brännas upp, ty det finge icke säljas till hökaren och komma omkring smör och pudersocker. Och alla barnen i huset stodo rundt omkring; de ville se det blossa, de ville i askan se de många röda eldgnistorna, hvilka liksom springa sin väg och slockna, den ena efter den andra, så fort — det är barnen, som gå ur skolan, och den allra sista gnistan är skolmästaren. Ofta tror man, att han har gått, men så kommer han litet efter alla de andra.

Och alla ord och tankar gingo upp i låga.

Och allt papperet låg i en bundt på elden. Huj, hvad det flammade upp! Huj! sade det, och i det samma blef det en hel låga. Den steg så högt i luften, som linet aldrig hade kunnat lyfta sin lilla blå blomma, och lyste, som det hvita lärftet aldrig hade kunnat lysa; alla de skrifna bokstäfverna blefvo i ett ögonblick alldeles röda, och alla ord och tankar gingo upp i låga.

— Nu går jag ända upp till solen! sade det inne i lågan, och det var som om tusen röster sade det i förening, och lågan slog ända upp genom skorstenen; — — och finare än lågan, alldeles osynliga för menniskoögon sväfvade små, små väsenden, lika många som det hade varit blommor på linet. De voro ännu lättare än lågan, som födde dem, och då hon slocknade, och endast den svarta askan återstod efter papperet, dansade de ännu en gång fram öfver den, och der de vidrörde

Digitized by Google

den, såg man deras fotspår; det var de röda gnistorna: barnen gingo ur skolan, och skolmästaren var den siste; det var ett nöje att se på, och husets barn stodo och sjöngo vid den döda askan:

Snip snap snorum
hej bassalorum,
nu är visan all!

Men hvart och ett af de små osynliga väsendena sade: Visan blir aldrig all. Det är det härligaste af alltsammans. Jag vet det, och derför är jag den allra lyckligaste!

Men det kunde barnen hvarken höra eller förstå, och det skulle de icke heller, ty barn böra icke veta allting.

52.

Fågel Fenix.

I paradisets lustgård, under kunskapens träd, stod en rosenhäck; här, i den första rosen, föddes en fågel, hans flygt var som ljusets, skön hans färg, härlig hans sång.

Öfver Islands sångarharpa.

Men då Eva plockade kunskapens frukt, då hon och Adam jagades bort från paradisets lustgård, föll från den straffande engelns flammande svärd en gnista i fågelns bo och antände det. Fågeln dog i lågorna, men ur det röda ägget flög en ny, den enda, den alltid enda fågel Fenix. Sägnen förmäler, att han bygger och bor i

Digitized by Google

Arabien och hvart hundrade år bränner upp sig sjelf i sitt bo, och att en ny Fenix, den enda i verlden, flyger ut ur det röda ägget.

Fågeln kringfladdrar oss, snabb som ljuset, skön till färg, härlig i sång. Då modern sitter vid barnets vagga, är han vid hufvudkudden och slår med vingarna en gloria kring bar-

Paradisets fågel, född i lågor, död i lågor.

nets hufvud. Han flyger genom förnöjsamhetens rum, och det är solglans der inne, den fattiga dragkistan doftar af violer.

Men fågel Fenix är icke endast Arabiens fågel, han sväfvar i norrskensflammor på Lapplands isslätter, han hoppar bland de gula blommorna under Grönlands korta sommar. Under Faluns kopparklippor, i Englands kolgrufvor flyger han, som

Digitized by Google

en mal med stoft på vingen, öfver psalmboken i den fromme arbetarens händer. Han seglar på lotusbladet ned för Ganges' heliga vatten, och hinduflickans ögon lysa vid hans åsyn.

Fågel Fenix! Känner du honom icke, paradisets fågel, sångens heliga svan? På tespiskärran satt han som en sladdrande korp och slog med de svarta dräggbesmorda vingarna; öfver Islands sångarharpa gled svanens röda, klingande näbb; på Shakspeares skuldra satt han som Odins korp och hviskade honom i örat: odödlighet; han flög vid sångarfesten genom Wartburgs riddarsal.

Fågel Fenix! Känner du honom icke? Han sjöng för dig marseljäsen, och du kysste fjädern, som föll från hans vinge; han kom i paradisglans, och du vände dig kanske bort till sparfven, som satt med bokguld på vingarna.

Paradisets fågel, förnyad hvarje århundrade, född i lågor, död i lågor, din bild, infattad i guld, hänger i de rikas salar; sjelf flyger du ofta vilsen och ensam — en sägen blott: fågel Fenix i Arabien!

I paradisets lustgård, då du föddes under kunskapens träd, i den första rosen, kysste dig vår herre och gaf dig ditt rätta namn — Poesien.

53.

En historia.

I trädgården hade alla äpleträden spruckit ut; de hade skyndat sig med att få blommor, innan de fingo gröna blad, och på gården voro alla ankungarna ute och katten med; han riktigt slickade solsken, slickade det af sin egen tass; och såg man ut åt fältet, så stod säden så makalöst grön, och det var ett qvittrande och qvintilerande af alla de små fåglarna, som om det varit en stor fest, och det kunde man då också säga att det var, ty det var söndag. Klockorna ringde, och menniskor i sina helgdagskläder gingo till kyrkan och sågo så förnöjda ut. Ja, hos allting låg någonting så förnöjdt; det var verkligen en dag så varm och härlig, att man väl kunde säga: Vår herre är verkligen makalöst god mot oss menniskor!

Digitized by Google

Men inne i kyrkan stod presten på predikstolen och talade så högt och så vredgadt; han sade, att menniskorna voro så ogudaktiga och att Gud skulle straffa dem derför, och att när de doge, komme de onda ned i helvetet, der de skulle evigt brinna, och han sade, att deras mask icke skulle dö och att deras eld aldrig skulle släckas; aldrig skulle de få ro eller hvila. Det var rysligt att höra, och han sade det så säkert; han beskref för dem helvetet som en stinkande håla, der all verldens orenlighet flöte tillsammans; der funnes intet annat luftdrag

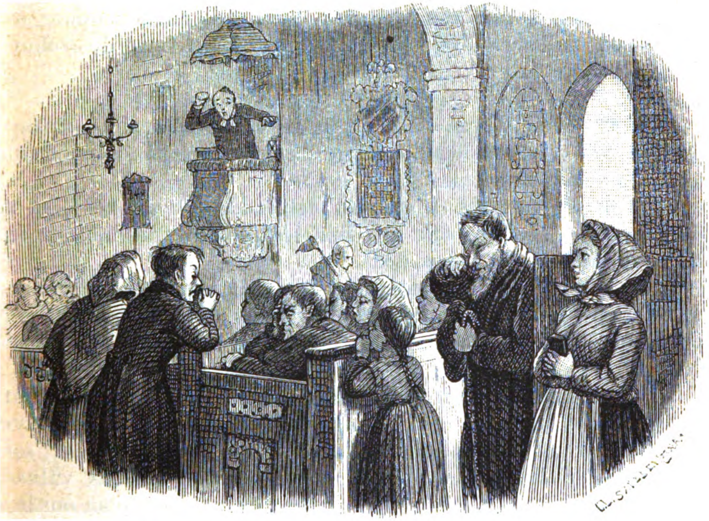

Det var rysligt att höra, och han sade det så säkert.

än den heta svafvellågan; der funnes ingen botten, de sjönke och sjönke i en evig tystnad. Blott att höra talas derom var rysligt; men presten talade det ur djupet af sitt hjerta, och allt folket i kyrkan var helt förfäradt.

Men utanför sjöngo alla de små fåglarna så förnöjda, och solen sken så varmt; det var som om hvarje liten blomma sade: Gud är så makalöst god mot oss allesammans. Ja, der ute var det alls icke så, som presten predikade.

Digitized by Google

Om qvällen vid sängdags såg presten sin hustru sitta tyst och tankfull.

— Hvad fattas dig? sade han till henne.

— Hvad som fattas mig! sade hon. Jo, det fattas mig, att jag inte riktigt kan samla mina tankar, att jag inte rätt kan få att gå i hop hvad du sade, att det fins så många ogudaktiga, och att de skola brinna evigt, evigt, ack, huru länge! — Jag är blott en syndig menniska, men jag skulle aldrig kunna hafva hjerta till att låta ens den värste syndare brinna evigt; huru skulle då vår herre kunna det, han, som är så oändligt god och som vet, huru det onda kommer utifrån och inifrån! Nej, jag kan inte tänka mig det, ehuru du säger det.

Det var höst, löfven föllo af träden; den allvarlige, stränge presten satt vid en döendes säng, en from troende tillslöt sina ögon; det var prestfrun.

— Får någon frid i grafven och nåd hos sin Gud, så är det du, sade presten, och han knäpte i hop hennes händer och läste en psalm öfver den döda.

Och hon fördes till grafven; två tunga tårar tillrade ned utför den allvarlige mannens kinder; och i prestgården var det tyst och tomt, solskenet der inne var släckt, hon hade gått bort.

Det var natt, en kall vind susade fram öfver prestens hufvud; han slog upp ögonen, och det var som om månen lyst in i hans rum, men månen lyste icke; en gestalt var det, som stod framför hans säng. Han såg sin aflidna hustrus vålnad, hon såg så innerligt bedröfvad på honom, det var som om hon velat säga något.

Och mannen reste sig till hälften upp och sträckte ut armarna emot henne: Är inte heller åt dig den eviga hvilan förunnad? Du lida? Du, den bästa, den frommaste!

Och den döda böjde sitt hufvud till ett ja och lade handen på bröstet.

— Och kan jag skaffa dig ro i grafven?

— Ja! ljöd det till honom.

— Och på hvad sätt?

— Gif mig ett hår, blott ett enda hår af hufvudet på den

Digitized by Google

syndare, hvars eld aldrig skall släckas, den syndare, som Gud skall nedstöta i helvetet till evig pina!

— Ja, så lätt bör du kunna förlossas, du rena, du fromma! sade han.

— Så följ mig! sade den döda. Det är oss så förunnadt. Vid min sida sväfvar du hvart dina tankar vilja. Osynliga för menniskorna, stå vi i deras hemligaste vrå, men med säker hand måste du peka på den till evigt qval invigde, och före hanegället måste han vara funnen.

Och hastigt, som burna af tanken, voro de i den stora staden; och från husens väggar lyste med eldbokstäfver dödssyndernas namn: högmod, girighet, dryckenskap, vällust, kort sagdt, hela syndens sjufärgade båge.

— Ja, der inne, såsom jag trodde, såsom jag visste, sade presten, har den åt den eviga elden invigde sitt tillhåll.

Och de stodo framför den präktigt upplysta portalen, der den breda trappan prunkade med mattor och blommor, och genom de festliga salarna klingade balmusiken. Schweizaren stod i siden och sammet med en stor, silfverbeslagen käpp i handen.

— Vår bal kan mäta sig med kungens, sade han och vände sig mot vimlet på gatan; från topp till tå lyste den tanken ut ur honom: Fattiga pack, som gapar in genom porten, I ären allesammans uslingar i jemförelse med mig!

— Högmod! sade den döda. Ser du honom?

— Honom! upprepade presten. Ja, men han är ett dumhufvud, endast en narr och skall inte dömas till evig eld och pina.

— Endast en narr! ljöd det genom högmodets hela hus; det voro de alla der.

Och de flögo inom den giriges fyra nakna väggar, der gubben, skinntorr, hackande tänderna af köld, hungrig och törstig, med hela sin tanke hakade sig fast vid sitt guld; de sågo, huru han, liksom i feber, rusade upp från den eländiga bädden och tog en lös sten ut ur muren; der lågo guldmynt i ett strumpskaft; han kände på sin trasiga rock, hvari guldmynt voro insydda, och de fuktiga fingrarna skälfde.

— Han är sjuk, det är vanvett, ett glädjelöst vanvett, omhvärfdt af ångest och elaka drömmar!

Och de aflägsnade sig skyndsamt och stodo vid förbrytarnes brits, der de i en lång rad sofvo sida vid sida. Som ett vildt

Digitized by Google

djur rusade en af dem upp ur sömnen, utstötande ett ohyggligt skri. Han stötte med sina hvassa armbågar till kamraten, och denne vände sig sömnigt om och sade:

— Håll käften, ditt fä, och sof! — Det är hvar enda natt —!

— Hvar enda natt! upprepade den andre. Ja, hvar enda natt kommer han, tjuter och qväfver mig. I hettan har jag gjort ett och annat, med ett häftigt sinne är jag född, det har för andra gången fört mig hit in. Men har jag gjort illa, så lider jag ju också mitt straff. Endast ett har jag inte bekänt. Då jag sist kom ut härifrån och gick förbi min husbondes gård, så kokade ett och annat upp i mig — jag strök en svafvelsticka mot väggen, hon kom litet för nära halmtaket, allt brann upp; det kom hetta öfver det, liksom den kommer öfver mig. Jag hjelpte till att rädda boskap och bohag. Ingen lefvande brann inne utom en flock dufvor, som flögo in i elden, och så bandhunden. Honom hade jag inte tänkt på. Man kunde höra honom tjuta

Så lider jag ju också mitt straff.

— och detta tjut hör jag ännu allt jemt, när jag vill sofva, och faller jag i sömn, kommer äfven hunden, så stor och luden; han lägger sig på mig, tjuter, trycker mig, qväfver mig. — Men så hör då hvad jag berättar! Du kan då sofva, sofva hela natten, och jag inte en kort fjerdedels timme! Och blodet blossade upp i den hetsiges ögon, han kastade sig öfver kamraten och slog honom med knuten hand i ansigtet.

— Arge Mats har blifvit galen igen, hette det rundt om-

Digitized by Google

kring, och de andra bofvarne grepo tag i honom, brottades med honom och böjde honom krokig, så att hufvudet satt ned mellan benen; der bundo de fast det, blodet var nära att spricka ut genom hans ögon och alla porer.

— I döden honom, den olycklige! ropade presten, och i det han afvärjande sträckte ut handen öfver syndaren, öfver honom, som redan här led för hårdt, vexlade scenen om. De flögo genom rika salar och genom fattiga kamrar; vällust, afund, alla dödssynder skredo dem förbi; en domens engel uppläste deras synd, deras försvar; detta var visserligen ringa inför Gud, men Gud läser i hjertana, han känner alltsammans, det onda, som kommer inifrån och utifrån, han, nåden, allkärleken. Prestens hand darrade, han vågade icke utsträcka den, rycka ett hår af syndarens hufvud. Och tårarna strömmade från hans ögon, såsom nådens och kärlekens flöden, som släcka helvetets eviga eld.

Då gol hanen.

— Förbarmande Gud, du skall gifva henne den ro i grafven, som jag ej kunnat inlösa!

— Den eger jag nu, sade den döda. Det var ditt hårda ord, din mörka menniskotro om Gud och hans skapade varelser, som dref mig till dig. Känn menniskorna! Äfven hos de onda finnes det en del af Gud, en del, som skall segra och släcka helvetets eld.

Och en kyss trycktes på prestens mun, det lyste omkring honom. Guds klara sol sken in i rummet, der hans hustru, lefvande, mild och kärleksfull, väckte honom ur en dröm, sänd från Gud.

54.

Den stumma boken.

Vid landsvägen inne i skogen låg en enstaka bondgård; man gick rakt öfver gården; solen sken der, alla fönster stodo öppna, lif och rörelse rådde der inne; men på gården, i en löfsal af blommande syrener, stod en öppen likkista. Den döde hade blifvit satt hit ut, denna förmiddag skulle han begrafvas; ingen stod och såg sörjande på den döde, ingen grät

Digitized by Google

öfver honom; hans ansigte var öfverhöljdt med ett hvitt kläde, och under hans hufvud hade man lagt en stor, tjock bok, hvari hvarje blad var ett helt gråpappersark, och mellan hvart och ett lågo, gömda och glömda, vissna blommor, ett helt herbarium, samladt på olika ställen. Det skulle följa med i grafven, hade han sjelf önskat. Vid hvarje blomma anknöt sig ett kapitel ur hans lif.

— Hvem är den döde? frågade vi, och svaret var: Den gamle studenten från Upsala. Han skall en gång ha varit glad och liflig, kunnat lärda språk, kunnat sjunga, ja, skrifva visor med, har man sagt. Men så var det något som kom i vägen, och så kastade han sina tankar och sig sjelf med ned i bränvinet, och som hans helsa följde efter, så kom han hit ut på landet, der det betalades för hans underhåll. Han var from som ett barn, då icke det mörka sinnet kom öfver honom, ty då blef han stark och sprang omkring i skogen som ett jagadt djur. Men fingo vi honom hem, fingo vi honom här att se i boken med de torra växterna, så kunde han sitta hela dagen och se på en växt och så på en annan, och mången gång runno tårarna ned utför hans kinder. Gud vet hvad han tänkte dervid; men boken bad han att få med sig i sin kista, och nu ligger den der, och om en liten stund skall locket spikas på, och han skall få sin ljufva hvila i grafven.

Gud vet hvad han tänkte dervid.

Svepduken lyftes upp; det var frid i den dödes ansigte, en solstråle föll derpå. En svala sköt i sin pilsnabba flygt in i löfsalen och vände sig i flygten, qvittrande öfver den dödes hufvud.

Huru underligt kännes det icke — vi veta det säkert allesammans — att taga fram gamla bref från vår ungdomstid och

Digitized by Google

läsa dem! Då uppdyker liksom ett helt lif med alla sina förhoppningar, alla sina sorger. Huru många af de menniskor, med hvilka vi på den tiden lefde så förtroligt, äro icke nu som döda för oss, och likväl lefva de ännu; men vi hafva icke på långa tider tänkt på dem, som vi en gång trodde oss alltid skola hålla fast vid, ömsesidigt dela sorg och glädje med.

Det vissna eklöfvet här i boken påminner om vännen, vännen under skoltiden, vännen för hela lifvet. Han fäste detta löf på studentmössan i den gröna skogen, då förbundet slöts för hela lifvet. — Hvar lefver han nu? — Löfvet gömdt, vänskapen

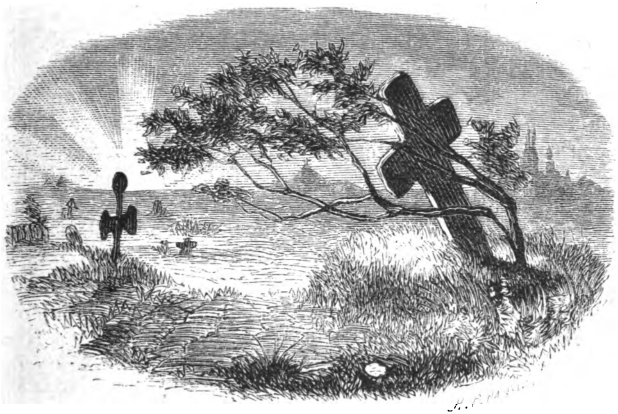

Gömdt — Glömdt!

glömd! Här är en främmande drifhusväxt, för fin för nordens trädgårdar — det är som om det ännu funnes doft i dessa blad. Hon gaf honom den, fröken från den adliga örtagården. Här är neckrosen, som han sjelf plockat och vattnat med salta tårar, neckrosen från de söta vattnen. Och här är en näsla, hvad säga hennes blad? Hvad tänkte han, då han plockade henne, då han gömde henne? Här är en liljekonvalj från den ensliga skogen; här är rosentry från blomkrukan i källarsalen, och här det nakna, hvassa grässtrået —!

Den blommande syrenen hänger sina friska, doftande klasar

Digitized by Google

öfver den dödes hufvud —, svalan flyger åter förbi: qvivitt! qvivitt!... Nu komma karlarne med spik och med hammare; locket lägges öfver den döde, som hvilar sitt hufvud mot den stumma boken. Gömdt — glömdt!

55.

»Det är skilnad.»

Det var i maj månad, vinden blåste ännu kall; men våren var här, sade buskar och träd, fält och ängar; det vimlade af blommor, och det ända upp i den lefvande inhägnaden, och just der förde våren sjelf sin talan; han talade från ett litet äpleträd, som var en enda qvist, så frisk, så blomstrande, öfversådd med de fina, rosenröda knopparna, som voro på väg att öppna sig. Den visste nog sjelf, huru vacker den var, ty detta ligger i bladet som i blodet, och derför blef den icke heller öfverraskad af att herrskapsvagnen höll på vägen framför den och att den unga grefvinnan sade, att den der äpleqvisten var det täckaste man kunde se, att den var våren sjelf i sin fagraste uppenbarelse. Och qvisten blef afbruten, och hon höll den i sin fina hand och skuggade den med sitt sidenparasoll — och så foro de till slottet, der det var höga salar och präktiga gemak; ljusa, hvita gardiner fladdrade vid de öppna fönstren, och vackra blommor stodo i glänsande, genomskinliga vaser, och i en af dessa, den var som skuren ur nyfallen snö, blef äpleqvisten satt mellan friska, ljusgröna bokqvistar; det var en lust att se den.

Och så blef qvisten stolt, och det var ju helt menskligt.

Många slags menniskor gingo genom rummen, och allt efter som deras anseende var, vågade de uttala sin beundran, och somliga sade ingenting alls, och somliga sade allt för mycket, och äpleqvisten förstod, att det var skilnad mellan menniskorna liksom mellan växterna. Somliga äro till prydnad och andra till föda, det fins äfven sådana, som kunna alldeles undvaras, menade äpleqvisten, och som han just blifvit satt vid det öppna fönstret, hvarifrån han kunde se både ned i trädgården och ut på fältet, så hade han tillräckligt med blom-

Digitized by Google

mor och växter att betrakta och tänka öfver; der stodo rika och fattiga, några allt för fattiga.

— Stackars förkastade växter! sade äpleqvisten. Der är sannerligen skilnad gjord, och huru olyckliga de måste känna sig, i fall den der sorten kan känna, såsom jag och mina likar kunna det. Der är sannerligen skilnad gjord, men det måste det göras, ty annars vore ju alla lika!

Och äpleqvisten såg med ett slags medlidande i synnerhet på ett slags blommor, som funnos i mängd på fält och dikeskanter.

Ute på fältet.

Ingen band dem till en bukett; de voro allt för vanliga, ja, man kunde hitta dem till och med mellan gatstenarna; de sköto upp som det värsta ogräs, och så hade de det fula namnet maskrosor.

— Stackars föraktade växt! sade äpleqvisten; du kan inte hjelpa, att du blef hvad du blef, att du är så vanlig och att du fick det fula namn du har; men det är med växterna som med menniskorna, det måste vara skilnad!

— Skilnad! sade solstrålen och kysste den blommande äpleqvisten, men kysste äfven de gula maskrosorna ute på fältet;

Digitized by Google

alla solstrålens bröder kysste dem, de fattiga blommorna, lika väl som de rika.

Äpleqvisten hade aldrig tänkt öfver vår herres oändliga kärlek till allt, som lefver och röres i honom; han hade aldrig tänkt öfver huru mycket vackert och godt som kan ligga gömdt, men icke glömdt — men det var ju också helt menskligt.

Solstrålen, ljusets stråle, visste det bättre: Du ser inte långt, du ser inte klart! — Hvilken är den förkastade växt, du i synnerhet beklagar?

— Maskrosen, sade äpleqvisten. Aldrig bindas de i bukett, de trampas med foten, det fins för många af dem, och då de gå i frö, flyger det i finklipt ull öfver vägen och hänger sig i kläderna på folk. Ogräs äro de; men det skall ju också finnas sådant. Jag är verkligen mycket tacksam för att jag inte blifvit en af dem.

Och fram öfver fältet kom en hel skara barn; det minsta af dessa var nu så litet, litet, att det bars af de andra, och då det sattes ned i gräset bland de gula blommorna, skrattade det högt af glädje, sparkade med sina små ben, vältrade sig omkring, plockade endast de gula blommorna och kysste dem i ljuf oskuld. De något större barnen bröto blomman från den ihåliga stjelken, böjde denna rundt in i sig sjelf, länk vid länk; det blef en hel kedja: först en till halsen, så en att hänga omkring axeln och om lifvet, på bröstet och på hufvudet; det var en hel ståt af gröna länkar och kedjor. Men de största barnen togo försigtigt den utblommade växten, stjelken, som bar dess fjuniga, sammansatta frökrona, denna lösa, luftiga ullblomma, som är ett helt litet konststycke, liksom af de finaste fjädrar, fjun eller dun. De höllo den för munnen för att i en pust blåsa af den helt och hållet; den, som kunde det, skulle få nya kläder, innan året var förbi, hade farmor sagt.

Den föraktade blomman var vid detta tillfälle en riktig profet.

— Ser du? sade solstrålen. Ser du hennes skönhet, ser du hennes makt?

— Ja, för barn, sade äpleqvisten.

Och der ute på fältet kom en gammal gumma och gräfde med sin slöa, skaftlösa knif ned omkring blommans rot och drog upp den; några af rötterna skulle hon koka sig kaffe på, an-

Digitized by Google

dra skulle hon få penningar för, då hon bar dem till apotekaren som läkemedel.

— Skönhet är ändå något högre! sade äpleqvisten. Endast de utvalda komma i det skönas rike. Det är skilnad mellan växterna, liksom det är skilnad mellan menniskorna.

Och solstrålen talade om Guds oändliga kärlek till allt skapadt och till allt, som har lif, och om den lika fördelningen af allt i tid och evighet.

— Ja, det är nu er mening! sade äpleqvisten.

Och det kom folk in i rummet, och den unga grefvinnan kom, hon som hade stält äpleqvisten så vackert i den genomskinliga vasen, der solljuset strålade; och hon bar en blomma eller hvad det nu var; den doldes af tre, fyra stora blad, hvilka likt en strut höllos rundt omkring den, så att icke något drag eller någon vindfläkt skulle kunna göra den skada, och den bars så försigtigt, som den fina äpleqvisten aldrig hade blifvit buren. Helt varsamt borttogos nu de stora bladen, och man såg den fina, fjuniga frökronan af den gula, föraktade maskrosen. Det var denna, som hon så försigtigt hade plockat, som hon bar så omsorgsfullt, så att icke någon af de fina fjäderpilar, som bilda dess töckengestalt och sitta så lösa, skulle blåsa af. Hel och ståtlig hade hon den, och hon beundrade dess sköna form, dess luftiga klarhet, dess hela egendomliga sammansättning, dess skönhet, då den skulle blåsas bort för vinden.

— Se bara, huru underbart skön vår herre har skapat den! sade hon. Jag vill måla af den jemte äpleqvisten; den är nu så oändligt vacker i allas ögon, men äfven denna fattiga blomma har af vår herre fått lika mycket på ett annat sätt; de äro så olika och likväl båda barn i skönhetens rike.

Och solstrålen kysste den fattiga blomman, och han kysste den blommande äpleqvisten; dess blad tycktes rodna dervid.

Digitized by Google

56.

Den gamla grafstenen.

I en småstad, hos en man som hade sin egen gård, satt hela familjen i en krets tillsammans en afton vid den årstid, då man säger: det börjar bli långa qvällar. Det var ännu mildt och varmt; lampan var tänd, de långa gardinerna hängde ned för fönstren, der blomkrukor stodo, och utanför var det ett härligt

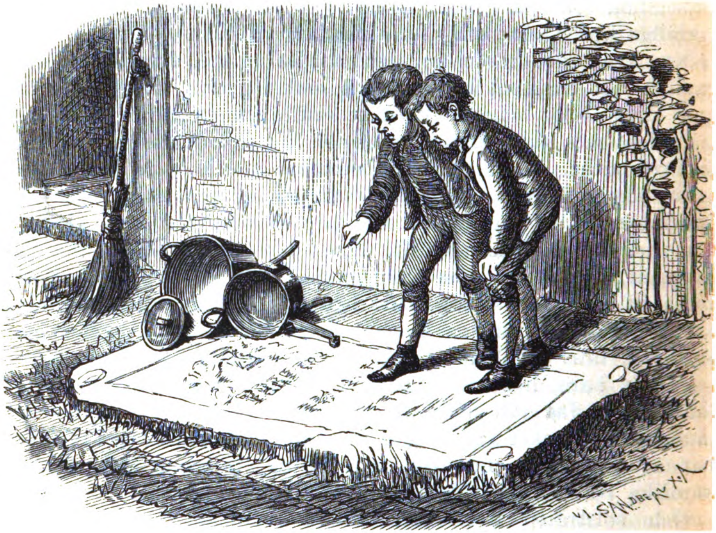

Men mera kan man inte få reda på.

månsken. Men om det talade de icke nu; de talade om en gammal, stor sten, som låg nere på gården, strax invid köksdörren, der pigorna ofta stälde upp de skurade kopparkärlen, för att de skulle torka i solen, och der barnen gerna lekte — det var egentligen en gammal grafsten.

— Ja, sade husfadern, jag tror att han är ifrån den gamla, nedrifna klosterkyrkan; det såldes ju både predikstol, epitafier och grafstenar. Min salig far köpte flere af dessa, de blefvo

Digitized by Google

sönderslagna till gatläggning, men den der stenen blef öfver och har allt sedan förblifvit liggande på gården.

— Man kan lätt se, att det är en grafsten, sade det äldsta af barnen; man ser ännu på den ett timglas och ett stycke af en engel, men inskriften, som stod der, är nästan alldeles utplånad, undantagandes namnet Preben och ett stort S; strax efter och litet längre ned står Marta; men mera kan man inte få reda på, och det är endast när det regnat eller när vi tvättat den, som det står tydligt.

— Herre Gud, det är Preben Svanes och hans hustrus grafsten! sade en gammal man der inne, som efter åldern räknadt godt kunde ha varit farfar åt dem allesammans i rummet. Ja, det äkta paret var ett af de sista, som blefvo jordade på den gamla klosterkyrkogården; det var ett gammalt hederligt par från mina gossår; alla kände dem, och alla höllo af dem; de voro ålderskungaparet här i staden. Folk sade om dem, att de egde öfver en tunna guld, och likväl gingo de tarfligt klädda i det gröfsta tyg, men deras linne var så skinande hvitt. Det var ett vackert gammalt par, Preben och Marta. — Då de sutto på bänken, som var uppe på husets höga stentrappa, hvaröfver den gamla linden lutade sina grenar, och nickade vänligt och mildt, så blef man riktigt glad dervid. De voro så makalöst goda mot de fattiga; de bespisade dem, de klädde dem, och det var förstånd och sann kristendom i all deras välgörenhet. Först dog hustrun. Jag erinrar mig den dagen så väl; jag var en liten gosse och med min far inne hos gamle Preben, just som hon hade somnat af; den gamle mannen var så rörd, grät som ett barn. Liket låg ännu i sängkammaren, strax invid der vi sutto; han talade till min far och ett par grannar om huru ensamt det nu skulle bli, huru välsignadt god hon hade varit, huru många år de hade lefvat tillsammans och huru det gick till, att de blefvo bekanta med hvarandra och fingo hvarandra kära. Jag var, som sagdt, liten och stod och hörde på; men det uppfylde mig med en underlig känsla att höra på den gamle mannen och se, huru han blef allt mera liflig och fick färg på kinderna, medan han talade om förlofningsdagarna, huru täck hon hade varit, huru många små oskyldiga krokvägar han hade gått för att få träffa henne; och han talade om bröllopsdagen, hans ögon lyste dervid, han liksom lefde tillbaka igen i den

Digitized by Google

glädjetiden, och nu låg hon död inne i kammaren strax invid, en gammal gumma, och han var en gammal man och talade om hoppets tid — — ja, ja, så går det! Då var jag bara barnet, och nu är jag gammal, gammal som Preben Svane. Tiden går och allting vexlar! — Jag kommer så väl i håg hennes begrafningsdag; gamle Preben gick näst efter likkistan. Ett par år förut hade det äkta paret låtit hugga in på sin grafsten inskrift och namn, på dödsåret när; stenen kördes dit på qvällen och lades på grafven — och året derefter lyftes den åter upp, och gamle Preben kom ned till sin hustru. — Det var inte sådan rikedom efter dem, som folk hade trott och sagt; det, som var, kom till aflägsna slägtingar, hvilka man förut aldrig hade vetat af. Det der korsvirkeshuset, med bänken på den höga stentrappan under linden, blef nedrifvet af magistraten, ty det var allt för bristfälligt, för att man skulle våga låta det stå qvar. Sedan, då det gick på samma sätt med klosterkyrkan och kyrkogården togs bort, så kom Prebens och Martas grafsten, liksom allt derifrån, till hvem som ville köpa det, och nu har det fallit sig så, att den inte blef sönderslagen och användt, utan ännu ligger qvar på gården till lekplats för de små och till hylla åt pigans skurade kökskärl. — Den stenlagda gatan går nu fram öfver gamle Prebens och hans hustrus hviloplats; ingen kommer vidare i håg dem.

De voro ålderskungaparet här i staden.

Digitized by Google

Och den gamle mannen, som berättade allt detta, skakade vemodigt på hufvudet. — Glömmas! — Allt skall glömmas! sade han.

Och så talade de der inne i rummet om andra saker; men den minste gossen der inne, ett barn med stora, allvarliga ögon, kröp upp på stolen bakom gardinerna och såg ned på gården, der månen lyste klart på den stora stenen, som alltid förr hade synts honom tom och slät, men nu låg der såsom ett helt stort blad ur en historiebok. Allt hvad gossen hade hört om Preben och hans hustru, innehöll stenen; och han såg på den, och han såg upp mot den klara, ljusa månen, i den rena, höga luften, och det var liksom ett Guds ansigte, som lyste ut öfver jorden.

— Glömmas! — Allt skall glömmas! ljöd det inne i rummet, och i detta ögonblick kysste en osynlig engel gossens bröst och panna och hviskade sakta: Göm det gifna frökornet väl, göm det till mognadens tid! — Genom dig, du barn, skall den utplånade inskriften, den multnande grafstenen, med ljusa, gyllene drag stå för kommande slägten. Det gamla äkta paret skall åter, arm i arm, vandra dit genom de gamla gatorna och leende, med friska, röda kinder, sitta på stentrappan under linden och nicka åt fattig och rik. Frökornet från denna stund skall under årens lopp växa till ett blomstrande diktverk. Det goda och sköna glömmes icke, det lefver i saga och sång.

57.

Verldens skönaste ros.

Det var en mäktig drottning, i hvars trädgård funnos de vackraste blommor för hvarje årstid och från alla verldens länder, men det var i synnerhet rosorna, som hon älskade, och derför hade hon af dem de mest olika arter, från den vilda törnhäcken med de äpledoftande gröna bladen till Provences skönaste ros; och de växte uppåt slottsmurarna, slingrade sig omkring pelarna och fönsterkarmarna, in i korridorerna och

Digitized by Google

uppåt taket i alla våningar, och rosorna vexlade till doft, form och färg.

Men sorg och bedröfvelse bodde der inne; drottningen låg på sin sotsäng, och läkarne förkunnade, att hon måste dö.

— Det fins dock en räddning för henne, sade den visaste bland dem. Skaffa henne verldens skönaste ros, den, som är uttrycket för den högsta och renaste kärlek; kommer den för hennes ögon, innan de brista, så dör hon inte.

Och unga och gamla kommo från alla håll med rosor, de vackraste som blommade i hvarje trädgård; men de rosorna

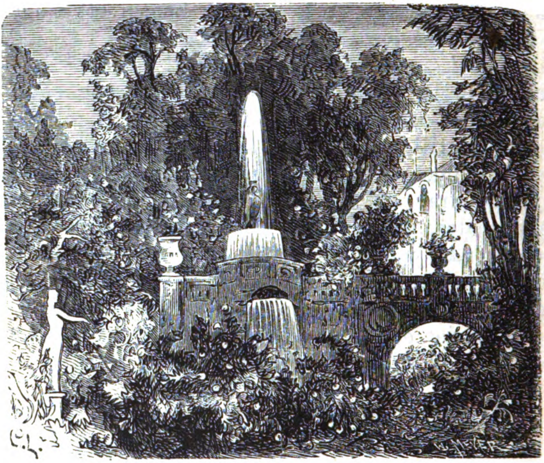

Och rosorna vexlade till doft, form och färg.

var det icke. Från kärlekens örtagård måste blomman hemtas; men hvilken ros derstädes var uttrycket af den högsta, den renaste kärlek?

Och skalderne sjöngo om verldens skönaste ros, en hvar nämde sin. Och det gick bud vida omkring i landet till hvarje hjerta, som slog af kärlek; det gick bud till hvarje stånd och hvarje ålder.

— Ingen har ännu sagt blommans namn, sade den vise. Ingen har pekat på det ställe, der hon sprang fram i sin härlighet. Icke är det rosorna från Romeos och Julias kista

Digitized by Google

eller från Valborgs graf, ehuru de rosorna alltid skola dofta i saga och sång; det är icke rosorna, som skjuta fram från Winkelrieds blodiga lansar, från blodet, som heligt qväller ut från hjeltens bröst i döden för fosterlandet, ehuru ingen död är mera ljuf, ingen ros rödare än det blod, som då flyter. Ej heller är det denna underbara blomma, för hvars vård mannen i år och dagar, under långa sömnlösa nätter i den ensliga kammaren, offrar sitt friska lif, vetenskapens magiska ros.

Och det gick ett rosenskimmer öfver drottningens kinder.

— Jag vet hvar hon blommar, sade en lycklig mor, som med sitt späda barn kom till drottningens läger. Jag vet hvar verldens skönaste ros finnes, den ros, som är uttrycket af den högsta och renaste kärlek. Hon blommar på mitt söta barns blossande kinder, när det, stärkt af sömnen, slår upp ögonen och ler emot mig med hela sin kärlek.

— Skön är den rosen, men en skönare finnes, sade den vise.

— Ja, långt skönare! sade en af qvinnorna. Jag har sett henne; en mera sublimt helig ros blommar icke, men hon var

Digitized by Google

blek som terosens blad; på drottningens kinder såg jag henne; hon hade lagt af sig sin kungliga krona och gick sjelf under den långa, sorgfylda natten med sitt sjuka barn, grät öfver det, kysste det och bad till Gud en bön för det, såsom en moder beder i ångestens timme.

— Helig och underbar i sin makt är sorgens hvita ros; men likväl är det inte denna.

— Nej, verldens skönaste ros såg jag framför herrens altare, sade den fromme, gamle biskopen. Jag såg henne lysa, som om en engels anlete visat sig. De unga flickorna gingo till nattvardsbordet och förnyade sitt döpelseförbund, och rosor blossade och rosor bleknade på de friska kinderna. En ung flicka stod der; hon såg med hela sin själs fulla renhet och kärlek upp mot sin Gud; det var uttrycket af den renaste och högsta kärlek.

— Välsignad vare denna! sade den vise; men ingen af er har dock ännu nämt verldens skönaste ros.

Då trädde in i rummet ett barn, drottningens lille son; tårarna stodo i hans ögon och på hans kinder; han bar en stor, uppslagen bok; dess band var af sammet med stora silfverspännen.

— Mamma! sade den lille. Ack, hör då hvad jag läst! Och barnet satte sig vid sängen och läste ur boken om honom, som öfverlemnade sig sjelf åt korsets död för att frälsa menniskorna, äfven de ofödda slägtena. — Större kärlek finnes icke.

Och det gick ett rosenskimmer öfver drottningens kinder; hennes ögon blefvo så stora, så klara, ty hon såg från bokens blad höja sig verldens skönaste ros, bilden af den ros, som på korsets trä framsprang ur Kristi blod.

— Jag ser den! sade hon. Aldrig dör den, som ser den rosen, den skönaste på jorden!

Digitized by Google

58.

Årets historia.

Det var i slutet af januari; det var ett förfärligt yrväder; snön flög i yrande hvirflar genom gator och gränder; rutorna voro utvändigt liksom öfverklistrade med snö, från taken störtade den ned i drifvor, och så var det en sådan fart i menniskorna; de sprungo, de flögo och foro midt i famnen på hvarandra, höllo hvarandra fast ett ögonblick och hade åtminstone så länge fotfäste. Täckvagnar och hästar voro liksom öfverpudrade, betjenterne stodo med ryggen mot vagnen och åkte baklänges mot vinden, fotgängaren höll sig allt jemt i lä af vagnen, som endast långsamt gled framåt i den djupa snön; och då slutligen yrvädret lade sig och en smal stig blef uppskottad längs husen, stannade man dock der, när man möttes: ingendera hade lust att taga det första steget med att klifva upp i den djupa snön, för att den andre skulle kunna slippa förbi. Tysta stodo de, tills slutligen, liksom efter en tyst öfverenskommelse, en hvar af dem gaf ett ben till pris och lät detta klifva upp i snödrifvan.

Mot aftonen blef det alldeles lugnt, himmeln såg ut som om den blifvit sopad och gjord mera hög och genomskinlig, stjernorna tycktes vara spritt nya, och några voro så blå och klara; det frös så att det smälde i knutarna; nog kunde då det öfversta snölagret blifva så starkt, att det på morgonen bar gråsparfvarna; dessa hoppade omkring, än uppe än nere, der det var skottadt; men mycket att äta stod icke att finna, och de fröso ordentligt.

— Pip! sade den ene till den andre. Det här kallar man det nya året! Det är ju värre än det gamla; då kunde vi lika gerna ha behållit det. Jag är missnöjd, och det har jag skäl till.

— Ja, der sprungo nu menniskorna omkring och sköto in nyår, sade en liten förfrusen sparf; de slogo krukor i kras mot portarna och voro rent af vilda af glädje öfver att det gamla året nu gick sin väg; och äfven jag var glad deröfver, ty jag väntade att vi då skulle få varma dagar; men det blef då ingenting af; det fryser ju mycket värre än förut. Menniskorna ha tagit miste på tidräkningen.

— Ja, det ha de! sade en tredje, som var gammal och hvit i hufvudet. De ha någonting, som de kalla almanackan; den

är en så'n der uppfinning af dem sjelfva, och derför skall allting gå efter den; men det gör det inte. Då Våren kommer, så börjar året, det är naturens gång, och efter denna räknar jag.

— Men när kommer Våren? frågade de andra.

— Den kommer, då storken kommer; men det är mycket obestämdt med honom, och här inne i staden fins det ingen, som vet något derom; det veta de bättre ute på landet. Skola vi flyga dit ut och vänta? Der är man då Våren närmare.

Snön flög i yrande hvirflar.

— Ja, det kan visst vara mycket bra, sade en af dem, som länge hade gått och pipit utan att egentligen säga något; men jag har här inne i staden åtskilliga beqvämligheter, som jag fruktar att jag skulle komma att sakna der ute. I ett hus här i granskapet bor en menniskofamilj, som mycket förståndigt hittat på att slå fast i väggen tre, fyra blomkrukor med den stora öppningen inåt och bottnen utåt; i denna är skuret

Digitized by Google

ett hål, så stort, att jag kan flyga både ut och in; der ha jag och min man bo, och derifrån ha alla våra ungar flugit ut. Menniskofamiljen har naturligtvis inrättat alltsammans för att ha det nöjet att se på oss, annars hade den nog inte gjort det. De strö ut brödsmulor, också för sitt nöjes skull, och på det sättet ha vi födan. Det är liksom sörjdt för en; — och derför tror jag, att jag stannar och att min man stannar, ehuru vi äro mycket missnöjda, — men vi stanna allt qvar.

— Och vi flyga ut på landet för att se, om inte Våren kommer! Och så flögo de.

Och det var ordentlig vinter ute på landet; der var det ett par grader kallare än inne i staden. Den skarpa vinden blåste öfver de snötäckta fälten. Bonden, med stora belgvantar på händerna, satt i sin släde och slog sig med armarna för att få kölden ur dem; piskan låg i hans knä; de magra hästarna sprungo så att det rökte af dem, snön knarrade, och sparfvarna hoppade i medspåren och fröso.

— Pip! när kommer Våren? Det dröjer så länge!

— Så länge! ljöd det öfver fälten från den högsta backen, som var höljd med snö. Det kunde ha varit eko man hörde, men det kunde också ha varit rösten af den underlige gamle mannen, som satt der högst uppe på snödrifvan i väder och vind. Han var alldeles hvit, liksom en bonde i hvit vadmalströja, med långt, hvitt hår, hvitt skägg, alldeles blek och med stora, klara ögon.

— Hvem är gubben der borta? frågade sparfvarna.

— Det vet jag! sade en gammal korp, som satt på grindstolpen och var nog nedlåtande att erkänna, att vi alla äro småfåglar inför vår herre, och derför också inlät sig med sparfvarna och gaf förklaring. Jag vet hvem gubben är. Det är Vintern, den gamle mannen från förra året; han är inte död, såsom almanackan säger, utan han är verkligen förmyndare för lille prins Vår, som kommer. Ja, Vintern för regementet. Hu! Det knakar väl i er, I små!

— Ja, är det inte det jag säger! sade den minste. Den der almanackan är bara menniskopåfund, hon är inte lämpad efter naturen. Sådant der borde de lemna åt oss, som äro finare bildade.

Och det gick en vecka, det gick nära två; skogen var svart, den frusna insjön låg så tung och såg ut som stelnadt bly;

Digitized by Google

molnen, ja, det var icke moln, det var våta, iskalla dimmor, hängde öfver landet; de stora, svarta kråkorna flögo i skockar, utan ett skrik, det var som om allt sofvit. — Nu gled en solstråle fram öfver sjön, och denna lyste som smält tenn. Snölagret öfver fältet och uppe på backen glänste icke som förut; men den hvita skepnaden, Vintern sjelf, satt der ännu med blicken stadigt vänd mot söder. Han märkte alls icke, att snötäcket liksom sjönk in i jorden, att en liten grön gräsplätt trädde fram här och der, och der vimlade det då af sparfvar.

— Qvivitt! qvivitt! Kommer nu Våren?

— Våren! ljöd det öfver fält och äng och genom de svartbruna skogarna, der mossan lyste frisk och grön på trädstammarna; och genom luften kommo flygande söder ifrån de två första storkarna; på hvarderas rygg satt ett litet vackert barn, en gosse och en flicka; och de kysste marken till helsning, och der de satte sina fötter, växte hvita blommor fram under snön. Hand i hand gingo de upp till den gamle ismannen, Vintern,. lade sig vid hans bröst till ny helsning, och i samma ögonblick voro de alla tre gömda, och hela landskapet var gömdt; en tjock, våt dimma, så tät och tung, insvepte allt. — Kort derefter fläktade det litet — vinden for framåt, den kom med starka stötar och jagade bort dimman; solen sken så varmt; — Vintern sjelf var försvunnen, Vårens vackra barn sutto på årets tron.

— Det kalla vi nyår! sade sparfvarna. Nu få vi väl igen våra rättigheter och ersättning för den stränga vintern.

Hvart de båda barnen vände sig, sköto gröna knoppar fram på buskar och träd, blef gräset högre, sädesfälten allt mera lifligt gröna. Och rundt omkring kastade den lilla flickan blommor; hon hade öfverflöd af sådana i sin kjortel; de tycktes svärma fram der, alltid var det fullt, huru ifrig hon än var att kasta; — i brådskan skakade hon hela drifvor af blomsnö öfver äple- och persiketräden, så att de stodo i full prakt, innan de ännu riktigt fått gröna blad.

Och hon klappade i händerna, och gossen klappade, och då kommo fåglar fram, man visste icke hvarifrån, och alla qvittrade och sjöngo: Våren är kommen!

Det var härligt att skåda. Och mången gammal gumma trädde utom sin dörr i solskenet, ruskade på sig och såg bort på de gula blommorna, som prunkade på hela ängen, alldeles

Digitized by Google

som i hennes unga dagar; verlden blef ung igen; i dag är det härligt här ute! sade hon.

Och skogen var ännu brungrön, knopp vid knopp, men myskemadran var framme, så frisk och så doftande; violerna stodo i rika klungor, och der voro sippor, rödvifvor och gullvifvor, ja i hvarje grässtrå var saft och kraft; det var en riktig praktmatta att sitta på, och der satt Vårens unga par och höll hvarandra i händerna och sjöng och log och växte allt mer och mer.

Ett mildt regn föll från himmeln öfver dem; de märkte det icke, regndroppen och glädjetåren blefvo en och samma droppe. Brud och brudgum kysste hvarandra, och i samma nu sprack skogen ut. Då solen gick upp, voro alla skogar gröna.

Och hand i hand gick brudparet under det friska, hängande löftaket, der endast solljusets strålar och slagskuggorna gåfvo färgskiftning åt det gröna. En jungfrulig renhet och en uppfriskande doft voro i de fina bladen; klara och lifliga sorlade å och bäck mellan den sammetsgröna vassen och öfver de mångfärgade stenarna. Fullt upp alltid och evigt är och förblifver det! sade hela naturen. Och göken gol och lärkan slog, det var den vackra våren; pilträden hade dock ullvantar på sina blommor; de voro nu så fasligt försigtiga, och det är tråkigt.

Och så gingo dagar och så gingo veckor; värmen liksom strömmade ned; hela luftvågor gingo genom säden, som gulnade mer och mer. Nordens hvita lotus på skogssjöarna utbredde sina stora, gröna blad öfver vattenspegeln, och fiskarna sökte skugga under dem; och på skogens läsida, der solen brände på bondstugans vägg och riktigt genomvärmde de utspruckna rosorna, och körsbärsträden hängde fulla med saftiga, svarta, nästan solheta bär, satt Sommarns sköna maka, hon, hvilken vi sågo som barn och som brud; och hon såg mot de stigande, mörka molnen, som vågformigt, likt berg, svartblå och tunga, stego högre och högre. Från tre sidor kommo de; mer och mer, som ett förstenadt, omvändt haf, sänkte de sig mot skogen, der allt nu var tyst, liksom genom ett trolleri; hvarje vindfläkt hade lagt sig, hvarje fågel teg, det var ett allvar, en väntan i hela naturen; men på vägar och stigar skyndade sig åkande, ridande och gående framåt för att komma under tak. — Då lyste det plötsligt till, som om solen brutit fram, blänkande, bländande, allt uppbrännande, och med ett rullande brak blef det mörker igen; vattnet stör-

Digitized by Google

tade ned i strömmar; det blef natt och det blef ljus, det blef tystnad och det blef buller. De unga brunfjädrade rören i kärret rörde sig i långa vågor, skogens grenar insveptes i regntöcken, mörkret kom och ljuset kom, tystnad och buller. — Gräs och säd lågo som nedslagna, som bortsköljda, som om de aldrig mera skulle resa sig. — Plötsligt öfvergick regnet till enstaka droppar, solen lyste fram, och från strån och från blad blänkte vattendropparna som perlor; fåglarna sjöngo, fiskarna slogo i vattenbrynet i ån, myggorna dansade, och ute på stenen i det salta, piskade hafsvattnet satt Sommarn sjelf, den kraf-

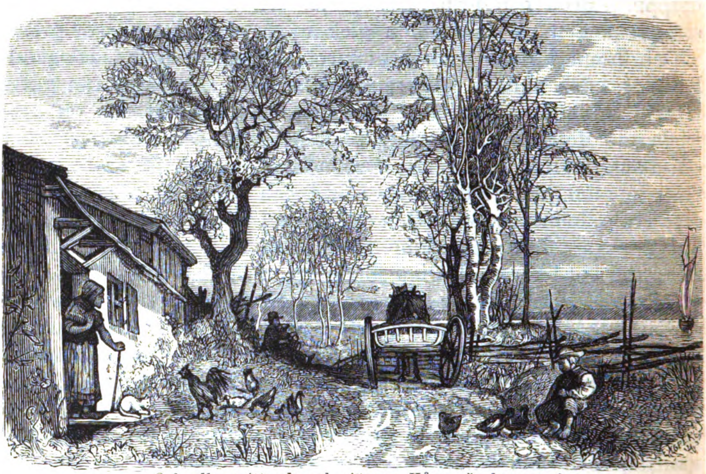

Och alla qvittrade och sjöngo: Våren är kommen!

tige mannen med de fylliga lemmarna, med genomvått hår — föryngrad af det friska badet, satt han i det varma solskenet. Hela naturen var föryngrad rundt omkring, allt stod frodigt, kraftigt och skönt; det var sommar, den varma, härliga sommarn.

Och behaglig och ljuf var den doft, som kom från det frodiga klöfverfältet; bina surrade der omkring det gamla tingsstället; björnbärsrankan slingrade sig upp omkring altarstenen, som, tvättad af regnet, blänkte i solskenet; och dit flög bidrottningen med sin svärm och satte vax och honing. Ingen såg det, utom Sommarn och hans kraftfulla maka; för dem stod altarbordet dukadt med naturens offergåfva.

Digitized by Google

Och aftonhimmeln strålade som guld, ingen kyrkkupol har det så rikt, och månen sken mellan afton- och morgonrodnad. Det var sommartid.

Och dagar gingo och veckor gingo. Skördemännens blanka liar blänkte på sädesfälten, äpleträdets grenar bugnade af röda och gula frukter; humlen doftade härligt och hängde i stora koppor, och under hasselbuskarna, der nötterna sutto i tunga klasar, hvilade man och hustru, Sommarn med sin allvarliga maka.

Det var sommartid.

— Hvilken rikedom! sade hon. Rundt omkring välsignelse, hemtrefligt och godt, och likväl, jag vet inte sjelf, längtar jag efter — hvila — lugn! Jag vet inte rätta ordet derför. — Nu plöja de redan åter på fälten. Mer och alltid mer vilja menniskorna vinna. — Se, storkarna komma i skaror och gå på afstånd efter plogen, Egyptens fågel, som bar oss genom luften! Kommer du i håg, då vi begge som barn kommo hit in i nordens länder? — Blommor förde vi med oss, härligt solsken

Digitized by Google

och gröna skogar; dessa har nu vinden farit illa med, de blifva bruna och mörka, liksom söderns träd, men bära inte gyllene frukter som dessa.

— Dem vill du se?.. sade Sommarn. Så gläd dig då! Och han lyfte sin arm, och skogens blad färgades med rödt och med gult; det kom en färgprakt öfver alla skogar; rosenhäcken lyste med eldröda nypon, flädergrenarna hängde ned med stora, tunga, svartbruna bär, de vilda kastanjerna föllo mogna ut ur de svartgröna skalen, och inne i skogen blommade violerna för andra gången.

Men årets drottning blef allt mera tyst, allt mera blek. Det blåser kallt, sade hon. Natten har våta dimmor; — jag längtar efter — barndomslandet.

Och hon såg storkarna flyga bort, hvar enda en, och hon sträckte händerna efter dem. Hon såg upp till bona, som stodo tomma, och i ett af dem växte den långstjelkiga blåklinten upp och i ett annat den gula vildsenapen, som om boet endast varit till för att skydda och hägna denna; och sparfvarna kommo dit upp.

— Pip! Hvart har herskapet tagit vägen? De kunna väl inte tåla, att det blåser på dem, och så ha de farit ur landet. Lycka på resan!

Och allt mera gula blefvo skogens blad, och det ena löfvet föll efter det andra; höstens stormar susade, det var långt lidet på hösten. Och på de affallna gula löfven låg årets drottning och såg med milda ögon upp mot den tindrande stjernan, och hennes make stod bredvid henne. En vindstöt hvirflade upp löfven — de föllo åter; då var hon borta, men en fjäril, årets sista, flög genom den kalla luften.

Och de våta dimmorna kommo, den isande blåsten och de mörka, längsta nätterna. Årets drott stod med snöhvitt hår, men han visste det icke sjelf; han trodde, att det var snöflingorna, som föllo från molnen; ett tunt snölager låg öfver den gröna marken.

Och kyrkklockorna ringde till jul.

— Födelseklockorna ringa, sade årets drott; snart födes det nya herskarparet, och jag får hvila, liksom hon, hvila i den tindrande stjernan.

Och i den friska, gröna granskogen, der snön låg, stod julens engel och invigde de unga träd, som skulle till dess fest.

Digitized by Google

— Glädje i stugan och under de gröna grenarna! sade årets gamle drott, under några veckor åldrad till en snöhvit gubbe. Det stundar till hvila för mig; årets unga par får nu krona och spira.

— Makten är likväl din, sade julens engel, makten och inte hvilan. Låt snön ligga värmande öfver den unga säden! Lär dig att fördraga, att en annan hyllas, ehuru du är herskare; lär dig att vara glömd och ändock lefva! Din frihets timme kommer, då Våren kommer.

— När kommer Våren? frågade Vintern.

— Den kommer, då storken kommer.

Och med hvita lockar och snöhvitt skägg satt Vintern iskall,

Och de sänkte sig ned på det öppna fältet.

gammal och nedböjd, men stark som vinterstormen och isens makt, högt på backens snödrifva och såg mot södern, liksom Vintern förut hade suttit och sett. Isen brakade, snön knarrade, skridskoåkarne svängde sig på de blanka sjöarna, och korpar och kråkor togo sig väl ut på den hvita marken; icke en vindfläkt rörde sig. Och i den stilla luften knöt Vintern händerna, och isen blef famnstjock mellan landen.

Så kommo åter igen sparfvarna från staden och frågade: Hvem är den gamle mannen der borta? Och korpen satt der

Digitized by Google

igen eller en son till honom, hvilket gör alldeles det samma, och han sade till dem: Det är Vintern, den gamle mannen från förra året. Han är inte död, såsom almanackan säger, utan förmyndare för Våren, som kommer.

— När kommer Våren? sade sparfvarna. Då få vi god tid och bättre styrelse; den gamla dugde inte.

Och i stilla tankar nickade Vintern åt den bladlösa, svarta skogen, der hvarje träd visade grenarnas vackra form och böjning; och under Vinterns slummer sänkte sig molnens iskalla dimmor — herskaren drömde om sin ungdoms och sin mandoms tid, och vid dagningen stod hela skogen skönt klädd i rimfrost; det var Vinterns sommardröm; solskenet strödde rimfrost från grenarna.

— När kommer Våren? frågade sparfvarna.

— Våren! ljöd det som eko från de backar, der snön låg. Och solen sken allt mera varm, snön smälte, fåglarna qvittrade: Våren kommer!

Och högt genom luften kom den första storken, den andra följde efter; ett vackert barn satt på hvarderas rygg, och de sänkte sig ned på det öppna fältet, och de kysste marken, och de kysste den gamle, tyste mannen, och likt Moses på berget försvann han, buren af töckenskyn.

Årets historia var slutad.

— Det är mycket riktigt, sade sparfvarna, och det är också mycket vackert; men det är inte efter almanackan, och då är det galet.

59.

På den yttersta dagen.

Den heligaste dagen bland alla dagar i lifvet är den, på hvilken vi dö; det är den yttersta dagen, den heliga, stora förvandlingens dag. Har du riktigt, allvarligt tänkt öfver denna vigtiga, vissa, sista timme här på jorden?

Det var en man, en strängt troende, såsom han kallades, en stridsman för ordet, som var honom en lag, en nitälskande tjenare åt en nitälskande Gud. — Döden stod nu vid hans säng, Döden med det stränga, himmelska anletet.

— Tiden är kommen, du skall följa mig! sade Döden och rörde med sitt iskalla finger vid hans fötter, och de stelnade;

Digitized by Google

Döden vidrörde hans panna, derefter hans hjerta, och det brast dervid, och själen följde dödsengeln.

Men under de få sekunderna förut, mellan invigningen från fot till panna och hjerta, gick öfver den döende liksom ett hafs stora, tunga vågor, allt hvad lifvet hade medfört och framkallat. Sålunda ser man med en blick ned i det svindlande djupet och omfattar i en tankeblixt den ofantliga vägen; sålunda ser man med en blick, på en gång, det otaliga stjernvimlet, kännande igen klot och verldar i den vida rymden.

I ett sådant ögonblick ryser den förfärade syndaren och har intet att luta sig till; det är som om han sjönke ned i en oändlig tomhet. Men den fromme lutar sitt hufvud till Gud och öfverlemnar sig som barnet med ett »ske din vilja!»

Döden stod nu vid hans säng.

Men denne döende hade icke barnets sinne; han kände att han var man; han ryste icke såsom syndaren, han visste att han var en rättroende. På religionens former i all deras stränghet hade han hållit; millioner, visste han, måste gå den breda vägen till fördömelsen; med eld och svärd skulle han kunnat förgöra deras kroppar här, såsom deras själar redan voro det och alltid skulle förblifva det; — hans väg gick nu mot himmeln, der nåden, den utlofvade nåden skulle öppna porten för honom.

Och själen följde med dödsengeln, men ännu en gång såg hon bort till bädden, der stoftbilden låg i den hvita svepskjortan, ett främmande aftryck af hennes jag. — Och de flögo och de gingo — det var som i en väldig sal, men likväl som i en skog; naturen var klipt, utspänd, uppbunden

Digitized by Google

och satt i rad, konstgjord, liksom de gamla franska trädgårdarna; här var maskerad.

— Det är menniskolifvet! sade dödsengeln.

Alla gestalter syntes mer eller mindre maskerade; det var just icke de ädlaste eller mäktigaste, alla de som gingo i sammet och guld, det var icke de lägsta och ringaste, alla de som gingo i fattigmans plagg. — Det var en underlig maskerad, och i synnerhet var det ganska eget att se, huru de allesammans under sin klädnad omsorgsfullt dolde något för hvarandra; men den ena slet i den andra, för att det skulle bli synligt, och då såg man hufvudet af ett djur sticka fram; hos en var det en grinande apa, hos en annan en vidrig getabock, en fuktig orm eller en dåsig fisk.

Det var djuret, på hvilket vi alla bära, djuret, som är fastvuxet i menniskan, och det ryckte och stretade och ville fram, och en hvar höll kläderna tätt omkring det; men de andra ryckte dem åt sidan och ropade: Ser du! Se, det är han! Det är hon! Och den ena blottade den andras elände.

— Och hvilket var djuret hos mig? frågade den vandrande själen; och dödsengeln pekade framför sig på en stolt gestalt, och kring dess hufvud visade sig en brokig gloria med lysande färger, men vid mannens hjerta dolde sig djurets fötter, påfågelns fötter; glorian var endast fågelns brokiga stjert.

Och som de vandrade framåt, skreko stora fåglar vidrigt från trädens grenar; med ljudliga menniskoröster skreko de: Du dödsvandrare, kommer du i håg mig? — Det var alla de onda tankarna och begären från hans lefnads dagar, som ropade till honom: Kommer du i håg mig?

Och själen ryste ett ögonblick, ty hon kände igen rösterna, de onda tankarna och begären, som trädde upp såsom tingsvitnen.

— I vårt kött, i vår onda natur bor intet godt, sade själen, men tankarna hos mig öfvergingo inte till gerningar, verlden har inte sett den onda frukten. Och hon skyndade sig ännu mera för att snart komma bort från dessa vidriga skrik; men de stora, svarta fåglarna omsväfvade henne i kretsar och skreko och skreko, som om det skulle höras öfver hela verlden; och hon sprang som den jagade hinden, och vid hvarje steg stötte hon foten mot hvassa flintstenar, och de skuro henne i fötterna, så att det gjorde ondt.

Digitized by Google

— Huru ha dessa hvassa stenar kommit hit? Likt visset löf ligga de här öfver allt på marken.

— Det är hvarje oförsigtigt ord, du lät falla och som sårade din nästas hjerta vida djupare, än stenarna nu såra din fot.

— Det tänkte jag inte på! sade själen.

— Dömen icke, så blifven I icke dömde! ljöd det genom luften.

— Alla hafva vi syndat! sade själen och rätade åter på sig. Jag har hållit lagen och evangelium, jag har gjort hvad jag kunde göra; jag är inte som de andra.

Och de stodo vid himmelns port, och engeln, ingångens vaktare, frågade: Hvem är du? Säg mig din tro och visa mig den i dina gerningar!

— Jag har strängt uppfylt alla bud; jag har ödmjukat mig inför verldens ögon; jag har hatat och förföljt det onda och de onda, dem som gå den breda vägen till den eviga fördömelsen, och jag vill det ännu, med eld och svärd, om jag är i stånd dertill.

— Du är således en af Muhameds bekännare? sade engeln.

— Jag! — Nej, visst inte.

— Den som griper till svärd, han skall med svärd förgås, säger sonen; hans tro har du icke. Är du kanske en Israels son, som med Moses säger: Öga för öga och tand för tand, en Israels son, hvars nitälskande Gud är endast ditt folks Gud?

— Jag är kristen.

— Det märker jag icke på din tro och dina gerningar. Kristi lära är försoning, kärlek och nåd.

— Nåd! klang det genom den oändliga rymden, och himmelns port öppnade sig, och själen sväfvade mot den öppna härligheten.

Men ljuset, som strömmade ut, var så bländande, så genomträngande, att själen vek tillbaka, liksom för ett draget svärd; och tonerna ljödo så mjuka och gripande, att ingen jordisk tunga kan uttala det, och själen bäfvade och böjde sig allt djupare och djupare; men den himmelska klarheten trängde in i henne, och då kände och förnam hon, hvad hon aldrig förr hade känt så, tyngden af sitt högmod, sin hårdhet och sin synd. — Det blef så klart inom henne.

— Hvad godt jag gjorde i verlden, det gjorde jag derför, att jag inte kunde annorlunda; men det onda — — det var af mig sjelf!

Digitized by Google

Och själen kände sig bländad af det rena, himmelska ljuset; vanmäktig sjönk hon, så tycktes det, djupt ned, ned i sitt mörka inre; nedtyngd, omogen för himmelns rike och i tanken på den stränge, den rättvise Guden vågade hon icke framstamma: nåd!

Men då var nåden der, den icke väntade nåden.

Guds himmel var i hela den oändliga rymden, Guds kärlek genomströmmade den i outtömlig fullhet.

Bländad af det rena, himmelska ljuset.

— Helig, härlig, kärleksfull och evig varde du, menniskosjäl! klang och sjöng det.

Och alla, alla skola vi på vårt jordlifs yttersta dag, såsom själen här, bäfva tillbaka för himmelrikets glans och härlighet, böja oss djupt, ödmjukt nedsjunkande och dock burna af hans kärlek, hans nåd, hållas uppe, sväfvande på nya banor, luttrade, ädlare och bättre, mer och mer närma oss ljusets härlighet och styrkta af honom mäkta att stiga in i den eviga klarheten.

Digitized by Google

60.

Det är riktigt sant!

— Det är en förskräcklig historia! sade en höna, och det borta i den ändan af staden, der historien icke hade passerat. Det är en förskräcklig historia i hönshuset! Jag törs inte sofva ensam i natt; det är väl att vi äro många tillsammans på vageln! — Och så berättade hon, så att fjädrarna reste sig på de andra hönorna och tuppen lät kammen falla. Det är riktigt sant!

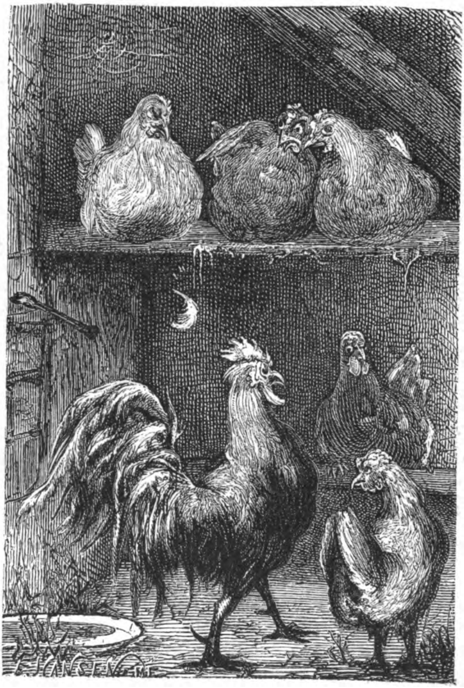

Ju mera jag plockar mig, desto vackrare blir jag väl.

Men vi vilja börja med början, och den var i den andra ändan af staden, i ett hönshus. Solen gick ned och hönorna flögo upp; en af dem, hon var hvitfjädrad och lågbent, lade sitt reglementerade antal ägg och var, såsom höna betraktad, respektabel i alla afseenden. Då hon kom upp på vageln, plockade hon sig med näbben, och så föll en liten fjäder af henne.

— Der gick den! sade hon. Ju mera jag plockar mig, desto vackrare blir jag väl. Och detta sades nu på skämt; ty hon var det glada humöret bland hönorna, men för öfrigt, som sagdt, mycket respektabel; och så somnade hon.

Digitized by Google

Mörkt var det rundt omkring, höna satt vid höna, och den, som satt henne närmast, sof icke. Hon hörde och hörde ändå icke, såsom man ju bör här i verlden, för att få lefva i god ro. Men för sin andra granne måste hon likväl berätta det. — Hörde du hvad som här sades? Jag nämner ingen; men det är en höna, som vill plocka sig för att se bra ut. Om jag vore tupp, skulle jag förakta henne.

Och midt öfver hönorna satt ugglan med uggleman och ugglebarn. De hade skarpa öron i den familjen; de hörde hvart enda ord, som grannhönan sade, och de rullade med ögonen,

Och det är riktigt sant.

och ugglemor fläktade på sig med vingarna. — Hören bara inte på! Men I hörden nog hvad som sades. Jag hörde det med mina egna öron, och man skall höra mycket, innan de falla af. Det är en af hönorna, som till den grad har glömt hvad som passar sig för en höna, att hon sitter och plockar af sig alla fjädrarna och låter tuppen se på.

— Prenez garde aux enfants! sade ugglefar. Det der är inte något för barnen att höra.

— Jag vill emellertid berätta det för grannugglan. Det är en så aktningsvärd sällskapsuggla! Och så flög mor.

Digitized by Google

— Hu-hu! Uhuh! tjöto de båda två och det rakt ned i grannens dufslag till dufvorna. Han I hört det? Han I hört det? Uhu! Det är en höna, som plockat af sig alla fjädrarna för tuppens skull. Hon fryser ihjäl, om hon inte redan gjort det. Uhuh!

— Hvar? Hvar? kuttrade dufvorna.

— I grannens gård. Jag har så godt som sjelf sett det. Det är nära nog en opassande historia att berätta. Men det är riktigt sant.

— Tror, tror hvart eviga ord! sade dufvorna och kuttrade ned till sin hönsgård: — Det är en höna, ja, somliga säga att det är två, som plockat af sig alla fjädrarna för att inte se ut som de andra och för att sålunda väcka tuppens uppmärksamhet. Det är ett vågspel, man kan förkyla sig och dö af feber, och de äro döda begge två!

— Vakna upp! Vakna upp! gol tuppen och flög upp på planket; sömnen satt honom ännu i ögonen, men han gol lika väl: — Tre hönor ha dött af olycklig kärlek till en tupp; de ha plockat af sig alla fjädrarna. Det är en ful historia; jag vill inte behålla den för mig, låt den gå vidare!

— Låt den gå vidare! pepo flädermössen, och hönorna kacklade och tupparna golo. Låt den gå vidare! Låt den gå vidare! Och så flög historien från hönshus till hönshus och slutligen tillbaka till det ställe, hvarifrån den egentligen hade gått ut.

— Det är fem hönor, hette det, som allesammans ha plockat af sig fjädrarna för att visa, hvilken af dem som blifvit magrast af olycklig kärlek till tuppen, och så hackade de hvarandra, så att blodet rann, och föllo döda ned, till skam och nesa för familjen och till stor förlust för egaren.

Och hönan, som hade förlorat den lösa, lilla fjädern, kände naturligtvis icke igen sin egen historia, och som hon var en respektabel höna, sade hon: — Jag föraktar de der hönorna; men det fins flere af det slaget. Sådant der bör man inte förtiga, och jag vill göra mitt till, för att den historien skall komma i bladet, så går den landet omkring. Det ha de der hönorna förtjenat och familjen med!

Och det kom i bladet och det blef tryckt, och det är riktigt sant: af en liten fjäder kan nog bli fem hönor.

Digitized by Google

61.

Svanboet.

Mellan Östersjön och Nordsjön ligger ett gammalt svanbo och det kallas Danmark; i detta äro födda och födas svanar, hvilkas namn aldrig skola dö.

I forntiden flög en flock svanar härifrån bort öfver Alperna ned till Majlandets gröna slätter, der det var härligt att bo; svanflocken kallades longobarder.

En annan skara, med skinande fjädrar och trofasta ögon, svingade sig ned mot Byzantion, satte sig der omkring kejsarens tron och bredde ut sina stora, hvita vingar som sköldar för att skydda honom. Den fick namnet väringar.

Från Frankrikes kust ljöd ett ångestskri för de blodiga svanar, som med eld under vingen kommo från norden, och folket bad: Befria oss, o Gud, från de vilda nordmännen!

På Englands friska, gröna ängslätter, vid den öppna stranden, stod den danska svanen med tredubbel konungakrona på hufvudet; sin gyllene spira sträckte han ut öfver landet.

Hedningarne knäböjde på Pommerns kuster, och de danska svanarna kommo dit med korsets fana och med draget svärd.

— Det var i uråldriga tider! säger du.

Äfven närmare vår tid sågos väldiga svanar flyga ut från boet.

Det lyste genom luften, det lyste ut öfver verldens länder; svanen skingrade med sina starka vingslag det skymmande töcknet, och stjernhimmeln blef mera synlig; det var som om den kommit jorden närmare. Det var svanen Tyge Brahe.

— Ja, det var då, säger du, men nu, i våra dagar! — Då

Digitized by Google

sågo vi svan flyga vid svan i härlig flygt. En lät sin vinge glida öfver guldharpans strängar, och det klang genom norden; Norges fjäll reste sig högre i forntids solljus; det susade i gran och i björk; nordens gudar, hjeltar och ädla qvinnor visade sig på den djupa, mörka skogsgrunden.

Vi sågo en svan slå med vingen mot marmorfjället, så att det brast, och de i stenen bundna skönhetsgestalterna skredo fram vid solklar dag, och menniskorna rundt omkring i länderna lyfte sina hufvuden för att se dessa väldiga gestalter.

Vi sågo en tredje svan spinna tanketråden, som nu fästes från land till land, rundt omkring jorden, så att ordet flyger med blixtens fart genom länderna.

Vår herre älskar det gamla svanboet mellan Östersjön och Nordsjön. Låt bara mäktiga fåglar komma genom luften för att sönderrifva det: »Det skall ej ske!» Sjelfva de dunlösa ungarna ställa sig i ring på boets kant, det hafva vi sett; de låta hugga sig i det unga bröstet, så att deras blod flyter; de slå med näbbar och klor.

Århundraden skola ännu förflyta, svanar flyga från boet, ses och höras rundt om i verlden, innan den tid kommer, då det i ande och sanning skall kunna sägas: Det är den sista svanen, den sista sången från svanboet.

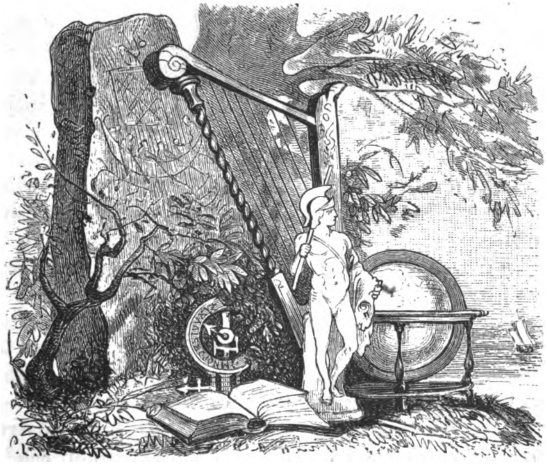

62.

Ett godt lynne.

Efter min far har jag fått den bästa arfslotten, jag har fått ett godt lynne. Och hvem var min far? Ja, det har nu icke att göra med lynnet. Han var liflig och treflig, fet och trind, hans yttre och inre helt och hållet i strid med hans embete. Och hvad var hans embete, hans ställning i samhället? Ja, skulle det nedskrifvas och tryckas strax i början af en bok, så är det antagligt, att flere, då de läste det, lade boken å sido och sade: Det der ser mig så ohyggligt ut; jag

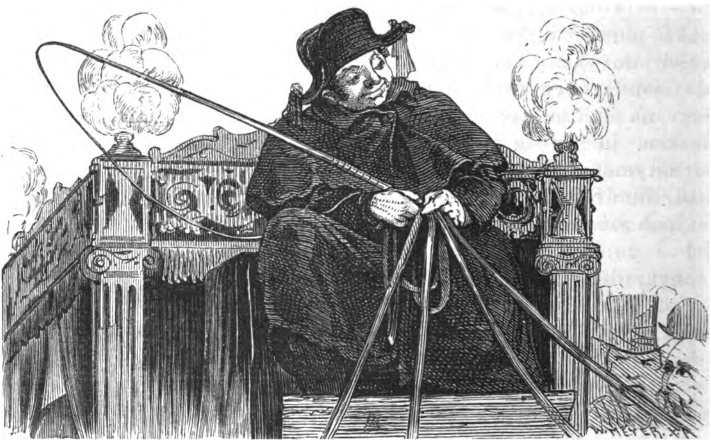

Och han var främst — han var likvagnskusk.

vill inte ha af den sorten. Och likväl var min far hvarken rackare eller skarprättare; tvärt om, hans embete bragte honom ofta i spetsen för stadens allra hederligaste män, och han var der fullkomligt i sin goda rätt, fullkomligt på sin plats; han måste vara främst, framför biskopen, framför prinsar af blodet — och han var främst — han var likvagnskusk!

Nu är det sagdt! Och det kan jag säga, att då man såg min far sitta der högt, framför på dödens omnibus, klädd i sin långa, fotsida, svarta kappa och med den svartfransade, trekantiga hatten på hufvudet, och dertill såg hans ansigte, som alldeles precis var som man ritar af solen, rundt och leende,

Digitized by Google

så kunde man icke tänka på sorg och graf; det ansigtet sade: Det gör ingenting, det blir mycket bättre än man tror!

Se, från honom har jag mitt goda lynne och den vanan att jemt gå ut på kyrkogården; och det är mycket nöjsamt, bara man kommer dit med ett godt lynne — och så håller jag annonstidningen, liksom äfven han gjorde.

Jag är icke alldeles ung — jag har hvarken hustru, barn eller bibliotek, men, som sagdt, jag håller annonstidningen; den är mig tillräcklig, den är för mig det bästa bladet, och det var den äfven för min far. Den gör sin goda nytta och innehåller allt hvad en menniska behöfver veta: hvilken som predikar i kyrkorna och hvilken som predikar i de nya böckerna; hvar man får bostad, tjenstfolk, kläder och föda, hvem som säljer slut och hvem som det sjelf är slut för, och så ser man så mycken välgörenhet och så många oskyldiga verser, som icke göra något; äktenskap, som sökas, och möten, på hvilka man inlåter sig och icke inlåter sig. Alltsammans enkelt och naturligt! Man kan sannerligen mycket väl lefva lyckligt och låta sig begrafvas, genom att hålla annonstidningen — och så har man vid sitt lifs slut en så vacker hög af papper, att man kan ligga mjukt på den, om man icke tycker om att ligga på hyfvelspån.

Annonstidningen och kyrkogården voro och äro allt jemt mina två mest själslyftande spatserfärder, mina två mest välgörande badanstalter för det goda lynnet.

En hvar kan sjelf gå igenom annonstidningen; men gå med mig på kyrkogården, låt oss gå dit, då solen skiner och träden stå gröna; låt oss gå mellan grafvarna! Hvar och en af dessa är som en tillsluten bok med ryggen uppåt; man kan läsa titeln, som säger hvad boken innehåller och likväl säger ingenting; men jag vet besked, vet det af min far och af mig sjelf. Jag har det i min grafbok, och det är en bok som jag sjelf gjort, till nytta och nöje. Der ligga de allesammans och ännu några flere. — Nu äro vi på kyrkogården!

Här bakom det hvitmålade spjelstaketet, innanför hvilket en gång stod ett törnrosträd — nu är det borta, men en smula vintergröna från grannens graf sträcker sitt gröna finger dit in för att ändå göra litet fint — hvilar en mycket olycklig man, och ändå stod han sig godt, som man säger, medan han lefde, hade sin goda utkomst och litet till; men han tog sig

Digitized by Google

verlden för nära, det vill säga konsten. Satt han en afton på teatern för att njuta med hela sin själ, så blef han alldeles ifrån sig, om bara maskinisten satte ett för starkt sken i hvardera käken på månen, eller om luftdraperiet hängde framför kulissen, när det skulle hänga bakom, eller om det kom ett palmträd på Amager, kaktus i Tyrolen och bokträd högt uppe i Norge. Kan det inte göra just det samma, hvem tänker på sådant? Det är ju spektakel, och det skall man roa sig åt. — Än klappade publiken för mycket, än klappade den för litet. Det är surt bränsle, sade han; det vill inte tända i afton! Och så vände han sig om för att se, hvad det var för folk, och så såg han att de skrattade i otid, skrattade vid ställen der de icke skulle skratta, och det förargade han sig öfver och led deraf och var en olycklig menniska, och nu ligger han i grafven.

Här hvilar en mycket lycklig man, det vill säga en mycket förnäm man, af hög börd, och det var hans lycka, ty annars skulle det aldrig ha blifvit något af honom; men allt är nu så visligen inrättadt i naturen, att det är ett nöje att tänka derpå. Han gick broderad fram och bak och var anbragt i salongen, alldeles som man anbringar den dyrbara, perlbroderade klocksträngen; den har alltid bakom sig ett godt, tjockt snöre, som gör tjensten; han hade också ett godt snöre bakom sig, ett substitut, som gjorde tjensten och gör den ännu bakom en annan ny, broderad klocksträng. Allting är då så visligen inrättadt, att man väl kan ha ett godt lynne.

Här hvilar — ja, det är nu så mycket sorgligt! — här hvilar en man, som sju och sextio år hade tänkt på att säga ett godt infall; han lefde endast för att få ett godt infall; och så fick han verkligen tag i ett, efter egen öfvertygelse, och blef så glad, att han dog deraf, dog af glädje öfver att han hade fått tag i det, och ingen hade någon nytta deraf, ingen fick höra det goda infallet. Jag kan nu tänka mig, att han inte ens har ro i sin graf för det goda infallets skull; ty antag, att det var ett infall, som borde sägas vid frukosten, om det skulle göra effekt, och att han, såsom död, enligt den allmänna föreställningen, endast kan komma fram vid midnattstid, så passar ju inte infallet till tiden, ingen skrattar, och han får gå ned i grafven igen med sitt goda infall. Det är en sorglig graf.

Här hvilar en mycket girig fru; medan hon lefde, steg hon

Digitized by Google

upp om natten och jamade, för att grannarna skulle tro att hon höll sig katt; så girig var hon.

Här hvilar en fröken af god familj; i sällskap skulle hon alltid låta höra sin röst, och så sjöng hon äfven: »Mi manca la voce!» Det var den enda sanningen i hennes lif.

Här hvilar en jungfru af ett annat slag. Då hjertats kanariefågel börjar skrika, stoppar förståndet fingrarna i öronen. Skön jungfrun stod i äktenskapsgloria —! Det är en hvardagshistoria — men det är vackert sagdt. Låt de döda hvila i fred!

Här hvilar en enkefru, som hade svansång i munnen och ugglegalla i hjertat. Hon gick omkring i familjer på rof efter nästans fel, alldeles som i gamla dagar »polisvännen» gick omkring för att få reda på en rännstensbro, som icke fans till.

Här är en familjgraf; hvarje slägtled af den familjen höll så tillsammans i tron, att om hela verlden och tidningen sade: Så är det, men sedan den lille sonen kom hem från skolan och sade: Jag har hört det på det sättet, så var hans sätt det enda riktiga, ty han var af familjen. Och säkert är, att om det träffade sig så, att familjens gårdstupp gol vid midnatt, så var det morgon, om också brandvakten och alla stadens klockor sade, att det var midnatt.

Den store Goethe slutar sin Faust med, att den »kan fortsättas»; det kan äfven vår vandring här ute på kyrkogården. Hit kommer jag ofta. Gör en eller annan af mina vänner eller icke vänner mig förtret, så går jag hit ut, söker upp en gräsbevuxen plats och inviger den åt honom eller henne, som jag vill ha begrafven, och så begrafver jag dem genast;

så ligga de der döda och maktlösa, tills de vända tillbaka som nya och bättre menniskor. Deras lif och lefverne, sedda från min synpunkt, skrifver jag in i min grafbok, och så borde alla menniskor bära sig åt, icke förarga sig, då någon gör dem för när, utan strax begrafva dem och hålla på sitt goda lynne och annonstidningen, detta af folket sjelft, ofta med ihållen penna, skrifna blad.

Kommer den tiden, att jag sjelf med mitt lifs historia skall inbindas i grafven, så sätt som inskrift:

»Ett godt lynne!»

Detta är min historia.

63.

Hjertesorg.

Det är egentligen en historia i två delar, vi här komma med; första delen kunde gerna vara borta — men den ger förkunskaper, och de äro nyttiga.

Då kom från närmaste stad en fru.

Vi uppehöllo oss inne i landet på en herrgård, och så hände det sig, att herskapet derstädes reste bort på en dag. Då kom från närmaste stad en fru; hon hade sin Moppe med sig och kom, som hon sade, för att man skulle taga aktier i hennes garfveri. Sina papper hade hon med sig, och vi rådde henne att slå ett konvolut om dem och der utanpå skrifva gårdsegarens adress: Generalkrigskommissarien, riddaren m. m.

Hon hörde på oss, fattade pennan, stannade och bad

Digitized by Google

oss att upprepa utanskriften, men långsamt. Vi gjorde det och hon skref; men midt i »Generalkrigs» stannade hon, suckade och sade: Jag är bara ett fruntimmer. Moppe hade hon satt ned på golfvet, medan hon skref, och han morrade; han var ju också tagen med för sitt nöjes och sin helsas skull, och då bör man icke sättas på golfvet. Trubbnos och fläskrygg voro hans yttre.

— Han bits inte! sade frun. Han har inga tänder. Han är liksom en medlem af familjen, trofast och argsint, men till detta har han blifvit retad af mina barnbarn; de leka bröllop, och då vilja de ha honom att vara brudtärna, och det anstränger honom, det gamla kräket.

Och hon aflemnade sina papper och tog Moppe på armen. Detta är första delen — som nog skulle kunnat undvaras.

Moppe dog! Detta är andra delen.

Det var en vecka senare; vi kommo till staden och togo in på gästgifvargården. Våra fönster lågo utåt gården, som genom ett plank var delad i två delar; i den ena hängde skinn och hudar, råa och garfvade; här stodo alla material till ett garfveri, och det var enkans. — Moppe hade dött samma morgon och blifvit begrafven här på gården; enkans barnbarn, det vill säga garfvarenkans, ty Moppe hade icke varit gift, klappade till grafven, och det var en vacker graf; det kunde vara ett nöje att ligga der.

Hon ensam hade icke fått se Moppes graf.

Grafven var inhägnad med krukkärlsskärfvor och beströdd med sand; öfverst på den hade de satt en half ölbutelj med halsen uppåt, och det var alls icke allegoriskt.

Barnen dansade rundt omkring grafven, och den äldste af gossarne, en praktisk yngling om sju år, föreslog att Moppes graf skulle förevisas, och det för alla från gatan; inträdesafgiften skulle betalas med en hängsleknapp; det var något som hvarje gosse hade och som han äfven skulle kunna

Digitized by Google

lemna för småflickorna; och detta förslag blef enhälligt antaget.

Och alla barnen från gatan och bakgatan med kommo och gåfvo sin knapp; det var många som kommo att gå med bara ett hängsle den eftermiddagen; men så hade man också sett Moppes graf, och det var nog värdt så mycket.

Men utanför garfvargården, strax invid porten, stod en liten trasig flicka, så väl skapad, med det vackraste knollriga hår och ögon så blå och klara, att det var en lust deråt; hon sade icke ett ord, hon grät icke heller, men såg så långt hon kunde för hvarje gång porten öppnades. Hon egde icke en knapp, det visste hon, och blef derför sorgsen stående utanför och stod der, till dess alla hade sett nog och aflägsnat sig. Då satte hon sig ned, höll de små, bruna händerna för ögonen och brast i gråt; hon ensam hade icke fått se Moppes graf. Det var hjertesorg och lika stor som mången gång en fullvuxens.

Vi sågo det ofvan ifrån — och ofvan ifrån sedt — denna, liksom många af våra och andras sorger — ja, då kunna vi skratta åt dem. — Detta är historien, och den, som icke förstår den, kan taga aktier i enkans garfveri.

64.

»Allt på sin rätta plats!»

Det är öfver hundra år sedan.

Bakom skogen, vid den stora insjön, låg en gammal herrgård, och rundt omkring den voro djupa grafvar, i hvilka växte kasedun, säf och vass. Strax invid bron till inkörsporten stod ett gammalt pilträd, som lutade sig ut öfver vassen.

Borta från hålvägen ljödo hornklang och hästtramp, och derför skyndade sig den lilla gåsvakterskan att få gässen bort från bron, innan jagtsällskapet kom galopperande. Detta kom i en sådan fart, att hon hastigt måste hoppa upp på en af de höga stenarna vid bron för att icke blifva öfverriden.

Digitized by Google

Hon var ännu till hälften ett barn, fin och spenslig, men med ett älskligt uttryck i sitt ansigte och två präktiga, klara ögon; men det gaf godsherrn icke akt på; i flygande fart, som han kom, vände han om piskan i sin hand, och i rått skämt stötte han henne för bröstet med skaftet, så att hon föll baklänges.

— Allt på sin rätta plats! ropade han; i smutsen med dig! Och så skrattade han; det der skulle nu vara så lustigt, och de andra skrattade med; hela sällskapet skrek och skrålade, och jagthundarna skälde. Det var riktigt:

»Riker fågel kommer susande!»

Gud vet hur rik han var ändå.

Allt på sin rätta plats! ropade han

Den stackars lilla gåsvakterskan tog emot sig i fallet och fick tag i en af de nedhängande pilgrenarna; vid den höll hon sig uppe öfver gytjan, och så fort herskap och hundar väl hade kommit in genom porten, arbetade hon på att komma upp; men grenen gick af vid kronan, och den lilla gåsvakterskan föll tungt baklänges ned i vassen, då i det samma en kraftig hand ofvan ifrån fattade tag i henne. Det var en kringvandrande gårdfarihandlare, som på något afstånd hade sett alltsammans och nu skyndade att komma henne till hjelp.

— »Allt på sin rätta plats!» sade han, skämtsamt härmande

Digitized by Google

godsherrn, och drog henne upp på det torra. Den afbrutna grenen ville han sätta dit der den hade gått af, men »på sin rätta plats» går icke alltid; och så stack han grenen ned i den mjuka jorden. — Väx om du kan och skär en god pipa åt dem der uppe på gården! sade han; han unnade godsherrn och hans följe en dugtig gatloppsmarsch. Och så gick han upp till herrgården, men icke in i festsalen, dertill var han för ringa, utan in till folket i borgstugan, och de sågo på hans varor och köpslogo; men upp ifrån gästabudsbordet ljödo skrål och vrål, som skulle vara sång; de kunde icke bättre. Der ljödo skratt och hundtjut, der fråssades och svirades väldeliga; vin och gammalt öl skummade i glas och muggar, och favorithundarna åto med; ja, en och annan best af dem blef kysst af junkrarne, sedan han först blifvit torkad om nosen med den långa örlappen. Gårdfarihandlaren blef uppkallad med sina varor, men endast för att de skulle kunna få drifva gyckel med honom. Vinet hade gått in och förståndet ut. De hälde öl i en strumpa åt honom, för att han skulle dricka med, men fort! Det var nu så utomordentligt qvickt och lustigt. Hela boskapshjordar, bönder och bondgårdar blefvo satta på ett kort och förlorade.

— »Allt på sin rätta plats!» sade gårdfarihandlaren, då han åter väl var utom detta Sodom och Gomorra, såsom han kallade det. Öppna landsvägen, det är min rätta plats; der uppe var jag alls inte i mitt esse. Och den lilla gåsvakterskan nickade åt honom från gärdesgrinden.

Och det gick dagar och det gick veckor och det visade sig, att den afbrutna pilgrenen, som gårdfarihandlaren hade stuckit ned invid vattengrafven, allt jemt höll sig frisk och grön, ja, att den till och med sköt nya skott; den lilla gåsvakterskan såg, att den måste ha slagit rot, och hon gladde sig så innerligt deröfver; det var hennes träd, tyckte hon.

— Ja, med detta gick det framåt, men med allt annat på gården gick det mycket tillbaka i följd af spel och svirande: det är två trissor som icke äro lätta att stå på.

Sex år hade icke förflutit, då godsherrn vandrade från gården med käpp och säck som en fattig man, och den köptes af en rik gårdfarihandlare, och det var just han, som man hade drifvit gäck och gyckel med och bjudit öl i en strumpa; men ärlighet och drift gifva god vind i seglen, och nu var

Digitized by Google

gårdfarihandlaren herre på gården. Men från den stunden var der slut med allt kortspel. — Det är en dålig läsning, sade han. Den kommer derifrån, att då fan första gången såg Bibeln, ville han göra efter en sådan, som skulle vara likadan, och så uppfann han kortspelet.

Den nye godsherrn tog sig en fru, och hvem var hon, om icke den lilla gåsvakterskan, som alltid hade varit sedesam, from och god! Och i de nya kläderna såg hon så fin och vacker ut, som om hon varit en boren förnäm jungfru. Huru gick då det till? Ja, det är en för lång historia i vår brådskande tid, men det gick så till, och det vigtigaste kommer efteråt.

Rikligt och godt var det på den gamla gården; mor förestod sjelf det inre och far det yttre; det var som om välsignelsen flödat fram, och der välstånd råder, der kommer välstånd till huset. Den gamla gården blef putsad och målad, grafvarna rensade och fruktträd planterade; vänligt och godt såg der ut, och golfven voro blanka som ett skärbräde. I den stora salen satt frun om vinteraftnarna med alla sina pigor och spann ull och lin, och hvarje söndagsafton lästes der högt ur Bibeln, och det af justitierådet sjelf, ty han blef justitieråd, gårdfarihandlaren, men det var först på hans mycket gamla dagar. Barnen växte upp — det kom barn — och alla blefvo de väl uppfostrade, men alla hade de icke lika goda hufvuden, såsom det är i hvarje familj.

Men pilgrenen der ute hade blifvit ett stort, präktigt träd, som stod fritt och oklipt. — Det är vårt stamträd! sade det gamla folket, och det trädet skulle hållas i akt och ära, sade de till barnen, äfven till dem som icke hade goda hufvuden.

Och nu hade hundra år förflutit.

Det var i vår tid; sjön hade blifvit en mosse, och den gamla herrgården var liksom utplånad; der stod en aflång vattenpuss med en smula stensättning vid sidan; detta var återstoden af de djupa grafvarna, och här stod ännu ett präktigt, gammalt träd med hängande grenar, det var stamträdet; det stod och visade, huru vackert ett pilträd kan bli, när det får lof att sköta sig sjelft. Visserligen hade det remnat midt i stammen, från roten ända upp till kronan, och stormen hade

Digitized by Google

vridit litet på det, men det stod dock, och från alla remnor och springor i det, der väder och vind hade lagt mylla, växte gräs och blommor. I synnerhet öfverst, der de stora grenarna delade sig, var det liksom en hel liten hängande trädgård med hallonbuskar och nate; ja, till och med en liten, liten rönn hade slagit rot der och stod så smärt och fin midt uppe i det gamla pilträdet, som speglade sig i det svarta vattnet, då vinden hade drifvit andmaten bort till ett hörn af vatten-

Det var nu så utomordentligt qvickt och lustigt.

pussen. — En liten gångstig, som förde öfver egorna, gick der strax förbi.

Högt uppe på backen vid skogen, med en härlig utsigt, låg den nya herrgården, stor och präktig, med glasrutor så klara, att man kunnat tro, att alls inga sådana funnos der. Stora trappan vid porten såg ut, som om den varit en berså af rosor och storbladiga växter. Gräsplanen var så rent grön, som om hvart enda strå blifvit eftersedt både morgon och afton. Inne i salen hängde dyrbara taflor, och der stodo, klädda med siden

Digitized by Google

och sammet, stolar och soffor, som nästan kunde gå på sina egna ben, bord med blanka marmorskifvor och böcker i saffian med guldsnitt — jo, det var riktigt rikt folk, som bodde här, det var förnämt folk, här bodde baronens.

Det ena svarade der mot det andra. »Allt på sin rätta plats!» sade äfven dessa, och derför voro alla de taflor, som fordom hade varit till prydnad och heder på den gamla herrgården,

Ni är också virtuos, sade en kavaljer, ni blåser på pipa, ni skär den sjelf.

nu upphängda i gången till drängkammaren; riktigt skräp var det, i synnerhet två gamla porträtt, det ena en man i rosenröd rock och med peruk, den andra en dam med pudradt, uppsatt hår och en röd ros i handen, men båda på samma sätt omgifna med en stor krans af pilqvistar. Det var så många runda hål i de båda porträtten, och detta kom sig deraf, att

Digitized by Google

småbaronerne alltid gingo och sköto med sina pilbågar på de båda gamla. Det var justitierådet och justitierådinnan, från hvilka hela familjen härstammade.

— Men de äro inte riktigt af vår familj! sade en af de små baronerne. Han var en gårdfarihandlare och hon en gåsvaktartös. De voro inte som pappa och mamma.

Porträtten voro bara eländigt skräp, och »allt på sin rätta plats!» sade man, och så kommo farfars far och farfars mor ut i gången till drängkammaren.

Prestens son var informator der på herrgården; han gick en dag med småbaronerne och deras äldsta syster, som helt nyligen blifvit konfirmerad, och de vandrade framåt gångstigen ned till den gamla pilen; och medan de gingo, band hon en bukett af markens blommor; »allt på sin rätta plats», och det blef ett skönt helt. Under tiden hörde hon dock mycket noga på allt som sades, och det gladde henne så mycket att höra prestsonen berätta om naturens krafter och historiens stora män och qvinnor. Hon var en frisk, rik natur, adlad i själ och tanke och med ett hjerta till att riktigt med kärlek omfatta allt hvad Gud skapat.

De stannade nere vid det gamla pilträdet; den minste af baronerne ville så gerna ha sig en pipa skuren; det hade han förr fått af andra pilträd, och prestsonen bröt af en gren.

— Ack nej, gör inte så! sade den unga baronessan; men det var redan gjordt. Det är ju vårt gamla hedersträd! Jag håller så mycket af det! Ja, derför skrattar man också ut mig der hemma, men det gör det samma. Det fins en sägen om det här trädet.

Och nu berättade hon allt hvad vi ha hört om trädet, om den gamla herrgården, om gåsvakterskan och gårdfarihandlaren, som träffade hvarandra här och blefvo stamföräldrar åt den förnäma slägten och åt den unga baronessan.

— De ville inte låta adla sig, de gamla, hederliga menniskorna, sade hon. De hade till ordstäf: »Allt på sin rätta plats!» Och på den tyckte de sig icke komma, om de för penningar läte upphöja sig. Det var deras son, min farfar, som blef baron; han skall ha varit mycket lärd, varit högt ansedd och afhållen af prinsar och prinsessor och varit med vid alla deras fester. Honom tycka de andra der hemma mest om; men jag vet inte sjelf, huru det kommer sig, det är nå-

Digitized by Google

gonting hos det gamla paret, som drager mitt hjerta till dem. Det måste ha varit så trefligt, så patriarkaliskt på den gamla gården, der husmodern satt och spann med alla sina pigor och den gamle herrn läste högt ur Bibeln.

— De voro präktigt folk, förståndigt folk, sade prestsonen. Och så voro de med samma inne på tal om adel och ofrälse, och det var nästan som om prestsonen icke hört till de ofrälse, så yttrade han sig om det att vara af adel.

— Det är lyckligt att tillhöra en slägt, som utmärkt sig, att sålunda ha inom sig liksom en blodets sporre att gå framåt i det stora. Härligt är det att ega ett slägtnamn, som är ett inträdeskort till de förnämsta familjer. Adel betyder ädel; det är guldmyntet, som till prägel fått hvad det sjelft är värdt. — Det är tidens ton, och många poeter stämma naturligtvis in i den, att allt hvad adligt är skall vara dåligt och dumt, hvaremot det hos de fattiga glänser allt mera, ju lägre man stiger ned. Men detta är inte min åsigt; ty det är alldeles oriktigt, alldeles falskt. Inom de högre stånden finner man många gripande, sköna drag. Min mor har berättat mig ett, och jag skulle kunna anföra flere. Hon var på besök i ett förnämt hus i staden; min mormor, tror jag, hade ammat den nådiga frun. Min mor stod i salen med den gamle, högadlige herrn; då såg han, att nere på gården kom en gammal gumma gående på kryckor; hvarje söndag kom hon och fick några slantar. Der är den gamla stackarn, sade herrn; hon har så svårt för att gå! Och innan min mor förstod meningen, var han ute genom dörren och nere utför trapporna; han, den sjutioårige gamle excellensen, hade sjelf gått ned till den fattiga gumman för att bespara henne att gå den besvärliga vägen upp efter det lilla understöd hon sökte. Detta är visserligen endast ett obetydligt drag; men liksom enkans skärf har det klang från hjertats botten, klang från menniskonaturen; och dit bör skalden syfta, just i vår tid bör han sjunga derom, det gör godt, mildrar och försonar. Men när en menniskovarelse, derför att hon är af adligt blod och har en stamtafla, liksom de arabiska hästarna, står på bakbenen och vrenskas på gatan och, när en ofrälse varit inne i rummet, säger: Här har varit folk från gatan! då har adeln gått till förruttnelse, förvandlats till en mask af det slag, som Tespis gjorde sig, och då roar man sig åt personen och ger honom satiren i våld.

Digitized by Google

Detta var prestsonens tal; det var något långt, men så var pipan också skuren.

Det var storkalas på herrgården, en mängd gäster från trakten och hufvudstaden, damer klädda med smak och utan smak. Den stora salen var alldeles uppfyld af menniskor. Traktens prester stodo vördnadsfullt i en klunga uti ett hörn; det såg ut som om der varit begrafning; men der var nöje, ehuru det ännu icke kommit i gång.

Stor konsert skulle det bli, och derför hade den lille baronen sin pilpipa in med sig; men han kunde icke få luft i

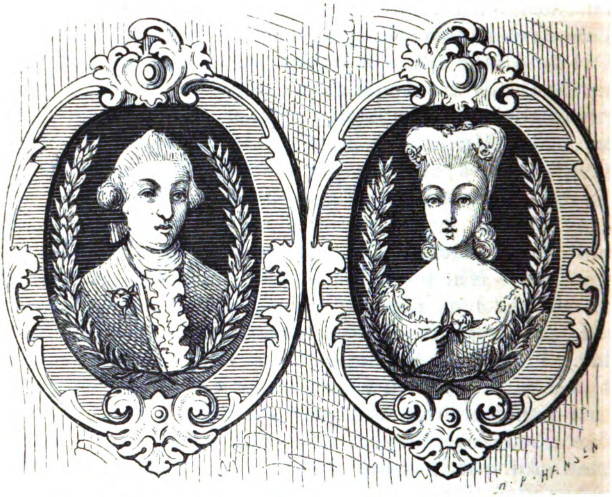

Nu hängde de på hedersplatsen. »Allt på sin rätta plats!»

den; det kunde icke pappa heller, och derför dugde den icke.

Der var musik och sång af det slag, som är roligast för dem som utföra den; för resten präktigt.

— Ni är också virtuos, sade en kavaljer, som var sina föräldrars son; ni blåser på pipa, ni skär den sjelf. Det är geniet som herskar — sitter på högra sidan — Gud bevars! Jag följer helt och hållet med tiden, det måste man. Inte sant, att ni vill förtjusa oss alla med det lilla instrumentet? Och så räckte han honom den lilla pipan, som var skuren af

Digitized by Google

pilträdet nere vid vattenpussen, och högt och ljudligt förkunnade han, att informatorn ämnade bjuda dem på ett solo på pipa.

Det skulle göras narr af honom, det var lätt att förstå, och informatorn ville derför icke blåsa, ehuru han nog kunde; men de voro enträgna, de trugade honom, och så tog han pipan och satte den för munnen.

Det var en underlig pipa; det ljöd en ton, så uthållande, som den ljuder från ånglokomotivet, ja, mycket starkare; den ljöd öfver hela gården, trädgården och skogen, milsvidt ut i landet, och med ljudet kom en stormvind, som brusade: »Allt på sin rätta plats!» — Och så flög pappa, liksom buren af vinden, ut ur herskapsbygningen och rakt in i stalldrängens bostad, och stalldrängen flög upp — icke i stora salongen, dit kunde han icke komma, men upp i betjentkammaren bland de fina betjenterne, som gingo i silkesstrumpor, och de stolta karlarne blefvo liksom giktbrutna af att en så ringa person vågade sätta sig till bords med dem.

Men i stora salongen flög den unga baronessan upp till öfversta bordsändan, der hon var värdig att sitta, men prestsonen fick plats vid hennes sida, och der sutto de begge två, som om de varit ett brudpar. En gammal grefve af landets äldsta ätt förblef orubbad på sin hedersplats, ty pipan var rättvis, och det skall man vara. Den qvicke kavaljeren, som var skuld till piplåten, han, som var sina föräldrars son, flög på hufvudet in bland hönsen, men icke ensam.

En hel mil ut i landet ljöd pipan, och man fick höra talas om stora händelser. En rik grossörsfamilj, som åkte efter fyra hästar, blåste alldeles ur vagnen och fick icke ens plats bakpå; två rika bönder, som i vår tid hade vuxit ifrån sitt eget sädesfält, blåste ned i dygropen. Det var en farlig pipa! Lyckligtvis sprack den vid första tonen, och väl var det; så kom den i fickan igen: »Allt på sin rätta plats!»

Dagen derefter talade man icke mer om den händelsen; deraf har man talesättet »stoppa pipan i säcken». Allt var också i sin gamla ordning igen, utom att de båda gamla porträtten, gårdfarihandlaren och gåsvakterskan, hängde uppe i salongen, der de hade blåst upp på väggen; och då en af de riktiga konstkännarne sade, att de voro målade af en mästarhand, så blefvo de hängande och renoverade; man visste ju icke

Digitized by Google

förut, att de hade värde, och huru skulle man kunnat veta det? Nu hängde de på hedersplatsen. »Allt på sin rätta plats!» Och derhän kommer det. Evigheten är lång, längre än denna historia.

65.

Tomten hos hökaren.

Det var en student af den rätta sorten, han bodde uppe på vindskammaren och egde ingenting. Det var äfven en hökare af den rätta sorten, han bodde på nedre bottnen och egde hela huset, och honom höll tomten sig till, ty här fick han hvarje julafton ett fat gröt med en stor smörklimp uti. Det kunde hökaren gifva, och tomten stannade i boden, och det var mycket lärorikt.

Nu skall studenten få!

En afton kom studenten in bakvägen för att sjelf köpa sig ljus och ost; han hade ingen att skicka, och derför gick han sjelf. Han fick hvad han begärde; han betalade det, och det nickades »god afton!» af hökaren och af frun, och hon var en qvinna, som kunde mer än nicka: hon hade talgåfvor. Och studenten nickade igen och stannade så midt i läsningen af det pappersblad, som var lagdt omkring osten. Det var ett blad, rifvet ur en gammal bok, som icke borde rifvas sönder, en gammal bok, full af poesi.

Digitized by Google

— Der ligger mera af den! sade hökaren. Jag gaf en gammal gumma några kaffebönor för den. Om ni vill ge mig tjugufem öre, skall ni få resten.

— Tack! sade studenten. Låt mig få den i stället för osten; jag kan äta bara smörgåsen. Det vore synd, om hela den här boken skulle rifvas sönder. Ni är en präktig karl, en praktisk karl, men på poesi förstår ni er inte mera än den der byttan.

Och det var oartigt sagdt, i synnerhet mot byttan; men hökaren skrattade och studenten skrattade; det var ju sagdt som ett slags skämt. Men tomten förargade sig öfver, att man vågade yttra slikt till en hökare, som var husvärd och sålde det bästa smör.

Då det blef natt, boden blifvit stängd och alla gått till sängs, på studenten när, gick tomten in och tog fruns munläder; det begagnade hon icke då hon sof; och på hvilken sak som helst i rummet han satte det, fick den talförmåga och kunde uttrycka sina tankar och känslor lika bra som frun sjelf; men bara en i sönder kunde ha det, och det var en välgerning, ty i annat fall skulle de ju ha öfverröstat hvarandra.

Och tomten satte munlädret på byttan, i hvilken de gamla tidningarna lågo.

— Är det verkligen sant, frågade han, att ni inte vet hvad poesi är?

— Jo, det vet jag, sade byttan; det är någonting sådant, som står nedantill i tidningarna och klippes ut. Jag skulle tro, att jag har mera deraf inuti mig än studenten, och jag är endast en ringa bytta mot hökaren.

Och tomten satte munlädret på kaffeqvarnen; åh, hvad den gick! Och han satte det på smörfjerdingen och penninglådan. Allesammans voro de af samma åsigt som byttan, och hvad de flesta äro ense om, det måste man respektera.

— Nu skall studenten få! Och så gick tomten helt sakta uppför kökstrappan upp till vindskammaren, der studenten bodde. Det var ljus der inne, och tomten kikade in genom nyckelhålet och såg, att studenten läste i den trasiga boken der nedifrån. Men hvad det var ljust der inne! Ut från boken stod en klar stråle, som förvandlades till en stam, till ett väldigt träd, som reste sig så högt och bredde sina grenar vidt ut öfver studenten. Hvarje blad var så friskt, och hvarje blomma var ett väckert flickhufvud, några med ögon så mörka och strå-

Digitized by Google

lande, andra så blå och underbart klara. Hvarje frukt var en lysande stjerna, och så sjöng och klang det underbart vackert.

Åh, en sådan härlighet hade den lille tomten aldrig tänkt sig, mycket mindre sett och förnummit! Och så blef han stående på tåspetsarna och kikade och kikade, till dess ljuset der inne släcktes. Studenten blåste visserligen ut sin lampa och gick till sängs, men den lille tomten stod der lika väl, ty sången ljöd ännu så ljuf och härlig, en vacker vaggvisa för studenten, som lade sig till ro.

— Här är makalöst! sade den lille tomten. Det hade jag inte väntat. — Jag tror att jag stannar hos studenten. — Och han tänkte — och tänkte förståndigt — och så suckade han: Studenten har ingen gröt! — Och så gick han — ja, så gick han åter ned till hökaren; — och det var väl att han kom, ty byttan hade nästan förbrukat allt fruns munläder genom att från en sida berätta allt hvad hon innehöll, och nu stod hon just i begrepp att vända på sig, för att åter meddela det samma från den andra sidan, då tomten kom och tog munlädret tillbaka åt frun. Men hela boden, från penninglådan till vedpinnarna, hemtade från den tiden sina åsigter från byttan, och de respekterade henne till den grad och trodde henne om så mycket, att då hökaren sedermera läste »konst- och teatermeddelanden» ur sin tidning, den för aftonen, så trodde de, att det kom från byttan.

Men den lille tomten satt icke längre lugn och lyssnade till all visdomen och förståndet der nere; nej, så snart ljuset lyste från vindskammaren, var det som om strålarna varit starka ankartåg, som drogo honom dit upp, och han måste bort och kika in genom nyckelhålet, och der ombrusade honom då en storhet, som den vi känna vid det rullande hafvet, då Gud i stormen går fram öfver det, och han brast i gråt; han visste icke sjelf hvarför han grät; men i denna gråt var det någonting så härligt. — Hvad det måtte vara makalöst vackert att sitta med studenten under det der trädet; men det kunde icke låta sig göra, — han var glad åt sitt nyckelhål. Der stod han ännu i den kalla förstugan, då höstvinden blåste ned från takluckan och det var så kallt, så kallt; men det kände den lille först, då ljuset släcktes inne i vindskammaren och tonerna dogo bort för vinden. Hu! då frös han och kröp åter

Digitized by Google

tillbaka ned i sin varma vrå. Der var makligt och angenämt. Och då julgröten kom med en stor klimp smör — ja, då var hökaren mästare.

Men midt i natten vaknade tomten vid ett förfärligt buller på fönsterluckorna; folk utanför dundrade på; brandvakten tutade; det var en stor eldsvåda; hela gatan stod i ljusan låga. Var det här i huset eller hos grannens? Hvar? Det var en förskräckelse! Hökarfrun blef så utom sig, att hon tog sina guldörringar ur öronen och stoppade dem i fickan, för att ändå rädda något; hökaren sprang efter sina obligationer, och pigan efter sin sidenmantilj, ty sådan hade hon råd till. En hvar ville rädda det bästa, och det ville äfven den lille tomten, och i ett par språng var han uppför trappan och inne hos studenten, som stod helt lugn vid det öppna fönstret och såg ut på elden, som var i grannens gård. Den lille tomten grep på bordet den underbara boken, stoppade den i sin röda mössa och höll i den med båda händerna. Husets bästa skatt var räddad. Och så rusade han sin väg, ända ut på taket, ända upp på skorstenen, och der satt han, belyst af det brinnande huset midt emot, och höll med båda händerna i sin röda mössa, hvaruti skatten låg. Nu kände han sitt hjertelag och hvilken han egentligen tillhörde. Men då elden sedan var släckt och han sansat sig igen, ja, då sade han: Jag vill dela mig emellan dem. Jag kan inte helt och hållet öfverge hökaren, för grötens skull.

Då julgröten kom.

Och det var mycket menskligt. — Vi andra gå också till hökaren — för grötens skull.

Digitized by Google

66.

Om årtusenden.

Ja, om årtusenden komma de på ångans vingar genom luften öfver verldshafvet. Amerikas unga invånare gästa det gamla Europa. De komma till minnesmärkena här och till de då sjunkande orterna, liksom vi i vår tid draga till Sydasiens grusade härligheter.

Om årtusenden komma de!

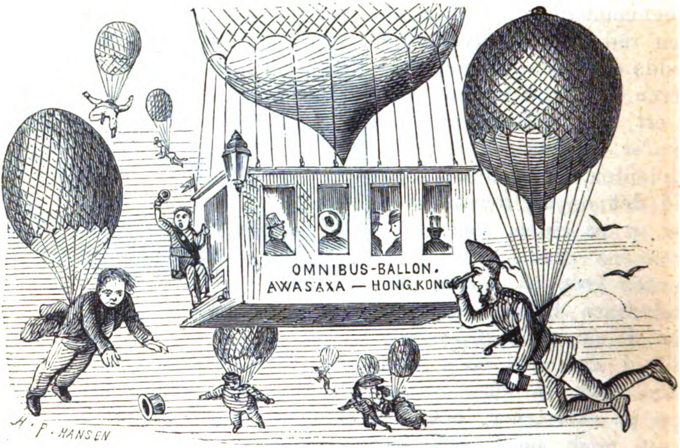

Om årtusenden komma de!

Thames, Donau, Rhein rulla ännu sina vågor, Montblanc står med snötopp, norrskenen lysa öfver nordens länder; men slägte efter slägte är stoft, hela rader af ögonblickets mäktiga äro glömda, liksom de som redan slumra i högen, der den välmående mjölhandlaren, på hvars grund den ligger, gör sig en bänk för att sitta och se ut öfver det flacka, böljande sädesfältet.

— Till Europa! ljuder det hos Amerikas unga slägte — till fädrens land, minnenas och fantasiens sköna land, Europa!

Luftskeppet kommer; det är öfverfullt af resande; ty farten är hastigare än till sjös; den elektromagnetiska tråden under

Digitized by Google

verldshafvet har redan telegraferat, huru stor luftkaravanen är. Redan ses en skymt af Europa; det är Irlands kuster, som synas; men passagerarne sofva ännu; de vilja icke blifva väckta förr än de äro öfver England. Der beträda de Europas jord i Shakspeares land, såsom det heter hos andens söner; politikens land, maskinernas land kallas det af andra.

Här dröjer man en hel dag, så mycken tid har det brådskande slägtet att gifva det stora England och Skotland.

Färden går genom kanaltunneln till Frankrike, Karl den stores och Napoleons land. Molière nämnes; de lärde tala om

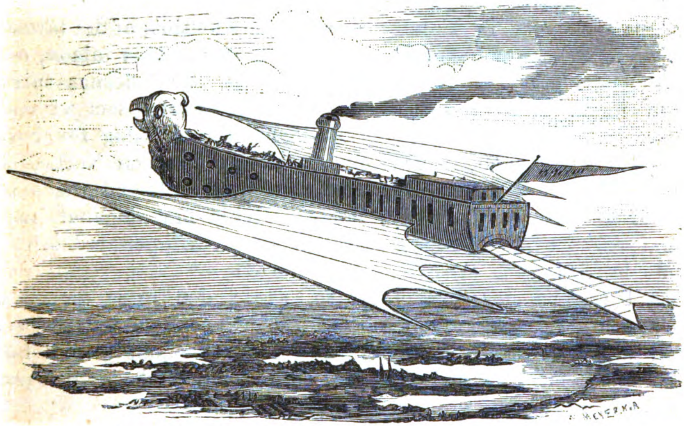

Genom luften, öfver hafvet till Italien.

en klassisk och en romantisk skola i den aflägsna forntiden, och der jublas för hjeltar, skalder och vetenskapsmän, som vår tid icke känner, men som skola födas på Europas krater: Paris.

Luftångaren flyger fram öfver det land, hvarifrån Colombo utgick, der Cortez föddes och der Calderon sjöng dramer på flytande vers; vackra, svartögda qvinnor bygga och bo ännu i de blomstrande dalarna, och i urgamla sånger nämnas Cid och Alhambra.

Genom luften, öfver hafvet till Italien, dit, der det gamla, eviga Roma låg; det är utplånadt, campagnan är en öken; af

Digitized by Google

Peterskyrkan visas ett ensamt stående murstycke; men man betviflar dess äkthet.

Till Grekland för att sofva en natt i det rika hotellet högt upp på Olympos' topp, och så har man varit der; färden går mot Bosporen, för att der i några timmar hvila ut och se det ställe, der Byzantion låg. Fattiga fiskare hänga upp sina nät, der sagan berättar om harems trädgård i turkarnes tid.

Qvarlefvor af mäktiga städer vid den väldiga Donau, städer, som vår tid icke kände, flyger man öfver; men här och der — minnenas rika ställen, de som komma, de som tiden föder — här och der sänker sig luftkaravanen och höjer sig åter.

Der nere ligger Tyskland — som en gång omslöts af det tätaste nät af jernvägar och kanaler — landet, der Luther talade, der Goethe sjöng och der Mozart på sin tid bar tonernas spira. Stora namn lyste i vetenskap och konst, namn, som vi icke känna. En dags uppehåll för Tyskland och en dag för Norden, för Örsteds och för Linnés fädernesland och Norge, de gamla hjeltars och de unga nordmäns land. Island tages på hemfärden; Geysir kokar ej längre, Hekla har slocknat, men såsom Sagas eviga stentafla står den starka klippön i det brusande hafvet.

— I Europa fins mycket att se, säger den unge amerikanen; och vi ha sett det på åtta dagar, och det låter sig göra, såsom den store resanden — ett namn nämnes, som hör till deras samtid — har visat i sitt berömda verk: »E u r o p a, s e d t p å å t t a d a g a r».

67.

Under pilträdet.

Trakten nere vid Kjöge är mycket kal; staden ligger visserligen vid hafsstranden, och det är alltid vackert, men der kunde i alla fall vara vackrare än det är: rundt omkring är det slättmark, och långt är det till skogen; men när man är riktigt hemma på ett ställe, finner man dock alltid något vackert der, någonting som man sedan på det vackraste ställe i verlden kan längta efter. Och det få vi också säga, att i

Digitized by Google

utkanten af Kjöge, der ett par små, torftiga trädgårdar sträcka sig ned till den lilla å, som löper ut i hafskanten, kunde det vara ganska täckt om sommarn, och så tyckte i synnerhet de båda små grannbarnen, Knut och Johanna, som lekte här och kröpo under stickelbärsbuskarna in till hvarandra. I den ena trädgården stod en fläderbuske, i den andra ett gammalt pilträd, och i synnerhet under detta lekte barnen så gerna, och dertill hade de lof, ehuru trädet stod tätt invid ån, der de lätt kunde falla i vattnet. Men vår herre har ögonen på de små, annars stode det illa till för dem; de voro också mycket försigtiga, ja, gossen var en sådan pultron för vattnet, att det om sommarn icke var möjligt att få honom ut i vattnet, der dock de andra barnen så gerna ville gå och plaska; han blef utskämd för det, och det måste han tåla. Men så drömde grannens lilla Johanna, att hon seglade i en båt på Kjögebugt, och att Knut gick ända ut till henne; vattnet nådde honom först till halsen, och sedan gick det honom ända öfver hufvudet; och från det ögonblicket Knut hörde den drömmen, tålde han icke vidare, att man kallade honom en pultron för vattnet, utan hänvisade bara till Johannas dröm. Denna var hans stolthet; men i vattnet gick han icke.

Under den sutto de mången god dag.

De fattiga föräldrarna träffades ständigt, och Knut och Johanna lekte i trädgårdarna och på landsvägen, som längs dikena hade en hel rad pilträd, och de voro icke vackra, de voro så starkt toppade i kronan; men de stodo ju icke heller för prydnads skull, utan för att göra nytta; vackrare var den gamla pilen i trädgården, och under den sutto de mången god dag, som man plägar säga.

Inne i Kjöge finnes ett stort torg, och vid marknadstiden stodo der hela gator af tält med sidenband, stöflar och allt möjligt; der var en sådan trängsel och vanligtvis regnväder, och då kände man lukten af bondtröjor, men äfven den här-

Digitized by Google

ligaste doft af pepparkakor. Der fans en hel bod full, och hvad som var det präktigaste, karlen, som sålde dem, inqvarterade sig alltid under marknaden hos lille Knuts föräldrar, och så vankades det naturligtvis en liten pepparkaka, af hvilken Johanna också fick sin bit, men hvad som var nästan ännu mycket mera, pepparkakshandlaren kunde berätta historier, och det nästan om allting, till och med om sina pepparkakor; ja, om dem berättade han en afton en historia, som gjorde ett så djupt intryck på de begge barnen, att de aldrig sedan glömde den, och derför är det väl bäst, att vi också få höra den, i synnerhet som den är kort.

De äro märkvärdiga genom sin lefnadsbana.

— På disken lågo två pepparkakor, sade han; den ena såg ut som en karl med hatt på sig, den andra som en flicka utan hatt, men med en plätt bladguld på hufvudet; de hade ansigte på den sidan, som var vänd uppåt, och der skulle man se dem och icke på baksidan; på den sidan skall man aldrig se någon menniska. Karlen hade en bittermandel till venster, det var hans hjerta, flickan deremot var bara pepparkaka. De lågo som prof på disken, de lågo länge der, och så fattade de kärlek för hvarandra; men den ena sade det icke till den andra, och det måste man, om det skall bli någonting af.

— Han är karl, han får lof att säga första ordet, tänkte hon, men skulle dock varit glad öfver att veta, att hennes kärlek blef besvarad.

Digitized by Google

Han var nu mera glupsk i sina tankar, och så äro karlarne alltid; han drömde att han var en lefvande gatpojke och rådde om tio öre, och så köpte han flickan och åt upp henne.

Och de lågo dagar och veckor på disken och blefvo torra, och hennes tankar blefvo finare och mera qvinliga: Det är nog för mig, att jag legat på disk med honom, tänkte hon, och så gick hon tvärt af i lifvet.

— Hade hon vetat af min kärlek, så hade hon nog hållit något längre, tänkte han.

— Och det är historien, och här äro de begge två! sade pepparkakshandlaren. De äro märkvärdiga genom sin lefnadsbana och den stumma kärleken, som aldrig leder till något. Se der han I dem! Och så gaf han åt Johanna karlen, som var hel, och Knut fick den afbrutna flickan, men de voro så betagna i historien, att de ej nändes äta upp fästfolket.

Dagen derpå gingo de med dem in på Kjöge kyrkogård, der kyrkmuren är öfverväxt med den vackraste murgrön, som vinter och sommar hänger liksom en rik matta öfver muren; och de stälde upp pepparkakorna i det gröna i solskenet och berättade för en hop andra barn historien om den stumma kärleken, som icke dugde till någonting, det vill säga kärleken, ty historien var näpen, det tyckte de allesammans, och när de sågo på pepparkaksparet, ja, så var der en stor pojke, som, och det var af elakhet, hade ätit upp den afbrutna flickan; barnen gräto deröfver, och så — och det var säkert för att icke den stackars karlen skulle vara ensam i verlden — åto de upp honom med, men aldrig glömde de historien.

Alltid voro de båda barnen tillsammans vid fläderbusken och under pilträdet, och den lilla flickan sjöng med silfverklar stämma de vackraste sånger; hos Knut fans icke en enda ton, men han kunde orden, och det är alltid något. Folket i Kjöge, till och med jernkrämarfrun, stannade och hörde på Johanna. Det är en söt röst, den lilla ungen har! sade hon.

Det var härliga dagar, men sådana räcka icke alltid. Grannarne skildes åt; den lilla flickans mor var död, fadern skulle gifta om sig i Kjöbenhavn, och der kunde han få ett brödstycke; han skulle bli vaktmästare någonstädes, det skulle vara en mycket indrägtig tjenst. Och grannarne skildes åt under tårar, och barnen i synnerhet gräto; men de gamla lofvade att skrifva till hvarandra åtminstone en gång om

Digitized by Google

året. Och Knut kom i skomakarlära, de kunde ju ej låta långa pojken gå och slå dank längre. Och så blef han konfirmerad.

Ack, hur gerna skulle han ej på den högtidsdagen ha velat komma till Kjöbenhavn och se lilla Johanna, men han kom icke dit, och aldrig hade han varit der, fastän det ligger bara fem mil från Kjöge; men tornen hade Knut sett på andra sidan bugten vid klart väder, och på konfirmationsdagen såg han tydligt, hur det gyllene korset på Fruekirke blänkte.

Ack, hur tänkte han icke på Johanna! Månne hon kom i håg honom? Jo! — Vid jultiden kom bref från hennes far till Knuts föräldrar; det gick dem mycket bra i Kjöbenhavn, och Johanna skulle nog göra mycken lycka med sin vackra röst; hon var anstäld vid teatern, den, på hvilken man sjöng, och litet penningar fick hon redan derför, och af dessa skickade hon till det kära grannfolket i Kjöge hela två kronor till att roa sig för på julaftonen; de skulle dricka hennes skål, och det hade hon sjelf med egen hand tillagt i en efterskrift, och i den stod: Vänlig helsning till Knut!

De gräto allesammans, och ändå var ju allt i hop så glädjande, men det var af glädje de gräto. Hvar dag hade Johanna varit i hans tankar, och nu såg han, att hon också tänkte på honom, och allt efter som tiden närmade sig att han skulle bli gesäll, desto klarare blef det för honom, att han höll så mycket af Johanna och att hon skulle bli hans lilla hustru, och så lekte ett leende kring munnen på honom och han drog ännu raskare i beckträden, medan benet spände an spannremmen; han rände sylen rakt in i ena fingret, men det gjorde ingenting. Han skulle minsann inte vara så der stum som de begge pepparkakorna; den historien hemtade han mycken lärdom af.

Och så blef han gesäll och ränseln igensnörd. Till Kjöbenhavn skulle han då ändtligen för första gången i sitt lif, och der hade han redan en mästare, som han skulle till. Åh, hvad Johanna skulle bli öfverraskad och glad! Hon var nu sjutton år, och han var nitton.

Redan i Kjöge ämnade han köpa en guldring åt henne, men så kom han att tänka på, att man säkert finge en mycket vackrare i Kjöbenhavn; och så tog han afsked af de gamla, och i regnet och rusket på hösten begaf han sig raskt i väg på

Digitized by Google

sina egna ben; löfven föllo af träden; våt in på bara kroppen kom han till det stora Kjöbenhavn och till sin nye mästare.

Följande söndag ämnade han göra besök hos Johannas fader. De nya gesällkläderna kommo på och den nya hatten från Kjöge; den klädde Knut så bra, förr hade han alltid gått bara med kaskett. Och han fick reda på huset, som han sökte efter, och gick de många trapporna upp; man kunde bli riktigt vimmelkantig af att se, huru menniskorna voro stälda ofvan på hvarandra här i den villande staden.

Mycket burget såg det ut inne i rummet, och vänligt tog Johannas fader emot honom; för frun var han ju alldeles främmande, men hon bjöd honom handen och kaffe.

— Det skall bli roligt för Johanna att få se dig, sade fadern. Du har ju blifvit en riktigt fin karl! Jo, nu skall du se på henne! Jo, det är en flicka det, som jag har glädje af och får ännu mer med Guds hjelp. Hon har sin egen kammare, och den betalar hon oss för. Och fadern sjelf knackade mycket artigt på hennes dörr, liksom om han varit en främmande karl, och så stego de in — åh, så fint det var der inne! Bestämdt fans inte i hela Kjöge maken till kammare, drottningen kunde inte ha det finare! Der fans golfmatta, der funnos gardiner, som räckte ända ned till golfvet, en riktig sammetsstol och rundt omkring blommor och taflor och en spegel, som man var färdig att springa rakt in i, den var lika stor som en dörr. Knut såg det alltsammans på en gång och såg dock endast Johanna; hon var nu en full-

Var dock en man!

växt flicka, helt annorlunda än Knut hade förestält sig henne, men mycket vackrare; det fans icke en enda flicka i Kjöge sådan som hon, och hvad hon var fin! Men så underligt främmande hon såg på Knut, dock bara ett ögonblick; sedan flög hon emot honom, liksom om hon velat kyssa honom, dock gjorde hon det icke, men hon var nära deran. Jo, hon var riktigt glad öfver att få se sin barndomsvän! Stodo icke tårarna henne i ögonen, och så hade hon så mycket att fråga och tala om, ända från Knuts föräldrar till fläderbusken och pilträdet, och dem kallade hon Flädermor och Pilfar, liksom om de också varit menniskor, men det kunde de också lika bra gå och gälla för, som pepparkakorna kunde det; om dem talade hon också, om deras stumma kärlek, hur de lågo på disken och gingo sönder, och så skrattade hon så hjertligt — men blodet brände i Knuts kinder, och hans hjerta klappade starkare än annars; — nej, hon hade alldeles icke blifvit stor på sig! Hon var också skulden till, det såg han nog, att hennes föräldrar bådo honom stanna qvar der hela aftonen, och hon slog i teet, och hon sjelf bjöd honom en kopp, och sedan tog hon en bok och läste högt för dem, och det förekom Knut, som om just det, som hon läste, handlade om hans kärlek; det passade alldeles in på alla hans tankar; och så sjöng hon en enkel visa, men den blef genom henne en hel historia; det var som om hennes eget hjerta flödade öfver deraf. Ja, hon höll bestämdt af Knut. Tårarna runno utför hans kinder, han kunde ej rå derför, och han förmådde ej säga ett enda ord; han tyckte sjelf att han var mycket dum, och dock tryckte hon hans hand och sade: Du har ett godt hjerta, Knut; blif alltid sådan du är!

Det var en afton utan like, det var omöjligt att sofva på den, och Knut sof icke heller. Vid afskedet hade Johannas fader sagt: Nå, nu glömmer du väl inte alldeles bort oss! Låt se, att du icke låter hela vintern gå, innan du tittar på oss igen! — Och då kunde han ju godt komma nästa söndag, och det ville han. Men hvarje afton, när arbetet var slutadt, och de arbetade vid ljus, gick Knut ut i staden; han gick den gatan, der Johanna bodde, tittade upp till hennes fönster, der var nästan alltid ljus, och en afton såg han helt tydligt skuggan af hennes ansigte på gardinen; det var en härlig afton! Mästarens hustru tyckte icke om, att han alltid om qvällarna skulle ut på vift, som hon kallade det, och hon skakade på

Digitized by Google

hufvudet, men mästaren skrattade: Han är ju unga karlen! sade han.

— Om söndag träffas vi, och jag säger henne, hur hon ligger i mina tankar och att hon måste bli min lilla hustru; jag är visserligen bara en fattig skomakargesäll, men jag kan bli mästare, åtminstone frimästare, jag skall arbeta och sträfva! — Ja, jag säger henne det, den stumma kärleken blir det inte något utaf, det har jag lärt af pepparkakorna.

Och söndagen kom och Knut kom, men sådan otur! De skulle alla ut, de måste säga honom det. Johanna tryckte hans hand och frågade: Har du varit på teatern? Dit får du lof att komma en gång. Jag sjunger om onsdag, och om du har tid då, så skall jag skicka dig en biljett; min far vet, hvar din mästare bor.

Hvad det var kärvänligt af henne! Och på onsdagsmiddagen kom också ett förségladt papper utan ord, men inuti låg biljetten, och på aftonen gick Knut för första gången i sitt lif på teatern, och hvad såg han? Jo, han såg Johanna, så vacker, så behagfull; hon blef visserligen gift med en främmande person, men det var komedi, någonting de förestälde, det visste Knut, eljest hade hon heller icke nänts skicka honom en biljett för att se derpå; och allt folket klappade händerna och uppgaf höga bifallsrop, och Knut skrek hurra!

Sjelfve kungen smålog åt Johanna, liksom om äfven han funnit behag i henne. Gud, hvad Knut kände sig ringa! Men han älskade henne så innerligt, och hon höll ju också af honom, och mannen får lof att säga det första ordet, så tänkte ju pepparkaksflickan: i den historien låg mycket.

Så snart det blef söndag, gick Knut dit; hans tankar voro stämda liksom till nattvardsgång. Johanna var ensam och tog emot honom; det kunde ju ej falla sig lyckligare.

— Det var bra att du kom! sade hon; så när hade jag skickat pappa efter dig, men så hade jag en aning, att du nog skulle komma i afton; ty jag skall säga dig, att om fredag reser jag till Frankrike; jag får lof att göra det, om jag skall kunna bli riktigt skicklig.

Det var som om hela rummet svängt rundt omkring för Knut, som om hans hjerta velat brista sönder, men inga tårar kommo i hans ögon; dock syntes det nog, hur bedröfvad han blef; Johanna såg det, och hon var nära att falla i gråt.

Digitized by Google

Du redliga, trofasta själ! sade hon, och nu var Knuts tunga löst, och han sade henne, hur innerligt han höll af henne och att hon måste bli hans lilla hustru; och när han sade det, såg han att Johanna blef blek som ett lik; hon släpte hans hand och sade allvarligt och sorgset: Gör inte dig sjelf och mig olyckliga, Knut! Jag blir alltid för dig en god syster, som du kan lita på — men icke heller mera. Och hon strök med sin mjuka hand öfver hans heta panna. Gud ger en styrka till mycket, blott man sjelf vill, sade hon.

I det samma kom hennes styfmoder in.

— Knut är alldeles utom sig, derför att jag skall resa, sade hon; var dock en man! Och så klappade hon honom på axeln; det var som om de bara talat om resan och icke om någonting annat. Barn! sade hon. Och nu skall du vara snäll och förståndig liksom under pilträdet, när vi begge två voro barn.

Och det föreföll Knut, som om en bit lossnat ur verlden, hans tanke var som en lös tråd, viljelös flygande för vinden. Han stannade qvar, han visste icke, om de bedt honom derom, men vänliga och goda voro de, och Johanna slog i te åt honom, och hon sjöng; det var ej den gamla klangen, men dock så makalöst vacker, att hjertat kunde brista dervid, och så skildes de åt; Knut räckte henne icke handen, men hon tog hans och sade: Du räcker väl din syster handen till afsked, min gamle lekbroder! Och hon log under tårar, de runno utför hennes kinder, och hon sade åter igen: Broder. — Jo, det hjelpte visst mycket! — Sådant var afskedet.

Hon seglade till Frankrike, Knut vandrade på Kjöbenhavns smutsiga gator. De andra gesällerne på verkstaden frågade honom, hvad han gick och grubblade så mycket på; han borde gå ut och roa sig med dem, han var ju unge karlen.

Och så gingo de tillsammans in i en danslokal, och der funnos många vackra flickor, men visserligen ingen som Johanna, och der han trott sig kunna glömma henne, just der stod hon lifs lefvande för hans tankar. Gud ger en styrka till mycket, blott man sjelf vill, hade hon sagt; och en andäktig känsla uppfylde hans sinne, han knäpte i hop sina händer — och fiolerna spelade och flickorna svängde om; han blef riktigt förskräckt; han tyckte att han var på ett ställe, dit han icke kunde taga Johanna med sig, och hon var med honom i hans hjerta — och derför gick han ut, han skyndade genom gatorna,

Digitized by Google

gick förbi huset, der hon bott; der var mörkt, öfver allt var det mörkt, tomt och ensamt. Verlden gick sin gång och Knut sin.

Och det blef vinter och vattendragen fröso till; det var som om allt rustade sig till begrafning.

Men när våren kom och första ångbåten gick, så fick han en sådan längtan efter att komma bort, långt ut i vida verlden, dock ej för nära till Frankrike.

Och så snörde han i hop sin ränsel och vandrade långt in i Tyskland, från stad till stad, utan rast eller ro; först när han kom till den gamla, präktiga staden Nürnberg, så var det, som om han mist lusten att flacka omkring; der kunde han stanna.

Det är en underlig gammal stad, liksom urklipt ur en gammal bilderbok. Gatorna ligga som de sjelfva vilja, husen tycka icke om att stå i rad; utbygnader med små torn, snirklar och bildstoder skjuta fram öfver trottoaren, och högt uppe från de underligt bygda taken löpa ut midt öfver gatan takrännor, formade som drakar och långsträckta hundar.

På torget här stod Knut med ränseln på sin rygg. Han stod vid en af de gamla springbrunnarna, der de härliga bronsfigurerna, bibliska och historiska, stå mellan de spelande vattenstrålarna. En vacker tjenstflicka hemtade just vatten, hon gaf Knut en läskdryck, och som hon hade hela handen full med rosor, gaf hon honom också en af dem, och det tyckte han vara ett godt förebud.

Från kyrkan strax bredvid brusade orgeln ut till honom; det ljöd så hemvandt, liksom från Kjöge kyrka, och han trädde in i den stora domen; solen sken genom de målade rutorna in mellan de höga, smärta pelarna; det var andakt i hans tanke, det kom ro i hans sinne.

Och han sökte och fann en god mästare i Nürnberg, och hos honom stannade han och lärde sig språket.

De gamla vallgrafvarna kring staden äro förvandlade till små köksträdgårdar, men de höga murarna stå ännu qvar med väldiga torn; repslagaren spinner sina tåg på det af bjelkar bygda galleriet längs muren inåt staden, och här rundt omkring, ur remnor och hål, växa fläderbuskar, som hänga sina grenar ut öfver de små, låga husen nedanför, och i ett af dessa bodde den mästare, hos hvilken Knut arbetade; öfver takfönstret i hans sofrum bredde flädern sina grenar.

Digitized by Google

Här bodde han en sommar och en vinter, men när våren kom, kunde han ej längre hålla ut här; flädern stod full med blommor, och deras doft påminde så om hemmet; det var som om han varit i trädgården i Kjöge, — och så flyttade Knut från sin mästare och till en annan längre in i staden, der inga fläderbuskar funnos.

Tätt invid en af de gamla murade broarna, midt emot en alltid brusande, liten vattenqvarn, låg den verkstad han här kom på; utanför var blott en forsande ström, som var inklämd mellan husen, hvilka alla voro behängda med gamla, skröpliga altaner; det såg ut som om de ville skaka dem af sig ned i vattnet. Här växte ingen fläder, här stod icke ens en blomkruka med en smula grönt i, men alldeles midt emot stod ett stort, gammalt pilträd, hvilket liksom höll sig fast i huset der, för att icke ryckas bort af strömmen; det sträckte sina grenar ut öfver strömmen, alldeles som pilträdet i trädgården vid Kjöge å.

Ja, han hade riktigt flyttat från Flädermor till Pilfar; trädet här, i synnerhet under månskensaftnar, hade något med sig, hvarigenom han kände sig

»— så dansk i sinn'
i månens sken!»

Men det var alldeles icke månskenet, som gjorde det, nej, det var det gamla pilträdet.

Han kunde icke härda ut der, och hvarför icke? Fråga pilen, fråga den blommande flädern! — Och så sade han farväl till den mästaren och till Nürnberg och drog längre bort.

Till ingen sade han något om Johanna; han gömde sin sorg inom sig, och särskild vigt fäste han vid historien om pepparkakorna; nu förstod han, hvarför den der karlen hade en bittermandel till venster, han hade sjelf en bitter smak deraf, och Johanna, som alltid var så mild och leende, hon var bara pepparkaka. Det var som om ränselremmen tryckte honom, så att det var svårt att draga andan; han lossade på den, men det hjelpte icke. Verlden var blott half utomkring honom, den andra hälften bar han inom sig; så förhöll det sig!

Först då han såg de höga bergen, blef verlden större för honom; hans tankar vände sig utåt, han fick tårar i sina ögon. Alperna förefölle honom som jordens sammanlagda vingar; tänk om hon lyfte upp dem, bredde ut de stora fjädrarna med brokiga bilder af mörka skogar, brusande vatten, skyar och

Digitized by Google

snömassor! — På domens dag lyfter jorden de stora vingarna, flyger mot Gud och brister som en bubbla i hans klara strålar. Ack, gifve Gud att det vore domens dag! suckade han.

Stilla vandrade han genom landet, hvilket förekom honom som en gräsbeväxt fruktträdgård; från husens träaltaner nickade de knypplande flickorna åt honom, bergstopparna glänste röda i aftonsolens glöd, och då han såg de gröna sjöarna mellan de mörka träden, — så tänkte han på stranden vid Kjögebugt; och det var vemod, men icke smärta i hans bröst.

Der, hvarest Rhein lik en lång bölja vältar fram, störtar ned, krossas och förvandlas till snöhvita, klara skymassor, liksom vore de skyarnas skapelser — regnbågen fladdrar som ett löst band deröfver — der tänkte han på vattenqvarnen vid Kjöge, der vattnet brusade och krossades.

Gerna skulle han ha stannat i den stilla staden vid Rhein, men der fans så mycket fläder och så många pilträd, — och derför drog han vidare, öfver de höga, väldiga bergen, genom genomsprängda klippor och utefter vägar, som likt svalbon voro fastsmetade vid stenväggen. Vattnet brusade i djupet, skyarna lågo nedanför honom; öfver glänsande tistlar, alprosor och snö gick han i den varma sommarsolen, — och så sade han farväl till nordens länder och kom ned under kastanjträd, bland vingårdar och majsfält. Bergen voro en mur mellan honom och alla minnen, och så skulle det vara.

Framför honom låg en stor, präktig stad, man kallade den Milano, och här fann han en tysk mästare, som gaf honom arbete; det var ett gammalt hederligt äkta par, på hvars verkstad han kom. Och de tyckte om den stilla gesällen, som talade litet, arbetade desto mer och var from och kristlig. Det var också, som om Gud tagit den tunga bördan från hans hjerta.

Hans största nöje var att då och då stiga upp på den väldiga Marmorkyrkan, som han tyckte vara skapad af snö hemifrån och formad i bilder, spetsiga torn, blomsterprydda, öppna pelargångar; från hvarje hörn, från hvarje spets och båge logo de hvita bildstoderna mot honom. Ofvanför sig hade han den blå himmeln, nedanför sig staden och den vidsträckta, gröna lombardiska slätten, och mot norr de höga bergen med den eviga snön — och så tänkte han på kyrkan i Kjöge med murgrönsrankorna kring de röda murarna, men han längtade icke. Här bakom bergen ville han bli begrafven.

Digitized by Google

Ett år hade han varit här, det var tre år sedan han begaf sig hemifrån. Då förde hans mästare honom ut i staden, icke till cirkus för att se konstberidarne, nej, till stora operan, och det var också en sal, som var värd att se. I sju logerader der inne hängde sidengardiner, och från golfvet ända till takets svindlande höjd sutto de finaste damer med blomsterbuketter i händerna, liksom skulle de på bal, och herrarne voro i stor gala, och många silfver- och guldsmidda. Der var så ljust som i det klaraste solsken, och så brusade musiken så starkt och vackert. Der var mera praktfullt än på teatern i Kjöbenhavn, men der var dock Johanna, och här — ja, det var som ett trolleri, ridån gick upp och äfven här stod Johanna i guld och siden, med guldkrona på hufvudet; hon sjöng så, som endast en Guds engel kan sjunga; hon trädde fram så långt hon kunde, hon smålog så, som blott Johanna kunde det; hon såg rakt på Knut.

Den stackars Knut tog tag i mästarens hand och skrek högt: Johanna! Men det kunde icke höras, musiken ljöd så starkt, och mästaren nickade jakande: Ja, visst heter hon Johanna. Och så tog han fram ett tryckt blad och visade, att der stod hennes namn, hela hennes namn.

Nej, det var ingen dröm! Och alla menniskor jublade åt henne och kastade blommor och kransar till henne, och hvarje gång hon gick ut, ropade de in henne igen; hon gick och kom och kom åter igen.

Ute på gatan skockade sig folk kring hennes vagn, och de drogo den, och Knut var allra främst och allra gladast, och då de kommo till hennes präktiga, upplysta hus, stod Knut tätt invid vagnsdörren; den öppnades och hon steg ur, och ljuset sken rakt in i hennes tjusande ansigte, och hon log och tackade så mildt, och hon var så rörd; och Knut såg henne rakt i ansigtet, och hon såg Knut rakt i ansigtet, men hon kände icke igen honom. En herre med stjerna på sitt bröst gaf henne sin arm — de voro förlofvade, sade man.

Och så gick Knut hem och snörde i hop sin ränsel; han ville, han måste hem till flädern och pilen — ack, under pilträdet!

De bådo honom stanna, men inga ord förmådde hålla honom qvar; de sade honom, att det led mot vintern, att snö redan föll i bergen; men i spåret af den långsamt körande diligensen

Digitized by Google

— för den måste ju banas väg — kunde han gå, med ränseln på sin rygg, stödjande sig på sin staf.

Och han gick mot bergen, uppför dem och utför dem; utmattad, såg han ännu icke till någon stad eller något hus; det gick mot norden. Stjernorna tändes ofvanom honom, hans

Men hon kände icke igen honom.

fötter staplade, hans hufvud svindlade; djupt nere i dalen tändes också stjernor; det var som om himmeln äfven utsträckte sig under honom. Han kände sig sjuk. Stjernorna der nere blefvo flere och flere och allt mer klara, de rörde sig hit och dit. Det var en liten stad, hvari ljusen tindrade, och då han

Digitized by Google

insåg det, ansträngde han sina sista krafter och uppnådde ett ringa herberge der.

Ett helt dygn stannade han der, ty hans kropp behöfde hvila och vård. Det var tö och snöslask nere i dalen. En morgon kom en positivspelare dit; han spelade en melodi hemifrån Danmark, och nu kunde Knut ej härda ut der längre; han gick dagar, många dagar med en brådska, som om det gälde att komma hem, innan alla menniskor dogo der. Men för ingen yppade han sin längtan, ingen kunde tro att han hade hjertesorg, den djupaste man kan hafva; den är icke för verlden, den är icke rolig; den är icke en gång för vännerne, och han hade inga vänner. Främmande gick han i främmande land, hemåt, mot norden. I det enda brefvet hemifrån, som föräldrarna för år och dag sedan skrifvit till honom, stod: Du är icke riktigt dansk som vi andra här hemma; vi äro det så ofantligt. Du håller blott af främmande land. Föräldrarna kunde skrifva så — ja, de kände honom ju!

Det var afton, han vandrade på öppna landsvägen, det började frysa på; landet blef allt mera flackt med fält och äng; vid vägen stod ett stort pilträd; allt såg så hemlikt, så danskt ut. Han satte sig under pilen, han kände sig så trött, hans hufvud sänkte sig, hans ögon slöto sig till hvila, men han kände och förnam, huru pilen sänkte sina grenar ned mot honom; trädet tycktes vara en gammal, kraftfull man, det var Pilfar sjelf, som lyfte honom på sina armar och bar honom, den trötte sonen, hem till det danska landet vid den öppna, ljusa stranden, till Kjöge stad, till barndomsträdgården. Ja, det var sjelfva pilträdet från Kjöge, det hade gått ut i verlden för att söka reda på honom, och nu var han funnen och hemförd till den lilla trädgården vid ån, och här stod Johanna i all sin prakt med guldkronan på sig, sådan han sist hade sett henne, och ropade: Välkommen!

Och midt framför dem stodo två underliga skepnader, men de sågo mycket mera menskliga ut än i barndomstiden, de hade också förändrat sig; det var de båda pepparkakorna, karlen och flickan; de vände rätsidan till och sågo bra ut.

— Tack! sade de begge två till Knut; du har löst vår tunga! Du har lärt oss, att man skall frimodigt uttala sin tanke, annars blir det ingenting deraf; och nu har det blifvit någonting deraf — vi äro förlofvade!

Digitized by Google

Och så gingo de hand i hand genom gatorna i Kjöge, och de sågo mycket anständiga ut på baksidan, det fans ingenting att klandra på dem. Och de gingo raka vägen till kyrkan i Kjöge, och Knut och Johanna följde efter; de gingo också hand i hand; och kyrkan stod der som förr med röda murar och vacker murgröna, och kyrkans stora dörr öppnades åt begge sidor, och orgeln brusade, och karlen och flickan gingo begge uppför stora gången: Herskapet först! sade de; pepparkakornas brudfolk! Och så gingo de hvar åt sin sida för Knut och Johanna, och de knäböjde der uppe, och hon lutade sitt hufvud öfver hans ansigte, och iskalla tårar droppade ur hennes ögon; det var isen, som smälte kring hennes hjerta genom hans starka kärlek, och de föllo på hans brännande kinder och — han vaknade dervid och satt under det gamla pilträdet i främmande land i den vinterkalla qvällen; från molnen föllo isande hagel, de piskade honom i ansigtet.

Han slöt sina ögon, han sof, han drömde.

— Det var den skönaste stunden i mitt lif, sade han, och den var en dröm! Gud, låt mig få drömma den om igen! Och han slöt sina ögon, han sof, han drömde.

På morgonen föll snö, den yrde igen öfver hans fötter, han sof. Folk från byn gick till kyrkan; der satt en handtverksgesäll, han var död, ihjälfrusen — under pilträdet.

Digitized by Google

68.

Fem från en ärtskida.

Det var fem ärter i en ärtskida, de voro gröna och skidan var grön, och derför trodde de, att hela verlden var grön, och det var alldeles riktigt. Skidan växte och ärterna växte; de inrättade sig efter bostaden; rakt i rad sutto de. Solen sken utanför och värmde upp skidan, regnet gjorde henne klar; der var lugnt och godt, ljust om dagen och mörkt om natten, såsom det skulle vara, och ärterna blefvo större och allt mera tänkande, der de sutto, ty något måste de ju göra.

— Skall jag alltid sitta här? sade de; bara jag inte blir hård af att sitta så länge. Mig förefaller det ju, som om någonting funnes utanför; jag har en aning derom.

Och veckor gingo; ärterna blefvo gula och skidan blef gul. Hela verlden blir gul, sade de, och det hade de rättighet att säga.

Så kände de en skakning i skidan; den rycktes af, den kom i menniskohänder och ned i en tröjficka jemte flere andra fulla ärtskidor. Nu blir det snart öppnadt, sade de, och det väntade de på.

— Nu skulle jag vilja veta, hvem af oss som kommer längst, sade den minsta ärten. Ja, nu kommer det snart att visa sig.

— Ske hvad det vill! sade den största.

Kratsch! Der sprack skidan, och alla fem ärterna trillade ut i det klara solskenet; de lågo i en barnhand, en liten pojke höll dem fast och sade, att det var riktigt passande ärter för hans fläderbössa, och strax kom den ena ärten i bössan och sköts bort.

— Nu flyger jag ut i vida verlden, tag mig, om du kan! Och så var den borta.

— Jag, sade den andra, flyger rakt in i solen; den är en riktig ärtskida och mycket passande för mig.

Borta var den.

— Jag sofver hvart jag kommer, sade två andra, men vi trilla nog framåt. Och så trillade de först på golfvet, innan de kommo i fläderbössan, men dit kommo de. Vi komma att gå längst!

— Ske hvad det vill! sade den sista och blef skjuten i luften, och den flög upp mot det gamla brädet under vindskammarfönstret, rakt in i en springa, der det fans mossa och

Digitized by Google

mylla, och mossan slöt sig omkring den; der låg den gömd; men icke glömd af vår herre.

— Ske hvad det vill! sade ärten.

Inne i den lilla vindskammaren bodde en fattig hustru, som om dagarna var ute och gjorde ren kakelugnar, ja, sågade ved och förrättade tungt arbete, ty krafter hade hon och flitig var hon, men lika fattig förblef hon ändå; och hemma i den lilla kammaren låg hennes halfvuxna enda dotter, som var så fin och spinkig; ett helt år hade hon legat till sängs och tycktes hvarken kunna lefva eller dö.

— Hon går till sin lilla syster, sade hustrun. Jag hade de begge barnen, det var svårt nog för mig att draga försorg om dem båda, men så delade vår herre med mig och tog det ena till sig; nu ville jag gerna behålla det andra, som jag har qvar, men han vill säkert ej ha dem skilda åt, och hon går upp till sin lilla syster.

Men den sjuka flickan stannade qvar; hon låg tålmodig och lugn hela långa dagen, medan modern var ute för att förtjena något.

Det var vår, och tidigt en morgon, just som modern skulle gå till sitt arbete, sken solen så vackert in genom det lilla fönstret framåt golfvet, och den sjuka flickan tittade bort mot den nedersta glasrutan.

— Hvad är det för grönt, som sticker fram vid rutan? Det rör sig för vinden.

Och modern gick fram till fönstret och öppnade det på glänt. — Kors, sade hon, det är minsann en liten ärt, som skjutit upp med sina gröna blad! Hur har den kommit hit ut i springan? Der har du ju en liten trädgård att se på!

Och den sjukas säng flyttades närmare fönstret, der hon kunde se den uppspirande ärten, och modern gick till sitt arbete.

— Mamma, jag tror att jag kommer mig, sade den lilla flickan om aftonen. Solen har i dag lyst så varmt in till mig. Den lilla ärten mår så bra, och jag skall nog också komma att må bra och komma upp och ut i solskenet.

— Gud gifve att det vore så väl! sade modern, men hon trodde icke att så skulle ske; men vid den gröna refvan, som hade ingifvit barnet glada lifstankar, satte hon en liten sticka, så att ej blåsten skulle bryta af den; hon band ett segelgarns-

Digitized by Google

snöre vid fönsterbrädet och upp till öfverstycket af fönsterkarmen, så att ärtrankan skulle ha något att stödja sig vid och slingra sig omkring, när hon började krypa upp, och det gjorde hon. Man kunde för hvar dag se, hur hon växte till.

— Åh, hon sätter ju blommor! sade hustrun en morgon, och nu fick äfven hon det hoppet och den tron, att den lilla sjuka flickan skulle komma sig; det rann henne i minnet, att på senaste tiden hade barnet talat lifligare, de senaste morgnarna hade det sjelft rest sig upp i sängen och suttit der och sett med strålande ögon på sitt lilla ärtland af en endaste ärt. Veckan derpå var den sjuka för första gången uppe öfver en timme. Lycklig satt hon i det varma solskenet; fönstret var öppet, och utanför stod der fullt utslagen en röd och hvit ärtblomma. Den lilla flickan böjde ned sitt hufvud och kysste helt sakta de fina bladen. Det var liksom en högtidsdag den dagen.

Och kysste helt sakta de fina bladen.

— Vår herre har sjelf planterat den och låtit den trifvas för att skänka hopp och glädje åt dig, mitt välsignade barn, och åt mig också, sade den glada modern och log mot blomman som mot en god engel från Gud.

Men de andra ärterna då! Jo, den, som flög ut i vida verlden och sade: Tag mig, om du kan! föll i takrännan och kom i dufkräfva, och der låg den som Jonas i hvalfiskens buk. De begge sömniga kommo lika långt, de blefvo också uppätna af dufvorna, och det är att göra riktig nytta för sig; men den fjerde, som ville upp i solen — den föll ned i rännstenen och låg dagar och veckor der i det ruttna vattnet, der den svälde ut med besked.

— Jag blir så präktigt tjock! sade ärten. Jag spricker deraf, och längre tror jag ingen ärt kan komma eller har kommit. Jag är den märkligaste bland de fem från ärtskidan.

Och rännstenen höll med derom.

Digitized by Google

Men vid vindskammarfönstret stod den unga flickan med strålande ögon, med helsans färg på kinderna, och hon knäpte samman sina fina händer öfver ärtblomman och tackade vår herre för den.

— Jag håller på min ärt, jag! sade rännstenen.

69.

Ett blad från himmeln.

Högt uppe i den tunna, klara luften flög en engel med en blomma från himmelns trädgård, och just som han tryckte en kyss på blomman, gick ett litet, litet blad af, och det föll ned på den dyiga marken midt i skogen, och strax slog det rot och sköt skott midt ibland de andra växterna.

Inte upptagen i systemet.

— Det var en lustig stickling den der! sade de, och ingen ville kännas vid den, hvarken tistel eller brännäsla.

— Det är nog ett slags trädgårdsväxt, sade de och smågrinade, och så gjordes det narr af den såsom varande trädgårdsväxt; men den växte och växte som ingen annan och sträckte sina grenar i långa rankor vida omkring.

— Hvart skall du taga vägen? sade de höga tistlarna, som hade taggar på hvart enda blad. Du löper något för fritt omkring; det är ingenstädes brukligt; vi kunna inte stå och bära dig.

Vintern kom, snön låg öfver växten, men från den erhöll snölagret en glans, liksom genomströmmades det nedifrån af solljus. På våren stod der en blomstrande växt, vacker som ingen annan i skogen.

Så kom den botaniske professorn, som hade betyg på att han var hvad han var; han såg på växten, han bet i den, men

Digitized by Google

den stod icke i hans flora; det var icke möjligt för honom att få reda på, till hvilken klass den hörde.

— Det är en afart, sade han. Jag känner ej till den; den fins inte upptagen i systemet.

— Inte upptagen i systemet! sade tistlar och nässlor.

De stora träden rundt omkring hörde hvad som sades, och äfven de sågo, att den icke var ett träd af deras slägte, men de sade ingenting, hvarken ondt eller godt, och det är alltid det säkraste, när man är dum.

Det skall också göra gagn! sade han.

Då kom en fattig, oskyldig flicka gående genom skogen; hennes hjerta var rent, hennes förstånd stort genom tron; allt hennes arfvegods i denna verlden var en gammal Bibel, men från dess blad talade Guds röst till henne: Vilja menniskorna dig ondt, så påminn dig historien om Josef: De tänkte ondt i sina hjertan, men Gud tänkte vända det till det bättre. Lider du orätt, blir du misskänd och förhånad, så erinra dig honom, den renaste och bäste, honom, som de bespottade och fastnaglade vid korset, der han bad: Fader, förlåt dem, ty de veta icke hvad de göra!

Hon stannade framför den underbara växten, hvars gröna blad doftade så ljuft och vederqvickande och hvars blommor i det klara solskenet sågo ut som ett helt fyrverkeri i färger, och det klingade från hvar och en, som om den inom sig gömde melodiernas djupa brunn, som på årtusenden icke tömmes. Med from andakt betraktade hon all denna Guds härlighet; hon böjde ned en af grenarna för att riktigt beskåda blomman och inandas hennes doft, och det ljusnade i hennes sinne, det gjorde hennes hjerta så godt; gerna skulle hon velat hafva

Digitized by Google

en blomma, men hon nändes icke att bryta af den; den skulle ju snart vissna hos henne; och hon tog blott ett enda af de gröna bladen, bar det hem, lade det i sin Bibel, och der låg det friskt, alltid friskt och oförvissneligt.

Mellan Bibelns blad låg det gömdt; jemte Bibeln lades det under den unga flickans hufvud, då hon några veckor derefter låg i sin likkista, med dödens heliga allvar på det fromma anletet, som om i det jordiska stoftet afpräglade sig, att hon nu stod inför sin Gud.

Men ute i skogen blomstrade den underbara växten, den såg snart ut som ett träd, och alla flyttfåglar kommo och bugade sig för det, svalan och storken i främsta rummet.

— Det är utländskt kram! sade tistel och kardborre; på det viset kunna vi här hemma dock aldrig bära oss åt.

Och de svarta skogssniglarna spottade på trädet.

Så kom svinherden; han ryckte upp tistlar och slingerväxter för att bränna aska af dem; hela det underbara trädet, uppryckt med alla rötterna, fick han med i knippan. — Det skall också göra gagn! sade han, och så var det gjordt.

Och konungen var tungsint och bedröfvad.

Men i mer än år och dag hade landets konung lidit af det djupaste svårmod; han var flitig och arbetsam, det hjelpte icke; man läste djupsinniga skrifter för honom och man läste de allra lättsammaste man kunde få tag i, det hjelpte icke. Då kom ett budskap från en af verldens visaste män; man hade vändt sig till honom, och han lät dem veta, att det fans ett säkert medel att hugsvala och bota den lidande. — I konungens eget rike växer i skogen en växt af himmelskt ursprung, så och så ser den ut, man kan ej taga miste på den, och dermed

Digitized by Google

följde en afbildning af växten, som var lätt att känna igen. — Den grönskar både vinter och sommar, tag derför hvarje afton ett friskt blad af den och lägg det på konungens panna, så ljusnar det i hans tankar och en ljuf dröm om natten skall stärka honom till den kommande dagen.

Detta var nu tydligt nog, och alla doktorer och den botaniske professorn gingo ut i skogen. — Ja, men hvar var växten?

— Jag har nog fått den med i knippan, sade svinherden, af den har blifvit aska för länge sedan, men jag förstod icke bättre.

— Förstod icke bättre! sade de allesammans. Okunnighet! Okunnighet! Hvad du är stor! Och de orden kunde svinherden lägga på hjertat, han och ingen annan, menade de.

Icke ett blad stod att finna; det enda som fans låg i den dödas kista, och det visste ingen af.

Och i sitt svårmod gick konungen sjelf ut i skogen till stället. Här har trädet stått, sade han, det är ett heligt ställe.

Och marken der blef inhägnad med ett förgyldt staket, och en skildtvakt sattes dit, och det både dag och natt.

Den botaniske professorn skref en afhandling om den himmelska växten, och derför blef han förgyld, och det beredde honom stort nöje; och förgyllningen klädde honom och hans familj, och det är det gladaste i hela historien, ty växten var borta, och konungen var tungsint och bedröfvad, — men det var han äfven förut, sade skildtvakten.

70.

»Hon dugde inte.»

Borgmästaren stod vid det öppna fönstret; han hade skjorta med manschetter och bröstnål i kråset och var utomordentligt väl rakad, eget arbete; dock hade han kommit att gifva sig en liten skråma, men öfver den satt en bit tidningspapper.

— Hör hit, du lille! ropade han.

Och den lille var ingen annan än tvätterskans son, som just gick förbi och ödmjukt tog af sig mössan; den hade bräckt skärm och var inrättad att stoppa i fickan. I de torftiga, men

Digitized by Google

rena och särdeles väl lappade kläderna och med tunga träskor på fötterna stod gossen så ödmjukt, som om det varit inför kungen sjelf han stått.

— Du är en bra gosse, sade borgmästaren, du är en höflig gosse! Din mor håller väl på att tvätta kläder nere vid ån; dit skall du väl ned med det du har i fickan? Det är illa ställdt med mor din. Hur mycket har du der?

— Ett halft qvarter, sade gossen förskräckt och med dämpad röst.

— Och i morse fick hon lika mycket? fortfor mannen.

— Nej, i går var det! svarade gossen.

— Två halfva göra en hel! — Hon duger inte! Det är sorgligt med den klassens folk! Säg till din mor, att hon borde skämmas! Och bli du aldrig någon fyllbult, men det blir du nog! — Stackars barn! — Gå nu!

Säg till din mor, att hon borde skämmas!

Och gossen gick; mössan höll han qvar i handen, och blåsten tumlade om med hans gula hår, så att det stod i långa testar kring hufvudet. Han vek om gathörnet, in i gränden ned till ån, der modern stod ute i vattnet vid klappbrädet och slog med klappträet på det tunga linnet. Det gick ström i vattnet, ty qvarnluckorna voro öppnade, lakanet dref för strömmen och var nära att rycka omkull klappbrädet; tvätthustrun måste hålla igen.

— Rätt som det är seglar jag af, sade hon; det var bra att du kom, ty jag kan behöfva litet att lifva upp krafterna med; det är kallt här ute i vattnet; i sex timmar har jag stått här. Har du någonting åt mig?

Gossen tog fram buteljen, och modern satte den för munnen och tog sig en klunk.

— Åh, hvad det gör godt, hvad det värmer! Det är lika godt som varm mat, och det är inte så dyrt. Drick, min gosse!

Du ser så blek ut, du fryser i dina tunna kläder! Det är ju höst också. Hu! Vattnet är kallt! Bara jag inte blir sjuk! Men det blir jag inte. Gif mig en tår till och drick du med, men bara en liten droppe! Du får inte vänja dig dervid, mitt stackars, fattiga barn.

Och hon gick omkring bryggan, der gossen stod, och steg upp på land; vattnet rann af säfmattan, som hon hade kring lifvet på sig, vattnet strömmade från hennes kjortel.

Det var bra att du kom, ty jag kan behöfva litet att lifva upp krafterna med.

— Jag sliter och släpar, så att blodet är färdigt att spricka ut från nagelrötterna på mig, men det är det samma, bara jag kan hederligt få dig fram i verlden, mitt söta barn!

I det samma kom en något äldre hustru, torftig i klädsel och utseende, halt på ena benet och med en ofantligt stor löslock hängande öfver ena ögat; det skulle skylas af locken, men den gjorde lytet ännu mer i ögonen fallande. Hon var en vän till tvätterskan; »halta Maria med locken» kallade grannarna henne.

— Stackare, hvad du sliter och släpar och står i det kalla

Digitized by Google

vattnet! Du kan nog behöfva litet att värma dig med, och ändå har man ondt af den droppe du får! — Och nu var snart borgmästarens hela tal till gossen framburet till tvätterskan; ty Maria hade hört alltsammans, och det hade förargat henne, att han talade så till barnet om dess egen mor och om den droppe hon tog, just som borgmästaren sjelf gjorde stort middagskalas med vin buteljvis; fina viner och starka viner, litet för mycket för många. Men det kallar man icke att dricka; de duga, men du duger inte.

— Såå, han har talat med dig, barn! sade tvätterskan, och hennes läppar darrade. Du har en mor, som inte duger! Kanske har han rätt. Men till barnet borde han icke ha sagt det. Dock, från det huset kommer mycket öfver mig.

— Ni har ju tjenat der i huset, då borgmästarens föräldrar lefde och bodde der; det är många år sedan dess. Många kappar salt har man ätit upp sedan den tiden, så att man nog kan vara törstig, och Maria skrattade. Det är stor middag i dag hos borgmästarns, det skulle ha gifvits återbud, men det blef för sent, och maten var redan färdig. Det har jag fått veta af drängen. För en timme sedan kom bref om, att den yngre brodern dött i Kjöbenhavn.

— Är han död? utbrast tvätterskan och blef likblek.

— Kors då, sade gumman, tager ni er det så nära? Nå, nå, ni kände honom, sedan ni tjenade der i huset.

— Är han död! Han var den bästa, den hederligaste menniska! Vår herre får icke många sådana som han! Och tårarna runno utför kinderna på henne. O, min Gud! Det går rundt omkring för mig! Det är derför att jag drack ur hela buteljen, jag tålde ej vid det, jag känner mig så dålig. Och hon stödde sig mot planket.

— Herre Gud, ni är mycket klen, mor, sade gumman. Men vänta, det kan väl gå öfver! — Nej, ni är riktigt sjuk, det blir bäst att jag för er hem.

— Men tvättkläderna då?

— Dem skall jag nog taga hand om. Tag mig under armen! Gossen kan stanna här och se efter kläderna så länge, så skall jag komma och tvätta återstoden; det är ju bara en liten smula.

Och benen svigtade under tvätterskan.

— Jag har stått för länge i det kalla vattnet, jag har inte

Digitized by Google

fått vått eller tort sedan i morse, jag har feber i kroppen. O, herre Jesus, hjelp mig hem! Mitt stackars barn! Och hon grät.

Gossen grät och satt snart ensam vid ån vid de våta kläderna. De begge gummorna gingo långsamt, tvätterskan vacklande, uppför gränden, veko om gathörnet, förbi borgmästarens hus, och just der utanför dignade hon ned på gatstenarna. Folk samlade sig.

Halta Maria skyndade in i huset efter hjelp. Borgmästaren och hans gäster sågo ut genom fönstren.

— Det är tvätterskan, sade han, hon har fått litet för mycket till bästa; hon duger inte; det är synd om den snälle gossen, hon har. Jag tycker verkligen om barnet. Men modern duger inte!

Och hon bragtes till sans igen och leddes till sitt fattiga hem, der hon kom i säng. En spilkum varmt öl med smör och socker gick den beskedliga Maria att laga till; det var den medicin, hon ansåg vara den bästa, och så gick hon till tvättstället, tvättade mycket dåligt, men välment, bar egentligen blott de våta kläderna upp i land och lade dem i en korg.

Om aftonen satt hon i det torftiga rummet hos tvätterskan. Ett par brynta potatisar och ett stycke präktig, fet skinka hade hon fått af borgmästarens köksa åt den sjuka; det hade både gossen och Maria godt af; den sjuka gladde sig åt lukten, den var så födande, sade hon.

Och gossen gick till sängs, och i samma säng, i hvilken modern låg, men han hade sin plats på tvären vid fötterna, med en gammal golfmatta öfver sig, hopsydd af blå och röda lister.

Och det var litet bättre med tvätterskan; det varma ölet hade stärkt henne, och lukten af den goda maten gjorde godt.

— Tack, du goda själ, sade hon till Maria, jag skall också omtala allt för dig, så snart gossen somnat. Jag tror att han redan gjort det. Hur söt och rar han ser ut med de lyckta ögonen! Han vet inte, hur hans mor har det. Vår herre låte honom aldrig få pröfva på det samma! — Jag tjenade hos kammarrådets, borgmästarens föräldrar; då hände sig, att den yngste af sönerne, studenten, kom hem; den tiden var jag ung, yr och tokig, men hederlig, det kan jag säga inför Guds ansigte, sade tvätterskan. — Studenten var så munter och glad och hygglig; hvarje bloddroppe i honom var rättskaffens och

Digitized by Google

god! Bättre menniska har inte funnits på jorden. Han var son i huset och jag bara tjenstflicka, men vi blefvo fästfolk, i tukt och ära. En kyss är väl ingen synd, när man riktigt håller af hvarandra. Och han talade om det för sin mor; hon var som vår herre för honom här på jorden, och hon var så klok, god och älsklig. — Han reste bort, och sin guldring satte han på mitt finger. Då han väl var borta, kallade min matmoder mig in till sig; allvarlig och dock så mild stod hon der och talade, som vår herre sjelf skulle göra; hon gjorde klart för mig afståndet i anda och sanning mellan honom och mig. — Nu ser han bara, huru bra du ser ut, men det fagra utseendet skall förgå. Du har icke fått sådan uppfostran som han, I stån icke på samma höjd i andens rike, och deri ligger olyckan. Jag aktar den fattige, sade hon, hos Gud kan han måhända få en högre plats än mången rik, men på jorden får man ej gå öfver i orätt spår, när man kör framåt, eljest stjelper vagnen, och I skullen stjelpa begge två. Jag vet att en bra karl, en handtverkare, har friat till dig, det är Erik Handskmakare; han är enkling, har inga barn, står sig godt, tänk på den saken! — Hvarje ord, hon sade, gick som en knif genom mitt hjerta, men frun hade rätt, och det tryckte och tyngde mig. — Jag kysste hennes hand och grät bittra tårar, och det ännu mer, när jag kom in i min kammare och lade mig på min säng. Det var en svår natt, som följde, vår herre vet, hvad jag led och stred. Så gick jag på söndagen till herrens bord för att få ljus inom mig. Då var det som en skickelse: just som jag gick ur kyrkan, mötte jag Erik Handskmakare. Nu fans ej mer något tvifvel i mitt sinne, vi passade för hvarandra i ställning och vilkor, ja, han var till och med en välbergad man. Och så gick jag rakt fram till honom, fattade hans hand och sade: Stå dina tankar ännu till mig? — Ja, evigt och alltid, sade han. — Vill du ha en flicka, som aktar och ärar dig, men icke håller af dig, men det kan väl komma? — Det skall komma, sade han, och så gåfvo vi hvarandra handen. Jag gick hem till min matmoder; guldringen, som sonen hade gifvit mig, bar jag på mitt bara bröst; jag kunde ej sätta den på mitt finger om dagen, utan blott hvarje afton, när jag lade mig i min säng. Jag kysste ringen, så att min mun blödde dervid, och så gaf jag den åt min matmoder och sade, att veckan derpå skulle det

Digitized by Google

lysas från predikstolen för mig och handskmakaren. Så tog min matmoder mig i sin famn och kysste mig — hon sade icke, att jag inte dugde, men den tiden var jag kanske också bättre, ehuru jag ännu icke så mycket pröfvat på verldens motgångar. Och så stod bröllopet vid kyndelsmässotiden; och det första året gick bra, vi höllo gesäll och lärgosse, och du, Maria, tjenade hos oss.

— Ack, ni var en präktig matmoder, sade Maria, aldrig glömmer jag, hur snälla ni och er man voro.

— Det var i de goda åren du var hos oss. — Barn hade vi då icke. — Studenten såg jag aldrig mera. — Jo, jag såg honom, men han såg icke mig. Han kom hit till sin moders begrafning. Jag såg honom stå vid grafven, han var så krithvit och så sorgsen, men det var för moderns skull. Då sedermera fadern dog, var han utomlands och kom icke hit och har icke heller sedan varit här. Aldrig gifte han sig, det vet jag, — han var visst advokat — mig kom han icke i håg, och om han hade fått se mig, så hade han dock säkert icke känt igen mig, så ful som jag är. Och det var ju också mycket bra.

Och hon talade om sina pröfningars tunga dagar, huru olyckan liksom vältade sig öfver dem. De egde ett tusen kronor, och som vid gatan fans ett hus att få för fyra hundra och det skulle löna sig att rifva det och bygga ett nytt, så blef huset köpt. Murare och timmermän gjorde ett öfverslag, att det ytterligare skulle kosta två tusen och fyrtio kronor. Kredit hade Erik Handskmakare, penningarna fick han till låns från Kjöbenhavn, men skepparen, som skulle föra dem, förliste, och penningarna med.

— Då var det jag födde min välsignade gosse, som ligger här och sofver. — Far föll i en svår, långvarig sjukdom; i tre fjerdedels år måste jag kläda af och på honom. Det gick alldeles bakut för oss, vi lånade och lånade; alla våra saker gingo sin kos, och far dog ifrån oss. — Jag har slitit och släpat, stridt och sträfvat för barnets skull, skurat trappor, tvättat linne, groft och fint, men jag skall ej ha det bättre, vill vår herre, men han förlossar mig nog och drager försorg om gossen.

Och så somnade hon.

Fram på morgonen kände hon sig styrkt och stark nog, som hon trodde, till att åter gå till sitt arbete. Men knapt hade

Digitized by Google

hon kommit ut i det kalla vattnet, förr än hon angreps af en skälfning, en vanmakt; krampaktigt tog hon emot sig med handen, tog ett steg uppåt och föll omkull. Hufvudet låg på torra landet, men fötterna ute i ån; hennes träskor, med hvilka hon stått på bottnen — en halmsudd låg i hvardera skon — flöto med strömmen. Här anträffades hon af Maria, som kom med kaffe.

Jag säger dig, jag: Hon dugde!

Från borgmästaren hade bud varit der hemma, att hon genast skulle infinna sig hos honom; han hade någonting att säga henne. Det var för sent. En barberare efterskickades för att slå upp ådern på henne; tvätterskan var död.

— Hon har supit ihjäl sig, sade borgmästaren.

Digitized by Google

I brefvet, som meddelade underrättelsen om broderns död, uppgafs testamentets innehåll, och i det stod, att 1,200 kronor testamenterades åt handskmakarenkan, som en gång hade tjenat hos hans föräldrar. Efter bästa förstånd skulle penningarna i större eller mindre poster gifvas till henne och hennes barn.

— Det har varit något trassel mellan min bror och henne, sade borgmästaren; det är bra att hon är borta; gossen får nu alltsammans, och jag skall lemna honom till något bra folk; en bra handtverkare kan han blifva. — Och i de orden lade vår herre sin välsignelse.

Och borgmästaren kallade gossen till sig, lofvade att draga försorg om honom och sade honom, huru bra det var, att hans mor var död; hon dugde inte.

Hon fördes till kyrkogården, fattigkyrkogården. Maria planterade en liten rosenbuske på grafven; gossen stod vid hennes sida.

— Min goda moder! sade han, och tårarna strömmade; är det sant det, att du inte dugde?

— Jo, hon dugde! sade den gamla pigan och såg upp mot himmeln. Jag vet det sedan många år och sedan senaste natten. Jag säger dig, jag: Hon dugde! Och vår herre i himmelns rike säger så med, om än verlden säger: Hon dugde inte!

71.

Den sista perlan.

Det var ett rikt hus, ett lyckligt hus. Allt der inne, herskap och tjenstfolk, vännerne med, voro lyckliga och glada; der hade just nyss blifvit född en arfvinge, en son, och både moder och barn befunno sig väl.

Lampan i den trefliga sängkammaren var till hälften öfvertäckt, tunga gardiner af dyrbart sidentyg voro tätt hopdragna för fönstren. Mattan var tjock och mjuk som mossa, allt var för att blunda, sofva, skönt hvila sig på; och det gjorde också vakhustrun; hon sof, och det kunde hon, allt var godt och präktigt här. Husets skyddsande stod vid sängens hufvudgärd; öfver barnet vid moderns bröst bredde sig liksom ett

Digitized by Google

nät af tindrande stjernor, så rika; hvar och en af dem var en lyckans perla. Lifvets goda feer, alla hade de lemnat sin gåfva till den nyfödde; här lyste helsa, rikedom, lycka, kärlek, kort sagdt allt hvad menniskorna kunna önska sig på jorden.

— Allt är här lemnadt och gifvet, sade skyddsanden.

— Nej! ljöd en stämma strax invid, det var barnets goda engel. En fe har ännu icke lemnat sin gåfva, men hon lemnar den, lemnar den en gång, om också år komma att förgå. Den sista perlan fattas!

— Fattas! Här får ingenting fattas, och skulle det verkligen vara så, låtom oss då söka upp henne, den mäktiga feen, låtom oss gå till henne!

— Hon kommer, hon kommer en gång! Hennes perla måste vara med för att kransen skall kunna bindas tillsammans.

— Hvar bor hon? Hvar är hennes hem? Säg mig det, jag går och hemtar perlan!

— Du vill det! sade barnets goda engel; jag för dig till henne, hvar hon än må sökas; hon har ingen varaktig stad, hon kommer till kejsarens slott och till den fattigaste bonde, ingen menniska går hon spårlöst förbi, åt dem alla lemnar hon sin gåfva, den må vara en verld eller en leksak. Äfven detta barn måste hon möta. Du tänker, att tiden är lika lång, men icke lika nyttig, nå väl, vi gå att hemta perlan, den sista perlan i denna rikedom!

Och hand i hand sväfvade de bort till det ställe, som för den stunden var feens hem.

Det var ett stort hus med mörka gångar, tomma rum och förunderligt tyst; en rad af fönster stodo öppna, så att den kalla luften riktigt kunde tränga in; de långa, hvita, nedhängande gardinerna rörde sig för luftdraget.

Midt på golfvet stod en öppen likkista, och i denna hvilade liket af en qvinna, ännu i sina bästa år; de vackraste friska rosor lågo strödda öfver henne, så att man ej kunde se annat än de hopknäpta, fina händerna och det i döden förklarade, ädla ansigtet med invigningens höga, ädla allvar i Gud.

Vid kistan stodo man och barn, en hel skara var det; det minsta satt på faderns arm, de framburo sitt sista farväl; och mannen kysste hennes hand, som nu var såsom ett vissnadt löf, men som förr med styrka och kärlek hade vårdat sig om dem. Bittra, tunga tårar föllo i stora droppar ned på golfvet, men

Digitized by Google

icke ett ord yttrades. I tystnaden här låg en verld af smärta. Och stilla, snyftande gingo de bort.

Der stod ett ljus, lågan fladdrade för vinden och sköt upp sin långa, röda spets. Främmande folk kom in, de lade kistlocket öfver den döda, de slogo i spikarna, starkt ljödo hammarslagen genom husets rum och gångar, de trängde till de hjertan, som blödde.

— Hvart för du mig? frågade skyddsanden; här bor ingen fe, hvars perla hör till lifvets bästa gåfvor.

I tystnaden här låg en verld af smärta.

— På detta ställe bor hon, här i denna heliga stund, sade skyddsengeln och pekade bort åt vrån, och der, hvarest i lifvets dagar modern hade suttit bland blommor och taflor, der, hvarest hon såsom husets välsignande fe nickade kärleksfullt åt man, barn och vänner, der hon, såsom husets solstråle, spridde glädje och var det helas sammanhållning och hjerta, der satt nu en främmande qvinna, klädd i långa, sida kläder, Sorgen var det, herskarinnan här, moder nu i den dödas ställe. En brännande tår tillrade ned i hennes sköt; den blef en perla; den gnistrade med alla regnbågens färger, och engeln tog den, och perlan glänste som en stjerna med sjufärgad glans.

— Sorgens perla, den sista, som icke får fattas! Genom den förhöjas de andras glans och makt. Ser du skimret här af regnbågen, den som förenar jorden med himmeln? För hvar och en af våra kära, som dö ifrån oss, hafva vi en vän mer

Digitized by Google

i himmeln att längta efter. I jordens natt se vi uppåt mot stjernorna, ut mot fulländningen; betrakta Sorgens perla! I den ligga psykevingarna; de bära oss bort härifrån.

72.

Två jungfrur.

Har du någonsin sett en jungfru? Det vill säga hvad gatläggarne kalla en jungfru, en att stampa ned stenläggningen

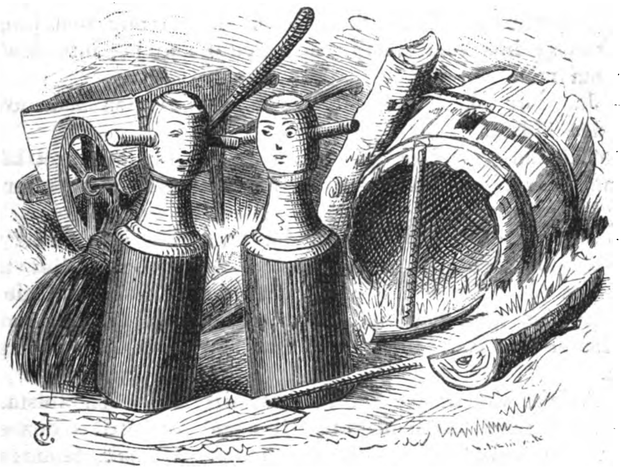

Då ville jag likväl hellre, sade den yngsta, låta kalla mig fröken.

med. Hon är hel och hållen af trä, bred nedtill med en jernring omkring och smal upptill med en käpp igenom; den är hennes armar.

Inne på materialgården stodo två sådana jungfrur; de stodo der bland spadar, famnmått och skottkärror, och der förspordes det, att »jungfrun» icke längre skulle kallas »jungfru», utan stamp, och det är i gatläggarspråket den nyaste och enda riktiga benämningen för hvad vi alla i gamla tider kallade en jungfru.

Digitized by Google

Nu fins det bland oss menniskor någonting, man kallar »emanciperade fruntimmer», till hvilka räknas skolföreståndarskor, barnmorskor, dansöser, som kunna stå på ett ben i tjensten, modhandlerskor och vakmadamer, och till denna rad af emanciperade slöto sig också de båda jungfrurna i materialgården; de voro jungfrur vid vägbygnadsväsendet, och de ville på inga vilkor afstå sitt goda, gamla namn och låta kalla sig stamp.

— Jungfru är ett menniskonamn, sade de, men stamp är en sak, och vi låta ej kalla oss för en sak; det är ju att få öknamn.

— Min fästman vore i stånd att slå upp med mig, sade den yngsta, som var förlofvad med en hejare; det är en sådan der stor maskin, som drifver ned pålar och således gör i det grofva, hvad jungfrun gör i det fina. Han vill ha mig som jungfru, men kanske inte som stamp, och således kan jag inte låta dem döpa om mig.

— Ja, förr skall man få bryta af mig mina båda armar, sade den äldsta.

Skottkärran var dock af en annan mening, och skottkärran var någonting, som ansåg sig för en fjerdedels vagn, efter som hon gick på ett hjul.

— Jag får dock säga er, att det att kallas jungfru är temligen allmänt och icke på långt när så fint som att kallas stamp, ty genom att bära det namnet kommer man i samma linie som signeten, och tänk bara på lagens signet! Det är det, som giffver lagens insegel. I ert ställe skulle jag afstå från jungfrutiteln.

— Aldrig, det är jag för gammal till! sade den äldsta.

— Ni känner bestämdt inte till något som kallas den europeiska nödvändigheten, sade det hederliga gamla famnmåttet. Man får lof att begränsa sig, underordna sig, foga sig efter tid och nödvändighet, och fins det en lag på, att jungfrun skall kallas stamp, så m å s t e hon kallas stamp. Hvar sak har sitt famnmått.

— Då ville jag likväl hellre, sado den yngsta, låta kalla mig fröken, om så galet skulle vara; fröken smakar dock alltid litet af jungfru.

— Men jag låter hellre hugga mig till småved, sade den gamla jungfrun.

Nu gingo de till sitt arbete. Jungfrurna fingo åka, de lades

Digitized by Google

i skottkärran, och nog var det en fin behandling, men stampar blefvo de kallade.

— Jung—! sade de, när de stampade mot stenläggningen, jung—! och de voro nära att säga ut hela ordet jungfru, men de beto tvärt af ordet; de sväljde det igen, ty de funno, att de icke en gång borde svara. Men inbördes tilltalade de alltid hvarandra med namnet jungfru och prisade de gamla goda dagarna, då man kallade hvar sak med dess rätta namn och man kallades jungfru, då man var en jungfru; och det förblefvo de begge två, ty hejaren, den stora maskinen, slog verkligen upp med den yngsta; han ville inte inlåta sig med en stamp.

73.

Ytterst i hafvet.

Ett par stora fartyg voro sända högt upp mot nordpolen för att der upptäcka ländernas gränser mot hafvet och pröfva, huru vida menniskor kunde tränga fram der. Redan hade de under år och dag seglat der uppe bland tjocka och is och utstått stora mödor. Nu hade vintern begynt, solen var nedgången, under många, många veckor skulle det bli en lång natt der. Allt rundt omkring var ett enda stycke is; vid den var hvarje fartyg fast förtöjdt. Snön låg djup, och af sjelfva snön hade man uppfört bikuplika hus, några stora som våra jättehögar, andra icke större än att de kunde rymma två eller fyra man. Men mörkt var der icke. Norrskenen lyste röda och blå, det var ett evigt, storartadt fyrverkeri, och snön glänste, natten här var en lång, blossande skymning. Under den klaraste tiden kommo skaror af infödingar, underliga att skåda i sina ludna skinnkläder, på sina slädar, som voro förfärdigade af isstycken; de förde med sig skinn i stora bundtar, och af dem erhöllo snöhusen varma golfmattor; skinnen blefvo täcken och bolstrar, af hvilka matroserne tillredde sig sängar under snökupolen, medan det utanför frös så, att det gnistrade, en köld sådan som vi ej känna till under vår strängaste vintertid. Hos oss var det ännu höstdagar, det tänkte de på der uppe; de tänkte på solstrålarna i hemmet och på de rödgula löfven, som hängde på

Digitized by Google

träden. Klockan visade, att det var qväll och liggdags, och i ett af snöhusen lågo redan två och sträckte sig för att hvila; den yngste af dem hade med sig sin bästa, rikaste skatt hemifrån, den, som farmodern före afresan gaf honom, det var Bibeln. Hvar natt låg den under hans hufvudgärd; han visste från barndomsåren hvad som stod i den; hvarje dag läste han ett stycke, och på hans läger kommo ofta så tröstande i hans tankar de heliga orden: »Toge jag morgonrodnadens vingar och blefve ytterst i hafvet, så skulle dock din hand der föra mig

Hvarje dag läste han ett stycke:

och din högra hand hålla» mig — och under sanningens ord och tro tillslöt han ögonen; sömnen kom och drömmen kom, andens uppenbarelse i Gud; själen var lefvande under kroppens hvila; han förnam det, det var som melodier af gamla, kära, bekanta sånger; det andades så mildt, så sommarvarmt, och från sitt läger såg han det skina öfver sig, som om snökupolen genomstrålades utifrån. Han lyfte upp sitt hufvud, det strålande hvita var icke väggar eller tak, det var de stora vingarna från en engels skuldror, och han såg upp i

Digitized by Google

hans milda, lysande ansigte. Ut från Bibelns blad, liksom från en liljas kalk, höjde sig engeln, bredde sina armar vidt ut, och snöhyddans väggar sänkte sig rundt omkring, liksom en luftig, lätt töckenslöja. Hemmets gröna fält och kullar med de rödbruna skogarna lågo rundt omkring i mildt solsken en härlig höstdag; storkens bo stod tomt, men ännu hängde äplena qvar på vildaplarna, ehuru bladen fallit af; de röda nyponen lyste, och staren hvisslade i den lilla gröna buren öfver fönstret i bondgården, der hemmets hem var. Staren hvisslade som han fått lära sig, och farmor hängde nate kring buren, liksom sonsonen alltid hade gjort; och smedens dotter, så ung och så vacker, stod vid brunnen och hinkade upp vatten, nickade åt farmor, och farmor vinkade och visade ett bref långt bort ifrån. Det hade kommit samma morgon från de kalla länderna, högt uppe från sjelfva nordpolen, der sonsonen var — i Guds hand. — Och de logo och de gräto, och han, under is och snö, der i andens verld, under engelns vingar, såg och hörde allt detta, log med dem och grät med dem. Och man läste högt ur brefvet äfven dessa Bibelns ord: »Ytterst i hafvet skulle dock hans högra hand hålla mig.» Som härlig psalmsång ljöd det rundt omkring, och engeln lät sina vingar lägga sig som en slöja kring den sofvande — drömmen var slut — det var mörkt i snöhuset, men Bibeln låg under hans hufvud, tron och hoppet lågo i hans hjerta. Gud var med och hemmet var med — ytterst i hafvet.

Det hade kommit från sjelfva nordpolen.

Digitized by Google

74.

Penninggrisen.

I barnkammaren fans det så mycket leksaker; högst uppe på skåpet stod sparbössan; den var af lera och formad som en gris. Den hade naturligtvis spricka i ryggen, och sprickan hade med en knif gjorts större, så att äfven silfverkronor kunde gå ned, och der hade redan gått ned två, utom en hop slantar. Penninggrisen var så proppad, att han icke längre kunde skramla,

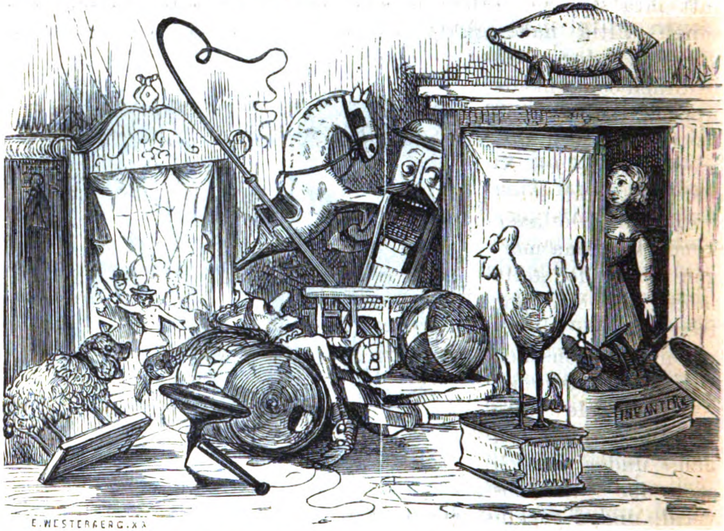

Penninggrisen var så proppad, att han icke längre kunde skramla.

och det är det högsta, hvartill en penninggris kan komma. Der stod han nu öfverst på skåptaket och såg ned på allt i rummet; han visste nog, att med hvad han hade i magen kunde han köpa alltsammans, och det är att ha ett godt medvetande.

Det tänkte äfven de andra på, om de också icke sade det; det fans ju annat att tala om. Byrålådan stod på glänt, och der visade sig en stor docka; något gammal var hon och sinkad i halsen; hon tittade ut och sade: Skola vi nu leka menniskor? Det är ju alltid något! Och så blef der en uppståndelse,

Digitized by Google

sjelfva taflorna på väggen vände sig om; de visade, att äfven de hade en baksida, men det var icke för att säga emot.

Det var midt i natten, månen lyste in genom fönstret och gaf belysning för intet. Nu skulle leken börja, och allt var inbjudet, till och med barnvagnen, som dock hörde till de gröfre leksakerna. En hvar är god för sig! sade den. Alla kunna inte vara af adel! Någon måste göra gagn, som man säger.

Penninggrisen var den ende, som fick bjudningen skriftligt; han stod så högt, att de icke trodde, att han kunde höra den muntligen framförd, och svarade icke heller, om han skulle komma, ty han kom icke; skulle han vara med, måste det vara såsom åskådare från sin plats, det kunde de rätta sig efter, och det gjorde de.

Den lilla dockteatern blef genast uppstäld så, att han kunde titta rakt in i den; de ville börja med att spela komedi, och så skulle det bli te och förståndsöfning, och med denna började de genast. Gunghästen talade om inridning och fullblod, barnvagnen om jernbanor och ångkraft — detta var ju alltsammans något, som hörde till deras fack och som de kunde tala om. Vägguret talade om politik — tick-tack! Det visste hvad klockan var slagen; men man sade att det icke gick rätt. Spanska röret stod och var stolt öfver sin doppsko och sin silfverknapp; det var ju beslaget både upptill och nedtill; i soffan lågo två broderade kuddar; de voro vackra och dumma — och så kunde komedien börja.

Alla sutto de och sågo på, och det bads att man skulle smälla, knalla och skramla, allt efter som man var belåten till. Men ridpiskan sade, att hon aldrig smälde för de gamla, utan endast för de oförlofvade. Jag knallar för allting, sade knallperlan. Någonstans skall man ju vara! menade spottlådan. Sålunda hade en hvar sin tanke under komedien.

Stycket var klent, men spelades väl; alla de spelande vände den målade sidan utåt; man fick bara se dem på den ena sidan, icke på afvigan; och alla spelade de utmärkt, ända framför teatern; tråden var för lång i dem, men så mycket bättre syntes de. Den sinkade dockan blef så betagen, att sinkan lossnade, och penninggrisen blef på sitt sätt så betagen, att han beslöt att göra något för en af dem och sätta honom i sitt testamente såsom den der, när tiden var inne, skulle få ligga i öppen graf med honom.

Digitized by Google

Det var en sann njutning, så att man afstod från tevattnet och nöjde sig med förståndsöfningen. Detta kallade man att leka menniskor, och det var icke något ondt i det, ty de lekte endast — och en hvar tänkte på sig och på hvad penninggrisen tänkte, och penninggrisen tänkte längst, han tänkte ju på testamente och begrafning — och när inträffade den? Alltid förr än man väntar. — Knack! Der föll han ned från skåpet — låg på golfvet i tusen bitar, medan slantarna dansade och hoppade; de minsta snurrade, de stora rullade, i synnerhet den ena silfverkronan; hon ville riktigt ut i verlden. Och det kom hon, och det kommo de allesammans; och bitarna af penninggrisen kommo i soplåren. Men på sjelfva skåpet stod, redan dagen efter, en ny penninggris af lera; det var ännu icke ett öre i honom, och derför kunde han icke heller skramla; deruti liknade han den andra; detta var alltid en början — och med den vilja vi sluta.

75.

Ib och lilla Kristina.

I närheten af Gudenå, inne i Silkeborgskogen, höjer sig en landrygg, liksom en hög vall. Den kallas Åsen, och nedanför denna, vester ut, låg, ja ligger ännu, en liten bondgård med magra egor; sanden lyser igenom den tunna råg- och kornåkern. Det är nu åtskilliga år sedan; folket, som bodde der, dref sitt lilla åkerbruk och hade dessutom tre får, ett svin och två oxar; kort sagdt, de hade sitt uppehälle rätt bra, om de rättade mun efter matsäcken; ja, de hade väl också kunnat bringa det ända derhän att hålla ett par hästar, men de sade som de andra bönderne der: Hästen äter upp sig sjelf; han tär för den nytta han gör. Jeppe-Jens skötte sin lilla jordlott om sommarn och var under vintern en flink träskomakare. Han hade då också ett biträde, en karl, som förstod att skära träskor, som voro både starka och lätta och hade fason; skor och slefvar skuro de; det gaf penningar, och man kunde icke kalla Jeppe-Jens' för fattigt folk.

Lille Ib, en sju års gosse, husets enda barn, satt och såg på, täljde på en pinne och skar sig äfven i fingrarna; men en dag

Digitized by Google

Det gick med strömmen i rask fart utför ån.

Digitized by Google

hade han täljt två träbitar, så att de sågo ut som små träskor. De skulle, sade han, gifvas åt lilla Kristina, och hon var pråmkarlens lilla dotter, och hon var så fin och så täck som ett herskapsbarn; hade hon haft kläder efter sitt utseende, skulle ingen kunnat tro, att hon var från ljungtorfsstugan på Seishede. Der bodde hennes far, som var enkling och födde sig med att pråma ved från skogen ned till Silkeborgs ålfiske, ja, ofta derifrån vidare upp till Randers. Han hade ingen, som kunde se om lilla Kristina, som var ett år yngre än Ib, och derför var hon nästan alltid hos honom på pråmen och bland ljungen och lingonriset; men om han nödvändigt skulle ända upp till Randers, ja, då kom lilla Kristina öfver till Jeppe-Jens'.

Ib och lilla Kristina kommo väl öfver ens så väl i leken som i fatet; de rotade och de gräfde, de kröpo och de gingo, och en dag vågade sig begge på egen hand nästan ända upp på Åsen och ett stycke in i skogen; en gång hittade de der snäppägg, det var en stor tilldragelse.

Ib hade ännu aldrig varit öfver till Seishede, aldrig pråmat öfver sjöarna till Gudenå, men nu skulle han det. Han var bjuden af pråmkarlen, och aftonen förut följde han hem med honom.

På de högt uppstaplade vedträden i pråmen sutto bittida på morgonen de båda barnen och åto bröd och hallon. Pråmkarlen och hans biträde stakade sig fram; det gick med strömmen i rask fart utför ån, genom sjöarna, hvilka tycktes vara stängda af skog och vass, men alltid fans der dock någon genomfart, om än de gamla träden lutade sig långt ut och ekarna sträckte fram kala grenar, som om de hade vikit upp ärmarna och ville visa sina knotiga, nakna armar; gamla alar, hvilka strömmen hade lossat från strandsluttningen, höllo sig med rötterna fast vid bottnen och liknade små, skogbeväxta holmar; näckrosor gungade på vattnet; det var en härlig färd! — Och så kom man till ålfisket, der vattnet brusade genom slussarna; det var någonting för Ib och Kristina att se på.

Den tiden fans här ännu hvarken fabrik eller stad; här stod blott den gamla landtgården, och dess gårdsbruk var icke stort; vattnets fall genom slussen och vildandens skrik, det var då den egentliga lifligheten derstädes. — När veden var lossad, köpte sig Kristinas far en stor knippa ål och en liten slagtad gris, hvilket alltsammans lades i en korg, som sattes

Digitized by Google

akter ut på pråmen. Nu gick det mot strömmen hem; men det var medvind, och då de satte segel till, var det lika godt, som om de hade haft två hästar för.

Då de med pråmen hade kommit så högt upp under skogen, att de lågo vid ett ställe, hvarifrån karlen, som hjelpte till att pråma, hade bara en liten bit hem, så gingo han och Kristinas far i land, men ålade barnen att hålla sig stilla och försigtiga. Men det gjorde de icke länge; de måste titta ned i korgen, der ålarna och grisen voro gömda, och grisen måste de lyfta upp och bära, och då begge ville bära honom, så tappade de honom, och det midt i vattnet; der dref han med strömmen; det var en förskräcklig händelse.

Ib hoppade i land och sprang ett litet stycke, sedan kom äfven Kristina; tag mig med dig! ropade hon, och nu voro de snart inne i buskarna; de sågo icke längre pråmen eller ån. Ett litet stycke till sprungo de; då föll Kristina omkull och grät; Ib hjelpte upp henne.

— Kom med mig! sade han. Huset ligger der borta! Men det låg icke der borta. De gingo och gingo, öfver vissna löf och torra, affallna grenar, som knakade under deras små fötter; nu hörde de ett högt rop — de stodo stilla och lyssnade; nu skrek en örn, det var ett ohyggligt skri, de blefvo helt förskräckta; men framför dem inne i skogen växte de vackraste blåbär i en otrolig mängd; detta var allt för inbjudande för att de icke skulle stanna, och de stannade och de åto och blefvo alldeles blåa om mun och kinder. Nu hördes åter ett rop.

— Vi få stryk för grisen! sade Kristina.

— Låt oss gå hem till vårt! sade Ib; det är här i skogen. Och de gingo; de kommo på en körväg, men hem förde den icke, och mörkt blef det och rädda voro de. Den sällsamma tystnaden rundt omkring afbröts af hemska skri af den stora hornugglan eller af ljud af fåglar, som de icke kände till. Slutligen fastnade båda två i en buske; Kristina grät och Ib grät, och då de så hade gråtit en stund, lade de sig ned i löfvet och somnade.

Solen var högt uppe, då de vaknade; de fröso, men uppe på höjden strax invid sken solen ned mellan träden; der kunde de värma sig och derifrån, menade Ib, borde de kunna se hans föräldrars hus; men de voro långt ifrån det, i en helt

Digitized by Google

annan del af skogen. De kraflade sig ända upp på höjden och stodo der på en brant, vid en klar, genomskinlig sjö; fisken stod der i hela stim, belysta af solstrålarna. Hvad de här sågo var så oväntadt, och strax invid stod en stor buske full med nötter, ja till och med sju i klasen; och de plockade och de knäpte och togo ur de fina kärnorna, som hade börjat stadga sig, och så kom ännu en öfverraskning, en förskräckelse. Från busken trädde fram en lång gammal gumma, med ett ansigte så

Och hon tog tre stora nötter upp ur fickan, — det var önskenötter.

brunt och ett hår så glänsande svart; hvitan i hennes ögon lyste liksom på en morian; hon hade ett bylte på ryggen och en knölpåk i handen; hon var en taterska. Barnen förstodo icke genast hvad hon sade, och hon tog tre stora nötter upp ur fickan; inuti hvar och en af dem lågo de vackraste saker gömda, berättade hon; det var önskenötter.

Ib såg på henne, hon var så vänlig, och så tog han mod till sig och frågade, om han kunde få de der nötterna, och

Digitized by Google

gumman gaf honom dem och plockade sig en hel ficka full af dem på busken.

Och Ib och Kristina sågo med stora ögon på de tre önskenötterna.

— Är det i den här en vagn med hästar för? frågade Ib.

— Det är en guldvagn med guldhästar, sade gumman.

— Ge mig den då! sade lilla Kristina, och Ib gaf henne den, och gumman knöt in nöten i hennes halsduk.

— Fins det inne i den här en sådan der liten vacker halsduk, som Kristina der har? frågade Ib.

— Der äro tio halsdukar, sade gumman. Der äro vackra klädningar, strumpor och hatt.

— Då vill jag ha den också! sade Kristina, och lille Ib gaf henne äfven den andra nöten. Den tredje var en liten svart en.

— Den der skall du behålla, sade Kristina, och den är också vacker.

— Och hvad är det i den? frågade Ib.

— Det allra bästa för dig! sade taterskan.

Och Ib behöll nöten. Gumman lofvade att föra dom på rätta vägen hem, och de gingo, men visserligen i en alldeles motsatt riktning, än de skulle ha gått; men derför får man icke beskylla henne för att hon ville stjäla barn.

I den villsamma skogen mötte de skogvaktaren Krän; han kände Ib, och med hans tillhjelp kom Ib med lilla Kristina hem, der man var i stor ångest för dem, och förlåtelse fingo de, ehuru båda hade gjort sig förtjenta af en god risbastu, först derför att de läto grisen falla i vattnet och sedan för att de hade sprungit sin väg.

Kristina kom hem på heden, och Ib stannade i det lilla skogshuset. Det första han der gjorde om aftonen, var att taga fram nöten, som gömde »det allra bästa». Han lade den mellan dörren och dörrkarmen och klämde så till; nöten knäcktes, men icke ett tecken till kärna stod der att finna; den var fyld liksom med snus eller mull; den var maskäten, såsom det kallas.

— Ja, det kunde jag nog tro! menade Ib. Hur skulle det inne i den der lilla nöten kunna finnas plats för det allra bästa?

Digitized by Google

Kristina får hvarken fina kläder eller guldvagn ur sina två nötter.

Och vintern kom, och det nya året kom.

Och det gick flere år. Nu skulle Ib gå och läsa för presten, och han bodde långt bort. Vid den tiden kom en dag pråmkarlen och berättade för Ibs föräldrar, att lilla Kristina nu skulle ut' och förtjena sitt bröd och att det var en verklig lycka för henne, att hon kom i de händer hon kom och fick tjenst hos ett så bra folk. Tänk, hon skulle till det rika krögarfolket i Herningstrakten, vester ut; der skulle hon gå mor till handa, och sedan, om hon skickade sig väl och när hon blifvit konfirmerad der, skulle de behålla henne.

Och Ib och Kristina togo afsked af hvarandra; fästman och fästmö kallade man dem; och hon visade honom vid afskedet, att hon ännu hade qvar de två nötterna, som hon fick af honom, då de gingo vilse i skogen, och hon sade, att hon i sin klädkista gömde de små träskor, han som pojke hade skurit och skänkt henne. Och så skildes de åt.

Ib blef konfirmerad, men stannade i sin mors hus, ty han var en flink träskomakare, och på sommarn skötte han väl det lilla jordbruket; hans mor hade ingen annan hjelp dertill, Ibs far var död.

Endast sällan, och då genom ett postbud eller en ålbonde, hörde man något om Kristina; hon hade det bra hos det rika krögarfolket, och då hon hade gått fram, skref hon till fadern ett bref med helsningar till Ib och hans mor; i brefvet stod berättadt om sex nya lintyg och en vacker klädning, som Kristina hade fått af sin husbonde och matmor. Det var riktigt goda nyheter.

En vacker dag följande vår knackade det på Ibs och hans mors dörr; det var pråmkarlen med Kristina; hon kom på besök för en dag; det var just en lägenhet till Them och tillbaka igen, och den begagnade hon sig af. Vacker var hon som en fin fröken, och fina kläder hade hon; de voro väl sydda och sutto bra. I full ståt stod hon der, och Ib gick i sina gamla hvardagskläder. Han kunde alls icke komma sig för att säga något; han tog henne visserligen i hand, höll den så fast och var så innerligt glad, men munnen kunde han ej få i gång; men det kunde lilla Kristina;

Digitized by Google

hon talade, hon kunde berätta och hon kysste Ib rätt på munnen.

— Känner du mig inte tillräckligt? sade hon. Men äfven då de kommo på tu man hand och han ännu stod och höll henne i handen, var allt hvad han kunde säga endast detta: Du har blifvit liksom en fin dam, och jag ser så sluskig ut. Hvad jag har tänkt på dig, Kristina, och på gamla tider!

Och de gingo arm i arm upp på Åsen och sågo öfver Gudenå bort åt Seishede med de stora ljungbackarna, men Ib sade ingenting; men då de skildes åt, stod det klart för honom, att Kristina måste bli hans hustru; de hade ju kallats fästman och fästmö allt ifrån det de voro små; de voro, tyckte han, ett förlofvadt par, ehuru ingen af dem sjelf hade sagt det.

Endast några timmar till kunde de få vara tillsammans, ty hon skulle tillbaka till Them, hvarifrån vagnen tidigt följande morgon skulle fara vester ut igen. Fadern och Ib följde med till Them; det var klart månsken, och då de kommo dit och Ib ännu höll Kristinas hand, kunde han icke släppa den; hans ögon, de voro så klara, men orden blefvo ej många, men det var ord från hjertat hvart enda ett. — Om du inte fått för fina vanor, sade han, och du kan finna dig uti att lefva i mors hus med mig som din äkta man, så bli vi två en gång man och hustru . . . men vi kunna ju vänta litet?

— Ja, låt oss se tiden an, Ib! sade hon, och så tryckte hon hans hand, och han kysste henne på munnen. Jag litar på dig, Ib, sade Kristina, och jag tror att jag tycker om dig; men låt mig få sofva på saken!

Och så skildes de åt. Och Ib sade till pråmkarlen, att han och Kristina nu voro så godt som förlofvade, och pråmkarlen tyckte att det var så, som han alltid hade tänkt sig det; och han följde hem med Ib och sof i samma säng med honom, och så talades icke mera om förlofningen.

Ett år hade gått. Två bref hade vexlats mellan Ib och Kristina. »Trofast intill döden!» stod det bredvid underskriften. En dag trädde pråmkarlen in till Ib; han hade helsningar till honom från Kristina; hvad han för öfrigt hade att säga gick det litet långsamt med; men det var det, att det gick Kristina väl, mer än väl; hon var ju en vacker flicka, aktad och afhållen. Krögarens son hade varit hemma på besök; han var anstäld vid någonting stort i Kjöbenhavn, på ett kontor; han tyckte mycket

Digitized by Google

om Kristina, hon fann äfven honom efter sitt sinne, hans föräldrar voro nog icke heller ovilliga, men nu låg det dock Kristina på hjertat, att Ib tänkte så mycket på henne, och så hade hon tänkt att skjuta lyckan ifrån sig, sade pråmkarlen.

Ib sade till en början icke ett ord, men han blef så hvit i ansigtet som ett lärft, skakade litet på hufvudet, och så sade han: Kristina får inte skjuta sin lycka ifrån sig!

— Skrif ett par ord till henne! sade pråmkarlen.

Och Ib skref också, men han kunde icke riktigt sätta i hop orden så, som han ville, och han strök öfver och han ref sönder — men om morgonen var ett bref färdigt till lilla Kristina, och här är det:

— Det bref du skrifvit till din far har jag läst och ser, att det går dig väl på alla sätt och att du kan få det ännu bättre. Fråga ditt hjerta, Kristina, och tänk väl öfver hvad du går till mötes, om du tager mig. Det är blott ringa hvad jag har. Tänk inte på mig och huru jag har det, utan tänk på ditt eget väl. Vid mig är du inte bunden genom något löfte, och har du i ditt hjerta gifvit mig ett, så löser jag dig derifrån. All verldens glädje vare öfver dig, lilla Kristina! Vår herre har väl tröst för mitt hjerta. Alltid din innerlige vän,

Ib.

Och brefvet blef afsändt, och Kristina fick det.

Vid mårtensmässtiden lystes det för henne från predikstolen i kyrkan på heden och borta i Kjöbenhavn, der brudgummen var, och dit reste hon med sin matmor, emedan brudgummen för sina många göromål icke kunde komma så långt bort i Jylland. Kristina hade efter aftal sammanträffat med sin far i byn Funder, som vägen går igenom och som var den närmaste mötesplatsen för honom; der togo de båda afsked af hvarandra. Derom kom att nämnas ett par ord, men Ib sade ingenting. Han hade blifvit så eftertänksam, sade hans gamla mor; ja eftertänksam var han, och derför kom han att tänka på de tre nötterna, han såsom barn hade fått af taterskan och af hvilka han gifvit Kristina två; det var önskenötter, och i den ena af hennes låg ju en guldvagn med hästar, i den andra de vackraste kläder. Det hade slagit in; all den härligheten fick hon nu der borta i kungens Kjöbenhavn. För henne gick det i fullbordan. För Ib fans det i nöten endast den svarta mullen. »Det allra bästa» för honom, hade taterskan sagt —

Digitized by Google

ja, äfven det gick i fullbordan, den svarta mullen var det bästa för honom. Nu förstod han tydligt hvad gumman hade menat: i den svarta jorden, i grafvens gömma, der var det allra bäst för honom!

Och år gingo — icke många, men långa, tyckte Ib. Det gamla krögarfolket dog, den ena kort efter den andra; hela förmögenheten, många tusen kronor, tillföll sonen. Ja, nu kunde Kristina få guldvagn och tillräckligt med fina kläder.

Under två långa år, som följde, kom intet bref från Kristina, och då fadern slutligen fick ett, var det alls icke skrifvet i välstånd och glädje. Stackars Kristina! Hvarken hon eller hennes man hade förstått att hushålla med rikedomen; den gick som den kommit; det var ingen välsignelse med den, ty de ville det icke sjelfva.

Och ljungen stod i blom, och ljungen torkade bort; snön hade i många vintrar yrt öfver Seishede, öfver Åsen, der Ib bodde i lä; vårsolen sken, och Ib satte plogen i jorden; då skar den, såsom han trodde, utåt en flintsten; ur jorden kom upp liksom ett stort svart hyfvelspån, och då Ib tog derpå, märkte han, att det var en metall, och der plogen hade skurit in i den, lyste det blankt. Det var en stor, tung armring af guld från hednatiden; ättehögen hade blifvit jemnad med marken här, dess kostbara smycke var hittadt. Ib visade det för presten, som sade honom, huru präktigt det var, och från honom gick Ib med det till häradsfogden, som inberättade saken till Kjöbenhavn och rådde Ib att sjelf dit öfverföra det dyrbara fyndet.

— Du har i jorden hittat det bästa du kunde hitta, sade häradsfogden.

— Det bästa! tänkte Ib. Det allra bästa för mig — och i jorden! Då hade taterskan ändå rätt äfven i fråga om mig, i fall detta är det bästa.

Och Ib for med en smack från Århus till kungens Kjöbenhavn; det var som en resa öfver verldshafvet för honom, som blott hade farit öfver Gudenå. Och Ib kom till Kjöbenhavn.

Värdet af det funna guldet blef utbetaladt till honom; det var en stor summa: tolf hundra kronor. Der i det stora, villsamma Kjöbenhavn vandrade nu Ib från skogen vid Seishede.

Just aftonen innan han ämnade återvända med skepparen till Århus gick han vilse på gatorna, kom åt ett helt annat

Digitized by Google

håll, än han ville, och hade öfver Knippelsbro kommit till Kristianshavn i stället för ned mot vallen vid Vesterport. Han styrde ganska riktigt vester ut, men icke dit han skulle. Icke en menniska syntes på gatan. Då kom en liten, liten flicka ut från ett fattigt hus; Ib talade med henne om vägen han sökte; hon studsade, såg upp på honom och föll i häftig gråt. Han frågade nu hvad som fattades henne, hon sade något som han icke förstod, och då de begge kommo midt under en lykta och skenet derifrån föll henne rakt i ansigtet, blef han helt underlig till mods, ty det var lilla Kristina lifs lefvande han såg, alldeles sådan han mindes henne sedan de båda voro barn.

Och han följde den lilla flickan in i det fattiga huset, uppför den smala, nötta trappan, högt upp till en liten vindskammare med sluttande tak. Luften der inne var tung och qvaf; intet ljus brann; bort i ett hörn suckade och andades någon tungt. Ib tände en svafvelsticka. Det var barnets mor, som låg på den torftiga bädden.

— Är det någonting, som jag kan hjelpa er med? sade Ib. Den lilla träffade mig, men jag är sjelf främmande här i staden. Fins här inga grannar eller någon, som jag kan kalla på? — Och han lyfte upp hennes hufvud.

Dot var Kristina från Seishede!

I åratal hade der hemma i Jylland hennes namn icke blifvit nämdt, det skulle ha rört upp Ibs tysta tankegång, och det var ju icke heller någonting godt, som ryktet och sanningen hade att förkunna, att de myckna penningar, som Kristinas man fick i arf af sina föräldrar, hade gjort honom öfvermodig och vanvettig; sin fasta plats hade han lemnat, rest ett halft år i främmande länder, kommit tillbaka och gjort skulder och ändå gått och drifvit; mer och mer lutade vagnen, och slutligen stjelpte den. De många muntra vännerne från hans bord sade om honom, att han förtjenade, att det gick honom, som det gick: han hade ju lefvat som en galning. — Hans lik anträffades en morgon i kanalen i slottsträdgården.

Kristina bar döden inom sig; hennes yngsta lilla barn, endast några veckor gammalt, buret i välstånd, födt i elände, låg redan i grafven, och nu var det så långt gånget med Kristina, att hon låg dödssjuk, öfvergifven, i en usel kammare, sådan som hon i sina unga år på Seishede nog hade kunnat finna sig vid, men hvars uselhet hon nu, van vid bättre,

Digitized by Google

riktigt kände. Det var hennes äldsta lilla barn, också en liten Kristina, som led nöd och svält med henne och som hade fört Ib dit upp.

— Jag fruktar att jag dör ifrån det stackars barnet! suckade hon; hvart i all verlden skall det då taga vägen? — Mera förmådde hon icke säga.

Och Ib tände åter en svafvelsticka och hittade en ljusbit; den brann och upplyste den usla kammaren.

Och Ib såg på den lilla flickan och tänkte på Kristina i unga dagar; för Kristinas skull kunde han bli god mot detta barn, som han icke kände. Den döende såg på honom; hennes ögon blefvo allt större och större — kände hon igen honom? Han visste det icke, icke ett ord hörde han henne säga.

Och det var i skogen vid Gudenå, nära Seishede; luften var grå, ljungen stod utan blommor, vestanstormarna drefvo det gula löfvet från skogen ut i ån och bort öfver heden, der torfkojan stod, i hvilken nu bodde främmande folk; men under Åsen, godt i lä bakom höga träd, stod det lilla huset, hvitrappadt och måladt; inne i rummet brann torfven i kakelugnen; inne i rummet var solsken, som strålade från två barnögon; vårens lärktoner ljödo i talet från en röd, leende barnmun; der var lif och munterhet, lilla Kristina var der. Hon satt på Ibs knä; Ib var för henne far och mor; dessa voro borta, såsom drömmen är det för barnet och den fullvuxna. Ib satt i det nätta, prydliga huset, en välmående man; den lilla flickans mor låg på fattigkyrkogården vid kungens Kjöbenhavn.

Ib hade pengar på kistbottnen, sade man, guld från mull, och han hade ju äfven lilla Kristina.

76.

Dummerjöns.

Ute på landet låg en gammal herrgård, och på den bodde en gammal herreman, som hade två söner, hvilka voro så qvicka, att hälften varit nog; de ville fria till kungens dotter, och det kunde de våga, ty hon hade låtit kungöra, att hon skulle taga till man den, som hon funne kunna bäst tala för sig.

Digitized by Google

De två förberedde sig nu i åtta dagar, det var den längsta tiden de hade på sig dertill, men det var också nog, ty de hade förkunskaper, och de äro nyttiga. Den ene kunde utantill hela latinska ordboken och tre årgångar af stadens tidning, och det både fram- och baklänges; den andre hade tagit kännedom om alla skråordningarna och hvad hvarje ålderman borde veta; vidare kunde han samtala om staten, menade han, och sedan förstod han äfven att brodera hängslen, ty han var fin och fingerfärdig.

Halloh ohoj! ropade Dummerjöns; här kommer jag!

— Jag får kungadottern! sade de båda två, och så gaf deras fader dem hvar sin vackra häst; han, som kunde ordboken och tidningarna, fick en kolsvart, och han, som var åldermansklok och broderade, fick en mjölkhvit, och så smorde de sig i mungiporna med lefvertran, så att dessa skulle blifva mera smidiga. Allt tjenstfolket var nere på gården för att se dem stiga till häst; i det samma kom den tredje brodern, ty det var tre, men det var ingen, som räknade honom med såsom broder, ty han hade icke sådan lärdom som de två, och honom kallade de bara Dummerjöns.

Digitized by Google

— Hvart skolen I taga vägen, efter som I ären klädda i helgdagsdrägten? frågade han.

— Till hofvet för att prata åt oss kungadottern. Har du inte hört, hvad som trummas ut öfver hela landet? Och så berättade de det för honom.

— Hejsan, då måste jag allt med! sade Dummerjöns, och bröderne skrattade åt honom och redo åstad.

— Pappa, låt mig få en häst! ropade Dummerjöns. Jag får en sådan lust att gifta mig. Tar hon mig, så tar hon. mig, och tar hon mig inte, så tar jag henne i alla fall!

— Hvad är det för prat! sade fadern. Dig ger jag ingen häst. Du kan ju inte tala! Nej, bröderne dina, det är ståtliga karlar.

— Kan jag inte få någon häst, sade Dummerjöns, så tar jag getabocken; den är min egen, och den kan godt bära mig. Och så satte han sig grensle öfver getabocken, stack sina hälar i sidan på den och for åstad framåt landsvägen. Huj, hvad det gick! — Här kommer jag, sade Dummerjöns, och så sjöng han, så att det skallade efter.

Men bröderne redo helt tysta förut; de talade icke ett ord, de måste öfvertänka alla de goda infall, de skulle komma fram med, ty det skulle nu vara så utstuderadt.

— Halloh ohoj! ropade Dummerjöns; här kommer jag! Se, hvad jag hittade på landsvägen! Och så visade han dem en död kråka, som han hade hittat.

— Dumbom! sade de; hvad skall du med den?

— Den skall jag förära kungadottern.

— Ja, gör det du! sade de, skrattade och redo vidare.

— Halloh ohoj! Här kommer jag! Se, hvad jag nu har hittat, det hittar man inte hvar dag på landsvägen!

Och bröderne vände om igen för att se hvad det var. Dumbom! sade de; det är ju en gammal träsko, som ofvanstycket gått af! Skall kungadottern ha den också?

— Det skall hon! sade Dummerjöns; och bröderne skrattade, och de redo och kommo långt förut.

— Halloh ohoj! Här är jag! ropade Dummerjöns; nej, nu blir det värre och värre! Halloh ohoj! Det är makalöst!

— Hvad har du nu hittat? sade bröderne.

— Ack! sade Dummerjöns; det kan inte talas om. Hvad hon skall bli glad, kungadottern!

Digitized by Google

— Usch! sade bröderne; det är ju gytja, som nyss är uppkastad ur diket.

— Ja, det är det! sade Dummerjöns; och det är af den finaste sorten, man kan inte hålla qvar den. Och så fylde han fickan dermed.

Men bröderne redo allt hvad tygen höllo, och så kommo de en hel timme i förväg och höllo vid stadens port, och der fingo friarne nummer, allt efter som de kommo, och stäldes i rad, sex i hvart led och så tätt, att de icke kunde röra armarna, och det var nu mycket bra, ty eljest hade de sprättat upp ryggstyckena på hvarandra, bara för att den ene stod framför den andre.

Alla landets öfriga invånare stodo rundt omkring slottet, ända intill fönstren, för att se kungadottern taga emot friarne, och så fort någon af dessa kom in i rummet, klickade talgåfvan för honom.

— Duger inte! sade kungadottern. Bort!

Nu kom den af bröderne, som kunde ordboken, men det hade han rakt glömt bort genom att stå i rad, och golfvet knarrade och taket var af spegelglas, så att han såg sig sjelf på hufvudet, och vid hvart fönster stodo tre skrifvare och en ålderman, af hvilka hvar och en skref upp allt hvad som sades, så att det strax kunde komma i tidningen och säljas för tio öre i hörnet. Det var förskräckligt, och så hade de eldat så i kaminen, att den var glödröd.

— Det var en faslig värme här inne! sade friaren.

— Det är derför, att min far i dag steker tuppkycklingar, sade kungadottern.

Bäh! der stod han, det talet hade han icke väntat; icke ett enda ord kunde han säga, ty något roligt ville han, att det skulle vara. Bäh!

— Duger inte! sade kungadottern. Bort! Och så måste han derifrån. Nu kom den andre brodern.

— Här är en förfärlig hetta! sade han.

— Ja, vi steka tuppkycklingar i dag, sade kungadottern.

— Hvad be — hvad? sade han, och alla skrifvarne skrefvo upp: Hvad be — hvad.

— Duger inte! sade kungadottern. Bort!

Nu kom Dummerjöns; han red på getabocken ända in i rummet. — Det var då en glödande hetta! sade han,

Digitized by Google

— Det är för att jag steker tuppkycklingar, sade kungadottern.

— Det var ju rart det! sade Dummerjöns; då kan väl jag få en kråka stekt?

— Det kan ni mycket väl få! sade kungadottern; men har ni något att steka henne i, ty jag har hvarken kruka eller panna?

Och så blef Dummerjöns kung, fick en hustru och en krona.

— Men det har jag, sade Dummerjöns. Här är kokkärl med tennhandtag! Och så tog han fram den gamla träskon och satte kråkan midt i den.

— Det är till ett helt mål, sade kungadottern; men hvar få vi sås ifrån?

— Den har jag i fickan, sade Dummerjöns. Jag har så mycket, att jag kan spilla ut af det. Och så hälde han litet gytja ur fickan.

Digitized by Google

— Det tycker jag om! sade kungadottern. Du kan då svara! Och du kan tala, och dig vill jag ha till man! Men vet du, att hvart ord, vi säga och sagt, skrifves upp och kommer in i tidningen i morgon? Vid hvart fönster, ser du, stå tre skrifvare och en gammal ålderman, och åldermannen är den värste, ty han förstår ingenting. Och det sade hon för att skrämma honom. Och alla skrifvarne gnäggade och stänkte en bläckplump på golfvet.

— Det är nog det der herskapet! sade Dummerjöns; då måste jag gifva åldermannen det bästa. Och så vände han ut och in på sina fickor och gaf honom gytjan midt i ansigtet.

— Det var fint gjordt! sade kungadottern; det kunde inte jag ha gjort, men jag skall nog lära mig det.

Och så blef Dummerjöns kung, fick en hustru och en krona och satt på en tron, och det ha vi just af åldermannens tidning — och den är icke att lita på.

77.

»Ärans törneväg.»

Det fins en gammal saga: »Ärans törneväg för en skytt, vid namn Bryde, som väl kom till stor ära och värdighet, men icke utan efter lång och mycken vedervärdighet och lifvets farlighet». Mången af oss har säkert som barn hört den, kanske äfven som äldre läst den och tänkt på sin egen obemärkta törneväg och »myckna vedervärdighet». Sagan och verkligheten ligga hvarandra så nära, men sagan har sin harmoniska upplösning här på jorden; verkligheten förlägger den oftast bortom jordlifvet in i tid och evighet.

Verldshistorien är en laterna magica, som visar oss i ljusbilder på samtidens svarta grund, huru mensklighetens välgörare, snillets martyrer, vandra ärans törneväg.

Från alla tider, från alla länder uppenbara sig dessa glänsande bilder, hvar och en blott ett ögonblick, men dock ett helt lif, en lifstid med dess strid och seger. Låtom oss betrakta, här och der, en och annan i martyrskaran, denna, som icke slutar, förr än jorden försvinner.

Digitized by Google

Vi se en fyld amfiteater, Aristofanes' Moln sända strömmar af gyckel och löje ut i vimlet; från scenen förlöjligas till ande och kropp Atenais märkligaste man, som var folket en sköld mot de tretio tyrannerne: Sokrates, han, som i stridens tummel räddade Alkibiades och Xenofon, han, hvars ande svingade sig öfver forntidens gudar; sjelf är han här närvarande; han har rest sig från åskådarbänken och stält sig till åskådning, så att de skrattande atenarne måtte kunna se, om han och hans vrångbild på scenen riktigt liknade hvarandra; der står han upprätt inför dem, högt lyft öfver dem alla.

Du saftiga, gröna, giftiga odört och icke olivträdet vare här Atenais märke!

Sju städer stridde om att vara Homeros' födelsestad, det vill säga sedan han var död! — Se honom i hans lifstid! — Der går han genom dessa städer, deklamerande sina verser för att kunna lefva; tanken på morgondagen kommer hans hår att gråna; — han, den väldigaste siaren, är blind och ensam; det hvassa törnet rifver skaldekungens mantel i trasor.

Hans sånger lefva ännu, och genom dem allena lefva forntidens gudar och hjeltar.

Bild på bild böljar fram från österland och vesterland, så fjerran från hvarandra i tid och rum, och dock samma stycke: ärans törneväg, der tisteln sätter blomma, först när grafven skall smyckas.

Under palmerna komma kameler, rikt lastade med indigo och andra kostbara skatter; de sändas från landets herskare till honom, hvars sånger äro folkets glädje, landets ära. Han, hvilken afund och lögn jagade i landsflykt, han är funnen — karavanen närmar sig den lilla staden, der han fann en fristad; ett fattiglik bäres ut genom porten, det nödgar karavanen att stanna. Den döde är just han, som de söka: Firdusi — slut är ärans törneväg!

Afrikanen med de grofva dragen, de tjocka läpparna, det svarta ullhåret sitter på palatsets marmortrappa i Portugals hufvudstad och tigger — det är Camoens' trofaste slaf. Utan honom och de kopparslantar, som kastas åt honom, skulle hans herre, Lusiadernas sångare, svälta ihjäl.

Nu står ett dyrbart monument på Camoens' graf.

Åter en bild!

Der visar sig bakom jernstängerna en man, dödsblek, med

Digitized by Google

långt, hoptofvadt skägg. — Jag har gjort en uppfinning, den största under århundraden, ropar han, och man har i mer än tjugu år hållit mig inspärrad här! — Hvem är han? — En vansinnig, säger dårvaktaren; hvad kan inte en menniska ändå falla på för ideer! Han tror, att man kan röra sig framåt med ånga! — Det är Salomon de Caus, ångkraftens upptäckare, som med aningens oklara ord icke kunde göra sig förstådd af en Richelieu och dör, inspärrad på dårhuset.

Här står Colombo, hvilken gatpojkarne en gång förföljde och begabbade, derför att han ville upptäcka en ny verld — han har upptäckt den: jublets klockor klinga vid hans hemkomst som segrare, men afundens klockor ljuda snart högre; verldsupptäckaren, han, som lyfte det amerikanska guldlandet upp öfver hafvet och gaf det åt sin konung, lönas med jernbojor, hvilka han önskar skola läggas i hans likkista; de vitna om verlden och om samtidens uppskattning.

Bild tränger sig fram efter bild, rik är ärans törneväg!

I natt och mörker sitter här han, som mätte månbergens höjd, han, som trängde ut i rymden till planeter och stjernor, han, den väldige, som hörde och såg anden i naturen, förnam, att jorden rörde sig under honom: Galilei. Blind och döf sitter han på ålderdomens dagar, spetsad på lidandets törne i försakelsens qval, knappast i stånd att lyfta sin fot, den, hvarmed han en gång i sin själs smärta, då sanningens ord plånades ut, stampade i jorden och utbröt: Hon rör sig ändå!

Här står en qvinna med barnasinne, hänförelse och tro — baneret bär hon i spetsen för den kämpande hären, och hon bringar sitt fädernesland seger och räddning. Jublet ljuder — och bålet tändes: Jeanne d'Arc, hexan, brännes. — Ja, ett kommande århundrade spottar på den hvita liljan: Voltaire, qvickhetens satyr, sjunger om »La pucelle».

På Viborgs ting bränner den danska adeln konungens lagar — de lysa med ljusan låga, belysa tid och lagstiftare, kasta ett glorieskimmer in i det mörka fångtornet, der han sitter gråhårig, krokryggig, med fingret görande repor i stenbordet, han, en gång herskare öfver tre konungariken, den folklige drotten, borgarens och bondens vän: Kristiern den andre, han med det hårda sinnet i den hårda tiden. Fiender skrefvo hans historia. — Sju och tjugu års fängelse skola vi komma i håg, då vi erinra oss hans blodskuld.

Digitized by Google

Der seglar ett skepp från Danmark, der står en man vid högan mast, han ser mot Hven för sista gången: Tyge Brahe, som lyfte Danmarks namn till stjernorna och derför lönades med kränkning och oförrätt — han drager till ett främmande land: »Himmeln fins öfver allt, hvad behöfver jag mer!» är

hans ord; der seglar han bort, vår berömdaste man, i främmande land ärad och fri!

Ack, fri, om ock blott från denna kropps olidliga smärtor! suckar det genom tiden till oss. Hvilken bild? — Griffenfeldt, en dansk Prometeus, fastsmidd vid Munkholms klippö.

Vi äro i Amerika vid en af de stora floderna; en massa menniskor har samlat sig, ett fartyg skall kunna segla mot

Digitized by Google

väder och vind, vara en makt mot elementen: Robert Fulton heter han, som tror sig kunna åstadkomma detta. Fartyget börjar sin färd; plötsligt stannar det — hopen skrattar, hvisslar och skränar, hans egen fader skränar med: Högmod! Galenskap! Välförtjent lön! Inom lås och bom bör det galna hufvudet! — Då bräckes en liten spik, som för ett ögonblick stannade maskinen, hjulen vrida sig omkring, skoflarna stöta undan vattnets motstånd, fartyget seglar — —! Ångans skottspole förvandlar timmar till minuter mellan verldens länder.

Menniskoslägte! Fattar du saligheten i en sådan medvetandets minut, detta andens fattande af sin sändning, ögonblicket, då all sönderrifning från ärans törneväg — till och med den genom eget förvållande — upplöser sig i läkedom, helsa, kraft och klarhet, då disharmonien blir harmoni och menniskorna se uppenbarelsen af Guds nåd, visad en enskild och af honom bragt till dem alla?

Ärans törneväg visar sig då som en gloria omkring jorden; lycksaligt att varda utkorad till vandrare här och utan förtjenst få en plats bland byggmästarne af bron mellan menniskoslägtet och Gud!

På väldiga vingar sväfvar historiens ande genom tiderna och visar — till mod och förtröstan, till tankeväckande mildhet — i lysande bilder på nattsvart grund ärans törneväg, hvilken icke som i sagan slutar i glans och glädje här på jorden, utan pekar hän öfver henne in i tid och evighet.

78.

Judflickan.

Det var en gång i fattigskolan bland de andra småbarnen en liten judflicka, så qvick och god, den flinkaste af dem allesammans; men i en af lärotimmarna kunde hon icke deltaga, det var religionstimmen; hon var ju i en kristen skola.

Geografien kunde hon då hafva framför sig och läsa i eller göra sitt räkneexempel färdigt, men det var snart färdigt och lexan läst; det låg väl en bok uppslagen framför henne, men hon läste icke i den; hon satt och hörde på, och snart märkte läraren, att hon följde med som nästan ingen af de andra.

Digitized by Google

— Läs i din bok! sade han mildt och allvarligt, men hon såg på honom med sina svarta, strålande ögon, och då han frågade äfven henne, visste hon bättre besked än alla de andra. Hon hade hört, förstått och gömt.

Hennes fader var en fattig, hederlig man; han hade vid barnets skolgång fäst det vilkoret, att hon icke skulle undervisas i den kristna tron; att låta henne gå sin väg under denna undervisningstimme skulle måhända kunnat väcka förargelse, framkalla tankar och känslor hos de andra små i skolan, och derför stannade hon qvar, men nu kunde det icke längre ske.

Läraren gick till fadern och sade honom, att han antingen måste taga sin dotter ur skolan eller låta henne bli kristen. — Jag kan icke uthärda att se dessa brinnande ögon, denna innerliga trängtan och liksom själatörst efter evangelii ord, sade läraren.

Och fadern brast i gråt: — Jag sjelf känner blott litet af vår egen religion, men hennes moder var en Israels dotter, fast och stark i sin tro; henne gaf jag på hennes dödsbädd det löftet, att vårt barn aldrig skulle blifva döpt till kristen; jag måste hålla mitt löfte, det är för mig som ett förbund med Gud.

Och den lilla judflickan blef tagen ur den kristna skolan.

År hade förgått.

I en af Jyllands minsta städer tjenade i ett ringa, borgerligt hus en fattig flicka af mosaisk trosbekännelse; det var Sara. Hennes hår var svart som ebenholts, hennes ögon så mörka, men dock fulla af glans och ljus, såsom de äro hos österlandets döttrar; uttrycket hos den fullvuxna flickan var ännu det samma som hos barnet, då det satt på skolbänken och hörde på med tankfull blick.

Hvarje söndag ljödo från kyrkan orgeln och församlingens sång; det hördes öfver gatan in i huset midt emot, der judflickan stod vid sina göromål, flitig och trogen i sitt kall. »Tänk uppå sabbatsdagen, att du helgar honom!» var hennes lag, men sabbaten för henne var en arbetsdag för de kristne, och hon kunde blott i sitt hjerta hålla den helig, hvilket hon icke trodde vara nog. Men hvad äro dag och timme för Gud? Denna tanke hade vaknat i hennes själ, och på de kristnes söndag blef andaktstimmen mera ostörd; nådde då orgelklang och psalmsång öfver till henne i köket bakom diskbordet, blef till och med detta ställe heligt och stilla. Gamla testamentet,

Digitized by Google

hennes folks skatt och egendom, läste hon då, och blott detta, ty hvad hennes fader hade sagt henne och läraren, då hon togs ur skolan, låg djupt gömdt i hennes sinne, löftet, som var gifvet hennes döende moder, att Sara icke skulle blifva kristnad, icke öfvergifva fädrens tro. Nya testamentet var och skulle förblifva en tillsluten bok för henne, och dock visste hon så mycket ur denna bok, den lyste i barndomsminnen. En afton, då hon satt i en vrå af rummet, hörde hon sin husbonde läsa högt, och hon tordes väl höra på, ty det var icke evangelierna; nej, det lästes ur en gammal historiebok; på den kunde hon nog höra; det var om en ungarsk riddare, som blef tillfångatagen af en turkisk pascha, hvilken lät spänna honom bland oxarna för plogen, drifva på honom med pisksläugar och prisgifva honom åt oändligt hån och elände.

Riddarens hustru sålde alla sina smycken, pantsatte borg och jord, och hans vänner sammansköto stora summor, ty lösepenningen, som begärdes, var nästan otroligt stor, men den anskaffades, och han löstes ur träldom och smälek; sjuk och lidande uppnådde han sitt hem. Men snart ljöd ett allmänt upprop mot kristendomens fiende; den sjuke hörde talas derom och hade nu icke rast eller ro; han lät lyfta upp sig på sin stridshäst, blodet vände åter till hans kinder, krafterna tycktes återkomma, och han drog åstad till seger. Just den pascha, som låtit spänna honom för plogen, låtit honom hånas och lida, blef nu hans fånge och fördes af honom hem till borgfängelset; men redan den första timmen der kom riddaren och frågade sin fånge:

— Hvad tror du väl väntar dig?

— Jag vet det, svarade turken; vedergällning.

— Ja, den kristnes vedergällning, sade riddaren; kristendomen bjuder oss att förlåta våra fiender, att älska vår nästa. Gud är kärleken. Drag i frid till ditt hem och dina kära, blif mild och god mot dem, som lida!

Då brast fången i gråt: — Huru kunde jag tänka mig sådant möjligt! Plågor och qval voro mig en gifven sak, och jag tog ett gift, som skall döda mig inom några timmar. Jag måste dö, det fins ingen hjelp! Men innan jag dör, förkunna mig den lära, som inrymmer en sådan kärlek och nåd! Hon är stor och gudomlig. Låt mig dö i henne, dö som kristen! Och hans bön blef uppfyld.

Digitized by Google

Detta var legenden, historien, som lästes; den hördes och följdes med uppmärksamhet af dem alla, men mest brinnande uppfylde och lefvandegjorde den henne, som satt i vrån, tjenstflickan Sara, judflickan; stora, tunga tårar stodo i de glänsande, kolsvarta ögonen; der satt hon med barnasinnet, såsom hon fordom satt på skolbänken och förnam evangelii storhet. Tårarna tillrade ned utför hennes kinder.

— Låt icke mitt barn blifva en kristen! voro moderns sista ord på dödsbädden; de ljödo genom hennes själ och hjerta med lagens ord: Hedra din fader och din moder!

— Jag är ju icke kristnad! De kalla mig judflickan; det sade grannens pojkar på spe förra söndagen, då jag stannade utanför den öppna kyrkdörren och såg dit in, der altarljusen brunno och församlingen sjöng. Från skoltiden och intill denna dag var och är det en makt hos kristendomen, hvilken, liksom ett solsken, om jag än tillsluter mina ögon derför, likväl skiner ända in i mitt hjerta; men, moder, jag skall icke bedröfva dig i din graf, jag skall icke svika det löfte, min fader gaf dig, jag skall icke läsa den kristna Bibeln, jag har ju mina fäders Gud att luta mitt hufvud till!

Och år förgingo.

Husbonden dog, matmodern satt i knappa omständigheter, tjenstpigan måste undvaras; men Sara lemnade ej tjensten, hon var hjelpen i nöden, hon höll i hop det hela; hon arbetade ända inpå natten och skaffade bröd i huset med sina händers arbete; det fans inga nära slägtingar, som togo sig an familjen, der hustrun dag för dag blef svagare och i månader qvarhölls på sjuklägret. Sara vakade, vårdade, arbetade, mild och from, en välsignelse i det fattiga huset.

— Der borta ligger Bibeln, sade den sjuka; läs litet för mig på denna långa afton; jag har ett så innerligt behof af att höra Guds ord.

Och Sara böjde sitt hufvud; händerna knäpte i hop sig omkring Bibeln, som hon öppnade och läste i för den sjuka; ofta bröto tårar fram, men ögonen blefvo klarare, och i hennes själ blef det klarare: — Moder, ditt barn skall icke taga de kristnes dop, icke nämnas i deras samfund, det har du begärt, det skall jag efterkomma, derom äro vi ense på denna jorden, men ofvan denna är — är enigheten större i Gud, »han ledsagar oss genom döden» — »han besöker jorden, och när

Digitized by Google

han har gjort den törstig, gör han den mycket rik»; jag förstår det! Sjelf vet jag icke, huruledes det kom —! Det är genom honom, i honom: Kristus!

Och hon darrade vid nämnandet af det heliga namnet, ett dop af eldslåga genomströmmade henne starkare, än kroppen kunde bära, och den böjde sig mera kraftlös än den sjukas, hon vakade hos.

— Stackars Sara! sade man; hon är öfveransträngd af arbete och vakande.

Man förde henne till fattigsjukhuset; der dog hon, derifrån fördes hon till grafven; men icke på de kristnes kyrkogård, det var icke stället för judflickan, nej, utanför, invid muren fick hon sin graf.

Och Guds sol, som sken på de kristnes grafvar, sken äfven på judflickans graf der utanför, och psalmsången, som ljöd på de kristnes kyrkogård, ljöd också ut öfver hennes graf; äfven ut till den nådde budskapet: Det är uppståndelse i Kristus, i honom, herren, som sade till lärjungarne: Johannes döpte med vatten, men I skolen döpas med den helige ande.

79.

Buteljhalsen.

Inne på den smala, krokiga gatan, bland flere torftiga hus, stod ett hus så smalt och så högt, uppfördt af korsvirke, som gifvit ut sig i alla ändar och kanter. Fattigt folk bodde här, och fattigast såg här ut i vindsvåningen, der i solskenet utanför det lilla fönstret hängde en gammal, bucklig fågelbur, som icke ens hade ett ordentligt fågelglas, utan blott en omvänd buteljhals med kork i nedre ändan och fyld med vatten. En gammal jungfru stod vid det öppna fönstret; hon hade just nu med nate prydt buren, hvari en liten hämpling hoppade från pinne till pinne och sjöng, så att det klang efter.

— Ja, du kan gerna sjunga! sade buteljhalsen; ja, den sade det nu icke så, som vi kunna säga det, ty en buteljhals kan icke tala, men den tänkte så inom sig, liksom när vi menniskor tala tyst inom oss. — Ja, du kan gerna sjunga, du, som har dina hela lemmar! Du skulle pröfva på, liksom jag,

Digitized by Google

att ha mist din nedre del, att blott ha hals och mun, och det med kork i, såsom jag, så sjönge du inte. Men det är då väl, att någon är nöjd! Jag har ingen orsak att sjunga, och jag kan det inte heller; det kunde jag, då jag var en hel butelj och man gned mig med en kork; jag kallades den riktiga lärkan, den stora lärkan; — och sedan då jag var med buntmakarens i skogen och dottern blef förlofvad — ja, det kommer jag i håg, som om det varit i går! Jag har upplefvat mycket, när jag tänker efter; jag har varit i eld och vatten, nere i den svarta jorden och högre upp än de flesta, och nu sväfvar

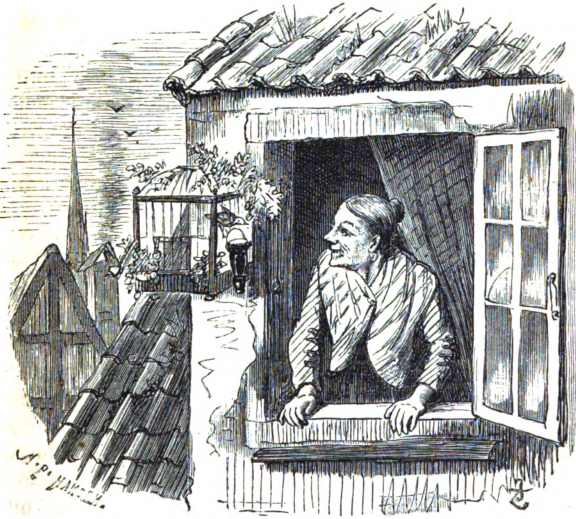

Hon hade just nu med nate prydt buren.

jag utanför fågelburen i luft och solsken; det kunde nog löna mödan att höra min historia, men jag berättar den inte högt, ty jag kan inte.

Och så berättade den inom sig eller tänkte inom sig sjelf sin historia; den var märklig nog, och den lilla fågeln sjöng muntert sin visa, och nere på gatan åkte man och gick man; hvar och en tänkte på sitt eller tänkte alldeles icke, men det gjorde buteljhalsen.

Digitized by Google

Den erinrade sig den flammande smältugnen i fabriken, der man blåst lif i den; den erinrade sig ännu, att den hade varit helt varm, sett in i den dånande ugnen, dess födelseort, och känt en sådan lust att strax springa rakt in i den igen, men att den litet om sänder, allt efter som den svalnat af, fann sig rätt väl, der den var; den stod i rad med ett helt regemente af bröder och systrar, alla från samma ugn, men några voro blåsta till champanjbuteljer, andra till ölbuteljer, och det är skilnad på! Ute i verlden sedan kan visserligen en ölbutelj innehålla det kostbaraste Lacrymæ Christi och en champanjbutelj vara fyld med blanksmörja, men hvad man är född till, ses dock på formen; adel förblir adel äfven med blanksmörja i kroppen.

Alla buteljerna blefvo snart inpackade, och vår butelj med; då tänkte den icke på att sluta som buteljhals, tjenande sig upp till fågelglas, som i alla fall är en hederlig tillvaro, ty då är man ändå något. Den återsåg dagsljuset först då, när den med de andra kamraterna packades upp i vinhandlarens källare och första gången blef sköljd; detta var en rolig känsla. Den låg nu tom och korklös, kände sig så underligt tom, den saknade något, men visste icke sjelf, hvad den saknade. Nu fyldes den med ett godt, härligt vin, den fick kork och lackades; utanpå klistrades: Prima sort; det var som om den hade fått högsta examensbetyget, men vinet var också godt, och buteljen var god. Är man ung, så är man lyriker! Det sjöng och klang i den om hvad den alls icke kände till: de gröna, solbelysta bergen, der vinet växer, der de muntra flickorna och de glada gossarne sjunga och kyssas; ja, det är härligt att lefva! Om allt det der sjöng och klang det inom buteljen liksom inom de unga poeterne, hvilka ofta icke heller känna till något deraf.

En morgon blef den köpt. Buntmakarens gosse skulle skaffa en butelj vin af bästa sort; och den kom med i matkorgen bland skinka, ost och korf; der var det raraste smör, det finaste bröd; buntmakarens dotter packade sjelf ned det; hon var så ung, så vacker; de bruna ögonen logo, kring munnen spelade ett leende, som sade lika mycket som ögonen; hon hade fina, mjuka händer; de voro så hvita, men hals och barm voro ännu hvitare; man såg strax, att hon var en af stadens vackraste flickor, men likväl ännu icke förlofvad.

Och matkorgen stod i hennes knä, då familjen åkte ut i

Digitized by Google

skogen; buteljhalsen stack fram mellan snibbarna på den hvita duken; det var rödt lack på korken, och den såg flickan rakt i ansigtet; den såg också på den unge styrmannen, som satt vid hennes sida; han var en barndomsvän, porträttmålarens son; sin styrmansexamen hade han nyss tagit så raskt och hedrande och skulle dagen derpå ut med fartyg, långt bort till främmande länder. Härom hade talats mycket vid nedpackningen, och medan det talades om detta, var just icke mycken förnöjelse att skåda i ögonen och kring munnen på buntmakarens vackra dotter.

De unga tu gingo i den gröna skogen, de talade med hvarandra, — hvad talade de om? Ja, det hörde icke buteljen, ty den stod i matkorgen. Det dröjde förunderligt länge, innan den blef framtagen, men då den blef det, hade det också händt nöjsamma saker; alla ögon logo, äfven buntmakarens dotter log, men hon talade mindre, och hennes kinder blossade som två röda rosor.

Fadern tog den fulla buteljen och korkskrufven — ja, det är underligt att så der skola dragas upp för första gången! Buteljhalsen hade aldrig sedan kunnat glömma detta högtidliga ögonblick; det hade ordentligt sagt svapp! inuti den, då korken gick ur, och så klunkade det, då vinet strömmade ut i glasen.

— De förlofvades skål! sade fadern, och hvart enda glas tömdes i bottnen, och den unge styrmannen kysste sin vackra brud.

— Lycka och välsignelse! sade de begge gamla. Och den unge mannen fylde ännu en gång glasen: — Hemkomst och bröllop i dag ett år till! ropade han, och då glasen voro tömda, tog han buteljen och lyfte den högt i vädret: — Du har varit med på den härligaste dagen i mitt lif, du skall icke tjena någon mera!

Och han kastade den högt upp i luften. Då tänkte minst buntmakarens dotter på, att hon ännu en gång skulle få se den flyga, men det skulle hon; nu föll den ned i den täta vassen i den lilla skogssjön; buteljhalsen kom ännu så lifligt i håg, huru den låg der och tänkte: — Jag gaf dem vin, och de ge mig dyvatten, men det är väl menadt! Den kunde icke mera se de förlofvade och de förnöjda gamla, men den hörde dem ännu länge jubla och sjunga. Så kommo två små bondgossar, kikade in i vassen, fingo se buteljen och togo den; nu var den försörjd.

Digitized by Google

Hemma i skogskojan, der de bodde, hade deras äldste broder, som var sjöman, dagen förut varit och tagit afsked, emedan han skulle ut på en af långresorna; modern stod nu och packade ned ett och annat, som fadern skulle gå in till staden med på aftonen, för att ännu en gång före afresan se sonen och gifva honom sin och moderns helsning. En liten butelj med kryddadt bränvin var inlagd i knytet; nu kommo gossarne med en större, starkare butelj, den som de hittat; den kunde det gå mera i än i den lilla, och det var just en sådan der

Buteljhalsen hade aldrig sedan kunnat glömma detta högtidliga ögonblick.

god snaps för en dålig mage; det var lagdt hypericum på. Det var icke det röda vinet som förut, buteljen fick, den fick de bäska dropparna, men de äro också goda — för magen. Den nya buteljen och icke den lilla skulle med; — och så kom buteljen åter ut på vandring, den kom om bord till Peter Jensen, och det var just på samma fartyg, der den unge styrmannen var, men han såg icke buteljen och skulle icke heller

Digitized by Google

ha känt igen den eller tänkt: — Det är den, hvarur vi drucko förlofningens och hemkomstens skål.

Det var visserligen icke längre vin i den, men det var något lika så godt; den blef också alltid, då Peter Jensen tog fram den, af kamraterne kallad apotekaren; den skänkte den goda medicinen, den som hjelpte för magen; och den hjelpte, så länge det fans en droppe i den. Det var en rolig tid, och buteljen sjöng, när man strök den med korken; den fick då namnet stora lärkan, Peter Jensens lärka.

Lång tid hade gått, den stod tom i en vrå, då hände det — ja, om det var på utresan eller hemresan, visste buteljen icke så noga, ty den hade icke varit i land: då uppväxte en

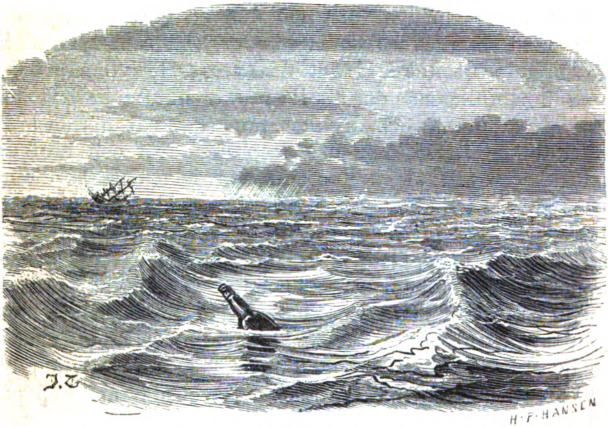

Den gungade nu på vågen med helsning och dödsbud.

storm; stora sjöar vältade sig svarta och tunga, lyfte och kastade fartyget; masten bröts af, en sjö slog in en planka, pumparna kunde icke mera göra nytta; det var kolmörk natt; fartyget sjönk, men i sista minuten skref den unge styrmannen på en papperslapp: »I Jesu namn, vi förlisa!» Han skref sin bruds namn, sitt och fartygets, stoppade lappen i en tom butelj, som stod der, pressade korken hårdt uti och kastade ut buteljen i det stormande hafvet; han visste icke, att det var den butelj, hvarur glädjens och hoppets skål iskänkts åt ho-

Digitized by Google

nom och henne; den gungade nu på vågen med helsning och dödsbud.

Fartyget sjönk, besättningen sjönk; buteljen flög som en fågel, den hade ju hjerta, ett fästmansbref uti sig. Och solen gick upp, och solen gick ned; för buteljen såg hon ut som, i dess tillvaros början, den röda, glödande ugnen; den kände längtan att flyga dit in igen. Den fick pröfva stiltje och nya stormar; icke stötte den mot något klippstycke, icke slukades den af någon haj; mer än år och dag dref den omkring, än mot norr, än mot söder, allt efter som strömmarna förde den. Den var för öfrigt sin egen herre, men det kan man också bli trött vid.

Den skrifna lappen, det sista afskedet från brudgum till brud skulle blott bringa sorg, om den en gång komme i rätta händer; men hvar voro dessa händer, de, som lyst så hvita, då de bredde ut duken i det friska gräset, i den gröna skögen, på förlofningens dag? Hvar var buntmakarens dotter? Ja, hvar var landet, och hvilket land låg väl närmast? Det visste buteljen icke; den dref och den dref och blef så till sist trött äfven vid att drifva, det var icke dess bestämmelse, men den dref likväl, tills den slutligen nådde land, ett främmande land. Den förstod icke ett ord af hvad som här sades, det var icke det tungomål, den förr hade hört talas, och det går mycket förloradt för en, när man icke förstår språket.

Buteljen blef upptagen och betraktad, lappen inuti den blef sedd, uttagen, vriden och vänd, men de förstodo icke, hvad som var skrifvet der, de begrepo endast, att buteljen blifvit kastad öfver bord och att det stod något derom på papperet, men hvad som stod der, det var det märkliga, — och det stoppades tillbaka i buteljen, och denna sattes upp i ett stort skåp, i ett stort rum, i ett stort hus.

Hvar gång främlingar kommo, blef lappen framtagen, vriden och vänd, så att skriften, som blott var med blyerts, blef mer och mer oläslig; slutligen kunde ingen mer se, att det var bokstäfver. Och buteljen stod ännu ett år i skåpet, kom sedan upp på vinden och blef höljd af dam och spindelväf; då tänkte den på bättre dagar, då den iskänkte rödt vin i den friska skogen och då den gungade på böljorna och hade en hemlighet att bära, ett bref, en afskedssuck.

Och nu stod den på vinden i tjugu år; den kunde ha stått

Digitized by Google

längre, om ej huset skolat byggas om. Taket blef rifvet, buteljen sedd och omtalad, men den förstod icke språket; det lär man icke genom att stå på vinden, till och med i tjugu år. — Hade jag stannat nere i rummet, menade den ganska riktigt, så hade jag nog lärt mig det.

Den blef nu tvättad och sköljd, den kunde behöfva det; den kände sig alldeles klar och genomskinlig, den var ung på nytt på gamla dagar, men lappen, som den burit på, den hade gått i diskbaljan.

Buteljen fyldes nu med frö, den kände icke till den sorten; den korkades igen och sveptes väl in, den såg hvarken lykta eller ljus, än mindre sol eller måne, och något bör man dock se, när man ger sig ut på resor, menade buteljen, men den såg ingenting; den gjorde dock det vigtigaste — den reste och kom dit den skulle; der packades den upp.

— Hvad de der utomlands gjort sig besvär med den, sades det, och så är den väl ändå spräckt! Men den var icke spräckt. Buteljen förstod hvart enda ord, som sades; det var på det tungomål, som den hade hört vid smältugnen och hos vinhandlaren och i skogen och på fartyget, det enda riktiga, goda, gamla språk, som man kunde förstå. Den hade kommit hem till sitt land, den fick välkomsthelsning. Den hade så när hoppat ur händerna på dem af bara glädje; den märkte knapt, att korken kom ur och att den sjelf blef tömd och nedsatt i källaren för att blifva gömd och glömd. Hemmet är bäst, till och med i källaren! Der föll det den aldrig in att tänka på, huru länge den låg der; den låg bra och det i åratal; så kom en dag folk dit ned, tog buteljerna och den med.

Utanför i trädgården var stor ståt; brinnande lampor hängde i girlander, papperslyktor strålade som stora tulpaner i transparang; det var också en härlig afton, vädret lugnt och klart; stjernorna lyste så blanka, och nyet var tändt; egentligen såg man hela den runda månen som ett blågrått klot med gyllene halfkant; det såg bra ut för goda ögon.

I de afsides belägna gångarna var det också någon illumination, åtminstone så mycken, att man kunde se att komma fram der; mellan häckarna stodo buteljer uppstälda, hvar och en med ett ljus i; der stod också buteljen, som vi känna, den, som en gång skulle sluta som buteljhals, som fågelglas; den fann i detta ögonblick allting här så makalöst vackert; den

Digitized by Google

var åter i det gröna, var åter med vid glädje och festlighet, hörde sång och musik, stimmande och sorlande af de många menniskorna, i synnerhet från den del af trädgården, der lamporna brunno och papperslyktorna visade färger. Sjelf stod den väl i en afsides liggande gång, men just det medförde något för tanken; buteljen stod och bar sitt ljus, stod här till nytta och nöje, och det är det rätta; i en sådan stund glömmer man tjugu år på vinden — och det är godt att glömma.

Tätt förbi den gick ett ensamt par, arm i arm, liksom brudparet ute i skogen: styrmannen och buntmakarens dotter; det var för buteljen, som om den lefde om det igen. I trädgården gingo gäster, och der gick folk, som fick se på dem och ståten, och bland de senare gick en gammal jungfru, utan slägtingar, men icke utan vänner; hon tänkte just på det samma som buteljen, hon tänkte på den gröna skogen och på ett ungt brudpar, som stod henne mycket nära; hon var en del deraf, hon var hälften; det var i hennes lyckligaste stund, och den glömmer man aldrig, äfven om man blir en aldrig så gammal jungfru. Men hon kände icke igen buteljen, och den kände icke igen henne; sålunda går man hvarandra förbi här i verlden — tills man mötes igen, och det gjorde de två, de hade ju kommit i samma stad.

Buteljen kom från trädgården till vinhandlaren, blef åter fyld med vin och såld till luftseglaren, som följande söndag skulle gå upp med balongen. Det var ett vimmel af menniskor för att se på, det var regementsmusik och många förberedelser; buteljen såg det från en korg, hvari den låg bredvid en lefvande kanin, som var helt modstulen, emedan den visste, att den skulle upp med för att gå ned med fallskärm; buteljen visste hvarken om upp eller ned, den såg, att balongen svälde ut så stor, så stor, och då den icke kunde blifva större, började den lyfta sig högre och högre och blifva så orolig; tågen, som höllo den, skar man af, och den sväfvade med luftseglaren, korgen, buteljen och kaninen; musiken ljöd och alla menniskor ropade hurra!

— Det är lustigt att så der gå till väders! tänkte buteljen; det är en ny seglats; der uppe kan man då inte törna på.

Och många tusen menniskor sågo efter balongen, och den gamla jungfrun såg också efter den; hon stod vid sitt öppna vindsfönster, der buren hängde med den lilla hämplingen, som

Digitized by Google

då icke hade något vattenglas, utan måste nöja sig med en kopp. I sjelfva fönstret stod ett myrtenträd; det var flyttadt litet åt sidan, för att det icke skulle knuffas ut, då den gamla jungfrun lutade sig fram för att se; och i balongen såg hon tydligt luftseglaren, som lät kaninen gå ned med fallskärm och derpå drack alla menniskors skål och sedan kastade buteljen högt i vädret; icke tänkte hon på, att hon hade sett just den samma flyga högt för henne och hennes vän på glädjens dag, i den gröna skogen, i ungdomstiden.

Buteljen fick icke tid att tänka; det kom den så oväntadt att med ens vara på sitt lifs höjdpunkt. Torn och dimma lågo djupt inunder, menniskorna voro så små, så små att skåda.

Nu sjönk den, och det med en helt annan fart än kaninen; buteljen gjorde kullerbyttor i luften, den kände sig så ung, så uppsluppen, den var halffull af vinet, men icke länge. Hvilken resa! Solen sken på buteljen, alla menniskor sågo efter den, balongen var redan långt borta, och snart var äfven buteljen borta; den föll på ett af taken och så var den i kras, men det var en sådan fart i bitarna, att de icke kunde ligga stilla; de hoppade och de trillade, tills de hunno ned på gården och lågo i ännu mindre bitar; blott buteljhalsen höll, och den var som om den blifvit afskuren med en diamant.

— Den kunde godt begagnas till fågelglas, sade mannen i källarvåningen, men sjelf hade han hvarken fågel eller bur, och det var för mycket att skaffa sig dessa derför att han nu hade buteljhalsen, som kunde begagnas som glas; den gamla jungfrun på vinden kunde möjligen använda den, och så kom buteljhalsen dit upp, fick en kork i sig — och hvad som förr var vändt uppåt, kom nu nedåt, såsom det ofta sker vid förändringar — fick friskt vatten och hängdes utanpå buren åt den lilla fågeln, som sjöng, så att det klang efter.

— Ja, du kan gerna sjunga! var hvad buteljhalsen sade, och den var ju märkvärdig, den hade varit i balongen. — Mera visste man icke af dess historia. Nu hängde den som fågelglas, kunde höra folk stimma och stoja nere på gatan, höra den gamla jungfruns tal inne i kammaren: der var just besök, en jemnårig väninna, de talade med hvarandra — icke om buteljhalsen, men om myrtenträdet vid fönstret.

— Du skall sannerligen inte kasta bort fyra kronor på en

Digitized by Google

brudbukett åt din dotter, sade den gamla jungfrun; du skall hos mig få en vacker en, full med blommor. Ser du, huru härligt trädet står! Ja, det är just ett skott af det myrtenträd, som du gaf mig dagen efter min förlofningsdag, det, af hvilket jag sjelf, när året var förbi, skulle tagit min brudbukett, men den dagen kom inte! Lyckta blefvo de ögon, som skulle hafva lyst för mig till glädje och välsignelse i detta lifvet. På hafvets botten sofver han sött, den englasjälen! — Trädet blef ett gammalt träd, men jag blef ännu äldre, och då trädet tvinade bort, tog jag den sista friska qvisten, satte den i jorden, och qvisten har nu blifvit ett så der stort träd och kommer sålunda dock slutligen på bröllopsståt, blir brudbukett åt din dotter.

Och det stod tårar i den gamla jungfruns ögon; hon talade om sin ungdomsvän, om förlofningen i skogen; hon tänkte på skålen, som dracks, tänkte på den första kyssen — men det sade hon icke, hon var ju en gammal jungfru; hon tänkte på så mycket, men tänkte alls icke på, att alldeles utanför hennes fönster fans ännu ett minne från den tiden, halsen på den butelj, som sade svapp, då korken smälde ur till skålen. Men buteljhalsen kände icke heller igen henne, ty den hörde icke på hvad hon berättade — dels äfven derför, att den endast tänkte på sig sjelf.

80.

De vises sten.

Du känner ju historien om Holger Danske? Den vilja vi icke berätta dig, men fråga, om du från denna kommer i håg, att »Holger Danske vann det stora Indialand öster ut till verldens ända, till det träd, som kallas solens träd», såsom Kristen Pedersen säger. Känner du Kristen Pedersen? Det kan göra det samma, att du icke känner honom. Holger Danske gaf presten Jon makt och värdighet öfver Indialand. Känner du presten Jon? Ja, det kan också göra det samma, att du icke känner honom, ty han förekommer alls icke i den här historien. Du skall här få höra om solens träd i »Indialand»

Digitized by Google

öster ut till verldens ända», såsom de trodde den tiden, de som icke hade läst geografi, såsom vi ha; men det kan nu också göra det samma.

Solens träd var ett präktigt träd, hvars make vi aldrig sett och du heller aldrig skall få se; kronan sträckte sig flere mil rundt omkring, den var egentligen en hel skog; hvar och en af dess minsta grenar var åter ett helt träd; der fans palm, bok, pinie, platan; ja, alla slags träd, som finnas rundt omkring i hela verlden, sköto här fram som qvistar på de stora grenarna, och dessa sjelfva med sina bugter och knölar bildade liksom dalar och höjder; de voro klädda med en sammetslen grönska, som vimlade af blommor; hvarje gren var som en vidsträckt, blomstrande äng eller den vackraste trädgård; solen sken hit ned med härliga strålar, det var ju solens träd, och fåglar från alla verldens kanter samlade sig här, fåglar från det fjerran Amerikas urskogar, från Damaskos' rosenträdgårdar, från det inre Afrikas skogsöken, der elefanten och lejonet inbilla sig, att de ensamma regera; polarfåglarna kommo, och storken och svalan kommo naturligtvis också; men fåglarna voro icke de enda lefvande varelser, som kommo hit; hjorten, ekorren, antilopen och hundratals andra djur med snabbhet och skönhet voro hemma här. Trädets krona var ju en stor, doftande trädgård, och inuti den, der de allra största grenarna sträckte sig likt gröna höjder, låg ett slott af kristall, med utsigt åt alla verldens länder; hvarje torn reste sig som en lilja; man kunde gå upp genom stjelken, ty det fans en trappa inuti, då kan du ju nog förstå det; man kunde stiga ut på bladen, de voro balkonger, och öfverst i sjelfva blomman var den vackraste strålande rotunda, som icke hade annat tak än den blå himmeln med sol eller stjernor. Lika härligt, på ett annat sätt, var det nere i slottets vidsträckta salar; här afspeglade sig på väggarna hela verlden rundt omkring; man kunde se allt, som der tilldrog sig, så att man icke behöfde läsa tidningar, och sådana hade de ej heller här. Allt var att skåda i lefvande bilder, om man bara orkade med det eller hade lust dertill; ty för mycket är för mycket, äfven för den visaste man, och här bodde den visaste man. Hans namn är så svårt att uttala, du kan icke tala ut det, och det kan då också göra det samma. Han visste allt hvad en menniska kan veta och kan komma att få veta på denna jorden; hvarje uppfinning,

Digitized by Google

som var gjord och skulle komma att göras, men icke heller mera, ty det fins en gräns för allt. Den vise konung Salomo var endast hälften så klok, och han var likväl mycket klok; han herskade öfver naturkrafterna, öfver mäktiga andar, ja, Döden sjelf måste hvarje morgon bringa honom bud och lista öfver hvilka som den dagen skulle dö; men konung Salomo sjelf måste också dö, och det var denna tanke, som ofta underbart lifligt uppfylde Granskaren, den mäktige herrn på slottet i solens träd. Äfven han, huru högt han än i visdom

Jag rider ut i den vida verlden, sade den äldste.

stod öfver menniskorna, skulle en gång dö, visste han; hans barn skulle äfven dö; likt skogens löf skulle de vissna och blifva stoft. Menniskoslägten såg han blåsas bort som bladen på trädet och nya komma i stället; men bladen, som föllo, växte aldrig upp igen, de öfvergingo till stoft, till andra växtdelar. Hvad skedde med menniskorna, då dödens engel kom? Hvad var det att dö? Kroppen gick till upplösning, och själen — ja, hvad var hon? Hvad blef det af henne? Hvart gick hon?

Digitized by Google

— Till det eviga lifvet, sade religionens tröst; men hurudan var öfvergången? Hvar lefde man och huru? — I himmeln der uppe, sade de fromma. Dit upp gå vi. — Dit upp! upprepade den vise och såg mot sol och stjernor. Dit upp! Och han såg från jordens runda klot, att upp och ned var ett och det samma, efter som man stod på det kringhvälfvande klotet; och om han steg upp så högt, som jordens högsta berg lyfte sina toppar, så blef den luft, som vi här nere kalla klar och genomskinlig, »den rena himmeln», ett kolsvart mörker, utspändt som ett kläde, och solen syntes glödande utan strålar, och vår jord låg svept i en orangefärgad dimma. Begränsadt var det för kroppens öga, tillslutet äfven för själens; huru ringa var icke vårt vetande! Äfven den visaste kände endast föga af det för oss vigtigaste.

I slottets lönkammare låg jordens största skatt, »Sanningens bok». Blad för blad läste han i den. Det var en bok, i hvilken hvarje menniska är i stånd att läsa, men endast styckevis; skriften går upp och ned för månget öga, så att det icke förmår stafva sig till orden; på somliga blad blir skriften ofta så blek, så utplånad, att man endast ser ett tomt blad. Ju visare man är, desto mera kan man läsa, och den visaste läser det allra mesta. Han förstod att dertill samla stjernljuset, solljuset, fördolda krafters ljus och andens ljus; genom detta förstärkta sken på bladen trädde ännu mera af skriften fram för honom; men vid den afdelning i boken, hvars öfverskrift är: »Lifvet efter döden», kunde icke så mycket som en enda prick urskiljas. Detta gjorde honom bedröfvad. Skulle han icke vara i stånd att här på jorden finna ett ljus, hvarigenom det, som här stod i Sanningens bok, kunde blifva synligt för honom?

Liksom den vise konung Salomo förstod han djurens språk; han hörde deras sång och tal; men derigenom blef han icke klokare härpå; han upptäckte krafterna hos växter och metaller, krafter att aflägsna sjukdomar, att uppskjuta döden, men icke att tillintetgöra den. Uti allt hvad skapadt var och som han kunde nå sökte han att finna ljuset, som förmådde bestråla vissheten om ett evigt lif, men han fann det icke: Sanningens bok låg för honom som med oskrifna blad. Kristendomen visade honom i Bibeln förtröstans ord om ett evigt lif, men han ville läsa det i sin bok, och i denna såg han intet.

Digitized by Google

Fem barn hade han, fyra söner, uppfostrade så, som den visaste far kan uppfostra sina barn, och en dotter, vacker, mild och klok, men blind. Detta tycktes likväl icke vara henne till någon afsaknad; far och bröder voro ögon åt henne, och innerligheten var henne syn för sägen.

Sönerne hade aldrig varit längre bort från slottets salar än trädets grenar sträckte sig, systern ännu mindre; de voro lyckliga barn i barndomens hem, i barndomens land, i det sköna, doftande solens träd. Liksom alla barn tyckte de mycket om att höra berättas, och fadern berättade dem mycket, som andra barn icke skulle ha förstått; men dessa voro då också lika kloka som hos oss de flesta gamla menniskor. Han förklarade för dem hvad de sågo i lefvande bilder på slottets väggar, menniskornas förrättningar och händelsernas gång i alla länder på jorden, och ofta önskade sönerne, att de finge vara med der ute och deltaga uti alla dessa storverk; men fadern sade dem då, att det var tungt och bittert i verlden; den var icke alldeles sådan, som de sågo den från sin sköna barnverld. Han talade med dem om det sköna, sanna och goda, sade, att dessa tre ting hölle verlden tillsammans, och under det tryck, dessa ledo, blefve de en ädelsten, klarare än diamantens vatten; dess glans hade värde inför Gud, den öfverstrålade allt och vore egentligen den, man kallar »de vises sten». Han sade dem, att liksom man genom det skapade komme till visshet om Gud, så komme man genom menniskorna sjelfva till visshet om, att en sådan ädelsten funnes; mera kunde han icke säga om den, mera visste han icke. Denna berättelse skulle nu för andra barn ha varit svår att förstå; men dessa förstodo den, och sedan komma nog de andra med.

De frågade fadern om det sköna, sanna och goda, och han förklarade dem det, sade dem så mycket, sade äfven, att då Gud skapade menniskan af jord, gaf han sin skapelse fem kyssar, eldkyssar, hjertekyssar, innerliga vår herres kyssar, och de äro det som vi nu kalla de fem sinnena; genom dem se, förnimma och fatta vi det sköna, sanna och goda, genom dem blir det värderadt, skyddadt och befrämjadt; fem sinnesförmögenheter äro gifna inåt och utåt, rot och krona, kropp och själ.

Detta tänkte nu barnen mycket öfver, det låg i deras tankar både natt och dag; då drömde den äldste af bröderne en vacker

Digitized by Google

dröm, och sällsamt nog drömde den andre brodern den äfven, och den tredje drömde den, och den fjerde, alla drömde de alldeles ett och det samma. Han drömde, att han drog ut i verlden och fann de vises sten. Som en lysande flamma strålade den på hans panna, då han i morgongryningen på sin pilsnabba häst red tillbaka öfver de sammetsgröna ängarna i hemmets trädgård in i fäderneslottet, och ädelstenen kastade ett så himmelskt ljus och skimmer öfver bokens blad, att det blef synligt, som der stod skrifvet om lifvet på andra sidan grafven. Systern drömde icke om att komma ut i den vida verlden; det föll henne aldrig in, hennes faders hus var hennes verld.

— Jag r der ut i den vida verlden, sade den äldste. Jag måste ändå pröfva på dess lif och tumla om bland menniskorna; endast det goda och sanna vill jag; med dem värnar jag det sköna. Mycket skall bli annorlunda, då jag kommer med! Ja, han tänkte käckt och stort, såsom vi alla göra hemma i kakelugnsvrån, innan vi komma ut i verlden och pröfva på regn och rusk och törnbuskar.

De fem yttre och inre sinnena voro hos honom liksom hos de andra bröderne högst utmärkta; men en hvar af dem hade i synnerhet ett sinne, som i styrka och utveckling öfverträffade alla de andra; hos den äldste var det synen, som i synnerhet skulle komma honom till godo. Han hade ögon för alla tider, sade han, ögon för alla folkslag, ögon, som kunde se ända ned i jorden, der skatterna lågo, och ända in i menniskornas bröst, som om der endast varit en glasruta för; — det vill då säga, han kunde se mera, än vi kunna se på kinden, som rodnar och bleknar, i ögat, som gråter eller ler. Hjort och antilop följde honom till gränsen vester ut, och der kommo de vilda svanarna och flögo mot nordvest; dem följde han, och så var han långt ute i den vida verlden, långt ifrån faderns land, som sträckte sig »öster ut till verldens ända».

Åh, hvad han spärrade upp ögonen! Det var så mycket att se, och det är alltid något annat att se stället och saken sjelfva än att se dem i bilder, om dessa än äro aldrig så goda, och de voro utomordentligt goda de der hemma i hans faders slott. Han var i första ögonblicket nära att tappa båda ögonen af häpnad öfver allt det skräp, all den fastlagsrisgrannlåt,

Digitized by Google

som gick och gälde för det sköna; men han tappade dem icke, han hade en annan bestämmelse för dem.

Grundligt och ärligt ville han gå till väga vid uppskattningen af det sköna, sanna och goda; men huru stod det till med dem? Han såg, att det fula som oftast fick buketten, der det sköna borde ha haft den; det goda blef ofta obemärkt, medan man klappade åt och icke kringklappade medelmåttan. Folk såg på namn och icke på gagn, såg på rocken och icke på mannen, på kall och icke på kallelse. Det kunde nu icke vara annorlunda.

— Ja, jag måste väl riktigt gripa mig an! tänkte han. Och han grep sig an. Men då han sökte det sanna, kom djefvulen, som är lögnens fader och lögnen sjelf. Denne hade gerna genast slagit ut båda ögonen på den seende, men detta var för groft; djefvulen går mera fint till väga; han lät honom söka det sanna och se på det och på det goda med; men just som han såg, blåste djefvulen honom ett grand i ögat, i båda ögonen, det ena grandet efter det andra; det var icke godt för synen, icke ens för den bästa syn. Djefvulen blåste så upp grandet, till dess det blef en bjelke, och så var det förbi med de der ögonen; der stod den seende såsom en blind man midt i den vida verlden, och denna litade han icke på; han uppgaf sina goda tankar om henne och om sig sjelf, och när man uppgifver både verlden och sig sjelf, ja, då är det förbi med en.

— Förbi! sjöngo de vilda svanarna, som flögo bort öfver hafvet öster ut. — Förbi! sjöngo svalorna, som flögo mot öster till solens träd, och det var icke goda nyheter för dem der hemma.

— Det har säkert gått den seende illa, sade den andre brodern; men det kan väl gå den hörande bättre. Hörselns sinne var det, som denne i synnerhet hade skärpt; han kunde höra gräset växa, så långt hade han kommit.

Hjertligt afsked tog han och red bort med goda gåfvor och goda föresatser. Svalorna följde honom, och han följde svanarna, och så var han långt från hemmet ute i den vida verlden.

Man kan nu också ha för mycket af en god sak, det fick han besanna; hörseln hos honom var för stark; han hörde ju gräset växa, men så hörde han äfven hvarje menniskohjerta

Digitized by Google

slå i glädje eller smärta; det förekom honom, som om hela verlden varit en stor urmakarverkstad, der alla uren gingo »tick, tack!» och alla tornuren slogo »bing, bång!» Nej, det var outhärdligt! Men han höll öronen styfva så länge han kunde. Slutligen blef det för våldsamt för en enda menniska allt detta stoj och larm. Der kommo gatpojkar om sextio år; åldern gör ingenting till saken. De skrålade, och det var nu bara att skratta åt; men så kom sqvallret, det hvisslade genom alla hus, gator och gränder, ända ut på landsvägen; lögnen var högröstad och spelade herre; narrbjellran ringde och sade, att hon var en kyrkklocka. Det blef för rasande för den hörande; han stoppade fingrarna i båda öronen, men ändå hörde han falsk sång och ful klang; sqvaller och sladder, envisa påståenden, icke värda två ruttna lingon, fladdrade kring tungan, så att det sade knick, knack i det goda sällskapslifvet. Der var ljud och oljud, buller och skrål, utåt och inåt; bevare oss, det var outhärdligt, det var alldeles för befängdt! Han stack fingrarna djupare och djupare in i båda öronen, och så spräcktes örhinnan. Nu hörde han ingenting, icke heller det sköna, sanna och goda, der hvarest hörseln skulle vara en bro till hans tanke; och han blef tyst och misstänksam, trodde ingen, trodde till slut icke sig sjelf, och det är mycket olyckligt. Han skulle icke kunna finna och föra hem den mäktiga ädelstenen, och han uppgaf den och sig sjelf med, och det var nu det allra värsta. Fåglarna, som flögo öster ut, förde budskap derom, till dess det nådde faderns slott i solens träd. Några bref kommo icke, det fans ju ej heller någon postgång.

— Nu vill jag försöka, sade den tredje; jag har en fin näsa. Detta var nu icke fint sagdt, men så sade han, och man måste taga honom sådan han var; han var det goda lynnet, och han var poet, en verklig poet; han kunde sjunga ut hvad han icke kunde säga; mycket kom honom i tankarna långt förr än hos de andra. Jag har fint väderkorn, sade han, och det var också luktsinnet, som hos honom var i hög grad utveckladt, och detta gaf han ett vidsträckt område i det skönas rike. En tycker om äpledoft, och en tycker om stalldoft, sade han. Hvarje doftregion i det skönas rike har sin publik. Några känna sig hemmastadda i krogluft vid den rykande talgljusveken, der supens stank blandar sig med den usla tobaksrökens; andra sitta hellre i den qvalmiga jasmindoften eller

Digitized by Google

gnida sig med den starka nejlikoljan; den kan man då känna! Några söka den friska hafsbrisen, den häftiga stormbyn eller stiga upp på den höga bergstoppen och se ned på lifvets brådskande småbestyr. Ja, det sade han; det var som om han förr hade varit ute i verlden, lefvat med menniskorna och kände dem; men han hade den klokskapen i sig sjelf; den var poeten i honom, det som vår herre hade gifvit honom till skänks i vaggan.

Nu sade han farväl till fädernehemmet i solens träd; han gick genom det sköna hemmet; men utanför satte han sig upp på strutsen, som springer fortare än en häst, och då han sedan fick se de vilda svanarna, svängde han sig upp på ryggen af den starkaste. Han älskade mycket ombyte, och så flög han ut öfver hafvet till främmande land med stora skogar, djupa sjöar, väldiga berg och stolta städer; och hvart han kom, var det som om det gått solsken öfver nejden; hvarje blomma och buske doftade starkare i känslan af att det i närheten fans en vän, en beskyddare, som värderade och förstod den, ja, sjelfva den förqväfda rosenhäcken lyfte sina grenar, utvecklade sina blad och bar den täckaste ros; en hvar kunde se henne; sjelfva den svarta, våta skogssnigeln märkte hennes skönhet.

Satte han sig upp på strutsen.

— Jag vill gifva blomman mitt märke, sade snigeln. Nu har jag spottat på henne; annat kan jag inte göra.

— Så går det nog med det sköna i verlden, sade poeten,

Digitized by Google

och han sjöng en visa derom, sjöng den på sitt sätt; men ingen hörde på den; derför gaf han trumslagaren fem öre och en påfågelsfjäder, och sedan satte han visan för trumma och trummade ut den i staden, på alla gator och gränder. Nu hörde folk på den och sade, att de förstodo den, den var så djup! Och nu kunde poeten sjunga flere visor, och han sjöng om det sköna, sanna och goda, och de hörde derom på krogen, der talgljuset osade, de hörde det på den friska klöfverängen, i skogen och på det öppna hafvet. Det såg ut som om denne broder skulle få större framgång än de båda andra haft; men det kunde djefvulen icke lida, och så kom han strax med konungarökelse och kyrkrökelse och all den ärans rökelse, som finnas kan och som djefvulen förstår att distillera, de allra starkaste rökelser, som qväfva alla andra och som kunna göra till och med en engel yr i hufvudet, så mycket lättare då en stackars poet. Fan vet nog huru han skall taga sitt folk. Han tog poeten med rökelse, så att han rent af förlorade sig i den, glömde sin sändning, sitt fädernehem — allt och sig sjelf med; han gick upp i rök och rökelse.

Alla småfåglarna, då de fingo höra det, sörjde och sjöngo icke på tre dagar. Den svarta skogssnigeln blef ännu svartare, men icke af sorg, utan af afund. — Det var för mig, sade han, som man borde ha rökt, ty det var jag, som gaf honom ideen till hans mest berömda visa, den för trumma, om verldens gång; det var jag som spottade på rosen; det kan jag skaffa vitnen på.

Men hemma i Indiens land hördes ej något bud derom; alla småfåglarna sörjde ju och tego i tre dagar, och då sorgtiden var förbi, ja, då hade sorgen varit så stark, att de hade glömt hvilken de sörjde öfver. Så går det!

— Nu måste väl jag också ut i verlden — och bli borta som de andra, sade den fjerde brodern. Han hade ett lika godt lynne som den föregående, men han var icke poet, och derför hade han just skäl att ha godt lynne; de två hade bragt munterhet på slottet; nu gick den sista munterheten. Synen och hörseln hafva alltid af menniskorna ansetts för de två förnämsta sinnena, dem man i synnerhet önskar sig starka och skärpta; de tre andra sinnena anses för mindre väsentliga; men detta var alls icke denne sons åsigt; han hade i synnerhet utvecklat smaken i all den betydelse, hvari den kan tagas, och den har en stor makt och för ett mäktigt regemente.

Digitized by Google

Den regerar öfver både det som går genom munnen och genom själen; derför smakade han äfven på hvad som var i panna och krüka, i butelj och i kar. Detta var det grofva i embetet, sade han. Hvarje menniska var honom en panna, i hvilken det kokade, hvarje land ett ofantligt kök, andligen taget; detta var det fina, och nu ville han ut för att pröfva det fina.

— Kanske är lyckan mig mera bevågen än den varit mina bröder, sade han. Jag beger mig af; men huru skall jag färdas? Äro luftbalongerna upptäckta? frågade han sin far, som ju kände till alla upptäckter, både de som voro gjorda och de som skulle blifva det. Men luftbalongerna voro icke upptäckta, icke heller ångfartyg och jernvägar. — Ja, så tager jag en luftbalong! sade han. Min far vet, huru de skola göras och styras, och det lär jag mig. Ingen känner uppfinningen, och så tro de att det är en luftsyn. Då jag begagnat balongen, bränner jag upp den; derför måste du också ge mig några stycken af den der blifvande uppfinningen, som kallas kemiska svafvelstickor.

Men han satt på tornspirans tupp.

Allt detta fick han, och så flög han, och fåglarna följde längre med honom, än de hade följt med de andra bröderne; de hade stor lust att se, huru det skulle gå med den flygten; och allt jemt kommo flere till, ty de voro nyfikna; de trodde att det var ett nytt slags fågel, som flög; jo, han fick sällskap med besked! Luften blef svart af fåglar; de kommo som ett stort moln, som gräshoppssvärmen öfver Egyptens land, och så var han ute i den vida verlden.

— Jag har haft en god vän och hjelpare i östanvinden, sade han.

Digitized by Google

— Östanvinden och vestanvinden, menar du! sade vindarna. Vi ha varit två som turat om, annars hade du inte kommit nordvest ut.

Men han hörde icke hvad vindarna sade, och det kan också vara det samma. Fåglarna följde nu icke heller med längre; då de voro som allra talrikast, tröttnade ett par af dem vid färden. Man hade gjort för mycken affär af den saken, sade de. Han gjorde sig inbillningar! — Det är alls ingenting att flyga efter; det är ingenting; det är bara skräp! Och så stannade de efter, allesammans stannade efter; allt i hop var ju ingenting.

Och balongen sänkte sig ned öfver en af de största städerna; der satte sig luftseglaren på det högsta stället, det var kyrktornsspiran. Balongen gick till väders igen; men det skulle den icke; hvart den tog vägen, var icke godt att säga; men det är också det samma, den var ju ännu icke uppfunnen.

Der satt han nu öfverst på kyrktornsspiran; fåglarna flögo icke till honom; de voro trötta vid honom, och han var trött vid dem. Alla stadens skorstenar rökte och doftade.

— Det är altaren, som äro uppresta åt dig, sade vinden; den ville nu säga honom någonting behagligt. Och han satt der så käck och såg ned på folket på gatorna. Der gick en stolt öfver sin penningpung, en annan öfver sin nyckel baktill, ehuru han icke hade någonting att läsa upp; en var stolt öfver sin frack, i hvilken det var mal, och en öfver sin kropp, i hvilken det var mask.

— Fåfänglighet! — Ja, jag måste väl snart ned och röra om i grytan och smaka, sade han. Men här vill jag likväl sitta ännu en liten stund; vinden kittlar mig så skönt på ryggen, det är någonting mycket angenämt. Jag sitter qvar här så länge samma vind blåser. Jag vill ha litet hvila. Det smakar godt att ligga länge på morgonen, när man har mycket att göra, säger den late; men lätjan är en rot till allt ondt, och något ondt fins det inte inom vår familj, det säger jag, och det säger hvar enda pojke på gatan. Jag sitter qvar så länge den här vinden blåser, det smakar mig.

Och han satt qvar; men han satt på tornspirans tupp, som vände och vred sig med honom, så att han trodde att det allt jemt var samma vind; han satt qvar, och der kunde han få sitta länge och smaka.

Men i Indiens land, i slottet på solens träd hade det blifvit

Digitized by Google

tomt och tyst, då bröderne sålunda, den ene efter den andre, hade dragit bort.

— Det går dem inte väl, sade fadern. Aldrig föra de hem den lysande ädelstenen; den finnes inte för mig, de äro borta, döda! Och han lutade sig ned öfver Sanningens bok och stirrade på det blad, der han skulle läsa om lifvet efter döden; men der fans ingenting för honom att se eller veta.

Den blinda dottern var hans tröst och glädje; hon slöt sig med så innerlig kärlek till honom. För hans glädje och lycka önskade hon, att den kostbara juvelen måtte blifva funnen och hemförd. Med sorg och längtan tänkte hon på bröderne. Hvar voro de? Hvar vistades de? Hon önskade så innerligt, att hon skulle kunna drömma om dem; men, underligt nog, icke ens i drömmen kunde hon sammanträffa med dem. Ändtligen drömde hon en natt, att deras röster ljödo till henne; de kallade, de ropade ute ifrån den vida verlden, och hon måste dit ut, långt, långt bort, och likväl tyckte hon sig der ännu vara i sin faders hus; bröderne träffade hon icke, men i sin hand kände hon det bränna som eld; den smärtade likväl icke: hon höll i den lysande ädelstenen och gaf den åt sin fader. Då hon vaknade, trodde hon i första ögonblicket, att hon ännu höll den i handen; men det var sin slända hon hade fattat om. Under de långa nätterna hade hon spunnit oaflåtligt; på tenen var en tråd finare än spindelns spånad; mennisko-ögon kunde icke upptäcka den enkla tråden; hon hade vätt den med sina tårar, och den var stark som ett ankartåg. Hon reste sig upp; hennes beslut var fattadt, drömmen måste blifva en verklighet. Det var natt, hennes far sof; hon kysste hans hand, tog sedan sin ten och band ändan af tråden fast vid faderns hus, annars skulle ju hon, den blinda, aldrig kunna hitta hem igen; tråden hade hon att hålla sig till; den litade hon på, men icke på sig sjelf eller andra. Hon plockade fyra blad af solens träd; dem ville hon gifva åt väder och vind att föra till bröderne såsom bref och helsning, i fall hon icke skulle möta dem der ute i den vida verlden. Huru skulle det väl gå henne, det stackars blinda barnet? Dock, hon hade ju den osynliga tråden att hålla sig vid; framför alla de andra egde hon en gåfva: innerligheten, och genom denna var det, som om hon haft ögon ända ut i fingerspetsarna och öron ända in i hjertat.

Digitized by Google

Och så gick hon ut i den vimlande, bullrande, underliga verlden, och hvart hon kom, blef himmeln solskensklar; hon kunde känna dess varma strålar, regnbågen spände sig från det svarta molnet öfver den blå luften; hon hörde fåglarnas sång; hon kände doften af orange- och äplelundarna så stark, att hon tyckte sig kunna smaka den. Milda toner och ljuflig sång nådde hennes öra, men äfven tjut och skrik; i sällsam strid med hvarandra ljödo tankar och omdömen. Inuti hjertats gömslen ljödo hjerteklangen och tankeklangen från menniskorna. Det brusade i kör:

»Vårt jordlif är blott regn och rusk,
en natt, hvari vi gråta.»

men der ljöd också sången:

»Vårt jordlif är ett rosenträd
med solsken och med glädje.»

Och ljöd det bittert:

»En hvar blott tänker på sig sjelf,
den sanning är oss gifven.»

så ljöd till svar:

»Af kärlek går en mäktig ström
igenom jordelifvet.»

Hon hörde ju äfven orden:

»Det hela här är mycket smått,
allt har en afvigsida.»

men hon förnam också:

»Det sker så mycket stort och godt,
som verlden knapt får veta.»

Och sjöng det rundt omkring i brusande kör:

»Gör narr af allt, allting bele,
tjut med i ulfvalåten!»

så ljöd det inne i den blinda flickans hjerta:

»Bygg på dig sjelf, håll fast vid Gud,
ske så hans vilja, amen!»

Och hvar hon trädde upp, i kretsen af män och qvinnor, bland gamla och unga, lyste i själen medvetandet af det sanna, det goda och det sköna; öfver allt hvart hon kom, i konstnärens atelier, i den rika, festliga salongen och i fabriken bland de surrande hjulen, var det som om en solstråle kommit, som om strängaspel klingat, blomman doftat och den uppfriskande daggdroppen fallit på det försmäktande bladet.

Men detta kunde djefvulen icke lida; han har nu mer än tio

Digitized by Google

tusen mäns förstånd, och så hittade han på råd. Han gick till kärret, tog bubblor af det ruttna vattnet, lät ett sjudubbelt eko af lögnens ord ljuda öfver det för att göra det kraftigare; han stötte till pulver betalda lofqväden och lögnaktiga liktal, så många som kunde uppletas, kokade dem i tårar, som afunden hade gråtit, strödde der ofvan på smink, skrapadt af en vissnad frökenkind, och skapade häraf en flicka, i gestalt och åtbörder lik den blinda, välsignelserika flickan. — »Innerlighetens milda engel» kallade henne menniskorna, och så hade djefvulen spelet vunnet. Verlden visste icke, hvilkendera af de två som var den rätta, och huru skulle verlden kunnat veta det?

»Bygg på dig sjelf, håll fast vid Gud,
ske så hans vilja, amen!»

sjöng den blinda flickan med full förtröstan. De fyra gröna bladen från solens träd gaf hon åt väder och vind att föra som bref och helsning till hennes bröder, och hon var förvissad om, att detta skulle gå i fullbordan, ja, att äfven det skulle gå i fullbordan, att juvelen skulle blifva funnen, den, som öfverstrålade all jordisk härlighet. Från menskligħetens panna skulle den stråla till faderns hus.

— Till min faders hus! upprepade hon. Ja, på jorden är juvelens hem, och mer än vissheten derom för jag med mig; jag känner dess glöd; den sväller allt större och större här i min tillslutna hand. Hvarje litet sanningskorn, om än aldrig så fint, som den skarpa vinden bar och förde med sig, uppfångade jag och gömde; jag lät det genomträngas af doften från allt det sköna, i verlden finnes så mycket deraf, äfven för den blinde; jag tog klangen af menniskans hjertslag i det goda och lade deruti. Stoftgrand är visserligen allt, som jag för med mig, men dock den sökta ädelstenens stoft i rikt mått, hela min hand har jag full! Och hon sträckte den fram mot — fadern. Hon var i hemmet; med tankens flygt hade hon nått dit, medan hon icke släpte den osynliga tråden till faderns hus.

De onda makterna foro med orkanens buller fram öfver solens träd och trängde med en vindstöt mot den öppna porten, in i lönkammaren.

— Det blåser bort! ropade fadern och grep om handen, som hon hade öppnat.

— Nej! ropade hon i trygt medvetande; det kan inte blåsa bort; jag känner strålen värma in i min själ.

Digitized by Google

Och fadern såg en lysande låga, der det gnistrande stoftet for ut ur hennes hand, öfver bokens hvita blad, som skulle förkunna om vissheten af ett evigt lif; i bländande glans stod der en skrift, blott ett enda synligt ord, det enda ordet:

Tro.

Och de fyra bröderne voro åter hos dem; hemlängtan hade gripit dem och fört dem, då det gröna bladet föll på deras bröst; de voro komna; flyttfåglarna följde med, och hjort, antilop och alla skogens djur; äfven dessa ville deltaga i glädjen, och hvarför skulle icke djuren få det, om de kunna?

Från ordet tro gick hoppets bro.

Och liksom vi ofta ha sett, då solstrålen skiner genom ett hål i dörren in i det damuppfylda rummet, att der då vrider sig en lysande stoftpelare, lika så, men icke klumpig och fattig som denna — sjelfva regnbågen är tung och icke kraftig nog i färger mot den syn, som visade sig här — lika så lyfte sig från bokens blad, från det lysande ordet tro, hvarje sanningskorn med glansen af det sköna, med klangen från det goda, strålande starkare än eldstoden i natten, då Moses och Israels folk drogo till Kanaans land; från ordet tro gick hoppets bro till allkärleken i det oändliga.

Digitized by Google

Första delens innehåll:

1. Elddonet .... Sid. 1.
2. Lillklas och Storklas » 9.
3. Prinsessan på ärten.. » 21.
4. Lilla Idas blommor.. » 23.
5. Tummelisa .... » 31.
6. Den stygge gossen... » 42.
7. Reskamraten .... » 45.
8. Den lilla sjöjungfrun » 65.
9. Kejsarens nya kläder » 88.
10. Lyckans galoscher.... » 93.
11. Tusenskönan .... » 122.
12. Den ståndaktige tennsoldaten........ » 126.
13. De vilda svanarna ... » 131.
14. Paradisets lustgård... » 149.
15. Den flygande kofferten » 164.
16. Storkarna .... » 170.
17. Bronssvinet .... » 175.
18. Vänskapsförbundet ... » 186.
19. En ros från Homeros' graf .... » 196.
20. Jon Blund........ » 198.
21. Rosenalfen........ » 211.
22. Svinvaktaren .... » 217.
23. Bohvetet........ » 222.
24. Engeln .... » 225.
25. Näktergalen .... » 228.
26. Fästman och fästmö » 238.
27. Den fula ankungen... » 241.
28. Granen .... » 251.
29. Snödrottningen........ » 260.
30. Flädermor........ » 293.
31. Stoppnålen .... » 302.
32. Klockan .... » 305.
33. Mormor .... » 311.
34. Elfkullen........ » 313.
35. De röda skorna....... » 320.
36. Hoppherskapet .... » 326.
37. Herdinnan och sotaren » 329.
38. Holger Danske .... » 334.
39. Den lilla flickan med strykstickorna....... » 339.
40. En tafla från Kastelsvolden........ » 342.
41. Från ett fönster i Vartou .... Sid. 343.
42. Den gamla gatlyktan » 344.
43. Grannfamiljerna. ..... » 351.
44. Lille Tuk........ » 361.
45. Skuggan........ » 366.
46. Det gamla huset... .. » 378.
47. Vattendroppen .... » 387.
48. Den lyckliga familjen » 389.
49. Historien om en moder » 393.
50. Löskragen .... » 399.
51. Linet .... » 401.
52. Fågel Fenix .... » 406.
53. En historia........ » 408.
54. Den stumma boken.. » 413.
55. »Det är skilnad»...... » 416.
56. Den gamla grafstenen » 419.
57. Verldens skönaste ros » 423.
58. Årets historia .... » 426.
59. På den yttersta dagen » 436.
60. Det är riktigt sant! » 441.
61. Svanboet........ » 444.
62. Ett godt lynne........ » 445.
63. Hjertesorg........ » 450.
64. »Allt på sin rätta plats!»........ » 452.
65. Tomten hos hökaren » 462.
66. Om årtusenden........ » 466.
67. Under pilträdet .... » 468.
68. Fem från en ärtskida » 484.
69. Ett blad från himmeln » 487.
70. »Hon dugde inte».... » 490.
71. Den sista perlan...... » 498.
72. Två jungfrur........ » 501.
73. Ytterst i hafvet....... » 503.
74. Penninggrisen .... » 506.
75. Ib och lilla Kristina » 508.
76. Dummerjöns .... » 519.
77. »Årans törneväg»..... » 524.
78. Judflickan .... » 528.
79. Buteljhalsen .... » 532.
80. De vises sten .... » 542.

Samt 207 i texten tryckta träsnitt.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google